

GEDICHTEN

VAN

P. C. HOOFT

VOLLEDIGE UITGAVE

DOOR

DR. F. A. STOETT

Tweede geheel herziene, opnieuw bewerkte
en vermeerderde druk van de uitgave
van P. LEENDERTZ WZ.

EERSTE DEEL

AMSTERDAM
P. N. VAN KAMPEN & ZOON
1899



Johanna A. Vealongsne.

P. C. HOOFT
GEDICHTEN



Digitized by the Internet Archive
in 2014



PIETER CORNELISZOOM HOOFT,
Ridder van S^t Michiel, Drost van Muide, Baljuw van Goeilandt, etc.

*Draagt achtung voor d'ü beeld, gy jongen en gy ouwen.
Het is de Ridder 1600, 75, waar moet men hem voor houden
O wyzen, meldt het my, indien gy hier niet suft
Voor eerlyker van harte, of kloeker van vernuft?*

H. v. Meerhoff pinx

de W. Quinkhaad deen.

B. H. O. P. 1660. P. C. R.

J. H. K. v. d. W. v. d. W. v. d. W.

GEDICHTEN
VAN
P. C. HOOFT

VOLLEDIGE UITGAVE

DOOR

DR. F. A. STOETT

Tweede geheel herziene, opnieuw bewerkte
en vermeerderde druk van de uitgave
van P. LEENDERTZ WZ.

EERSTE DEEL

AMSTERDAM
P. N. VAN KAMPEN & ZOON
1899

INLEIDING¹⁾

OVER DE

HANDSCRIFTEN EN UITGAVEN DER GEDICHTEN

VAN

PIETER CORNELISZOOH HOOFT.

Niet een is er misschien onder onze schrijvers van vroegeren of lateren tijd, van wiens werken de handschriften met zoo veel zorg bewaard zijn, als Hooft. Voor een deel zijn wij het aan hem zelve verschuldigd. Hij was een man die in alles op orde en netheid prijs stelde. Zijne meeste brieven schreef hij eerst in het klad, hetzij in boeken, hetzij op losse bladen, en zorgde dat dit niet verloren ging. Ook zijne prozawerken werden doorgaans eerst op losse bladen, dikwijls op de keerzijde van brieven of adressen van brieven geschreven, maar dan schreef of hij zelve of een zijner bloedverwanten of vrienden ze in het net op folio-bladen stevig schrijfpapier. Met sommige zijner gedichten ging het even zoo. En waarschijnlijk werd daarvan weder een afschrift gemaakt ten dienste van den drukker. Met zekerheid blijkt dit omtrent de Gedichten, in 1636 uitgegeven. Van de prozawerken kan ik het niet bewijzen; maar de handschriften hiervan zijn, hoewel meer dan twee eeuwen oud, zoo zuiver en zindelijk, dat zij, of niet ter drukkerij gediend hebben, of de letterzetters van dien tijd hebben de

¹⁾ Deze Inleiding is dezelfde als die welke vóór den eersten druk werd geplaatst. Enkele aanteekeningen zijn van de hand van den bewerker van den tweeden druk. Deze zijn met (S.) geteekend.

handschriften, welke zij gebruikten, met meer zorg behandeld dan die van onze dagen. Ik twijfel echter, of ook in dit opzigt vroegere tijden wel beter waren dan de onze: want het handschrift van den Baeto steekt bij de overige ongunstig af, het is hier en daar gescheurd, alleen de onbeschrevene bladen zijn nog helder wit, maar al de overige hebben eene vuile kleur: en ik meen het bewijs gevonden te hebben, dat bij de uitgave van 1626 dit handschrift ter drukkerij gebruikt is.

Maar ook aan des dichters zoon, Arnout Hellemans Hooft, zijn wij in dit opzigt veel verplicht. Hij stelde zijns vaders werken op hoogen prijs en droeg er groote zorg voor. Hij verzamelde en bewaarde de handschriften er van, voor zoo verre hij die kon magtig worden. Wat daarvan nog bestaat is voor het grootste gedeelte in zijn bezit geweest, en aan hem hebben wij het in de eerste plaats te danken, dat hetgeen er nog van over is bij elkander gebragt en bij elkander gebleven is.

Hoe het verder met de handschriften gegaan is, weet ik niet. In het begin der 18e eeuw was het grootste gedeelte daarvan in handen van den schepen van Amsterdam, Gerard van Papenbroek. Het schijnt, dat hij nog enkele stukken had weten te bekomen, die de jonge Hooft niet bezeten had. Vermoedelijk heeft hij dus de handschriften laten binden in de perkamenten banden, die ze nog bevatten. Hij schonk zijne verzameling aan de stad Amsterdam ¹⁾, in welker bibliotheek zij nog aanwezig is.

Deze verzameling bestaat uit elf deelen in folio, te weten: *Nederlandsche Historiën*, zes deelen. Zij zijn door Hooft zelve in het net geschreven. Eene zijde der bladen is wit gelaten voor toevoegsels en verbeteringen, die dan ook op een aantal plaatsen gevonden worden. Hoofts eigen afschrift loopt tot het einde van het 26e boek ²⁾. Hetgeen volgt is van de hand van Arnout Hellemans Hooft. Er staat in kleine letter boven, „klad“. Het is dus een afschrift van het klad van den vader, hetwelk deze, hadde zijn dood hem daarin niet verhinderd, even als het voorgaande in het net overgeschreven zou hebben.

¹⁾ Misschien wel in 1743, te gelijk met eene verzameling van omtrent vijftig geschilderde portretten. Zie Dr. H. C. Rogge, *Geschiedenis der Stedelijke Boekerij van Amsterdam*, 1882, bl. 19.

²⁾ De laatste woorden zijn: ende die op de grenzen van deezen oordt tot houden hunner daghvaart te kiezen (Uitg. 1677, bl. 1208).

Het bevat een gedeelte van het 27e boek ¹⁾. De rest is Hoofts eigen klad, geschreven op de keerzijde van brieven en andere stukken. De jongste van die brieven is van 12 april 1647, ²⁾ een bewijs dat Hooft tot kort voor zijnen dood aan zijne Historiën heeft voortgewerkt. Ook van het voorgaande was het klad op dezelfde wijze geschreven geweest. Vier bladzijden daarvan, twee achter op brieven van Huyghens, eene op eenen van van Baerle en eene op eenen van C. Studler van Surcq, bevinden zich in de verzameling van den heer Grothe. In dit laatste gedeelte vindt men enkele kleine veranderingen en kantteekeningen van de hand van A. H. Hooft. Zoo zijn b.v., op de laatste bladzijde, van de woorden „*voorrechten en vrijdoomen*“ de eerste twee onderstreept, en op den kant staat: „NB. dese woorden ontbreken in de nette kopy“. Er is dus ook van dit gedeelte eene „nette kopy“ geweest, maar waarschijnlijk is deze bij het drukken van het werk gebruikt, en verloren gegaan. ³⁾

Brieven, twee deelen. Het eene deel bevat brieven aan Baak, Wikkevoort, Tesselschade, aan zijnen zoon, en nog enkele andere. Alle zijn het de brieven, zoo als zij door Hooft verzonden zijn. In ditzelfde deel wordt de opdracht van den Hendrik

¹⁾ De laatste woorden zijn: hunne vrijdoomen, voorrechten, loflijke gewoonten, beroeft en in ontallijke zwaarigheden bezwachtelt; voorts, in 't oopenbaar, in 't heymelijk (Uitg. 1677, bl. 1228).

Dit is onjuist. Het *geheele* 27e boek wordt in *hs.* gevonden. Dr. Joh. C. Breen deelde dit mede in zijn proefschrift: *Pieter Corneliszoon Hooft als schrijver der Nederlandsche Historiën*, bl. 57. Aldaar lezen we: „Wat de heer Leendertz als laatste woorden opgeeft is het slot van het 49e stuk, doch dan volgt nog het 50e (vele boeken bestaan uit twee stukken). Aan het begin van dit boek leest men het woord „klad“, waarmede aangeduid wordt, dat het een afschrift is van Hoofts eigenhandig kladschrift. Dit laatste, geschreven op den rug van allerlei papieren, is achter het 50e stuk gebonden. Dan volgen nog twee bladzijden kladschrift, die een stuk bevatten uit het 25e boek, te vinden op bl. 1122 en 1123.“ (S.)

²⁾ Ook dit is onjuist. De jongste van de brieven is een schrijven van Arnout Hooft aan zijn vader, van XIII Kal. April 1647, waarop een gedeelte van de voorlaatste bladzijde der Historiën gevonden wordt. Men vindt dezen brief bij Van Vloten IV, bl. 230. (S.)

³⁾ Dr. Joh. C. Breen merkté reeds naar aanleiding van Leendertz' woorden op: „Deze redeneering is vol onjuistheden. In het klad van het 27e boek vindt men geene veranderingen en aantekeningen van de hand van Hoofts zoon. De aantekening, die Leendertz opgeeft — ik betwijfel of het de hand van Arnout H. Hooft is — komt voor op de laatste der beide aanwezige bladzijden uit het 25e boek; de heer Leendertz had de „nette kopy“ daarvan in denzelfden band, in het 45e stuk, kunnen vinden. Zijne geheele redeneering over het verloren gaan eener „nette kopy“ van het 27e boek vervalt dus.“ (S.)

den Grooten gevonden. — Het andere deel bevat kladboeken van brieven. Verder, op losse bladen, gedeeltelijk op de keerzijde van brieven van anderen, het klad van eenige brieven, en eindelijk een paar brieven aan zijnen zoon. Deze laatste brieven geven ons reeds het bewijs, dat deze verzameling in handen geweest is van A. H. Hooft; maar bovendien blijkt dit uit eenige aantekeningen van zijne hand.

Hendrik de Grootte, een deel. De meeste bladen zijn aan ééne zijde beschreven, alles met oude hand ¹⁾. Eene enkele verbetering, bijna eene bladzijde beslaande, is met zijne latere hand geschreven.

Tacitus, een deel. De bladen aan beide zijden beschreven, voor het grootste deel door Hooft zelven, met oude hand. Brandt zegt in zijne voorreden voor den Tacitus, „dat men zich in 't drukken van dit werk van des Drossaards eigen handschrift heeft gediend.“ Doch, bedoelt hij dit handschrift, en daaraan kunnen wij nauwelijks twifelen, dan zegt hij te veel. Want eenige gedeelten zijn door eene andere hand geschreven. Ik meen daarin die van Hoofts zwager, Wijnand Schuil, te herkennen. Op den kant vindt men hier en daar verbeteringen aangeteekend, sommige door Hooft zelven, sommige door zijnen zoon. De laatste heeft ook enkele malen in den tekst veranderingen gemaakt ²⁾. Vooraan staat „*Kort begrip der jaerboeken van Tacitus: uyt Lipsius*.“ In de uitgave is dit verdeeld en voor elk boek het kort begrip daarvan geplaatst. In ditzelfde deel vindt men de *Rampzaeligheden der verheffinge van den Hujze Medicis*, geheel door Hooft, met zijne latere hand, geschreven ³⁾.

Poezij, een deel. Dit ⁴⁾ bevat gedichten en eenige weinige prozastukken van Hooft, alles door hem zelven geschreven. Het zijn de volgende.

I. *Schijnheiligh*. Het is eene vertaling of liever omwerking van den *Ipocrito* van Pietro Aretino. Dr. J. van Vloten gaf

¹⁾ Hooft veranderde zijn schrift in December 1635. Zie Breen, bl. 47. (S.)

²⁾ Een afschrift van de vertaling der *Historiae* en der *Germania* „volschreven den 28 maart 1637“, van de hand van Justus Baak, wordt vermeld in de catalogus Schinkel, 1864, bl. 15, en later in die van Fred. Muller, mei 1869, bl. 120.

³⁾ Een afschrift der *Rampzaligheden* uit de 17e eeuw, 59 bladz. in fol., bevindt zich in de Bibliotheek der Universiteit te Utrecht. (S.)

⁴⁾ Ik heb het in de aantekeningen hs. A (het Amsterdamsche) genoemd.

het stuk uit in de *Dietsche Warande*.¹⁾ Bredero begon het te berijmen. Na zijnen dood is het door een ander afgewerkt en voor het eerst in de uitgave van Brederoos werken van 1638 gedrukt.²⁾

II. Fragment eener vertaling der *Medea* van Seneca.

III. *Ariadne*, en

IV. *Granida*. Beide niet het oorspronkelijke hs., maar een zeer net afschrift, blijkbaar gemaakt korten tijd nadat het stuk voltooid was.

V. *Eerste rijmkladboek*, zoo als de dichter zelve het noemt. Het bevat 39 bladen: het bestaat namelijk uit 18 folio vellen in elkander gelegd. De vellen zijn waarschijnlijk tot een boek vereenigd omstreeks 1603. Eenige vellen waren toen reeds geheel of voor een gedeelte beschreven. Later, misschien toen dit deel gebonden werd, is er nog anderhalf vel ingevoegd, namelijk blad 3 en 4, de *Mommerij*, en blad 37, gedichten van 1606 en 1607 bevattende. Hier en daar volgen de gedichten naar orde van tijd op elkander, elders daarentegen weer niet. Het schijnt dat Hooft meermalen een of meer bladen oversloeg, waar hij later, wel eens verscheidene jaren daarna, een gedicht op schreef. Op bl. 26, b.v., welks keerzij ingenomen wordt door het gedicht *Demophoon*, enz. (bl. 17³⁾), waarschijnlijk van 1602 of 1603, vinden wij eenige epigrammen van 1607 en later. Waar eene halve bladzijde wit was gelaten, werd gewoonlijk later een sonnet of een paar bijschriften geplaatst. Zoo o. a. op bl. 24, waar, onder het gedicht aan Blijdensinne (bl. 4⁴⁾), dat niet jonger is dan 1598, het sonnet aan Willem Janszoon (bl. 75⁵⁾) van 19 januarij 1608 geschreven is. Het papier is van verschillende soort, het schrift duidelijk. Op twee bladen echter is de inkt doorgeslagen en verbleekt, zoodat de oudste lezing der bijschriften op *Glasschilderij* en eenige coupletten van het *Claech-leidt* slechts met moeite leesbaar zijn. Het jongste gedicht in dit boek is van 24 februarij 1609.

¹⁾ Ook in zijne uitgaaf van Hoofts *Brieven* III, bl. 389 vlgg. (S.)

²⁾ Hooft heeft het stuk niet geheel vertaald. Enkele tooneelen zijn weggelaten, verschikt of bekort. Over de berijming door Bredero zie het artikel van Dr. H. J. Eymael in het *Tijdschrift v. Ned. Taal en Letterk.* XIV, bl. 182-225 (S.)

³⁾ nu bl. 14. ⁴⁾ nu bl. 2. ⁵⁾ nu bl. 69.

VI. *Tweede rijmkladboek*, geheel op eene soort van papier geschreven. Het bevat 13½ folio vellen, dus 27 bladen. Blad I (omslag) bevat de regels:

Vernuft des werelds die te weegh brengt wat 'er schiedt,
Dewijl 't al gaet soo 't hóórt, laet mij verdrieten niet.

met het jaartal 1609, de keerzijde eene onafgewerkte teekening in potlood, voorstellende het slot te Muiden. De gedichten volgen van blad 2—16 naar tijdorde op elkander: het laatste op bl. 16 is van 3 sept. 1616. Dan volgen, tot op het laatste blad, dat voor omslag dient, maar welks voorzijde toch beschreven is, gedichten van vroegeren en lateren tijd, door elkander. Het eerste, tevens het oudste gedicht in dit boek is van 12 en 13 mei 1609, het jongste van april 1620.

VII. *Derde rijmkladboek*. Op den omslag staan dezelfde twee regels die op dien van het vorige boek gevonden worden, hier echter met het jaartal 1621. Op 39 bladen, alle met hetzelfde papiermerk, aan beide zijden beschreven, vindt men hier geheel naar tijdorde een groot deel der gedichten van januarij 1621 tot 1642. Het laatste is dat *In obitum Cardinalis Richelij*.

VII. *De gewonde Venus*.

VIII. *Bruiloftspel*.

IX. *Schick en keuren vande Dichtschool in Liefd bloeiende, 9 Martio Ao.* 1613. Proza, gedrukt in van Vlotens uitgave der Brieven, dl. I, bl. 411 en verv.

X. *Reden vande waerdicheit der Poesie*. Gedrukt in Hoofds Brieven, dl. I, bl. 418 en verv., uitgave van van Vloten, die het uit denzelfden tijd acht te zijn als het vorige. Zeker is het, de spelling bewijst dit, dat het na 1610 en voor 1615 geschreven is.

XI. Gedichten en prozastukken op losse bladen geschreven, tusschen 1625 en 1640. Het zijn de volgende:

Leonor, als jk zagh daelen.

Zujver' hebbelijke handtjes.

Van purper en van goudt het heerelijk gewaedt.

Door 't geesslen van de wint, wanneer de zee gemartelt.

De mensch die zich door lust nae broosheit laet ontschindelen.

Een helt ten einde braght, voorzichtig op een' nacht.

*Acht gedichten aan Leonora.*¹⁾

De vlammen die jck voë.

Schent uw perrujk, vertreedt haer' schat.

Ontzachelijke min, de zuchten mijn' gezanten.

In de blaeden van een' roosjen.

Waer is paer van vernuft en van krachten zoo kloeck (dat twee bladen verder nog eens voorkomt).

Almaghtigh' uitspraek, die, ons, met

Wat suft ghij, lezer, opgetoghen van de tooghen

O lofrijk keeltjen, nae dat ghij

Op de doot van Gustaaf Adolph.

'T hailighjen daer jck bij sweere.

Venerunt aliquando rosae, met de vertaling.

Doe d' eerste mael verscheen, in mijner ooghen zin.

O dochter van Juppijn, die door geregelt queelen.

Yvooren hóóft, gekroont met ragh van gitte.

Doorluchtigh paer, wiens lof jck in den boesem queek.

Zeededichten.

Grafschriften op de gezusters van Exp.

Op het pesthujs bij Amsterdam.

Sint uw geluk zijn' opgang nam.

Wie vlijtigh 't oogh op 't boek der werelddt velt.

Met zulk' eerbieding, als der Hejdensch' Hejligheden.

De twee muschzangen (de laatste tweemaal).

Naere nacht van benaude drie jaeren, en de zeven gedichten aan Leonora die bl. 287²⁾ en verv. voorkomen, elk op een geheel vel papier geschreven. Zij zijn zoo gevouwen geweest, dat zij juist in eenen brief van dien tijd pasten. Ik meen daaruit te mogen opmaken, dat wij hier de afschriften dier gedichten hebben, door Hooft in 1627 aan Leonora gezonden.

XII. *Isabelle*, begonnen.³⁾

XIII. Gedichten en prozastukken op losse bladen geschreven. Het zijn :

Dankbaar genoeg. De titel is er veel later, zoo als uit de dubbele *a* blijkt, met kapitale drukletters boven gezet.

¹⁾ bl. 262.

²⁾ nu bl. 262.

³⁾ Ook uitgegeven door Van Vloten in Hoofts *Brieven*, I, bl. 395. (S.)

Het schijnt de hand van Arnout Hooft te zijn. Dit gedicht is op grootere vellen geschreven dan al het andere in dit deel.

Gedicht op de Prins van Oragnien. Het laatste gedeelte is verloren geraakt. ¹⁾

Rede van bewelkooming des Prinsen, in 't jaer 1630. Tweemaal.
Brief aan Van den Botselaer.

Psalm III. Zonder titel.

Antwoord (aan de Academie.)

Vrouw bruidt op gister was jck met u aengeseten.

Gedichten op glasschilderij. Zij komen ook in het eerste rijmkladboek voor.

Cicero Phil. 3a. Twee vertalingen daarvan.

Larissa. Vermoedelijk eene vertaling: volgens de spelling, van het jaar 1622 of 1623. Gedrukt in de Brieven door v. Vloten dl. IV. bl. 425. ²⁾

(*Brief van*) H. v. B. aan M. v. M., gedrukt aldaar bl. 432. H. v. B. en M. v. M. beteekent Hendrik van Bourbon en Marie de Mommorency. Zie de aant. op het gedicht bl. 336. ³⁾

Juvenalis zijn' Xe satyre.

Socrates, van de Godtheidt, tegen Aristodemus, bij Xenophon, in 't eerste boek der gedenkwaerde dingen. Zie Brief 463.

Vertalingen uit *Tacitus*, namelijk *Annales*, lib I, cap. 22 en een gedeelte van cap. 23; een gedeelte van cap. 26; een gedeelte van cap. 28; cap. 42 en 43; cap. 9 en 10. Volgens de spelling, behooren zij tot 1624 of de laatste maanden van het voorgaande jaar.

Ujt Vega Carpio. Dit stuk, ruim vijf bladzijden groot, is blijkbaar eene vertaling in proza van eenen herderszang van dezen dichter. Hooft schijnt geen woordenboek van het Spaansch bezeten te hebben. Want voor verscheidene woorden is in de vertaling plaats opengelaten en het oorspronkelijke op den kant gezet. Dit stuk is met oude hand geschreven, dus voor 10 december 1635; maar na juni 1633, volgens de spelling.

¹⁾ Ook bij Van Vloten, *Brieven* I, bl. 407. (S.)

²⁾ Een opstel van de hand van Dr. A. S. Kok vindt men in het *Tijdschrift v. Ned. Taal en Letterk.* XIII bl. 196—209, waar ook de meening uitgesproken wordt dat dit stuk later kan zijn dan van het jaar 1622 of 1623 (S.)

³⁾ nu blz. 307.

Eene bladzijde Latijn zonder opschrift. Het is de vertaling van het begin zijner *Nederlandsche Historiën*.

Vertaling van den *Alexander van Lucianus*, 8 bladzijden.

Brief „*Aen de Camer in Liefde bloeyende. Wt Fiorenza 1600.*“ ¹⁾

Het is zonder twijfel het klad van het gedicht, door Hooft te Florence geschreven. Er is veel in veranderd en die veranderingen zijn, zoo niet alle, dan toch voor het grootste deel, uit denzelfden tijd. Het papier is dunner dan wat Hooft anders gebruikte en de vellen korter: het merk is een cirkel van 40 strepen middellijn, waarin een staande of stappende vogel. Op een paar plaatsen is het schrift verbleekt en daardoor niet gemakkelijk te lezen.

In de rijmkladboeken heeft Brandt bij sommige gedichten aangeeteekend waar zij in de uitgave van van der Burgh te vinden zijn ²⁾. Hij heeft dus deze gezien, en ook sommige andere stukken in dit hs. voorkomende, welke hij het eerst heeft uitgegeven. Ik geloof evenwel niet, dat toen alles bijeengebonden was. Want het hs. van den *Brief uit Florence* heeft Brandt niet onder de oogen gehad. Althans nog in *Hoofts Leeven*, voor het eerst gedrukt in 1677 en waarschijnlijk toen of kort te voren opgesteld, spreekt hij van de latere redactie van den brief alsof deze de oorspronkelijke ware. ³⁾

Wat ik in de aantekeningen hs. G. genoemd heb, is niet een boekdeel, maar eene verzameling van gedichten van Hooft, waarvan de heer mr. J. A. Grothe te Utrecht bezitter is. ⁴⁾ Zij bestaat uit het navolgende:

Baeto.

¹⁾ Ook uitgegeven door Van Vloten in *Hoofts Brieven*, I, bl. 2–11. (S.)

²⁾ In het hs. ligt een verslag daaromtrent van Jacobus Scheltema, dat zeer oppervlakkig en onnaauwkeurig is. Hij beweert daarin o. a., dat die aantekeningen van van der Burgh zijn. Doch wat zou dezen bewogen hebben zulke aantekeningen te maken? Daarentegen begrijpt ieder, waarom Brandt, toen hij met zijne uitgave van Hoofts werken bezig was, bij de gedichten in het hs. de bladzijde aanteevende, waar zij in van der Burghs uitgave te vinden waren. Bovendien zal ieder, die ooit handschriften van beide mannen gezien heeft, terstond ontwaren, dat die aantekeningen niet door van der Burgh maar wel door Brandt kunnen geschreven zijn, en vooral in de woorden: „In Huigens Ledige uiren“, die bij het gedicht „*Wegh ghij, die voor beuselingen*“ op den kant staan, zal hij de hand van den laatstgenoemden herkennen.

³⁾ Zie de aantekeningen. (S.)

⁴⁾ Deze verzameling bevindt zich thans in de Bibliotheek der Academie van Wetenschappen en is ook gebruikt door Van Vloten, die verschillende gedichten in *Hoofts Brieven*, Leiden 1855, voor het eerst heeft bekend gemaakt. (S.)

Diana soo ghij licht cunt overwinnen. Het komt ook in hs.

A voor, doch daar is het afschrift.

Een luttel tijts moet jck u besicheit ontprachen. Het laatste gedeelte ontbreekt. Er staat met eene vrij oude hand boven „Begin“. Het laatste gedeelte was dus, zoo het schijnt, reeds niet meer voorhanden, toen dit er boven geschreven werd.

Nuchter montje, minnevastaert. Het bestond uit drie vellen in elkander gelegd. Het binnenste echter ontbreekt. Daarbij is het gedicht van Huyghens, waar dit een antwoord op is, door Hooft afgeschreven.

Het menschelijk geslacht 't welk lichtlijk zich vermeet.
Afschrift.

Van Veen had op zijn duim de wet. Op de keerzijde een dichtjen van Tesselschade op het zelfde onderwerp, door Hooft afgeschreven.

Frankje, nu neem jck het aen.

Aen de zoete Tesselschaë.

'k Weet van dichten, nocht van deunen.

Margarite Proosten sleet.

Aller deughd en vreughden bron.

Wegh met dat nutteloos geweest.

Daghwerk, dat den plicht vervaet.

Dit alles is door Hooft geschreven. Eindelijk is nog van zijne hand eene nieuwe lezing van het eerste couplet en een paar veranderingen in het 2^e en 3^e, van het gedicht „Yvooren hóóft.“

Voorts, afschriften van G. Brandt van het grafschrift op P. van Veen; *Op den naem* (er staat hier „doodt“) *van Z. Hoogheit; Zoo ghij, tot boosheit reë; op van Baerle* (de eerste twee); *op Vossius; Aen Mejoffr. Tr. Ogel; op Coornhart* (het eerste en derde).

Eindelijk een afschrift van eene onbekende hand uit de 17^e eeuw der eerste zes gedichten aan Leonora en afschriften van eene andere hand uit denzelfden tijd van *Psalm 113, 104 en 7*. In de Psalmen meen ik dezelfde hand te herkennen, waarmede een gedeelte van het hs. van den Tacitus geschreven is, derhalve die van Wijnand Schuil. Eene fout in *Psalm 104,*

coupl. 2, reg. 2 (*zij* voor *ghij*), die in alle uitgaven wordt gevonden, heeft dit afschrift niet.

Nog één handschrift van Hooft is mij bekend, namelijk „*Virgilijs eerste boeck van Aenaeas int Rijmeloos*“. ¹⁾ Zie ik wel, dan is des dichters naam er door zijnen zoon op geschreven en is deze dus eigenaar van dit handschrift geweest. Het berust nu op het Archief der provincie Utrecht. Het is niet, zoo als des dichters andere werken, in folio, maar in 4^o. en moet, volgens de spelling, geschreven zijn tusschen 1610 en 1613. G. Brandt heeft deze vertaling gekend en bovendien eene van het vierde boek der Aeneis, die waarschijnlijk verloren gegaan is.“ ²⁾

De oudste uitgegevene gedichten van Hooft, die mij bekend zijn, vindt men in eenige liedboeken uit het begin der 17e eeuw.

In 1602 gaf de boekverkooper Hans Mathijsz te Amsterdam een liedboek uit onder den titel: „*Den Nieuwen Lusthof*“, en voegde daaraan een ander toe „*Bruyloftsbancket*“ geheeten ³⁾. Van Hooft komt daarin niets voor. De tweede druk (op welks titel geen jaartal vermeld wordt) is, wat den Lusthof betreft, aan den eersten gelijk; maar het Bruyloftsbancket is met een vijftal liederen vermeerderd, waaronder een van Hooft, namelijk dat, waarmede het vierde deel der Ariadne begint: „*Ick schouw de werelt aen*.“ De derde druk van den Lusthof, in 1607 bij Dirck Pietersz in de Witte Persse uitgegeven, is met vier liederen van onzen dichter verrijkt, namelijk:

Elck prijst zijn lief nae hyse gist.

Medea onbeweecht in wiens verwoede borst.

Indien het claghen can versachten d'ongenaden.

Verheven grootsche ziel die 's wereldts doen belacht.

¹⁾ Vermeld door Dr. P. J. Vermeulen in de inleiding op zijne uitgaaf van *Van den Levene ons Heren*, bl. XLIV. Het bevindt zich thans in de Universiteits-Bibliotheek te Utrecht. (S.)

²⁾ Zie *Navorscher*, dl. XX, bl. 232.

³⁾ De heer Leendertz gaf in den *Navorscher* XVII, bl. 253 vlgg. een uitvoerig verslag van deze boekjes.

De titel luidt: *Den nieuwen Lust-hof gheplant vol uytghelesene, welgherijnde, eerelijke, Amoreuse ende vrolijke ghesanghen, als Mey, Bruylofts, Tafel, ende Nieuw-jaers-liedekens, met noch verscheyden tsamenspreekingen sanghs wyse, tusschen Vryer en Vryster. Verciert met seeckere coperen figuren enz. Item . . . een Bruylofts Bancket, versien niet dan met stichtelijke Tafel ende Bruylofts liedekens enz. Amsterdam, Hans Mathysz. Gedruet tot Amsterdam by Herm. de Buck 1602.* (S.)

Bij geen van die alle wordt des dichters naam gelezen.

Dezelfde Dirck Pietersz gaf in 1608 een ander liedboek uit, even als het vorige in lang 4^o. en met fraaie platen versierd, onder den titel: *Den Bloemhof van de Nederlantsche Jeught* ¹⁾. Ook Hooft leverde hiertoe zijne bijdrage. Zij bestond in de gedichten:

*Leytsterren van mijn hoop, Planeten van mijn Jeucht,
Hoewel 't verstant, gheensins de minne vliet.*

Toen dezelfde uitgever in 1610 een tweeden druk ²⁾ in het licht gaf, voegde Hooft er nog een vijftal bij. Het zijn:

Als Jan Sybrich sou belesen.

Harder die uyt lasten druckich (uit het vijfde deel der Granida).
Amaril de deeken sacht.

Ghy suchten heet.

Soo 'ck heb bemint, en min, en ongetroost moet blyven.

Het is mij niet gelukt, andere liedboeken of verzamelingen van gedichten, ouder dan 1611, te vinden, die zangen of sonnetten van Hooft bevatten. Het is nogtans mogelijk dat er bestaan. De eerste regel toch van sommige zangen van Hooft, waarvan ik geene uitgave ken ouder dan 1611, vinden wij reeds voor dien tijd als zangwijze vermeld. „*Windeken daer het bosch af drillt*,” uit de Granida, staat als zangwijze aangeteekend Bloemhof 1^e dr., bl. 28 en 2^e dr., bl. 43; „*Ghij lodderlycke Nymphen soet*,” insgelijks uit Granida, Bloemhof 2^e dr., bl. 76; „*Vluchtige nimph waer heen soo snel*,” in den Lusthof 3^e dr., bl. 83 ³⁾, Bloemhof 1^e dr., bl. 67, 87 en 92, en 2^e dr. bl. 78, 90, 100 en 103. Alle drie deze liederen zijn gedrukt in de *Emblemata* van 1611. Voor dat jaar heb ik ze nergens gedrukt gevonden. Zijn zij vroeger uitgegeven, dan zal dit waarschijnlijk

¹⁾ De titel luidt: *Den Bloem-Hof van de Nederlantsche jeught, beplant met uytgelesene clegien, sonnetten, epithalamien ende gesangen enz. poetisch ende morael. Noyt in den druck gesien. P' Anstelredam. By Dirck Pietersz in de Witte Parsse op het Waeter, ao 1608. (S.)*

²⁾ De titel luidt: *Den Bloem-Hof van de Nederlantsche Jeught beplant Met uytgelesen Liedekens ende dichten, vergeselschaft met enen Maywagen door verscheden Liefhebbers gecomponeert. Noyt in den druck gesien. P' Anstelredam. Bij Dirck Pietersz in de Witte Parsse op het Waeter a^o 1610. (S.)*

³⁾ Onder de Bijvoegsels en Verbeteringen teekende Leendertz aan dat deze zangwijze ook staat in het *Tweede Nieu Liedt-boeck* (achter het *Princesse Lied-boeck*), bl. 150.

omstreeks 1606 geschied zijn. Want het lied „*Vluchtige nimph*“ is van 1603 of wat vroeger, de *Granida* van 1605, en het eerste was in 1607, een dier liederen uit de *Granida* in 1608 reeds bekend.

Het zijn echter alle liedboeken te Amsterdam uitgegeven, waarin de drie genoemde liederen als zangwijze opgegeven worden. Het is mogelijk, dat Hooft er afschrift van gegeven heeft aan sommige zijner vrienden of vriendinnen. Is dit zoo, dan is het voldoende om te verklaren, dat die liederen, vooral *Vluchtige nimph* te Amsterdam, waar toen zoo veel liefde was voor muziek en zang, reeds spoedig overal gekend en in alle gezelschappen gezongen werden. Ik zou hierin alleen dus nog geen bewijs vinden, dat er voor 1611 liederen van Hooft gedrukt zijn. Maar er komt iets bij. Uit de aantekening, gevoegd bij den zang, „*Soo 'ck heb gemint, en min, en ongetroost moet blijven,*“ blijkt dat Hooft dezen ergens heeft laten drukken „onder naem van Don Diegoos clacht.“ In den Bloemhof nu komt deze zang wel voor met het later daaraan toegevoegde couplet, maar zonder dezen titel. Nergens heb ik dien met dezen titel aangetroffen. Ik acht het dus waarschijnlijk, dat en deze en de andere genoemde zangen gedrukt zijn in een liedboek van 1606 of daaromtrent, dat mij onbekend gebleven is.

In 1611 zond Hooft zijn eerste werk in het licht ¹⁾ namelijk, *Emblemata Amatoria, Afbeeldinghen van Minne, Emblemes d'Amour. Ghedruckt t' Amsterdam by Willem Janszoon inde vergulde Zonnewyser. 1611.* Bij de *Emblemata* zijn fraaie platen gevoegd. De vertaling in het Latijn is van Hoofts vriend en aanverwant C. G. Plemp, die in het Fransch van de *Nérée*. Behalve de *Emblemata* vindt men in dit boekjen, dat 114 bladz. bevat, 45 zangen en sonnetten en daarna de *Mommerij* en zes *Velddeuntjens*. Onder deze zangen en sonnetten zijn er 13 die men in de uitgaven der *Gedichten* niet weervindt. De naam

¹⁾ Bij Schotel, *Letter- en oudheidk. Avondstonden*, bl. 107, wordt eene uitgave van den brief van Menelaus vermeld, te Amst. 1608. Ik vermoed dat dit jaartal 1618 zal moeten zijn. Ik heb althans van eene uitgave in 1608 nooit eenig spoor ontdekt en ik geloof ook dat het gedicht van lateren tijd is. De *Bruilofsang* voor W. J. Hooft is zeker niet publiek uitgegeven, maar alleen voor de bruiloftsgasten gedrukt. Van het gedicht *Op het bestant*, dat eene verklaring is van de prent op dat onderwerp (z. bl. 81), heeft waarschijnlijk eene uitgave bestaan, om bij die prent gevoegd te worden. Ik heb daar echter geene zekerheid van.

van den dichter staat er niet bij; doch geen Amsterdammer, voor wien die een geheim was.

Hij verzweg dan ook bij het spel, dat hij twee jaren later uitgaf, zijnen naam niet meer. De titel is: *P. C. Hoofts Geeraerd van Velsen. Treurspel. Tot Amsterdam, By Willem Jansz. op 't Waeter, inde vergulde Sonnewyser, Anno 1618* XIII. Eene uitgave te Amst. 1618 vermeldt dr. Schotel *Avondst.*, bl. 107. Ik bezit er eene, te Leyden voor Jan Jansz. van den Rijn 1622, 4^o, waarvan de tekst aan dien van de uitgave van 1613 gelijk is. Het treurspel is, nadat het door Hooft herzien was, in de uitgave der Gedichten van 1636 gedrukt en daaruit in alle latere uitgaven der Gedichten overgenomen ¹⁾.

Wij zien, dat aan Hooft reeds kort daarna, niet alleen te Amsterdam maar ook elders, eene hooge plaats onder de nederlandsche dichters gegeven wordt. „Synen naem brengt mede tghene hy is, ende waar toe hem de Nymphen ghestelt hebben, te weten, te wesen 't Hooft vande Poëten t' onsen tijden, zoo dat de Musen die drymael dry in ghetale sijn, door haren bode Fama hem hebben doen voeren door gantsch Nederlandt,“ zoo wordt in 1614 van hem getuigd ²⁾. Een ander zegt in hetzelfde jaar ³⁾, dat hij „nu overlang, by allen die een onvervalschte smaeck van rieke soetvloeyende, gheleerde dichten hebben, ontfangen is voor 't Hooft, ende d'Eere van ons Vaderlant in desen; jae dat meer is van onser Ewe.“ De mannen die zoo spreken zijn twee boekverkoopers, die de vrijheid genomen hadden, elk een spel van Hooft, zonder dat deze er kennis van droeg, uit te geven. De titels zijn: „*P. C. Hoofts Achillis en Polyxenas Treur-spel. Met Ajax en Ulisses Reden-strijdt. Tot Rotterdam, voor David Jacobsz van Haken-dover, Boeckverkooper int Westnieulant. Anno 1614.*“ 4^o. en „*Het spel van Theseus ende Ariadne P. C. Hoofts. Tot Amstelredam, By Jan Gerritsz. Boeckvercooper op den Dam, inde Cas, onder 't Stadt-huys 1614.*“ 4^o. De uitgevers, ofschoon zij in de voorreden den dichter ophemelden, deden er hem geen dienst

¹⁾ Ik acht het niet noodig, de afzonderlijke drukken van dit werk, van *Granida*, *Baeto* en *Paris oordeel* na 1636, en van *Warenar* na 1671 op te geven, omdat zij voor de kritiek zonder waarde zijn.

²⁾ Voorreden voor den *Achilles*.

³⁾ Voorreden voor den *Theseus*.

mede. Hij had nu reeds de Granida en den Geeraerd van Velzen gedicht en zag zelve, beter dan iemand anders, hoe verre zijn Achilles en Ariadne hierbij achterstonden. Hij wenschte daarom deze niet onder de oogen van het publiek gebragt te zien. En hoe voorbeeldeloos slecht zij ook in 1614 waren uitgegeven, Hooft heeft er zelve nooit eene andere en betere uitgave van bezorgd.

Ik zeg, voorbeeldeloos slecht. Ik ken althans geene uitgave van een hollandsch gedicht, zoo vol fouten.¹⁾ Op een aantal plaatsen vinden wij of onzin of geheel iets anders dan de dichter gezegd heeft. Bilderdijk (*Aant. op Hoofts Ged. bl. 285*) meent dat deze oude stukken „nooit naar een handschrift van Hooft, maar naderhand uit het geheugen der spelers afgeschreven en gedrukt zijn geworden, waaruit dan ook de ontelbare fouten in namen, woorden en zaken, waarvan zij krielen, verklaard kunnen worden.“ Ik kan dat niet toestemmen. Integendeel meen ik verscheidene plaatsen gevonden te hebben, die bewijzen dat de fouten, voor een groot deel althans, haren oorsprong te danken hebben aan een slordig afschrift, waarin de woorden door eenen lateren afschrijver of door den letterzetter verkeerd gelezen zijn. Wanneer wij b.v. in den Achilles 1^e hand. 1^e uytk. *Hautus* lezen waar *Xantus* moet staan, is dit niet blijkbaar door dat men in plaats van *X* en *n*, andere letters, die er groote gelijkenis mede hebben, *H* en *u*, gelezen heeft? Zijn *prysen* voor *prinsen* (ald. 4^e uytk.) en *haet* voor *jaet* (2^e hand. 1^e uytk.) niet op dezelfde wijze te verklaren? In de Ariadne (3^e dl. laatste tooneel) staat *Vechters* voor *Uchtens*; dat dit geene vergissing van het oor, maar van het oog is, lijdt geenen twijfel: ik verwacht dat slordige lezers, die op deze plaats Hoofts handschrift inzien, er bijna alle *Vechters* van zullen maken. In hetzelfde spel, tegen het einde van het eerste deel, staat:

voor slecht van aerdt en blood

Soumen mij wijsen nae.

¹⁾ Een betere tekst in hs. van den *Theseus en Ariadne*, den *Achilles en Polyxena* en de *Granida* is gevonden door Dr. Bolte te Berlijn op de Koninklijke Bibliotheek aldaar. Zie het *Tijdschrift voor Nederl. Taal en Letterk.* XI, bl. 261. (S.)

Daarvoor is gedrukt:

voor slecht, berucht en bloot
Soud' zijn mijn groote naem.

Mij dunkt, het is duidelijk hoe deze lezing ontstaan is. De onachtzame of ongeoeffende afschrijver las *vermaert* voor *van aert* en *naem* voor *nae*. Om eenen dragelijken zin te krijgen, moest nu *men* zijne plaats ruimen voor *sijn* en aan *mij* eene *n* toegevoegd worden, het werd dus:

voor slecht vermaert en bloodt
Soud sijn mijn wijsen naem.

Een latere afschrijver of wel de letterzetter verving de adjectiva *vermaert* en *wijsen* door *berucht* en *groote*, die daar naar zijn oordeel beter te pas kwamen.

De beide stukken waren vertoond en derhalve voor de spelers de rollen uitgeschreven. De geschrevene rollen of afschriften daarvan zullen tot de uitgave van 1614 gebruikt zijn. Ik meen dit althans te mogen opmaken uit hetgeen Hooft in het berigt voor de Granida zegt. Vooral de Achilles wemelt van domme en belachelijke fouten. Zoo heeft o.a. Hooft in de 4e hand. 4e uytk. waarschijnlijk geschreven:

Der Goden staet niet meer 'k acht als verwonder:
'K en vrees den snellen blixem noch den donder,
'k Benij Juppijn ambroos en nectar niet.

Maar hetzij voor aan het laatste vers de 'k in het handschrift ontbrak, hetzij hij die over het hoofd zag, de schrandere uitgever liet drukken:

'K en vrees de snelle blixem noch de donder,
Benij, Jupijn, Ambroos „en *Nector* niet.

Hij zag Benij, Jupijn, Ambroos en Nector (*sic*) alle vier voor namen van grieksche goden aan en liet ze daarom cursijf en met kapitale aanvangletters drukken!

Van de Ariadne bestaat eene uitgave: P. C. Hooft, *Theseus en Ariadne, vertoont op de oude camer In Liefd Bloeyende den 5 November Anno 1628. 1^o Amsterdam voor Willem Jansz. Wijnngaerts Boeckverkooper woonende in de Gasthuyssteegh bij*

Stadhuys. 1628. 4^o. Ik heb die niet gezien. ¹⁾ Doch reeds de titel (niet *Ariadne*, maar *Theseus en Ariadne*) doet vermoeden, dat niet Hoofts handschrift maar de druk van 1614 gevolgd is. Eindelijk bestaat er nog een uitgave van beide spelen, in folio: *P. C. Hoofts Oude tooneelspelen. Behelzende Achilles en Polyxena, Theseus ende Ariadne. Nooit te vooren zo gedrukt. Te Leiden, By Pieter van der Eyk. 1739*. Dat zij nooit te voren zoo gedrukt zijn, is waar, wat het formaat betreft, dat vermoedelijk gekozen is om de bezitters der folio-uitgave van Hoofts werken van 1704 uit te lokken om het boek te koopen en achter hun exemplaar der Mengelwerken te laten binden. De tekst evenwel is niet nieuw, het is die van 1614 met al zijne fouten. In geene der uitgaven van Hoofts Gedichten zijn deze spelen opgenomen, behalve in die van Bilderdijk.

Op den Geeraerd van Velsen liet Hooft de *Granida* volgen. Dit spel werd in 1615 te Amsterdam by Willem Jansz. in 4^o. uitgegeven. De dichter had er reeds hier en daar eene kleine verandering in gemaakt. Geheel denzelfden tekst heeft eene uitgave in mijn bezit, *l'Amsterdam, voor Jan Jansz. Boeck-verkooper op 't Water inde Pascaert 1620*. 4^o. Na er zeer veel in veranderd te hebben liet de dichter het in 1636 bij zijne overige gedichten drukken. Met denzelfden tekst vindt men het in alle latere uitgaven der Gedichten.

In hetzelfde jaar zag een liedboek het licht onder den titel: *Apollo of Ghesangh der Musen, wiens lieflijke stemmen merendeels in vrolijke en eerlijke gheselschappen werden ghesonghen. l'Amsterdam, by Dirck Pietersz. Boeck-verkooper op 't Water, inde witte Pars. 1615*; langw. 4. De verzamelaar was Bredero,

¹⁾ In de Bijvoegsels deelde de heer Leendertz mede: „Ik heb nu de uitgave der *Ariadne* van 1628 gezien. Zij is, zoo als ik vermoedde, naar den druk van 1614 gevolgd. Ook de voorreden is geheel onveranderd overgenomen. Zelfs de woorden: „dat wij aen alleman nu eerst mael deur den druck ghemeen maecken“ zijn blijven staan. Op de bladzijden staat juist evenveel als in den druk van 1614 tot aan het begin van het 4de bedrijf. Daar echter vindt men het liedeken: *Ik schou de werelt aen*, dat in den eersten druk ontbreekt.“

Een expl. van deze uitgaaf bevindt zich in de Stadsbibliotheek te Haarlem; het heeft als titel: *P. C. Hoofts Theseus ende Ariadne, vertoont op de oude Camer In Liefd' Bloeyende Den 5 November. Anno 1628 in Amsterdam. l'Amsterdam Voor Willem Jansz. Wyngaerts, Boeck-verkooper woonende inde Gasthuyssteegh byt Sad-huys (sic). 1629*. Over den naam van den drukker is een strookje papier geplakt, waarop gedrukt staat: *Voor Josephus vander Nave, Boeck-verkooper woonende inde Sint Jans-straet inde ghe kroonde Bybel. Anno 1628*. (S.)

en zijne vrienden leverden met milde hand hunne bijdragen. Zoo deed ook Hooft. Behalve twee sonnetten en een lied, die men reeds uit de Emblemata kende, gaf hij tien gedichten ten beste, namelijk :

Periosta die met traghe stroomen glijt.

Demophoön, hoewel de Son.

Dianira ick kent u wesen.

Myn vrouwe bood my twee Narcissen op een stam.

Galathea siet den dagh komt aen.

Sijdij van minnaers smart een onversaedlijck vraetjen.

Vaert wel Scepters, vaert wel, vaert wel verheven tróónen
(uit Granida).

Een viertal regels uit Anacreon vertaald.

Het *bruiloftdicht op W. J. Hooft*, en dat op *Plemp*, beide zonder het jonge paar te noemen.

Alle zijn ongeteekend, behalve het Bruiloftdicht voor Plemp, dat met P. C. H., en het lied uit Granida, dat met Brederoos spreuk, *'t Kan verkeerren*, onderteekend is. Men ziet uit dit voorbeeld — het is niet het eenige — dat wij op de aanwijzingen, in dergelijke boekjens gegeven, niet altijd kunnen vertrouwen. De tekst is slordig, zoo als in alle liedboeken bij Pers uitgegeven. ¹⁾

Eindelijk kwam dit jaar nog uit: *P. C. Hoofts Brief van Menelaus aan Helena. Anno 1615. 4^o*. Het verzwijgen van den naam des drukkers, zelfs van de plaats waar het gedrukt is, en de slechte tekst doen vermoeden, dat ook hier zonder verlof van den dichter gehandeld is. Hij zelve gaf er twee jaren later eene betere uitgave van, Amst. by Willem Jansz. 1617. Het is ook in de 2e uitg. der Emblemata en in alle uitgaven der Gedichten gedrukt.

Bij denzelfden uitgever liet Hooft in 1617 zijne *Lijkklacht en Graftschrift op Hasselaer* in 4^o. drukken. ²⁾

¹⁾ De heer Leendertz is hier bij uitzondering wat haastig te werk gegaan; immers onder het Register van dezen bundel staat: „Mistellinghe fol. 118 achter liedeken / Vaert wel Scepters, etc. doet uyt het advijs / en leest / Veranderen kant. (S.)

²⁾ De titel luidt: *Lijkklaght over Pieter Dircksz. Hasselaer t' Amsterdam, By Willem Jansz in de vergulde Sonnewyser 1617. (S.)*

Tot dat jaar behoort ook de eerste uitgave van: *Ware-nar* Dat is: *Aulularia van Plautus, Nae 's Landts gheleghentheyit verduytschet: En ghespeelt in de eenighe en eerste Nederduytsche Academi. t'Amsterdam, Voor Cornelis Lodowijcksen vander Plassen, aende Beurs, inde Italiaensche Bybel, 1617.* 4^o. Nog zeven drukken, ouder dan 1671, vermeldt M. de Vries (*Ware-nar*, Inl. bl. xxxvii), die ik geen van alle gezien heb, namelijk Amst., by W. J. Wyngaerts 1626. 4^o. Sommige exempl. met den naam des drukkers, niet des uitgevers op den titel. Beide Stadsbibl. te Haarlem. — Rotterd., J. v. Waesbergen, 1630. 4^o. Vermeld in de Naamrol der Nederl. Toneelspeeldigteren. Amst., 1727. — Amst., 1634. 4^o. Vermeld in het Uitlegk. Woordenb. op Hooft op mortel. — Amst., D. C. Hout-haeck, 1638. 4^o. Stadsbibl. te Haarlem. — 1657. 8^o. met plaatje. Vermeld Catal. W. Henskes, 1754, bl. 72. — Amst., Lescaijle, 1661. 8^o. Vermeld in Naamrol der tooneelspellen, behoorende onder de privilegie van den Amst. Schouwburg, Amst., 1782, bl. 103. De uitg. van de Naamrol 1754 noemt als uitgever J. D. van Santen. — 1667. 8^o. Vermeld in Naamrol der Nederd. Tooneelspellen, nagelaten door Mr. J. van der Marck Az. Leyden, 1774. — Sommige uitgaven (o. a. die van 1709, op de bibl. der Maatsch. v. Letterk. te vinden) hebben op den titel een plaatje, dat het 2^e tooneel van het 4^e bedrijf voorstelt, waar Warenar zijnen pot op het Ellendige kerkhof begraaft en Lekker hem bespiedt. In de uitgave der Gedichten van 1636 missen wij den Warenar. Dat Hooft dit spel de eere niet waardig keurde naast zijne overige gedichten eene plaats in te nemen, kan ik niet denken. Het was toch niet alleen door de amsterdamsche schouwburgbezoekers met gejuich ontvangen, maar ook zijne beschaafde en geleerde vrienden, Hugo de Groot onder anderen, hadden er met lof van gewaagd. En in 1636 vond men er nog even veel smaak in, ja zelfs nog eene eeuw later behoorde het tot de stukken die dikwijls gegeven en gaarne gezien werden. Misschien oordeelde hij, dat de gemeenzame taal en de amsterdamsche tongval van het blijspel te veel afstaken bij de taal der andere spelen, om ze in éénen bundel zamen te voegen. Misschien ook kwam er eene andere reden bij. De uitgever van al Hoofts gedichten was Blaeu, behalve van den *Hollandschen groet*, een gedicht,

waarvan na 1636 wel geene tweede uitgave te wachten was. Den Warenar evenwel, dien men op de Academie, den dag nadat deze geopend was, ten tooneele had gevoerd, had Hooft aan van der Plasse, bij wien Coster gewoon was zijne werken uit te geven, afgestaan. Deze had er dus eenig regt op, en, hoewel zulk een regt in dien tijd weinig geeerbiedigd werd, Hooft en Blaeu waren geene mannen die daarop inbreuk zouden willen maken. Ook in de volgende drie uitgaven der Gedichten zoeken wij den Warenar vergeefs. Wij vinden dien het eerst in de uitgave der Werken door A. H. Hooft en G. Brandt in 1671 bezorgd. Eene afzonderlijke uitgave van den Warenar met belangrijke aanteekeningen gaf M. de Vries, Leiden 1843. 8^o. ¹⁾

Een jaar later werden de *Emblemata* herdrukt. Het was weder des dichters neef Willem Janszoon (Blaeu) die ze ter perse legde. Tot op bl. 136 komt deze druk met den eersten nauwkeurige overeen ²⁾. Daarna echter volgen in den eersten druk nog slechts de *Mommerij* en de zes *Velddeuntjes*, doch in den tweeden de zang, *Vrouw die mij brandt*, die nergens anders gedrukt is, de *Mommerij*, de zes *Velddeuntjes*, en de brief van Menelaus.

Ingelijks bij van der Plasse kwam in 1619 in het licht: *Isabella, treurspel. Vertoont in de Nederduytsche Academie*. 4^o. ³⁾ De voorreden is geschreven door Samuel Coster en het stuk is hem ook steeds toegekend. Toch is het niet geheel van zijne hand; het eerste gedeelte daarvan is van Hooft. De *Isabella* is herdrukt in 1627 en 1644.

Minne-plicht ende Kuysheys-kamp is de titel van een werkje in langw. 12^o. te Amsterdam by Jacob Aertsz. Calom in 1626 uitgegeven ⁴⁾. Beide werkjes hebben, ofschoon de paginatuur

¹⁾ Zie voor nog andere drukken de uitgaaf van Dr. P. Leendertz Jr., inleiding bl. XXXVI - XLIX (S.)

²⁾ Slechts zijn enkele drukfouten verbeterd. Zoo lezen wij b.v. in den zang Schoon nymphelij, „watren 't haer“ voor „wat jent haer“ zoo als in 1611 gedrukt was.

³⁾ De titel luidt: *S. Costers Isabella Treurspel Vertoont in de Nederduytsche Academie. Over-al-Thuys. t' Amsterdam. Voor Cornelis Lodowijcksz. vander Plassen, aan de Bewers, inden Italiaanschen Bybel. 1619.* (S.)

⁴⁾ De titel luidt: *Minne-plicht ende Kuysheys-kamp als mede Verscheyden Aardighe en Geestige Nieuwe Liedekens en Sonnetten. t' Amsterdam, Bij Jacob Aertsz. Calom. Ao cD Idc xxvi.* (S.)

doorloopt, ieder weder eenen afzonderlijken titel, met het jaartal 1625. De *Kuysheys-kamp*, zoo geheeten naar het gedicht waar het mede aanvangt, van den verzamelaar, Vondel, bevat o.a. dertien gedichten van Hooft, namelijk:

*Amaryl had lang
De schoone toveres
Waer heen myn Amaril? waer heenen?
Caere, wat heester u hartje verlept
Hooger Dorissje niet, myn gloetge
Roosemond, hoorje spelen noch singen
Amaril, had ick hayr uyt u tuytgen
Oorlogh, oorlogh blaesen
Heylighe Venus, die 't roer houdt aller harten
Wranghe Amaryl, sal min niet murruw meucken
O Phebus fiere proncker
Ghij die met heerlyckheydt verdooft Jupyn syn troon
Kraft met smeekende geluyen*

alle in de uitgave der Gedichten van 1636 overgenomen. Twee daarvan zijn onderteekend met zijnen naam, drie met zijne spreuk, *Omnibus idem*, een met beide, terwijl een (*Amaril, had ick hayr*) aan A. R. Visschers wordt toegekend.

Te Amsterdam bij Willem Jansz. Blaeuw, op 't Water, in de Gulde Zonnewyzer, werd in 1626 Hoofts *Baeto, oft Oorsprong der Hollanderen*, Treurspel in 4^o. uitgegeven. Reeds in 1617 had de dichter het voltooid. Dr. Schotel, t. a. pl., vermeldt nog eene uitgave van 1635, 4^o.

De inneming van 's-Hertogenbosch door Frederik Hendrik gaf Hooft stoffe voor een gedicht, dat ook spoedig daarna in het licht kwam, onder den titel: *De Hollandsche Groet aen den Prinsse van Oranien over de Zeghe vanden Jaere 1629*. Door P. C. Hooft. *† Amsterdam. Voor Manuel Colijn, Boeck-verkooper woonende op de Beurs, in 't Stede-boeck. Anno 1630. fol.* Men vindt het in de Gedichten weer.

Den 5^{den} october 1633 schrijft Hooft aan zijnen zwager Baak, dat hij bezig is zijne „jeughlijke rijmen by een te raepen ende te verschrijven.“ Van der Burgh en Brosterhuysen hadden hem hiertoe aangezocht. Aan dat bij een rapen, het blijkt uit de handschriften, was niet veel moeite verbonden: de meeste

zijner rijmen vond hij in zijne kladboeken bij een. Er was echter meer te doen. Uit zijne gedichten moesten die uitgezocht worden welke hij in den bundel wenschte opgenomen te zien. Van vele wenschte hij dit niet. Van die b.v., welke hij in 1611 en 1618 met zijne Emblemata in het licht gezonden had, achtte hij bijna de helft niet waardig op nieuw herdrukt te worden. Zoo was het ook met zijne twee oudste tooneelspelen. Van de tafelspelen vond alleen *Paris Oordeel* genade. Sommige stukken werden weder om andere redenen achtergehouden. De gedichten aan Hugo de Groot, het eene van 1616, het andere van 1632, zouden aan velen, die dezen en zijnen geestverwanten geen goed hart toedroegen, niet aangenaam zijn geweest. De *Warenar*, met hoe veel lust hij dien ook bewerkt had en hoeveel lof de Groot er aan had gegeven, kwam hem zeker niet deftig genoeg voor om naast zijne overige gedichten plaats te nemen. Hij had in december 1623 Huyghens geplaagd, door hem van zijn antwoord, uit naam van Tesselschade geschreven, slechts de laatste regels mede te deelen, en het was wel wat onbarmhartig hem zoo vele jaren later nog de rest te onthouden; maar 't schijnt, de gulle scherts, waarvan dat gedicht overvloeit, kon almede niet door den beugel. Dat hij niet voor iedereen weten wilde hoe zeer Leonore gewiefeld had eer zij het ja uitsprak, en daarom het „*Lieve lichte Leonor*“ terughield, begrijpen wij; maar, waarom b.v. aan de sonnetten op de verovering van Grol of aan het tweede gedicht op den majeboom geene plaats gegund?

Meer tijd en moeite nog kostte het „verschrijven“. Bij dat overschrijven werden alle gedichten naauwkeurig nagezien en was er geen bijna, waarin niet veranderingen werden gemaakt. Meestal betroffen deze veranderingen enkele woorden of uitdrukkingen, doch somtijds ook werd een aantal regels doorgehaald en door andere vervangen. Men zie de gedichten aan Clorinde bl. 265 en 268, dat aan Chariclea bl. 25 en het begin van den Geeraerd van Velsen. Bij de reien en sommige zangen wenschte Hooft muziek gevoegd te hebben en hij verwachtte, dat van der Burgh en Brosterhuysen, naar zijn oordeel „de bequaemste in 't landt om de liedekens op zangmaet te stellen,“ zich daarmede zouden belasten (Brief 452). Van der Burgh evenwel oordeelde dit van weinig nut, omdat „de

noten niet dan die alleen, dewelcke op maetzang afgeveirdigt, en wien alrede geen van die wijzen onbekent zijn, kunnen dienen.“ Dit laatste argument begrijp ik niet regt: ik zou eerder meenen dat zij noodig waren voor hen die de wijzen niet kenden. De afbeeldingen bij de Emblemata, en de latijnsche en fransche vertaling daarvan had van der Burgh liever weg gelaten, maar de drukker, die meende daardoor koopers te lokken, verlangde dat zij bleven (Brief 474). De bundel kwam in 1636 gereed. Van der Burgh alleen had die uitgave bezorgd en met eene opdracht aan Const. Huyghens voorzien, wien hij er den 1^{en} april van dat jaar een exemplaar van toezond (Brief 575). De titel is: *Gedichten van den Heere Pieter C. Hooft, Drost te Muyden, Baljuw van Goeylandt, etc. Verzaemelt en uytgegeven door Jacob vander Burgh, Raedt des Heeren van Brederode. t' Amsterdam, by Johan Blaeu, MD D CXXXVI. 4^o.*

Hooft had reden om over zijne vrienden, van der Burgh en Blaeu, tevreden te zijn. Het werk is goed en met zorg uitgegeven. Drukfouten van de gewone soort, die terstond in het oog vallen, zijn er niet vele in gebleven. Wel echter vindt men er eenige, die de lezer zoo gemakkelijk niet ontdekt. Zoo eest men b.v. in een der gedichten aan Clorinde, bl. 288 (hier bl. 269 ¹⁾): „Den koninkstaf is 't rede dat ghij *staect*,“ in plaats van *slaekt*. In Psalm 104, bl. 460 (hier bl. 277 ²⁾): „Maer d'heuvels hoogh, ontwassen strooms genot Bevochtigt *zy*,“ voor *ghy*. Men wijte echter niet alles wat men van dien aard vindt, aan van der Burgh. Dat b.v. in den *Baeto*, 4^e bedr., bl. 160, gelezen wordt,

Daaromme wie dat maght tót Gódsdienst heeft verkreghen,
Zy zeker, en gedenk' hoe dat hy die, van weggen
Der hógher ovrigheidt *te voren* heeft aanvaardt:

terwijl Hooft geschreven had *te voeren*, is daaraan toe te schrijven, dat de uitgever, die voor de kleinere gedichten zich van afschriften door Hooft gemaakt bediende, bij de reeds uitgegevene spelen een exemplaar van die uitgave, hier en daar door den dichter veranderd, moest volgen. Zoo nam hij o. a. deze fout uit de uitgave van den *Baeto* van 1626 over.

¹⁾ nu bl. 245. ²⁾ nu bl. 252.

Hieruit is ook te verklaren, wat zeer vreemd schijnt, dat anders door het geheele boek heen de *a* met *e* versterkt, maar in den Baeto bijna overal de dubbele *a* gebruikt wordt. Hooft schreef in 1636 nog altijd *ae*; eerst den 16^{en} september 1641 begon hij *aa* te schrijven. Maar van der Burgh had bij zijne uitgave den Baeto van 1626 voor zich, waarin de drukker de vrijheid genomen had de *aa* te bezigen, en hij hield zich slaafsch aan zijn voorbeeld. Andere afwijkingen, die men ligt voor drukfouten zou aanzien, zijn mogelijk veranderingen, van Hooft zelve afkomstig. In zijnen Bruiloftsang voor Tesselschaede b.v. schreef Hooft (zie bl. 212¹⁾: *Wat trekt zij zich zorghen aen?* Daarvoor heeft de uitgave van 1636, bl. 402: *Wat, zich, trekt zy zorgen aen?*

Ik geloof dat Hooft, wien het hinderde dat hier drie woorden met *z* beginnende achter elkander stonden, het vers dus veranderd, maar alles behalve verbeterd heeft. Want heeft het aan welluidendheid iets gewonnen, het heeft aan duidelijkheid zoo veel verloren, dat Bilderdijk in twijfel stond of hij *zich* voor het pronomen reflexivum of voor den ouden imperativus van *zien* moest houden. Laat ik nog ééne dergelijke plaats vermelden. Op bl. 276 (hier bl. 190²⁾) leest men:

Twee starren, enz.
Die zal ik, op het spaede,
Meer dan een' morgenstondt,
In blinkenden gewaede
Zien glinstren als verzont.

Hooft had in 1621 aldus geschreven:

Die sal ick op het spaede,
Hel als een morgenstondt
In blinckenden gewaede,
Sien glinstren als versont.

De verandering bestaat hier in het vervangen van *hel* door *meer*, maar vooral in het verplaatsen der komma. Dit laatste maakt, dat de woorden „in blinkenden gewaede,“ die, volgens de oorspronkelijke interpunctie bij „morgenstondt“ behoorden, nu behooren bij de „twee starren.“ Ik geloof dat wij ook hier

¹⁾ nu bl. 195. ²⁾ nu bl. 176.

(de verandering van *hel* in *meer* doet het reeds vermoeden) den naauwkeurigen van der Burgh moeten vrijspreken en de schuld geven aan den dichter, die zich niet goed meer herinnerde, waarom hij dertien jaren geleden zoo schreef, en nu door overmatige zorg zijn werk bedierf. Immers men kan wel den prachtig verlichten hemel bij zonnenopgang het blinkende gewaad van den morgenstond noemen, maar minder goed kan men spreken van starren in blinkend gewaad, vooral wanneer men, zoo als hier, onder die starren een paar oogen verstaat.

Toch kunnen wij van der Burgh niet in allen deele vrijspreken. Van hem toch zijn zonder twijfel die smakeloze *bliksemschuitjes* afkomstig, die een der gedichten aan Susanna van Baerle (hier bl. 261 ¹⁾) bederven. Hooft had daar geschreven *bliksemschutjes*. Nog erger heeft van der Burgh het gemaakt in den *Brief van Menelaus*. Daar las men in de oudere uitgaven, van welke hij zeker die van 1617 voor zich had, even als hier bl. 143: ²⁾

Aensienlijk is mijn sleep in deftigheid van pracht
Maer telbaer: geen gespuis en hoop van boevejaght.
Dat Paris reede toe op schuimen, rooven, ruiten,
En breek' sijn ydel hooft, om Troye rijk te buiten;
Mijn rijcke mij genoeght, enz.

Ongelukkig echter kwam er in *reedde* eene tweede *d.* 't Is mogelijk dat dit de schuld was van den letterzetter; maar hoe het zij, die letter kwam er in, en van der Burgh, in plaats van de oudere uitgave nog eens in te zien, die hem terstond uit den droom zou geholpen hebben, meende in *reedde* een verleden tijd voor zich te hebben, zag, ten gevolge daarvan, *dat* voor een betrekkelijk voornaamwoord aan en veranderde de interpunctie, zoodat in den druk van 1636 gelezen wordt:

Aenzienlijk is mijn' sleep in deftigheid van pracht:
Maer telbaer: geen gespuys, en hoop van boevejaght,
Dat Paris reedde toe op schuymen, rooven, ruyten;
En breek' sijn ydel hoofdt, om Troye rijk te buyten.
My noeght wel aen mijn rijk, enz.

De eerste regels zeggen zoo iets anders dan de dichter gewild heeft en de vierde regel heeft geenen zin.

¹⁾ nu bl. 239. ²⁾ nu bl. 134, doch in de spelling der editie van 1615.

Hooft beleefde eene tweede uitgave zijner gedichten. Zij is in kl. 8^o. en onder aan den titel (die geheel gelijk is aan dien der uitgave van 1636, behalve dat bij Hoofts titels die van Ridder van St. Michiel gevoegd en v. d. Burgh Agent van hare Hooghmogentheden te Luik geheeten wordt) leest men: *t' Aemsteldam. Gedrukt by Jacob Lescaille. Voor Joost Hartgers, Boekverkooper in de Gasthuissteeg, in de Boekwinkel, in 't jaar 1644.* ¹⁾ Waarschijnlijk geschiedde zij niet zonder voorkennis, maar wel zonder medewerking van den dichter. Hij toch zou op den titel der *Granida* niet geschreven hebben: „behelzende de vryaadje van Tisiphernes en Daifilo,“ noch op bl. 241 het plumpe opschrift hebben laten staan: „Noch eenige Dichten, door P. C. Hooft gerijmt, die noit te voren by zijn Eds. Werken gedrukt zijn.“ Om er al het mogelijke voordeel van te trekken heeft de uitgever voor elk der spelen eenen afzonderlijken titel geplaatst en ze van eene afzonderlijke paginering voorzien, zoodat zij ook ieder op zich zelven verkocht konden worden. Na het laatste, den *Baeto*, die met bl. 48 eindigt, loopen de nommers der bladzijden door, zoodat *Paris oordeel*, wat dan volgt, met bl. 49 begint. De inhoud en de volgorde der stukken is dezelfde als in de uitgave van 1636. Alleen zijn de sonnetten met drie vermeerderd en zijn er van bl. 241—252 onder het zoo even vermelde opschrift nog elf andere gedichten bijgevoegd. De meeste waren reeds vroeger gedrukt; dat op de afbeelding van Hendrik IV, op zijnen dood en de vertaling van *Oderunt peccare boni*, etc., in den Hendrik den Grooten; „*Oorenstrikken, zieljaghts garen*,“ „*Wegh ghij, die voor beuselingen*“ en de laatste acht regels van „*Nuchter montje minnevastaert*,“ voor of in de *Otia* van Huyghens ²⁾; dat op den *Zendbrieffschrijver*

¹⁾ De titel luidt: *Gedichten van den Heere Pieter C. Hooft, Ridder van St. Michiel, Drost te Muiden, Baljuw van Goeilant, etc. Verzamelt en uitgegeven door Jacob van der Burgh, Agent van hare Hooghmogentheden te Luik. t' Aemsteldam, Gedrukt by Jacob Lescaille. Voor Joost Hartgers, Boekverkooper in de Gasthuissteeg, in de Boekwinkel, in 't jaar 1644* (S.)

²⁾ Dat zij daaruit overgenomen zijn blijkt uit eene drukfout in het gedicht „Wegh ghij die enz.“ Hooft schreef daar:

Vaeck hoord' ick (dat 's meer) de lippen
Van geboomt en steilen steen
Kallen nae, gerijmde reen.

Voor *geboomt* heeft de uitgave van 1644 *gewoont*. Die zelfde fout was reeds gemaakt in de uitgave der *Otia* van 1625.

van D. Mostaert voor dat werk. De overige zijn de drie sonnetten op de verovering van Grol, de twee bijschriften op van Baerle en de twee gedichten op de musch. Waren deze laatste misschien met die van van Baerle, Vondel en anderen reeds vroeger ergens gedrukt? ¹⁾

De verzamelaars der *Verscheyde Nederduytsche gedichten*, te Amsterdam bij Lodewijck Spillebout 1651, namen ook eenige gedichten van Hooft op ²⁾. Geen van alle komt in de vroegere uitgave der Gedichten voor, maar de meeste, zoo niet alle, waren toch reeds vroeger gedrukt. Van de acht zangen, die daar voorkomen, vindt men er zeven in de Emblemata, een in den Apollo; het gedicht op het *Orgelgebruik* van Huyghens was voor dat werk te vinden; van dat op het *Bestand*, dat niets anders is dan eene uitlegging der fraaie zinnebeeldige prent op die gebeurtenis vervaardigd, bestond waarschijnlijk eene uitgave op een los blad, geschikt om bij die prent bewaard te worden. De bijschriften bij de vertooningen bij gelegenheid van het Bestand en van het huwelijk van den keurvorst van de Palts had ieder daaronder kunnen lezen en menig Amsterdammer zeker had ze afgeschreven ³⁾. Behalve deze vindt men hier nog slechts de drie bijschriften op den dood van Frederik Hendrik en een op de Beurs van Amsterdam ⁴⁾. In het tweede deel van deze verzameling, Amst. 1653, wordt nog gevonden de *Brief aen de Camer in Liefd' bloyende*, zoo als die in lateren

¹⁾ Het antwoord op deze vraag vindt men in de Aanteekeningen. (S.)

²⁾ De titel luidt: *Verscheyde Nederduytsche Gedichten, van Grotius, Hooft, Barlaeus, Huygens, Vondel en anderen. Versamelt door J V. J S. T V D. B. G P. C L B. t' Amsterdam, voor Lodewyck Spillebout, Boeckverkooper in de Kalverstraet, in d' Amsterdamsche Bibliotheek, in 't jaer 1651*. (S.)

³⁾ Dr. G. Penon merkt in zijne *Bijdragen tot de Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde* I, bl. 14 op: „Voor de gissing van den Heer Leendertz in zake het *Gedicht op het Bestand* is veel te zeggen, maar een daarover ingesteld onderzoek heeft niets opgeleverd, wat voor het *bestaan* dier plano-uitgave kon pleiten. En wat de Heer Leendertz met zijne laatste opmerking over de bijschriften der vertooningen eigenlijk wil zeggen, begrijp ik niet recht. Of menig Amsterdammer ze afgeschreven heeft beteekent weinig en verandert mijns ziens niets aan de omstandigheid, dat door de opneming in de *Versch. Ned. Ged.* deze verzen in de volgende uitgaven van Hooft's *Gedichten* zijn opgenomen.“ (S.)

⁴⁾ Onder de *Bijvoegsels en Verbeteringen*, bl. 421 deelde de Heer Leendertz mede: „Ook dit (*het gedicht op de Beurs*) was vroeger reeds gedrukt op de afbeelding van de Beurs door: B. Adams Bolsward 1609. Ook op die door C. J. Visscher, 1612; daar staat in den benedenhoek ter linkerzijde van den beschouwer een pedestaal met drie trappen: daartegen aan in een ovaal het bijschrift van onzen dichter, en daaronder: P. C. Hooft, Amsterdammer.“

tijd door Hooft was omgewerkt. De tekst is vol fouten. Deze brief en twee gedichten in het eerste deel voorkomende zijn overgenomen in *Kliios Kraam*, Eerste opening, Leeuward. 1656.

Eene nieuwe uitgave der gedichten in kl. 8^o. kwam in 1657 in het licht met den titel: *Dichtkunstige werken van Pieter Cz. Hooft, enz., met verscheyde stukken verrijkt. Amsterd. gedrukt bij Christoffel Cunradus, uit den boekwinkel van Jan van Duisberg* ¹⁾. De verrijking bestaat in de toevoeging van al de gedichten van Hooft die in de *Versch. Ned.* gedichten opgenomen waren. Voor het overige is de inhoud dezelfde als die der uitgave van 1644. Aan fouten ontbreekt het hier niet. Alleen in de eerste vijf regels van den zang *Schoon Nymphelij*n vindt men er drie, namelijk *verçieren*, *bedetjens* en *reên*, voor *verzieren*, *ledetjens* en *reen*, die in de *Verscheyde Gedichten*, waaruit deze zang overgenomen is, niet voorkomen.

De uitgave in kl. 8^o. van 1668 te Amsterd. door *Arent van den Heuvel, Boekverkooper in de Kolksteeg*, draagt voor het overige denzelfden titel als die van 1657 en houdt hetzelfde in. Alleen Hoofts brief aan Huyghens van 6 Sept. 1640, waarbij hij dezen zijn gedicht op het *Orgelgebruik* toezond, is bij dat gedicht gevoegd.

Het was echter mogelijk eene rijkere en betere verzameling van Hoofts gedichten in het licht te geven. Zijn zoon Arnout Hellemans Hooft was daartoe in staat. Hij was bezitter van het handschrift der meeste gedichten zijns vaders. Dat de verzameling waarvan nu de heer Grothe eigenaar is, in zijn bezit is geweest, blijkt hieruit, dat zich daarin niet alleen alle brieven bevinden door A. Hooft en Brandt uitgegeven, benevens verscheidene gedichten voor het eerst in de uitgave van 1671 gedrukt, maar ook handschriften van A. H. Hooft zelven. In het amsterdamsche handschrift staat boven de laatste redactie van

¹⁾ De titel luidt: *Dichtkunstige Werken Van wijlen den Heer Pieter C. Hooft, Ridder van St. Michiel, Drost te Muyden, Baljuw van Goelandt, etc. Eerst verzaamelt en uytgegeven Door Jacob vander Burgh, En nu, in deezen druk, met verscheyde stukken verrijkt, en naaukeurig overzien, t'Amsterdam, Uyt de Boekwinkel van Jan van Duisberg op de hoek van de Stil-steeg, achter 't Stadthuys. In 't jaar c16 10 clvii.*

De pagineering is doorlopend. Op de laatste bladzijde staat: *gedrukt by Christoffel Cunradus, Boekdrukker op d'Englantiers-gracht. Anno mdclviii. (S.)*

de bijschriften op Glasschilderij met zijne hand: „Al in de boeken met veirsen.“ Ook in die boeken zelve, de rijmkladboeken, vinden wij zijn handschrift. Hij schreef daar, boven het eerste van de *Stichtrijmen*, de latere lezing daarvan, zoo als die in de uitgave van van der Burgh gevonden wordt. Achter op de onvoltooide vertaling van het aan Seneca toegeschrevene treurspel staat met zijn hand: „*Stuk van Medea*.“ In het gedicht: „*Leonor als ik zag daelen*,“ maakte hij eene verandering, die ook in de uitgave van 1671 opgenomen is. Met zijne hand staat bij de vertaling der *satyre van Juvenalis*, „P. C. Hooft,“ bij de *Gewonde Venus* en het gedicht: „*Vrouw bruidt*“ „dub., en achter op „*Sint uw geluk*“ schreef hij „Aan H. de Groot.“ Hieruit blijkt dat ook althans het grootste gedeelte van hetgeen het amsterdamsche handschrift bevat, in zijn bezit was. Hij nu verzocht en verkreeg in 1668 van de Staten van Holland en Westfriesland privilegie voor vijftien jaren om zijns vaders werken te doen drukken. Wat hem bewoog daarvan eene nieuwe uitgave te bezorgen, kunnen wij slechts gissen. Wenschte hij zijns vaders gedichten in fraaier en deftiger kled in de wereld te zenden dan hun na 1636 was te beurt gevallen? Of was het hem onaangenaam, dat elke nieuwe druk een vermeerderde was en vreesde hij, dat zoo het ieder bleef vrijgelaten zijns vaders gedichten te herdrukken, er telkens meer aan zouden worden toegevoegd en daaronder sommige, die hij liever zou zien dat vergeten werden? Inderdaad heeft hij er eenige weggelaten, die in den druk van 1668 waren bijgevoegd. Hoe het zij, hij ondernam het. Hij werd er in bijgestaan door Geraardt Brandt, leeraar bij de Remonstranten te Amsterdam. Deze, schoonzoon van Hoofts vriend van Baerle, was sedert lang met Arnout Hooft bekend. Reeds vroeger, toen hij nog te Nieuwkoop stond, had hij Arnout Hooft, die daar en in den omtrek bezittingen had,¹⁾ dikwijls diensten bewezen. Te zamen gaven zij in 1671 te Amsterdam bij Jacob Lescaijle een deel in folio uit onder den titel: „*P. C. Hooft's werken*.“ Het bevatte den *Hendrik den Grooten*, de *Rampzaligheden der Verheffinge van den Hujze Medicis*, *Brieven en*

¹⁾ Hoe de Heer Leendertz dit weet, is mij onbekend. (S.)

andere prozawerken en eindelijk *de Gedichten* „verzaamelt en uitgegeven door Jacob vander Burgh, — op nieuw overzien, en merkelyk vermeerderd.“¹⁾ Welk deel ieder hunner aan de uitgave gehad heeft, kan vrij naauwkeurig bepaald worden. De opdracht is van A. Hooft, de voorreden „Aen den Leser“ van G. Brandt. Zij geven ons geen van beide veel licht. Alleen zegt Brandt dat „de sorg over desen druk hem van den Heere Uitgever was toevertrout.“ Deze woorden doen reeds vermoeden, dat hij het grootste deel van den arbeid op zich heeft genomen. Maar dit blijkt duidelyk uit hetgeen er nog in handschrift van over is.²⁾ Van de hand van A. Hooft bestaat nog alleen eene lijst der brieven door hem ter uitgave bestemd; daarin is echter door Brandt veranderd en bijgevoegd. En van dezen zijn nog bovendien eenige afschriften van gedichten en aantekeningen in wezen, die getuigen van de moeite welke hij zich gegeven heeft voor de uitgave der werken van den door hem zoo hoog vereerden dichter. Vooral echter blijkt het uit het Amsterdamsche handschrift. De meeste stukken daaruit genomen (15 van de 23) heeft hij met een N.B. geteekend. Bovendien staat dit teeken nog bij het bijschrift op den *Duim van Alva*, dat hij later besloot niet op te nemen, omdat het reeds in de Brieven voorkwam, het tweede gedicht op den *Majeboom*, dat echter niet in zijne uitgave is opgenomen, het gedicht op Christinaas dood, waarvan het derde couplet door doorhaling onleesbaar gemaakt was en van welks uitgave hij om die reden waarschijnlijk heeft afgezien, bij het „*Dank hebt*“ waarbij hij later de N.B. heeft doorgehaald en er nevens geschreven: „in Huigens Ledige uren, p. 118“ en bij „*o Dochter van Juppijn*,“ waarvan het begin in de uitgave van 1636 geheel anders luidt en dat hij daarom eerst voor onuitgegeven aanzag: ook hier haalde hij later zijn N.B. door en zette er de bladzijde van van der Burghs uitgave waar het gevonden wordt voor in de plaats. Een aantal andere onuitgegevene gedichten heeft hij met eene N. geteekend, doch daarvan slechts twee laten drukken. Op enkele plaatsen heeft

¹⁾ De titel luidt: *P. C. Hoofts werken l'Amsterdam Bij Jacob Lescailje, Boekverkooper op den Middeldam 1671.*

²⁾ Alles in de Bibliotheek der Koninklijke Academie. (S.)

hij in den tekst verandering gemaakt, onder anderen in een der gedichten op „Glasschilderij“, dat hij echter niet heeft opgenomen. De meeste der vroeger uitgegevene gedichten heeft hij met een enkele G. gemerkt of daarnevens de bladzijde, waarop zij in van der Burghs uitgave gevonden worden, aangeeteekend ¹⁾).

Wij vinden hier juist wat de titel belooft, de verzameling der gedichten door van der Burgh, met eenige stukken vermeerderd. De uitgave van 1636 is naauwkeurig gevolgd. Brandt geeft niets meer en niets minder en alles in dezelfde orde. Alleen zijn de gedichten van Plemp, Vondel en anderen op Hoofts huwelijken weggelaten. Maar de verzameling is vermeerderd: dat wil zeggen er is aan toegevoegd een „vervolgh op P. C. Hoofts gedichten.“ Wij zagen reeds, dat niet alles wat men had is medegedeeld en ik geloof dat, wanneer wij overzien wat ons hier gegeven wordt, wij daaruit kunnen opmaken, wat de verzamelaars bewogen heeft, slechts een deel van hetgeen voorhanden was op te nemen en het overige terug te houden.

Wij vinden hier 1^o. *den Warenar*. Dit stuk bleef nog even geliefd als vroeger bij de Amsterdammers en werd nog gedurig vertoond. Het kon dus niet meer weggelaten worden. Men zou eene uitgave van Hoofts gedichten incompleet geacht hebben, waarin het niet voorkwam. Daarom waarschijnlijk besloten A. Hooft en Brandt het op te nemen, al had de dichter zelve het in 1636 niet waardig gekeurd naast zijne overige gedichten te staan. Het was misschien om zich hieromtrent te verontschuldigen, dat de uitgevers er de lofspraken van H. de Groot en Vondel voor plaatsten.

2^o. Alle gedichten die in den druk van 1644 waren bijgevoegd. Ik meen hieruit te mogen opmaken, dat die druk met toestemming van Hooft had plaats gehad. Men mist daarvan alleen het sonnet aan Jacob Wytz op de verovering van Grol, dat waarschijnlijk bij vergissing is weggelaten, en de dichtjens

¹⁾ De cijfers bij vele andere gedichten zijn van eene andere hand, misschien die van Jac. Scheltema. Zij wijzen de bladzijden aan, waarop men die gedichten vindt in de uitgave van D. van Hoogstraten. In de *Granida* staan hier en daar potloodstrepen; men vindt ze altijd daar, waar in de uitgave van dit spel van 1615 eene nieuwe bladzijde begint.

uit den Hendrik den Grooten genomen, die niet tweemaal in hetzelfde boekdeel gedrukt mogten worden. Het gedicht „*Nuchter montje*“, waarvan in 1644 slechts de laatste acht regels gedrukt waren, vindt men hier in zijn geheel.

3^o. Daarentegen is uit het bijgevoegde in de uitgave van 1657, door eenen boekverkooper op eigen gezag ondernomen, niets herdrukt, dan een paar gedichten van 1640 en 1647 die om eene andere reden niet mogten wegblijven, en de zang „*Weet yemant beter saus als hongere tot de spijsen.*“ Deze zang had te veel de aandacht getrokken om weggelaten te kunnen worden, en inderdaad hij was den dichter waardig. Maar er was het eene en andere in, wat deze in lateren tijd niet zoo geschreven zou hebben, hier een bijv. naamwoord achter het zelfst. naamwoord geplaatst, daar eene minder deftige uitdrukking. Hij werd dan ook niet toegelaten, dan met het opschrift: „*Zang, in den jaare MDCII gerijmt.*“ De lezer moest weten, dat het een gedicht was uit Hoofts jongen tijd, en dat de uitgevers het er bijvoegden omdat zij begrepen dat dit algemeen gewenscht werd, maar het toch liever achtergehouden hadden.

4^o. Werden opgenomen alle gedichten, zonder uitzondering, na 1634, toen Hooft het door hem verzamelde aan van der Burgh ter uitgave had toegezonden. Slechts eenige kleinigheden, die reeds in de *Ned. historiën* of in de *Brieven* te vinden waren, werden hier niet herdrukt.

5^o. Eenige gedichten van vroegeren tijd, die Hooft uit de uitgave van 1636 weggelaten had, niet omdat hij ze niet goed genoeg achtte om het licht te zien, maar om andere redenen. Het zijn de twee gedichten aan H. de Groot en „*Lieve lichte Leonor*“ (zie boven bl. xxv). Voorts *Dankbaar genoegen*, waarschijnlijk door den dichter zelve niet uitgegeven, omdat het niet af was en hij het later hoopte te voltooiën, en „*Nieuwen niet her boore rijmen*“, een gedicht op de Otia van Huyghens, dat hij, toen hij het voor dat werk liet drukken, niet, als de twee andere, met zijnen naam, maar met N. N. onderteekend had. Welke de reden was, dat hij niet wilde weten dat het zijn werk was, is mij onbekend; maar het blijkt, dat die reden in 1636, elf jaren later, nog bleef bestaan. Eindelijk het gedicht „*Craftighe Zon*“, op de geboorte der dochter van zijnen neef Willem Janszoon Hooft. Die neef echter had later een goed

deel van des dichters vermogen, dat hem toevertrouwd was, zoek gemaakt en wij begrijpen, dat Pieter Corneliszoon na dien tijd geenen lust had, een gedicht in de wereld te zenden op den man, die den naam van Hooft zoo weinig eer aandeed. Wel vinden we in de uitgave van 1636 een sonnet op de geboorte van eenen zoon van dien zelfden neef: doch in dat sonnet komt de naam niet voor en het opschrift waarin hij voorkwam is vervangen door „*Aen een nieuwgeboren jongen*“, later door „*Op een' kinds geboorte*“; maar in „*Craftighe Zon*“ wordt de naam van beide ouders genoemd, en wel zoo, dat die er niet gemakkelijk uit weg te nemen was.

6^o. Wat er meer bijgevoegd is, bepaalt zich tot een zestal bijschriften: die op *Coornhert* en op de *Aelmoeseniërskamer* werden met nog een, de *Loterijspreuk* (in het hs. *Lotsin*) met twee vermeerderd. Eindelijk werden het bijschrift op het glas door de stad Amsterdam aan de Zuiderkerk geschonken en het grafschrift op P. van Veen opgenomen. Van de twee laatste stond het eene waarschijnlijk onder dat glas te lezen, en behoort het andere misschien tot de gedichten na 1633. Van Veen was wel reeds in 1629 overleden, maar het grafschrift kan later gedicht zijn, even als dat op Henrick de Caesar, dat niet ouder kan zijn dan mei 1622, hoewel die kunstenaar reeds in mei 1621 overleden was. De hand waarmede het grafschrift op van Veen geschreven is wijst slechts aan dat het ouder is dan december 1635. De spelling geeft geen licht.

Wij kunnen hieruit opmaken, dat de uitgevers niet te werk gegaan zijn naar hun eigen oordeel, maar naar dat van den dichter zelven. Wat hij waardig gekeurd had onder zijnen naam in het licht te geven, en wat zij meenden dat hij, hadde hij nog geleefd, er bijgevoegd zou hebben, dat en dat alleen gaven zij.

Wij hebben eerbied voor de naauwgezetheid die zij hierin betoonden, wij zijn hun dankbaar voor den schoonen vorm waarin zij gezorgd hebben dat Hoofts gedichten voor den dag kwamen en voor hetgeen zij aan de vroegere uitgaven hebben toegevoegd; maar wij hadden mogen verwachten, dat zij zich wat meer moeite zouden getroost hebben om een zuiveren tekst te leveren. Zij hebben alles, zooveel mogelijk, gebracht in de spelling, welke Hooft in zijnen laatsten tijd

volgde en met reden: in eene uitgave als deze, waarin de gedichten, zonder acht te geven op den tijd waarin zij ontstaan zijn, soort bij soort zijn gevoegd, had het geen nut het verschil van spelling te behouden en was het voor den lezer aangenaam overal dezelfde spelling aan te treffen. Maar voor het overige zijn zij de vroegere uitgaven gevolgd, terwijl nogtans Arnout Hooft eene aanzienlijke verzameling van zijns vaders gedichten in handschrift bezat. Brandt, wij hebben het gezien, heeft die handschriften onder de oogen gehad. Toch heeft hij slechts daar de lezing volgens het hs. verbeterd, waar ieder zien moest dat die onzin bevatte: hij heeft b.v. in het „Dank hebt aan Huyghens“ de dwaze lezing „gewoont“, van de Otia en de uitgave van 1644 (vgl. boven bl. xxx), verbeterd in „geboomt“. Doch waar de fout niet zoo terstond in het oog viel is zij blijven staan, zoo als in Psalm 45 (zie bl. 246¹⁾):

En alles *stijft* van 't gloorende metaal

voor *stijf*, en in het gedicht aan Tesselschade (zie bl. 335²⁾ O *loflijk* keeltjen, voor *lofrijk*. Het zijn beide fouten uit de uitgave van 1636 overgenomen. En het is niet alleen deze uitgave waarvan hij de fouten overneemt. In een der bijgevoegde gedichten (zie bl. 36³⁾) staat:

Als men die recht gebruikt, zoo moet men 't ampt bedienen,

en hieruit blijkt dat hij dit gedicht heeft overgenomen uit de *Emblemata*, de *Versch. Gedichten* of de uitgave van 1657, waar ook zoo gelezen wordt, niet uit het hs., waarin niet *moet* maar *noemt* geschreven staat. Ja, hij gebruikte niet eens overal de beste uitgaven. Het zoo even genoemde *Dank hebt*, b. v. liet hij niet afdrucken naar de Otia van Huyghens, maar naar de uitgave van 1644, waarin het uit de Otia overgenomen was: van daar de verkeerde lezing *bruilofts taarten*, in plaats van *bruilofts staarten*, zoo als in het hs. en ook in de Otia staat. Ook het gedicht op den *Zendbrieffchrijver* (hier bl. 343⁴⁾) is niet naar het hs., maar naar de uitgave van 1644 of eene latere afgedrukt, zoo als de fout *Oppeerheer* voor *oppereer* bewijst. En behalve die oude fouten vinden wij nog nieuwe. Zoo

¹⁾ nu bl. 225. ²⁾ nu bl. 306. ³⁾ nu bl. 31. ⁴⁾ nu bl. 313.

b. v. „Doris hart bevroren“ voor „hard“ (hier bl. 186 ¹): zoo de *heerepijl* (voor *heete pijl*) in het gedicht aan H. de Groot (hier bl. 330 ²) en het doodshoofd zonder *wortel* (voor *mortel*, zoo als in de uitgave van 1617 staat) in het 4^e bedrijf van den Warenar, die den uitleggers van Hooft zooveel vruchteloos hoofdbreken gekost hebben. Van het eerste der bijschriften op van Baerle (hier bl. 351 ³) zijn de laatste twee regels vergeten. Maar vooral moet ik hier de volgende fouten vermelden, omdat zij zeer duidelijk aanwijzen, hoe weinig, bij alle zorg die hij in andere opzigten aan deze uitgave besteedde, Brandt zich toeleigde op het allernoodigste, het geven van een zuiveren tekst, ja hoe weinig hij somtijds nadacht over hetgeen hij liet drukken. Menelaus vraagt in zijnen brief (hier bl. 143 ⁴), of Paris meent dat na zijns vaders dood hij en zijne broeders te zamen zullen regeren, en vervolgt dan, volgens de uitgave van 1636:

 Geloof; dan heeft men zoo veel' meesters als gezellen.
 Ook acht ik wierden zy wel lichtlijck zijnes moë,
 Dien veel gezaghs wel lust, en weenigh doens 'er toe.

Doens is hier genitivus van *doen*. Doch Brandt hield die *s* voor verkorting van *ze* en schrijft:

 en weenigh doenz' 'er toe.

Hij let er niet op, dat in de uitgave van 1636 slechts één afkappingsteeken staat, dat bij *er* behoort, welk woordje daar in van der Burghs uitgave altijd mee voorzien is, noch dat er eene *s* staat en niet eene *z*, met welke letter *ze* en *z'* bij van der Burgh altijd geschreven worden, noch dat de *s* aan het vorige woord verbonden is, wat van der Burgh met *ze* en *z'* in andere stukken, die hij naar eenen vroegeren druk uitgaf, wel eens, maar in den *Brief van Menelaus* nooit doet, noch zelfs dat hij door zijne verandering Hooft onzin laat schrijven. — In het sonnet op het *Licht der Zeevaart van Blaeu* (hier bl. 75 ⁵) liet van der Burgh deze regels drukken:

 De vork des Zeegods, om d' oneffe vloën te kemmen,
 O vorst der dieren, drijft hier aen uw' strandt, in 't lest.
 Dit boek. Dat wijst, om u, in 't vaeren, vaers t'ontslaen,
 Der klippen dreyghen, en der banken laeghen aen.

¹) nu bl. 173. ²) nu bl. 302. ³) nu bl. 320. In het afschrift zijn ze ook doorgehaald. (S.) ⁴) nu bl. 134. ⁵) nu bl. 69.

Dat dit onverstaanbaar is en er dus eene drukfout in moet schuilen, ziet ieder. Het is eene zeer kleine fout: achter „lest“ staat eene punt, die er niet behoort te staan. Brandt zag ook dat er eene fout was, maar in plaats van het handschrift, dat onder zijn bereik was, te raadplegen, liet hij de punt, die achter „boek“ staat, weg, zoodat men bij hem leest:

De vork des Zeegods, om d' oneffe vloën te kemmen,
 O Vorst der dieren, drijft hier aan uw' strandt, in 't lest.
 Dit boek, dat wijst, om u, in 't vaaren, vaars t'ontslaan,
 Der klippen dreigen, en der banken laagen aan.

Van van der Burghs kleine fout heeft hij eene zeer groote gemaakt: in plaats van het boek van Blaeu laat hij de vork van den zeegod aan het strand van Holland aandrijven, en de aandachtige lezer vraagt verbaasd, wat men daar met die vork uitvoeren moet en welk verband er bestaat tusschen die vork en het boek van Blaeu en tusschen het eerste en het laatste gedeelte van dit sonnet.

De uitgave van 1677 is dezelfde, met eenen nieuwen titel voorzien om als tweede deel gevoegd te kunnen worden bij de uitgave der Ned. hist. van dat zelfde jaar.

Eene nieuwe uitgave bezorgde David van Hoogstraten. De titel is: *P. C. Hoofts Mengelwerken, ten deele nooit te voren gedrukt, nu op vele plaatsen verbeterd en vermeerderd. Amst., Leid., Utr., 1704*, doch de titelplaat heeft het jaartal 1703 ¹⁾. Hij verhaalt in de voorreden, dat hij Hoofts handschriften, die toen in het bezit van G. van Papenbroek waren, onder de oogen gehad heeft. Men zou dus van hem nog al iets verwachten. Maar die verwachting wordt bitter te leur gesteld. Het is waar, wat hij zegt: „by de gedichten hebben wy zelfs veele gevoegt, die by de voorgaande verzameling vergeefs gezocht worden;“ doch hij geeft niets wat niet reeds bekend was: hetgeen hij bij het in 1671 uitgegevene voegde, bestaat in de stukken in de *Verscheide Gedichten* en daaruit in de uitgaven van 1657 en 1668 opgenomen en in een dertiental kleinigheden, een in den *Hendrik*

¹⁾ De titel luidt: *P. C. Hoofts Mengelwerken, Ten deele nooit te voren gedrukt. Nu op veele plaatsen verbeterd en vermeerderd. Tot Amsterdam bij Henrik Wetstein, en Pieter Scépérus. Tot Leiden, By Daniel van den Dalen. Tot Utrecht, By Willem van de Water. 1704.* Ook op de titelprent staat: Ао. МДССИИИ. (S.)

de Grooten, een in de *Rampsaligheden*, en de overige in de Brieven te vinden, en daaronder nog een tweetal dat niet van Hooft maar van Brandt is. Als hij zegt: „weggeweert hebbende veele kleene misstallen, in den eersten druk gebleven, heb ik getracht den Schrijver zich zelf gelijk te maken, en tot dat oogwit mij van zijne eigene Schriften, zoo gedrukte als ongedrukte bedient, en aldus bewerkt een grooter nettigheid in de spelling, en zorgvuldiger waarneming in de geslachten der Naamwoorden (waarvan ik voorheen eene kleine verzameling hadt uitgegeven ¹⁾ dan in den voorgaanden druk bespeurt is,“ — zou men meenen, dat hij althans ook zijn best zou gedaan hebben om de grootere „misstallen weg te weeren“. Doch daarvan is niets geschied. Hij had het zoo druk met zijne spelling, dat hij geenen tijd vond om de handschriften, waartoe hij den toegang had, na te zien, ten einde te verbeteren wat vroegere uitgevers bedorven hadden. Alles is naar de oudere uitgaven afgedrukt, alle fouten die daar gemaakt zijn, vindt men hier weer, en ook deze zijn „op vele plaatsen vermeerderd.“ Zoo schrijft hij in den zang: *Verheven grootsche siel* (hier bl. 34 ²⁾ „overwonnen“ voor „onverwonnen,“ en de *n* die hij daar den lezer onthoudt geeft hij hem weer in het gedicht aan den vrijheer van Asperen (hier bl. 153 ³⁾ waar hij „onverharnast“ in plaats van „overharnast“ laat drukken. Verbeterd is er in dit opzicht niets; zelfs de regel *Maar zoo 't geen baat voelt*, in den zang: *Ach Amarillis* (hier bl. 37 ⁴⁾ is onveranderd blijven staan, hoewel het ieder terstond in het oog moet vallen dat het vers eene lettergreep te kort is, en de gissing voor de hand ligt dat het ontkenningwoord *en* is vergeten.

De jongste uitgave is die van Bilderdijk, Leiden, 1823 in kl. 8^o. twee deelen tekst, een deel aantekeningen. Het is, wat den tekst betreft, een herdruk van die van D. van Hoogstraten, met bijvoeging der oude spelen, volgens de uitgave van 1739 ⁵⁾.

¹⁾ Hij bedoelt hier zijn in 1700 uitgegeven: *Aenmerkingen over de Geslachten der Zelfstandige Naemwoorden, ten dienst der Taellievenden tot een proeve opgesteld.* (S.)

²⁾ nu bl. 29. ³⁾ nu bl. 142. ⁴⁾ nu bl. 32.

⁵⁾ Dit blijkt o. a. uit *voedigh*, op de eerste bladzijde der Ariadne, waar Bilderdijk mede verlegen zat en waarvoor hij zegt dat *vuidig* moet gelezen worden. Het is eene fout die in de uitgave van 1739 het eerst voorkomt. In die van 1614 leest men *woedigh*, zoo als Hooft ook geschreven had.

Verbeterd is hier geene enkele fout uit v. Hoogstratens uitgave; wel zijn er nog eenige bij gekomen, waaronder de „diereriem“ (voor „diere [d. i. kostbare] riem“), waarmee in Psalm XLV de koning opgeschikt is, wel de vreemdste vertooning maakt. De aantekeningen dragen de blijken van de haast waarmede zij geschreven zijn. ¹⁾

Ik heb gemeend, dat eene nieuwe uitgave van Hoofts gedichten alles bevatten moest, wat er van hem te vinden was. De dramatische poëzij van onzen dichter is dan ook in mijne uitgave vermeerderd met drie tafelspelen (een daarvan was reeds achter de *Emblemata* gedrukt) en de fragmenten van de *Isabella* en de *Medea*. Geheel nieuw is dit evenwel niet: dr. van Vloten heeft het, met uitzondering der *Medea*, in de Bijlagen tot zijne uitgave van Hoofts Brieven bekend gemaakt. In het eerste deel heb ik ruim honderd gedichten opgenomen, die in de uitgaven van v. Hoogstraten en Bilderdijk niet gevonden worden. Het zijn er ruim zeventig, die (met uitzondering van een negental in het 4^e deel der *Brieven*, door v. Vloten, te vinden ²⁾), tot nu toe alleen in handschrift bestonden, veertien in de *Emblemata* maar in geene van de uitgaven der Gedichten, tien slechts in den *Lusthof*, *Bloemhof* of *Apollo* gedrukt, eenige vertalingen in de Brieven, de Nederl. historiën of den Hendrik den Grooten verspreid, het sonnet aan Jacob Wytz in de uitgave van 1644, 1657 en 1668 bijgevoegd, maar door Brandt over het hoofd gezien en ten gevolge daarvan ook bij v. Hoogstraten en Bilderdijk ontbrekende, en het antwoord aan vrouwe Van Loon, uit v. Vlotens uitgave der Brieven. Wat men wel in de uitgave van v. Hoogstraten en Bilderdijk, maar niet in de mijne zal vinden, zijn twee kleine vertalingen, ontleend aan Brandts uitgave der Brieven n^o. 132 en 179, omdat zij niet van Hooft maar van Brandt zijn, en de zes regels die v. Hoogstraten in den Hendrik IV (uitg. v.

¹⁾ In 1853 waren nog in het Klassiek Letterkundig Pantheon twee bundeltjes, no. 18 en 19, verschenen, getiteld *Gedichten van den Heere Pieter C. Hooft, Drost te Muiden, Baljuw van Goeylandt, etc. Verzamelt en uitgegeven door Jacob vander Borgh. Raedt des Heeren van Brederode*. Ze bevatten: *Granida, Geeraert van Velsen, Baeto, Paris Oordeel en Mimesinnebeelden*. (S.)

²⁾ Ook in het eerste deel der *Brieven*, bl. 407, maakte Van Vloten een gedicht bekend, dat nog alleen in hs. bestond. (S.)

Brandt, bl. 184) aantrof en waarmede hij zijne uitgave vermeerderde, doch die niets anders zijn dan eene aanhaling van Hooft uit een zijner eigene gedichten, dat aan den baron Van Asperen (zie bl. 155). Om dezelfde reden zijn de verzen niet herhaald, die men Brief 237 (*De Godsvrucht* enz.) 391 en 606 leest. Het laatste is uit den *Achilles*, de andere zijn uit den *Baeto*.

Maar is alles wat in deze uitgave voorkomt, inderdaad van Hooft? Wat wij in de vroegere uitgaven der Gedichten en in die der Emblemata vinden, is zonder eenigen twijfel zijn werk, met uitzondering van het *Antwoord aan de Academie* en de zoo even genoemde vertaalde regels door v. Hoogstraten uit de Brieven overgenomen, die ik daarom ook weggelaten heb. Het *Antwoord aan vrouwe Van Loon* ken ik alleen uit de uitgave der Brieven door dr. J. van Vlotten, die zich later, toen ik er hem naar vroegde, niet meer herinnerde van waar hij het had. Al de overige heb ik in de boven vermelde handschriften gevonden. Maar daaronder zijn er, aan welker echtheid men zou kunnen twijfelen.

1e. Het tafelspel, *De gewonde Venus*. Terwijl Arnout Hooft op den omslag van sommige handschriften die hij bezat, zijns vaders naam stelde, ten bewijze dat hij dezen voor den dichter hield, schreef hij op dit spel *Dub*. Waarom hij twijfelde is mij niet bekend. Ik geloof dat het door Hooft geschreven is, en het is ondertekend „P. C. Hooft, 28 Octobre 1607“. In het gedicht zelf vind ik niets, wat mij bewegen zou om het onzen dichter te ontzeggen. Het papier is van denzelfden vorm en heeft hetzelfde watermerk ¹⁾ als dat waarop het derde rijmkladboek, de *Schijnheilig*, de Keuren voor de dichtschool en verscheidene andere stukken geschreven zijn.

2e. Op dezelfde wijze is door Arnout Hooft het gedicht „*Vrouw bruidt*“ geteekend, dat niet in een der rijmkladboeken, maar op een los blad geschreven is. Hier is de reden van zijnen twijfel niet verre te zoeken. Het gedicht bevat eene toespraak van den bruidegom aan zijne bruid op den dag na het huwelijk. Maar Hoofts eerste huwelijk had plaats in 1610,

¹⁾ Een gekroond schild met eene lelie. Daaronder de letters WR aan elkander vast.

het tweede in 1627, en dit gedicht is waarschijnlijk van 1619; zeker althans, de spelling wijst het uit, moet het na 1618 en voor 1623 gesteld worden. Toch is het van Hooft. De doorhalingen en veranderingen zijn van dien aard, dat het geen afschrift kan zijn. Het is het oorspronkelijke opstel des dichters. En daar nu het schrift buiten allen twijfel het zijne is, moet het gedicht ook zijn werk zijn. Maar hij heeft het dan voor den eenen of anderen vriend gemaakt, of het is eene vertaling.

3^e. *Het fragment der Isabella*. De vertaling van dit blijspel van Ariosto is in 1619 door Samuel Coster met zijnen naam uitgegeven. In de vrij lange voorreden noemt deze zich steeds den dichter en spreekt er niet van, dat anderen aan de vertaling deel hebben gehad. Men zou daaruit opmaken, dat het fragment van Hoofts hand, dat wij nog bezitten, een afschrift is van een gedeelte van Costers werk. Dat dit niet zoo is, leert het handschrift. Daarin is vrij wat veranderd en bijgevoegd. Met die veranderingen en bijvoegingen is het gedrukt. En men behoeft het handschrift slechts in te zien, om overtuigd te worden dat Hooft Costers werk niet heeft afgeschreven en er zoo veel hij goedvond in veranderd, maar dat hij het eerste gedeelte der *Isabella* zelve heeft bewerkt. Ik vermoed dat de zaak zich zoo heeft toegedragen. Hooft verwachtte in 1618 prins Maurits te Muiden. Hij wenschte zijnen aanzienlijken gast zoo goed mogelijk te onthalen en onder anderen ook in de groote zaal van het slot een nieuw stuk te doen vertoonen. Hij koos daartoe Ariostoos *Isabella*, die hij zelve zou vertalen. Hij begon daar ook mede, doch, zoo het schijnt, ontbrak het hem aan den noodigen tijd. Daarom verzocht hij zijnen vriend Coster het stuk af te werken ¹⁾. Deze deed het en het werd

¹⁾ In Jonckbloet's *Geschiedenis der Ned. Letterk.* III, bl. 166 vindt men naar aanleiding van deze bewering het volgende: „Ik merk op, dat er van eene tragedie *Isabella* van Ariosto, zoover ik weet, geen spoor bestaat. Hij schreef de vijf tooneelstukken: *La Cassaria*, *J. Supposti*, *Il Negromante*, *La Lena* en *La Scolastica*. Het stuk was aan den *Orlando Furioso* ontleend. Dat dit onderwerp hier op het tooneel gebracht werd, vindt wellicht zijne verklaring daarin, dat in 1615 te Antwerpen een in 80 boekdeeltje het licht zag, getiteld: „*Il divino Ariosto oft Orlando Furioso*. Hoogste voorbeeldt van oprecht Ridderschap. Oock claren Spiegel van beleeftheyt voor alle welgeboorne vrouwen: begrijpende over hondert nieuwe historien. Overgeset uyt Italiaensche veersen in Nederlantsche Rijmen door Everart Sicceram van Brussel.“ In dit *zeer zeldzame* deeltje, zoover ik weet, door geen tweede gevolgd, komen echter alleen de 23 eerste zangen van het gedicht voor, en wel in *ottave-rime* overgebracht. De geschiedenis van

dan ook, zoo als achter den druk van 1619 vermeld staat, „te Muiden, tot onthaal van zijn Excell. Prince van Orangen“ gespeeld.

Men vindt hier Hoofts gedichten zoo veel mogelijk naar tijdorde. Het bijeenvoegen van stukken van dezelfde soort, zoo als dit in de vroegere uitgaven geschied is, heeft niets waardoor het zich aanbeveelt. Integendeel, wanneer men een twintigtal sonnetten of een half dozijn bruiloftdichten achter elkander geeft, al zijn zij ook uitstekend, kan men zeker zijn dat de meeste lezers er een groot deel van zullen overslaan. Maar bij Hooft vooral is een chronologische orde de eenige goede. Hij staat aan den aanvang van een nieuw tijdperk in de geschiedenis onzer poëzij. Het is dus van groot belang hem in zijne ontwikkeling te kunnen gadeslaan. Daarom mogt geen enkel gedicht, hoe onbeduidend op zich zelve, achtergehouden worden, en zijn zelfs die voor 1600, ofschoon voor het meeren-deel zeer gebrekkig, voor ons van hooge waarde. Daarom ook was een chronologische rangschikking volstrekt noodig. Verschillende hulpmiddelen stonden mij daarbij ten dienste. Van een aantal gedichten is het jaar, dikwerf zelfs de dag, hetzij in het handschrift, hetzij in de uitgave aangeteekend. Bij andere stelde het onderwerp of de inhoud mij in staat die te bepalen. Omtrent sommige ontstaken des dichters brieven het noodige licht. Voor een aantal gedichten tusschen 1609 en 1625 wezen het derde en een gedeelte van het tweede rijmkladboek mij den weg. Het al of niet voorkomen in de uitgave van 1636 gaf eenige opheldering ten opzichte van enkele uit lateren tijd, terwijl bij die, welke in handschrift voorkomen, het schrift besliste of zij voor of na 10 december 1635 moesten gesteld worden (zie den Brief van dien dag). Er is

Isabella wordt in den 24en, 28en en 29en zang aangetroffen. Men zij er op verdacht, merkt Dr. Kolléwijn terecht op, dat de verdeling in zangen niet in alle uitgaven van de *Orlando Furioso* dezelfde is.

Van Lennep's beweren (*Vondel* II, bl. 631), dat het stuk te Muiden werd gespeeld, door de leden der „Kamer in Liefde Bloeyende“ is natuurlijk eene vergissing.“

Dr. J. A. Worp merkt nog in *Oud-Holland*, 1895, bl. 162 noot op, dat de gissing van Leendertz, als zou Hooft met de *Isabella* in 1618 begonnen zijn, niet bewezen is. „Wij weten alleen, dat achter den eersten druk der *Isabella* (1619) vermeld wordt, dat het drama „te Muiden, tot onthaal van zijn Excell. Prince van Oranjen“ is gespeeld. En op welken datum Prins Maurits het Muiderslot heeft bezocht, schijnt niet bekend te zijn.“ (S.)

eindelijk nog iets wat mij bij sommige stukken, die in handschrift bestaan, van veel dienst geweest is. In den beginne namelijk schijnt Hooft zich over zijne spelling niet veel bekommerd te hebben. Maar later begon hij er over na te denken, en wanneer hij aangaande de spelling van een woord of eene soort van woorden tot zekerheid gekomen was, hield hij zich trouw daaraan. Zoo schreef hij b.v. vroeger het bezittelijke voornaamwoord van den tweeden persoon met enkele *u*, maar tusschen 6 oktober en 7 december 1608 begon hij daar eene *w* achter te voegen en deed dit verder altijd. Zoo schreef hij nog den 9^{en} november 1614 aan het einde der woorden *ch* (met uitzondering van die, waar eene korte *e*, *o*, of *u* of eene *n* voorafging, b.v. *seg*, *log*, *vlug*, *jong*), maar sedert 15 februarij van het volgende jaar *g*. In zijnen vroegeren tijd vangt hij wel nu en dan een woord aan met *k*, doch meestal met *c*; in 1618 evenwel begint hij daar de *k* meer te gebruiken, in 1619 komt die letter nog menigvuldiger voor, in 1620 heeft, op een paar plaatsen uitgezonderd, de *k* hare mededingster geheel verdrongen, behalve aan het begin van eene latere lettergreep van het woord en in *coning*, dat nog lang zijnen *c* blijft behouden. De meeste veranderingen vallen in of omstreeks 1623, het jaar waarin hij met Reael, Vondel en De Hubert de bekende „letterkunstige vergaderingen“ hield. Tot in het midden van dit jaar wordt in het midden of aan het einde van een woord de *k* meestal door eene voorafgaande *c* versterkt, en wordt ook *ck* gevonden waar wij de *k* zouden verdubbelen. Reeds van 1622 af vinden wij nu en dan uitzonderingen, maar sedert de helft van 1628 nemen die toe in getal en in de laatste maand van dit jaar treffen wij de *ck* nog slechts enkele malen aan. Later ontmoeten wij haar alleen nog in het voornaamwoord *ick*. Daar wordt zij geduld tot 12 maart 1633. Nog drie maanden weifelt Hooft in dit woord tusschen *k* en *ck*; eindelijk wordt de laatste voor goed verworpen. Den 24^{en} julij van dat jaar vloeit *ick* voor het laatst uit zijne pen. Omstreeks dienzelfden tijd (1623) wordt de *s* aan het begin van een groot aantal woorden door *z* vervangen. Sommige behouden de *s* nog tot 1625, enkele komen er nog later nu en dan mede voor. Aan het begin van eene volgende lettergreep begint de *s* eerst in 1625 voor de *z* te

wijken; tot in 1627 houdt zij daar in verscheidene woorden stand, en zelfs later vinden wij haar nog nu en dan. Vóór de *w* evenwel moet de *s* nog tot den 5^{en} september 1640 dienst doen. Maar reeds den volgenden dag is zij afgedankt en heeft de *s* hare paats ingenomen. De overgang van *ae* tot *aa* valt op den 16^{en} september 1641. In eenen brief van den 15^{en} schrijft hij nog 17 maal *ae*, ook in een kort briefje, den 16^{en} aan zijnen zwager Baak geschreven, nog tweemaal; maar dienzelfden dag laat hij een langeren brief volgen, waarin hij steeds de *a* met *a* verlengt; enkele malen schrijft hij dien dag nog bij gissing *ae*, doch later wacht hij er zich voor.

Ik ben langs die wegen in staat geweest den ouderdom der meeste gedichten vrij naauwkeurig te bepalen. De minste zekerheid had ik bij die uit den oudsten tijd, die, een paar uitgezonderd, niet gedagteekend zijn, en waaromtrent uit de spelling weinig op te maken is. Wel valt het niet moeilijk te beslissen welke gedichten tot den eersten tijd, voor de reize naar Italië behooren; maar zijn de twee sonnetten, waaraan ik de eerste plaats heb aangewezen, inderdaad de oudste gedichten van Hooft die wij kennen, of had het sonnet aan van Blijdensinne moeten voorafgaan? De gedichten aan Chariclea, Galatea en Diana zijn alle, dit lijdt geenen twijfel, van 1602 of 1603; maar zijn daaronder die aan Diana de jongste of de oudste? Aan enkele uit lateren tijd heb ik slechts bij gissing eene plaats kunnen aanwijzen, zoo als de Psalmen, bl. 275 ¹⁾ en verv., waarvan Hoofts eigen handschrift niet bestaat, en die ik onder de gedichten van 1626 heb opgenomen, omdat de dichter meldt, dat hij omstreeks dien tijd twee of drie Psalmen berijmd had, ofschoon ik niet zeker ben dat hij van deze spreekt — aan den *Brief van Menelaus*, en het Graftschrift op M. Proosten (bl. 338 ²⁾), waarvan ik slechts weet, dat het niet ouder dan augustus 1631, niet jonger dan mei 1634 kan zijn. Van twee gedichten heb ik later gezien, dat zij niet op de juiste plaats staan, namelijk, het fragment bl. 68—72, dat ik tusschen gedichten van november en december 1607 geplaatst heb, doch dat tot februarij of maart van dat jaar behoort, en het dichtje „*Zoo ghij, tot boosheit reê,*“ bl. 347, dat ik, door

¹⁾ nu bl. 250. ²⁾ nu bl. 309.

de spelling in Brandts afschrift misleid, tot het jaar 1638 bragt. Ik heb er later des dichters handschrift van gevonden, waaruit blijkt, dat het niet ouder kan zijn dan september 1645.

De dramatische gedichten geef ik afzonderlijk in het tweede deel. Ik geloof dat niemand het mij dank zou weten, indien ik die, meerendeels uitgebreide stukken tusschen de kleinere in gevoegd had. Ook deze volgen naar orde van tijd, eerst de tafelspelen, dan de tooneelspelen. Van de tafelspelen dragen de *Mommerij* en de *Gewonde Venus* een jaargetal. Den tijd van het andere *Bruiloftspel* leert de huwelijksdag van Catharina Quekels ons kennen. Omtrent *Paris oordeel* ben ik geheel onzeker. Doch er is wel geen twijfel aan, of dit tafelspel is het jongste van de vier.

Van de tooneelspelen is de *Achilles en Polyxena* het oudste. Men behoeft er slechts even het oog in te slaan, om te zien dat het uit zeer vroegen tijd is. Lambert ten Kate ¹⁾ zegt stellig, dat het in 1600 geschreven is. Maar als wij zien, dat hij er in eenen adem bijvoegt, dat de *Baeto* en de *Hendrik de Grootte* beide tot 1626 behooren, dan doet dit ons behoedzaam zijn: het eerste berigt zou wel eens even onjuist kunnen wezen als het laatste. Voorzigtiger drukt Wagenaar ²⁾ zich uit: „vermoedelijk,“ zegt hij, werden op de kamer In liefd' bloeyende „de treurspelen Achilles en Polyxena en Theseus en Ariadne van Hooft, kort voor en na den jaare 1600 vertoond.“ Ook Brandt ³⁾ spreekt niet stellig: „het eerste,“ zegt hij, is „mijns oordeels, voor zyne reize naar Italie, het tweede naa zyne wederkomst gedicht.“ Ik geloof, dat hij er gelijk in heeft. Hooft kon na zijne terugkomst uit Italië geen stuk meer schrijven zoo als de Achilles. Laat ik hier nog eene kleine opmerking bijvoegen. In de 1^e hand. 5^e uytk. van dit spel lezen wij:

Twelrieckent hayr ghetoyt „met een uytheemschen vont.

Diezelfde regel wordt ook gevonden in den *Brief aen de Camer* van 8 julij 1600 ⁴⁾. Maar in het oorspronkelijke handschrift staat boven „wtheemsche“, met dezelfde hand en denzelfden inkt, dus blijkbaar in denzelfden tijd, geschreven: „gentile“. Het vers is dus in den Brief uit den Achilles overgenomen

¹⁾ Aenleiding, dl. I, bl. 161. ²⁾ Amsterd. dl. VIII, bl. 729. ³⁾ Hoofts leeven, bl. 6.

⁴⁾ In plaats van *ghetoyt* staat hier *gevecht*.

en deze kan daarom althans niet jonger zijn dan 1600. En wie, die opmerkt hoe zeer deze twee gedichten verschillen, hoe verre de dichter van den Brief staat boven dien van den Achilles, ziet niet, dat daar eenige jaren tusschenin moeten liggen, en dat wij dus niet twijfelen kunnen of de Achilles behoort tot de gedichten voor de reize naar Italië.

Ook niet de *Ariadne* zal het wel zijn zoo als Brandt vermoedt. Het is dit stuk aan te zien, dat het eenige jaren jonger is dan de Achilles, jonger ook dan de Brief. Maar wij hebben daaromtrent ook nog nadere aanwijzingen. In 1601 dichtte Hooft te Venetië, vanwaar hij 27 maart van dat jaar vertrok, *Don Diegoos clacht* (bl. 13 ¹⁾). Later voegde hij er nog een couplet bij. Dit couplet vinden wij in het handschrift, te midden van een zestal vertalingen, alle op ééne bladzijde met de zelfde hand en blijkbaar op den zelfden tijd geschreven. Daaronder is er eene van een vers van Ariosto, die hij in een sonnet, voorkomende in het 2^e deel der *Ariadne*, opnam. Het is wel mogelijk, dat dit sonnet oorspronkelijk op zich zelven stond, maar door Hooft in de *Ariadne* gebruikt is. Maar het hangt met hetgeen daar volgt zamen en kan er niet gemist worden. Het is dus in geen geval naderhand, nadat de *Ariadne* gereed was, daarin geschoven. Dit alles doet ons vermoeden, dat de *Ariadne* eenigen tijd na de eerste maanden van 1601 geschreven is. Het lied „*Ick schouw de werelt aen*“, waarmede het vierde deel der *Ariadne* begint, wordt gevonden in den tweeden druk van het *Bruylofts bancket* die geen jaargetal draagt, doch zeker niet jonger is dan februarij 1606 (zie *Navorscher* xvii, bl. 248). Doch dit geeft geen licht: want dat de *Ariadne* ouder is dan 1606, vrij wat ouder zelfs dan 1605, toen de *Granida* gedicht werd, zal elk mij toestemmen, die beide stukken kent. Bovendien is het niet geheel zeker, of dit lied oorspronkelijk tot de *Ariadne* behoorde. Het kan gemist worden, en in de uitgave van 1614, die waarschijnlijk uit de rollen der tooneelspelers bijeengebragt is, vindt men het ook niet. Wel wordt het in het handschrift gevonden; doch dit is blijkbaar niet het oorspronkelijke, maar een afschrift door den dichter zelven gemaakt, niet lang nadat het stuk

¹⁾ nu bl. 11.

voltooid was. ¹⁾ Het is nu wel mogelijk, dat het stuk, kort nadat het af was, gespeeld is en dat de dichter eerst weinig tijds later, toen hij het overschreef, besloten heeft het reeds vroeger gemaakte lied er in te voegen. De spelling der Ariadne, hoewel daar voor dien tijd nog niet veel uit op te maken is, schijnt mij toch meer overeen te komen met die van het Bruiloftspel (october 1602) dan met die van de gedichten aan Ida Quekel (laatst van 1603). Wij mogen dus de Ariadne tot het jaar 1602 brengen.

Granida draagt het jaartal 1605.

Het ambt van drossaart van Muiden, waartoe Hooft in mei 1609 geroepen werd en zijn verblijf op het slot aldaar, althans gedurende een gedeelte des jaars, hebben zonder twijfel grootelijks medegewerkt om hem de merkwaardige gebeurtenis, die daar eenige eeuwen te voren had plaats gehad, tot onderwerp van een treurspel te doen kiezen. Wanneer hij er aan begonnen is, vinden wij nergens vermeld. Eene toespeling op het uitgraven van de Nieuwe Waal te Amsterdam, een werk in 1610 aangevangen, in 1612 voltooid, komt in het 5^e bedrijf voor. Nemen wij verder in aanmerking, dat wij van 1609 tot het midden van 1611 een groot aantal gedichten van Hooft bezitten, doch van dien tijd af tot het einde van 1613 niets dan eenen zang en een drietal bijschriften, voorts dat de *Emblemata* misschien van 1611 zijn, en dat hij althans in dat jaar bezig

¹⁾ In de Bijvoegsels en Verbeteringen teekende de Heer Leendertz aan : „In het lied, waar het 4de bedrijf der Ariadne mede aanvangt, komt het volgende couplet voor :

*Het wilt gedierte springt,
'T gevogelt dertel singt,
De wufte Nimphen vlijen
Bebloemt haer aen den dans ;
Maer cruit noch rosecrans
Verdrijft mijn fantasien.*

Zoo schreef Hooft in het afschrift dat wij er van bezitten. Daarin echter veranderde hij later „vlijen“, reg. 3, in „voegen“, en de laatste regel in : „*En can mijn lust vernoeogen.*“ Met deze veranderingen is het opgenomen in den tweeden druk van het *Bruilofts banquet*. Dit boekje draagt geen jaartal ; maar wij weten dat het niet later in het licht gekomen kan zijn dan februarij 1606, en, nemen wij in aanmerking dat de eerste druk van 1602, de derde, veel veranderde en vermeerderde, van 1607 is, dan doet dit vermoeden, dat de tweede ouder zal zijn dan 1606. Hieruit blijkt, dat Hoofts afschrift var zijne Ariadne niet jonger kan zijn dan 1605 en waarschijnlijk ouder is.“

is geweest met het verzamelen, overschrijven en hier en daar verbeteren van de gedichten die daarachter gedrukt moesten worden, dan doet dit ons vermoeden, dat hij in 1612 en 1613 den *Geeraerd van Velsen* heeft gedicht. In het laatstgenoemde jaar is dit treurspel voor het eerst gedrukt.

De eerste druk van den *Warenar* is van 1617. Het stuk is evenwel wat ouder. Den 17^{en} januarij van dat jaar ¹⁾ schrijft Hooft aan Hugo de Groot, wien hij een afschrift van dit spel toezendt, dat „de clad — al over lange in Engelandt is gesonden, daer se blijft.“ Dit „over lange“ is vrij onbepaald. Ik geloof nogtans, dat wij het geboortejaar van den *Warenar* wat naauwkeuriger kunnen bepalen. In het berigt voor de *Granida* beklagt Hooft er zich over, dat de Achilles en Ariadne buiten zijn weten zijn uitgegeven en ten gevolge daarvan vreeselijk bedorven in het licht gekomen, en gaat dan voort: „d'ellende dien hij [de dichter] aen haer siet, scheen het tegenwoordighe spel oock te naecken.“ Immers *Granida* was gespeeld, en dus aan de spelers „aen rollen wtgegeven“. Iets verder zegt hij, dat hij het zonder zijnen naam wil laten drukken. — Maar nu zijn in het hs. de woorden „het tegenwoordighe spel“ veranderd in „de tegenwoordige spelen“. Hieruit blijkt, dat hij eerst het voornemen had om alleen *Granida* uit te geven, maar dat hij, eer het daartoe kwam, er over dacht daar nog een spel bij te voegen. Welk was dit? Achilles of Ariadne niet: van elk dezer beide bestond reeds eene ellendige uitgave *met zijnen naam*. Ook *Geraerd van Velsen* niet: want dezen had hij zelve in 1613 *met zijnen naam* uitgegeven. Het kan dus geen ander spel zijn dan *Warenar*. Vermoedelijk bestond deze nog niet toen hij dit berigt schreef. Doch kort nadat dit geschreven was, besloot hij de *Aulularia* om te werken; in negen dagen was hij er mede gereed (Brief 59), en nu dacht hij er een oogenblik aan om dit stuk te laten spelen en te gelijk met *Granida* te laten drukken. Slechts een oogenblik: want alleen op deze eene plaats in het berigt, is *spel* in *spelen* veranderd; overal elders is het enkelvoud blijven staan. In 1615 is ook *Granida* alleen, maar zonder dat berigt

¹⁾ Brief 59. Het jaartal 1616 in van Vlotens uitgave is drukfout, voor 1617 zoo als die van A. Hooft en G. Brandt te regt heeft.

en met des dichters naam, in het licht gekomen. *Warenar* is in 1617 voor het eerst gespeeld en gedrukt, maar zal toch wel van het laatst van 1614 ¹⁾ of van 1615 zijn. ²⁾

Met *Baeto* was Hooft den 19^{en} october 1616 reeds bezig (Brief 54). Den 29^{en} mei 1617 was het stuk voltooid, met uitzondering der laatste negen regels, die er naderhand bijgevoegd zijn. ³⁾

Het fragment der *Isabella* is (zie boven, bl. XLIV) van 1618. Dat der *Medea* kan niet ouder zijn dan 1625 of 1626. Doch de spelling *jk* (zonder *c*), die verscheidene malen in dit stuk voorkomt, doet mij vermoeden dat het nog eenige jaren jonger is.

Hooft stelde hoogen prijs op juistheid en sierlijkheid van uitdrukking. Vooral in vroegeren tijd werd in zijne gedichten onder de bewerking of bij het overlezen doorgaans het eene en andere veranderd. Moesten zij naderhand, hetzij in dezen of genen bundel opgenomen, hetzij afzonderlijk uitgegeven worden, dan werden zij eerst nagezien, en altijd was er dit of dat wat hem niet aanstond en wat hij dus weer veranderde. Toen van der Burgh zijne toestemming ontvangen had om eene verzameling zijner gedichten uit te geven, werden alle die hij daartoe afstaan wilde aan eene nieuwe herziening onderworpen, en daarvan waren weer vele veranderingen het gevolg. Als proeve laat ik hier een paar plaatsen uit *Granida* volgen. De eene vindt men in het 1^e deel.

¹⁾ Het berigt voor de uitgave van *Theseus en Ariadne* is van 30 Juli 1614.

²⁾ In de Bijvoegsels en Verbeteringen teekende de Heer Leendertz aan:

„Ik meen nu voldoende reden te hebben om den *Warenar* tot 1615 en wel tot eene der laatste maanden van dat jaar te brengen. In de voorreden vinden wij eene toespeling op de kroon die den toren der Westerkerk zal versieren. Het besluit om die kerk te bouwen, werd genomen 7 Januarij 1615. Van plannen voor den bouw melden de vroedschapsnotulen van dien dag niets. Deze plannen zijn dus waarschijnlijk eerst later gemaakt, en is dit zoo, dan zullen er wel eenige maanden na dien dag verlopen zijn, eer Hooft van de kroon op den Westertoren spreken kon. Er is nog eene plaats in den *Warenar*, die hier, dunkt mij, licht geeft. Lecker geeft (vs. 1230) als reden van zijn lang uithlijven op: „Men leyt en neutelt met het ghelt om dese setting“, d. i. de nieuwe bepaling van de waarde der muntspeciën. Daar het blijkt dat de *Warenar* in 1615 en wel niet vroeg in dit jaar geschreven is, komt het mij waarschijnlijk voor, dat Hooft hier denkt aan het placcaat omtrent het genoemde onderwerp, dat den 26sten september 1615 uitgevaardigd is. De *Warenar* behoort dus tot october of november van dat jaar, toen men waarschijnlijk reeds met het drukken der *Granida* bezig was.“

³⁾ Dr. P. Leendertz Jr. gelooft, dat de *Warenar* in den zomer van 1616 bewerkt is, en houdt het niet voor onmogelijk, dat Hooft reeds in 1615 met den *Baeto* bezig was; zie *Zwolsche Herdrukken* IX—XI, bl. xxxv. (S.)

Daifilo' jck weet niet van wiens schoonheit dat ghij spreekt.
 Nae dat jck can bevijnen,
 En ist niet vanden mijnen,
 Want onlangs heb jck dien
 Inde fontein gesien;
 En 't beelt dat mijn in 't stille water is verschenen,
 Quam met u seggen niet al te wel overeenen.

Dit is de oudste lezing, althans de oudste die wij kennen: want het is wel mogelijk, dat er nog oudere hebben bestaan. Het hs. toch, dat wij van Granida hebben, is afschrift. In 1615, toen dit spel moest uitgegeven worden, werd de voorlaatste regel dus veranderd:

En 't beelt in 't water stil, my op dat pas verscheenen.

In de uitgave van 1636 luiden de laatste vier regels aldus:

Want onlangs, naer ik kon
 Verneemen uit de bron
 Die ongeroert was, quam het beeldt daer in verscheene,
 Met dit uw' zeggen niet al te wel over eene.

De andere plaats is uit het 2^e deel. Oudste lezing:

Hoe veel schoonheden heeft de schoonheit saem-geveucht
 Eer sij vernoeghden aen het schoon van een Granide!

Lezing van 1615:

Eer s' haer vernoeghen liet aen 't schoon van een Granide!

Lezing van 1636:

Eer zy ghenoeghen kon aen 't schoon van een Granide?

Hier hebben wij reeds drie verschillende lezingen, waartoe twee uitgaven van het tooneelspel aanleiding hebben gegeven. Maar daar blijft het niet altijd bij. Eer Hooft aan eene uitgave dacht, had hij soms een vers of een paar verzen reeds meermalen veranderd. Het moge blijken uit de volgende twee dichtjens, die ik hier overschrijven zal zoo als zij in het handschrift voorkomen.

GLASSCHILDERIJ (zie bl. 77 ¹⁾).

Met schatten, Piso 't volck heeft wol en vel benomen
 Door schatting bloedt van de gemeente wttapt
 Haer swackheit deerlijck stijft sijn overlating boos:
 alte bose streken;
 Hem moordt een Spaensche boer en wast bijcans ontcomen
 ontsnapt
 Geen levend schepsel is te machteloos tot wreken.

¹⁾ nu bl. 71.

Op denzelfden dag veranderde hij het nog eens, aldus:

Door schatting, Piso 't bloedt vande gemeent wttapt;
 Haer swackheit deerlijk stijft zijn overlasting boos.
Tyrannije
 Hem moordt een Spaensche boer, en was 't bijcans ontsnapt.
 Geen levend schepsel is tot wraeck te machteloos

EMBLEMA (zie bl. 48 ¹).

Mijn vrouwe bood mij twee narcissen op een stam:
schanck
leven gaf
 Narciss door eigenliefd in doots benauwen quam;
 Maer wij door eigenliefd dóóts dreigementen missen.
 Elck onser ander mindt en ander is al een,
 1 Soo sijn te saem gegroeydt de willen van ons tweeen,
2 Ten strenxten knoop die Liefd en Minne connen splissen
3 Elck dubbelt lieft sich self, op een stam twee narcissen.
Of dus
 1 Soo dat sich selven lieft elck dubbelt van ons tweeen
2 En sijn op eenen stam twee levende narcissen,
gewossen twee
3 Den strengsten knoop die Liefd en minne conne splissen.
Of dit bij.
 3 Narcis door feyl van gae, moordt enckel eygen min,
bij
 Ons comt door wedergae verdubbelt leven in
 Den strengsten knoop die Liefd en Minne connen splissen.

Hoofd schreef dit op eene bladzijde in zijn rijmkladboek over, doch niet zonder er eenige kleine veranderingen in te maken. Vs. 3 namelijk, werd *Maer* veranderd in *En*; vs. 4 *mindt* in *lieft*; vs. 7 *Narciss* in *Maer hem*. Eindelijk verving hij later, toen hij Electra dit dichtjen gaf, het eerste vers door:

Siet twee narcissen hier mijn vrouw op eenen stam.

Er is dus verscheidenheid van lezingen genoeg. Doch daaruit die te nemen, welke naar mijn oordeel de beste was, ging in eene uitgave als deze niet aan. Ik had slechts de keuze uit twee. Ik moest of alleen de veranderingen opnemen, door den dichter gemaakt bij het bewerken of het overlezen van zijn gedicht, en dus de gedichten geven zoo als zij oorspronkelijk uit des dichters hand kwamen, of ik moest ze geven met alle veranderingen, vroeger en later er in gebragt ²) en dus

¹) 42.

²) De veranderingen door den dichter gemaakt terwijl hij met zijn gedicht bezig was, en die van lateren tijd zijn in het hs. gewoonlijk wel te onderscheiden.

in dien vorm, dien de dichter in zijnen laatsten tijd den besten achtte. Ik heb gemeend aan het eerste de voorkeur te moeten geven. Alle verandering is geene verbetering: de dichter moge het meenen, terwijl hij bezig is zijne verzen te herzien; de onpartijdige oordeelt er dikwijls geheel anders over. Hooft vooral heeft, waar hij later veranderde of omzette, veel meer bedorven dan verbeterd. Doorgaans is het duidelijk, wat hem hinderde, welk gebrek hij wilde verhelpen. Dat gebrek wordt ook verholpen; doch meestal treedt er een ander en grooter voor in de plaats, zoodat het beter zou geweest zijn indien hij het maar bij het oude gelaten had. Het zal noodig zijn dit door eenige voorbeelden te staven:

In de alleenspraak waar de *Geeraerd van Velsen* mede aanvangt, is het zijn smaak voor alliteratie geweest, die hem goede verzen heeft doen bederven. Daar staat, in de uitgave van 1613:

Sinckt gouden Sonne, sinckt; en gaet u lang vergeheeten
By 't gruwelijke wildt, en dieren onghemeeten,
Die daer gheschoolt, soo wijd en t' zijd te weyde gaen,
Onder de golven vanden graeuwen Oceaen.

In die van 1636 luiden de laatste twee verzen:

Die daer gheschoolt, zoo wijd en woest te weyde gaen,
In den heel hollen schoot van vader Oceaen.

De alliteratie misstaat hier, terwijl het weiden in den hollen schoot van vader Oceaen, bombast is, die aan Swanenburg denken doet.

In de *Granida*, 2^e deel, schreef Hooft:

Wanneer het aertrijck van des ruwen winters plagen,
En sijn ontijdich coudt omhelsen wort ontslagen,
Gevoelt sij in haar hart oprekenen de schier
Heel wtgedoofde cracht van haer begraven vier.

Maar hij begreep later, dat het vrouwelijke voornaamwoord, *sij*, kwalijk paste bij het onzijdige zelfst. naamw. *aertrijck*, en liet daarom in 1636 in plaats van de eerste woorden drukken: „*Wanneer als d'aerde*.“ De fout is weggenomen; maar wij hebben er het ruim zoo hinderlijke „wanneer als“ voor in plaats gekregen.

In 1615 en 1617, toen Hooft den *Brief van Menelaus* uitgaf, ergerde hij zich, als echt Amsterdammer, nog evenmin aan eene *n* die aan het einde van het woord te veel was, als aan het ontbreken van die letter.

Beknopt is mijnen staet, het haer licht uyt kan spatten,

liet hij daarom zonder schroom drukken. In 1636 echter zag hij hierop naauwer. De accusatiefvorm *mijnen* mogt niet blijven staan, en hij maakte er van:

Beknopt is mijn bedrijf. Het hun licht uyt kan spatten.

Hij schijnt er evenwel niet aan gedacht te hebben, dat het woord bedrijf, dat goed zou geweest zijn indien hij van eenen boer gesproken had, hier, waar van eenen koning sprake is, niet te pas komt. ¹⁾ Bovendien ziet de lezer der uitgave van 1615 terstond, dat *het haer* beteekent „hetgeen zij hebben;“ doch van de lezers der uitgave van 1636 zullen zeker verreweg de meeste *het hun* op *bedrijf* toepassen, al heeft de dichter het ook willen voorkomen door achter dit laatste woord eene punt te zetten.

Gemakkelijk was die *n* doorgaans te verwijderen, waar, voor het persoonlijk voornaamwoord *mij*, naar amsterdamsche uitspraak, *mijn* geschreven was. In het derde deel der *Granida* echter kwam dat *mijn* als rijmwoord voor. Daar stond:

Waar blijft mijn vijandt? Leijt hem 't hart in ijle reden?
Heeft hij berouw? of sijn de wapens noch te smeden,
Om datter geen gemaect in 't hele Persen sijn
Daer hij sich in gerust vertrouwe tegens mijn?

Het werd op deze wijze verholpen, dat „de wapens“ door „het harnas“ vervangen werden en de laatste regels door:

Om datter gheen ghemaect in 't heele Persen zy
Daer hy zich in gherust vertrouwe teghens my?

De nieuwe fout echter, de conjunctivus *zij* in plaats van den indicativus, hindert meer dan de oude.

Wanneer de dichter in den *Brief van Menelaus* (bl. 143 ²⁾ „Mijn rijke mij genoeght“ verandert in „Mij noeght wel aen mijn rijk“, dan verbetert hij, door *rijk* in plaats van *rijke* te

¹⁾ Zie voor de onjuistheid van deze opmerking het *Ndl. Wdb.* II, 1225. (S.)

²⁾ nu bl. 134.

stellen, eene kleine fout, maar maakt eene grootere: want „mij genoeg aan iets“, voor „ik heb er genoeg aan“, is niet goed gezegd, ¹⁾ terwijl hij bovendien het vers niet verfraait door het ongewone *noeght* de plaats van het duidelijke *vernoeght* te doen innemen. Maar wanneer hij in het 3^e bedrijf van den *Geeraerd van Velsen* om „prince“ door „prins“ te kunnen vervangen, het vers:

Daer is des Graeven soon de Prince Jan met naemen,
verandert in

Daer is de Graeven zoon de prins Johan van naeme,
dan verbetert hij niets — „prince“ toch was even goed als „prins“ — maar wel maakt hij het vers slechter, want elk lezer van zijn treurspel wist, dat men den zoon van Floris V Jan en niet Johan noemde, en begreep dat de dichter den laatsten vorm alleen gebruikt had uit verlegenheid, omdat hij anders in zijn vers eene lettergreep te kort kwam.

Zien wij dus, dat Hooft meermalen woordvormen die hij later niet goed achtte, uit zijne verzen verwijderde, en dat dit wel eens aanleiding gaf tot vrij groote veranderingen, die meestal geene verbeteringen zijn, ook in andere opzigten moesten zijne verzen de gevolgen van zijn nadenken over de wetten der taal — gewoonlijk niet tot hun voordeel — onder vinden.

Toen hij zich verzekerd hield, dat de comparativus niet *als*, maar *dan* achter zich moet hebben, mogt de regel (bl. 102 ²⁾):

Wel waerder waer mijn vreuchdt dan als geneucht en rust,
niet blijven staan. Maar

Wel waerder waer mijn vreuchd *dan dan* geneucht en rust
kon er evenmin door. Hij schreef dus:

Mijn' weelde waerder zyn zouw, dan geneucht en rust,
een vers, dat geheel het sonnet, een van zijn beste, bederft. Er is onder anderen dit op aan te merken, dat op dit vers volgt: „Soo lief waer mij uw lief.“ Ook hier had nu *waer* in

¹⁾ Voor deze opmerking zie het *Ndl. Wdb.* IV, 1560. (S.)

²⁾ nu bl. 95.

zou zijn moeten veranderd worden. Merkte Hooft dit niet op of wist hij er geen raad mede? Ik geloof het laatste. Althans in een ander gedicht zien wij verandering gemaakt, juist omdat er iets dergelijks in voorkwam. Hij schreef daar eerst (bl. 106 ¹):

Soo Venus schóón
Haer hooft ten tóón
Door 's Hemels blaeuw drong heenen,
Met vlechten blondt
En morgenstondt
Van schitterende steenen,
In die gestalt,
Gelijkse bralt
Daer 't tijdt is om te bóóghen,
Sonck Jeuchd en Min
De wereld in
Met neerslaen van haer óóghen:

De buijen guir
En wolcken suir
Voortvluchtich souden wijken, enz.

Sonck, begreep hij, moest hier, wegens het volgende *souden wijken* enz., in *sou sinken* veranderd worden. Dit was echter niet mogelijk. Maar hij zag kans, de fout op andere wijze weg te nemen. Hij schrapte in het derde vers *drong heenen* en zette er *verscheenen* voor in plaats, zoodat nu *sonck in* van *soo* in het 1e vs. afhangt. Maar *inzinken* heeft hier nu ook eene transitive beteekenis gekregen, waarvan ik geen tweede voorbeeld ken, en die deze regels zeker voor vele lezers onverstaanbaar maakt.

De meeste moeite echter baarde onzen dichter het adjectivum, vroeger, toen hij daar nog geene zwaarigheid in vond, achter het substantivum geplaatst. Dit noodzaakte hem, toen hij daaromtrent tot andere gedachten was gekomen, een aantal plaatsen om te werken. Het was niet altijd gemakkelijk en doorgaans is het ook vrij ongelukkig uitgevallen. In de *Lijkklacht op Hasselaer* (bl. 157 ²) moest daarom voor het schilderachtige

Soo grabbelt moéghe Leeuw onder de felle wolven,
Wen hy, van heuvel steyl, midts in den drommel ploft,

het veel flauwere

Soo grabbelt moéghe Leeuw in 't midde van de wolven,
Wen hy, daer onder fluks van steylen heuvel ploft,

¹) nu bl. 98. ²) nu bl. 147.

in de plaats treden. Elders kon de fout niet anders hersteld worden dan door het invoegen van een nietsbeteekenend woord of gezegde. Zoo lezen wij in het *Bruiloftdicht voor Plemp* (bl. 115 ¹⁾) in de oudste uitgaven:

En tot volvoeringh braef van u triumphe groot
Soo set u op het pruytst in uw vrou-Moeders schoot;

doch in die van 1636:

En tot volvoering der triomfe, zet u (zoo 't
Magh helpen) op het pruytst in Cypriottes schoot.

In het opschrift voor het weeshuis te Weesp (bl. 117 ²⁾) staat in van der Burghs uitgave:

D' Onrijpe kindtsheid (ach!) den Weezen heeft onthouden
Verstandt van eighe zorgh, enz.

voor het oudere:

D' onrijpe kintsheit heeft den Wesen teer onthouden, enz.

Men ziet, de *o's* en *achs*, om de ontbrekende lettergrepen van het vers aan te vullen, zijn geene uitvinding van de 19^e eeuw. Men kan dat uit een vrij groot aantal voorbeelden in Hoofds gedichten leeren, waarvan ik er nog één laat volgen omdat het zeer duidelijk aanwijst hoe een dichter, om ééne kleine fout te verbeteren, wel eens tot verscheidene andere en grootere vervalt. In den *Brief van Menelaus* namelijk (bl. 139 ³⁾) lezen wij in de vroegere uitgaven:

Nochtans de min is kloeck, en met ghedult bestendich
Hy alles overwint, sijn listigheyt behendich
Door alle swaricheen haer redden kan, en lacht
Om Argus ooghen selfs als hy op Io wacht.

Daarvoor heeft die van 1636:

Nochtans de min is kloek, en alles sijn bestendigh
Geduldt verwinnen kan. Zijn' listigheidt behendigh
Door alle swaerigheên zich redt (ach arm!) en lacht
Om Argus ooghen zelf, als hy op Io wacht.

Het adjectivum „bestendigh“ mogt niet achter „gedult“ blijven staan. „Listigheidt behendigh“, in het volgende vers, behoefde niet veranderd te worden, omdat men „behendigh“ ook be-

¹⁾ nu bl. 107. ²⁾ nu bl. 109. ³⁾ nu bl. 130.

schouwen kon als een bijwoord bij het werkwoord behoorende. Om nu het hinderlijke adjectivum te verwijderen, wordt het stellige en hier zeer gepaste „verwint“ vervangen door het flauwe „verwinnen kan“. Maar dit veroorzaakte eene nieuwe zwaarigheid: „kan“ hier, en „kan“ nog eens in het volgende vers, stond leelijk. Daarom werd in dit laatste „redden kan“ veranderd in „redt“. Nieuwe fout! want de min lacht *terwijl* Argus Io bewaakt, hij lacht derhalve, omdat hij verzekerd is dat hij ondanks alle zwaarigheden zich *zal* weten te redden. Hier wordt dus *redden kan* vereischt en is *redt* niet op zijne plaats. Bovendien ontbreken er ten gevolge van deze laatste verandering twee lettergrepen aan het vers, en Hooft vult dit aan door een „ach arm!“ wat hier niet eens, als in het voorgaande voorbeeld, een nuttelooze stoplap is, maar, veel erger, volstrekt niet te pas komt, want Menelaus doet hier geheel iets anders dan zuchten of klagen.

Vele veranderingen, vooral in de gedichten uit vroegeren tijd, moeten dienen om fouten in de versmaat te herstellen. Ook daarin is Hooft doorgaans niet geslaagd. Werd het vers in dat opzigt beter, in een ander opzigt verloor het.

Om uit het vers:

Maer heb eerbiedelijk d'Engelsche croon te vreesen,

in den *Geeraerd v. Velsen*, het woord *enghelsche*, welks laatste twee toonlooze lettergrepen daar niet voegden, te verwijderen, veranderde hij „d' Engelsche croon“ in „het Engelsch hoofd“. Doch *Engelsch hoofd* is geen bijzonder duidelijke en gepaste naam voor den koning van Engeland, en het is niet onmogelijk, dat sommige schouwburgbezoekers van dien tijd bij het hooren van dit vers aan het hoofd van eenen engel gedacht hebben.

In het tweede deel der *Granida* veranderde hij,

Hoe aengenaem is in een schoon lichaem de deucht!
Hoe lieflijk heusheit in de geen die mach gebieden

wegens den verkeerden klemtoon, die op de laatste lettergreep van *lichaem* valt, in

Hoe haeghlijk is in een schoon lichaem ook de deught? enz.

en, eenige bladzijden verder, wordt in

Maer wie comt gins gegaen
Bij 't schijnen van de maen?
Wat, soudt Daiflo sijn?

opdat het woord *Daifilo* goed moge worden uitgesproken, de laatste regel vervangen door

Zoud 't Daifilo wel zijn?

Deze ingevoegde woordjens *ook* en *wel* maken, dat er iets anders gezegd wordt dan de dichter zeggen wil.

Nog een voorbeeld uit vele voeg ik hierbij. Op bl. 158¹⁾ spreekt de dichter van Hasselaers stoute daden in den strijd tegen de Spanjaarden, waartoe hij werd opgewekt door de herinnering van hetgeen zijn vader en zijn oom van hen geleden hadden, en vervolgt dan:

Van sulcken yver was 't dat Pyrrhus wierdt gedreven
Teghen de gene, die sijn vader roofden 't leven,
Met voordeel niet van moedt en braeve vroomheys eer,
Maer van ghetal en plaets en haymelijck gheweer.

„Teghen de gene“ kon er, naar Hoofts latere denkwijze omtrent de versmaat, niet door en daarom werd dit vers veranderd in:

Op Priams zoone, die zijn' vader roofde 't leven.

De dichter dacht er later niet aan, dat de verbittering van Hasselaer tegen de Spanjaarden beter vergeleken wordt met de verbittering van Pyrrhus tegen de Trojanen of althans de familie van Priamus, dan tegen éénen persoon, tegen Paris alleen, en bovendien, dat Achilles niet door Paris alleen vermoord was.

In 1627 begon Hooft te meenen, dat niet alleen alexandrijnen en andere van de Italianen en Franschen overgenomene verssoorten, maar alle verzen een bepaald getal lettergrepen behoorden te hebben. Ook dit gaf hier daar tot veranderingen aanleiding. Men zie den rei, die het eerste bedrijf van den Geeraerd van Velsen besluit en het lied: *Klaere, wat heeft 'er u hartje verlept* (bl. 194²⁾). Vooral dit laatste heeft er zeer door geleden.

Ik heb daarom alleen de veranderingen in den tekst opgenomen, door Hooft gemaakt onder het schrijven of terstond daarna bij het overlezen zijner gedichten. Slechts daar heb ik

¹⁾ nu bl. 147. ²⁾ nu bl. 179.

anders gehandeld, waar ik er toe genoodzaakt was, b.v. in den zang *Wrange' Amaril* (bl. 185¹⁾). Hooft had daar, vs. 13, eerst geschreven:

Wanneer sal eens u een lievlust bevangen.

Maar hij veranderde dit in:

Wanneer sal u eens lievlust bevangen.

Op dat oogenblik merkte hij niet op, dat het vers zoo eene lettergreep te kort was. Hier kon ik dus niet anders, dan de eerste lezing behouden.

Aan de spelling van het handschrift heb ik mij naauwkeurig gehouden. Slechts blijkbare schrijffouten, b.v. *schrijcklijck* voor *schricklijck*, *gewenschste* voor *gewenschte* en dergelijke heb ik veranderd. Fouten van dien aard komen echter zeer zelden voor. Ik geloof niet, dat men, in al de handschriften der gedichten te zamen, een twintigtal aantreffen zal. Schrijffouten zijn ook in het gedicht op Maria de Medici, bl. 348 reg. 1, „*koningen*“ en onder het laatste Velddeuntjen, bl. 121, „10 febr.“, die ik daarom in „*koningin*“ en „9 febr.“ veranderd heb.

Voor het overige heb ik de spelling van het handschrift behouden, ook daar waar Hooft in zijne spelling zich zelve niet gelijk blijft. In hetzelfde vers vinden wij b.v. bl. 169²⁾ *zij* en *sij*; bl. 201³⁾ *zijn* en *sijn*; bl. 208⁴⁾ *verplicht* en in het volgende vers *verplight*; bl. 198⁵⁾ in het eerste bijschrift *Henrik*, in de andere *Henrick*; bl. 132⁶⁾ in het opschrift *Tethis*, in het gedicht zelf *Thetis*. Ook daar, waar Hooft uit slordigheid nu en dan van zijne eenmaal aangenomene spellingregels afwijkt, als hij b.v. in 1623 (bl. 223⁷⁾) of 1625 (bl. 262⁸⁾) achter het persoonl. voornaamw. *u* eene *w* zet, als hij in 1623 (bl. 227, 228, 229⁹⁾), en 1625 (bl. 259 en 265¹⁰⁾) *ik* zonder *c*, of *prijck* (bl. 207¹¹⁾) met *ck* schrijft, heb ik dat niet veranderd. Waar zulke onregelmatigheden veel voorkomen, is doorgaans het gedicht ook niet met die zorg en naauwkeurigheid bewerkt, welke wij van Hooft gewoon zijn. Men zie b.v. zijnen *Harderskout* (bl. 247 en verv.¹²⁾), die er van overvloeit.

1) nu bl. 172. 2) bl. 158. 3) bl. 185. 4) bl. 191. 5) bl. 182. 6) bl. 123. 7) bl. 205. 8) bl. 240. 9) nu bl. 208-210. 10) nu bl. 238 en 243. 11) nu bl. 190. 12) nu bl. 226 vlgg.

Slechts in een opzigt is mijne uitgave niet naauwkeurig. Ik heb lang gemeend, dat Hooft onderscheid maakte tusschen *ij* en *y*. Er komen daarvoor in het hs. twee of drie verschillende teekens voor. Ik meende, dat die elk hunne bijzondere beteekenis hadden en heb getracht daaruit op te maken, in welke gevallen de dichter de *ij*, in welke gevallen hij de *y* gebruikte. Eindelijk echter heb ik bevonden, dat al de teekens, die hij er voor gebruikte, eene en dezelfde beteekenis hadden; nu moeten zij *ij*, dan *y* te kennen geven: niet zelden, geloof ik, schreef Hooft een van die teekens, zonder te weten of hij er *ij* of *y* door wilde uitdrukken. Zelfs nog in zijne laatste gedichten onderscheidt hij ze niet. In die, welke met latere hand geschreven zijn, bezigt hij tweederlei letterteeken, eene *ij* met twee stippen en eene met een streepjen daarboven. Nu vind ik in het gedicht op Maria de Medici (1638) een streepjen boven die letter in *Vrankrijk, Phrijgen, zij, mij, mijn, bewijzen* en *aertrijk*; twee stippen in *nijghend* en *kostelijkste*. In het gedicht aan Traj. Ogel (1621) hebben *ooghelijjn, onlijdjlik* en *wijze* het streepjen, *bijstre* de stippen: in het bijschrift op Alvaas duim van hetzelfde jaar is de *ij* in *hij* op beide manieren geschreven¹⁾. In de uitgave van 1636 vinden wij wel sommige woorden gewoonlijk met *ij*, andere gewoonlijk met *y* gedrukt: doch de uitzonderingen zijn vele. Dat Hooft er drukproeven van onder de oogen gehad heeft, geloof ik niet. En hoe weinig acht van der Burgh op de spelling sloeg, kan men hieruit opmaken, dat, terwijl in zijne uitgave overal elders de *a* met *e* versterkt wordt, wij in den *Baeto*, waarbij niet een afschrift, maar een exemplaar van den druk van 1626 gebruikt is, bijna overal de *aa* vinden, in strijd met Hoofds spelling van dien tijd.

Ik geloof wel, dat Hooft, even als zijne meeste tijdgenooten, een onderscheid aannam tusschen *ij* en *y*. Maar het schijnt, dat hij nooit ernstig over dit punt heeft nagedacht. Vandaar, dat hij de verschillende letterteekens door elkander gebruikte en het slechts nu en dan met zekerheid uit zijn handschrift op te maken is, dat hij deze of die letter wilde uitdrukken.

¹⁾ Zelfs in rijmwoorden komt de letter verschillend geschreven voor, b.v. in het gedicht *Naere nacht* (bl. 269) *lijnen* en *bijnen*; in het eerste woord de *ij* met het streepjen, in het tweede die met de stippen.

Het onderscheid, dat ik in dit opzigt gemaakt heb, berust dus maar voor een klein deel op het gezag van het handschrift; dikwijls heb ik *ij* of *y* gekozen omdat Hooft elders datzelfde of een dergelijk woord met die letter geschreven had; maar meermalen ontbrak mij ook deze grond.

De stukken waarvan geen handschrift overgebleven is, vindt men hier volgens de oudste uitgave. Slechts in den *Brief van Menelaus* heb ik op een paar plaatsen, waar de lezing der oudste uitgave, van 1615, blijkbaar minder zuiver was, die der latere, maar betere uitgave van 1617 in den tekst opgenomen. Ik heb echter de vrijheid genomen de spelling dier stukken zoo veel mogelijk te veranderen, naar die welke Hooft gebruikte in den tijd toen hij ze vervaardigde. Ik meende dit aan de lezers van Hoofts gedichten verplicht te zijn. Het moest hen hinderen, in eene verzameling van meestal korte stukken, allerlei afwisseling van spelling aan te treffen, b.v. midden tusschen andere gedichten van 1608 in de spelling van dien tijd, het *Bruiloftdicht voor Verhee* in de veelzins daarvan verschillende spelling van 1636 te vinden. Ik heb ze, zeg ik, zoo veel mogelijk tot de spelling van den tijd waarin ze behooren teruggebracht: want tot het einde van zijn leven toe bleef Hooft in sommige punten weifelen, en uit hoe vroegeren tijd zijne gedichten zijn, hoe meer onregelmatigheid in spelling zij vertoonen.

In zijne dramatische gedichten, die in het tweede deel zullen voorkomen (van slechts vier daarvan wordt geen handschrift gevonden), heb ik dat niet gedaan. Ik achtte dat niet slechts minder noodig, omdat het alle stukken zijn van grooteren omvang, maar ook niet wel mogelijk. Mogelijk zou het geweest zijn bij den *Geeraerd van Velsen*, maar toch zeer moeielijk, omdat Hooft in 1612 of 1613 in zijne spelling nog weinig vaste regelen volgde. Maar onmogelijk was het mij bij *Paris oordeel*, omdat ik niet weet tot welken tijd dit behoort; bij den *Warenar*, die niet in de gewone schrijftaal maar in amsterdamsch dialect is geschreven, en vooral bij de *Achilles en Polyxena*.

Stonden mij toch van alle andere gedichten van Hooft, hetzij handschriften, hetzij goede uitgaven ten dienste, bij dit treurspel ontbraken mij die. In 1614 is het buiten weten van den dichter gedrukt, en de latere uitgaven verschillen hierin slechts van

de eerste, dat er nog meer fouten in zijn. Men heeft het uitgegeven, „soo vercrepelt“, zegt Hooft in het bericht voor de Granida, „dat het niet soo veel als eenen regel tot sijn wil heeft.“ Met dit treurspel moest ik dus anders handelen dan met Hoofts overige gedichten. Ik mogt den lezer den onzin, dien de druk van 1614 op eene menigte plaatsen bevat, niet onder de oogen brengen. Ik heb dus, waar ik het noodig achtte, verbeterd en mijne verbeteringen in den tekst opgenomen. Of het mij overal gelukt is de ware lezing weêr te vinden — de lezer oordeele daarover: hij vindt er den tekst der uitgave van 1614 telkens in de aantekeningen bijgevoegd. Op een aantal plaatsen heb ik veranderd; maar toch vrees ik, dat er nog veel is blijven staan, wat door Hooft zoo niet geschreven is.

Ik moet nog spreken over de interpunctie. Men vindt in onzen tijd in verscheidene werken zoo naauwkeurig mogelijk voorgeschreven, waar kommaas en punten behooren te staan. Die voorschriften evenwel brengen hun, die zoo goed zijn ze te willen volgen, misschien eenig nut, maar somtijds toch nog ruim zoo veel schade aan. Geen wonder: men meent, dat de interpunctie behoort tot de grammatica en dat daarvoor even zekere en naauwkeurige regels te vinden zijn als voor deze; maar te onregte, want de interpunctie behoort tot de leer van den stijl, en even als omtrent dezen, zijn omtrent de interpunctie slechts weinige, zeer algemeene regels te geven. De kommaas zijn eenvoudig wat de plankjes in eene loketkast zijn, die bij een voegen wat naar het oordeel van den eigenaar bij een behoort, en scheiden wat hij gescheiden wil hebben. Zij dienen om het geschrevene voor den lezer duidelijk te maken, om hem aan te wijzen, wat al, wat niet bij een gevoegd behoort te worden. En omdat ieder zijnen eigenen stijl heeft moet ieder ook zijne eigene interpunctie hebben. Bij Hooft, die over interpunctie ook zoo schijnt gedacht te hebben, vinden wij meermalen eene komma, waar de meesten in lateren tijd die niet zouden geplaatst hebben. Zoo zegt hij bl. 204 ¹⁾:

Vaeck hoord' jck (dat 's meer) de lippen
Van geboomt en steilen steen
Kallen nae, gerijmde reen.

¹⁾ nu bl. 187.

Achter *nae* schrijft hij eene komma, om aan te wijzen, dat het niet een voorzetsel is waar de volgende woorden van afhangen, maar dat het bij *kallen* behoort.

Op bl. 71 ¹⁾:

Zeeroven was wel eer gruwlijcke sond, en schand,

zegt ons de komma, dat *gruwlijcke* alleen op *sond* en niet op *schand* betrekking heeft.

Hetzelfde zien wij bl. 75 ²⁾:

Maer sijn verstaelde borst sich barnen creunt, noch bremmen
Van Scylla' of haer gebuir.

De komma geeft hier te kennen, dat alleen het bremmen, en niet het barnen, aan „Scilla' of haer gebuir“ toegeschreven wordt.

Even zoo leert ons de komma bl. 113 ³⁾, in:

noch Nero self, ruim waerdich diemen stack
Met dubble sim, en slang in dubble leeren sack,

dat wij aan twee simmen, maar aan slechts eene slang te denken hebben.

In het eerste bedrijf van den *Baeto* zegt Proserpina:

Wat port u, Coningin, der Catten, onbemindt,
Om mij te steuren, enz.

Was hier geïnterpungeerd zoo als men nu gewoonlijk doet, dan zouden wij kunnen twijfelen, of hier van de onbeminde koningin der Katten of van de koningin der onbeminde Katten gesproken wordt. De bijgevoegde kommaas maken alleen de eerste opvatting mogelijk.

In het fragment op Christinaas dood, bl. 231 ⁴⁾, vinden wij de regels:

Zoo, noch, uw' liefd nocht trouw doe sliiep,
Hoe waeken zij in hem dan, die u schiep?

¹⁾ nu bl. 58. ²⁾ nu bl. 69. ³⁾ nu bl. 105. ⁴⁾ nu bl. 211.

Men zou hier alligt *noch* en *nocht* voor het zelfde woord houden, door eene ligt verklaarbare slordigheid verschillend gespeld. Doch dat dit het geval niet is, leert de interpunctie. De komma's, die *noch* insluiten, verzekeren ons dat *noch* hier het bijwoord is (in onzen tijd te onregte met *g* geschreven) en dat Hooft hier zegt: indien uwe liefde en uwe trouw toen nog niet sliepen.

Op bl. 300 ¹⁾ zegt de dichter:

Van pen en swaerd; de kracht van welke twee te saemen
Den hel de muyl op breekt, en scheurt daer ujt de naemen
Der helden voerende triomfelijk ten tóón
De doodt ter doodt gedoemt, voor hun' gewielden tróón.

Voor *voerende* zou Hooft eene komma geschreven hebben, indien dit woord betrekking had op *de kracht van pen en swaerd*. Dat er geene komma staat, toont, dat het betrekking heeft op *de helden*.

Noch van der Burgh, noch Brandt, noch de overige uitgevers hebben op Hoofts interpunctie acht geslagen. Overal hebben zij die door hunne eigene vervangen. In de stukken waarvan geen handschrift bestaat, was ik genoodzaakt deze te behouden. Alleen in den *Achilles* heb ik gemeend, vrijheid te hebben daarvan af te wijken, zoo vaak ik het noodig achtte.

In mijne aantekeningen heb ik de veranderingen, door Hooft later in zijne gedichten gemaakt, niet alle opgenomen, maar alleen die, welke ik, of omdat het inderdaad verbeteringen zijn, of omdat zij om andere reden opmerking verdienen, meende te moeten mededeelen. De gedichten van Hooft zijn moeielijker te verstaan, dan die van de meeste zijner tijdgenooten. Ik achtte het daarom noodig, die woorden en gezegden, die ik vermoedde dat door de meeste lezers niet verstaan zouden worden, te verklaren, maar ook voldoende, dit zeer kort, waar het mogelijk was met een enkel woord, te doen. Doorgaans heb ik daarom alleen vermeld, wat zulk een woord of gezegde daar ter plaatse beteekent. Nadat de eerste afleveringen in het licht gekomen waren, is mij meermalen de opmerking gemaakt, dat ik met mijne verklaringen te spaarzaam geweest was.

¹⁾ nu bl. 273.

Ik heb die opmerking ter harte genomen en later wat meer verklaard, maar ben er mij toch steeds op blijven toeleggen, om het boek met geene vracht van, voor de meeste lezers onnoodige, aanteekeningen te belasten. Het was mij te doen om een zuivere en volledige uitgave van Hoofts gedichten te leveren. De verklarende aanteekeningen zijn toegift.

INLEIDING

VOOR DEN TWEEDEN DRUK.

In 1861 verzonden de Erven F. Bohn te Haarlem een prospectus, waarin eene eerste volledige uitgave der gedichten van Pieter Corneliszoon Hooft, gedeeltelijk naar des dichters eigen handschrift, werd aangekondigd. Lag het aan de bescheidenheid, waarmede dit prospectus was gesteld, was het te weinig verspreid, of moeten wij het toeschrijven aan de impopulariteit van de dichters der zeventiende eeuw in het algemeen, dat maar zeer weinigen hunnen naam op het inteekenbiljet plaatsten? Hoe het zij, Prof. Nic. Beets vond het noodig in 1862 in eene vergadering van de Koninklijke Academie met nadruk op de belangrijkheid van deze uitgave te wijzen, en de hooge wenschelijkheid er van te doen gevoelen door de aandacht te vestigen op drie voortreffelijkheden, waarop het werk van Ds. Leendertz zou mogen bogen, n.l. op den *zuiveren tekst*, eene tot nog toe ongekende *volledigheid* en eene nooit beproefde *goede rangschikking der stukken* ¹⁾. Of het woord van den Nestor onzer Academie heeft gebaat, ik weet het niet. Vlug liep de onderneming niet van stapel, want eerst in 1871 verscheen het eerste deel, dat in 1876 door het tweede werd gevolgd. Het aantal inteekenaren bedroeg nog geen tweehonderd, niettegenstaande ook C. Busken Huët in 1862 een artikel aan deze uitgave had gewijd ²⁾. En toch had zij, afgescheiden van de waarde van Hooft's gedichten,

¹⁾ Nic. Beets, *Sparsa*, bl. 205-225.

²⁾ *Litterarische Fantasiën en Kritieken* 1, bl. 1-24.

meer belangstelling verdiend. Immers de arbeid van den Heer Leendertz was zóó voortreffelijk, gaf zoovele blijken van scherpzinnigheid en kennis van de taal der 17de eeuw, muntte uit door zulk een streng wetenschappelijken geest en zoo groote nauwkeurigheid, dat deze uitgaaf een standaardwerk is geworden, dat thans nog aan hooge eischen voldoet.

In de nieuwe editie, welke ik mocht bewerken, is een woord van oprechte waardeering aan den Heer Leendertz een eisch van erkentelijkheid. Aan hem hebben wij het te danken, dat Hooft's gedichten „vol merg en pit, vol schoonheden van het eerste water“ beter worden verstaan en begrepen. Door zijne nasporingen over den tijd van het ontstaan der verschillende verzen is het mogelijk geworden den dichter Hooft in zijne opkomst, zijn groei en zijn bloei gade te slaan, de ontwikkeling van zijn talent na te speuren. Zijne uitgave was dan ook, naar het woord van Busken Huet, een gedenkteeken. ¹⁾

De tijden zijn veranderd; de impopulariteit, waaronder de litteratuur der 17de eeuw gebukt ging, schijnt voorbij. Het beste, waarop wij in onze letterkunde kunnen roemen, wordt weder uitgegeven: Coster, Vondel, Bredero en Huygens zijn in een nieuw gewaad verschenen, Cats begint zijne eereplaats weder in te nemen ²⁾, op de poëzie van Dirk Rafelsz. Campuysen is nog onlangs de aandacht gevestigd ³⁾, vele studiën, waaronder die van Prof. G. Kalf en Dr. J. A. Worp uitmunten, zijn aan de litteratuur der zeventiende eeuw gewijd, toneelstukken uit dien tijd worden weder opgevoerd en met groote belangstelling genoten, verschillende bloemlezingen openen menigeen de oogen voor den schat van schoonheid, verscholen in onze vroegere poëzie, en thans heb ik het voorrecht gehad eene nieuwe tekstuitgaaf van Hooft's gedichten te mogen bewerken.

Deze nieuwe druk moest m. i. om twee redenen door de inleiding van Leendertz worden voorafgegaan. In de eerste

¹⁾ *Litterarische Fantasiën en Kritieken* xviii, bl. 68.

²⁾ Het jongste werk over Cats is van een Franschman, en getiteld: „*Un poète néerlandais — CATS, sa vie et ses œuvres par Gustave Derudder, docteur ès lettres.* Calais, 1898 (478 pp).

³⁾ L. A. Rademaker: *Didericus Camphuysen*, Gouda 1898 met portr. en facs. en Kalf in den Gids 1899 I. bl. 26—57.

plaats omdat zij, behoudens enkele kleinigheden, die in de noten zijn aangewezen, nog altijd hare volle wetenschappelijke waarde bezit; in de tweede plaats, opdat de herinnering aan den man, die ons door zijnen voortreffelijken arbeid zoo zeer aan zich heeft verplicht, niet alleen door zijnen naam op het titelblad, maar ook door zijn woord levendig moge blijven. In de volgorde der gedichten is geene verandering aangebracht, daar geen enkel overtuigend bewijs gevonden is, dat deze niet deugde. Alles is opnieuw nauwkeurig met het hs. of de oudste drukken vergeleken, doch waar Leendertz gemeend heeft de gedichten te moeten geven „zooals zij oorspronkelijk uit des dichters hand kwamen“, en niet, zooals Hooft ze bij laatste redactie heeft vastgesteld, daar heb ik de voorkeur gegeven aan het laatste. Al moge Hooft, waar hij veranderde en omzette, naar onze meening veel meer bedorven dan verbeterd hebben, hij zelf vond, om welke reden ook, die wijziging noodig en den laatsten vorm zeker den besten. En nu komt het mij voor, dat wij bij de uitgave zijner gedichten niet moeten vragen, wat wij zelf het mooist vinden, maar wel hoe Hooft, overeenkomstig zijnen smaak en zijne begrippen van metrum en rhythmus wilde, dat ze gelezen zouden worden. Om echter de aangebrachte wijzigingen en veranderingen te kunnen nagaan, om Hooft ook in zijne zelfkritiek te kunnen volgen, zijn in de aantekeningen enkele groote gedichten uit de editie van 1636 in hun geheel opgenomen en zullen aan het einde van het tweede deel de voornaamste varianten worden vermeld niet alleen uit de hss., maar ook uit de editie van 1636 en de vroegere bundels, waarvoor hij enkele zijner liederen afstond.

Uiterlijk verschillen vele gedichten van deze uitgave met die van Leendertz, daar ik de stukken, welke wij niet in hs. bezitten, en die ik dus aan een druk moest ontleenen, gegeven heb in de spelling van de oudste uitgaaf, terwijl Leendertz de vrijheid genomen heeft „de spelling dier stukken zoo veel mogelijk te veranderen, naar die welke Hooft gebruikte in den tijd, toen hij ze vervaardigde“. Steeds is de tekst der niet in hs. bestaande gedichten genomen naar den oudst bekenden druk; alleen van een enkel geldt dit, zooals mij later gebleken is, niet. Het bruiloftdicht voor Adr. Wouterszoon Verhee en Katharine Gerrits Kop, dat, naar ik meende, het eerst in de

editie van 1636 voorkomt, staat reeds in een klein zeer zeldzaam boekje getiteld: *Othonis Vaeni Emblemata aliquot Selectiora Amatoria Amsterodami*, Apud Guilj: Janssonium A^o 1618. Het bestaat uit twee gedeelten, waarvan het laatste den titel draagt: *Sommighe Epithalamien, Elegien en Sonnetten*.¹⁾ De hier voorkomende tekst verschilt nog al van den lateren, zooals men uit de varianten zal kunnen zien. Hoogstwaarschijnlijk zal dit gedicht op een los blad gedrukt geweest zijn, evenals het geval is met den bruiloftzang voor W. J. Hooft en Ida Cornelis Quekels. Overigens is deze uitgave in vele opzichten gelijk aan de vorige; enkele kleinigheden, zooals eenige epigrammata op Coornhert en twee niet afgewerkte gedichtjes (zie bl. 335), zijn thans wel opgenomen. De woordverklaringen en de aantekeningen zijn echter veel talrijker geworden, al blijft ook eene zuivere tekstuitgave, evenals bij Leendertz, de hoofdbedoeling dezer editie. De taal der zeventiende eeuw, en die van Hooft's gedichten in het bijzonder, is zoo moeilijk, dat men voor het juist verstaan en goed begrijpen veel moet verklaren. Alle andere toelichtingen, biographische, bibliographische en topographische, zijn achteraan geplaatst uit vrees, dat zulk eene massa aantekeningen, die niet alle noodzakelijk zijn voor het verstaan van een gedicht, het werk voor een beschaafd publiek weinig aantrekkelijk, ja afschrikwekkend zouden maken. Met de leestekens en de hoofdletters heb ik evenzoo gehandeld als Leendertz, d. w. z. ik heb ze geheel laten drukken, zooals ik ze bij Hooft en in de oudste uitgaven gevonden heb. Terecht toch is door Prof. J. G. R. Acquoy opgemerkt, dat er in het gebruik van die beide, vooral in verband met elkander, meestal veel meer systeem is, dan men er bij oppervlakkige beschouwing in pleegt te zien, en dat al volgen wij tegenwoordig andere systemen, dit geen bewijs is, dat de vroegere in hunne soort niet goed waren.²⁾

Evenmin als aan Leendertz is het mij gelukt andere liedboeken te vinden, waarin gedichten van Hooft opgenomen zijn, dan het ook door hem in de aantekeningen geciteerde *Tweede*

¹⁾ *Oud-Holland*, 1885, bl. 127.

²⁾ *Het geestelijk lied in de Nederlanden voor de Hervorming* (overdruk), bl. 40.

Nieu Amourens Liedt-boeck, Amstelredam, 1605 ¹⁾, waarin de zangen „Ach Amarillis“ en „Het vinnig stralen van de zon“ (uit Granida) voorkomen.

Wel zijn me enkele andere dan de door hem genoemde bundels bekend, uitgegeven na 1611. De oudste is de zoo even genoemde van Otto Vaenius, waarin behalve het bruiloftdicht voor Verhee, ook voorkomt dat voor Corn. Plemp en Geertruyd Dobbes (bl. 106) en het sonnet *Sijdijs van minnaers smart een onversaedlijck vraetjen* (bl. 53), welke beide laatste uit den *Apollo* (anno 1615) overgenomen kunnen zijn.

De tweede bundel is getiteld: *Nieu Liedt-Boeck, Ghenaemt, DER MINNAERS HARTEN JACHT, Ofte de Grootte Amstelredamsche Rommelzoo, verciert met veelderley nieuwe Liedekens, ghemaect door verscheyden Componisten, als J. Westerbaen, W. D. Hooft, J. J. Starter, ende meer andere, mitsgaders de Verhuysinge van Cupido. Verciert met noch vele Nieuwe Liedekens*, (gravure voorstellende een rondedans, op den achtergrond Venus en Cupido op een zegewagen getrokken door vier paarden) *Tot Rotterdam. Voor Philips Jacobz van Steenwegen, Boec ende Konst-verkooper by de Borse. 1627*. Hierin komen voor:

Ghy lodderlijcke Nimphen soet (wijse: Een meysjen had een Ruyter lief).

Klaertge wat heeft u hartge verlept (op de stemme: Amarilletge mijn vriendin).

Periosta die met traghe stroomen glyt (onderteekend: Veranderen kan).

Ghy heylicheydtjens, die in bloemen, en in kruyden (op de wijse: „Aenhoort doch mijn gheclach ghy“, etc. en onderteekend: Veranderen kan).

Ick schou de Werelt aen (stemme: Het was een jonghe Helt, etc.; onderteekend: Veranderen kan).

Achter *J. v. Vondelens Verovering van Grol door Frederick Henrick, Prince van Oranje. Noch sommiger gedichten op de selve stof. Deus nobis haec otia facit* (Vignet: *Indefessus agendo*).

¹⁾ Een prachtig expl. van dit zeer zeldzame boekje bevindt zich in de kostbare bibliotheek van den Heer D. F. Scheurleer; ook de Universiteits-Bibliotheek te Leiden bezit er een.

T' Amsterdam, Ghedruckt by Willem Jansz. Blaeu, op 't Water in den gulden Sonnewijser, MDCXXVII komen de drie sonnetten voor:

Octaviaen, als hy verhit door susters spijt.

Madrilsche Geryon, die met getal van handen.

Welwijse Witz, die met een minnelijcken moedt

die door Leendertz afgedrukt zijn naar de uitgave van 1644. Ook van de twee gedichten op de musch bestaat een oudere druk dan die van 1644. Men vindt ze reeds in *'t Amsteldams Minne-beeckje op nieuws vermeedert en verbetert met verscheyden Minne-deuntjes. Den tweeden Druck, 't Amstelredam. Gedrukt voor Joost Hartgersz. Boeckverkooper, wonende in de Gasthuys-steegh by 't Stadthuys. Anno 1637*, bl. 135 en 136.

Eenige jaren later gaf de Haarlemmer priester en toonkunstenaar Joan Albert Ban een bundel door hem gecomponeerde liederen uit, onder den titel: *ZANGH-BLOEMZEL van Joan Albert Ban, Haerlemmer; dat is, Staeltjes van den zinroerenden zangh; met dry stemmen, En den Gemeine-Grondtstem. Neffens een kort Zangh-bericht, ten dienste van alle Vaderlandtsche Zangh-lievers. t' Amsterdam, bij Paulus Matthysz. Voor Louys Elzevier op 't Water, in den Olm-Boom 1642* ¹⁾). In een brief van 3 April 1642 deelde hij aan Hooft zijn plan mede om eenige zijner zangen, door hem gecomponeerd, uit te geven, doch daar hij hier en daar eene lettergreep bijgevoegd had, opdat „de klinktallen ende den rijmloop beter zoude glijen ofte vloeyen“, durfde hij zonder Hooft's toestemming ze niet in druk laten verschijnen. Hij schreef hem daarom: „Nu deze mijne zanghwijzen op de veranderde woorden by my alzoo gemaakt zijn, dat ik de woorden uwer zanghen niet en kan volkomelijk op alle plaetsen herstellen, zunder de zanghwijze der zamenzingende stemmen te schennen; zoo bidde ik u E., aen zijn Dienaer in 't vriendelijk te laeten weten uw E. welgevallen, oft die zanghen mooghen op u E. hooghgeleerde ende welberoemde naem uytgegeven werden?“ ²⁾ Den 17^{den} April

¹⁾ Zie Jonckbloet et Land: *Correspondance et Oeuvre musicales de Constantin Huygens*, p. XLVIII vlgg. en het *Tijdschrift voor Noord-Nederlands Muziekgeschiedenis*, I. 95—111; III, 204—218.

²⁾ Van Vloten, *Brieven* IV, bl. 252.

antwoordde Hooft hierop: „Hier krijgt U. E. de deuntjes te rug, met mijn' aanteekeningen op den kant. Oft U. E. hier en daar, een silbe afsnoeit oft inent, des kreun ik my weinig: al zoud' het ook den zin zwakken; wen het dien slechts niet verleemt. Dat U. E. zich gewaardigt heeft, mijne waaterlandsche Muzen in 't pak te steeken; daarover vind ik my ten hoogste aan U E. verplicht: hoewel niet zonder zorg, dat dit hoofsche gewaadt haare boersheidt maar te meer beschaamen zal“¹⁾).

De zangen van Hooft, die in dezen bundel geheel of gedeeltelijk voorkomen, zijn:

Hoogher, Doris, niet, mijn gloedjtje.

Wrangh' Amaril, sal min niet murwe meucken.

Waer heenen Amaril, waer heenen?

Rozemondt, och had ik haer uyt uw tujtjen.

*Sukklende Tijd, met uw ontijdigh luyen.*²⁾

Een jaar later vinden we in het NIEU DUBBELT HAERLEMS LIETBOECK, *Ghenaemt den Laurier-krans, der Amoureuſen: inhoudende verſcheyden gheestighe, boertighe, amoureuſe, kluchtighe en Nieuwe Liedekens, 7de Druck, Haerlem 1643*, den zang „Rosemont, hoordij speelen noch singen“ vermengd met „Amaril, had jck hajr wt uw tujtjen,“³⁾ blijkbaar uit het hoofd opgeschreven of slecht afgeschreven, zooals ook geschied was met de zangen, welke Ban wilde componeeren, in wiens brief aan Hooft we lezen: „dit rijm was zeer quaelijk afgeschreven, zoodat den zin verwart was en ongemakkelijk vloeyde,“ of „dit was zoo qualijk afgeschreven, dat ik de zinne niet kunde vatten“, of „wat aengaet *Hooger Doris*, daer ontbreeken twee vaersen in yder standingh, welke in de afschrijffsels niet en waeren.“

Andere bundels, tijdens het leven van Hooft verschenen, waarin iets van hem is opgenomen, heb ik niet kunnen opsporen. Wel enkele kort na zijnen dood. Zoo vindt men het grafschrift op Frederik Hendrik in de *Lyckredenen en Gedichten: begrypende*

¹⁾ Van Vloten, *Brieven* IV, bl. 51.

²⁾ Zie de beschrijving bij Jonckbloet et Land, *Corresp.* p. L en LI, en vgl. *Brieven* IV, bl. 254 en 260.

³⁾ Zie de aanteekeningen bl. 367.

de Afkomst, 't Leven, voorneemste Daden en 't Af-sterven van zijn Hoogheydt Frederyck Henryck, enz. t' Amsteldam by Nicolaes van Ravesteyn, 1648, bl. 400 ¹⁾. Het sonnet „Amaril had jck hajr wt uw tujtjen“ is opgenomen in de *Haerlemsche Duyn-Vreucht etc. door C. P. van Westbusch. Tot Haerlem, Ghedruckt by Thomas Fonteyn . . .* (Anno 1636), 9e druk (1648) bl. 31 ²⁾, waar het evenwel staat op naam van Anna Roemers. In een anderen bundel, getiteld: *Het Tweede Deel van de Koddige OLIPDRIGO zijnde een Banket of Na-Gerecht van Allerley snaakachtig Rijmtuig, etc. t' Amsterdam. By Jakob Vinkkel, Boekverkooper, in de Langebrugssteeg, in de History-schrijver. Anno 1654*, komt bl. 235 de knipzang voor „Rosemond die lach en sliep,“ terwijl eindelijk, zooals Leendertz reeds heeft opgemerkt,

Dianier, ik ken 't uw weezen

Het vinnig stralen van de zon

het laatste de bekende zang uit de Granida, worden aangetroffen in de *Nieuwe Haagsche Nachtegaal. Vol van de Nieuwste Deunen en aartigste zangen. t' Amsterdam. Uyt de Boekwinkel van Jan van Duisberg in de Stilsteeg. Anno 1659.*

Ten slotte zij nog melding gemaakt van een album met 17^{de}-eeuwsche liederen, dat zich bevindt in de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage. Hierin komen voor: „Als Jan Sybrech sou belesen“ (bl. 24) op de voyse „Wel op mijn fluijt“; „Het vinnich stralen van de Son“ (bl. 101); „Ghy lodderlijke Nymphen soet“ (bl. 121); „Elck prijs zijn lief naer hij se gis“ (bl. 134); „Ach Amarillis“ (bl. 174); „In het Idalisch dal“ (bl. 311); „Sal nemmermeer gebeuren“ (bl. 323, de drie laatste strophen ontbreken); en „Wie sal in Prinssen dienst voortaan“ (bl. 317; uit den Geeraerd v. Velsen). De drie laatste zangen zijn met eene andere hand geschreven dan de eerste. Nieuws geeft dit hs. niet, behoudens enkele varianten. Hetzelfde geldt voor een ander hs., dat zich eveneens bevindt in de Konink. Bibl. en waarin voorkomen bl. 117: „Vluchtighe nymph“ en bl. 119: „Windeken daer dit bos af drilt.“ ³⁾

¹⁾ Zie G. Penon, *Nederlandsche Dicht- en Prozawerken*, III, bl. 225.

²⁾ Kalf, *Het lied in de Middeleeuwen*, bl. 698 en aantekeningen bl. 366.

³⁾ Zie Le Jeune, *Proeven v. d. Nederl. Volksz.* 1828, bl. 37; Van den Bosch, *Granida*, bl. 83. Het is gemerkt: O. 264.

Van enkele gedichten is thans een oudere druk bekend, dan door Leendertz vermeld wordt. Zoo deelt Prof. Nic. Beets in zijne uitgaaf van de *Gedichten van Anna Roemers Visscher*, t. bl. 117 mede, dat op de laatste bladzijde van den tweeden druk (anno 1621?) van Roemer Visscher's *Sinnepoppen* het graf-schrift „Roemer Visscher rust hier binnen“ voorkomt zonder naam van den dichter, zoodat de oudste druk niet die van 1636 is. Ook van het sonnet „Op 't licht der Zeevaart van Willem Janszoon“ is thans de oudste druk (anno 1608) gevonden, terwijl men tot voor korten tijd geen oudere uitgaaf dan die van 1636 kende.

Door de hulpvaardigheid van den Directeur van het Prentenkabinet te Parijs ben ik in staat geweest het oorspronkelijke Fransche onderschrift van het portret van Hendrik IV mede te deelen, waarvan Hooft eene vertaling heeft geleverd. Van veel grooter belang is evenwel eene belangrijke ontdekking, gedaan door Dr. Joh. Bolte, die op de Koninklijke Bibliotheek te Berlijn een papieren handschrift in klein 4^o gevonden heeft, dat o. a. eenige tooneelspelen van Hooft bevat. ¹⁾ Op de eerste bladzijde staat: Comoedien en tragoedien off Speelen van Pieter Hooft. 1. Die eerste comoedie is van Daiphilo en Granida. 2. Die tweede tragoedia van Achilles ende Polyxena. 3. Die derde van Theseus ende Aryadne, met een bruyloftsang by deselven gemaect opt huwelyck van Willem Jans Hooft en Ida Cornelis Quekels ²⁾. De drie spelen zijn onderteekend *Verandren Can(d)t*, evenals het op fol. 100—103 voorkomende *Bruyloft-Spel*. Ook komt in dit hs. voor het lied: *Verheven grootsche siel, die s' werelts doen belacht*, zonder onderteekening. Op de waarde van dit manuscript is reeds door Dr. G. Kalff gewezen in het Tijdschrift XI, bl. 261—276. Belangrijk is het vooral voor den *Achilles ende Polyxena*, waarvan we tot nog toe geen hs. bezaten, en die door Leendertz moest worden uitgegeven naar den slordigen druk van 1614. De hier gevonden tekst, die veel beter is, zal in het tweede deel worden opgenomen, terwijl van de andere stukken de varianten zullen worden medegedeeld.

¹⁾ Zie het *Tijdschrift van de Maatschappij der Nederl. Letterkunde* XI, bl. 261.

²⁾ Dit laatste is niet in het hs. te vinden.

Nog in een ander opzicht is deze tekst van groot belang, daar boven sommige reien de wijze, waarop ze gezongen kunnen worden, staat vermeld. Zoo is als „stemme“ van den rei uit de Granida: „Ghy lodderlijcke Nymphen soet“ opgegeven: *Het waeren twee gespeelen stout*; voor den rey van Jofferen „Wat stort al gaven groot“ de wijze: *Aenmerckt doch mijn geclach ghy ruyter frey van sinnen*; voor het Choor uit den Theseus en Ariadne „Staech soeckt het welich hof“ de wijze: *Cupido geeft my raet*; voor den zang van Ariadne „Met heussche groet“ de voys: *Cupido godt door of ghy suchten heet wt banghe borst ghedrongen*; enz. Het zijn bekende wijzen, die ook boven andere gedichten van Hooft worden aange- troffen. Dat hij bekend geweest is met onze oude middel- eeuwsche liederen is reeds aangetoond door Kalff in het *Lied in de Middeleeuwen*, bl. 708 vlgg. Stemaanduidingen als: „De traen- tjes die sy weende“, „Och legdy hier verslaghen“, „Aenhoort doch myn geclach“, „Het daeghet in den Oosten“, „Wt liefden siet, lijd jck verdriet“, „Waren 't alle mijn vrienden“, bewijzen het. Doch vele andere „voysen“, ook Fransche en Engelsche, staan boven zijne liederen en het was niet altijd gemak- kelijk deze op te sporen. Toch is het mij gelukt enkele te vinden. Het is mij gebleken, dat Hooft meermalen zijne melo- dieën ontleende aan de liedjes van zijnen tijd, die men in de thans hoogst zeldzame liedboekjes aantreft; ook geeft hij enkele malen als wijze op den eersten regel van een zijner eigen zangen, zooals „Demophoön, hoewel de zon“ (bl. 35), „Diana soo ghij licht cunt overwinnen“ (bl. 49) en „Verheven grootsche ziel“ (bl. 92); een enkelen keer vinden we als „voys“ den aan- vangsregel van een liedje van Bredero, n.l. „O schoonste schoonheit wreedt“ (bl. 125). Doch er zijn ook Nederlandsche liedjes, die ik niet heb kunnen opsporen, hoewel ik vele liederen- bundels uit Hooft's tijd heb doorgesnuffeld. Wellicht dat Hooft sommige liedjes gekend heeft, die op losse vellen gedrukt, thans verloren zijn gegaan; alleen het toeval kan misschien enkele voor den dag doen komen, zooals onlangs geschied is met het „liedeken van de negen soldaten“, dat met nog drie anderen den inhoud uitmaakte van een vliegend blad, hetwelk als omslag gevonden werd om eenige concepten van brieven van den Secretaris der stad Groningen van ± 1578—

1580. ¹⁾ Ook wordt het zoeken naar dergelijke liedjes bemoeilijkt, doordat volstrekt niet altijd de aanvangsregel wordt opgegeven, maar meermalen een regel of een gedeelte ervan uit een der volgende coupletten. Zoo wordt de wijze van „Het daeghet in den Oosten“ ook aangegeven door „Och legdij hier verslagen“ en is de regel „De Traentjes die se weende“ ontleend aan de zevende strophe van een liedje dat begint: „Och Elsje“, seide hi Elsje“. In Stalpaert's *Gulde-Jaers Feest-Dagen*, bl. 544 wordt als wijze opgegeven „Graef Adolf is ghebleven“ uit het Wilhelmus; en in de *Amsteldamsche Minne-zuchjens*, anno 1643, bl. 35: „Adieu verheven troon“, die herinneren aan de laatste woorden van Granida vs. 1569. ²⁾ Wordt hierdoor het zoeken naar de melodie zeer moeilijk, waar het Fransche en Engelsche melodieën betreft, is het bijna een onbegonnen werk. Zijn het bekende, die ook in andere bundels worden aangetroffen, zooals „Belle qui m'avez blessé“; „Ceszez mortels de souspirez“; „C'est trop courir les eaux“; „Esprits qui souspirez“, „La Vingone“, „O nuict jalouse nuict“, daar hebben we slechts eenige liedboeken door te bladeren om de melodie te vinden, al blijven ons de woorden van het Fransche liedje ook onbekend, wat trouwens bij de Nederlandsche eveneens meermalen het geval is. De tot nu toe geheel onbekende melodieën waren evenwel zeer moeilijk te vinden. Van verschillende is het mij dan ook niet gelukt. ³⁾ Een enkele Engelsche melodie, aangegeven door „Engelsche fortun“, was reeds bekend, doch de wijze „Essex leydt“ en „Engelsche wijs“ heb ik niet kunnen vinden. Hoe Hooft deze Fransche en Engelsche melodieën heeft leeren kennen, is niet moeilijk te begrijpen, wanneer men bedenkt, dat hij op zijne reis langen tijd in Frankrijk heeft vertoefd en vele liedboeken uit het zuiden ook hier bekend geweest zijn. De

¹⁾ *Tijdschrift* xiii, bl. 151 vlgg. en Kalf, *Het Lied in de Middeleeuwen* bl. 649 vlgg. Ook Willems, *Oude Vlaemsche Liederen* bl. 548, maakt melding van liedjes, die hij vond op een vliegend blaadje.

²⁾ Zie ook *Horae Belgicae* II, bl. xxii, waar onder de Liederanfänge verschillende voorkomen, die niet de eerste regel van een lied zijn.

³⁾ Een paar melodieën zijn me door Mr. Fl. v. Duyse te Gent aangewezen, wien ik hier nogmaals voor zijne vriendelijke hulp dank zeg. Ook den heer D. F. Scheurleer te 's-Gravenhage, die mij enkele kostbare boeken uit zijne bibliotheek ten gebuike heeft afgestaan, en den heer J. W. Enschedé te Haarlem, uit wiens particuliere verzameling van wijzen en melodieën ik het een en ander mocht putten, en die mij door zijne groote hulpvaardigheid zeer aan zich heeft verplicht, zij hier openlijk mijn dank betuigd.

Engelsche kunnen hier ingang gevonden hebben door de kooplieden, de officieren en soldaten van Leicester, de dissenters, die naar Leiden en Franeker overstaken, en door de Engelsche tooneelspelers, die althans in 1611—12 Amsterdam bezochten. Ook is het mogelijk, dat Hooft het een en ander ontleende aan muziekdrukken, die uit Londen werden aangevoerd ¹⁾).

Ik meende geen onbelangrijk werk te verrichten door de resultaten van mijn onderzoek naar de wijzen en melodieën van Hooft's liederen mede te deelen. Achter dit deel kan men ze vinden. Ze zijn niet alleen van belang voor de muziekgeschiedenis, maar ook voor de kennis van den ouderdom der liederen. Wanneer Hooft bijv. boven een lied van 1614 als wijze opgeeft den aanvangsregel van een zang van Bredero, dan is hiermede tevens aangetoond, dat dit laatste niet jonger dan van dat jaar kan zijn. Omgekeerd kunnen aanvangsregels van Hooft, voorkomende als wijsaanduiding boven andere liederen, ons helpen bij de bepaling van den ouderdom van zijne gedichten. ²⁾ Zoolwel om deze reden, als ook om eene bijdrage te leveren tot de bekendheid van Hooft's liederen, heb ik de plaatsen vermeld, waar ik een regel van Hooft als „voys“ vond opgegeven.

F. A. STOETT.

¹⁾ Dr. J. P. N. Land, *Het Luitboek van Thysius*, bl. 96 en bl. 71; en Dr. Joh. Bolte, *Die Singspiele der engl. Komödianten und ihrer Nachfolger*, bl. 4 en 5.

²⁾ Zie Inleiding, bl. xvi.

WT PETRARCA NAE DE DOOT VAN MADONNA.

L'alto e nuovo miracol ch'a di nostri.

Het hoge wonder nieu dat binnen swerelts palen
In onse tijt verscheen, daert blijvens lúst ontbrack,
'Twelck hemel schersend' toond' en voort weer nae sich track,
En steldet tot cieraet in sijn besonde salen,
5 Dat ick voor die t niet sach sal schildren en verhalen,
Wil Min, die mij de tong ontbont als t hert ontstack,
Verstant, tijt, inckt, papier, en penne viel te swack:
Al stelds' een godt int werck om haer vol wt te malen.
Ter hoochster trap sijn noch de rijmen niet gecomen,
10 Ick merck het aen mijn selfs, twert lichtlijck waergenomen
Van die door Minne schrijft sijn blijerschap oft geclach,
Die t waer bedencken can, stilswijgent overlegge
Wat alle schrift verwint, en daer nae sucht' en segge,
Wel salich was het óóch dat haer int leven sach.
Min ist Hóóft.

De stralen mijns gesichts die 'r mengden inde stralen,
Van uwe schoonheits glans, en van u oogen claer,
Weerkerende tot mij, soo brachten sij met haer
De waere Beeltenis dies' onvoorsichtich stalen,

Het hoge wonder. Volgens hs. A. Vertaling van Petrarca, sonn. 268. De zin der eerste regels is: dat ik het hooge, nieuwe wonder enz. voor wie het niet zag, zal schilderen en verhalen, wil Min, die enz. 3) *schersend*, zoo korten tijt, dat het maar scherts scheen. 12) *t waer*, het ware, de waarheid.

De stralen mijns gesichts. Volgens hs. A.

- 5 Van t Aerdichst dat natuur deed' in u voorhoofd malen,
En 't waerdichst van u geest, datmen mach lesen daer.
Dees voerdens' in mijn hart, dat voelende t' beswaer,
Maeckt van de noot een ducht en gaet haer selfs in halen.
Sij maecktent tot een kerck daer s' als godin geëert,
10 Gestadich t selve dwingt tot vyerige begeert
Van t' geen dat haer gelijckt, met hete blixem koortsen,
Voor overst van mijn siel daer werts' erkent alleen,
En van den drang van mijn gedachten aengebeen
Daer branden tot haer eer duisent en duisent toortsen.

SONNET.

- Genen poëet te recht yets vrolijx, oft bedaerts
Can singen in gedicht, nu, noch tot genen tije
T'en sij dat hij beroert met vreemde raserije
Gelaeft sij wt de claer Fontein des vluggen paerts
5 En machtich soo gemaect te singen yets vermaerts
Doort inneblasen van der dichters Godt bedije,
Dats van des dichters siel een opperheerschappie
Die boven t' lichaem vliecht, gereinicht van het aertsch.
De siel van den poëet vertoont sich in sijn dichten.
10 Soo, recht Pythagoras sijn jongers onderrichten
Van onser sielen reys, en wonderlijk bedrijf,
Achyllies siel was in Homerus lijf gescholen
In Alexanders lijf Homerus siel verholen,
En nu woont Nasoos siel in Blijdensinnes lijf.
Aen A. J. van Blijdensinne.

OP BABELS SCHILDERIJ.

- Het goddeloos geslacht tot hovaerdij genegen,
Door wolcken hemelwaerts clam lanx verboden wegen,
Maer wert int eynt gestoort door goods bevel en cracht,
Hoe menich Prins verwaent gaet daechlijcks godt bevechten,
5 En meent met aerts geweld daer tegens wttrechten
Die doch haer toeleg sot en hovaerdij belacht.

A n d e r.

- De babelbouwers trots door onderscheyt van talen,
Oneenich werden ras, soo strafte godt haer list,
Dan door verscheydenheit van misverstandich dwalen,
10 Brant nu de werelt in perijckuloser twist.

8) *sels*, zelf. 9) *maecktent*, maakte het. 13) *van den drang*, door de zich verdringende, door alle.

Genen poëet. Volgens hs. A. 3) *raserije*, geestvervoering, verrukking. 4) *de claer Fontein*, enz. de Hippocrene, de aan de Muzen gewijde bron op den Helicon in Boeotië. 6) *inneblasen*, inspiratie; *bedije*, slage. 10) *recht*, zooals, gelijk; *onderrichten*, onderrichte. 14) *Naso*, P. Ovidius Naso, een lat. dichter. (43 v. Chr. — 17 n. Chr.)

Op Babels schilderij. Volgens hs. A. 9) *dan*, maar.

OP THERSITES.

Joffrouw Instructa alleen naer u Thersites winscht
Dat wijst haer wesen wt (sey yemant om te mallen)
Ho sey Thersites hoo, ho dat sijn vande minst,
Bij t' geen dat ander doen is dit al niet met allen
5 Dido wiens liefde brengt soo menich in getreur
Clopt mij wel op mijn rug, dan wilt het niet verkallen
Wat dunckt u hout ghij dat voor een gemeen faueur?

Op de selve.

Thersites heel viercant van leden en van zeden
Een kinkel van natuer een plattert in sijn gat
10 Een mal brooddroncken kalf, verkeert, vervreemt van reden
Die niet weet oft hij leeft, oft leven heeft gehadt
Verweet op sijn manier den heren van sijn stadt.

Op Thersites.

Thersites wilt u niet soo diep ter see begeven
Want Dido is u te braef, haer vader daer beneven
15 Was borgermeester hier. Hó, sey Thersites dom,
Mijn vader waert geweest was hij te lijf gebleven,
Want hij ginck inde kerck al met de sackgiens om.

[Wijze:] *De mey die ons de groente geeft.*

Elck prijs sijn lief waer hijse gis,
Sijn luck ick niet benije,
Die ick bemin geboren is
Tot s'werelts heerschappije.

5 Mijn geest van een gemeen verstant
Hem niet en laet becooren,
De gene die mijn harte brant
T'is een princes gebooren,

1) *Op Thersites*. Volgens hs. A. *Thersites*, een dom, onbeschaamd en mismaakt mensch, dus geheeten naar den Griek van dien naam in het leger voor Troje.
4) *niet met allen*, niemendal, niets. 6) *verkallen*, vertellen. 7) *gemeen*, gewoonweinig beteekenend. 9) *plattert in sijn gat*, plat, onbeschaafd mensch. 10) *verkeert*, afgedwaald, vervreemd. 11) *verweet*, berispte. 14) *braef*, aanzienlijk, edel; *daer beneven*, daarenboven. 16) *te lijf*, in het leven.

Elck prijs sijn lief. Volgens hs. A. *de groente*, het groen. 1) *gis*, zich voorstelt. 2) *luck*, geluk. 5) *gemeen*, gewoon. 6) *hem*, zich; zoo ook in reg. 10.

Haer eedel en haer hooch gemoet,
10 Vertoont hem in haer wesen
Tgeen haer ontsichlijck minnen doet,
Dat doet haer lieflijck vresen.

In heusheit isse nemmermeer
Van ymant t' overwinnen
15 Geen dinck en achtse boven eer,
Tsijn princelijcke sinnen.

Haer goddelijck verstant dat blinckt,
Wanneer haer reden vloeyen,
Haer hooge keel wanneer se singt,
20 Leyt menige siel in boeyen.

Van verw den hemel soo gelijk
Mijn Joffrouws oogen lichten,
Dat daer den setel van sijn rijck
Cupid' in heeft gaen stichten.

25 O Juppiter vergeeft het mijn
Soo'ck weenich van u houwe,
U blixems niet soo crachtich sijn
Als d'oogen van mijn vrouwe.

Haer aenschijn nevels dick verclaert,
30 En t' quae weer doet verschoonen
Dat alsse buiten spelen vaert,
De son hem schaemt te toonen.

Son dreicht ons vrij met duisternis
Schuilt achter wolcken bloode,
35 Soolanck mijn Joffrouw met ons is,
Sijt ghij er niet van node.

Men sal daer om natuer geschent
Van niemant hooren noemen,
Waer dat mijn vrouw haer oogen went
40 Daer groyen cruit en bloemen.

Daer leyt niet aen Apollo blont,
Al ghingt ghij van ons scheyen,
Als sy ons haer gesichte jont,
Tis tschoonste van de Meye,

45 Maer sonder t' ooge dat mij quest,
En schoonheit wtgelesen,
Al schijndij Phoebus al u best,
Tsal droeve winter wesen.

11) *ontsichlijck*, met ontzag, vrees. 26) *van u houwe*, ontzag voor u heb.
29) *verclaert*, heldert op. 30) *verschoonen*, schoon worden. 31) *spelen vaert*, spele-
vaart, zich verlustigt. 32) *hem*, zich; 37) *daer om*, omdat de zon niet schijnt;
geschent, geschonden. 41) *leyt niet aen*, is niets aan gelegen; *Apollo blont*, de
zon. 43) *jont*, gunt. 45) *quest*, kwetst. 48) *droeve*, sombere, duistere.

Dus heeft natuer haer liefste kint,
50 Gaen boven andren cieren,
De harten die haer schoonheit wint
Regeren haer manieren.

Indien een mensch verhopē dorst,
De liefde' van een Godinne,
55 Misschien en branden noyt mijn borst
Van yemant anders minne.

J. A. B.
Dido.

AEN DE CAMER IN LIEFD' BLOEYENDE.

WT FIORENZA. 1600.

Witte Thalia die meer aerdich soeckt te heten,
In lichaemstierenskonst, en treden welgemeten,
Int toyen vant blond hayr, en in het draeyen eel,
Van u groen lieflijk óóch, en van u hoge keel;
5 Dan in 't onsiglijk slot van vastbeleyde reden,
Waerof Melpomene, en ghij dick t saamen streden
Als ghij haer nēuswijs noempt en sij diet kintsheit acht,
De rimpels voor int hóóft verbreende soetlijk lacht:
Die meer de soete myrt' mint onder t spel, en t dansen,
10 Dan onder t heerschen hóóch, de gróótsche laurencransen:
Tóónt jonst aen die u acht, o jeuchdige Godin,
Brengt tot geluckigh eyndt, mijn reuckelóós begin
Dewijl ick hard en groen, door Phebus ongenaden
Schrijf aen een boom, vol vruchten rijp in konst, geladen;
15 Voorspoet wenscht, die niet weet, constrijcke geesten al
Oft hij u broeders oft sijn meesters noemen sal.
Alsoo de bergen wit, en moyelijcke wegen,
De bosschen dick, bree waters tusschen ons gelegen,
En menich cierlijk velt, en acker mij belet
20 Mijn geest met u gespreck te voeden altemet,
Soo doe ick bij gebreck van die gewoone weelden,
Tgeen dat ick can, dat is, u doen mijn in te beelden.
En d'wyl ick u constrijcke reen niet mach verstaen
Laet ick dees dichten onghavent tuwaerts gaen

52) *manieren*, zeden, deugden. 53) *verhopē*, hopen op.

Aen de camer. Volgens hs. A. 1) *witte*, schalke; *aerdich*, bevallig. 2) *in lichaemstierenskonst* enz., in houding en sierlijken gang. 4) *groen*, levendig, dartel. 5) *'t onsiglijk slot*, enz., de kunst van rhetorica. 6) *waerof*, waarover; *dick*, dikwijls. 8) *soetlijk*, vriendelijk, zoetjes. 12) *reuckeloos*, roekeloos. 13) *hard en groen*, jong en onervaren; *Phebus ongenaden*, ongunst van den god der dichtkunst. 17) *alsoo*, dewijl. 18) *dick*, dicht. 20) *altemet*, nu en dan. 22) *mijn in te beelden*, mij te verbeelden. 24) *dees dichten onghavent*, dit onvolmaakte gedicht.

- 25 Getuigen van mijn doen, en van mijn wille teken,
 Om, soo ghij tot mij niet en cunt, tot u te spreken.
 De stadt dier van haer eygen lieden siet verheert
 En tegens haere moet drie sterkten grof gekeert
 Die'r veronwaerden trots, gebaert tot groter pijnen
- 30 Doen tusschen t siedent hart, en lippen weer verdwijnen,
 Fiorenza schóón, wiens schoon landouw en ackers goet
 Den schóónen Arno ciert met sijn seer schoone vloet
 Doet om haer cierlijkheit van tael mij in haer blijven
 Waer mij gebeurden laest, het geen dat ick gae schrijven.
- 35 Aurora latend' haeren grijsaert in sijn dróóm,
 Die had haer paerden nau gegeven tróóde tóóm.
 Behalven Venus, doock s Maens gulden sleep int Weste
 Die staech int proncken d'eerst, in 't ruymen is de leste.
 En t was noch nacht noch dach, als ick nae buiten tradt
- 40 Walgend' het dom geswerm vande verresen stadt
 En ginck nae mijne lust (latend' geselschap varen)
 Daer Phebus bleke licht speelde op de soete baren
 Van d'Arno die in sijn cristal ontrent de cant
 Verdobbelden t geboomt van sijn begraesde strant,
- 45 Door t heftich peysen liet hem hier mijn geest verleyen
 Dat ick nau conde schijn van waerheit onderscheyen.
 En soo ick d' eene voet voorsetten, nae t geviel,
 Wasser, k' en weet niet wat, dat d'ander achter hiel
 Wanneer voor mij verbaest, haer schielijck quam vertógen,
- 50 Een vrouw gewijnbraeuwt swert, en swart als gidt, van óógen,
 Van lip en kaken róót, blondt was haer vlees, en blont
 't Welriekent hayr gevlecht met een gentile vont
 Wtheemsch van maecksel tleet, van verwen wast verscheyde
 Heel sachsen hals noch borst, dan eensdeels alle beyden
- 55 Het wesen, gróótscher nochte lichter dan t betaemt,
 Was gemaniert, niet slecht, noch óóck niet onbeschaempt
 Aen haer besneen gedaent, scheent dat haer dagen waren
 Niet min dan twee, noch meer dan vijf, en twintich jaren.
 Haer hant droech myrt, haer arm slinx een fruihóren schóón
- 60 En de perucq' een cleen gesloten laurencróón.
 Veel jonckmans die int spel en 't singen eendracht houwen
 En mengdent ondert spel en sanck van jonge vrouwen
 Volchden haer achter naer, vermomp't som voort gesicht
 Vertrecken vreemde Mins verwarring in gedicht.
- 65 Van d' eene comen blij, van d' ander droev' óóchslagen
 En beyde sijne gayl in schijn van min te dragen.
 Dewijl verwondert ick stae in gedachten stijf
 En niet dan thóóft en t' ooch leeft aen mijn gansche lijf

27) *dier*, die zich; *haer eygen lieden*, de Medici; *verheert*, overheerscht. 28) *moet*, toorn, woede; *grof*, groot. 29) *veronwaerden trots*, trotsche verontwaardiging, haat. 35) *grijsaert*, Tithonus. 36) *nau*, nauwelijks. 37) *Venus*, de morgenster; *gulden sleep*, de sterren. 40) *dom*, dof, gonzend; *geswerm*, stadsgewoel. 44) *begraesde strant*, met gras begroeide oever. 45) *hem*, zich. 49) *verbaest*, ontzet; *vertógen*, vertoonen. 51) *blondt*, zachtgeblood. 52) *gentile*, aardig, bevallig. 54) *dan eensdeels*, maar voor een gedeelte, een weinig. 55) *wesen*, voorkomen. 56) *slecht*, gewoon, gemeen. 57) *besneen*, schoon gevormd. 60) *perucq'*, haar. 63) *vermomp't*, enz. sommigen gemaskerd. 64) *vertrecken vreemde Mins verwarring*, verhalen buitengewone liefdesintriges. 65) *óóchslagen*, blikken. 66) *in* (er kan in het *hs.* ook *en* staan) *schijn* enz., zoodat het blijkt, dat zij minnen? 67) *dewijl*, terwijl.

- Ontsluyt de gróótse vrouw, die naerder quam getreden
70 Haer lippen van corael, en sprack mij dese reden:
O vreemdelinck, wien trock van huis, ons brede lóf,
Italia siet ghij hier Princes met al haer hóf,
Vlijt die ghij tot dit eint met moeyt een gaen wennen
Is waerdich van ons lof te waerheit te bekennen.
- 75 D'óórsaken dat ons naem is overal verbreyt
Sijn ingeboorner daên, schoon lants gelegenheit
En, (sonder welck dees onverwondert souden blijven)
Ongeboorner geest in wel haer spraeck te schrijven.
Hier vloeyt het al van daen, dien dees lóf is bekent,
- 80 Die weet van d' ander twee tbeginsel en het ent.
Van die dan, die mijn doen door gansch de werelt noemen
Sal ick, want dats genoegh, mij maer alleen beroemen.
Ongewoon Latijnsche tael van voor tweeduisent jaer
En weeck de Griexsche niet in geen manier, noch haer
- 85 Wijckt ons Toscaensche nu, in die, en dese tijden
Mijn geesten cloeck in schrift met al de werelt strijden.
Ongewoon is niet ijl. Soo seyde, en met haer handt
Tóóndsij voor mijn om laech een gróót wellustich lant,
Welx eene eindt gebercht en dickbesneeude wegen
- 90 Beschutten voor tgewelt der volcken aengelegen.
Thooft steeckend' wt in see, met d' een e' ander sij
Dreycht middach en opganck met trotse slavernij.
Een stat die dalderheerlijxt lach van timmerage
Rijck van Galeyen en seer machtich in seylage
- 95 Daer naer steech ons gesicht. Doen sey de grootsche vrouw
Tgemeen en is hier niet bij tborgerlijck gebouw;
Dit sijn van Genoua de dickbemuerde wallen,
Wiens borgers Princen sijn, en selfs ist niet met allen.
Maer t' ijverich gesicht van hier keert en siet aen
- 100 Het frans en spaens crackeel, de gróte stadt Milaen.
Van Alciato roempt haer dees, die tmoeylijck twisten
Der wetten seer verwart met wenich moeyte slisten
En onder t suyr gekijf, t sam mengden t soet gedicht
En t' een, en t' ander houwt sijn naem in ewich licht.
- 105 De stadt die Ginswaert leyt met haer begraven muiren,
Dees weet het Rome danck dat haere tytels duiren
Een Padoaen wast, die 't geen t Roomsche volck oyt bedreef
Met sijn vermaerde pen in soo veel boecken schreef.
U óóch volch die Rievier wiens canten gins en weer
- 110 Verciert sijn doort gebouw van menich rijcker heer.

73) *wennen*, wenden. 74) *bekennen*, leeren kennen. 76) *gelegentheit*, gesteldheid.
77) *onverwondert*, niet bewonderd. 81) *van*, op. 86) *geesten*, vernuften. 88) *wel-
lustig*, schoon, prachtig. 92) *middach en opganck*, het zuiden en het oosten; *trots*,
smadelijk. 96) *Tgemeen*, enz. de publieke gebouwen sijn hier niets, bij die van
de burgers vergeleken. 98) *niet met allen*, niemendal, niets. 99) *ijverich*, begeerig.
100) *het frans en spaens crackeel*, de twistappel tusschen Frankrijk en Spanje.
101) *Van Alciato*, enz., deze beroemt zich op Andrea Alciati (1492—1550), een
beroemd jurist en ook als dichter door zijne *Emblemata* bekend, geboren te
Alzate bij Milaan. 102) *slisten*, besliste. 103) *t sam*, te zamen. 105) *begraven*, van
aarden verdedigingswerken voorzien. 107) *Een Padoaen*, Titus Livius, die in
zijne *Annales* de geschiedenis der Romeinen beschreef sedert de stichting van
Rome tot den dood van Drusus. 110) *rijcker*, rijke, aanzienlijke.

- Daer leyt de rijke stadt in de Slavoensche baeren
 Daer Pietro Bembo' eertijts en meer geleerden waeren.
 Driedubbelt in geluck is wel dees heerschappij
 Rijck, vreedlijck en vol glans van Heerlijckheit daer bij.
- 115 Van hier wilt weer tgesicht naet vaste lant toe stieren
 Naen den vermaerden Po, den Coninck der Rivieren.
 Daer leyt Ferrara dat sijns eers geen eynt en weet
 Om de geboortnis van den Godlijcken Poëet,
 Wiens schrift Spangiaert, Franchoy en Arabier ontvouwen.
- 120 Die sulcke gonste wan bij ridders en bij vrouwen,
 Die g'lijck sij schuldich sijn, hem eeuwich tóonen danck
 Dat hij haer daden cloeck, Haer Min, en heusheit sanck.
 Dees sanck de deucht en oock d'ondeucht van d'oude tijen
 Carels bedaertheyt wijs, Agramants raserijen.
- 125 Dits die Rolands gemoet en daen vol deuchts bewijst,
 Die soo d' Hollantsche trouw, in sijn Olympia prijst.
 In t cortst, t is Ariost. Wat lant leyt soo verscheyden
 Door berch oft baren, daer dees naem haer niet verbreyden?
 Dan laet Ferrare, en laet Bolognaes boulant vedt
- 130 Aenmerkt al t' ander eer dan gh' op Toscanen let.
 Siet ghij dat Grof gebouw van wit gehouwe steenen
 Wiens ront hovaerdich hóóft drinckt door de wolcken henen.
 De goon beducht, soo trots steeckt het ten hemel waent,
 Vermoent bijcans een gaef steejk t Troyaensche paert
- 135 En achten bij dit Ossa' op Pelion niet met allen,
 Door vrees van onversiens te werden overvallen.
 Dits Rome daermen nu niet meer vint eenich werck,
 Dat Romes waerdich is dan dees S Peters kerck,
 T' oudt Rome leyt daer neer beweechlijck te bewenen
- 140 En van die grote naem siet men maer wenig steenen
 Den hemel sloech het hóóft, en 't was de blixems buit,
 D' aerde heeft de voet bewelt, de rest schuilt onder t cruit.
 O stadt hoe swaer valt mij op uws gedacht te comen!
 Hoe ongelijck sijt ghij u selven nu o Rome.
- 145 Ghij waert het gróódt onthouwt inden voorleden tijt
 Van wetenschap en Mars; van alle canten wijt
 Versaemden binnen u de gróóftgeestige lieden
 Wiens lichaem wan de Dóóft, maer voor haer naem moet
 Hier was de Mantuaen die t lant verbetert heeft [vlieden.
- 150 In wiens godlijck gedicht Anchises soone leeft,
 Van Phebo selfs benijst, soo die hem niet benijden
 Ten minsten moest hij hem voor sijns gelijck belijden.

111) *de rijke stadt*, Venetië. 112) *Pietro Bembo* (1470—1547) werd in 1529 tot geschiedschrijver der republiek Venetië benoemd, later werd hij Kardinaal en daarna Bisschop van Bergamo, en stierf te Rome. Hij dichtte ook verschillende ital. en lat. verzen. 124) *Carel*, Karel de Groote; *Agramant*, de aanvoerder der Sarracenen. 125) *bewijst*, vertelt, verhaalt. 127) *Lodovico Ariosto*, geboren 1474 te Reggio, woonde sedert 1517 aan het hof van Alfons I, hertog van Ferrara. Zijn hoofdwerk is het epos *Orlando Furioso*, waarin o. a. geschilderd wordt de trouw van Olympia, dochter van den Hollandschen graaf, voor Bireno, hertog van Zeeland. 131) *grof*, groot. 132) *drinckt*, dringt. 139) *beweechlijck*, aandoenlijk. 142) *bewelt*, bedekt. 143) *op*, enz. mij u te herinneren. 145) *onthouwt*, verblijfsplaats. 149) *de Mantuaen*; P. Virgilius Maro te Andes bij Mantua geboren, een lat. dichter, bekend door zijn *Georgica*, een gedicht, handelend over de ital. landhuishoudkunde, en door zijn epos de *Aeneis*, waarin Aeneas, de zoon van Anchises, de hoofdpersoon is.

- Alhier was Naso die selfs door sijn const verblint
 Niet dan van Cyprys droomt, en van haer dertel kint.
- 155 Horatius deed den Thyber hier sijn snelheit laten
 Die sachter ginck doort hooren vande nieuwe maten.
 De vader van goe spraeck was hier en duisent meer,
 Die door haer geest en vlijt verdienden naem en eer.
 Dan Romes lof is claer, laet de vernaemde muiren
- 160 En nae Parthenope wilt u gesicht toestuiren
 T' eel Napels twelck ontveyst verstoort door t Spaensche juck
 Door wtwendige pracht den inwendigen druck.
 Wilt sijne straten breet vol paerden trots aenschouwen
 Van Ridders, en vergulde wagens vol Joffrouwen.
- 165 Voorts siet van Maro', en óóck van Zannazaro tgraf
 Die mee dit Coninckrijck door sijn lof naeme gaf
 Pozzoles oude strandt, de bergen en de dalen
 Die Celiaes soete naem dick plagen te verhalen
 Wanneer Angeriaen vertrock sijn waere min
- 170 Poëterij geacht, van sijne wree godin,
 Wiens pijn en tijtverlies geen ander lóón mocht beuren
 Las dan met eigen hant sijn lijf en siel versteuren.
 Beweenlijk ongeluck, waerom wert (dits mijn vraech)
 Bedruckte min gestraft! die self doch is een plaech?
- 175 Dan moylijk sijn misschien voor u ons lange reden
 Daerom laet ons van hier een stuck te rugghe treden
 En sien die stadt die voor ons leyt int vlacke velt
 Diemen voor d' eerste van het out Hetrurien telt
 Wiens kerck van marmor blinckt, wiens recht' en effen straten
- 180 Tgebouw verciert van haer voorvaders naegelaeten,
 Fiorenza schoon, van gróte geesten cloeck vruchtbaer
 Die Pallas cuisch vercoos, wt hondert steen, voor haer,
 Als t' Asiaensche juck, 't welck doet Europe beven,
 Het wijs Athenen dwanck sich onder hem te geven.
- 185 Petrarca was van hier, die al sijn leven lanck
 Met schaempt sijn tijtverlies, hoe seer them moyde sanck,
 't Versiersel godlijk meer dan menschlijk wtgesproken,
 Sou beesten wreet getemt, en clippen hart gebroken
 Wel hebben door t geluyt, en t hadde noyt de macht
- 190 Dat het een schoone vrouw haer cuyscheit t' onderbracht.
 Dees van Cupido sanck den triumphanten wagen
 Waer voor de gróótste lien de swaerste ketens dragen.
 De wijsheids minnaers grijs, de Princen trots, en Goon

153) Naso, P. Ovidius Naso, bekend door zijne erotische gedichten *Amores*, *Ars amatoria*, enz. 154) *Cyprys* en *haer dertel kint*, Venus en Cupido. 155) *Horatius Flaccus* een lat. lierdichter (8 Dec. 65—17 Nov. 8). 157) *De vader van goe spraeck*, Cicero, lat. redenaar en prozaschrijver (106—43), wiens geschriften vooral door taal en stijl uitmunten. 159) *vernaamd*, vermaard. 161) *ontweyst*, ontveinst. 165) *Maro*, Virgilius; *Zannazaro*, lat. dichter en prozaschrijver (1458—1530), in de herderrlitteratuur vooral bekend door zijn *Arcadia*. 167) *Pozzole*, Pozzuoli, het oude Puteoli, aan de golf van Napels. 168) *verhalen*, herhalen. 169) *Angeriaen*. Hieronymus Angerianus, lat. dichter uit Napels, die leefde omstreeks het begin der 16e eeuw. Hij schreef o.a. de vero poeta, de Parthenope, de miseria principum e.a.; *vertrock*, verhaalde. 172) *las*, helaas. 175) *moylijk*, lastig, onaangenaam. 176) *een stuck*, een eind weegs. 185) *Francesco Petrarca* (1304—1374), geboren te Arezzo, gestorven te Arquà bij Padua, een beroemd ital. dichter, vooral bekend door zijne sonnetten aan Laura. 186) hoe zeer hem zijne verloren moeite, om Laura voor zich te winnen, smartte. 187) *'t versiersel*, het gedicht.

- Di' om aertsche schoonheits liefd den hogen hemel vloon,
 195 Soo d' aldersachtste sijn d'aldergemeenste plagen,
 Wie sou sijn smert, met sulck geselschap niet verdragen?
 Dit Vaderlant compt toe een deel van Dantes lof
 Diet Aertrijck docht te laech tót hoger dichtens stof.
 Dees twee sijn órsaeck van mijn breedt Hovaerdich treden
 200 Fiorenze gaet te boven al mijn ander steden
 In grote menicht van verstanden hóóch en eel
 Waer van ick niemant noem om dat se sijn soo veel
 Dats s'al onnoemlijck sijn. Want soo'ck maer sommich roemden
 Ick dee gróót ongelijck aen die ick niet en noemden
 205 Doorsoeckt maer dees, ghij vint licht, dat u niet en looch
 De grote naem die u van sóó verr' herwaerts tooch.
 Dit is tvoorneemst dat ick u sochte te verclaeren,
 K' wensch u geluck, en dat gh' in ons lant wel moocht vaeren.
 Hier maeckt de vrouw een eint en keerd' haer van mij snel
 210 Maer ick vant mijn alleen en hoorden sanck nóch spel.
 Dan glijck ick voort mijn treen heel peysent wilde strecken,
 Voeld' ick mijn onversiens te rug van achter trecken
 En ommesiende, door het schielijck trecken ras
 Merck inde lucht een vrouw dye overtogen was
 215 Gansch van een bruine wolck, die riep Sijt mijns gedachtich
 Hóóft, laet geen ghij siet in u niet sijn soo crachtich
 Als het fruit Lothos was voor d' Ithacoysche vloot,
 Die 't wederkeren tot haer vaderlant verdroot.
 In Hollant clintmen mee tot lof langs des Deuchts trappen
 220 Al can ick niet van mij gelijk Italia clappen.
 In Amsterdam men vint die met sijn hóóch gedicht
 De duister wech, die leyt tot ware vreucht, verlicht,
 En vechters die omt best tgemeen beloop der dingen
 Tot goedts en quaets beken, met aengenaemheit singen,
 225 Veel geesten jonck en out, die cloeck en welbespraeckt,
 Met wesen nut verhalen haer gedicht volmaeckt.
 Dit riepse soo van ver, gelijcks' haer quam vertógen
 En met het laetste wóórt verloor icks' wt mijn óógen.
 En bleef gelijk een stock stijf op des Arnoos cant
 230 Daer ick mij voor tverschijnen van Italia vant.
 Nu treckt mijn hart naer huis, naer ouders en naer neven
 En soo 'r yets lievenswaert is sonder mijn gebleven,
 En u geselschap lief mijn haesten doet mijn gang
 Als daer ick mee, gelijk het ander naer verlang,
 235 Godt spaer u mijn tot vreucht, dat ick u sien en spreken,
 Gelijk als van te voor, mach, binnen weenich weken.

Verandren cant

P. C. Hóóft.

In Fiorenza A. 1600

Julij 8.

197) *Dante Alighieri* (1265—1321), geb. te Florence, de dichter van *La Divina Commedia*, een visioen, waarin hij door de hel, het vagevuur en de hemelen komt tot de aanschouwing van den drieëenigen God. 199) *breedt*, trotsch. 205) *dat u enz.*, dat u niet bedroog. 215) *bruine*, donkere. 217) Ulysses landde met zijne makkers op de noordkust van Afrika bij de Lotophagen, waar zij gastvrij ontvangen werden en door de werking der lotusvruchten hun vaderland vergaten. 223) *vechters*, wedijverende dichters; wdspp. met den dichter Joan Vechters. 224) *beken*, onderscheiding. 226) *wesen*, de lezing van het *hs.* is niet zeker. 231) *neven*, bloedverwanten. 232) *is sonder mijn gebleven*, door mij is achtergelaten.

IN VENETIA 1601.

Chanson a Madame.

L'air: *Si quelquefois je fu du traict d'Amour atteinte etc.*
Esprits qui souspirez. etc.

Soo 'ck heb gemint, en min, en ongetroost moet blijven,
 K' en laster u daerom jonge Cupido niet;
 K' en sal de tedersachte Venus niet bekijven,
 Noch oock niet de Godin oorsaeck van mijn verdriet.

- 5 Medogent Venus is, haer soon can niet bedroeven,
 En mijn godin versmaet t' onwaardich met bescheyt;
 Soo die het blinde kint sijn schicht niet mochte proeven,
 Dat wijt ick de fortun, en mijn onwaardicheit.

- De vlam, die sonder eindt mijn harte brant van binnen,
 10 De sachte wont des pijls mij niet te lijden geeft;
 De Min doet mij geen smert; maer haer gebreck van minnen,
 Die d' overschone borst te seer bevrosen heeft.

- Voor u altaer Godin ick dickwils heb gaen knielen,
 U biddend' om vergif soo ick rechtvaardich lee;
 15 Maer mijn versmaen gebeên, soo s' wt de mont mij vielen,
 Voerd'se de lichte wint al naer de dulle see.

- Wist ick dat in mijn smert u Godtheidt schiep behagen,
 Gelijk als die in mij geen hûlp te tonen doet,
 En dat u was een lust de wreetheit mijner plagen,
 20 Ick werd' licht altemilt van eigen syel, en bloet.

Oft meend' ick door de dóót van Liefde vrij te raeken,
 Die, sonder wederliefd, veel beter waer verjaecht,
 Een Spaensche lemmer, in mijn borst, de wech soud maken,
 Voor d' ongemeten brant, dier in besloten knaecht.

- 25 Maer is mijn droeve clacht onwaardich uwer óóren?
 Ick kent, hela! en neem in tegenspoet gedult;
 Niemant sal u voor wreet van mij beclagen hooren,
 Ick geef mijn avontuir, en cleen verdienst de schult.

- Ver wt de straten drang, op berch, in woeste dalen
 30 Als snachts slaeprige wint het bosch sacht overweyt,
 Aen Echo ick alleen mijn clachten sal verhalen,
 Die niet en antwoordt, dan t' geen datmen selve seyt.

- Een jager diet verstaet, dewijl hij leyt sijn lagen,
 Sal seggen, nae mijn doot, al waer sijn hart versteent:
 35 Alhier ist daer den armen minnaer plach te clagen,
 Die nu in Plutoos hof sijn avontuir beweent.

Soo 'ck heb gemint. Volgens hs. A. Hooft was in Venetië van 19 Oct. 1600 tot 27 Maart 1601. 6) *met bescheyt*, met oordeel, te recht. 7) *proeven*, gevoelen. 11) *haer gebreck*, enz. het ontbreken van liefde bij haar, wier overschoone borst te zeer bevrosen is. 14) *vergif*, vergiffenis. 16) *dulle*, onstuimige. 18) *gelijk als* enz. zooals die er behagen in scheidt mij geen hulp te betoonen. 24) *ongemeten*, onmetelijk, zeer groot. 26) *kent*, erken het. 27) *beclagen*, beschuldigen. 28) *avontuir*, lot. 29) *drang*, eng. 33) *dewijl*, terwijl. 36) *Plutoos hof*, de onderwereld.

Diego die van huis mistroostich was gaen vluchten,
Verhaelde dus sijn clacht in d' hooge Pyreneën:
De steile rootsen groen medoogent met hem suchten,
40 Dan tharte van sijn vrouw was harder als de steen.

OM BETER.

Sonnet.

*Op d'Historie van Ariadne, die van Theseus verlaten sijnde,
van Bachus tot vrouwe gecosen wert.*

Als Ariadne sat en deed' haer droeve clachten,
Over het wreet vertreck van Theseus diese siet,
Dat met sijn schip en volck meinedich van haer vliet,
Die in vergeldings plaets haer trouwe min belachten
5 Sij dorsten nae de Doot mistroostich van gedachten,
Dat haer, de geen, die sij behouden had, verriet.
Een Godt haer edel Deucht niet onvergouden liet,
Troost wt den hemel quam wa'en sijse minst verwachten.
Want Bachus die haer sach soo schoon en soo bedroeft,
10 Door medelijden Mins beginsel heeft geproeft,
Die door haer claere deucht gevoet wert in sijn sinnen.
Hij coos haer tot sijn vrouw en als Godin verhief,
Om beter, sij verloor, een vals en tijtlijk Lief,
En creech een die haer mint, en eewich sal beminnen.

Emblema. Geschildert int boeck van S. L. W.

Julietta.

Wijse: *Ne vous offencez madame*, etc.

Deianira', ick kent, u wesen
Trotst des hemels goden hooch
En u oogen hooch gepresen
Trotsen 't eewich wereld-ooch.

5 Lelien en rosen tsamen
Op u wangen sijn gemengt
En u vlechten t' gout beschamen
Datmen wt Milanen brengt.

Ick beken t' sijn groote crachten
10 Doch geen wonder dunckt het mijn,
Datse niemant t' onder brachten
Wantse niet gewapent sijn.

Als Ariadne. Volgens hs. A. 5) *dorsten nae*, dorstte naar. 6) *verriet*, ontrouw werd. 8) *wa'en sijse minst verwachten*, vanwaar zij dien het minst verwachtte.

10) *geproeft*, ondervonden.

Deianira. Volgens hs. A. 1) *kent*, beken het. 4) *eewich wereld-ooch*, de zon.

Hooch en wtgenomen sinnen
Tharte dat van minne vliet,
15 T' wapen daert mee is te winnen
Is beleeftheit, anders niet.

Vele vrouwen die gebooren
Sijn geweest van crachten slecht,
Hebben in het sielbecooren
20 Hier mee wonder aengerecht.

Die aen schoonheit haer vergapen
En aent wesen hooch geacht,
Dunckt mij dat haer sonder wapen
Laten winnen van de cracht.

25 Ghij versuirt uwe manieren
Met u trots, en hovaerdij,
Hoeveel d' ander gaven cieren
Alsoo veel ontciereu sij.

Ghij moocht ander gaen vermaken
30 Die soo schoon u selven vijnt.
Julietta doet mij blaken
Die mij veel volmaeckter schijnt.

Julietta dunckt mij waerdich
Datse mensch' en goden brant,
35 Die met haer beleeftheit aerdich
Ciert haer edel hooch verstant.
Finis.

S. L. W.

Voor. Julietta.

Tegens. Deianira.

[ZES VERTALINGEN].

Montemayor.

Y pues que amor iamas puede forçarse
Ne tiene el desamado que quexarse.

Den onbeminden heeft geen reden om te clagen
Dewijl men niemant can met crachte min doen dragen.

14) *vliet*, afkeerig is. 16) *beleeftheit*, heuschheid, minzaamheid. 18) *slecht*, gering.
25) *manieren*, deugden. 30) *vijnt*, vindt. 35) *aerdich*, bevallig, vriendelijk.
Zes vertalingen. Volgens hs. A. 4) *met crachte*, met geweld.

Ariosto.

- 5 L'amar senza speme é sogno et ciancia.
Te minnen sonder hoop is droom en beuseling.

Anacreon.

Et non amare durum est,
Et est amare durum,
Durissima omnium res
10 Amare nec potiri.

Niet minnen dat is smert
En t minnen valt oock hart,
Maer t' alderhartst om vinnen
Sonder genot te Minnen.

Horatius.

- 15 Ingratam Veneri pone superbiam.
Legt neer u hovaerdij onaengenaem int minnen.

Petrarca.

Un soverchio' orgoglio
Molte virtuti in bella donna asconde.

- Ijl hovaert
20 Verberrecht in een schoone vrouw veel deuchden waert.

Dante.

Amor ch'al cor gentil ratto s'apprende.
De min die ras int edel hart ontfonckt.

Wijse: *Bedrijft geneucht*
Ghij jonge jeucht.

Demophoön
Hoewel de zon
Tsint hij ontging sijn stralen
Noijt vrouw bescheen
5 Die swaerder reen
Had op haer lejt te malen,
Als ick helaes
U Phyllis dwaes,
Nochtans mijn hart vol wanen
10 Te weten haeck
Wat dat ghij maect
Dewijl jck baed' in tranen.

Ariosto. Orlando furioso, c. 25, st. 49. *Anacreon.* od. 46. ed. J. C. de Pauw, 1732. 13) *om vinnen*, om te vinden. *Horatius*, lib. 3. od. 10 v. 9. *Petrarca.* canz. IX. *Dante*, Inferno c. 51 v. 100.

Demophoön. Volgens hs. A. 5) *swaerder reen*, grooter reden. 6) om te peizen over haar leed. 8) *u*, uw. 9) *wanen*, vermoedens.

- Ontrouwe fel
Bedacht ghij wel
15 Nu mij t geluck loopt tegen,
Hoe 't met mijn is
Het soud gewis
U stalen siel bewegen,
Maer u gemoet
20 Is heel verwoet
Dat can ick niet verwachten,
Op mij te sien
En compt misschien
Niet eens in u gedachten.
- 25 Of mogelijk
Soo doedij blijck
Met onvoordachte reden,
Van u bedroch
Als loflijck noch
30 En overgeven eeden,
Aen yemant, die
Ghij op een nie
Wilt met de clucht verheugen
Die haer daer door
35 Gewaerschouwt voor
U trouw sal houden meugen.

- Verrader wreet
Gaet u mijn leet
En lijden soo ter harten,
40 Dat ghij u voecht
Om u genoecht
Te suigen wt mijn smerten,
Dewijl mijn eer
Door u, ter neer
45 Geracckt in s' werelts monden,
En jck moet gaen
Mistroostich aen
Mijn schaemte vastgebonden.

- Dats niet genoeg
Maer laet en vroeck
50 Ghij ander gaet verbreyen
Dat nevens dij
Hadden van mij
De jonst bekend ons beyen,
55 Die ghij alleen
Nae duisent eën

26) *blijck doen*, vertellen. 27) *onvoordachte*, onbedachtzame. 29) *als loflijck noch*, als ware het nog iets moois. 30) *overgeven*, dure. 32) *op een nie*, opnieuw. 37) *verrader*, trouwelooze. 40) *u voecht*, tracht, er u op toelegt. 43) *dewijl*, terwyl. 51) *ghij ander*, gaat gij vertellen dat, nevens u, ook anderen. 56) *eën*, eeden.

Van trouheit hebt genoten,
Wast valsheits doen?
Wie soudt vermoen
60 Op tranen wtgegoten?

U dieren eedt
Was die mij deed
Mij selfs om u vergeten,
Noijt sint dat pas
65 Blijgeestich was
Ick als jck plach te heeten,
Maer heb beproeft
Dat jck bedroeft
In sorgen was gesteken,
70 Omdat de vreucht
Van mijne jeucht
Heel verre was geweken.

Ghij maechden teer
Daer jck wel eer
75 Mijn onder plach te vlijen,
Mijn druck versacht
Soo ghij mijn clacht
Anhoort met medelijen,
En soo ghij haet
80 Die mij verraect
Dat bid ick u gemeine,
Want mij bedrooch
Een valschen tooch
De la race vilayne.

J. P. L.
Phillys.

Wijze: *Gister avont spade sloot ick mijn deur, etc*

[Minnaer.]

1 Galathea siet den dach comt aen. *Twees.*

Galathea.

Neen mijn lief wilt noch wat marren
T sijn de starren,
Neen mijn lief wilt noch wat marren t is de maen. *T.*

63) *selfs*, ze[el]ve. 64) *dat pas*, dat oogenblik. 65) *blijgeestig*, opgeruimd. 67) *beproeft*, ondervonden. 80) *verraect*, ontrouw is. 81) *u gemeine*, u allen te zamen. 84) *tooch*, trek.

Galathea. Volgens hs. A. 1) *Twees*; hiermede wil Hooft aanduiden, dat deze regel tweemaal moet worden gezongen. 2) *marren*, toeven.

[Minnaer.]

5 Galathea t' is geen maneschijn. T.

Galathea.

Hoe t' is noch geen een geslagen

Wat soud 't dagen?

Hoe? t' is noch geen een, t' en can den dach niet sijn. T.

[Minnaer.]

Galathea' aenschout den hemel wel. T.

Galathea.

10 Las! ick sie den dagerade

T' onser schade,

Las! ick sie den daegeraedt de tijt is snel. T.

Waerom duirt de nacht tot t' avont niet? T.

Dat wij bleven met ons beyen

15 Sonder scheyen

Bleven vrolyck tot dat ons de doot verriedt. T.

Nu Adieu mijn troost en blijft gesont. T.

Minnaer.

Wilt mij noch een kusgen geven

Och mijn leven!

20 Jont mij nog een kusgen van u blij mont. T.

Galathea.

Och mijn leven coomdij t' avont weer? T.

Minnaer.

Las u moeder mocht het hooren

En haer stooren,

Maer al sou s' haer stooren ick coom even seer. T.

Galathea.

25 Och mijn hart hoe raeck ick van u hals?

Minnaer.

Las den dach en wil niet lijen

T' langer vrijen,

Danck hebt van u sachte kuskens en van als.

Galathea.

J. C. B.

Wijze: *J'aymeray toujours ma Phyllis*: etc.

Vluchtige nimph waer heen soo snel? *Twees.*
Galathea wacht u wel,
Dat u vlechten
Niet en hechten,
5 Met haer opgesnoerde goudt
Onder de tacken van dit hout. *T.*

Wackere nymphe wendt, en siet *T.*
Eens te deech van wie ghij vlyet,
Sneller, dan de
10 Harten van de
Honden die 'r met open keel
Vollegen tot haer achterdeel. *T.*

Immer en volge' jck u niet nae *T.*
Met begeerte van u schae,
15 Maer van zinne
Om u minne
Te verwerven voor de mijn.
Acht ghij dat groot verlies te sijn? *T.*

Nymphe ghij vlucht al even stuirs *T.*
20 En ick heb de borst vol vuys,
Met een kusge,
Wilge, blusge
Dat ten deel, en wort bedangt.
Geefdij dan meer als ghij ontfangt? *T.*

25 Wildij mij niet dees jonste doen *T.*
Lijdt dan dat jck u slechts soen
Voor u lippen.
Ghij gaet glippen,
Denckend' jck sou hier ter stee
30 Soenen u hals en oochgens mee. *T.*

Mogelijck kusten ick van als, *T.*
Oochgens, lipgens, witten hals,
En niet trager
Noch wat lager
35 Yet wat poeselachtighs, dan,
Dertele dier verloor g' er an? *T.*

Vluchtige nimph. Volgens hs. A. 10) *harten*, herten. 12) *achterdeel*, nadeel.
23) *bedangt*, bedankt. 31) *van als*, van alles.

Alle mijn lust, en boeverij T.
Galathea dat sijt ghij,
Comt wat nader
40 Want wat spader,
Als de jonckheit neemt sijn keer
Salt u soo wel niet passen meer. T.

J. C. B.
Galathea.

SONNET.

Mijns Aventuirs voerspoock, fatael rappier
Beeldtrijck gesmeet van constich meesters handen
Ghij quaemt tot mijn wt vreemd' en verre landen
Door schicking gods en sonderling bestier.
5 Want Curtius in u bol aenschouw ick hier
Die sich om roem, willech ter doot vermanden,
Soo moet ick nu om grootsche schoonheit branden,
En wierp mijn selfs hoochdragend in het vier.
Had doch Vulcaan dit beelt de spraeck gegeven
10 Ick was door sijn waerschouwing vrij gebleven
Maer sprack het nu, soo meldent tranen heet
Onseker hoop en alteseker duchten
Vergeefsche ganck, en vruchteloose suchten,
Daer geen gesel dan mijn Rappier van weet.

S. M. V. S.
Chariclea.

Wijze: *Cupido Godt* etc.

Ghij suchten heet
Wt bange borst gedrongen
Diet alles weet
Wat mij de dertel jongen
5 Dertel maer wreet
Maer wreet en onbedwongen
Cupido deed.

Suchten versint,
Wat ick u gae bevelen,
10 Mengt inde wint
U selven en gaet spelen
Tot dat ghij vint
De vrouw van allen delen
Mijns siels bemint.

37) *Boeverij*, dartele vrijerij, darteelheid.

Mijns Aventuirs. Volgens hs. A. 4) *sonderling*, bijzonder. 5) *Curtius*, een Romeinsch jongeling, die zich in 362 in volle wapenrusting te paard in een op het Forum zich openenden afgrond zou gestort hebben, om de goden te verzoenen; *bol*, appel van het zwaard. 8) *hoochdragend*, fier (in gunstigen zin).

Ghij suchten heet. Volgens hs. A. 8) *versint*, denkt aan.

15 Als ghij se siet
Soo vloeyt in haer gedachten
Eerbidich biet
Haer soo veel vreuchts te wachten,
Als ick vergiet
20 Betaerende, droeve clachten
En lij verdriet.

Segt hoe de Min
De pijlen sijnder bogen
Verstaelden in
25 Den blixem van haer oogen,
Die ick nu vin
Diep in mijn hart gevlogen
Tot sijn gewin.

Maer als de schicht
30 Mijn herte quam te wonden
Vant blixemlicht
Heb ick de cracht bevonden.
Aan haer gesicht
Mijn siele wert verbonden
35 En sin verplicht.

Stadich aent ooch
Hangt mij de schoonst der vrouwen,
En als ick pooch
D' oochschellen toe te vouwen
40 Geschildert noch
Moet ick daer in aenschouwen
Haer gaven hooch.

Mijn siele souw
Met yverich verlangen
45 Nae mijne vrouw
Gaen nemen haere gangen
Indien sij wouw
Haer in genaed ontfangen
Vol vuyr en trouw.

50 Nochtans dit ding
Sout lichaem niet vernielen.
Doort onderling
Verstant van onse sielen
Soud sij gering
55 Mijn haere siel medielen
Eer ick verging.

17) *biet*, deelt mede. 26) *die* = de pijlen; *vin*, vindt. 39) *oochschellen*, oogleden. 50) *dit ding*, deze verhuizing van de ziel. 53) *verstant*, verbond. 54) *gering*, spoedig. 55) *medielen*, mededeelen.

Suchten die sijt
Van mijne siele sticken
Bidt dat s' haer vlijd'
60 Mij haestich te verquicken
Want metter tijt
Soud' ick de rest wtschicken,
En worden quijt.

J. M. V. S.
Chariclea.

SONNET.

Leitsterren van mijn hoop, planeten van mijn jeucht,
Vermogen oogen schoon in hemels vuyr ontsteken
Als ghij u vensters luickt soo sietmen mij ontbreken
Mijns levens onderhout, een teder soete vreucht:
5 Want ghij besluit daerin een saligende deucht
Vriendlijcke vrolijkheit; de Min met al sijn treken,
Jock, Lach, Bevallijckheit daerinne sijn geweken
En wat ter werelt is van wellust en geneucht.
Natuire die daer schijnt in droeve damp begraven,
10 Doort missen van u glans, betreurt haer rijkste gaven,
Die gh' altesaem besluit in plaets soo nau bepaelt,
Doch nau en is sij niet, gelijk het schijnt van buiten,
Maer wijt en woest genoeg om alles in te sluiten,
Daer sich mijn wufte siel soo ver in heeft verdwaelt.

D. M. V. S.
Chariclea.

SONNET.

Mijn Vrouw, de Min, en Ick hebben een harde strijt,
Daer in wij alle drye wel mochten t' onderraken,
Ick en de Min om haer geduirichlijcken blaken,
En sij bemint haer selfs de Min en mij te spijt,
5 Indien dat sij t verderf door sellefsminnen lijt
De Min salt sonder haer niet lange cunnen maken,
En sterreft ghij o Min, ick sal oock moeten smaken
Het eint mijns levens daer ghij t' onderhout van zijt.
Doch soo dat niet gebeurt wat hebb' ick te verwachten,
10 Dan smerte van mijn smert? dan clachten van mijn clachten?
Leetwesen van mijn leet? wanhopen van mijn vrees?
Dewijl de Minne selfs mijn Joffrouw comt te vrijen,
Die selfs haer selven mint, waer vintmen weerp[ar]tij[en]
Ter werelt die soo hart een minnaer sijn als dees.

58) *sticken*, stukken, deelen. 59) *s' haer vlijd'*, zij zich vlije, haar best doe.
62) *wtschicken*, uit het lichaam wegzenden, uitzuchten.

Leitsterren. Volgens hs. A. 2) *vermogen*, vermogende; *ontsteken*, ontstoken.
9) *droeve damp*, duistere nevel. 11) *bepaelt*, begrensd. 13) *woest*, groot. 14) *wuffl*,
dartel, zorgeloos.

Mijn Vrouw. Volgens hs. A. 2) *mochten*, konden. 4) *haer selfs*, zich zelve.
7) *smaken*, ondervinden, lijden. 13) *weerp[ar]tij*, tegenpartij.

Wijse: *Voz Demons de là bas*, etc.
Esprits qui souspirez etc.
O nuict jalouse nuict etc.

Ick loos de suchten die mijn bange borst verstoppen,
Maer las! die vallen al den Noorden wint te buit,
Mijn tranen vlieten neer onder de regendroppen,
Die vloeyen over straet. Wie salser lesen wt?

5 Ach yzers alsoo hart als t hart van mijn godinne
In wreetheits teken die geverruwt sijt met bloet,
Ghij weyckt soo luttel van den heten brandt der minne
Gelijck haer stalen hart van mijn nabije gloet.

Ach yzers om mij t' hooft, soo wredelijck te bieden
10 Wat oorsaeck hebdi doch? ist trouheit voor u vrouw?
Helas! dats misverstant want het can wel geschieden
Dat ghij mij jonste toont en blijft haer even trouw.

O wellecome Slaep bij de vermoeyde dieren,
Is dit rechtvaerdicheit sachtsinnich soete Godt?
15 Mijn hart is aen de zoo, gestoockt met duisent vieren
En sijne stoockster slaept, Ach hoe verscheyen lot!

Als ghij haer oogen luickt, blijft voor mij niet t' aenschouwen,
Waerom dan luickt ghij niet mijn oogen te gelijk?
En wil sij eeuwelijck mijn haer gesicht onthouwen
20 Mij waer niet lievers dan u eeuwich duister rijck.

Maer neen van u en is al meê geen troost te wachten.
Ghij drie maeckt een gespan tot mijnen ondergank:
En wilt, dat ik zoo wel de starrelooze nachten,
Als droeve daeghen slijt, met jammerlijken zank.

25 De duisternissen aerd' en hemelrijk bekleeden,
Slechts Venus en haer kindt mij lichten toe; en raen
Te wenden t' huyzewaerts van hier mijn' ijde treden
Die nevens traen, en zucht, en klaght, verlooren gaen.

Ick loos. Volgens hs. A. 4) *lesen wt*, nitzoeken. 5) *yzers*, de roodgeverfde tralie van het venster. 7) *weyckt*, weekt. 8) *nabije*, nabij zijnde. 13) *o wellecome*, enz. O slaap, zachtzinnig, zoete God, die welkom zijt bij de, enz. 15) *aen de zoo*, aan de kook. 17) *niet*, niets. 22) *gespan*, komplot. 24) *droeve*, sombere.

[Wijse:] *Engelsche fortun.*

Hoewel t verstant
Geensins de Minne vliet,
Gemenen brant
Becoort mijn sinnen niet,
5 Geen bosgodin
Oft Nymph ontstack mijn vlam,
Maer een Godin
Die wt den hemel quam.

U heusheit soet
10 Verciert u wesen, maer
U fraey gemoet
Blinckt in u oogen claer,
Gentile bo'on
Van een gentile geest,
15 Dick sijn de Go'on
Hier door becoort geweest.

Als Phebus licht
Sdaechs wren heeft vervult,
Schoon int gesicht
20 Schijnt sterr' en maen vergult
Maer wanneer hij
Steeckt smorgens op sijn hals
Verdwijnen sij
En blijckt haer schoonheit vals.

25 U schoonheit lach
Int hart mij menich weeck,
Wat vrouwlick sach
Staech ick bij u geleeck,
Hoe schoon sij scheen
30 Hoe hooch van Aert, nochtans
Flux sij verdween
Bij uwe schoonheidts glans.

Hoewel t verstant. Volgens hs. A. 3) *gemenen brant*, alledaagsche, gewone liefde. 15) *dick*, dikwijls. 17) *Phebus licht*, de zon.

Al tgene dat
Men meest ter werelt acht,
35 Rijckdoom van schadt
En hoocheit van geslacht,
Is dunckt mij niet
Bij u manieren waert,
Maer minne vliet
40 Als wanhoop mij beswaert.

Soud' wanhoop mij
Ontminnen doen mijn vrouw
Dat d' heerschappij
Des werelts niet en souw,
45 Neen seker neen
Al wasse noch soo groot,
Sij nochte geen
Ding anders als [de] doot.

Princes ick sal
50 U dienen ongesteurt
Mijn leven al
En als mijn harte scheurt,
Wensch' ick godin
Die 'r in geschreven staet,
55 Dat ick dan in
U dienst mijn leven laet.

J. W. B.
Diana.

SONNET.

Nijdige tijt waerom ist dat ghij u versnelt
Meer dan ghij sijt gewoon? laet ghij het u verdrieten
Dat ick den hemel van Liefs bijsijn mach genieten?
Wat schaedt u mijn geluck dat ghij u daerin quelt?
5 Een grijsaert sijt ghij Tijt en proefden noyt tgewelt,
Van t geene datse Liefd' en soete weerlieft hieten.
Helas de traenen blanck over mijn wangen vlieten,
Als ick aent wrwerck denck dat qualijck was gestelt:
Och meester die de tijt met wren af cunt meten

38) *u manieren waert*, uwe hooge deugden. 42) *ontminnen*, ophouden te minnen. 43) *dat*, enz. dat zou zelfs de heerschappij der wereld niet kunnen bewerken.

Nijdige tijt. Volgens hs. A. 1) *nijdige*, afgunstige. 5) *proefden noyt tgewelt*, ondervond nooit de kracht. 6) *hieten*, heeten, noemen.

10 Gistr' avont misten ghij, en had u const vergeten
Wel viermael sloech de clock in min dan een quartier
Maer nae mijn liefs vertreck doordient began te dagen,
En heeft de clocke boven sesmael niet geslaegen
In eenen tijt docht mij van twaelef wren schier.

J. W. B.
Diana.

Wijze: *Esprits qui souspirez*, etc.

Indien het clagen can versachten d' ongenade
Vant wanckelbaer geluck soo claech ick niet om niet,
En claech ick te vergeefs het is een clene schade
Verlies van clachten voor die t' al verlooren siet.

5 Den hemel die beschreijt met wtgestorte stroomen
Door mededogentheit de grootheit van mijn quaet,
En t' suchten van de wint beweecht de droeve boomen
Om te bewenen mijn bedroefd' en bange staet.

De blijgeestige May heeft sellefs een mishagen,
10 In haer cleenoodg' en pracht van bloemen menichvout,
En wendt o vogelkens u tere stem tot clagen,
Clagen wanneer ghij minneliedtgens quelen soudt.

De swaere dampen wt mijn droevich hart getoogen
Benevlen de Natuur met al haer vrolijkheit,
15 Maer op u clær aenschijn o vrouw van groot vermogen,
En heft noch droeve damp noch naere duisterheit.

U dreutsche schoonheit can met een gesicht verstroyen
En drijven inde vlucht de nevels en de nacht.
Hoe soud de wedermin een ijsich hart ontdoyen
20 Opt welck medogentheit met allen heeft geen macht.

Ach mijn Godinne' al waert al schoon al goedertieren
Kent ghij u niet tot hulp door medelijden spoen,
Soo troost de slave van u eedele manieren
Naer heusheit uwes Aerts wt lust om goet te doen.

D. W. B.
Voor Diana.

Indien het clagen. Volgens hs. A. 1) *ongenade*, onmeedoogendheit. 2) *wanckelbaer*, wisselvallig, veranderlijk. 4) *t' al*, alles. 8) *bange staet*, benauwde, ellendige toestand. 9) *blijgeestige*, vroolijke 16) *heft*, hecht; *droeve damp*, donkere nevel; *naere*, duistere, donkere. 17) *dreutsche*, trotsche. 20) *met allen* — *geen*, in het geheel geen. 21) *al waert*, zeer waardig (lat. *dignus*); uitstekend. 22) *kent*, kunt.

Wijze: *Vollez petit Archer droict a Madame*, etc.

Diana, soo ghij licht cunt overwinnen
In schoonheit d' alderschoonst dier sijn te vinnen,
Laet vaeren andre sorch en brandt van minnen. *Tweemaal.*

Laet u der minnen brandt int harte sincken,
5 Onnutte treuricheit wilt niet gedincken,
Gelijck een steen int goudt suldij dan blincken. *T.*

Maer ghij hebt wtgedooft der minnen voncken
Versuimt u claere voorhoofd op te proncken,
U bloyend harte schijnt u jeucht ontsoncken. *T.*

10 Mijn hart gelooft het vrij t' sijn zotte zeden,
Te sorgen tegen morgen en t' onvreeden,
Alsoo te brengen door den dach van heden. *T.*

De felle doot die t' alles doet versmachten,
Vernielt al s' menschen opset, en gedachten,
15 Maer opt genoten goet heeft sij geen crachten. *T.*

Genoten lust werdt nemmermeer verlooren,
Destin, noch avontuur en canse stooren,
Dewijl de tijt het lijdt wilt vreucht oirbooren. *T.*

Gelijck de vlugge pijlen wt de boogen *T.*
20 Soo comt den ouderdooom snel aengevlogen,
Diane brant van Min dewijl wij mogen. *T.*

S. W. B.

Voor Diana.

WT PETRARCHA GEVOLCHT.

Se la mia vita dà l'aspro tormento.

Indien mijn leven sich soo lange can verweren
Tegen mijn wreet geluck en ongesiene cans,
Dat jck verdoven sie de songelijcke glans
Vrouw, van u ooghen schoon, door ouderdooms vermeren
5 En u goudtradich hayr in silverdraet verkeren,
En uwe lust vergaen van sanck, van spel, van dans,
Van soete boerterij, van cruit, van Rosecrans,
Van geel van groen van wit, en incarnate cleren.
Dan sal mijn oude Min mij geven inde mont
10 Vermaning van de tijt, die ghij niet recht besteden,

Diana. Volgens hs. A. 2) *dier*, die er zijn te vinden. 11) *t' onvreeden*, in onrust. 13) *versmachten*, omkomen, te niet gaan. 15) *crachten*, macht, invloed. 17) *destin*, noodlot; *stooren*, vernietigen. 18) *dewijl*, terwijl, zoolang; *oirboren*, genieten.

Indien mijn leven. Volgens hs. A. 2) *ongesiene cans*, ongunstig lot. 4) *vermeren*, toenemen. 5) *incarnate*, purperen. 10) *vermaning*, herinnering; *besteden*, besteeddet.

En oft dan schoon geviel dat ghij noch voorestont
U merkelycke schult met woort, en schijnbaer reden,
Soo sal nochtans een sucht diep wt uws hartsen gront,
Leetwesens bode sijn, en jck ten deel te vreden.

D. W. B.
Diana.

A DIANE.

Dame pour toy mille travaux passay
Pas scayie si j'en eu de recompense
Pense d'enuys combien j'en endurey
Dure et ritreuse au pas de jouissance,
5 Sans ce pas la, tout faveur je devray
De vray tenir pour songe sans substance.

SOPRA LA GALERIA DEL S. LUS.

Beata Italia che di tuoi travagli
Et opre industriale il frutto cogli,
Che non al resto del mondo t' agguagli
Pur in grandezza, ma vantaggio togli,
5 Ogni nation dal tuo splendor abbagli,
Passata della guerra i duri scogli.

OP de GALERYE VAN S. LUS.

Italia vol geluck, vol rijckdoom, eer, en lust,
Int midden van de vree, met al sijn sterke steden,
Is soo vol voorspoet niet, soo vol geneucht, en rust,
Als t Hollantsche gebied en aengegroeyde leden,
5 Int midden van de crijch, die t' garen sach geblust
Als partigiaen van Godt, en de gemene reden.

OP DE TIMMERAGIE VAN S. LUS.

S' lants Aert verboodt grof gebouw op te trecken
Wt weke gront aent vroechrijpe' Amsterdam
En luchtige fonteynen te verwecken
Weygerdens' wt sijns Aertrijx volle mam
5 Maer t was alleen stof tot stadts eer verstrecken,
Die 't allebeij tegens haer danck bequam.

11) *geviel*, gebeurde; *voorestont*, verdedigdet. 12) *merkelycke*, blijkbare.

Dame pour toi. Volgens hs. A. 4) *ritreuse*, weerstrevend.

Sopra la galeria. Dit en de twee volgende naar hs. A. II (Signor Lus is waarschijnlijk de lombard *Sion Luz*, elders *Simon Lux* of *Secondo Lussi* geheeten, die in 1588 te Leiden eene bank van leening begon te houden, doch daar een groot bankroet maakte. Later tot 1614 vinden wij hem in dezelfde betrekking te Amsterdam en in 1617 te Breda. Uit het laatste van Hooft's epigrammen schijnt te blijken, dat Luz te Amsterdam een prachtig huis met eene fontein had laten bouwen. 6) *partigiaen*, aanhanger; *gemene reden*, gezond verstand. 1) *grof*, groot. 3) *luchtige*, heldere, klare. 4) *mam*, borst. 6) *tegens haer danck*, haars ondanks.

Wijze: *Fortuin elas bedroeft.*

Medea onbeweecht in wiens verwoede borst
Is felheits droeve nest, die niet dan wreetheit dorst
Wt wiens vernist gesicht noyt eenen traen en viel,
Met u verstaelt gemoet, en onbeweechde siel.

5 De langduirige coud' maeckt ys tot Cristallijn
Door coud' acht ick u hart in steen verkeert te sijn
Maer t'ys in steen verkeert en blijft niet langer coudt
Daer u bevrozen hart versteent sijn coutheit hout.

Kijckt vrij door t gulden glas en boet u lust aen mij,
10 Het bittre weder is soo bitter niet als ghij,
Van binnen quelt mij brant, van buiten quelt mij cou
Een dobbelt martelaer tot schouwspel van mijn vrouw.

Ondrachlijck is mijn last, ondrachlijck is mijn leijt,
Ick laster oock de Min door onverduldicheijt,
15 U strafheit loopt te hooch mijn lijden is te groot,
O jont mijn een van tween het leven of de doodt.

Mijn vreuchde neemt begin soo ghij mij tleven sent.
Of jont ghij mij de doot, soo neemt mijn smert een ent,
Dan nae mijn leven of mijn doot verlangt ghij niet
20 Maer nae mijn sterven wel daer ghij u lust aen siet.

Waerom betovert ghij en treckt met cracht mijn sin
Indien het u mishaecht dat ick u aenschijn min,
Of soo u niet mishaecht mijn brant dus vast gesticht
Wat bandt ghij mij van u vermogen aengesicht?

25 Serpsoete toveres, of waendij dat de wint
Wiens overfelle coud' men ongenadich vint,
Wtblusschen sal den brant van mijn mistroostich hart,
Ach neen, want door de wint mijn vlam onsteken wart.

Tegen
M. I. Q.
Olympia.

Medea. Volgens hs. A. 9) *t gulden glas*, de gouden bril; *boet*, bevredig, verzadig. 14) *laster*, vloek; *onverduldicheijt*, onlijdzzaamheid. 15) *strafheit*, hardheid, onmeedoogendheid. 18) *ent*, einde. 19) *dan*, doch. 25) *serp*, zuur, wrang. 26) *ongenadich*, wreed, scherp. 28) *onsteken*, ontstoken. 28) M(evrouw) I. Q. is Ida Cornelisd. Quekel.

Wijze: *Fortuin elas bedroeft.*

Verheven grootsche siel die s' werelts doen belacht,
Die rijckdoom boven maet, en heerschappij veracht,
Eerwaerde wijse Vrouw die met u hooch verstandt
Der andren glans verdooft, en zeden maeckt te schandt.

5 Dits mijn hoochdragentheit, dits al mijn hovaerdij
Dat u verheven siel comt over een met mij,
Dits al mijn hoge moet dat jck u waerde ken,
Dits mij mijn vrijheit waerd, dat jck daer slaef van ben.

10 Mijn vrouw jck ben u slaef nu heel, want ghij verwont
T' weerspannich deel mijns harts, dat u noch tegenstont,
Wanneer u heusheits cracht beweechden mijn gemoet,
Gelijck de sachte slaep den afgesloofden doet.

15 Vol oproers was mijn borst, vol felle wint en brant
Een onbesuisde storm quelden mijn ingewant,
En mijn verdeelde geest was heel met twist beroert,
Dewijl men in mijn hart een heftich oorloch voert.

20 Mijn vrouw t' verwonnen deel vant hart was op u sij,
En t' onverwonnen deel weijgerde slavernij,
Hier was een harden strijt, tot dat u heusheit quam,
Die licht de rest vant hart vermeestert inne nam.

Gelijck den sachten slaep die veel ellenden sust
De moede leden stroockt met aengenaeme rust,
Alsoo u heusheit, die vant hart was lang verbeijt,
Stroockt mij t' gemoet met noch heftiger sachticheit.

25 Door u verwinning, Vrouw, eindicht den harden strijt
In mijn verwonnen hart ghij de Princesse sijt,
Daer u verheven deucht opt rijckxt geschildert staet.
Ach soete slavernij die boven vrijheit gaet.

Voor
M. I. Q.
Olympia.

Verheven grootsche siel. Volgens hs. A. 5) *hoochdragentheit*, trotschheid. 7) *hoge moet*, hoogmoed. 11) *beweechden*, overwon. 14) *onbesuisde*, wilde. 22) *stroockt*, streelt. 23) *want*, door het.

FANTASIJ.

Stem: *Esprits qui souspirez*, etc. ofte: *Cupido geeft mijn raet*. etc.

Indien men poocht mijn hart van mijn Liefs hart te scheijden
Ick ducht het niet sal sijn dan schadelijcke moeijt,
Want scheuren soumen eer de harten van ons beijden,
Als scheijden op de plaets daer sij sijn t' saem gegroeijt.

5 Mij brant trock wt haer hart om t mijne te versachten
Soete goedwillicheit een verfrisschende douw,
Waer mee mijn hart bedouwt is vruchtbaer van gedachten
Die niet dan knielen staech voor t' outer van mijn vrouw.

Gedachten die mij staech haer deuchden compt vermanen
10 Maer boven al haer jonst die sij mij waerdich maeckt
Waerom laet in de vreucht mijns siels het lichaem traenen?
Soudt voorspook sijn van ramp dat siel of lichaem naeck?

Soudt wel sijn dat ghij vreest helaas dat mijn Godinne,
Haer goedertieren jonst, afwennen mocht van mijn?
15 Verslaet u niet soo seer, want bonden Liefd' en Minne
Mijn hart soo vast aent haer, sij bonden t haer aent mijn.

Heilige Liefd en Min, wiens aengenaeme boeijen
Waerder als vrijheit waert wij hielden beij gelijk,
Geeft dat ons harten soo vast in malcander groijen,
20 Dat daer geen teken van verscheidenheit aen blijk.

D. I. Q.
Iphigenia.
Dia.

Wijze: *Esprits qui souspirez*,
Cupido geeft mijn raet.

Weet yemant beter saus als honger tot de spijsen
Of bedde dat soo sacht als vaecke slapen doet,
Weet yemant beter smaeck in dranck, als dorst te wijsen
Of cooptmen dees om gelt, soo acht ick rijck sijn soet.

5 Indien de winter meer sijn handen vreest te sengen
Aen t' armelijnen voer, als aen een wollefs vel
Of kan een ruim palajis veel meer gemacks in brengen
Als maetlijcks huis begrip, soo wensch ick rijckdoom wel.

Indien men poocht. Volgens hs. A. 6) *soete goedwillicheit*, lieve vriendelijkheid, welwillendheid. 14) *afwennen*, afwenden. 15) *verslaet u*, bedroef u; Coornhert zegt, in zijn *Wellevenskunst*, bl. 9, dat oudtijds *min* „een onkuysche tocht des herten“ was, *liefd*e daarentegen „een reyne“. Zie ook zijn *Liedtboeck*, No. 39.

Weet yemant. Volgens hs. A. 2) *vaecke*, vaak, slaap. 4) *soet*, aangenaam. 6) *armelijnen voer*, hermelijnen voering. 7) *in brengen*, aanbieden, schenken. 8) *als maetlijcks huis begrip*, dan de omvang van een klein huis, dan eene kleine woning.

Indien de rijcken, met beminde bedtgenoten
10 Veel beter sijn voorsien, dan de gemene lye
Of soo de rijckdoom waere Liefde can vergroten,
Soo dunckt mij dat jck in de rijckdoom voordeel sie.

Maer soo saletten met getapisseeerde wanten,
Tegen de couw en t' nat niet meer doen als een hut,
15 En t' hangsel geboorduirt om gulden ledicanten
Geen commerlijcke sorch noch hete coortsen schut;

Maer soo den honger en de dorst sijn licht versadich;
Verbetert gene wijn sijn smaeck int gouden vat;
Soo wt het midden der banketten overdadich,
20 Niemandt met goe becoomst en smaeck, meer eet als sat;

Maer soo de cleeren die vant goudt en silver craken,
Met glinsterich gesteent en perlen dicht beseijt
Sijn geen bequamer dracht, als sijd of wolle laken,
Dat met seer luttel, oft geen steecksel is benaeijt;

25 En soo een bedtgenoodt schoon, jonck, gelijk van sinnen,
Onder gemene lien die veel sijn int getal,
Lichter dan onder weinich rijcken is te vinnen,
Soo vraech ick waerom dat men rijckdoom wenschen sal.

Seijt yemant dat een mensch is tot het schoon genegen,
30 Het ooch door t' schoon verheucht, door t lelijck wort gequelt,
Tis clare waarheit dat, ick hebber gans niet tegen,
Dan t' ooch eyscht geen besit, maer sien dat cost geen gelt.

Aenschouwt d' eerwaerde Son, en het bescheiden werken
Des geestige natuirs, dits schoonheit in haer cracht,
35 De kunst is bootserij. Segdij doort stadich merken
Wortmen dit ras gewoon? Soo doetmen oock de pracht.

Of bidt ghij t' avontuir dat het u wil verlienen
Rijckdoom, om landt en lie te krijgen in voochdij?
Alsmen die recht gebruickt soo noemt ment amtb bedienen,
40 En sorch voor anderlie dunckt u dat heerschappij?

Of waendij dat de Eer alleen is bij de rijcken?
Bestont de Eer in schat, daer sij niet in bestaat,
Soo sou Fabricius voor Crassus moeten wijcken
In Eer, daer hij hem nu ver in te boven gaet.

9) *bedtgenoten*, echtgenooten. 13) *getapisseeerde wanten*, met tapijten behangen wanden. 15) *hangsel geboorduirt*, geborduurd gordijn. 16) *schut*, tegenhoudt, weert. 17) *versadich*, te verzadigen, verzaadbaar. 23) *bequamer*, beter, geschikter. 24) *steecksel*, garneersel. 27) *lichter*, gemakkelijker. 33) *eerwaerde*, prachtige, schitterende; *bescheiden*, verstandig. 34) *geestige*, vernuftige. 36) *soo*, dat. 38) *lie*, lieden, menschen; *in voochdij*, onder uwe heerschappij. 43) *C. Fabricius Luscinus*, die als censor (275) krachtig de weelde te keer ging en zelf als de eenvoudigste burger leefde en stierf; *M. Licinius Crassus*, eerst (71) praetor en later (in 70 en 55) consul, trachtte zich daarentegen op allerlei wijzen te verrijken.

45 Bestondt de Eer in schat, wat roemen cond' hij dragen
Eener die seijden dat sijn meeste hovaerdij
Was, dat hij had geslooft met moeijten al sijn' dagen,
En (danck rechtvaerdicheit) noijt quam hem rijckdoom bij.

Eer is het lof des Deuchts; maer hier is niet te setten
50 De wanckelbaere roep des vollix licht als wint,
Tegen het braef gecrijs, en t' stadich lof-trompetten
Van u vernoecht gemoet, daer Deucht haer Eere vint.

Is rijckdooms overvloed, en staet, niet waert te wenschen
En is de waere Eer t' vernoeogen van t' gemoedt,
55 Soo syn de wenschelijckste dingen voor de menschen
Eerlyck gemoet en luttel sorch, en matich goedt.

In plaetse dan van een van Godes beste gaven,
Soud ick vercrijgen niet dan ijdelheit en rouw,
Indien dat ick verliet om overvloed van haven,
60 Om staet of swerelts eer, een waertverkoren vrouw.

D. I. Q.

23 Novemb. An. 1603.

Wijze: *Vant Boerinneken dat water haelt.*

CEPHALUS. AMARYLLYS.

C. Ach Amarillis!

A. Segt wat u wil is.

C. Mijn harte gloeijt als vuur van binnen,
A. Wel neemt het soete weij van geijten inne.

5 C. Maer soo 't geen baet en voelt,

A. Neemt sicoreij, die coelt.

C. Al waert er mee bespoelt,

Ten lescht geen minne.

A. Soud 't minne wesen?

10 C. Jae 't, soud jck vresen,

A. Die, hoor ick, plach een mensch te schenden.

C. Och t' is een swaere sieckte vol ellenden.

A. Ist sieckte die besmet?

C. Och ja sij altemet,

15 A. Soo wil ick dan mijn tret

Van u gaen wenden.

48) *noijt quam*, enz. nooit won hij schatten. 50) *wanckelbaere roep*, veranderlijke gunst. 51) *braef gecrijs*, luide getuigenis. 52) *vernoecht*, tevreden. 53) *rouw*, smart. 60) *staet*, heerschappij, macht.

Ach Amarillis. Volgens hs. A. *Cephalus* is de vertaling van „Hooft“.

14) *och ja sij altemet*, ja nu en dan, somtijds.

- C. Och wilt niet vlieden!
A. Mijn ouders t rieden,
C. Wat rieden die tot mijns verachten?
20 A. Dat ick mij dapper van de min sou wachten.
C. Och blijft mij doch de naest,
A. Neen seker niet, wat haest?
C. Soo moet ick dus verbaest
Van min versmachten.
- 25 A. En of jck bleve?
C. Soo hiel ick t leven.
A. Soud ick u dan u leven baten
C. Ja want ick storef gingdij mij verlaten.
A. Adieu, ick neem mijn keer,
30 C. En ick beswijcke seer,
A. Ick heb wel vrijers meer
Soo hooren praten.
- C. T sal soo gebeuren.
A. Praetgens sijn leuren,
35 C. U vlucht sal mij mijn leven roven.
A. Neen neen ick moet de vrijers niet geloven.
C. U moeder gaft u in.
A. Adieu ick vrees de min.
C. O jonge domme sin,
40 Ick sing voor doven.
- A. Of ickse crege?
C. Soo wast te dege.
A. Wanneer wij beij sieck souden wesen?
C. Jae, want dan souden wij eerst beij genesen.
45 A. Neen dat geloof ick niet,
C. Wel proeft het, en besiet,
A. Neen neen mijn moeder riet
Mij noijt aen desen.
- C. 'Tis soet dus wijckt niet
50 A. Aen u dat blijktt niet,
C. 'T sijn soete smerten die niet deeren
A. Om smert, ist niet de pijn waert te keren,
C. Ghij weet niet wat ghij mijdt,
A. Adieu ick vlie met vlijdt,
55 C. Wel Amaryl de tijt
Sal u bet leeren.

D. I. Q.
DIA.

19) mijns verachten, mij te versmaden. 23) verbaest, ontsteld, terneergeslagen.
25) of, indien. 27) baten, doen behouden, redden. 34) leuren, beuzelingen. 41) of
ickse crege, indien ik die ziekte kreeg. 46) proeft, beproeft. 56) bet, beter.

Onderaan staat:

„Emblema
Een son en enige vogeltiens
Naer u gelaet is ons te moede.“

Wijze: *Bella Nympha fugitiva, sciolta e priva,*
Del mortal tuo nobil velo: etc.

- Amaryl de deken sacht
Van de nacht,
Met sijn blaeuwe wolken buijen,
Maeckt de werelt sluimerblind
5 En de wint
Soeckt de maen in slaep te suijen.
- Sien jck Oost of Westen heen,
In t gemeen,
Raèn de sterren mij te scheijen
10 Van de straet, om slapen gaen,
En de maen
Biedt haer dienst mij t' huijs te leijen.
- Maer sij driecht mij (soo ick drae
Niet en gae)
15 Achter t luwe bosch te dalen,
Sal ick al de wech alleen
Dan betreen
Bij de duister sterre stralen?
- Neenge seij de Min ick sal
20 U voor al
Gaen geleijen met mijn schichten
Dus op yemants overlast
Niet en past;
En mijn fakel sal u lichten.
- 25 Amaryl ick stae hier veur
Dese deur,
Sal den dans noch langer duiren
Daer ghij binnen aen crioelt,
Noch en voelt
30 Dese coude buiten wren?
- Min, sij wort u fakel claer
Niet gewaer
Door de glasen, noch mijn clachten,
Maer ick wandel even seer
35 Heen en weer.
Hoe verdrietich valt het wachten.

Amaryl. Volgens hs. A. Amaril en Cephalo zijn hier Ida Quekel en Hooft.
13) *driecht*, dreigt. 30) *dese coude buiten wren*, deze uren, die ik buiten in de koude doorbreng.

Maer siet gins, oft ooch oock mist?
Neen, sij ist.
Amaryl mijn lieve leven!
40 Cephalo van waer comt ghij?
Vraechdijt mij?
Troost ick sal u antwoort geven.

C. Kond' jck leven sonder u,
Ick sou nu
45 Niet gaen dolen bij de wegen.
A. Ach het harte tuichdent mijn
En ick vijn
Cephalo ghij comt mij tegen.

C. Schoone siele van mijn siel
50 Als u viel
In u besige gedachte
Dat ick u ontmoeten sou
Denckt mijn vrou
Dat u min die bootschap brachte.

DIA.

OP DE TRAGISCHE HISTORIEN.

Verliefde sielen die gesmolten sijt in een,
Wie van u buiten plicht doet tegen Godt en Reën,
Op die comt wackre wraeck met quelling 't quaet verhalen,
Dan wie buiten haer schult t' geluck raeuw annetast,
5 Dien is haer ramp geen ramp, maer groeijen in haer last,
En 't lust haer waerde liefd ten diersten te betalen.

LIEDEKEN.

Wijze: *Demophoön, hoewel de son*: etc.

Schoon Nymphelij, n
Ach mindje mijn,
Wat soud' ick al versieren
Om nae mijn wensch
5 Dees ledetjens
Soo wel gemaect te cieren.
Met blinckendt gout
Of perlen, sout
Ghij voelen ras belasten
10 U halsgen soet,
Soo crael als bloet
Daerom niet beter pasten.

42) troost, liefje. 46) tuichdent, getuigde het. 47) vijn, vind.

Op de Tragische Historien. Volgens hs. A. Hooft bedoelt hier de *Histoires Tragiques* van Belleforest, eene verzameling van novellen, waarvan in 1604 te Rouen een nieuwe druk verscheen. 4) *geluck*, lot; *raeuw*, ruw, hard. 6) d. i. en het is hun een genot voor hunne liefde alles te lijden.

Schoon Nymphelij. Volgens hs. A. 3) *versieren*, uitdenken. 11) *crael*, koraal.

Ick soud' u cleën
Met keursgens reen
15 Van lichte verwen blijtjens
Die souden staen
Geschildert aen
U breetachtige sijtjens,
U voetgens mit
20 Haer schoentgens wit
Daer bij geval in 't bocken,
Het incarnaet
Soo wel bij laet
Van hoosgens gladt getrocken.

25 U armkens mee
Soo wit, als snee,
Soud ick corael om schicken,
Dees vlechgens blondt
Op nieuwe vondt
30 Soud jck u leeren stricken
Met snoertgens veel,
Nu groen, nu geel,
Bij lodderlijke beurtgens,
Voor watren t haer
35 Of cruivent daer
En duisent soete leurtgens.

T perruickgen sou
Ick trecken nou
Wat laechgens dan wat hóóchgens,
40 En als het claer
Gefutselt waer
Mij spieglen in u óóchgens,
Dan werpen licht
Nu mijn gesicht
45 Opt eene nu opt ander;
Dan nemen raem
Hoe t' altesaem
Sou voegen bij elckander.

Indien dat ghij
50 U oochgens blij
En lieffelijke seden
Soo vreuchde-rijck
Soo vriendelijck
Soo vol bevallijckheden
55 En u aenschijn
Vernoecht, tot mijn

14) *reen*, sierlijk. 21) *bocken*, bukken. 22) *incarnaet*, lichtrood. 23) *laet*, staat.
24) *hoosgens*, kousen. 33) *lodderlijke*, aardige. 34) *voor watren t haer*, van voren
zou ik het haar laten golven. 35) *cruiven*, krullen. 36) *leurtgens*, beuzelingen,
aardigheden. 37) *perruickgen*, hoofdhaar (niet valsch). 41) *gefutselt*, gefrömmeld
(fr. *arrangé*). 46) *raem nemen*, overleggen.

Dan met een lachgen wenden
Soo soud ick hiel
In u, mijn siel
60 Gaen metter woone senden.

En als ick wat
Beloncket had
Den brandt van alle knechgens
U zedetjens
65 U ledetjens
U fraeij getoijde vlechgens,
Soo soud' ick streng
Met armen eng
U jente lijfjen prangen
70 Tot jck daer wt
Creech buit om buit
U sieltgen weer gevangen.

De verwe van
Mijn lippen, an
75 U wanxgens soud' ick plecken
Door soentgens sacht
En met haer cracht
U siel te mond' wt trekken,
Ick wed, ick weet
80 Ghij dan beleedt
Dat niemant van u susgens,
Daer ghij (soo 't schijnt)
Nu smaeck in vijndt
Gaf oijt soo soete kusgens.

Charife.

D. B. S.

SONNET.

Cond jck u 't binnenst van mijn hart, Charife toogen,
Gelijck als jck aenschouw u eedel siele schoon,
Welck in u aenschijn claer soo lofbaer staet ten toon,
En spreijt haer straelen wt door u cristalen oogen:
5 Ghij soudt daer inne sien met eer niet om verhoogen
Soo net nae 't leven staen u beeldt op rijke throon,
Dat ghij door vrese van u eijgen smert of hoon
Mijn hart handelen soudt met meerder mededoogen.
Misdunckens steurnis wolck soud' wt u aenschijn vlien

57) *wenden*, wenddet. 58) *hiel*, heel, zooals Hooft zelf aanteekent. 63) *den brandt*, haar, die anderen in liefde doet ontsteken. 67) *streng*, krachtig, stijf. 69) *jente*, bevallige, aardige.

Cond jck. Volgens hs. A. 1) *toogen*, toonen. 5) *niet om verhoogen*, die niet verhoogd kan worden. 6) *nae*, naar. 7) *door vrese van*, uit vrees voor; *hoon*, schade, nadeel. 8) *handelen*, behandelen. 9) *misdunckens*, mishagens.

- 10 Als ghij sulck een Godin in sulck een kerck soudt sien,
En seer ootmoedelijck voor haer geknielt daerinne
Slaefbaere danckbaerheit, en overgeven jonst,
Gevlochten in malcaer door heussche schoonheits const
Met ewich-heete Liefd, en met de blixem-minne.

M. B. S.
Charifa.

SONNET.

- Schoon oogen die vermeucht te nemen en te geven
De sielen die ghij wilt door uwen harssenstrick,
Die met het spelen van een vriendelijcke blick
Soo vaeck ontsteect, en bluscht de vlamme van mijn leven,
5 Ach in wat dampe moet mijn siel onseker sweven
Door wrevle nijdiceit en 't ongeval vol schrick,
Met haer verbolgen storm en swarte wolcken dick,
Sint datse tusschen mijn, en u mijn sonne dreven!
Charifa' in dese nacht in desen hel vol smart
10 Neem ick mijn toevlucht tot u beeldt, dat in mijn hart
Soo groot verheven staet, en vult alleen mijn sinne.
Maer wt haer clærheit las! mij geen verlichting rijst,
En sij doet meer niet dan dat sij mijn annewijst
Hulpeloose' afgodin op u alleen Godinne.

Charifa.

Liedt op de wijze: *Esprits qui souspirez*, etc.

- Alsalignende Liefd stroyt u alderbesinste
Rijckdoomen, danck, lof, jonst, in mijnes hartsen brandt
Dat jck de schoonheit, dien 'k niet can voldoen, ten minsten
Vernoege met de reuck van sulcken offerandt.
- 5 De Goetheit die 't al roert met wonderwijs beleden
In een gemeten plaets mij 't ongemeten meldt,
Die Goetheit, wijsheit, macht, beknopt in aertsche cleden
'T oneindelijk mij voor eijndelijcke' oogen stelt.

12) *slaefbaere* enz., dankbare slavernij en eerbiedige genegenheid.

Schoon oogen. Volgens hs. A. 2) *harssenstrick*, strik, waarin de hersens, de geesten gevangen worden. 6) *wrevle*, enz., snoode afgunst en het schrikkelijk, vreeselijk lot. 12) *haer*, nl. van het *beeldt*. 13) *dan dat sij*, enz., dan dat zij, eene afgodin, die geen hulp kan bieden, mij wijst op u, die eene godin zijt.

Alsalignende Liefd. Volgens hs. A. 1) *alderbesinste rijckdommen*, liefste schatten. 2) *hartsen*, harten. 5) *goetheit*, God; *roert*, bestuurt; *beleden*, beleid. 6) *'t ongemeten*, het oneindige = 't oneindelijk (vs. 8).

De schoonheit die jck vyer, welck alles wt te rechten
10 Vermach op mij, sint jck haer ooch aenschouwen dorst,
Dien nestelt grijs vernuft onder haer blonde vlechten,
En eedel heusheit licht door haer yvooren borst.

Dewijl u heusheit treckt, en wijsheit raetsaem aenleijdt
Daer heen jck door u macht, Godin, gedwongen drijf
15 Soo wijc jck u voortaan mijn siel tot onderdaenheit
Geneichtheit tot u wil, en tot u dienst mijn lijf.

M. B. S.

Op de wijze: *Och legdij hier verslagen, die mij te troosten
plach? etc.*

Sal nemmermeer gebeuren
Mij dan nae dese stondt
De vrientschap van u oogen,
De wellust van u mondt?
5 De vriendschap van u oogen van u oogen.

De vriendschap van u oogen,
De wellust van u mondt,
De jonste van u hartgen
Dat voor mijn open stond *etc.*

10 Soo sal jck nochtans blijven
U eewich onderdaen,
Maer mijn verstroyde sinnen,
Wat sal haer annegaen? *etc.*

Mijn sinnen mogen swerven
15 De leijde lange tijt
Nu sij, mijn overschoone,
Sijn haeren leitstar quijt. *etc.*

De schoon borst wt tot tranen,
Ten baten geen bedwang,
20 De traentgens rolden neder
Van d'een en d'ander wang. *etc.*

9) *vyer*, vier, huldig, aanbid. 11) *dien*, nl. de schoonheit, de geliefde; *grijs vernuft*, ervaren verstand; eene herinnering aan Petrarca *Sonn.* 178: Sotto biondi capei canuta mente, of Tasso, *Gier.* lib. IV, 24: sotto biondi capelli — canuto senno. 12) *licht*, blinkt, straalt; *yvooren*, blanke. 13) *wijsheit raetsaem aenleijdt*, verstandige wijsheid voert. 16) *geneichtheit tot u wil*, mijne wenschen zijn onderworpen aan uw' wil.

Sal nemmermeer. Volgens hs. A. 13) *annegaen*, overkomen. 15) *leijde*, onaangename, treurige.

De schoone traentgens deden
Meer dan een lachen doet,
Al in sijn hoogste lijen
25 Sij troosten sijn gemoedt. *etc.*

Vrouw Venus met haer starre
Thans claerder als de Maen
Bespieden die vryagie
En sacht mirakel aen. *etc.*

30 En hebben teere traentges
Seijd sij soo groote cracht,
Waerom en is het schrejen
Niet in der Goden macht? *etc.*

35 De traentges rolden neder,
Maer de Godinne soet
Beij liever soud' ick schennen,
Seij sij, mijn rosen hoet. *etc.*

40 En eer sij cond gedogen
Dat ymandt die vertradt,
Ving sij de laeuwe traentges
In een coel roseblatt. *etc.*

45 Wat geef jck om mijn rosen
Of t maecksel van mijn crans.
Ick sal gaen maken perlen
Van ongemeene glans. *etc.*

De tranen werden perlen
Soo rasch haer twoort ontginck
Die sij met goudt deurboorden
En aen haer ooren hinck. *etc.*

50 De blancke perlen hielen
De crachten van 't geweest.
Sij doen noch in den hemel,
Dat sij op aerde deen. *etc.*

55 Als Venus inde spiegel
Haer vindt met dit cieraet,
Sij wenscht geen toverrieme,
Noch cranse tot haer baet. *etc.*

I
1605. Saterd.
8

B. J. S.

JOFFROUW BRECHGE JANS VANDE SPIEGELS GRAF.
OVERLEDEN DEN VIJFTIENDEN JANUARIJ 1605,
SNACHTS TEN II WREN DES SATURDACHS.

In Maechdelijcke leden
Cleen, aerdich, blanck, besneden,
Haer suiverlijck onthiel
Brechia Spiegels ziel
5 Tot, dat sij hemelwaert
Kiesende' een snelle vaerdt
Door 's wallich-werelts afkeer
Van 't lichaem liet dit graf heer,
Slaaf van verdriet ons eeuw
10 T' verlaten Aertryck weeuw
Van deuchden d' ongemeinst,
Oprechtheit ongeveinst,
Verheuchelijcke vroetheit
Kennisdragende goetheit.

I
1605
19

—————
Brechie Spiegels, las!
Cy gist, gentille' esteinte.
Au monde, a son trespas
Dirent adieu en plainte,
Bonte discrete et sainte,
Sage gayete de meurs,
Sincerite non feinte
Charmeresse des ceurs.

I
1605
22

Bellula funesto sub marmore Brechia Spiegels
Cum secli jacet hoc integritate sui.

I
1605
22

BRECHIE SPIEGELS JOHANNIS FILIAE TUMULUS.

Blandula funesto sub marmore, Brechia Spiegels,
Ceu rosa, vix orto sole, resecta jacet.
Quam Charites luxere, Venusque immitibus, alma
Ante diem, fatis, est sibi questa rapi.
At festis Ast[r]jaea choris exceptit, alumnam
Sede, locans animam, lucidiore Poli.

—————
Piu vaga tomba in questa tomba', amanti,
Si cuopre, et gia di Brechia Spiegels fu,
Infin che l'alma adorna di virtu
Sdegnando' i bei, ma pur caduchi manti,
In festa' il ciel pose, la terra in pianti.

I
1605
23

Joffrouw Brechge. Volgens hs. A. 2) *besneden*, schoon gevormd. 3) *haer onthiel*, woonde. 8) *heer*, meester. 13) *verheuchelijcke vroetheit*, vroolijkheid gepaard aan wijsheid. 14) *kennisdragende goetheit*, kennis gepaard aan goedaardigheid, welwillendheid.

ITALIAENSCH VERDUITSCHT.

- Int droeve graf, schuilt, o verliefde jeuchden
Heerlijcker graf; van Brechie Spiegels wast,
Tot dat sij 't schoon, doch bróósche lichaems last
Vroech loof, haer siel geciert met edel deuchden
5 T' Aerdtrijck in rouw, den hemel steld' in vreuchden.
-

GRAFDICHT VAN BRECHJE SPIEGELS.

OVERLEDEN DEN 15 JAN. 1605.

- Groot van geest en kleen van leden,
Groen van jaren, grijs van zeden,
Lieflijk zonder lafferij,
Goelijk zonder hovaerdij,
5 Rein van hart inzonderheit
Was zij, die hier onder lejdt.
-

EMBLEMA.

*Twee narcissebloemen op een stam.
Alter amator idem.*

- Mijn Vrouwe bood mij twee narcissen op een stam:
Narciss door eigen-Liefd in doodts benauwen quam,
En wij door eygen-Liefd doots dreygementen missen.
Elck onser ander liefst, en ander is al een,
5 Soo dat sich selven liefst elck dubbelt van ons tween,
En sijn op eenen stam gewassen twee narcissen.
Maer hem, bij feyl van gae, moordt enkel eygen min;
Ons comt, door wedergae, verdubbelt leven in,
Den strengsten knoop die Liefd en Minne connen splissen.

4
1605
3

4) loof, moede.

Groot van geest. Dit grafschrift is geschreven op een los blad, zeker niet vroeger dan 1625, zooals uit de spelling blijkt, misschien nog later. Het zou echter eene omwerking van een gedicht van 1605 kunnen zijn. 4) *goelijk*, schoon.

Mijn vrouwe. Volgens hs. A. 4) *ander*, den ander. 7) *bij feyl van gae*, bij gemis van gade. 9) *strengsten*, stevigsten; *splissen*, bij de einden aan elkander vasthechten, vlechten.

BRUILOFTSANG

OP HET HUWELIJK VAN

WILLEM JANSZOOM HOOFT

EN

IDA CORNELIS QUEKELS.

Wat suft ghy Amsterdam om 't onghewoon verbreden
Van 's Avontstarren glans? of waendyt 's Hemels stem,
Die 't onderworpen Aerdtrijck dreycht met nieuwigheden?
Soo placht: maer dese reys regeert het aerdtrijck hem.

5 'T is, dat de Star gelockt door 't minnelijck vergaeren
Van twee gelieven, die sy wijsen comt te bedt,
Nauw wachtende' op haer dienst in d' wre te verclaren,
Meer als gemeene toorts in 't helder Westen sett.

Die Maghet licht sy toe, die uwen Roem van Vrouwen
10 Hippelnde byder Aerdt, en schreumich voor de vlucht
Eerst hart ghegeven heeft haer vleugels te vertrouwen,
En roeren boven 't hooft des arents inde lucht.

O brave Moeders braver Dochter, in den sinne
Des Eedlen Jeuchts vergoodt, *Ida, Ida, Quekels* bloet!
15 Gaet henen, gaet, getroost u Dienaers smart, en Minne
Te boeten, woeckerwijs, met lang-verlanget goet.

Vlammende Bruydegoom, siet hoe de tedre kaeken
Des wel gebooren Bruyts de schaemt met rootheyt sprengt,
Dits uwen Avontstar, die d' wre seyt te naeken,
20 Die soete wrevelheyte met bitse vrientdschap mengt.

Bruiloftsang. Dit gedicht komt noch in hs. noch in eene van de uitgaven der gedichten voor, maar is gedrukt op een los blad, waarschijnlijk voor de bruiloftsgasten. Het eenige mij bekende exemplaar bevindt zich in de bibliotheek der Koninklijke Academie van Wetenschappen.

1) *verbreden*, breeder worden, toenemen. 2) *waendyt*, aan den kant staat geschreven: *waent ghij 't*. 4) *placht*, placht het te zijn. 7) *nauw wachtende*, nauwkeurig passende; *in d'wre te verclaren*, die hierin bestaat dat zij den tijd verlicht. 8) *gemeene*, gewone. 9) *die uwen Roem*, die den roem uwer vrouwen tot in de wolken verheven heeft. 10) *vlucht*, het vliegen. 11) *hart*, moed. 12) *roeren*, bewegen (nl. de vleugels.) 13) *in den sinne*, enz. in het hart der edele jongelingschap aanbeden. 14) *getroost*, enz. getroost u de smart te lenigen en den minnebrand van uwen geliefde te blusschen. 16) *lang-verlanget*, waarnaar hij lang verlangd heeft. 20) de strijd tusschen eerbaarheid en hartstocht wordt in dezen regel op zeer kiesche wijze aangeduid.

Dus langhe ghy in 't gros haer gaven placht te vieren,
'T aensienelijck gelaets grootachtbarende strael,
Haer Lichaem schoon van snee, vol Eedele manieren,
En wijsheyt voort gebracht met d' aldersoetste tael.

25 Maer in een overvloedt van duysent schoone dingen,
U vratighe ooghen nu te weyde sullen gaen,
U dartel Handen, en clevende Lippen springen,
Sien ick, van 't een op 't aer, ay laeter doch wat aen!

Van Vlechten, Lippen, Hals, op dat ick niet wil noemen,
30 T'hans keerende op het geen dat ghy nu overslaet:
Soo dweerelt wufte bye, in eenen hof vol bloemen,
Van een op aer, tot sy niet onontgonnen laet.

In 't flonckren van de Min, en 's Lichaems weelicheyden,
Belonck' het opgetoogen ooch van u verstandt
35 Haer Siele deftich, vroom, rechtvaerdich, heusch, bescheyden,
En spliss' u hart aen thaer met stantvastiger brandt.

SANG.

Periosta die met traege stroomen glijt
Door d' ackers vet, en 't immergroene veldt,
Die spiegel voor de laege boomen sijt,
Wel dicht op u begraesde cant gestelt,
5 Ach stond' jck oock op uwen oever groen,
Soo groeyd' ick oock gelijk u Elsen doen!

Niet om dat jck mijn voeten spoelen souw,
Als 's middaechs brandt verschroocken dee mijn hoocht,
Of dat ick op u soeten coelen douw,
10 Verleckert ben om laven mijne droocht,
Nocht om dat met u vochte sause, mijn
Aertrijck vermengt, soud vetter voetsel sijn:
8 Sad.

13 Maer om dat ghij mijn Vrouw te stade staet,
Als sij haer spiegeld' in u loome vloedt
15 Sorchvuldelijck met jouw te raede gaet,
Hoe dat haer past een stroôn of rosenhoedt,
En ghij verbeelt haer óóch, en aenschijn hiel;
Geen aenschijn, niet; geen ooghen, niet; haer siel.

8 Sod.
14

21) in 't gros, in 't algemeen, niet afzonderlijk. 22) 't aensienelijck, enz. de eerbiedwekkende blik van haar deftig gelaet. 30) l' hans, daarop. 32) niet onontgonnen, niets onaangetaet. 33) weelicheyden, zingenot (lat. voluptates). 35) deftig, uitnemend, achtenswaard. 36) spliss', knoope, verbindende.

Periosta. Volgens hs. A. 1) Periosta, wellicht de Amstel. 8) verschroocken, verschroeiën; hooght, top, kruin. 10) om laven, om te laven. 13) te stade staet behulpzaam zijt. 17) verbeelt, afbeeldt, weerspiegelt; hiel, geheel.

- Haer siele, (die bereyde slaven baert)
20 In 't spreekend óóch en 't duyende gelaet,
Met pronck-wijs wtgespreyde gaven waert,
Cloeck, eedel, wijs, soo braef ten toone staet,
Dat jck, verwarrt met al mijn sin in die,
Niet van haer óóch of van haer aenschijn sie.
- 25 Electra, sint der Goden waerder min
Iphigenia' ons allen heeft ontschaeckt,
Sach jck hun noot-geboden naerder in,
En vondt u, Erve' haers machts op mij, gemaect;
O braeve, die u braef geslachte slacht!
30 Van vromen worden vromen voortgebracht.

- U vader wast, die moeste stieren veel
Volckeren met sijn treffelijck gebiedt,
Niet die met crijch verwoeste t vierendeel
Des werelts, neen dien Agamemnon niet,
35 Maer dien Natuur tot heerschappije schiep,
Of schoon 't geval niet hooch genoeg hem riep.

- O Conincklijck grootmoedich hóóge saet,
Van Moeders sije' oock vol voorouwders deucht,
Indien dat ghij u goedich óóge slaet
40 Op 't hart, dat sich om u te vieren veucht,
Soo salt versmaen leet, naerheit, doodes pijn,
En ghij mijn Lief, mijn Licht, mijn Leven sijn.

8 mad.
15
1605

D. A. S.
Electra.

SONNET.

- Om in te voeren in mijn hart sijn straffe wetten,
De loose Minne mij veel laegen heeft geleyt,
Vaeck tot de strick mijns ziels de fraeye geest bereyt,
Daer hij, blanck voorhoofd om mijn oordeel te besmetten,
5 Blondt hayr of Rosemont tot lockebroot bijsetten;
Maer 't aes versaet, en t luck de crancke stricken scheydt;

20) *duyende*, veel zeggende, sprekend. 23) *haar siele cloeck*, haar kloeeke, edele, wijze ziel staat zoo voortreffelijk ten toon in, enz. 23) *in die*, daarin. 24) *niet*, niets. 26) *Iphigenia*, Brechje Spiegel, den 15en Januari van dit jaar overleden. Als zuster van Electra wordt zij hier Iphigenia geheeten. 27) *noot-geboden*, geboden van het noodlot. 28) *erve*, erfgename. 31) *U vader*, Jan Laurenszoon Spiegel. 31) *moeste stieren*, behoorde te besturen. 32) *treffelyck gebiedt*, voortreffelijk gezag. 36) ofschoon het noodlot hem niet tot een hoog genoeg ambt riep: hij was raad en schepen van Amsterdam. 37) *grootmoedich*, edelmoedig, verheven; *saet*, spruit. 38) *van Moeders sije'*, Griet Claesdochter Boelens behoorde tot een der aanzienlijkste Amsterdamsche geslachten. 39) *goedich*, vriendelijk. 40) *sich veucht*, zich toelegt, zich beijvert. 41) *versmaen*, verachten, minachten.

Om in te voeren. Volgens hs. A. 3) *fraeye geest*, scherpzinnig vernuft. 4) *besmetten*, verblinden, benevelen. 5) *bijsetten*, bijzette. 6) *'t luck*, het geluk; *crancke*, zwakke.

Onlijdsaem wiert de Min, en sey ten laetsten, beydt
Ick sal van eene saeck gaen maken aes en netten.

En mits ontdeckte' hij mijn Electras braeve ziel;
10 Het harte wierd mij vlug, en opgetogen viel
Int sterke net, soo rasch 't daer van de schoonheit kenden,
Een net van trouwe deucht, en hooch verstant gewrocht.
De blijde Min sprong op, en siende mij verknocht,
Ontslipt hij 't (seijd' hij) nu, soo is mijn Rijck ten enden.

8
1605 Dond. Electra.
25

SONNET.

Met smalle kiele spouwt mijn vrouw de vochte wegen
En munt, int midden, wt, der maechden elck wat frays,
Gelijck Felicia wijs, in haer vermaert palays,
Doet onder all, die daer oyt troost of bate cregen;
5 Den Aemstel kemt sijn vloën ontroert door wint en regen
En set de baeren neer, tot haer behouden reys;
De Stroomgodinnen wit met haer doorschijnt vleysch
Slaen handen aen, om strijt, en stuyren 't schip te degen:
Wat doedij (riep ick), daer soo dicht bij, moedernaeckt?
10 En of ghij bij geval u vlech-snoer boven staeckt
Eenvoude meysjens denckt wat ghij soudt moeten dóógen,
Sprong u een vrijer naer, en greep u bij die knoop:
Ke, seijde Rosemond de gauwste van den hoop,
Sij kleven veel te vast aen u Electraes óógen.

9
1605 Dond. Electra.
1

SANG.

Op de wijze: *Een saterdaechjen nae den noene.* etc.

Om dat soo selden mij mach gebeuren,
'T geselschap dat jck soo gaeren sach,
Daeromme schuw ick oock en vlied jck veuren,
Van 't geene dat mij wel gebeuren mach.

7) *onlijdsaem*, ongeduldig, wrevelig; *beydt*, wacht. 9) *mits*, meteen. 13) *verknocht*, verstrikt, gevangen.

Met smalle kiele. Volgens hs. A. 1) *spouwt*, klieft. 2) *elck wat frays*, waarvan ieder eene schoonheid is. 3) *Felicia*. Hooft teekent hierbij aan: „Siet den vondtbare Montemayor.“ Deze Portugees Jorge de Montemajor (1520—1561) heeft in het Spaansch een herdersroman geschreven, getiteld *la Diana enamorada*. Felicia is de priesteres in den tempel van Diana. 5) *kemt*, komt, doet bedaren, maakt glad; *ontroert*, beroerd. 8) *te degen*, goed, in de goede richting. 10) *vlech-snoer*. Bij het opsteken van het hoofd uit het water kwam de knoop, waarin de vlechten door het vlechtsnoer samengebonden waren, het eerst boven. 11) *doogen*, lijden. 13) *ke*, wel!; *gauwste*, gevatste.

Om dat soo selden. Volgens hs. A. 3) *daeromme*, enz. daarom schuw en ontvlucht ik het gezelschap, dat ik wel bekomen kan.

5 En of mijn Lief alleen mij hier gemoeten
Met lange cleeren door de groene paën,
Met wat eerbiedicheit soud' jckse groeten,
Met wat ootmoedicheit haer hart versaen!

Wat isser al gediert ter werelt menich,
10 En ick en siener geen te deser wr,
Behalven u, o cleene kievit eenich,
Wij schijnen speelgenoots van avontuir.

Hoe meuchdij sonder gaed' u eensaem vinnen,
O vlugge beesge, daer geen dwang u quelt?
15 Of houdij en belonckt voor u vriendinnen
De blijje bloempjens int bedaude veldt?

Hebt ghij bij ongeluck u Lief verlooren
Verstroyt door hagelbuy en 's hemels haet?
Of heeft u jeuchde noch geen boel verkooren
20 Dat ghij hier dus alleen alleene staet?

Het soete leven can een dier alleene
Niet lusten sonder lieve wedergae;
En hebjer geene
Verkiester eene;
25 Of hebjer eene, soo vliet haer nae.

Soo vliedt haer nae, maer eer ghij spreyt u veeren,
Pickt wt de schoonste bloem, en voertse mee,
Om aen u soeteliefje te vereeren,
Soo deed' jck seker was ick in u stee.

30 Maer al waer 't lichaem mij begroeyt met pluimen,
Een venster soud' jck van de strenge liën,
Die nemmermeer mijns vrouwen wacht versuimen,
Ontmopen cunnen niet om in te vliën.

Doch als ghij mij, godin, u jonste tóógen,
35 En met u cloecke redens soete vlót
In slaepe suyen wilt haer hondert óógen,
Dan houden deure noch venster-slót.

10
1605 Wonsd.
19

D. A. S.
Electra.

5) of, indien; gemoeten, ontmoette. 11) eenich, eenzaam, alleen. 12) speelgenoots van avontuir, lotgenooten. 15) houdij, enz. houdt gij de bloempjes voor uwe vriendinnen en belonkt ze als zoodanig. 19) boel, lief. 29) in u stee, in uwe plaats. 30) maer al waer, enz. maar al kon ik vliegen, nog zou ik den wreedaards, die mijn geliefde altijd bewaken, geen venster kunnen ontfutselen, om heimelijk in te vliegen. 34) u jonste toogen, uwe liefde toonen. 35) en met, enz. en met uwe zoetvloeiende, verstandige woorden hunne honderd oogen in slaap wilt sussen.

TOEEIGENING AEN MIJN VROUWE.

Op de wijze: *Esprits qui souspirez*, etc.

Het lijf-omhelsen moet bij t sielvermengen swichten;
Voor overst ken jck Liefd', acht Mins vermeugen cleen;
Ick hebbe meer als eens sijn gelaurierde schichten
Wt diepe wond gerockt, en met de voet getreên.

Din. ¹²
6

5 De goudtgelijcke verw der weerlichtender haeren,
Besneeden aenschijns wit met helder root bespreyt,
Sijn de gerechte tol der staechmaenende jaeren
Haer flonckervlamme sengt maer d' onbedachtsaemheit.

Woo. ¹²
7

Mijn slincker ribben heeft geen broosche flits doorschoten
10 Wiens vonck (ten sij ghij blaest) geen lichte brant en wart;
Maer edel schoonheit van den Hemel wtgesproten
Ontsteekt met clemmend vyer, mij deur en weer deur, t hart.

Sond. ¹²
11

Mij blaect een schoone siel wiens eeuwige juweelen
Vernuft tot als bequaem, en defticheit eerwaert,
15 Der dingen schickster gauw, reddende voorsicht, telen,
Die weetlust recht gebruickt en sellefskennis baert.

Dies blijcket dese siel haer vreuchden en haer vreden
Te sijn gelegen in brave Grootmoedicheit,
En Heusheit milt, met haer andre genegentheden
20 T' wteren; maer in dees' haer hoochste weelde leydt.

Dind. ¹²
13

Grootmoedicheit genoecht aen eer van schoone daeden,
Stantvast, om lief noch leet sij vuyle schand begaet;
En Heusheit heeft haer lust in goetdoen vol genaeden,
Aen wien sijt waerdich ken, ten dienst sij willich staet.

Dond. ¹²
15

Het lijf-omhelsen. Volgens hs. A. 2) *ken*, erken. 3) *sijn gelaurierde schichten* zijne zegevierende pijlen. 5) *weerlichtender*, glanzende. 6) *besneeden*, fijn gevormd. 7) *gerechte*, billijke. 8) *maer*, alleen, slechts; de zin is: de onbedachtzame alleen wordt gezegd, ontsteekt in liefde, voor het uiterlijk schoon. 9) *slincker*, linker. 12) *clemmend*, klimmend, opvlammend. 13) *juweelen*, schatten. 14) *vernuft tot als bequaem*, verstand tot alles bekwaam; *defticheit eerwaert*, achtenswaardige, achtbare degelijkheid. 15) *gauw*, scherpzinnig; *voorzicht*, voorzorg, lat *providentia*. 18) *brave grootmoedicheit*, voortreffelijke edelaardigheid; 19) *heusheit*, minzaamheid; *genegentheden*, neigingen, gezindheden. 20) *T' wteren*, te uiten, te betoonen. 21) *genoecht aen*, stelt zich tevreden met, heeft behagen in. 22) *be-gaet*, op zich laadt.

25 Vierige Liefd verschenckt haer self; statige Trouwe
Aen haer doot-vyandt hoût, wat sij, met loven, vest;
Des koos 't vergoodt gemoedt van mijn vercooren vrouwe
Eerlijcke Trouw voort schoonst, jonstige Liefd voort best.

Sond. $\frac{12}{18}$

De stricken daer mijn hart ootmoedich sich verwonnen,
30 Voor vrijdooom veilicheit verkiesend', innegeeft,
Sijn, boven d' ander, dees twee levendighe sonnen,
Cieraeden daer den Tijd niet op te spreken heeft.

Mij wijd' jck tot u dienst, mijn Lief, mijn Licht, mijn Leven,
Versekert dat u Liefd mijn Liefd ontfangen sal,
35 En nemmermeer u Trouw mijn Trouwe sal begeven,
Dat wt haer tsamen-stem rijs' eene-wils geschal.

Maend. $\frac{12}{19}$ 1605

M. V. A. J. S.

Wijze: *Diane soo ghij licht cunt overwinnen* etc.

T gemoedt herwensch't verlooren vrolijkheden,
En wentelt in den schijn des tijts voorleden,
Wanneer 't de stappen siet die 't heeft getreden.

Hoor jck haer naem, of comt me Min mij tegen,
5 Het bloedt comt, wt mijn teen, nae t hoofd gestegen.
U hartje, Lief, en voelt het geen bewegen?

Waer sijn versoncken u soete gedachten?
Die t lichaem teer benaemen vaeck sijn crachten,
En heucht u niet, mijn Hart, van d' oude nachten?

10 En heucht u niet, mijn hart, wat blijde daegen
Soo veelerleye vindt van kusgens sagen?
Wat goodtgen set mij weer op d' oude wagen?

25) *statige*, standvastige. 26) *loven*, beloven. 32) *niet op te spreken heeft*, geen recht, geen aanspraak op heeft (vgl. *staechmaenend* in reg. 7). 36) *tsamen-stem*, samenstemming, overeenstemming; *geschal*, geluid, klank. Men zou dezen regel kunnen weergeven door: dat uit haar harmonie blijke de eensgezindheid, de eenstemmigheid van het gemoed.

T gemoedt herwensch't. Volgens hs. A. 2) *en wentelt*, en denkt terug aan den verleden tijd. 4) *me Min*, mijn geliefde. 12) *wat goodtgen*, enz. Vroegere dagen herdenkende, stelt hij zich voor dat hij nu, zooals toen, naast Electra op den wagen zit met een gezelschap jonge lieden een speelreisje doende. Men biedt hun een plaatsje aan op een der voorste banken, doch zij bedanken er voor: liever zitten zij op het krat, waar het geheele gezelschap hun den rug toekert en zij dus geen bekijk hebben. Maar daar zijn er ook in het gezelschap, die ongepaard zijn, en van tijd tot tijd omzien: dan is het paar op het krat genoodzaakt, in plaats van te kussen, te prijken, dat is: eene deftige houding en een deftig gelaat aan te nemen.

'T geselschap van haer heusheit wij bedancken,
Hout vry in Venus naem, de voorste bancken,
15 Ghij coost het crat, als wij, wist ghij de rancken.

Jck wou' ghij waert gepaert oock van gelijken,
Soo mocht het u niet beuren om te kijken,
En leeren ons, in plaets van kussen, prijcken.

Fij datter wren van die nachten liepen,
20 Die ons verwijten moghen dat wij sliepen,
Daer ons de Goden tot haer weelde riepen.

¹
8 Sond.

Tot hemels broodt wij lepton hemels wijntgen,
Toont ons noch eensjens maer dat soet' aenschijntjen,
Ay goude Venus, met u malle kijntjen!

25 Maer vliedt de schoone Toveres van desen,
Haer onlust moet ick meer als mijne vresen,
Soo toont ons, Venus, vrij wat coeler wesen.

¹
9 Maend.
1606.

D. I. A.

SONNET.

Wanneer, door 's werelts licht, de blindtgebooren jongen
Gesicht verereech, hij stondt verwondert en bedeeft,
Beweging, verwe, stal van plant, van mensch, van beest
Verbluften sijn gedacht van allen oort besprongen.
5 Voort sloten, toorens door de wolcken heen gedrongen
Het tijt-verdrijf van 's menschen onderwindal-geest,
Maer den sienlijcken God de schoone Sonne meest;
De tonge sweech, t gemoet dat riep om duisent tongen.
Even alleens, mijn Licht, wanneer ghij mij verschijnt
10 En dat mijn siel, ontdeekt u siels cieraeden vijndt
Die 't ooge mijns gemoets, dat t' haerwaerts streckt, gemoeten,
Soo swelt mijn hart van vreucht en van verwondring diep
En dancke tegens u en tegens die u schiepj,
Tot dat het berst en valt gebroocken voor u voeten.

³
13 Maend. 1606.

M. V. A. I. S.
Electra.

15) *rancken*, streken; de reden waarom. 22) *lepton*, dronken met kleine teugjes. 24) *u malle kijntjen*, Cupido. 26) *onlust*, mishagen.

Wanneer door 's werelts licht. Volgens hs. A. 1) *'s werelts licht*, Christus. 2) *bedeeft*, ontzet, verbijsterd. 3) *stal*, gestalte, vorm. 5) *voort*, verder. 6) *onderwindal-geest*, de geest die alles onderneemt. 7) *sienlijcken*, zichtbare. 9) *even alleens*, zoo ook, evenzoo. 10) *vijndt*, vindt. 11) *gemoeten*, ontmoeten, treffen. 12) *verwondring*, bewondering. 13) *tegens*, jegens.

SANG.

Engelsche wijs.

Heeft, o vlugge Min, u geleert u Moeder soet
Niet een andre tael, dan de mijne mijn en doet,
Soo blijve' jck verlegen stom
Daer jck ben genegen om
5 T' openen mijn gemoedt.

Dat mijn hete wil werde van mijn vrouw bespeurt;
En wat wonder in mijn verwonnen siel gebeurt,
Gheeft mijn, hartebrander jong
Ander tael of ander tong:
10 Of sijdijs mij gesteurt?

Spijt u dat jck met met u eygen toorts gebrandt
Heb u wiecken, en 't buiyck vliegende verstandt
Wenne tot geduiricheit,
En u wispeltuiricheit
15 Hebbe geleijt aen bandt?

Waend' jck, dat het u deerden daer, jck was verblindt.
In mijn handeling ghij geensins mishaege vindt,
Dan ghij leert mijn alle wat
Ghij cunt selve kallen, dat
20 Maer en is van een kint.

Kinderkallen ist uwe, dat sijn mening seyt,
Niet met duyende woorden klaer van onderscheijt,
Maer met kussen, knabbelen,
Happend wt te babbelen
25 Wat u int harte leijt.

Woond. ⁴ 1606.
₂₅

Electra.

Heeft, o vlugge Min. Volgens hs. A. 2) *mijn en doet*, mij doet, leert. 6) *dat mijn*, geef mij min, eene andere taal, opdat mijn geliefde mijn vurige liefde bespeure. 10) *mij gesteurt*, verstoord op mij. 11) *dat jck met*, dat ik mede, ook. 12) *'t buiyck vliegende verstandt*, mijn wuften, wispelturige gedachten, zinnen. 13) *wenne*, gewenne, dwinge; *geduiricheit*, hestendigheit. 18) *dan*, doch; *mijn alle wat*, mij al wat. 19) *kallen*, praten; *dat macr*, dat slechts het praten is van een kind. 22) *duyende*, duidelijke. 23) *knabbelen*, zacht en onduidelijk spreken; elders bij Hooft in Dartelavondt: „ghij fluistert in mijn oortjen *en knabbelt aen de leel*“.
24) *happend*, stamelend.

SANG.

Op de wijze: *Esprits qui souspirez*: etc.

Isser yet netters als een frissche bloem te vijnen
Wiens fraey getrocken stal met juiste leden hoofd;
Als de groeijzaeme May met laeuwe sonneschijnen
Haer (nae sij is gelaeft met morgendauwe) stooft?

$\frac{5}{6}$ Satd.

5 Hoe seer aensienlijk is, onder de rijkdoom prachtich,
Die meest al yder een verbaest, het blinckend goudt,
Het welleck t' sijnewaerts rockt, door sijn glooren crachtich,
'T verwondert ooghe van wie vlammente 't aenschouwt!

$\frac{5}{8}$ Maed.

Maer op het vrolijk licht des claere Sons wilt letten,
10 Die, lacht hij eens, aen plant en dier verquicking sendt,
Mogende vader van de levend-makende' hetten:
Is hij voor 't goddelijkst ter Werelt niet bekent?

$\frac{5}{9}$ Dind.

Nochtans vertoont, aen 't ooch des siels, voor nijvre kijkers,
'T aendachtich singen der maechden op Helicon
15 Yet netters als een bloem, en yet aensienlijckers
Als louter goudt, en yet godlijckers als de son.

$\frac{5}{10}$ Wood.

Gauwe bescheidenheit die tijt en maet can raemen,
Van lichten, naer het schickt, en swaeren draecht de roem;
Diens toogen welgepast, nae redens rij, beschaemen
20 Met haer bevallijckheit de netheit van een bloem.

$\frac{5}{11}$ Dond.

De grootmoedige Trouw, om straffe noch belóoning,
Haer vroome oprechtheit met onvroome valscheit mengt:
Een opgetoogen óóch bevint dat haer vertóoning
Heerlijker aensien, als het goudt doet, voor haer brengt.

$\frac{5}{14}$ Sond.

Isser yet netters. Volgens hs. A. 1) *vijnen*, vinden. 2) *wiens fraey getrocken stal*, wier fraai gevormde (slanke) stengel; *hoofd*, pronkt. 4) *stooft*, koestert. 5) *aensienlijk*, luisterrijk, schitterend. 6) *verbaest*, verbijstert. 7) *rockt*, rukt, trekt. 8) *verwondert*, bewonderend; *vlammende*, van begeerte brandende. 11) *mogende*, machtige; *heten*, hitte. 14) *aendachtich*, vroom, godsdienstig, ernstig. 14) *Helicon*, een gebergte in Boeotië aan Apollo en de Muzen gewijd. 17) *gauwe bescheidenheit*, schrander oordeel. 18) *lichten en swaeren*, nemen en geven. 19) *toogen*, trekken, handelingen; *nae redens rij*, volgens de maat van het gezond verstand, dus: verstandig, oordeelkundig. 21) *grootmoedige*, fier. 23) *opgetoogen*, hemelsch, rein, alleen ziende op het ideale.

25 Maer heussche Liefde' is Lief's slavin, lekkerste soetheit
 Vloeyt wt haer jonstich óóch, en voorhoofd sonder frons,
 Dees aldermildste strael van goddelijcke goetheit
 Is loffelijcker, als de Godlijkheit des Sons.

5 Maed.

15 Voor sielen, die in een dees drye cieraden dragen,
 30 Schiep Godt all' ander schoon, hoewel dat, bij geval,
 Het selve' oock eenichsins den quaden can behagen,
 Dan dese smakent maer, de goën genieten 't al.

5 Wood.

17 Hoochloffelijcke vrouw, die goedich, vroedich, moedich,
 Soo diepe weelde baert in mijn, als jck u jon,
 35 Voor u bedenckt de May haer maexels overvloedich
 Van bloemen, voor u blinckt het goudt, en licht de zon.

5
 1606 Saturd.
 20

M. V. A. J. S.

SONNET.

Wat storrem heeft u jonst (mijn Leven) wtgeblasen?
 Daer jck in duchtens poel door u afwesen treur,
 Stelt brief en bood van u, mij hoop op hoop te leur
 Gedachten swaer mij 's daechs, en droomen 's nachts verbasen.
 5 Wanneer het gift des slaeps mijn leden door gaet grasen
 Soo dunckt mij dat jck coom waeren voorbij u deur,
 Die smijtmen mij voor 't hoofd, in steed' uws aenschijns beur
 Jck traenen menichvout, en huyle door de glaesen.
 Maer d' eijcken deure wreet erbarmde' haer in mijn leijt,
 10 En t harde slot ontsprong door mededogentheit
 Eer sij wierden beweecht die tot mijn lijden stemmen.
 Die Leyden gaf sijn naem, voorseijden mijn verdriet,
 En 't leyde Leyden heeft sijn naem van leitsluy niet,
 Maer van de leyden die mijn leider hart beclennen.

11
 Satd. 1606 Leiden.
 4

Electra.

SONNET.

Sijdij van minnaers smart een onversaedlijck vraetjen
 O min? soo gaet het mij noch al voor wint voor stroom:
 Hoe nauw men waecht mijn Lief met grendel, slot, en boom
 Ick stae met u noch niet int alderquaetste blaetien,

29) *in een*, te zamen, bij elkander. 30) *bij geval*, bij toeval. 33) *goedich*, vriendelijk, welwillend; liefderijk; *moedich*, ziet op vers 21 en 22.

Wat storrem. Volgens hs. A. 4) *verbasen*, verschrikken. 5) *grasen*, dwalen, waren. 7) *beur*, erlang. 10) *ontsprong*, sprong open. 11) *stemmen tot*, veroorzaken. 13) *leyde*, onaangename, ellendige. 14) *leyden*, smarten; *leyder*, bedroefde.

Sijdij van minnaers smart. Volgens hs. A. 3) *waecht*, bewaakt. 4) *met u*, bij u.

5 Ghij comt en steeltse mij door 't aldernauste gaetien,
En buiten moeijten van mijn slapend lichaem loom
Voerdijse lijflijck bij mijn in een soete droom;
Ghij sijt, en wiltet wel weten, een wacker maetien.

¹² Sond.

3 Tegen u treken gelt noch oude wijven raet,
10 Noch ijverige wacht, dan gouden minne, laet
Het, bidd' jck, blijven niet bij dese clene gunsjens;
Maer, dat ghij mijn in slaep jont, jont mijn opten dach,
Dat jck genaken eens Liefs waere lippen mach,
Ghij cunt wanneer ghij wilt, schud wt u sack met kunsjens.

¹² s' avonts.

Electra.

3 Leiden 1606.

SONNET.

Ick morden op de Min en op sijn heerschen smaelde
Mijn moeijlijck hart, om dat soo dickwils op de geen
Wiens Trouw, en ijver slechts verbloemt haer valsche reën,
'T genaedich straelen van sijn machtich ooge daelde;
5 Daer 't, op een minnaer trouw, selden of nemmer straelde,
Des mij sijn rijk heel wilt, en onrechtvaerdich scheen:
Maer Minne quam, en heeft de woorden afgesneën
Daer hij mijn inneviel, en schold mij dat ick dwaelde:
Den trouwen minnaer (seijd hij) sonder liefs genót
10 En d' ontrouw die geniet, sijn eeven rijk van lót,
Dees slapt de zond sijn lust, hem deucht boet sijn verdrieten.
Oock wildij slechter Lief? ick loove' u nót terstont;
Ach dreycht niet Min jck heb gelastert sonder grondt,
Hier lijde jck liever dan jck elders wil genieten.

¹² 1606 Maend.

Electra.

²⁵

SANG.

Op de wijze van *Essex leydt*.

Wat sachter, gouden vlammen
Deurwroetsters van mijn hart;
Wilt uwen honger tammen,
Van wien 't geknaget wart;

9) *treken*, slimme streken; *gelt*, helpt, baat.

Ick morden. Volgens hs. A. 2) *moeijlijck*, ontevreden. 3) *wiens trouw*, enz. die met valsche, onware woorden hun (gehuichelde) trouw en liefde verbloemen, een schoonen schijn geven. 5) *daer*, terwijl. 6) *rijk*, bewind; *wilt*, willekeurig. 8) *inneviel*, in de rede viel; *schold*, berispte. 9) *sonder liefs genot*, wiens liefde niet beantwoord wordt. 11) *slapt*, verslapt, doet verminderen; *boet*, vergoedt. 12) *oock*, bij geval, soms; *ick loove' u nót*, ik beloof u terstond genot, voldoening uwer liefde.

Wat sachter. Volgens hs. A. 3) *tammen*, temmen, bedwingen. 4) *geknaget*, verteerd, verslonden.

5 Want de salve tot mijn smart,
Die mijn
Inne de pijn
Een troost can sijn,
En hellepen, is te vardt.

²
1607 Dind.

13

10 Hoe! wij sijn niet gescheijen
Soo wijd, of haer gedacht
En comt mij overweijen,
In bladen vol van cracht
Die in danck verkeert mijn clacht,

15

En al
't Quade geval
Versoet sijn gal,
En scharrepe smert versacht.

O winden, die vertrouwen
20 Ginck mijn Godinne 't pandt
Der bladen wit gevouwen
Van haer vermogen hant,
Wilt u vrij verheffen, want
Noijt meer

25

Wasser u eer,
Verhoocht soo seer,
Of luckiger uwen standt.

²
1607 Woond.

14

Haer vingers soete treken
Beleyders van de pen,
30 Die u heeft leren spreken,
Papier, ick heilich ken:
En het hart ootmoedich wen

35

Tot lof
Haers, daer ick of
Wt droefheit grof,
In weelde verheven ben.

O schoonheit aengebden,
O vorstelijck gemoedt,
Wanneer sal wtgeleden
40 Sijn afsijns tegenspoet?

6) In het hs. is aangegeven, dat regel 5 en 6 van iedere strophe moeten worden herhaald. 9) *vardt*, verre. 13) *bladen*, brieven. 15) *en al*, enz. en den gal van het kwade geval, het ongeluk, verzoet. 29) *beleyders*, bestuurders. 32) *wen*, wend. 33) *tot lof*, enz. tot lof van haar, door wie ik uit groote droefheid in weelde verheven ben. 39) *wtgeleden*, ten einde geleden. 40) *afsjns tegenspoet*, het verdriet, dat uwe afwezigheid mij veroorzaakt.

Dat ons stadich dus een goedt,
Mijn Vrouw,
Beijde bedouw
In Liefd en Trouw,
45 Gelijkke, nu som, het doet.

²
1607 Dond.

Electra.

15
In Leiden.

Een luttel tijts moet jck u besicheit ontprachen,
Clarissimo Signor, die bersten soudt van lachen
Om 's werelts sotternij, soo ghij ter selver tijt
Niet om haer schelmerij weer samencroopt van spijt.
5 Des Sondaechs, nae dat ghij waert Saterdaechs vertrocken
Gebeurden t' Amsterdam vrij splendid' ongelocken,
Een vratigh' oly-brandt ontstack op 't hoerenpadt
En slokten met een tooch vyf huisen in sijn gat.
Van wegen d' arme luy, moet dese schae mij moeyen,
10 Sij voelen vocht en coud; maer vijf gevangen coyen
Heeft 't ongenadich vuyr met huit met hayr gecnaecht
En haer verlies wort slechts, haer smarte niet beclaecht:
Sij balckten op de stal met hoofden opgeheven,
Laet branden dat niet voelt en berrecht eerst ons leven.
15 Denckt dat van onse caes en boter comt het gelt
Wt Spagnien, dat Jan gat aen u maetrosen telt
In cluiten quaet fatsoen, waer mee ghij houdt u landen,
Hij tot sijn eigen aers geeft u een gard in handen.
De koeyen riepen dit (ach ontrouw waerd haer wraeck)
20 In boerephrasis, al wast in haer moeders spraeck;
De boeren sijn daerin oock niet soo nieuwe clerken
Of sij en conden, wat haer mening was, wel merken.
Vergeefs; geen nat en was ten besten voor haer pijn
Geen hant vuil waters, (alhoewel het haer sou sijn
25 Soo soet geweest, als mij de vaert van Pieter Joosten)
Dan Lethe de' helse stroom, daer mochten s' haer mee
[troosten.
Hoe quam het (vraechdij) bij? Ick gis dat wt de gloedt
'T meewaerige geslacht der menschen, geldt en goedt
Als, dat de meeste smart had in den brandt te lijen,

41) *dat ons*, enz. dat wij voortdurend hetzelfde geluk mogen smaken, door hetzelfde gelukkige lot mogen gezegend worden. 45) *som*, somtijds.

Een luttel tijts. Volgens hs. G. 1) *besicheit*, aandacht; *ontprachen*, afbedelen, vriendelijk verzoeken. 2) *Clarissimo Signor*, wellicht Pieter Jansz. Hooft, die toen ook te Leiden studeerde. 7) *oly-brandt*, brand in een olieslagerij; *ontstack*, brak uit; *hoerenpadt*, pad buiten de stad tusschen de Reguliers- en Heiligewegspoort, omtrent waar nu de Spiegelstraat is. 8) *tooch*, teug. 10) *coyen*, koeyen. 11) *gecnaecht*, verteerd. 16) *Jan gat*, de Spanjaard. Het geld door den handel, ook met de Spanjaarden verdiend, stelde de Nederlanders in staat den oorlog tegen Spanje vol te houden. 17) *in cluiten quaet fatsoen*, in geldstukken van slecht maaksel, in lichte munt. 20) *boerephrasis*, boerentaal, onverstaanbare taal. 21) *nieuwe clercken*, onbedreven leerlingen. 26) *Lethe*, de rivier der onderwereld, waaruit de schimmen dronken, om al het verledene te vergeten.

- 30 Met heter ijver dan de beesten socht te vrijen.
Int eerst wert mij geseit, den brandt had aengetast
De buiten-heil'ge wech; waerom ick hoopten vast
Datter cruiddickers met een meulen opgeblasen
Souden van Timons huis nu niet alleen de glazen
- 35 Doen knacken hebben, met het broossche pannendack,
Maer huis hof goedt verbrandt tot asschen, sonder tack
Van boom, jae sonder tulp of geele croock te spaeren,
Om datjer recht waert daechs te vooren wtgevaeren:
Dat jck had mogen doch van uwentwegen staen,
- 40 Gelijck de knecht die wt de meulen was gegaen
Tot aen de poort wanneer de slach begon tot snoecken;
Van uwentwegen niet, van wegen uwe boecken
Al vloochdij selver op; het is nu de manier
Dat watmen selve niet en voelt dat doet geen sier:
- 45 Des aventuirt u niet op hoop dat vriendt of magen
U sullen, sneuvelt ghij, van harten wat beclagen.
Ghij denckt dat jck niet deuch, en dat ick Timon haet:
Ick deuch; jck doe; die schae wensch't ick hem om geen quaet,
Maer om mijn eigen lust, en t' hart met vreucht te spoelen,
- 50 Waerin ick, (beurdent) sou soo veel geneuchten voelen
Als t Pecus legens, met haer man en dochters vlug
Dicht in een someravondt op de logen-brug.
Of ist onredelijck dat ick om mijn vermaken
Wensch dat een ander grijns die van de schae moet smaken?
- 55 Ick meen jae; 't vollick neen; en t is [t] gevoelen dus
Van joncker Loes, die 't weet door sijn toecomend jus,
Behangen met de key, als Coppen met de schollen,
Een tuirluir als de man van Swaentje Dirrick Dollen.
Den sakermentschen wl bij solennelen eedt
- 60 Verclaerden wat hij was; sijn neus op kricken reed.
Hij slingert hier noch al bij straet, en ick vermoeden
Dat Baudius sijn neus al had geroockt voort bloeden,
En dwong sijn Almacht die (gelijck als ghij de puts)
Te draegen op sijn knie, daer hijse met sijn muts,
- 65 Soo dickwils als hij groet, wel louter soude beucken,
Dat sij niet hoflijck weer sal nae Medea jeucken,
Voor hij en can te deech Syntaxis op sijn duim,
'k Weet niet veel meer; en spaer wat voor een ander luim.

30) *vrijen*, bevrijden, redden. 32) *de buiten-heil'ge wech*, tegenwoordig de Leidsche straat. 33) *cruiddickers*, buskruit-duivels. 33) *met een meulen opgeblasen*, met een (kruit)molen in de lucht gevlogen. 38) *recht*, juist, precies. 41) *slach*, de kruitontploffing; *snoecken?* 44) *sier*, zeer, 45) *aventuirt*, waagt, 48) *jck doe*, ja zeker. 51) *Pecus legens*, klappeien, babbelaarsters. 52) *dicht*, ver-dicht? 54) *grijns*, een leelijk gezicht zette. 56) *jus*, recht. 57) *de key*, de kei was in de 17de eeuw het zinnebeeld der dwaasheid. In de 16de was bekend: *Hy compt altoes achter nae, als Copken mit die Schullen* (Campen, bl. 110), d. i. hij komt met mosterd na den maaltijd. 58) *tuirluir*, doordraaier, lanterfant. 59) *sakermentschen*, vervloekte; *solennelen eedt*, plechtige eed. 60) *sijn neus op kricken reed*, met zijn neus was het kwalijk gesteld. 62) *Baudius* (1561—1613) sedert 1603 hoogleeraar in de geschiedenis en de rechtsgeleerdheid te Leiden, bekend door zijne losheid van zeden en het onmatig gebruik van wijn. 63) *Almacht*, vgl. zijne hoogheid, zijne majesteit; *puts*, een minder kiesch toevoegsel voor aan de broek, en waarin het mannelijk lid gedragen werd. 66) *Medea?*; *jeucken nae*, verlangen naar.

- Clarissimo Signor, jek woud dat al de grillen
70 Die d'jckers achter toe oyt reden door de billen,
Heen en weer, op en neer, gelijk als in een hoet
Of alchymistebrein fantast, quicksilver doet,
U voeren in u pen, en daerin wilden blijven,
Soo lang als wij hier niet en cregen van u schrijven:
75 Of sijn die niet genoeg om u te porren, 'k wensch
Er al de parten bij van Mayken Appelpents
En datse door malkeer krieuwlede soo krioelen,
Dat ghij schrijfdijs' niet wt daer van meucht buickpijn voelen.
Hier sal mij een pedant seggen, d' allegorij
80 Die ghij hier maect van pen tot buick comt niet veel bij,
Wae! die metaphores vervolgen al te mager,
T' is een nieuwe figuer van Dirrick Dollen swager;
Of joncker Loes, die woud dat hij (als t les begon)
Om geen pedant te sijn, sijn A, B, C niet con.
85 Ghij segt jek heb geen stof, hier is niet nieus te quicken
Maer t' Amsterdam: schrijft ghy. Dat con ick licht beschicken,
Want op de middeldam gemoetmen t' elckens hier
Een nieuwe lombard, zeerover of bankrottier.
Ick soud Fereres, en den lombard in den Hage,
90 Of altijd hem, die vast is, raden dat hij clage
Van circumventij, als dat hem was toegeseit
De banck, mits hij voldeed des lants gerechticheit,
En niemant meer int lant van mannen ofte vrouwen
Als een in elcke stadt soud tafel mogen houwen.
95 Nu hebben Claes en Hil sijn nering ondergaen,
Met heimelijcke banck sijn tafel fraud gedaen,
Tot dat hem gefailleert de schoudt is comen halen,
Soo moet d' onnosele t gelach altijd betalen.
Nieuwe manieren oock, wanneer men gelt wt doet,
100 Van vragen heeftmen hier; niet of de man is goet,
Gelijk als in u tijt al plach gevraecht te warden,
Maer, of hij 't onse ses maenden wel wt sal harden,
Tot wij ons interest en som invordren knap,
En t breken sijns credijts druip op een anders kap.
105 Al souden cloeckelijck wij hem credijt verstrecken
Tot hij van andre kreech het geen wij innetrecken.
Zeerooven was wel eer gruwlijcke sond, en schand,
Om een vrijbouter soud Godt plagen t gansche land,
De galch was schier te goedt voor sulleke rabauwen,
110 Een siel had Lucifer drye dagen aen te kauwen,

70) *jckers*, duivels, booze geesten. 79) *pedant*, schoolmeester; *allegorij*, vergelijking. 80) *comt niet veel bij*, gaat niet erg op. 81) *metaphores*, overdracht; *te mager*, te nauwkeurig, te scherp. 85) *niet nieus te quicken*, niets nieuws te vertellen. 87) *middeldam*, Vijgendam. 89) *Fereres*, beleen-bankhouder te Leiden. 90) *allijt*, stellig, zeker, tenminste; *die vast is*, die octrooi heeft. 91) *circumventij*, onderkruiping, bedrog; *als dat*, dat. 92) *des lants gerechticheit*, waarop het land recht heeft, wat het land toekomt. 94) *tafel*, bank van leening. 95) *Claes en Hil*, Jan en alleman. 95) *ondergaen*, onderkropen. 98) *d'onnosele*, de onschuldige. 99) *wt doet*, uitzet. 103) *som*, kapitaal; *knap*, vlug, behendig, 104) *druip op een anders kap*, een ander tot zijn nadeel ondervinde. 106) *innetrecken*, hebben in te vorderen. 109) *rabauwen*, schelmen, schurken.

Eer hijse slockten op, en cackten in het vier,
Maer alle daech wat nieuws, nu wort het de manier;
Al hadmen door contractt met d'icker voorgenomen
Dat hij haer sachjes bill, sij sullen dickwils comen;
115 En t geene dat sijn muil aen t stuck verliesen sal,
Dat wil hem dubbelt in weer comen aen 't getal.
'T Lant voor te staen is recht als men t verstandt gaet slijpen.
Ay, doen sijt om slants nut? of doen sijt om het grijpen?
Wonnen maer ses percent, en dat het overschot
120 Besijen 's borgers kist verviel tot s' lants genot,
Met wat geschreeu sou dan cooman Braetvarcken tieren?
Het staet den Princen vrij geensins particulieren.

Hier crijt een brabbelaer, ontbeijt, ontbeijt, ick hoors,
Een botten hoycaes scheert de geck met ons mayoors.
125 Den spotter is sijn lust ons 't vuilste te verwijten.
Ick ben aldus gemaect, men moet mij dus verslijten.
Siet ick ben heel goet lachs; als u consciëntij vlijt
Haer selven, dat ick sie, soo schicklijck nae 't profijjt,
'T is mij niet mogelijk mijn ginneken te staken,
130 Ick loof, Heraclitus soudt ghij aent lachen maken,
Wiert hem het guichelspel van u gemoet bekend,
Was wt de ployen slechts sijn aensicht niet verwent,
En al bestorven in grimaces van het huilen.
Altijt, tien tegen een, raect' hij aen 't mesemuilen.
135 Maer quam Democritus die loech noch alderharst.
Dan wordij quaet? O licht om ons weer dat ghij barst.
Ik heb in school geploecht dat het mijn meester deerde,
Moy gelt gecost al eer ick dus veel dichten leerde,
Vresende placck en gard, begrauwte een heelen dach,
140 Tis seker niet te veel dat jck 'er wat voor lach.
Soo goet dat ick t pampier verquis met dese dingen,
Als, 't orber een factoor met valsche rekeningen.
En sooment lachen om quae mallicheit verbiedt,
Adieu dan Amsterdam ick deugher langer niet.
145 Want liegen can ick niet, een preker cloeck int keffen,
Die mijn gemoedt misprijst, en can ick niet verheffen,
Soo ras een fielt maer roept Calvinus en Nassouw,
En can jck niet verbreên dat jcker veel van houw,
Kerckbancken broên, noch van predestinatij praten;
150 En willen sij mij niet maken, sij mogent laten.

113) *al hadmen* — *voorgenomen*, al had men bedongen. 114) *bill*, kastijde, sla.
117) *voor te staen*, helpen, 's lands belangen te bevorderen. 121) *cooman*, koopman.
Ook in den *Warenar*, vs. 423 komt *Sieur Braetvarcken* voor, een schimpnaam
voor de rijke, zich vetmestende (brabantsche) kooplieden. 122) *Princen*
vorsten. 123) *ontbeijt*, wacht, houd op. 124) *hoycaes*, scheldnaam van den
Hollander. Het is een brabantsche koopman, een „brabbelaer,“ dien de dichter
hier laat spreken. 124) *mayoors*, voorname personen. 127) *vlijt*, voegt, buigt.
128) *dat*, naar. 129) *ginneken*, hoonend lachen. 131) *guichelspel*, bedrog, veinzerij.
133) *grimaces*, gelaatsvertrekkingen. 134) *altijt*, zeker, stellig, 136) *dan*, maar,
doch. 142) *'t orber*, het bestede, gebruike. 143) *quae mallicheit*, malle gebreken.
148) *verbreên*, bekend maken, aan alle kanten vertellen. 149) *kerckbancken broên*,
veel in de kerk zitten; een schijnheilige, een pilaarbijter zijn (?) 150) *niet maken*,
niets maken, geen ambt geven.

- Steelt een sijn meesters sijd; jck kan niet seggen stout,
T verscheelt van dieverij, het goedt was hem vertrouwt:
Mij dunckt veel eer dat, die vertrouwet goedt bestelen
Sijn waert een bast te meer hadden sij maer twee keelen.
155 Cooptmen de waechknecht om, dat hij doe valsch belij,
Om 't voordeel aan een luttel ponden specerij,
Diemen hem looch'nen doet, jck weet het niet te kallen,
Dat ellick voor hem self moet sien, Godt voor ons allen:
Vervalscht men waeren; datmen sien moet wat men cóópt;
160 En ander guiterij die op den handel loopt.
Vreesdemen gallich in, noch helle nae dit leven,
Waerom en soudmen al sijn broeders niet vergeven,
Daer onkost van een blank u weeld' en schat bereijt?
Ick heb de slach noch niet van sulcke gauwicheit.
- 165 Hier barst mijn lach weer wt: een guit die in tien jaeren
Noyt capitael en had, corts achterwt gevaren
Soo rasch hij van accoort het jaewoort had ontfaen,
Nu mach jck morgen wel (vraechd' hij) te preken gaen?
Gelijck vergiffenis door biechte wert verregen,
170 Was dees een dief, en weer een ouderling daer tegen.
Beij hout de schand van Godts gemeente doch secreet.
De man heeft maer de schand: jck segge dat ick weet,
Ghij fielen dickwils segt, van mijn en lyën met eeren,
Het geen ghij niet gelooft en minder cunt beweren;
175 Dan ick sett u altsaem, maectt ghij 't mij wat te veel,
Met naem en toenaem me eens goecoop op een seel,
Met al de kaexsters góóns ('t sal met een schrijven doorgaen)
Die 'r roepen, jae wel wat mach hij hem laten voorstaen?
(Wanneer een eerlijck quant bij rijcker dochter praet)
180 Wil hij daer vrijen? wat verrijst ons hier doch? laet
Hoer of zeerovers soon daer vrijen met veel duiten;
De zoon en steelt niet, dat de vaer won met vrijbuiten,
Hij erftet; en al roofd' hij 't? is dat langer schandt,
De vorsten doent, en veel de rijxste van het landt.
185 Ontbeit hoe —

CASTIGATIO,

VOOR DE POORT VANT SPINHUIS.

Schrick niet: ick wreecck geen quaedt; maer dwing tot goedt:
Straf is mijn handt; maer lieflijck mijn gemoedt.

1607
tot Leiden.

151) *sijd*, zijde; *jck kan niet zeggen stout*, ik durf niet zeggen, ik ben niet van oordeel. 154) *bast*, strop. 155) *belij*, verklaring. 157) *jck weet het niet te kallen*, ik zou niet zeggen. 160) *die op den handel loopt*, die in den handel voorkomt. 163) *een blank*, zes duiten ($3\frac{1}{4}$ cent), waarvoor vergift genoeg te koop is. 166) *corts*, onlangs; *achterwt gevaren*, bankroet gegaan, 171) *bey*, houd op. 175) *te veel*, te bont. 176) *goecoop*, gemakkelijk, zonder veel moeite; *seel*, lijst. 177) *kaexsters goons*, gemelijke klappen. 185) *ontbeit hoe*. Het overige ontbreekt. Voor de verklaring van dit op vele plaatsen duistere gedicht zie men nog den *Navorscher* XV, bl. 268—272; en 364.

Castigatio. Volgens hs. A. Het stond voor het Spinhuis, boven de poort in

CLAECH-LEIDT.

Vliedt ver van mijn geluit, blijgeestige Godinnen,
Die watr' en bosch bewoont, en stadich met geneucht
Door eenen ring van lusten rolt u sachte sinnen,
En met u teer gemoedt tegen geen hartseer meucht.

⁷ Dinxd.

³¹ 5 Want mijn mistroostich hart vol droevige gedachten,
En heft geen lichte wijs van blijde deuntjes op,
Maer diepe sucht op sucht dringt wtberstende clachten
Van rampsalige Liefd, wt mijn benaude crop.

Dan, woont in dese wael een droeve geest swaermoedich,
¹⁰ Die nae d' ellende van de crancke menschen haectt,
Nae 't plassen, luister die, der traenen overvloedich,
Dat mijn benaut geschreij in 't stille water maeckt.

⁹ Woonsd.

¹ Of schuilt, in dit geboomt, eenige Nymph, door 't proeven
Van minnens tegenspoet, geleert, in het beswaer
¹⁵ Van droeve minnaers, haer medogend te bedroeven,
Die leen mij wat gehoors, en trooste' haer met een quaër.

Melpomene bedaerdt, die de morrende snaeren,
Van u grove vyool met ebben booghe streelt,
Singende 't cranck geluck den Princen wedervaren,
²⁰ En Minnaers ramp, die niet van Princen val verscheelt:

O Dochter wijs des al-ervullers en omringers
Juppijns, U roep ick aen, in troosteloose last;
Geeft, o Godinne, mij, met u geleerde vingers,
Soo clachelijcken tóón als mijn ellende past.

de Spinhuissteeg, ook na den brand van 1643, onder een' steen waarin de *Castigatio* uitgehouwen was, eene vrouw, staande tusschen twee tuchtelingen, waarvan zij er een' kastijdde. Men leest het nog boven de poort van het Werkhuis in de Kerkstraat te Amsterdam, in steen gehouden onder het beeld der straf. Haar legde Hooft op verzoek van den beroemden beeldhouwer Hendrik de Keizer deze twee regels in den mond. Zie Brief 3 van 3 Apr. 1607.

Clæch-leidt. Volgens hs. A. Clæch-leidt is noch schrijf- noch drukfout. Het is een woord door Hooft gesmeed, om een lied te kennen te geven, waarin hij zijn leed klaagt over den dood van Brechje Spiegels. Hare zuster, die bij Hooft den naam van Electra draagt, heette Anna en is later getrouwd met Antonie Oetgens van Waveren.

1) *blijgeestige*, vroolijke. 2) *ring*, kring. 3) *meucht*, kunt. 4) *dan*, maar, doch; *wael*, poel. 11) *luister die*, hoor die. 13) *proeven*, ondervinden. 14) *het beswaer*, de druk, smart. 16) *met een quaër*, met een droeviger lot (van een ander). 17) *bedaerdt*, ernstig; *morrende snaeren*, dofklinkende snaren; *met ebben booghe*, met ebbenhouten strijkstok. 19) *cranck geluck*, ongeluk. 21) *O Dochter*, enz. O, Minerva, dochter van den alomtegenwoordigen Jupiter.

25 Int bloeyen van mijn jeucht en 't rijpen van mijn sinnen,
Deed mij, d' alscheppende Godins speelsiecke kindt
Loshartich doch bedacht nu d' een, nu d' ander minnen,
Daer mij tgeluck af scheidē, al was jck weer bemindt.

Maer doe mijn jaeren vijf wtbrachten op drie sessen,
30 Als aenwassenden ernst de wufste zinnen breeckt,
Toonden mij twee, de schoonste' en cloeckste der Godessen,
Haer suigeling van beyde' om strijdt braef opgequeeckt.

D' aensienelijcke vrouw vol goddelijcke zeden,
Spoon wt haer hel gesicht een grootachtbare strael;
35 Eerwaerdich was 't gelaet, haer lichaem schoon besneden,
Vloeyende wijsheit voerde' haer aldersoetste tael.

⁸ Dond. op Scheiwael.

² Haer aldersoetste tael die watter was tyrannich
En overfors van moed, vernedert tot haer tooch.
En haer strokende sang veel harten wederspannich
40 Vol barsheit temde', en ras gedweech ter liefde booch.

⁴ Dond. 1608.

³ Moedighe vromicheit die 't ijslijxt con versmaeden
Gelijck bij proef de doodt vervuld' haer inborst heel;
Voorsichticheit bedacht mat haer bescheiden daden,
Dat zij niet doolden in te luttel of te veel.
— d.

t Amsterdam.

45 Haer schrandre lieflijkheit, daer selve voor moet knielen
De gouden Venus, en de lustelijxste Min,
Met doordringende cracht, zooch de vergeven zielen,
Het eene lichaem wt, en bliesse 't ander in.

⁹ Sondach 1607.

³⁰ De blinckende cieraën, daer andre mee verschenen,
50 Aen lichaem en gemoedt, meer als gemeen van maet;
Als sij haer opdee, ras verdoofden, en verdweenen,
Gelijck de starren voor den frisschen daegeraet.

Sulck wasse, die mij ving, sulck wasse die mij toomde,
Sulck wasse die mij briede' het merrech in 't gebeent,
55 Sulck wasse die jck dacht, sulck wasse die jck droomde,
Sulck wasse, die jck heb wt al mijn cracht gemeent.

² Maend.

25

26) *d' alscheppende*, enz., Cupido. 27) *loshartich*, wispelturig; *bedacht*, bedachtzaam. 28) *geluck*, lot, loop der omstandigheden. 29) *maer doe*, enz. toen ik 23 jaren oud was, dus in 1604. 32) *aensienelijcke*, voortreffelijke. 34) *grootachtbare*, eerbied inboezemende. 35) *eerwaerdich*, indrukwekkend, ontzagwekkend. 38) *overfors van moed*, overmoedig, vermetel. 39) *strokende*, streelende. 40) *gedweech*, gedwee. 41) *vromicheit*, dapperheid; *versmaeden*, verachten. 42) *inborst*, gemoed, hart. 43) *bedacht*, bedachtzaam; *bescheiden*, verstandig. 46) *lustelijxste*, vroolijkste, dartelste. 47) *vergeven*, die zich geheel overgegeven hebben. 50) *gemeen*, gewoon. 51) *haer opdee*, verscheen. 56) *gemeent*, bemind.

Misschien waer billick, datmen driemael salich telde
Wie haer aenshoude', of sucht, of traen liet om haer min,
Wat was degene dan, in wiens geweldt sij stelde

60 Haer edel hart daer zij hem hechte midden in.

3
30 Sondach.

Ach! die claeroochde Son met sijn bedreven paerden,
Wist te berijden, van de Steenbock tot de Creeft,
Niet sterffelijx, of 't was daer toe te cleen van waerden:
Maer, was de waerde min, meer glans de weldaet heeft.

4
3 Donderdach.

65 Meer glans de weldaet heeft, dat niet alleen genoeghde
De conincklijkste ziel des werelts op dat pas
Aen mijnen dienst, maer noch haer mildste goetheit swoechde,
Om dienen aen die tot haer dienst onwaerdich was.

4
9 Woonsd.

Heilighe Venus, o! wiens innerlijk doorsnij'en
70 Tberoerde menschlijk hart in Liefde doet verwoên,
Wat hadden reuck en smaeck de' hemelsche leckernijen
Daer ghij, Godin, mee laefd' ons blakende gemoên!

4
13 Sondach.

Een blick haers oochs verweckte' een vlam, die sulde binnen
Mijn adren door, en smolt mijn siel, met flaeuwten teer;
75 Het bloedt ontliep mijn hart, door de wonde der minnen,
In haer hart, wellex bloedt int mijne vloeyde weer.

4
19 Saterd.

Met jonstes, dancks en Lofs opstijgende' offeranden
Socht ons gevlochten Liefd elckander te versaen.
Versaeden? niet: maer voên met drank die 't staedich branden
80 Van onsen dorst voldoen con, sonder dorst verslaen.

4
20 Sondach.

Persische vorsten houdt u pracht: u elpenbeenen
Gestoelt, u rode zijd mijn gierich ooch versmaet,
En 't flickren van u goudt, en 't flonckren van u steenen,
Dewijl 't in haer eerwaerdich aenschijn weiden gaet.

85 Der Ingas schat verheert van Spaegnes wreetste knechten
Door hulp van 't vlugge loot, en t bose buldercruidd,
Soud jek een arrem-ring daer van haer blonde vlechten
Aen ruilen? of aen al d' oost-jndiaensche buit?

4
24 Donderdach.

59) *geweldt*, macht. 64) *min*, minder. 65) *genoechde aen*, zich tevreden stelde met mij te dienen. 66) *op dat pas*, op dien tijd, toen. 73) *sulde*, gleeed. 82) *gierich*, begeerig. 85) *Ingas*, de Inkas, de beheerschers van Peru; *knechten*, soldaten. 87) *soud jek*, zou ik haar blonde vlechten ruilen tegen een armring gemaakt van der Ingas schat?

Al boodij 't, Donder-godt, mij aen, jck liet u houwen
90 U driepuntich geweer dat ghij in gramschap smijt;
Mijn rechterhandt beknelt de rechterhandt mijns vrouwen,
Heeft om u blixem fel t' aenvaerden niet de tijdt.

4
22 Dinxdach.

Maer, oime! doen wij' in het diepst gedompelt laegen
Van onse heilige weeld, God lovende, bestont
95 'T cranck-sinnige Geval met daverende slaegen
Te slopen 't slot-houdt van al onser vreuchden grondt.

4
23 Woonsdach.

Het maejden af onse' hoop van 't eeuwelijck versaemen,
Daer eewich hete Liefd wt al haer cracht nae speurt;
En ongenaedich, quam het scheiden ons lichaemen,
100 Doen 't de' harten niet en con, die 't naebij had gescheurt.

4
24 Donderdach.

Die 't naebij had gescheurt; want haeren geest verheven
Bespiend' op juiste waech, met aendacht niet gering,
Wat dat het scheelt met Lief of sonder Lief te leven,
Besloot dat dootd sijn boven Lief-loos leven ging.

4
28 Maendach.

105 De welgeboren Vrouw van Seneca verclaerde
Te willen in de doot haer Ega laten niet;
Mijn vrouw haer opset, diep int manlijck hart bewaerde,
Op dat haer Lief geenssins zijn drachlijck leven liet.

Doe drachlijck. Want nae veel mistroosticheên weemoedich,
110 Veel traenen, clachten bang vergeefs gegoten wt,
Ontfing mij (door haer hulp) een troosteresse goedich:
Sij vandt geen naeder troost, en heelde dat besluit.

Wt haer gedaente bleeck, mocht 's yemandt, die bevangen
Met naedacht was, doch raên (al speelde' het gladt satijn
115 Met blosend incarnaet op haer bestorven wangen)
In 't jonggeselschap, dat se' haer waende 't laest te zijn.

4
29 Dinxdach.

Ach, hoe naer hadse' haer purpren siel wt laten lecken
Door 't prickjen van een vlijm, en 't eewich ijs gedóocht!
Maer eerse' haer vinden con alleen, om af te trekken
120 'T verbindsel, was de wondt sorchvuldich al verdróocht.

5
3 Saterdach.

89) *Donder-godt*, Jupiter Tonitrualis. 90) *driepuntich geweer*, de bliksem, een ronde wig, die aan beide zijden in drie punten uitloopt. 91) *beknelt*, bekneld hebbende. 95) *geval*, noodlot. 96) *slot-houdt*, sluitsteen, hoeksteen. 98) *speurt*, streeft. 100) *niet en con*, niet scheiden kon; *naebij*, bijna. 102) *op juiste waech*, op nauwkeurige weegschaal, dus: nauwkeurig. 106) *laten*, verlaten. 107) *opset*, voornemen. 109) *doe*, toen. 111) *goedich*, vriendelijk, liefderijk. 112) *sij vandt geen naeder troost*, zij (Brechtje) vond geen troost, die haar nauwer verwant was, nl. hare zuster Anna. 113) *gedaente*, voorkomen. 117) *hoe naer hadse*, hoe had ze bijna; *haer purpren siel*, haar bloed. 118) *'t eewich ijs*, de dood. 120) *verdróocht*, opgedroogd.

Ach Cantharides, onder naeme van de pijnen
Te slissen in 't gebidt, van hier, van daer vergaert,
Hoe nae bij hadt gh' haer ejndt doen bij gevalle schijnen,
En 's Aertrijx lonckdoel doen verdwijnen inder Aerdt!

125 Maer u verswolgen gift ontsach met recht, te deren
De gene die de deucht voor hare voester eert;
De Menner van den dach was om te rug te keren,
Van 't droeve schouwspel, waert gij niet terug gekeert.

Ghij keerden soo ghij quaemt, door het genesend braken;
130 Want d' eeuwich beste macht, die sorch voor alles draecht,
En wilde so gering het gene niet ontmaken,
In 't welck te scheppen, hij soo seer sich had behaecht.

5
8 Donderdach.

Nochtans een wrede zieckt wt u venijn ontsteken
De' hajlighe leden smect te bedde' in swaer verdriet
135 Die (crachten en gedaent voor haeren roof gestreken)
Haer al te weinich meer, als 't swacke leven, liet.

5
9 Vrijdach.

Doch sij verquam; en siende, dat haer Godt verclaeren
Quam, door dit tweede, nu soo merkelyck, verlet,
Sijn liefste lust te sijn in 't leven haer te spaeren,
140 Heeft haer gebogen wil in Godes wil geset.

5
10 Saterd.

Droefheid, terwijl, en sorch, en wreder als sij bejde
De vrese prangden 't hart haers vroomen moeders plat,
Die altijt groot van moedt, weemoedich doen beschreide
D' onrijpe val haers vruchts, daer sij dus hooch op tradt.

Dus ver wtgeschreven
den

5
1608
19

145 Want Niobe' en Latona' wtmuntende van naemen
Om haere vruchten schoon, die hadden moeten, wt
Haer spitse trotsheit een gemenen nijdt versamen,
Waer dese moeder hen vertoont, met dese spruit.

121) *cantharides*, spaansche-vliegenzalf, ter verdrijving van kiespijn gegeven en bij vergissing ingenomen. 122) *slissen*, stillen. 123) *bij gevalle*, bij toeval, bij ongeluk. 127) *de Menner*, enz. Phoebus Apollo, de zon, was gereed om terug te keeren. 131) *gering*, spoedig; *ontmaken*, vernietigen. 135) *gestreken*, weggenomen hebbende. 137) *verquam*, kwam bij. 138) *verlet*, stoornis, beletsel, hier: ziekte. 144) *daer sij dus hooch op tradt*, waar zij zoo trotsch op was. 145) *Niobe*, vrouw van den Thebaanschen koning Amphion, had zeven dochters en zeven zoons, waarop zij zich tegenover Latona, de moeder van Apollo en Artemis, beroemde, die over Niobe's overmoed verontwaardigd, al hare kinders doodden. 146) *vruchten*, kinderen. 147) *spitse*, hoogmoedige; *gemenen nijdt*, gemeenschappelijke afgunst. 148) *hen vertoont*, zich aan hun vertoont?

DEUNTIEN.

Op de wijze: *Si c'est pour mon pucelage*, etc.

Als Jan Sybrech sou belesen
En haer sprack van Liefden an,
Seyse, jae, maer Janneman
Soud het reyne Liefde wezen
5 Die ghij mij geeft te verstaen,
Reine Liefd can niet vergaen.

Reine Liefd van d' alderreinste
Zeide' hij, Sybrech bolle mejt,
Wel, zej sij, dats goedt bescheit
10 T hijljck is op 't alderheinste,
Jan jck wilt met u bestaen,
Reine Liefd can niet vergaen.

Vijftich builen in twee slagen
Smeet hem laest de boze feex
15 Met een wackre sleutelreex:
Als hij doe begon te clagen,
Seyse, Jan wat gaet u aen,
Reine Liefd can niet vergaen.

Sij heeft een sweep ontboon wt Polen,
20 Diese bij haer cammen hangt.
Als haer dan een lust bevangt,
Seit ze Jan licht op u zolen,
Hippelt luchtich onbelaen,
Reine Liefd can niet vergaen.

25 Jan bestont sijn wijf te vraegen
Was het u al reyne Liefte,
Sybrech seyde Jaet, ontdieft,
Daerom moet ghij mij verdraegen
Als jck lust heb wat te slaen,
30 Reine Liefd can niet vergaen.

Wel verdraecht dan oock mijn smijten,
Seide Jan, en stelden doe
Oock een bos met sleutels toe.
En als zij begon te crijten,
35 Creet hij weer daer tegen aen,
Reine Liefd can niet vergaen.

Als Jan Sybrech. Volgens hs. A. 8) *bolle*, glundere, lustige. 9) *bescheit*, antwoord. 10) het huwelijk is zoo dicht mogelijk nabij, d. i. wij zullen zoo spoedig mogelijk trouwen. 15) *een wackre sleutelreex*, een flinke beugel, veeltijds van zilver, waaraan de sleutels gedragen werden. 16) *doe*, toen. 17) *wat gaet u aen*, wat overkomt u? 20) *cammen*. In het Haagsche hs. staat *cammen*. 23) *onbelaen*, onbezorgd. 27) *jaet, ontdieft*, ja, ter dege. 31) *smijten*, slaan.

Wildij reine Liefd doen duiren?
Voechter Reine Liefde bij,
Want de Liefde aen eene zij
40 Can in corte tijd verzuiren,
Hangtse beide zijden aen
Reine Liefd can niet vergaen.
21 Novembre 1607. Alcina.

EMBLEMA VOOR G. P. PROOSTEN.

*Frui paratis. Loopt t'huis ghij hebt het al. Quod petis
intus habes.*

Pyr[r]hus met sijn slincker voet in een Rivier gewapent, schiet
nae een Cornucopiae op een stock gelijk de signa Romana,
die vast gehouden wort met de slincker handen van een
Europeer, een Asiaen en een Africaen, diese met haer
5 rechterhandt ten swaerde beschutten: En Cineas treckt
Pyrrhus te rugge hem toonende een Cornucopiae in sijn
Palleis op tafel.

Door oorloch wijd en sijd soeckt Pyrrhus weelds gemack;
'T is, heer (seij Cineas) onder u eigen dack.
10 Soet is de verre zee, nabije beeck is brack.

12
1607
17

SANG.

Wijze: *Sei tanta gratioza.*

Voochdesse der gemoeden
Die sonder Circes crachtige venijnen,
En sonder gulden roeden,
Slaet met u oochs vermogen sonneschijnen,
5 Wie 't levend licht
 Door sijn gesicht
Becoort wort in te suigen;
 'T harte moet dalen
En voor de schone stralen
10 Willich buigen.

Natuur besprengde' u leden,
Van 't helder voorhoofd tot het nette voetjen,
Met eerwaardige zeden,
En stroyder in een lodder lekker soetjen,

Emblema. Volgens hs. A. 6) *cornucopiae*, hoorn des overvloeds; *signa Romana*, Romeinsche veldteekens, standaards.

Voochdesse der gemoeden. Volgens hs. A. *Voochdesse*, meesteres, gebiedster; *Circe*, eene nymph, die het eiland Aeaea bewoonde en door tooverdrank de tochtgenooten van Ulysses in zwijnen en later weer in menschen veranderde. 3) *gulden roede*, wichelroede, tooverstaf. 4) *vermogen*, vermogende. 5) alwie er toe verleid wordt door zijne oogen de stralen der uwe in zich te laten door-
dringen. 14) *lodder*, lief, aangenaam.

15 Daer aen veraest
Sich metter haest,
Een groten hoop minnaren,
Die voor u knielen
En bouwen in haer sielen
20 U altaren.

Niemandt is soo sticksiende
Van oogen wterlijck noch van verstande,
Of hij wort wel bespiende
Van veers u schoonheit als een claren brande,
25 Soo comt het bij,
Mijn vrouw, dat dij,
De drange schaeren wijcken,
Als ghij ghetreden
Comt vol bevallijckheden,
30 Door haer strijcken.

Die Chimons grove sinnen,
Van boersheit raeuw, kan wenden tot hoveren,
Door flonckervlam van minnen,
Hoe nauw soud die een edel hart regeren?
35 Dat in sijn schick,
Haer oogeblik,
Sou voor gebodt ontfangen,
En vierich voegen
Alleen tot haer genoegen
40 Sijn verlangen.

Den Hemel overdadich
Segende 't wr, wanneer hij werd geboren,
Die van u ooch genaedich,
O nieuwe Son, sal werden 't Lief vercoren:
45 Maer jck sal veel
Meer, als mijn deel,
Van t schaers geluck ont dragen,
Wilt slech verlienen
Dat u yet van mijn dienen
50 Mach behaegen.

I

1608

13. 14. 15. Dinxd.
Amsterdam.

A. R.

15) *daer aen veraest*, waardoor zich laat verlokken. 24) *van veers*, van verre. 25) *comt het bij*, geschiedt, gebeurt het. 27) *drange*, samengedrongen, dichte. 31) *Chimons*, zie Boccaccio's *Decamerone*, 1ste novelle, 5de dag. 32) *hoveren*, zich hoffelijk en beschaafd gedragen. 34) *nauw*, streng. 36) *haer oogeblik*, den blik harer oogen. 47) *schaers*, gierig; *ontdragen*, ontstelen, weten te verkrijgen. 48) *slech*, slechts. A. R. is Anna Roemers.

SONNET.

Beroemde Vischerin, die de verborgen hockels
 Van u beschaduw't hol dat tegens 't Oosten gaept,
 Schackeert met schulpen weerschijn-verwe, die ghij raept,
 Lanx uwe Stranden met veel sindelijck gesockels;
 5 Hoe speelt u orgel-keel, dat sij soo veel getockels
 Van Minnaers lockt aen d' hoeck uws hangels die se draept?
 Of sijnder in u hart clawieren naege-aept,
 Die 't edel oordel roert met radgewende knockels?
 Bij soo veel harten die de sang u hangel vangt,
 10 En buit van Minnaers, die ghij om u woonplaets hangt,
 Hang jck dees dichten aen de want van u speloncke.
 Opdat geholpen, door de soetheit des gequeels,
 Haer groot gebreck van val met cleine moeit uws keels
 Haer aenschijn niet beschaem wanneer het staet te proncke.

Aen A. R. V.

OP 'T LICHT DER ZEEVAERT VAN WILLEM JANSZON.

En was den Leeuw sijn hart niet groter als sijn nest,
 Neptunus had hem goet door noodrufts noot te temmen,
 Maer sijn verstaelde borst sich barnen creunt, noch bremmen
 Van Scylla' of haer gebuir; springt wt der duinen west
 5 Om onvermoelijck, Noord, Suiden, Oost en West
 D' onburgerlijke zee, sijn aes nae, door te swemmen.
 Den vorck des Zee-godts, om de' oneffen vloën te kemmen,
 O Prins der dieren, drijft hier aen u strandt in 't lest
 Dit boeck. Dat wijst, om u int vaeren, vaer t' ontslaen,
 10 Der klippen dreigen, en der bancken lagen, aen;
 Het leert uws hemels oord bij menich helder teken.
 En weet men van haer wech en tredt geen wis bescheit,
 De starren sijn in zee nau meer als duisterheit;
 Soo wert dan door dit licht des hemels licht ontsteken.

I
 1608 Satrd.
 19

Beroemde Vischerin. Volgens hs. A. 1) *hockels*, vakken, hoeken. 2) *dat tegens 't Oosten gaept*, welks opening naar het oosten gekeerd is. 4) *sindelijck gesocket*, kieskeurig gewefel (welke schelpen zij zal nemen). 5) *getockel*, het trekken, zuigen van den visch aan het aas. 6) *hangel*, hengel; *draept*, vangt. 8) *radgewende knockels*, zich vlug bewegende vingers. 9) *u hangel*, uw hengel (bijstelling van *de sang*). 11) *want*, wand. 12) de zin van deze regels is: opdat het gedicht, wanneer het door uwe lieve stem gezongen wordt, zich niet behoeve te schamen voor zijn groot gebrek aan zoetvloeiendheid.

Op 't licht der zeevaert. Volgens hs. A. Willem Janszoon Blaeu (1571–1638), de bekende boekdrukker, was ook schrijver van het *Licht der Zeevaert*, eene beschrijving van kusten en havens. 1) *den Leeuw*, de Hollandsche leeuw. 2) *had hem goet*, zou hem gemakkelijk. 3) *barnen*, schuimen, koken; *bremmen*, brullen, loeien. 4) *haer gebuir*, de Charybdis. 6) *onburgerlijke*, woeste, wilde. 7) *den vorck des Zee-godts*, de drieland van Neptunus; *kemmen*, tot bedaren brengen. 8) *Prins*, vorst. 9) *vaer t' ontslaen*, vrees te laten varen. 11) *bij*, door. 12) de zin is: en weet men niet nauwkeurig de baan en den loop der sterren (dan heeft men er weinigh aan); dan zijn die nauwelijks iets meer dan duister.

MIN EN DOOT MET VERMANGELT WAPEN.
EEN PRENT.

Op Levens marren traech een Grijsaert selden pruilde,
Maer dickwils stervens lust een jongen Minnaer creech;
Wanneer dan Min met Doodt door vaeck sijn wapen ruidle,
Ginck het ter werelt doen, onbillick of te deech?

³
1608
31

GRAFSCHRIFT

VOOR JACOB VAN HEEMSKERCK AMSTERDAMMER.

Noch Zee, noch Crijch noch Doodt verschrickten Heemskerck
Die 't ijs, en 't ijser fors, dwers deur, heeft streven darren
Om 's landts baet; tot hij voor diens vrijheit storte 't bloedt;
Doe swol sijn siel van vreucht en coos de wech der starren,
Singende: nu ben jck voor 't Aertrijck al te goedt.

⁴
1608
14

Of dese twee versen alleen:

Heemskerck die dwers door 't ijs, en 't ijser dorste streven,
Liet d' Eer aen 't landt, hier 't lijf, voor Gibraltar het leven.

¹
1609
26

OP

GLASSCHILDERIJ.

Maiorem vitato virum.

Vijf zoons had 's Coninx kaer, en bad om d' oudst alleen
Te houden wt den crijch: maer Xerxes zijn heircracht
Door sijn gecloofden zoon doet trecken midden heen,
Van grooten, die soo nauw te wachten sijn, u wacht.

Min en doot. Volgens hs. A. *vermangelt*, verruuld. 1) *marren*, dralen. 4) *te deech*, goed, zooals het behoort.

Grafschrift. Volgens hs. A. Jacob van Heemskerck, gesneuveld in 1607 voor Gibraltar, is begraven in de Oude Kerk te Amsterdam. Het laatste dezer bij-schriften leest men voor zijn graf. 2) *darren*, durven.

Op glasschilderij. Volgens hs. A. 1) *kaer*, vriend nl. Pithius. 2) *heircracht*, leger. 4) hoed u, voor menschen, waar men zooveel zorg voor moet hebben. Toen Pithius aan Xerxes vroeg zijn oudsten zoon niet ten oorlog te laten trekken, werd Xerxes zoo boos, dat hij hem doodde. De helften van het lijk werden aan beide zijden van den weg gelegd, waarlangs het leger trekken moest.

Frui paratis.

- 5 Door oorloch wijd en sijd soeckt Pyrrhus weelds gemack.
Noch eigen rust daerom noch anderlieden steurt,
'T is heer, seid Cineas, onder u eigen dack;
En quelt u niet om meer als u genoech gebeurt.

Spoliatis arma supersunt.

- Door schatting, Piso 't bloedt van de gemeent wttapt;
10 Haer swackheit deerlijck stijft zijn tyrannye boos.
Hem moordt een Spaensche boer, en was 't bijcans ontsnapt.
Geen levend schepsel is tot wraeck te machteloos.

5
1608 Donderdach.
I

SANG.

Wijze: *De Traentjes diese weinden.* etc.

- Hoe diep zift ghij gesoncken
Met uw gewenschte smart
O soete sachte voncken
Die borrelt in mijn hart.
- 5 Ghij comt mij staech vermaenen
Van mijner sielen bruit;
Som perst ghij blijde traenen
Ten droeven ooghen wt.
- Geen onweer u en blusten
10 Wt mijn verheert gedacht,
En of ghij som wat rusten,
't Was gae'ren van u cracht.
- U crachten, die mij glissen
Door 't merrech in 't gebeent,
15 Soud jek niet willen missen
Om 's daegeraets gesteent.
- Al doedij somtijts quiijnen
Als 't lichaems ooch ontbeert,
Mijn siel siet lijkwel schijnen
20 De schoonheit die sij eert:

Door oorloch. Zie hier bl. 67. 6) *steurt*, verstoor. 9) *Piso*, Cn. Calpurnius Piso, een aanhanger van Catilina, werd met den praetorstitel uit Rome naar Hispanië verwijderd, waar hij ten gevolge van zijn dwangbestuur vermoord werd.

Hoe diep zift ghij. Volgens hs. A. 4) *borrelt*, opspringt, opspat. 5) *vermaenen van*, herinneren aan. 7) *som*, somtijds. 10) *verheert*, overheerd. 12) *gae'ren*, vergaderen. 13) *glissen*, glijden. 16) de zon. 18) als mijn oog u niet aanschouwt. 19) *lijkwel*, evenwel.

En schept soo groot behaegen
In 't Goddelijk cieraet
Dat sij nae smart te draegen
Voor sulcken wonder, staet.

25 Een wonder dat verflaeuwen
Alle' ander schoonheit doet,
En dalen haer winckbraeuwen
En sincken haeren moedt.

De leden, en de zeden
30 En 't vierighe verstandt
Op Pallas leest gesneden
Van Pallas eigen handt,

Omhelst mijn geest vol minnen:
En sij, van haeren cant,
35 Omhelsen al mijn zinnen
Met even stracken bandt.

Had mij dit heijl begeven,
Soo was mijn weelde vóós,
En al het doffe leven
40 Ontseech mij smaeckelóós.

Des, die van 't overwelven
Des werelts bouwheer is,
Geef dat jck mis mij selven
Eer jck u liefde mis.

5
1608
29 Dinxdach.

DIA.

GLASSCHILDERIJ.

Res est imperiosa timor.

Aan 't paertshayr hangt een swaert en dreicht sijn bosen hals.
Wat lust Damocles dan dat luit of vogel singt
Of 't gebootseerde goudt of leckernij van als.
Slaef is hij van de vrees, die tong en ooren dwingt.

23) dat zij er naar verlangt, er naar streeft voor zulk een schoonheit smart te dragen. 25) *verflaeuwen*, in de schaduw stellen, verdooven. 27) de oogen beschaamd neer doet slaan. 31) *Pallas*, Pallas Athene, Minerva. 38) *voos*, ijl. 41) *'t overwelven des werelts*, de hemel. Dia is Christina van Erp.

Glasschilderij. Volgens hs. A. 3) *van als*, van alles. 4) *dwingt*, bedwingt.

Sua cuique Deus fit dira Cupido.

5 De wisconst looft het rijk aen Nero, maer dat hij
Sijn moeder dooden sal door goddeloos gebodt;
Hij dóóse (seid hij) mits hij raeck aen d' heerschappij:
Soo woedt een felle tocht en wort des menschen Godt.
6
9 Maend.

Ipse suis pollens opibus.

Diogenes en wenscht noch roem, noch schat, noch landt;
10 Van bijstre vrees haer sleep sijn borst oock nemmer dreunt,
Sijn kelder is de beeck, sijn beker is sijn handt,
Die vrij is op geen Luck maer eigen rijckdoom steunt.
6
1608 Dinxd.
10

BRUYLOFTDICHT

TEN HUWELIJKE VAN

ADRIAEN WOUTERSZOOM VERHEE,

EN

KATHARINE GERRITS KOP.

Ziet hier den tijdt, om loon voor lang verdriet t' ontfangen,
O heete Bruydegom, wiens yverigh verlangen,
Dus lange, van een ujr heeft eenen dagh gemaect.
De luye hemel is ten laetsten om geraect.
5 De lang gewenschte nacht ons Aspunt komt beklinnen,
En blindtdoekt deze bel der weereldt, met haer' schimmen.
Met sluymerige stilt' is al, wat leeft, bespoelt;
Behalven 't Bruylofthuys, dat schatert en krioelt.
Het vrolijk woelen barst door zijn' gesplete mujren,
10 En steurt, in haren droom, de slaeprijge gebujren.
Ghy jeughlijk' Hymen, die de Bruyloftfakkell draeght,
Geleyden beddewaerts, komt de gekranste maeghdt.
Zijt gunstigh Hymen, stiert u gang tot dezer stede,
En brengt uw' broeder den gekruyfdn Min doch mede,
15 Den Min, die, met u, uyt een moeders schoot gebaert,

5) *wisconst*, sterrewichelarij; *looft*, belooft, voorspelt. 6) *sijn moeder*, Agrippina.
7) *mils*, opdat. 8) *tocht*, hartstocht. 10) zijn hart siddert niet door den nasleep,
het gevolg, van schrikkelijke vrees. 12) *luck*, geluk.

Bruyloftdicht. Volgens de uitgave van 1636. 5) *aspunt*, pool, noordpool. 6)
bel, bol; *schimmen*, schaduwen, duisternis. 14) *gekruyfdn*, met krullend haar.
Zoo vindt men Cupido in dien tijd meermalen afgebeeld.

- Nae Vaeders strengheid, en nae Stiefvaers hitten aert.
Ghy heilge Venus, o, die lieflijk doet verwoeden,
En laeft met hemels zap de blakende gemoeden
Der dieren, dien ghy 't hart met uwe kracht doorsnijdt!
20 't Gevogelt snaversnel, in 's jaers verjeughde tijd,
Bevaën met minne, doet ghy quelen, tijlpen, schreeuwen;
En knoopt, door 't teelen, een eyndloozen draedt van eeuwen.
De stuysse buyen zyn, Godin, voor u gedweegh,
En vlieden van uw' komst, en stuyven uyt den weegh.
25 De Zee verkeert in lach, voor u, haer grimmigh stooren,
En zoete bloemen werpt u 't aerdtrijk op te voeren.
Niet rijst' er zonder u, in 's levens Godlijk licht,
Nocht vreughdt, nocht minlijkheid wordt zonder u gesticht.
O eeuwigh liefste lust van menschen en van Goden,
30 Zijt gunstigh aen dit paer, in minnen opgezoden;
In eenen vlecht de twee (dies heeft hunn' wensche noodt)
En stooft hen, o Godin, in uwe gulde schoot.
Gelieven, wislijk moet, u, Venus gunst toedragen.
Ik raez' in mijne borst, van hare kracht geslagen.
35 Mijñ' Ziel ontvlieght my. Wat 's dit anders dan bescheydt,
En helder teeken van haer tegenwoordigheit?
Genade! ik zieze, daer de drie Jupijns voor nijgen.
Ik zie z' in volle pracht uyt haren wagen stijgen.
Ik zie dat de Godin haer' zilvre zoolen zet,
40 En vlijdt zich lankzaem t' zeet, op 't sierlijk bruyloftbedt.
Het kostel laken van haer' schoot, en langen bouwen,
Bevloeyt de gantsche spreij, met al zijn' rijke vouwen,
Die kraeken van het goudt. 't Huys is met heyligh spook,
En weerlicht van haer' glans vervult. Een' zoete rook
45 De kamers uyt haer blondt en bolle toyzel zuyken,
Dat hoogh getimmert bralt met pruyken op peruyken.
O driemael zaeligh paer! om lijf en ziel in een,
Door hare mengelvlam, te smelten van u tweën,
Wacht u de Koningin des heughelijken levens,
50 In grondelooze weeld, en duyzendt lusten tevens.
Een overzeldzaem lot. Ach, dat dit eeuwigh duy'r!
En hier verliez' haer recht fortuyne wispeltuyr.
Beslaet uw' willen; ik word' borge voor 't gelokken.
Maer de Godinne wacht. De duyfjens, die getrokken,
55 Dus ver, haer hebben, zyn met kussen drok te werk.
Haer leege waegen hangt en dobbert op het swerk.
t' Haerwaerts gelieven spoeyt, dewijl 't u magh gebeuren;
De noodt kan veel, en geen genote lusten steuren.

16) *stiefvaers*, Vulcanus'. 20) *snaversnel* vroolijk (lat. *garrulus*). 23) *gedweegh*, gedwee, mak. 25) *stooren*, verstoordheid, verbolgenheid. 26) *te voeren*, voor uwe voeten. 30) *opgezoden*, opgekweekt, opgevoed. 32) *stooft*, koestert. 35) *bescheydt*, blijk. 37) *de drie Jupijns*, Jupiter, Neptunus en Pluto? 40) *vlijdt zich lankzaem t' zeet*, gaat langzaam zitten. 41) *kostel*, kostbaar; *bouwen*, bovenrok. 45) *bolle*, hooge, ronde; *zuicken*, zuigen. 46) *pruyken op peruyken*, de boven elkander liggende krullen, strikken enz. van het hooge kapsel der godin. 53) *beslaet, uw' willen*, beproeft hetgeen gij wilt. 58) *en geen*, maar geen.

- Gebruikt uw' tijdt. Wat 's dit? Ghy sammelt schoone Bruydt,
- 60 Uw wakkre voetje sleept, en traentjens springen uyt,
Die 't lieve blinken, van uw ooghjens heel beswalken.
Is 't errenst? oft geveynst, om 't zelschap te verschalken?
Ach las! 't is errenst ('t) is 't. De steden, die 't geweldt
Van overvallend hejr, in rep en roere stelt,
- 65 Wat komt haer harders op, van een verwinnend woeder
Als dat hy scheur' het kindt van lieve Moey en Moeder?
Van Moey en Moeder scheur 't op haer verslingert kindt,
Voor wien de bittere noodt een eeuwich scheyden spint!
Dit roept uw droef gelaet: ghy, met bedropte wangen,
- 70 Blijft, aen uw' armen om haar' hels bestorven, hangen.
Nochtans ghy hadt uw' borst gemoedight, met het zap
Der wijsheid tegens ramp: en valt ghy nu te slap,
Daer 't tijdt is, onverflaewt zich in het quaedt te toogen?
Ach anders is 't van ver, en anders onder d' ooggen!
- 75 Nochtans u heught wat die vernaemde Justus seyt
(Wiens vyandt ghy veel laest) in zyn' standtvastigheit.
En (zint zy spreken Fransch) hebt dorstigh ingenomen
De Meesters van den boost' en besten Prins van Romen,
Plutarch en Seneka; waer naer u lust beving,
- 80 Om te doorgronden een' hunn' beyder leereling,
Den Godlijken Gascoen. Zoo magh men billijk heeten,
Die zoo wel, wat wy zijn, en hy was, heeft geweten.
Der ouden wijsheid smeedt, met list, ons, naer haer wensch.
Deez roept, ghy blaest vergeefs; de stof is maer een mensch.
- 85 Elk van elkandren scheelt; dies, tot haer zaligh leven,
En kan de wijsheid geen gemeenen regel geven.
Den zulken barst het hart; zulk is, in onspoedt, tay:
De Zon biek, dien van broosch, en deez' van beter klay.
Al hangt het aen de noodts onbrekelijke wetten.
- 90 En niet zoo kleen of 't is een schakel aen die ketten,
Met cyndt, en aenvang vast. De leering dient te nut,
Aen 't hart van Godt bereydt: de dwaes geduurigh dut,
d' Aelouwen vatten wel het sierlijkst in de dingen:
Montagne ziet waer 't schort, en komt, door 't diepste, dringen,
- 95 Der waelende natujr, welk' hy tot hajr toe klooft.
En leert (oft ik dool wijdt) zyn' Meesters over 't hoofd.
Komt in zyn' handen yet, dat aenzien heeft gekregen
Ter weereldt, hy mistrouwt zyn oogh, verzoekt te degen,
Of 't wan, oft ydel is, gespleten, oft ondicht,
- 100 En klopt, en blaest, en wikt, en draeyt het tegen 't licht.

59) *sammelt*, talmt, draaft. 65) *wat komt haer harders op*, wat overkomt haar, dat verschrikkelijker, harder is. 69) *bedropte*, betraande. 72) *vall*, zijt. 73) *toogen*, betoonen. 75) *vernaemde*, vermaarde, beroemde; *Justus*, Justus Lipsius (1547—1606), een beroemd philoloog, in zijn werk *De Constantia*. 76) *wiens vyandt*, Dirck Volckertsen Coornhert in zijn *Wellevenskunst*. 79) *Plutarchus* was de leermeester van keizer Hadrianus, *Seneka* die van Nero. 81) *den godlijken Gascoen*, Montaigne (1533—1592), beroemd door zijne *Essais*. 85) *elck van elkandren scheelt*, de een verschilt van den ander. 91) *te nut*, tot nut. 92) *dut*, suft, dwaalt. 95) *waelende*, veranderende. 98) *verzoekt*, onderzoekt. 99) *wan*, ledig; *vdel*, ledig. 100) *wikt*, schudt, beweegt.

- Onnoozel en oprecht vindt hy, dat kleene zoetheit
Aen 't vliënde leven kleeft, zoo 't vriendschap mist en
[goedtheid.
- Hy zoekt Faems nut: maer dat die tot zijn graf uyt swel,
Daerom en sweet hy niet, hy kent haer veel te wel.
- 105 Hy spikkelt zeer uytheensch, zyn ruymvloeyende reden,
Met bloeyzel van zyn' tael; en, op haer' eyge steden,
Voeght hy zeer aerdigh in, al wat 'er aerdighst is
In Pallas heylighdom, 't zy spreuk oft schiedenis.
Zyn' swakke heughnis kon deez' zeer verhaelt bewaeren,
- 110 Oft trekken, uyt geschrift vergaert in d' eerste jaeren,
Waer van hy luttel heeft in taelen doorgebragt.
Al 't werk van valsheid walght, en van de beuzelpracht.
Doch als een dichter ik dit oordeel gae belyen,
Die naeuw weet wat hy zeit vervult van razeryen.
- 115 Ben ik te ver verrokt; de Moeder van de Min
Gaf 't my misschien, tot lof haers ouwden dienaers, in.
Maer ghy, verloofde maeghdt, uytmuntend puyk der vrouwen,
Wiens opwaertsziende Geest, zich niet en heeft gehouwen
By 't siersel van de naeld: maer met een' hooger lust,
- 120 't Onsterffelijk verstandt der overleën gekust,
Indien ghy geene stut by henliën kunt bespeuren
Voor u beswijkend hart, het wellek yst te scheuren
Van Moeder en van Moey, zoo troost u hier dan meë;
Dat haest een Wouter, oft een jonge Jan Verhee
- 125 Uyt u verrijzen zal; die met zijn zoete vaerssen,
't Gedicht zijns tijds verdoof, gelijk de Zon de kaerssen.
My dunkt, ik zie dat deez' u troetelt, vlayt, en smeekt,
Terwijl de vader in huyshoudens zorgen steekt.
Deez' winst een groot deel zal van dat verlies verzoeten,
- 130 En d' overgeve gunst, uws liefs, al 't ander boeten.
Dies u van 't noosselijk omhelzen eens ontslaet,
't Welk, hoem' 'er meer af zuyp, hoe dat het min verzaedt.
Zy gaet. Hoe klopt nu 't hart den heeten lieveloozen!
Zy reyst. Haer aenschijn bloost, en schuyt heel in de roozen.
- 135 Haer hemelsche gezicht sweeft by der aerde heen.
De milde Venus zy waerdinne van u tweeën.

xx *Julius*, CIÖ IO CVIII.

101) *omnoozel*, eenvoudig. 105) *hy spikkelt zeer uytheensch*, hij versiert hier en daar, brengt hier en daar aan op ongemeene wijze. 106) *op haer' eyge steden*, ter plaatse, waar zij te pas komen. 109) *zeer verhaelt*, dikwijls herhaald. 115) *verrokt*, verrukt. 120) *overleën*, overledenen; vroeger, klassieke schrijvers. 123) *Moey*, tante, Griete Pieter Proosten, bij wie Katharine Kop, toen zij weduwe geworden was, weer ging wonen (zie Hooft's *Brieven*, II. 23). 124) Wouter Cornelisz. Verhee, wiens geslacht uit Gouda afkomstig was, woonde eerst te Gouda, was in 1579 schepen te Amsterdam, en werd in 1581 inwoner van Enkhuizen. Hij was gehuwd met eene dochter van Adriaen Pauw. Zijne gedichten in *hs.* berusten in de Stads-Bibliotheek te Hamburg; enkele brieven zijn bekend gemaakt door Van Vloten in den *Spectator* van Aug. 1878 en enkele gedichten door Kalf in het tijdschrift van de Maatschappij der Nederl. Ltk. dl. V, bl. 137—186. *Jan Verhee*, de broeder van Wouter, was schepen van Amsterdam, en „een persoon van bekoorlyk vernuft“; hij stierf in 1599. 127) *smeekt*, vleit. 130) *overgeve gunst*, grootte liefde. 131) *noosselijk*, schadelijk. 134) *reyst*, vertrekt.

SONNET.

Voor 't droevighe gemoedt gesmoort in hooploos leidt
Is niet soo soet het licht; als nae bedompte weken,
De Triumphante Zon comt door de wolcken breecken,
En praelt alleen in 't veldt 't welck hij met gloor bespreit;
5 Soo soet ist wintjen niet dat wt den Oosten wait,
Voor harders, die der dichte' en frissche bladren deken
In coele schaduw vrijdt van 's heten Middachs steecken,
Als mij een treeckjen van u schelle vriendlijckheit.

8
1 Vrijdach.

Een treeckjen doet meer lust in mijn gemoedt ontluicken,
10 Als 't hart ter nauwer noodt de jacht ontvlucht can suicken
Wt killende fontein, met sijnen adem dróóch.
En ghij, mijn siel, ontvliet mij met geswinder vaerden!
Ach sacht! ghij scheurt mij 't hart te lijf wt snelle paerden
En biedt, voor 't licht mijns liefs, een stofwolck aen mijn óóch.

8
2 Saterd. 1608.

DIA.

OP DE BURSE TOT AMSTERDAM.

Godinnen slibbergladt des Amstels, die de voet
Van dit swaerlijvich werck belickt, wilt u niet belgen,
Dat ghij benauwder speelt met u swierende vloedt
Hier, daerse kelen vijf met const gemetst verswelgen.
5 De Burse rijst'er, tot ontfang der volcken vrempt,
Van de langarmde Zee, den vader aller meeren,
En van u maechschap dat aen 's werelts bodem swemt
Gesonden, om wtheemsch u schulpen te stofferen.

10
2 Dondd.
1608.

Voor 't droevighe gemoedt. Volgens hs. A. Boven dit sonnet staat in het hs.: *Voor Granida.* 7) *vrijdt van*, beschut tegen. 8) *treeckjen*, een klein bewijs; *schelle*, doordringende, warme. 10) *suicken*, zuigen. 12) *met geswinder vaerden*, met gezwinde vaart. 13) *snelle paerden*, de paarden voor het rijtuig, waarmede Christina vertrok.

Op de Burse. Volgens hs. A. Bedoeld is de oude beurs op het Rokin tegenover de Beurssteeg. 4) *kelen vijf*, vijf bogen; *gemetst*, gemetselt. 5) *vrempt*, vreemd. 7) *aen 's werelts bodem*, aan de tegenovergestelde zijde van den aardbodem. 8) *wtheemsch*, op ongemeene, prachtige wijze.

OP EEN DRINCKSCHEEPJEN, ADAM VAN VIANENS WERCK.

Indien ghij 't ankerloos wt uwer handt wilt stellen,
En maectt het gulden schip niet, tot den bodem, dróóch;
De gladde watergoon, die 't om end' om bewellen,
Swemmen er op een cort u licht med' wt het óóch.

10
3 Vrijd.
1608.

SANG.

Op de wijze: *Esprits qui souspirez*, etc.

Daifilo.

Persische' Infante, bloem wt Cirus edel aëren
Gesproten; in des hoofs vergulde saelen blij,
Der Joffren welgestiert rijcklijck gepronckte schaeren
Niet cunnen wachten op uw dienst naer uw waerdij.

Granida.

5 Welbooren Harder schoon, de leden, zeden, reden,
Die d' opgetogen zin des stommen vollex voën,
U met grootachtbaerheit eerwaerdelijck beleden,
En hebben, tot haer hulp, noch macht, noch pracht van doen.

Daifilo.

'T alstierende vernuft met hete Liefd bevangen
10 Heeft met meer const uw siel en lichaem afgestap,
Als het ontallijck tal der werlden die der hangen
Straelvlammende' in de lucht, en nergens sijnse vast.

10
1608 Sondach.

5

Granida.

Verquickelijcker geest heeft u Natuur geschaepen
In 't hartevoocht gezicht, en voorhoofd zonder frons,
15 Als jeuchlijck dier, of plant can, op het voorjaer, raepen
Wt het aenschijn vol glans des heuchelijcke Sons.

Op een drinke-scheepjen. Volgens hs. A. *Adam van Vianen* leefde in het begin der 17de eeuw en is door zijn uitstekend drijfwerk in zilver bekend. Een *drinke-scheepje* was een beker in den vorm van een scheepje. 3) *bewellen*, omgeven, bedekken. 4) *op een cort*, spoedig.

Persische' Infante. Volgens hs. A. 3) *welgestiert*, bevallig. 4) *wachten op uw dienst*, acht geven, zich bevljttigen om u te dienen. 5) *welbooren*, edel. 6) *des stommen vollex*, van het volk, dat stom van verbazing is. 7) *grootachtbaerheit*, eerbiedwaardigheid. 8) *van doen*, noodig. 9) *'t alstierende vernuft*, de albesturende wijsheid. 11) *het ontallijck tal*, het ontelbare getal. 14) *'t hartevoocht gezicht*, het oog, dat harten vermeerstert. 15) *raepen*, scheppen.

Daifilo.

Den milden hemel u verganckloosheit toevoeghe:
Ach waardij van de Goön voor een Godin gegroet,
En jck 't altaer dat uw heylighe voeten droeghe!
20 Soo soud' jck groeyen van 't geknielde volx ootmoedt.

Granida.

Soo de killende doodt, gewent het al te schaecken,
Een eeuwich leven uw vriendinne schuldich waer,
Soo storve' jck om u heer van sulcke schuldte te maecken,
'T altaer van uw godin: mijn Hailich van 't altaer.

10
1608
6

W. DIA.

SANG.

Op de wijze: *Aenhoort doch mijn gheclach ghij Ruiters*, etc.

Voor 't al te schittrich licht,
Dat Venus, wt haer lampen
Geblasen, heeft gesticht
In uw hel aengesicht,
5 Hemel en Aerde swicht
En afgrondt met haer dampen.

De Stroomgodinnen gladt,
Die door den Aemstel swieren,
(O pracht van onze stad)
10 Hebben een nijdt gevat
Op uw aenschijn, en dat
Met nijgend voorhoofd vieren.

12 Sondach.
7

Sij quellen haer gemoedt
Met hondert duisendt smarten
15 Om dat uw schoonheit 'doet
Ontsteken in haer vloedt
Met onleschbaere gloedt
Der Watergoden harten.

20) *groeyen van*, mij verheugen in, genoegen scheppen in. 23) *sulcke schuldte*, het eeuwige leven. De zin is: dan zou ik willen sterven om u eeuwig te doen leven, en van mij zelf, uwe godin, het altaer, en van het altaer (= u) mijn heilige te maken. De rollen zou zij dus willen omkeeren.

Voor 't al te schittrich licht. Volgens hs. A. 2) *lampen*, oogen.

- Met moedeloos geweest
20 Dees' Meereminnen quelen
Dat uw volmaeckte leën
Van boven tot beneën
Met nieuwe const gesneën
Hen al haer vryers stelen.
- 25 Een troosjen hebben zij,
Dat 's hoop van te beleven,
Dat, door uw strafheit, ghij
Den tijdt sult gaen voorbij
Van soete vryerij,
30 En hebben niet bedreven.

12
8
1608

Maend.

J. A. C.

OP HUS EN SIGMUND, SCHOORSTEENPOSTEN VAN
MR. H. DE CAISAR.

Ghij zekert Hus sijn lijf, Sigmund, en doet hem moorden:
Duidt, zoo ghij wilt, u reën, ghij moocht geen schand ontgaen;
Men is gebonden, niet aent luiden van sijn woorden,
Maer aen den sinne, die m' er door wil doen verstaen.

12
23 1608 Dinxd.

HORATIUS.

Frui paratis, et valido mihi
Latoe dones ac simul integra
Cum mente, nec turpem senectam
Degere, nec cythara carentem.

- Latonaes zoone jont
Mij dat jck mach gesont
Genieten het bereide;
En met een vol verstandt
5 Mijn outheit sonder schandt
Niet sonder vreuchden leijde.

27) *strafheit*, stugheid, koelheid. 30) *en hebben niet bedreven*, en niets verricht hebben met die schoonheid.

Op Hus en Sigmund. Volgens hs. A. „Ipsum omni prorsus impedimento remoto transire, stare, morari, redire libere permittatis“, had Sigmund geboden in den vrijgeleidebrief aan Hus gegeven. Maar men behoefde aan eenen ketter geen woord te houden, werd er gezegd, en Sigmund stond toe, dat Hus door zijne vijanden veroordeeld en ter brandstapel gevoerd werd.

Frui paratis. Volgens hs. A.; zie Horatius, lib. I, od. 31. *Latonaes zoone*, Apollo. 3) *het bereide*, wat ik bezit. 5) *outheit*, ouderdom. 6) *leijde*, doorbrengende.

VOOR G. P. PROOSTEN. ADVIJS IN LOTERIJE.

Godt jon mij 'tgeen jck heb in grijsheit onbegeerlijck
Te nutten sieck noch dwaes, aelwarrich noch oneerlijck.

SUR LA BOURSE D'AMSTREDAM.

Pour avoir des espars un corps constitué,
Theseus en demidieu fut honoré d'Athenes.
Le premier Marinier qu'aura il pour ses peines,
Qui ralliant le monde' en fit une cité?

Si fit-il: car les fruicts de la civilité
En sont jouys a plein par voye du commerce.
La Terre, dans la Mer, ne semble plus esparsé,
Tant en ce bastiment de monde' est assemblé.

²
1609 Dinxd.
24

Vernuft des werelds, die te weegh brengt wat 'er schiedt,
Dewijl 't al gaet soo 't hoort, laet mij verdrieten niet.

1609.

OP HET BESTANDT.

Wat komt' er ongewoons van verre sich vertoogen?
Wat uytheemsche gedaent verrijster voor mijn ooggen?

Voor G. P. Proosten. Volgens hs. A. Zie bl. 67; *advijls*, devies; *jon*, gunne. *aelwarrich*, gemelijk, knorrig.

Sur la bourse. Volgens hs. A. *des espars*, uit de verspreide, op zich zelf staande deelen.

Vernuft des werelds. Op den omslag van het tweede rijmkladboek, dus na 22 Februari 1609. Het komt ook voor in brief 5, die geschreven is vóór het sluiten van het bestand, derhalve zeker vóór April 1609.

Op het bestandt. Volgens de uitgave in de *Verscheyde Nederduytsche Gedichten*, dl. I, bl. 106. Van de fraaie prent in drie bladen, waarvan dit gedicht eene beschrijving bevat, wordt een latere druk zonder naam van graveur, met adres van P. Goos vermeld bij F. Muller, *Nederl. Historiepl.*, no. 1267. Op een wagen of affuit met vier wielen, beladen met een trom, pieken en andere wapenen, zit het Bestand, aan hare eene zijde Tucht, aan de andere Voorspoet. Voor op den wagen zit P. Joan Naey en ment. De wagen wordt getrokken door twee paarden, bereden door Albertus en Isabella en aan de hand geleid door Zedicheit en 's Lands liefde (amor patriae). Henricus III Galliae rex en Jacobus magnae Britanniae rex loopen elk bij een der wielen en helpen die voortgaan. Onder de wielen liggen Ontucht (Licentia) en Ellende. De wagen wordt opgewacht aan de eene zijde door 't Vrije Nederland in eene tent op een troon zittende; naast haar staan twee mannen, Ordines, voor haar Mauritius pr. Auralcaae met zwaard en schild. Aan de andere zijde zit even zoo in eene tent den wagen op te wachten 't Neerlandt onder de Aartshertoghen; voor haar staan Philipus III Hispaniae rex en Ambrosius Spinola Marquis de Benafro. Achter op den wagen zit Vermoeden (Suspicio) met een vogel, Zorg (Cura), op de hand. Het Bestand houdt eene keten in de hand, waaraan vastgebonden 't Oorloch, een geharnast krijgsman, achter den wagen loopt. Hem volgen een aantal soldaten. Op den achtergrond eene stad en verschillende personen met landbouw, handel, scheepsbouw, scheepvaart enz., bezig. In de lucht Venus door Mars omhelsd, gezeten op een wagen door twee duiven getrokken en door Cupido gemend.

- Luyster, ick hoor; ick hoor het dreunende gekras
 Van spiessen en van roers, van schild' en harrenas.
- 5 Een voeder wapens is 't. Het aerdrijck overladen
 Van 't rollen tizzardt, en beswijkct onder de raden
 Van 't sackende geschut. 't Gaet langsaem voort. Maer wie
 Magh 't wesen, die ick daer in 't alder-opperst sie?
 Komt hier oock onvermoedt de langhverwachte *Vreede*?
- 10 Neen: s' heeft een swaert: maer 't is gezegelt in de scheidt.
 Te slaen en dreyghtse niet; doch houdt het in der handt:
 't En is geen Vrede, maer 't veeljarige *Bestandt*.
 Weêrloos en afgewendt houdt sy 't geweer beseten,
 En sleept het *Oorlogh* nae, gevleugelt aen een keten;
- 15 Die schoorvoet wederstreeft met lichaem en met ziel:
 Soo garen hy te rugh den tragen wagen hiel.
d'Aerts-Hertogen gevoert soo 't schijnt van eedle sinnen,
 's *Lants Liefd'* en *Zedigheyt* met trecken voorwaerts winnen:
 Maer Voerman *Vader Naey* bestiert den disselboom,
- 20 En graeuwt, en smeeckt, en viert de paerden haren toom.
 Wilde *Ontucht* en *Ellendt* zijn t' onder heel verstooten:
 Maer op den wagen zijn 't *Bestandt* haer speelgenooten,
 De ruyme *Voorspoedt* met haer horen rijkch bevrucht,
 En met haer breydel nut, de welgeschickte *Tucht*;
- 25 Die duurende den tijdt van 't al te bloedigh sryden,
 Onveyligh en beschreumt verr' moesten staen ter zyden,
 En wierden van trompet en trommelslaen verdooft:
 Nu komen sy ten toon, en steecken op haer hoofd.
 Twee Princen haren gangh omtrent den wagen maken,
- 30 Die neemt vry beter shoot, waer sy de wielen raken
 Slechts effen met den tip van hare vingers aen:
 Soo luystert naer haer kracht den wagen swaer gelaên.
 Is 't wonder? d' een die is den Koningh groot van moede,
 Die 't Rijk hem eygen van bloedts wegen, met den bloede
- 35 Daer toe gewonnen heeft, en (danck sijn rechter handt,
 Niet min als sijn geslacht) de Fransche Kroone spandt;
 Minervaes vriendt, besint in haer Ulysses stede,
 De Soon des Krijghsgods, en de Vader van de Vrede.
 Den and'ren voert den staf verheven en ontsien,
- 40 Van Groot Brittanjen, dat sijn naem al verr' deed vliên
 Van outs; (hoe wel 't de vloên van 't vaste lant afpaelden)
 Sijn naem, waer meê so breet de Roomsche Keyzers
 [praelden.
- Hem hebben opgevoedt de dochters van Jupijn,
 Die op den dubbeltop *Parnas* geseten zijn;

5) voeder, wagenvracht. 8) in 't alder-opperst, heel boven op. 13) houdt sy 't geweer beseten, houdt zij de wapenen in bedwang. 14) gevleugelt, gebonden. 15) schoorvoet, zich verzettende, onwillig. 16) hiel, hield. 17) gevoert, geleid, gedreven. 19) Vader Naey, Pater Neyen, die uit naam van de aarts Hertogen over het bestand onderhandelde. 24) nut, nuttig; welgeschickte, ordelijke. 25) al te, zeer. 30) die neemt vry beter shoot, die gaat veel beter vooruit. 33) den Koningh, Hendrik IV. 37) Minerva beschermde in den Trojaanschen oorlog Ulysses; besint, door haar bemind. 39) den and'ren, Jacobus I. 42) sijn, nl. van Groot Brittanjen; breet, trots. 43) de dochters van Jupijn, de Muzen. 44) Parnas, de Parnassus, gebergte in N. Griekenland, het verblijf van Apollo en de Muzen; ten Noorden van Delphi verheffen zich loodrecht de twee hoogste toppen Tithorea en Lycorea.

- 45 Dees deden hem altijd oock luystren na haer wincken,
En gaven hem van joncks uyt d' Hoefslagbbron te drincken;
Waer voor hy t' sijner beurt, volwossen danckbaerlijck
Haer burgerinnen maeckt, en voedet in sijn Rijk:
't Welck sy weêr onder haer niet sullen laten blijven;
50 Maer, voor altijd, sijn naem den dagh in 't voorhoofd
[schrijven.

Dus raect den *Wagen* voort met dommeligh geluyt,
Den *Nederlanden* wordt sy welkoom toegekruyt,
En heeft tot eenen sleep de treurende Soldaten.
En of' er veel al schoon mistroostigh haer verlaten,
55 Welcke elders haer geluck te soecken dwingt de noodt,
Soo blijft doch even wel den hoop geweldigh groot.
Benedens handts haer roers; haer spiessen treurigh slepen
Met omgekeerde punt, en schrijven 't stof vol strepen.

O Nederlanders die soo langh om ruste riept,
60 En nooyt gerusten slaep in veertigh jaren sliet,
Rust nu een goede poos met matelijck verblyden,
Doch op u hoede blijft wel van der Staten zyden;
Laet u 't Bestandt de schrick en angst ten deel ontslaen,
Maer vrylijck hanght *Vermoen* en *Sorgh* den Wagen aen.

65 Den Wapenheere *Mars*, die lust heeft overmoedigh
In 's Zeemaets grimmigh oogh, op sijnen vyandt bloedigh,
En groeyt in 't veldtgeschrey, in 't dondrigh schuts getier,
En 't blickren van 't geweer, en 't blaeckren van het vier,
Is 't al te lange spel begonnen te vervelen:

70 En 't lust hem langer bet' met *Venus* wat te spelen;
Dies hy sich voegen, voor een nachje, gaet by haer.
O Krijghsliê dat 's voor u een nacht van twalef jaer.

Doen 's Hemels Koningh groot sijn minlust heeft genoten
Van schoone' Alcmene', en lagh in haren schoot gegoten,
75 Beswaddert om end' om van armen wit en sacht,
't Half etmael docht hem niet dan een kort halve nacht,
Den dagh vernesteld' hem te vroegh; dat aen 't verloopen
Nachjen, hy noch een nacht gedrongen was te knopen,
Soud' hy sijn lust versaên, in steê van haren man:

80 En d' onverwonnen held *Alceides* quam' er van,
Die Goddelijck van aert sijn boose lusten snoerde,
En levende gedaent des deughds in 't harte voerde,
Die voor d' onnoosle streedt, d' onbillijcke besprongh,
De dwingelanden wreedt, en woede dieren dwongh.

85 Och of met haer gelaet, en minnelijcke treecken
d' Alscheppende Godin soo streelen en besmeecken
Den forssen Krijghs-Godt kon, en lieflijck ondergingh,
Dat hy sijn hevigh hart soo vast aen 't minnen hingh,
Dat sy beswangert in den nacht van twalef jaren,

90 Hem moght de *Vrede* tot een soete dochter baren!

46) d' Hoefslagbbron, de Hippocrene, eene bron aan de Muzen gewijd en ontstaan door den hoefslag van het gevleugelde paard Pegasus. 51) dommeligh, dof. 54) en of' er veel al schoon, en ofschoon er al veel. 70) bet', liever. 73) 's Hemels Koningh, Jupiter. 75) beswaddert, omsliengerd. 77) vernesteld', verjoeg. 83) d' onnoosle, de onschuldigen. 85) minnelijcke treecken, liefdesbetuigingen. 87) ondergingh, trachtte te bewegen, te overreden.

- Of ghy haer, ô *Vulcaen*, doch nu betyen liet!
Ghy saeght wel eer soo nauw tegen Anchises niet.
Of lust het u in 't net haer weder te bekeyen,
Soo sluyt haer dan soo vast dat sy niet konnen scheyen
95 Op haer bestemde tijdt, die snellijck om sal spoën:
Het een Bestandt moght staegh dan uyt het ander broën.
Maer hebby sorge dat terwijl sy vreught bedrijven,
U ambacht wonderlijck sal ongeoeffent blijven,
U Aenbeeldt ledigh en u konste stil sal staen;
100 Door 't stilstaen van den krijgh, en keert u daer niet aen;
Ick weet u tijdtverdrijf. In plaets van roers en speeren,
En helmen gladt, gewoon uw winckel te stoffeeren,
Smeedt een *Colos* van goudt, soo grof en hoogh, dat hy
Halfwossen, van het Hof de Vyver overschry,
105 Dan volle rustingh deck d' aensienelijcke leden,
Vermaelt met Slotenval en met verwonnen Steden,
Daer mateloose moeyt en tijdt in zy gespilt,
En drijft de groote Slagh van Vlaendren in den schildt,
Daer ghy dit opschrift om sult stellen met uw handen:
110 BESCHERMER VAN DE VRIJ-VEREENDE NEDERLANDEN.
En als het sware werck voltoyt is tot den top,
Soo setter 't hoeft van 't Hoofd des Huys van Nassau op.
Beeldt op den hellem uyt *Volstandigheydt* geduldigh,
Naerstigen Arrebeydt en *Wackerheydt* sorghvuldigh,
115 *Tijdtgrypingh*, *Gauwberaedt*, en *Vorstelijke kunst*,
Die, sonder haet oft smaedt, verwerft ontsich en gunst;
Voortvarentheydt en *List*; oock wild' ick dat ghy veughden
Schickwetenschap daer by, met vier voornemen *Deughden*,
En dat het *Goedt geluck* uyt haerlië herssen wos,
120 En hield, voor 't zeyl, gevat den woesten vederbos.
De wijse Vaders door lange' oeffeningh ervaren,
Die geenen kommer, moeyt, noch sware kosten sparen,
Maer waken, dagh en nacht, met hart, sin en verstandt,
Sorghvuldelijck beducht voor 't liefste Vaderlandt,
125 Waer van sy het bestier met rijpe reden mennen;
Die grootelijcks van hem haer vryheydt waerd erkennen,
In haer gemoeden vol van heete danckbaerheydt,
Hem hebben dus een Beeldt te rechten toegeleydt.
Maer, overmits het van geen menschen waer te smeden,
130 Zy u, ô Godt des vyers, dit werreck aenbesteden,
Soo 't te vergelden is met offer en met eer;
En wenschen dat u tongh 't volmaeckte soo besweer;
Dat, of de wereldt smolt door 's Opper-Godts vergrammen,

91) *betyen*, hun gang laten gaan. Vulcanus, de god van het ijzersmeden, had eens Mars en Venus, toen zij zich aan mingenot overgaven, in een ijzeren net gevangen en aan den spot der goden overgeleverd. 92) *Anchises* verwekte bij Venus, die hem om zijne schoonheid beminde, een zoon Aeneas. 93) *bekeyen*, beetnemen, bedotten. 101) *roers*, geweren. 103) *grof*, zwaar, groot. 104) *halfwossen*, half volwassen. 105) *aensienelijcke*, eerbiedwekkende, ontzaglijke. 106) *vermaelt*, beschilderd. 107) *gespilt*, besteed. 108) *de groote Slagh van Vlaendren*, de slag bij Nieuwpoort. 114) *naerstigen*, onvermoeiden; *wackerheydt sorghvuldich*, beleidvolle dapperheid. 115) *tijdtgrypingh*, het waarnemen van het juiste oogenblik; *vorstelijke kunst*, de politiek. 117) *veughden*, voegdet. 119) *wos*, wies. 124) *beducht voor*, bezorgd in het belang van. 128) *te rechten*, op te richten; *toegeleydt*, toegedacht. 132) *'t volmaeckte*, wanneer het volmaakt, afgewerkt is. 133) *of*, indien, als.

- Het selve niet en werdt veroverd van de vlammen.
135 Dan soo de noodt, die 't al verheert, u dit verbiedt,
Het sal daer even wel om achterblijven niet:
Maer wy en ons geslacht die sullen t' allen dagen
Soodanigh heerlijk beeldt in ons' gedachten dragen,
En vieren in ons' hart met danck en lof, alsins,
140 De weldaedt en de deught van den *Nassauschen Prins.*
1609.

OP DE
VERTOONINGEN

OVER HET TWAELFJARIGE BESTANDT, GEDAEN BY DE OUDE KAMER
IN LIEFD BLOEYENDE, TOT AMSTERDAM, DEN 5. MAY,
DES JAERS 1609.

Opschrift boven het Toonneel.

Wil boven eygen baet, elck een de vryheyt minnen,
U t'saem-gevechte Staet geen vyant mag ontginnen.

I. VERTOONINGH.

d' Hoovaerdige *Tarquijn* veld' d'hoogste bloemen neêr,
Dat 's, slaet de Hoofden, de Gemeent is uyt der weer.

II.

5 Den Dwingelandt *Tarquijn* het volck vertreden hiel.
En *Brutus* speelt den Sot, al of 't hem wel geviel.

III.

Wie eerst sijn Moeder kust, verkrijght de heerschappy.
Elck loopt voor *Brutus* heen: maer d' aerde kusset hy.

IV.

't Heylighst dat *Lucrees* haer Man had toegewijt,
10 Rooft *Sextus* 's Koninghs Soon, uyt dulle brandt en nijdt.

V.

Van *Lucretias* trouw getuygen zijn geweest,
Haer bloedt voor haren man, en voor de Goôn haer' geest.

139) *alsins*, te allen tijde.

Op de vertooningen. Volgens *Versch. Nederd. Gedichten*, dl. I. bl. 355. 2) *mag ontginnen*, kan losmaken, zich meester maken van. 3) *Tarquijn*, L. Tarquinius Superbus (534—510) Rom. koning, onderdrukte vooral de patriciërs en liet velen van den hoogsten stand ter dood brengen. Aan L. Junius Brutus, die zich zeer onnoozel hield en den domme speelde, droeg hij op zijne zonen te geleiden naar het orakel te Delphi, waar zij vernamen, dat hij koning zou worden, die bij zijne terugkomst het eerst zijne moeder kuste. Brutus hield de aarde voor aller gemeenschappelijke moeder en kuste deze. Een der zonen van den koning, Sextus Tarquinius onteerde Lucretia, de vrouw van Tarquinius Collatinus. Brutus zette het volk op tegen de Tarquini en wist hunne verbanning te bewerken. In 509 werd hij met Tarquinius Collatinus consul en toen hij eene samenzwering van den adel ontdekte, waarin ook zijn eigen zoon betrokken was, liet hij dezen voor zijn oogen terechtstellen. 4) *uyt der weer*, weerloos. 8) *voor Brutus heen*, Brutus vooruit 10) *dulle brandt*, dolzinnige hartstocht.

VI.

Lucretias misval 't verdruckte volck soo deert,
Dat het op *Brutus* eysch de Koningen versweert.

VII.

15 *Tarquijn* en sijn geslacht van d' alderhoogste trap
Verstooten, moeten uyt, en gaen in ballingschap.

VIII.

Staet op geslacht. De slaef beluystert heymelijck,
Dat *Brutus* Soons *Tarquijn* beloven 't oude Rijk.

IX.

De Vryheyt van sijn Landt staet *Brutus* voor soo waert,
20 Dat hy sijn Soons daer voor niet van de doodt en spaert.

X.

BESLUYT.

Vereende Landen, wilt ghy soo de Vryheyt minnen,
Dat sy u waerder zy als yeders eygen baet,
Soo magh geen Dwingelandt, u t' saem gevechte staet,
Met list, noch met verraedt, noch met geweldt ontginnen.

MAISANG.

Op de wijze: *Bedrijft geneucht,*
Ghij jonge jeucht, etc.

Op, op, mijn geest
En wacker weest
Om mijn gedacht te stieren,
Al watmen eert
5 Ter wereld, leert
U bet mijn Lief, te vieren;
Want alles swicht
Het, voor het licht
Dat jck moet eeuwich minnen,
10 Voor 't eenich goet
Dat mij voldoet
Mijn altekiessche zinnen.

Het grof geslacht
Des vollex acht
15 Van andre waerdte te bóóghen,
O domme Tijd
Die mij verslijt,
Ghij hebt noch brein, noch óóghen,

13) *misval*, ongeval, ramp. 14) *versweert*, afzweert. 19) *soo waert*, op zoo waardige wijze.

Maisang. Volgens hs. A. 6) *bet*, beter, 12) *altekiessche*, zeer kieskeurige. 13) *grof*, ruw, onbeschaafd. 14) *acht van andere waerdte te bóóghen*, acht het waard op anderen te bogen, trotsch te zijn.

De geen die ghij
20 Hooch in waerdij
Verheft, en zijn geen vrouwen:
Of sijn 't, jck can
De mijne dan
Voor een mannin niet houwen.

25 Die ghijlie viert
Sijn wel verciert
Met schoon en Aerdicheden;
Maer bij den dach
En (dunckt me) mach
30 De claeerste nacht niet treden;
De mijne tooch
(Want jong zij sooch
Heltinne moeders speenen)
De wijze deucht
35 Die 't al wel veucht,
In 't merrech van haer beenen.

⁵
1609 Dinxd.
12

Wie boven al
Op d' aertsche bal
Doorluchtich is verschenen,
40 Wos door gevaer
En commer, daer
Veele' in versmachten, henen;
Geen menschen handt
Mijn dierste pandt
45 Wt grouwsaeme' ongelocken,
Maer loutre wacht
Van hoogher macht
Des Hemels, heeft getrocken.

Den Hemel droech
50 Wel laet en vroech
Met reden, sorch gelaeden,
Voor 't schoonste waert
Daer hij vergaert
In had soo veel cieraeden.
55 Van yder daedt
Die sij anvaet,
't Misvoeghen is gebannen;
Sij singt of praet,
Sij lacht zij gaet,
60 Een strickjen staet gespannen.

40) wos, wies. 42) *versmachten*, omkomen. 52) 't *schoonste waert*, het schoonste kleinood. 56) *anvaet*, aanvat, begint, onderneemt.

Een strickjen, daer
Verwarren haer
In, al die kennis draeghen.
O Wonder hóóch!
65 O Werelds óóch!
O glans van onze daegen!
De claere Son
Niet opgaen con
Soo ghij uw aenschijn heelde;
70 Alleen, want, hij
Verrijst voor dij,
Mijn Lief, mijn Licht, mijn Weelde.

Voor u, de Maj
Nu, maxels fraj
75 Verziert van cruïdt en bloemen,
Maer als ghij scheidt
Wt menschlijkheit,
Sal 't aen u staen te noemen,
Wat dat ghij wildt,
80 Of Pallas schildt,
Of Junoos scepter draeghen,
Of dat u wijck
De suiverlijcke
Venus wt haer waeghen.

5 Woonsd.
13

DIA.

LEIDT.

Op de wijze: *Sei tanto gratiosa*: etc.

O staedich eeuwich claeghen!
Als aen den Hemel boven 't Aerdsche rijke
Hangt in sijn gulden waeghen
De schoonste Son, mijn Leven, uws gelijcke;
5 Sendt hij niet meer
Tot mijwaerts neer,
Gelijck hij plach te senden
Vreuchd en verblijden,
Maer druck, en last, en lijden,
10 En ellenden.

En als gaet onderhalen
Sijn blonde cruin de Son, int nederclimmen,
En dat der starren straelen
De duisterheit ontsuivert met haer schimmen,

62) *haer*, zich. 70) *alleen, want hij*, enz. want voor u alleen verrijst hij.
74) *maxels*, maaksels. 75) *verziert*, denkt uit. 76) *als ghij scheidt wt menschlijkheit*,
als gij ophoudt mensch te zijn. 83) *suiverlijcke*, schoone.

O staedich eeuwich claeghen. Volgens hs. A. *Leidt*, klaagzang. 13) *en dat*, enz.
en als de duisternis met hare schaduwen den glans der stralende sterren
verdooft.

15 De naere nacht
Verswaert mijn clacht,
En telt mij mijn droefheden,
Die 't harte quellen,
Maer wt sal sij ze tellen
20 T' geen en steden.

Comt dan ten langen lesten
De loome slaep mijn matte leën becruipeu,
Die can haer soo niet vesten,
(Waer sal mijn geest des droefheits dwang ontsluipen?)
25 Of jck ontwaeck
Met suchten vaeck;
Of droomen d' alderbangste
Schudden van binnen
Mijn sinneloose zinnen,
30 Noch met anxte.

Ghij die u gaet vercloecken
Om mij te scheuren van mijn Liefstes zije,
Ick wil u niet vervloecken:
't Verslaegen hart heeft moed noch hovaerdije,
35 Maer bid alleen,
Als ghij 't vertreën
En nae uw welbehaeghen
Gansch hebt verdwongen,
Dat doch mijn vrouw uw tongen
40 Niet meer plaeghen.

U sij mijn hart bevolen
Teelvenus niet, maer Venus die doet enden;
Roost ghij 't op heete colen,
Is door dees offerhand 't Geluck te wenden
45 Dat het verlaet
Den bittren haet
Die 't heeft op ons gelaeden,
En door mijn rouwe
Beweecht werd met mijn vrouwe
50 Tot genaeden.

6
1609 Sondach.
28

DIA.

15) *naere*, duistere, donkere. 19) *wt — tellen*, uittellen, ten einde tellen.
20) *'t geen en steden*, nooit. 42) *Teelvenus*, enz. Hooft denkt hier aan de *Venus felix* en de *Venus libitina* der Romeinen. 44) *'t geluck*, het lot. 45) *verlaet*, aflegge.
48) *rouwe*, smart. 49) *beweecht werd*, bewogen worde.

SANG.

Op de wijze: *Sei tanto gratiosa*: etc.

Sichbaere Godt, te praelen
In wiens aenschijn Natuur haer siele sette
Vol eindelose straelen
Van vrolijk licht en levendmaeckende' hette,
5 Die 't al verquickt,
Die 't al beschickt
Wat leeft oft hellept leven:
Dies u met reden
Den crans der wetentheden
10 Wort gegeven.

Al goedt en al bescheiden
Schift ghij van een de doodtvyande tijden,
En laschtse tusschen beiden
Met Lente' en Herfst die niet soo bitter strijden.
15 Soo d' eene dach
U hooch gaen sach,
En d' ander dach ver neder,
Soud niet vol pijnen
Het brein des werelts schijnen
20 Aen het weder?

Niemand en hoeft t' ontberen
Uw goedtheit mild, ghij lonckt soo vriendelijcken
Op ambachtslieën als heeren,
Op slordighe' arme', als overdwaelsche rijcken.
25 Geen straffe rol
In 's werelds hol
Is u belast te voeren
Maer siel en sinnen,
Met uwe cracht, wt minnen,
30 Te beroeren.

Ghij roert, op d' Aerdsche steede,
De menschen, bij haer geest van lichaem dwerghen,
Alleene niet, maer mede
In woeste zee 't woest ongediert als berghen,
35 Dat nemmer stil
Sich rusten wil,
Maer dobbert op de vloedén,
Geeft hem tot spelen,
Wanneer uw óóch comt streelen
40 Haer gemoeden.

Sichbaere Godt. Volgens hs. A. *Sichbaere Godt*, de zon. 4) *hette*, hitte. 11) *al bescheiden*, zeer verstandig. 12) *doodtvyande tijden*, zomer en winter. 13) *laschtse*, verbindt ze. 17) *ver neder*, veel lager, als in den winter. 24) *slordighe*, havelooze; *overdwaelsche*, in weelde badende. 25) *straffe*, strenge. 32) *bij haer geest*, enz. die wat het lichaam betreft dwergen zijn vergeleken bij hunnen geest. 34) *'t woest ongediert als berghen*, de ondiere groot als bergen. 36) *sich rusten*, rust houden. 38) *geeft hem tot*, begeeft zich tot, gaat.

Lof die u heeft geschaepen,
U, die mijn ooghen licht geeft om t' aenschouwen
'T cieraedt daer zij nae gaepen,
D' eerwaerdichst van veel hondert duisendt vrouwen,
45 Die al haer tredt
Van zeden set
Om d' eere t' onderhaelen,
Die ghij cunt wenschen,
Van danckvaerdighe menschen,
50 Voor uw straelen.

Doe schoonheit sach haer conste
Aen uw aenschijn besteedt soo wel gelucken,
Mijn vrouw, beving haer jonste
En lust, om daer een swinckjen wt te drucken
55 Van goedtheits aerdt,
Die sit gepaert
Met Reedlijckheit bescheiden,
Diep in uw aëren,
In handel openbaeren
60 Sij haer beiden.

Aen u wort wel bevonden,
Dat oordeel rijp, om daedt in maet te voeghen,
Geenssins en is gebonden
Aen jaeren die met rimpels 't voorhoofd ploeghen;
65 Ghij blinckt van jeucht,
Ghij blinckt van deuchdt:
De jeuchd is buit der jaeren,
Maer deuchds schoonheden
Verwelcken t' genen steden,
70 Noch verhaeren.

Uw zeeden ingebooren
Soo lieflijk mijn beoorlijk hart bestryen,
Dat haer mijn siel beswooren
Opgeeft aen dees haylighe toveryen.
75 Bij daech noch nacht
Sloft mijn gedacht
Uw deuchden te trompetten:
Wilt uw genaede
(Comt u mijn dienst te staede)
80 Open setten.

28 decemb.
Maendach 1609.

43) *gaepen*, verlangend uitzien. 47) *o' onderhaelen*, te achterhalen. 53) *jonste*, liefde, verlangen. 54) *swinckjen*, zweem. 57) *reedlijckheit bescheiden*, verstandig oordeel. 59) *in handel*, in uwe handelingen, daden. 70) *verhaeren*, verzengen, verschroeien. 72) *beoorlijck*, gemakkelijk te bekoren. 73) *haer* — *opgeeft*, zich overgeeft; *beswooren*, betooverd. 76) *sloft*, verzuimt.

Smelt ghij (is 't nut) te saemen,
Eeuwige Liefd die seker 't best sult geven,
Ons sielen en lichaemen,
Dat zij verstreck mij lief en lust en leven:
85 Geen borst is dicht
 Voor uw gesicht,
 Ghij kent mijn hart van binnen;
 Ist als jck tóóne,
 Soo laet mij van mijn schóóne
90 Troost gewinnen.

27 decemb. HARTENVANC PRIIS.
Sondach 1609. MITHRA GRANIDA.

SONNET.

In d' ouwde' eenvoudige tijdt voor duisend jaer verleden
'T standttijdeloos geslacht, dat vander Aerden leeft,
Met loffelijcken naem van goón, vergolden heeft
De geene die haer nut, of vreuchd, of vriendschap deden:
5 Oock, die ontfangen macht bescheiden gaet besteden
Aen onderdaenich volck, en d' harten t' samen weeft,
Soo dat het min in noot, en min in voorspoedt sneeft,
Verdient den hooghen naem van Aerdschen god met reden.
Voochdesse van mijn siel uw PRIIS is HARTENVANC;
10 Ghij mijn bevangen hart bestiert met goetheits dwanck,
Gedoocht dat jck u mach voor mijn godinne vieren.
Uw goedtheit en vernuft van niemant wort beschaemt,
Dies ghij, met reden sijt aerdsche godin genaemt,
Dewijl de godtheit hangt aen goedt sijn en bestieren.

CHRISTINA VAN ERP.
bij verstelling van letteren,
HARTENVANC PRIIS.
2 Januario RIJC VAN HARTEN. *S. P. schieten over.*
Maendach 1610. RIJP VAN HARTEN. *S. C. schieten over.*
 PRIJS VAN HARTEN. *C. schiet over.*
 MITHRA GRANIDA.

SANG.

Op de wijze: *Verheven grootsche siel, of Fortuin helas bedroeft.*

Voochdesse van mijn siel, wtmuntend hooch cieraedt,
Die op den top des lofs in mijnen sinne staet,
Die sweeft door mijn gedacht, die door mijn adren swiert,
En mijn vervreemt gemoedt met soeten dwang bestiert.

In d' ouwde' eenvoudige tijdt. Volgens hs. A. 2) *standttijdeloos*, dat zeer korten tijd van bestaan heeft. 7) *min*, minder; *sneeft*, valt, zondigt. 9) *voochdesse*, meesteres. 12) *vernuft*, verstand. 14) *dewijl de godtheit*, dewijl het god zijn bestaat in.

Voochdesse van mijn siel. Volgens hs. A.

5 Een treckjen van uw beeld noyt wt mijn hart verdween,
Sint uwen glans aen mijn te keurich óóch verscheen,
'T welck tocht nae 't overschoon en schoon bij schoon versmijt;
Dies aecklighe' eensaemheit den bloem mijns levens slijt.

Doch lichaems schoonheit mij mijn ruste niet en róóft;
10 Al flonckert 't gouden hayr soo swaddrich om uw hóóft;
Al vlamt uw hel aenschijn van blanck en blosend licht;
Al straeldij Min en Eer, in 't schricken van 't gesicht;

Al tróónt uw handt geleert, met vingers wis en snel,
Vlaeyende wijsen wt het sangrich snaerenspel;
15 Al lockt uw soetste sang, met strelend lief geluit,
De sielen opgelicht tot haer lichaemen wt;

In strickjes van uw hayr mijn geest niet is verwart:
Uw blinckend aengesicht sticht mij geen brand in 't hart:
Van 't schittren uwes oochs en word jck niet verblindt:
20 Noch sang noch constich spel mijn sacht gemoedt verwint.

Maer wijse goedtheits cracht, en 't nedrich braef gelaet,
Dat harten teér verquickt, en harten trots verslaet,
Aerdighe geesticheit met soeten val vertaelt,
Dees hebben op mijn siel verwinnings eer behaelt.

Vervolch.

25 Waert ghij Penelope, en jck Laërtes zoon;
Tocht weigerd' jck, indien de Griecken mij ontboón:
Ick dacht, gelijk als hij, wat geldt mij naem en eer?
Of dat jck Priams stadt het onderst boven keer?

Al ging mij Calchas aen, en leide 't voorspoock wt,
30 Dat jck mijn vloot te rug soud wenden vol van buit,
Van silver en root goudt, en van gestickte cleên,
En slaeven sonder tal, hij creech tot antwoordt neen.

Ick gaf mij wt uw schoot, om geenderley vertooch.
Ick waen jck veel te vast soud' cleven aen uw óóch;
35 Een lonckjen had ick daer af, liever op den dach,
Als dat den heelen tijdt 't gansch leger op mij sach.

6) *te*, zeer. 7) *tocht*, verlangt. 10) *swaddrich*, golvend. 12) *'t schricken van 't gesicht*, het wenden der oogen. 21) *wijsc goedtheits cracht*, de kracht van wijsheid gepaard aan vriendelijkheid. 23) *met soeten val vertaelt*, met zoetvloeiende woorden vertolkt. 25) *Laërtes zoon*, Ulysses, koning van Ithaca, gehuwd met Penelope. 26) *tocht weigerd' jck*, ik weigerde den tocht mede te doen. 27) *geldt*, raakt. 28) *Priams stadt*, Troje, welks laatste koning Priamus heette. 29) *Calchas*, priester en wichelaar in het Grieksche leger. Vgl. voor deze regels Aeneis II, vs. 176 vlgg.?

Doch waer 't dat vroomheit êel soo prickeld' uw gemoedt,
Dat ghij mij voor mijn landt te waeghen riedt mijn bloedt,
Gelijck Pantheia' haer man met harnas heeft becleedt
40 Van haer cleinoodjes spijs, doen hij voor Cirus streedt,

Ick voer nae Troje toe. Maer als het lach in as,
En jck ontrent den strandt, daer Napels nu leit, was,
Onnodich, dunckt mij, waer 't, dat jck mij selven vast,
Met koorden, knoop op knoop, deed binden aen de mast.

45 Loftuiterij de cloeckst men vaeck becooren siet,
Maer meereminnen sang belas mijn ooren niet;
Al queelden zij haer best: Ulisses herwaerts jaecht,
O alderbraefsten heldt, daer Griecken roem op draecht.

Mij dunckt, al waer jck vrij van keten en van snoer,
50 Ick deede mijn Peilloot niet eens verwricken 't roer,
Maer hield mijn rechte loop, met stijfheit van gemoe,
Nae d' Ithacoische wal, op u mijn Leidstar toe.

Mijn brandt in spijt des tijdts sou blijven ongeblust,
Der Zeegodinnen min, noch der Princessen lust
55 En sou den ijver doon die mij tot uwaerts dreef,
Noch stillen 't wee, in 't hart, daer Liefd uw naem in schreef.

De glaesde dochter van de glinsterighe Son
Mij met haer goochelspel wat marrens vrouwen con;
Maer uw verheven deuchd te wiën wt mijn gedacht,
60 Had Tijd, noch Toverij, noch soet, noch suir de macht.

10 Januario
Sondach 1610.

MITHRA GRANIDA.

37) *vroomheit*, dapperheid, moed. 39) *Pantheia* had van hare sieraden haren man Abradatas een gouden helm en een harnas doen maken (Xenoph. *Cyrop.* V, 1, 3; VI, 1, 46). 40) *spijs*, gesmolten metaal, waarvan iets gegoten wordt. 43) *omnodich*, enz. Deze regels zien op het verhaal dat Ulysses, toen hij op zijn terugtocht naar huis (Ithaca) in de verte de Sirenen op een eiland in de nabijheid van Napels zag zitten, zijn makkers was in de ooren liet stoppen en zich zelf boven aan den mast liet binden, om zoo aan de betoovering van het gezang dier meerminnen te ontkomen. 45) *becooren*, verleiden. 50) *peilloot*, piloot, stuurman. 51) *met stijfheit van gemoe*, met standvastige gezindheid, liefde. 54) *princesse*. Hoofd denkt hier aan de ontmoeting van Ulysses en Nausikaa, de dochter van Alcinoös, beheerscher der Phaiaken. 57) *de glaesde dochter*, Circe, de dochter van Helios (Sol), eene nimph, die door haren tooverdrank de tochtgenooten van Ulysses in zwijnen veranderde, en later weer in menschen. Hij zelf bleef een jaar bij haar vertoeven; *glaesde*, glanzende, schitterende. 59) *wiën*, wieden.

SONNET.

Waer 't dat Juppijn ten hoof mij in sijn hemel baede,
En op mijn coomste, met sijn trotse gesellin
Opree's wt sijnen throon, om mij 'r te setten in,
En voor mij fijn van goudt een taefel overlade
5 Met goddelijcke spijs, en wijnen vol genaede,
Daer sang noch spel ontbrack, en soeten reuck veel min;
En hij weeck wt de sael met 't weeldich hofgesin,
En liet mij daer alleen: mij dunckt jck 't al versmaede.
Maer waer Juppijn te vreên, dat hij u in mijn stee,
10 Mijn vrouw, in sijnen stoel ter taefel sitten dee,
En jonde dat jck stond en sach u lust genieten,
Wel waerder waer mijn vreuchdt dan als geneucht en rust;
Soo lief waer mij uw lief, soo lust mij anders lust,
En ensaem lusten sijn mij meer nauw als verdrieten.

20 Januario
Woonsdach 1610.

MITHRA GRANIDA.

SONNET.

Mijn lief, mijn lief, mijn lief; soo sprack mijn lief mij toe,
Dewijl mijn lippen op haer lieve lipjes weiden.
De woordtjes alle drie wel claer en wel bescheiden
Vloeden mijn ooren in, en roerden ('ck weet niet hoe)
5 Al mijn gedachten om staech maelend nemmer moe;
Die 't oor mistrouwden en de woordtjes wederleiden.
Dies jck mijn vrouwe bad mij claerder te verbreiden
Haer onverwachte reên; en sij verhaelde' het doe.
O rijckdoom van mijn hart dat over liep van vreuchden!
10 Bedoven viel mijn siel in haer vol hart van deuchden.
Maer doe de morgenstar nam voor den dach haer wijck,
Is, met de claere son, de waarheit droef verresen.
Hemelsche Goôn, hoe comt de Schijn soo naer aen 't Wesen,
Het leven droom, en droom het leven soo gelijk?

23 Januario
Saturdach 1610.

Mithra Granida.

Waer 't dat Juppijn. Volgens hs. A. 7) 't weeldich hofgesin, het schitterende hof. 13) uw lief, wat u lief, aangenaam is. 14) nauw, nauwelijks.

Mijn lief. Volgens hs. A. 2) dewijl, terwijl. 3) bescheiden, duidelijk. 7) claerder te verbreiden, duidelijker te verklaren. 8) verhaelde, herhaalde. 10) bedoven, gedompeld; vol hart van, hart vol van. 12) de waarheit droef, de droeve waarheit. 13) naer na, nabij.

SANG.

Op de wijze: *Esprits qui souspirez*, etc. of *Cupido geeft mij raedt*, etc.

Ghij die, met sulck geweld, gaet wt mijn bosem rocken
Mijn teer gevangen hart, op weinich toeverlaets,
Geworven heeft het lang genoech in ongelocken,
Ach rooft sijn plaëtse niet, of geeft het beter plaets!

5 Maer is uw elpen borst soo vol van mededoghen
Als wel uw reden, en uw zeden geven schijn,
En alsser soetheit vloeyt wt uw vermogen ooghen
Soo huist mijn harte daer, en 't saller beter sijn.

30 Januario

1610 Saturd.

Dan lust u, helder op te claeren al mijn treuren,
10 Godin? uw eedel hart weêr in mijn bosem voecht.
Dus verre streckt mijn wensch. Want of mij schoon mocht
[beuren
Uw lichaem sonder 't hart, noch bleef jck onvolnoecht.

O neske' Hippomanes, wiens wilde wufte sinnen
De fluxe schoonheit swichte', in Atalantæes loop;
15 Uw duldeloose lust mocht licht haer lichaem winnen,
Met gouden appels gloor; maer 't hart is niet te coop.

Belchsiecke Venus, ghij behoord' hem te vergeven
Dat hij, ten outer, duif noch swaen, noch wieroock bracht;
Dewijl ghij hem geleert hebt winnen boel en leven,
20 Niet met uw eighen maer met mancke Plutus cracht.

1 februario 1610

Maendach.

De minne' Endymions deed quijnen en verdroogen
Het sluimervallich hart van de vergulde Maen.
Staech sliep hij; en sij lonckte' op sijn' beloocken ooghen
En kuste', en stroockte', en prangde' om 't lusjen te versaên.

Ghij die, met sulck geweld. Volgens hs. A. 1) *wt mijn bosem rocken*, uit mijn boezem rukken. 2) *op weinich toeverlaets*, met weinig zekerheid (van eene betere bestemming). 3) *elpen*, blanke. 4) *vermogen*, vermogende, machtige. 5) *huist*, huisvest, schenkt eene plaats. 6) *dan*, doch. 7) *neske*, domme, dwaze. 8) *fluxe* vlugge. *Atalanta* daagde hare minnaars uit tot een wedren en bepaalde, dat wie haar in snelheid overtrof, hare hand ontvangen zou. Hippomenes overwon haar, door onder het loopen de drie gouden appels, die Aphrodite hem gegeven had, een voor een te laten vallen, om zoo haar af te leiden. Door den glans der appels bekoord, raapte *Atalanta* ze op en verloor den strijd. 9) *gloor*, glans. 10) *boel*, lief. 11) *mancke Plutus cracht*, de macht van het goud; *Plutus* was bij de Grieken de god van den rijkdom. 12) *de minne' Endymions*, de liefde voor *Endymion*, een beeldschoon jongeling, die op den berg *Latinus* in eeuwigen slaap gedompeld lag en de kuische *Selene* (godin der maan) zoo, zeer bekoorde, dat ze des nachts van den hemel nederdaalde om hem te kussen en te liefkoozen. 13) *'t lusjen te versaên*, hare liefde te koelen.

25 Ach waerom niet soo lief omhelst de coude clippen
Als 't lichaem daer de sin of elders is verwart?
Wilt ghij mij troosten Troost? als ghij mij leent uw lippen,
Soo laet mij eigendoom genieten aen uw hart.
6 februario 1610
Saturd. Mithra Granida.
Op het huis te Muiden.

SANG.

Op de wijze: *De traentjes diese weinde, etc., of Het daeghet
inden Oosten, etc.*

Wie souder connen tóómen
Uw crachten en geluidt,
O moedwillighe stróómen
Die geesselt dese schuit?

5 Nochtans doet ghij mij dencken
Dat al uw nats geweldt
Niet wt sou connen drencken
De vlam die 't harte smelt.

12 febr. 1610 Vrijdach
op [de] Zuiderzee.

Gelijck ghij met vergrammen
10 De scheepjes wiecht en rólt,
Op levendighe vlammen
Wort soo mijn hart gesólt.

Mijn hartjen geen geleide
Mij op de reis en doet,
15 Maer doen jck van haer scheid
Die 't met haer schoonheit voedt:

Het con soo nae niet ijlen
Als wel mijn voeten veur:
Dus cleefde' het aen de stijlen
20 Van mijn bemindes deur.

Daer blijft het hangen, even,
Mijn lief, mijn Toeverlaet,
Als ghij 'er bleeft aen cleven,
Versmaende 't hete quaet:

26) *daer de sin af*, waarvan de ziel. 27) *troost*, liefje.

Wie souder connen toomen. Volgens hs. A. 7) *wtdrencken*, uitblusschen.
13) *geen geleide en doet*, gaat niet met mij. 18) *veur*, vooruit. 24) *versmaende*,
niet gevende om; 't *hete quaet*, de pest.

25 Doen ghij socht welgeboren
Uw moeder cranck van pest,
Door wederstandt en schooren
Te blijven bij in 't lest.

Of ghij uw deur gaet sluiten
30 Met wervel, grendel, bout;
Al blijft mijn hart daer buiten
Het siet door 't eicken hout.

Het siet de pracht van zeden,
Die nergens u begeeft,
35 Maer met bescheidenheden
In al uw handel leeft.

13 feb. 1610

Saturd.

Mithra Granida.

Opt huis te Muiden.

SONNET.

Geswinde grijsart die op wackre wiecken staech,
De dunne lucht doorsnijt, en sonder seil te strijcken,
Altijd vaert voor de windt, en ijder nae laet kijcken,
Doodtvijandt van de rust, die woelt bij nacht bij daech;
5 Onachterhaelbre Tijd, wiens heten hunger graech
Verslockt, verslint, verteert al watter sterck mach lijcken
En keert, en wendt, en stort Staeten en Coninckrijcken;
Voor ijder een te snel, hoe valtdij mij soo traech?
Mijn lief sint ick u mis, verdrijve' jck met mishae ghen
10 De schoorvoetighe Tijd, en tob de lange daeghen
Met arbeit avontwaerts; uw afzijn valt te bang.
En mijn verlangen can den Tijdtgod niet beweghen.
Maer 't schijnt verlangen daer sijn naem af heeft gegreghen,
Dat jck den Tijd, die jck vercorten wil, verlang.

17 febr. 1610 Woonsd.

Op ['t] huis te Muiden.

Mithra Granida.

SANG.

Op de wijse: *Bedrijft geneucht, ghij jonge jeucht, etc. of
Wt liefden siet, lijd ick verdriet, etc.*

Soo Venus schoón
Aenschijn ten tóón
Door 's Hemels blaeuw verscheenen,
Met vlechten blondt
5 En morgenstondt
Van schitterende steenen,

25) *welgeboren*, edelaardig. 27) *door wederstandt en schooren*, door wederstand en verzet tegen hen, die u van daar wilden verwijderen. 36) *handel*, handelingen, daden.

Geswinde grijsart. Volgens hs. A. 5) *heten hunger graech*, sterke, grage honger. 11) *arbeit*, moeite. 14) *verlang*, verleng.

Soo Venus schoon. Volgens hs. A.

In die gestalt
Gelijckse bralt
Daer 't tijdt is om te bóóghen,
10 Sonck Jeuchd en Min
De wereld in,
Met neêrslaen van haer óóghen;

De buijen guir
En wolcken suir
15 Voorvluchtich souden wijcken;
De woede zee
Sijn hoomoedt mee
Dol opgeblasen strijcken;
In stang, in stróóm,
20 In gras, in bóóm
T gedierte dartel spelen;
En 't ongerust
Gevogelt lust
Gevoelen om te queelen.

25 Elck een sijn gae
Sou ijlen nae
Dan sij niet deflich vlieden;
En soete smart
Doorsnijen 't hart
30 Van Aerd en Waterlieden:
Maer bloem en cruïdt
Ten velden wt,
Met gayle tier gesproten
Het hóóft beblaert
35 Blijd hemelwaert
Opheffen met sijn looten.

Doch Venus, óf
Sij, groen van lóf,
Goude' en scharlakens bloemen,
40 Dan op dat pas
Te samen las
Met reuck en cracht om roemen;
En nam opset
Van yemand met
45 Dat hóópjen te verfroyen,
Door eere van 't
Wt eighen handt
Hem op het hoofd te stroyen:

Indiense daer
50 Mij lockte naer,
En open jonste tóónde;

7) *in die gestalt*, op die wijze. 9) *booghen*, pralen, prijzen. 16) *woede*, woedende. 19) *stang*, vijver. 25) *gae*, wederhelft. 27) *deflich*, preutsch. 33) *met gayle tier*, welig opgroeiend. 40) *op dat pas*, dan, op dat oogeblik. 41) *te samen las*, verzamelde, bijeengarde. 42) *om roemen*, om er op te roemen, voortreffelijk. 43) *nam opset*, nam voor. 45) *verfroyen*, verheugen, blij maken. 51) *open jonste* onverholen liefde.

Mijn lief, en ghij
Aen d' ander sij,
Mij tot een kusjen tróonde;
55 Tot u jck liep
(Oock ofse riep,
En dreichde schier te vloecken)
Mijn Troost mijn Goedt
Mijn Siel mijn Bloedt
Mijn Hoop mijn Heyl te soecken.

28 febr. 1610.
Sondach. Amsterd.

Mithra Granida.

SONNET.

Vonckende God, of geest van Godes naeste neven;
Die hart aen hart met vuyr gesuivert innelijft,
Waerin uw gouden grif gloejende wetten schrijft,
Daer niemands wil af schrickt, of tegens denckt te streven;
5 Ontternt mijn borst, en bidt de voester van mijn leven,
Die met een soete windt mijn tedre sinnen drijft,
Soo lang tot op mijn hart haer ooghe stilstaen blijft,
Aenschouwen wat daer in is van uw handt geschreven:
Daer salse lesen mijn eeuwige slavernij,
10 En d' eindeloose macht van d' opperheerschappij
Die haer verheven deuchdt heeft op mijn siel bevochten,
Waer voor haer mijn gemoedt nedrighe jonst betóont,
En haer gesegent hayr met groene cranssen cróont,
Van eerlijck laurenlof en soete myrth gevlochten.

H. te Muiden.
9 Mar. 1610 dinxd.

Mithra Granida.

SANG.

Op de wijze: *Aenhoort doch mijn geclach*, etc.

Ghij Hailichheidjtens, die in bloemen en in cruiden
U legert, en beswemt de stroomen van de Vecht,
Die sijne vloeden slecht
Sachtsinnich drijft in zee, voor 't hooghe huis te Muiden:

5 Godesjes dartel, die met danssen, rijmen, queelen,
In weeldes keur besteedt uw stadich jonge tijd;
Die 't nu te sijn gevrijt,
Nu selfs te vrijen lust met lachen, jocken, spelen:

Vonckende God. Volgens hs. A. 1) *Vonckende*, die doet ontvonken, ontbranden? in de uitgaaf van 1636: *vonkvolle; neven*, bloedverwanten. 2) *innelijft*, vereenigt. 3) *grif*, schrijfstift. 5) *ontternt*, torn open. 8) *aenschouwen*, om te aanschouwen. 14) *eerlijck*, dat haar tot eer strekt.

Ghij Hailichheidjtens. Volgens hs. A. 3) *slecht*, glad, effen. 6) *stadich*, voortdurend, altijd. 8) *selfs*, zelf.

Met wackre schallickheit nu selve te verlacken
10 De gaile veldtgoôn, als sij 'r minst op zijn verdacht,
En nu haer hete jacht
T' ontloeren achter 't riedt, of achter d' elsetacken:

Nu wt het silvren nat uw straelende perruicken
En min als hallefweech het blanck doorschijnich vel
15 Te toonen; nu weer snel
Indien u yemandt meent, des minnaers brandt t' ontduicken:

Ghij hebt, ter eeren mij, wel eer door jonst gedreven
Met cruiden groen gepronckt het Aerdtrijck en de Lucht;
Het zij dat Venus vrucht,
20 Of Sanggodin goedt mijns u dat had ingegeven.

Bloeyt noch uw soete jonst, en weet ghij te versieren
Wtheemsche verw, en reuck, van bloemen en van cruidt
Soo leestze keurich wt,
Om, mij niet, maer, de bruidt mijns heete siels te vieren.

25 Niet dat ghij, coomende' haer eerbiedelijck te moeten,
Sult om het haylich hayr van sonnelijcke glans
Gaen vlijen crans op crans;
Maer pastse tot mijn hóóft en legtse voor haer voeten.
H. t. Muiden 1610 Mithra Granida.
10 Mar. Woonsd.

SONNET.

Wanneer de Vorst des lichts slaet aen de gulden tóómen
Sijn handt, en beurt om hooch aensienlijck wter zee
Sijn wtgespreide pruick van levend goudt, waermee
Hij naere anxtvallicheit, en vaeck, en creple dróómen
5 Van 's menschen lichaem strijckt, en berch, en bos, en bóómen,
En steeden vollickrijck, en velden met het vee
In duisternis verdwaelt, ons levert op haer stee,
Verheucht hij, met den dach, het Aerdtrijck en de stroomen:
Maer d' andre starren als naeijvrich van sijn licht,
10 Begraeft hij, met sijn glans, in duisternissen dicht,
En van d' ontelbre schaer, mach 't niemand bij hem houwen.
Al eveneens, wanneer uw geest de mijne roert,
Word jck gewaer dat ghij in 't haylich aenschijn voert
Voor mij den dach, mijn Son, de nacht voor d' andre vrouwen.
H. t. Muiden 1610 Mithra Granida.
28 Mar. Sondach.

9) *verlacken* verschalken 12) *ontloeren*, afgluren. 13) *perruicken*, hoofdhaar, lokken. 16) *meent*, bemint. 20) *goedt mijns*, jegens mij gunstig gezind. 21) *versieren*, uitdenken, verzinnen. 22) *wtheemsche*, zeldzame, uitnemende. 25) *moeten*, ontmoeten. 28) ik zou er mee vereerd zijn, wanneer zij op mijn hoofd gelegd werden, maar dan zijn ze slechts goed genoeg om ze eerbiedig aan haar voeten neer te leggen.
Wanneer de Vorst des lichts. Volgens hs. A. 2) *aensienlijck*, luisterrijk.
4) *naere anxtvallicheit*, benauwde vreesachtigheid; *creple*, kreupele, onzekere.
7) *ons levert op haer stee*, ons duidelijk laat zien, doet herkennen.

SANG.

Op de wijze: *Esprits qui souspirez*, etc. of *Cupido geeft mij raedt*, etc.

Mijn licht, doe d' eerste dach u's levens aemtocht leerde,
'S becoorden Hemels ooch soo teder op uw viel,
Dat hij het zedert noyt van d' eedel geest en keerde,
En 't lieve lichaem in besorchden arrem hiel.

5 Al was het in sijn schik; de goden t' saemen schooten
De gouden Venus bloosde; en 't ongemeten rondt
Verstandelheid, noch geest, noch cracht, noch sin besloten,
Als t' uwaerts welgeneicht in sijnen schóót en vondt.

5 April Maend.
1610 Amsterd.

All spraecken s' wt één mondt haer seghen even minlijck;
10 Dies dauwden nederwaerts de gaeven ongetelt,
En spitsten uw gemoedt met deuchden onverwinlijck,
Uw harssen met verstandt, uw ooghen met geweldt.

Apollo, die sijn jonst van niemant overtreffen
Tot uwaerts wilde sien, met laur' in 't hayr vertuyt,
15 Bestondt dusdanich dicht met eenen op te heffen
En huwde met den sanck de weerclanck van sijn luit.

Gelijck jck yders vriendt, verheughe met mijn straelen
Al wat gevoelen, en wat geen gevoelen heeft;
Wast dochter, op, om soo met deuchdt, gelaet en taelen,
20 En val en spel en sang t' ontroeren al wat leeft.

Wt had hij. En, gelijk verknocht met stercke banden
Is waerheidt aen sijn woort, beleeft het onse tijdt.
Dies met haer eygen handt u Venus steld' in handen
Haer scepter daer mijn siel haer nijghend onder vlijt.

25 Uw sinlijckheden sijn mij heilich waerde wetten,
O moghende Godin, die 'ck onderdaenheit bie;
Ick can, noch dar, noch wil daer tegen mij versetten,
Maer opent mij uw hart dat jckse beter sie.

6 April Dinxd.
1610 Amsterd.

Mithra Granida.

Mijn licht. Volgens hs. A. 6) 't ongemeten rondt, de Hemel vond „in synen schoot" geen verstand, geest, kracht en zin, of zij waren u zeer genegen 10) ongetelt, ontelbaar. 12) geweldt, macht. 14) vertuyt, gebonden. 15) dicht, gedicht; op te heffen, aan te heffen. 19) gelaet, handelingen; taelen, woorden. 20) val, bevalligheid. 25) sinlijckheden, begeerten. 26) moghende, vermogende. 27) dar, durf.

GEDICHT

OP

DE PRINS VAN ORAGNIEN

OF

DE GEWONDE VRIJHEIT.

Treurspel van D. Heins.

- Het leelijcke gedrocht der alnaespeelende aepen
'T welck van Natuur, te spot, ons schijnt gelijk geschaepen,
Hangt over sijn geslacht (soo 't waer is dat men zeit)
Het moederlijck gemoedt met sulcke' onwetenheid,
5 Dat zij gesint om met haer armen te bestricken
Haer jongen troetelwijs, de selve wel versticken.
Recht eveneens soo gaet (indien m' er wel op acht)
Het met haer eigenliefd der menschen broos geslacht.
Gelijckm' er veele vindt in alle 's werelds deelen,
10 Die om de sinnen met een vliende vreucht te strelen,
Door 't schitterich branden van haer hete lust, verblindt
Al eer de naedruck van de weelde wert versint,
Haer lichaem, aen een schaer van sieckten en van quaeden
Te machtich Tijdt en Raedt, wel raedeloos verraeden:
15 Soo sijnder meer, die Macht altoos onvast gesticht,
Verwaende rijkdoom, Roems beoorlijck flickerlicht,
Waerden boven waerde', en metse nae te speuren,
'T geduirich goedt van haer gewetens vrechd verbeuren.
Degene die Juppijn heeft voor sijn eigen lust
20 Sich wtgelesen, en in haer gemoedt gesust
De tochten weigertoosch, en d' innerlijcke plecken
Voor billickheit geschickt met haylighe vertrecken
Betimmert, en de borst in 't eerlijck opgesoôn,
Soo dat sij deuchd wt liefd inhaelen metter woon,
25 Sijn deerlijck dun gesaejt. Men vinter naulijck seven
Die Brutus of sijn oom gelijcken in haer leven;
Of hem, die eigen ban, tot 's plompen nijders hulp,
Daer onrecht recht sijn moest, ging schrijven in een schulp.
Dit maeckt de nóót van 't quaet te straffen 't goedt te lóónen,

Gedicht op de Prins van Oragnien. Volgens hs. A. Daniel Heinsius had in 1602 zijn treurspel *Auriacus sive libertas Saucia* te Leiden in 4^o uitgegeven. In 1610 wilde hij er eenen tweeden druk van geven, en Hooft dit vernomen hebbende, zond hem, zoo het schijnt zonder er rechtstreeks toe aangezocht te zijn, den 19en April van dat jaar dit gedicht om het onder de lofdichten voor het werk op te nemen. Zie Brief 7. De *Auriacus* is echter niet ten tweeden male uitgegeven en van Hoofts lofdicht is het laatste gedeelte weggeraakt. 10) *vliende*, snel voorbijgaande. 12) *naedruck*, de druk, de smart die nakomt *versint*, bedacht. 14) *te machtich Tijdt en Raedt*, niet door den tijd noch door het verstand, de geneeskunde, te verdrijven; *verraeden*, overgeven. 15) *altoos*, in allen gevalle. 16) *verwaende*, schitterende. 17) *nae te speuren*, na te jagen. 18) *'t geduirich*, duurzaam. 21) *tochten*, hartstochten. 22) *billickheit*, rechtvaardigheid. 26) *Brutus of sijn oom*. M. Junius Brutus, wiens moeder Servilia de halfzuster van Cato minor was, is bekend door zijne eerlijkheid, evenals Cato door zijne reine deugd en onwrikbaar plichtsbeseft. 27) *of hem* etc. Aristides, bijgenaamd de rechtvaardige, die door het ostracisme (schervengerecht) voor 10 jaar uit Athene verbannen werd, om plaats te maken voor zijnen tegenstander Themistocles. Op verzoek van iemand, die niet kon schrijven, schreef hij zijn eigen naam in diens schelp.

- 30 Om ijder tot sijn plicht te drijven en te tróónen.
Tot leidtsliên des gemeents met dus een toom beknelt
Van straf en lóón, sijn op verheven trap gestelt
De vorsten van het volck, en haylighe' overheden;
De vingeren Juppijns; die waerdelijck becleden
- 35 Des Godtheits naeste plaets; in billijcke geboôn,
In macht, in voorsicht, Gods Stadhouders; Aerdsehe Goôn.
Dees hoocheidt is 't bestier der redelijckste dieren
Van hooger handt verleent; maer wie sal haer bestieren?
Haer: voor de welcke niet te vinden ander stóf
- 40 Van straf en loon en is, als laster en als lóf.
Den spitschen Aretijn won, bij sijn tijdtenóóten,
De princengeessels naem, omdat hij in de gróóten
De schrick brocht met sijn pen; mits hij sich onderwond
Met sulcken bitschen tael en vinnicheit van mondt
- 45 Haer af te maelen, en haer schand te voorschijn brochte,
Dat self den grooten Turck sijn gunst door gaven cochte,
En dat aen hem Franchois den franschen Coninck sandt
Van tongen t' saemgevoecht een gouden halsebandt,
Ten tijde', als Caesar, Paus, Spaensch Coning oock, van haeren
- 50 Beide' afcoomst en geboort, twee Nederlanders waeren.
Maer even als het loon den vorsten dierder staet,
Dan wel de straf, die vaeck gevordert wort om baet',
Soo gaet, in waerdicheit, het heerelijcke loven
De schrandre schamperheit van 't lasteren te boven.
- 55 Dit onderstaet nu Heins, die brammende trompet
Verwart in laurenblaên, aen heilghe lippen set,
En gaet in 't blaesen tróts een dappren adem tóónen,
Om met sijn Treurspel braef, ons gouden Prins te lóónen.
Het luistert al wat leeft; d' hel wtgeborsten clanck
- 60 Slaet van de claere Son den op en onderganck;
En van den geest geschudt der teeckenrijcke wóórden,
Den rancken hemel dreunt in 't Zuiden en in 't Nóórden.
Wel was 't een gouwden Prins wiens moed verstandt en vlijt
De gouwden vrijheidt ons en schanck den gouden tijdt;
- 65 Voor d' ijsselijcke tijdt, daer 't ijsse hardt bij haelen
Op veel nae niet en mach; welck onder de metaelen
Verlooren moeite doet met soecken naeme wreedt;
Dewijl natuur geen stof soo streng te scheppen weet;
Den Moyses, die ons, van veel droever slavernijen
- 70 Als oyt Israel leed, quam tegen hoop bevrijen.
Want was 'er boose tijdt, die dees gelijcken mach,
Op Aerden sint de nacht geschift is van den dach?
Den wrev'len Marius, en sijnen vyandt woedich
Ontvolckten Rome, met bannissementen bloedich,
- 75 De driemans speelden 't nae; sij waeren hen gelijck,

36) *voorsicht*, voorzienigheid, voorzorg. 41) *Aretijn* d. i. *Pietro Aretino* (1492–1557), die door zijne scherpe pen de schrik was van de toenmalige vorsten. Hij liet een gedenkpenning op zich zelve slaan met het opschrift: *Divus Petrus Aretinus, flagellum principum*. 49) *Caesar*, Karel V; *Paus*, Adrianus VI, geb. te Utrecht. 54) *schrandere*, bitse, scherpe. 55) *brammende*, luid schallende, schetterende. 58) *braef*, voortreffelijk. 60) *slaet van de claere Son*, etc. treft oost en west. 61) *en van de geest geschudt*, etc. en geschud door den geest der zinrijke woorden. 68) *streng*, hard. 73) *wrev'len*, vermetele; *sijnen vyandt*, Sulla. 75) *de driemans*, de triumviri, het driemanschap.

En scheurden, elck sijn gaing van het gebuite rijk.
Den derden Caesar loos, deurtrapt, geveinst van zeden,
Verbolghen, wrockigh, wreedt, vol nijdt en bitterheden,
Brocht in sijn tijdt door lust of vrees een groote som
80 Van 't volck, en ridderschap, en van de besten om.
Den vierden was verwoedt; doe sachmen tijden lóópen,
Al had Juppijn ontsint den hemel laeten slóópen
En schieten nederwaerts met onbesuisde val,
Te plettren 't Roomsche rijk; soo craeckte' en borst het al.
85 Den vijfden was een dwaes, en als een tol te drijven
Van vlaeijers onbeschaemt en onbetemde wijven.
Maer dees noch Nero self, ruim waerdich diemen stack
Met dubble sim, en slang in dubble leëren saken,
En hebben soo veel quaets, als Neerlandts smart gebrouwen,
90 Noch al wie Rome sint van Prinslijcke rabouwen,
Van schudden fielen guits, bij 's wereldts ongeluck
In heerschappij geraeckt, bereden met het juck.
Ach! 't harte tziddert, en 't gemoedt terug wil deisen
Door schrick en afkeer, van de droevighe gepeisen,
95 Wanneer de Tyrannij vernieuwt wort in 't gedacht,
Die landt en steden groot hield leggen in onmacht
Met droefheit overstelpt. Doe braeden, branden, schróócken
En versch vergoten bloedt het aerdriek staech deed roocken.
Verdrencken, delven naer, onthalsen, wurgen bang
100 Ging, of het had geweest onvliebre pest, in swang.
En dat van menschen die op niemandts hinder dochten,
Maer slechts om dat sijn God met beter meening sochten.
Jonckheit, noch ouderdoom, noch swackheit van geslacht
Ymandt verschoonen mocht; maer wierden omgebracht
105 Dorre' ouden, jongers kintsch, ontwaepende vertsaedhen,
Weerlose vrouwen, en niet wel huwbaere maechden.
Geen huis was buiten anxt. Soo vaeck de Son verrees
Aen elck hij nieuwe rouw, nieuwe benauthheit wees:

SONNET.

Mijn Sorch, wanneer jck peins dat u soo seer behaeghe
Mijn overgeven dienst, en waerder bij u zij
Dan al des werelds Sorch, Faem, Rijckdoom, Heerschappij:
Hoe onwaard wort mij dan het lichaem dat jck draeghe?
5 Mij dunckt dat arbeit, pijn, noch geenderhande plaeghe
Soo schricklijck aengesicht te toonen heeft aen mij,
Dat jck, waert ghij belaën, om u te maecken vrij,

77) *den derden Caesar*, Cajus Caesar (Caligula) 81) *den vierden*, Tiberius Claudius Caesar. 82) *al had*, alsof — had; *ontsint*, van zijn verstand beroofd. 85) *den vijfden*, Nero Claudius Caesar. 87) *diemen*, dat men hem; *sim*, aap. 90) *van Prinslijcke rabouwen*, enz. noch al de gekroonde deugnieten, die, enz. 91) *schudden*, schurken. 92) *bereden*, gekweld, onderdrukt. 93) *deisen*, deinzen. 97) *schroocken*, zengen. 99) *verdrencken*, doen verdrinken; *delven*, levend begraven. 100) *ging* — *in swang*, plaats greep, geschiedde. 105) *vertsaedhen*, versaaagden.
Mijn Sorch. Volgens hs. A. 2) *overgeven*, slaafsche 4) *onwaard*, veracht.
7) *waert ghy belaën*, indien gij door zorg of droefheid gedrukt werd.

Door levens soete lust of eigenliefd, ontsaeghe.

Ach roert haer effen aen: Ach crenctse niet mijn goedt.

10 Mijn siel is wtgespreit door al haer vleesch en bloedt
Het minste dat haer deert doorsnijt mij ongenaedich.

Mijn tedre Troost, naer u genoecht is mij te moe,

Uw lieve vriendschap swaajt mijn hart, jek weet niet hoe,
Uw treurich ooghe scheurt mij 't ingewant moorddadich.

24 April. Saterd.

Mithra Granida.

Amsterd. 1610.

BRUYLOFT-DICHT

OP 'T HUWLIJCK VAN DEN HEERE

C O R N E L I S P L E M P,

DER RECHTEN DOCTOR,

EN JOFFROUW

GEERTRUYD DOBBES.

O schoonste soon Juppjns Apollo, die van allen

D' aensienlijkste croon te beurt is toegevallen,

By soo veel Goden, als den Hemel stelt te pronck;

Met uw aenschijn vol glans en altijd even jonck:

5 Die, naer uw oordeel rijp, vermengt met blijde soetheyt

Van dicht, en sang, en spel, uw albescheyden vroetheyt:

Latonaes waerde vreuchdt, Dianaes toeverlaet;

Of u van Daphne schoon noch yet te voren staet?

Doe 't poeselachtigh blanck haers lichaems wel besneden

10 U in uw ooghen sloech, en vloogh door al uw leden.

Uw Godlijk harte claechde' en quijnde' ick weet niet hoe:

'T verlanghen soop het uyt. Dus is nu PLEMP te moe.

Gheswinde flits, van 't kindt op handel sijner booghen

Te seer goeddunckend', is sijn ribben door ghevloghen:

15 En baten mocht hem niet dat hy u, voor altijd,

Sijn handen, lippen, en sijn hart heeft toeghewijdt;

8) *ontsaeghe*, zou terugschrikken uit zucht tot levensgenot of liefde tot mij zelve. 9) *mijn goedt*, mijn schat. 12) *naer u genoecht is mij te moe*, ik ben blij of droevig te moede, naarmate gij al of niet tevreden zijt. 13) *swaajt*, brengt in vervoering.

O *schoonste soon Juppjns*. Volgens Bredero's *Apollo*, bl. 11. — Cornelis Gijsbertsz. Plemp, geboren te Amsterdam 25 Augustus 1574 studeerde in de geneeskunde en in de rechten; zette zich, na korten tijd eerst rector te Haarlem, vervolgens advocaat in Den Haag geweest te zijn, te Amsterdam neder, waar hij, zoo het schijnt, ambteloos leefde. Hij trouwde 3 Juli 1610 Geertruid Dobbes, uit Haarlem, en stierf in 1638. Hij had in zijnen tijd als latijnsch dichter eenigen naam. 6) *albescheyden*, die over alles weet te oordeelen, alles kent. 7) Latona was de moeder van Apollo en Diana. 8) *Daphne* werd door Apollo vervolgd en smeekte de goden om hulp, waarop zij in een laurier veranderd werd. 9) *wel besneden*, schoon gevormd. 12) *soop*, zoog. 13) *'t kindt*, Cupido. 14) *te seer goeddunckend'*, te trotsch op, zich verheffende op.

- Noch, dat gh' hem inneblaest gedichten hoogh van waerden,
Waer door hy treedt ghelijck uw levend beeld op Aerden.
Hy peynst, hy vreest, hy weent, hy sorcht, hy sucht, hy
[steent,
- 20 'T inetend gift verteert hem 't merrech in 't ghebeent.
Gaet heen verwoede Min belust op stadigh plagen
En spant de Swanen vry voor u vrouw-Moeders wagen;
De smydige' halsen van 't gailachtighe gediert,
En self de gouden Car met Mirthentelgen ciert,
- 25 Der welcker bloeyssel smett' met reuck aen allen enden,
Den asem van de lucht, waer sy haer hene wenden;
En tot volvoeringh braef van u triumphe groot,
Soo set u op het pruytst in uw vrou-Moeders schoot.
Een treffelijcke roem, een heerlijke vermaertheyt
- 30 Is 't seker voor een Godt, te quellen met vervaertheyt
Het menschelijck gheslacht, en 't harteschieten fel
Te pleghen voor sijn lust, en 't branden voor sijn spel:
Al of 't onsterflijck vleesch daer mede waer te voeden.
Hecht sulcken bitterheyt in d' Hemelsche ghemoeden?
- 35 Indien u lof vermaeckt, is 't om u eer te doen,
Soo keert u sinnen om, houdt eenmael op van woen.
In stucken breeckt uw boogh, daer 't alle voor moet swichten,
En knackt tot splinters toe uw koker en uw schichten,
Verbrandtse met uw vlam gelijk verwesen buyt:
- 40 En daer nae dooft uw toorts in Minnaers tranen uyt.
Dan valt het u te soet de Schutterkonst te' hanteeren?
Soo schiet in Venus naem de pylen tot de veeren
In menschelijcke borst; maer als den Minnaer blaect,
Soo draeght wel sorghe dat ghy sijn beminde raect:
- 45 En niemandt is soo woest, dat hy op u vergrammen
Sal met een oevlen moedt, als uw vermoghen vlammen
Van d' een en d' ander zijd' ontsteecken 't inghewandt,
Ghelijckelijck met een onslisselijcken brandt.
Ick laster niet soo seer uw Godtheyt(s) hoogh vermogen,
- 50 Om dat ghy, aen elckaer, de hoornen hebt getogen
Van uwen tayan boogh, doe van uw pylen ros
De scharpste gingh op 't hart van ons' Apollo los;
Als dat ghy Daphne, wiens gedaente staech gevloten
Door sijn gedachten comt, liet coudt, of ongeschoten.
- 55 Apollo seg ick, onse' Apollo; want den Man
En roerde' Apolloos const niet uyerlijcken an;
Maer paste door de schors in wijsheys pit te dringen.
T' verborgen onses Aerts; 't gecrieuwel van de dingen,
Al heeft hy 't doorgeboort. Het Recht verwacht in naer'
- 60 En diepe duysterheyt, is voor sijn oogen claer.

22) *vrouw-moeder*, Venus. 23) *smydige'*, buigzame. 27) *braef*, kloek. 28) *op het pruytst*, zoo fier als gij kunt. 29) *treffelijcke*, voortreffelijke. 33) *al of*, als of. 39) *verwesen*, verworpen. 46) *vermogen*, machtige. 48) *onslisselijcken*, onuitbluschbaren. 49) *laster*, laak, berisp. 56) *uyterlijcken*, van buiten. 57) *paste*, zorgde er voor. 58) *gecrieuwel*, hier gezegd van de voortdurende beweging en wisseling in de natuur. 59) *naer'*, duistere, donkere.

- De Godtheyt grondeloos heeft hy sich onderwonden
Na Mensch-vernuft van ver eerbiedelijck te gronden.
Den aert der sieckten is hem oock niet onbekent ;
En wat, daer tegens, weer moet worden aengewent,
65 Tot lichting en tot baet der neergeslagen luyden,
Van bergwerck, van gewas, en drooge' uytheemsche cruyden.
De Sang-Goddinnen zijn hem onderdanigh ; haer
Bindt hy aen tijdt en maet, al of hy Phoebus waer.
Hy streelt het lecker oor, met uytgelesen ciersel
70 Van treffelijck gedicht, en overschoon versiersel.
En troont sijn handt geleert, met vingers wis en snel,
Vlaeyende wysen, uyt het sangrich snarenspeel.
Van soodanighen Man hebt ghy ontroert de sinnen,
O Min, en doedy hem niet van sijn lief beminnen ?
75 Ach ! leght op Geertruyd an uw boogh, en voeghter op
Een welgeveerde pijl met een ghewette dop.
En vergt u spieren wat, eer ghy de pijl laet glippen,
Dat immer diep het riet mach in haer harte slippen :
O blanke Daphne schoon, vervollechde Godin,
80 Houdt, schorst uw vluchte wat, begeeft u gensins in
Den spiegel-clare vloedt van 't altijdt coele Sparen :
Uw sorg is late sorg, dus laet u Sorge varen.
De Min heeft u geraeckt, het Sparen noch het Y,
Noch 't onverswelchbaer nat des holle Meers daer by,
85 En is het in haer macht uw schoonen brandt te blussen.
Maer sachten salse best uw trouwe Minnaers kussen.
O Min, ick seg u danck dat ghy, na mijn gebedt,
Tot doel van uwen boogh, dees lieven hebt geset.
Den Hemel segen, ô gelukkig paer, u dagen,
90 Dat nemmer ghy van ramp, en minst van Min moocht clagen.

IN 'T GLAS VAN 'T CRAMERS GILT IN DE ZUJDERKERK T'AMSTERDAM.
OP DE GERECHTICHEIT.

Mits gissing schemeroocht in staet te raemen even
Van cleen en groot, van veel en luttel, swaer en licht ;
Gerechtheit versierd', om elck al 't sijn te geven
Gereetschap tot haer hulp van maet, en tal, en wicht.

- 5 Wie valsch sijn ellen schaerst, het innerlijck geweten
Sal lust en rust hem toe met schaerser ellen meten.

In Julio 1610.

62) *na mensch-vernuft*, voor zooverre 's menschen verstand dat vermag ; *gronden*, doorgronden. 66) *bergwerck*, wat uit de bergen gehaald wordt ; zouten? 69) *lecker*, kiesch, keurig, fijn. 70) *versiersel*, verdichtsel. 76) *gewette dop*; scherpe punt. 78) *immer*, toch. 86) *sachten*, verzachten. 88) *lieven*, geliefden.

Mits gissing schemeroocht. Volgens hs. A. De Zuiderkerk, in 1611 voltooid, was versierd met geschilderde glasramen, die echter in 1638 en volgende jaren weggenomen zijn, omdat zij de kerk te veel verdonkerden. Vijftien daarvan waren door verschillende gilden geschonken. Tot het (groot) kramersgilde behoorden, volgens Wagenaar, „alle winkeliers van wollen- en zijden lakenen, lijnwaden, chitsen, katoenen, naai- en stikzijde, zijden linten, gebreide kousen en in 't algemeen allen, die de elle en koperen gewigt in hunne neering gebruiken.” 1) *mils*, dewijl ; *in staet te raemen even*, wanneer juist te bepalen staat, wanneer men juist moet bepalen. 3) *versierd'*, dacht uit. 5) *schaerst*, de ellen, die hij den koper toemeet, kleiner maakt, dan zij behooren te zijn.

VOOR 'T WEESHUIS TE WEESP.

D'onrijpe kintsheit heeft den Wesen teer onthouden
Verstandt om sorgen self nae 't eischen van den nōot;
En d' ouwders troostelijck die voor haer sorgen souden
Ontschaeckt' hen al te vroeck, ach d' onversaede doodt,
5 Al die dit huis beschouwt, ontfermt u over desen
Verlaten hoop, soo ghij geen Wesen Goods wilt wesen.
15 Aug. 1610.

LEIDT.

Wijse: *Anhoort geclach* etc.

Wat nevel met haer laeuwe bron
Beswalckt, o levendighe son,
T eerwaerdich licht
Van uw gesicht
5 Dat mij verwon?

Wat droefheit isser soo verwoedt,
Dat zij uw edel vroom gemoedt
Met overlast
Raeuw angetast
10 Beclennen doet?

O Caucasus staech ongeweeckt,
Die vol van scharpe distels steeckt
Een traentjen souw,
Dat wt mijn vrouw
15 Haer ooghen leeckt:

Een traentjen sou vermorwen snel
U, tot in 't steenich harte, wel,
Met al 't gebroedt
Dat u doorwroet
20 Van tijgers fel.

Dus droefheit vliedt, en schaemt u, smart
T' ontwecken in haer teder hart;
Sprejt 't eenemael
Uw wiecken vael,
25 En licht uw start.

D'onrijpe kintsheit. Volgens hs. A. 2) *nae*, naar, overeenkomstig. 3) *trooste-*
lijck, die hen konden bijstaan, hun toevlucht konden zijn.

Wat nevel. Volgens hs. A. *Leidt*, klaaglied. 22) *ontwecken*, doen ontwaken.
23) *sprejt*, spreidt uit, om weg te vliegen. 25) *start*, staart.

De pijn, de commer en 't verdriet
En hebben soo veel strafheits niet,
Of jek en lij
Die licht, soo ghij
30 Maer van haer vliet.

Wech flux: ons' harten sijn verstrengt;
Ons bajder geest en siel geplengt
Sijn onder eeh;
En 't merch in 't been
35 Niet onvermengt.

29 Aug. Sondach.

Mithra Granida.

IN 'T GLAS DER STEDE AMSTERDAM INDE ZUJDERKERCK.
OP DE GERECHTICHEIT.

Wie wil het wesen? De gestrenge dochter Góts
Die yder 't zijne geeft. Wat doetse met den swaerde?
Als yemand overtreedt 't besteck sijns rechten lóts,
Soo wapent d' overheit haer handt tot rust op Aerde.
5 Waer toe geblinddoeckt? 'T ooch door haet noch liefd moet
[dwaelen;
'T oor luistre; Reden zij den evenaer der schaelen.

10 Septemb. 1610.

VELTDEUNTJEN.

Rosemondt die lach en sloop
Blies violen wt haer lippen:
Pan die sach 't, en ijling liep
Soetjes op haer borsje knippen.
5 Mit dat hij sijn duim liet slippen,
Viel een moorbej van het lof,
Die recht op haer boosem mickte:
Dies hij riep, want hij verschrickete,
Och och och de speen is ôf.

9 Feb. 1611. Wonsd.

31) *verstrengt*, samengestrengeeld.

Wie wil het wesen. Volgens hs. A. *Der stede Amsterdam*, door de stad Amsterdam geschonken. 1) *wie wil het wesen*, wie moet dat voorstellen, wie is dat?

Rosemondt die lach en sloop. Dit en de volgende velddeuntjes volgens hs. A. 1) *lach en sloop*, lag te slapen. 5) *mit dat*, op hetzelfde oogenblik dat. 6) *het lof*, de bladeren.

VELDTDEUNTJEN.

- 10 Haesjen op het loopen stelde
 Bej haer voetjens vlug, soo gauw,
 Dat se met haer soolen, nauw
 Kreuckte 't kruitjen van den velde,
 Dat gelaen was met den dauw.
15 Denckt of 't binnenst haerder sielen
 Was, van vrees, in swaere smart:
 Gerart was haer op haer hielen;
 Welhem lach haer in haer hart.

9 Feb. 1611. Wonsd.

VELTDEUNTJEN.

- Valckenoochje sat en loerde,
20 Achter 't riedt met smalle blaen,
 En sij sach het veer vast aen
 Dat haer vrijer Boxvoet voerde,
 Die niet ver was daer van daen.
 Pottert, riep haer helle keeltjen,
25 Hoort uw hart alleen dan mij?
 Want hij arremde' haer gespeeltjen.
 Die keeck bril, en deur droop hij.

9 Feb. 1611. Wonsd.

VELDTDEUNTJEN.

- Swaentjen, die haer hartenwee
Aen haer lief niet dorst verclaeren,
30 Sat en claechd' het aen de baeren
 Op den oever van de zee:
 Straf is hij, en batser mee,
 Als den Noorden windt, te vijnen,
 Coeler als de watervliet,
35 Spitsers als het drooghe riet,
 Schooner als de sonneschijnen.

9 Feb. 1611. Wonsd.

18) *Welhem*, Willem.

19) *sat en loerde*, zat te loeren. 21) *het veer*, enz. de wijze, waarop haar vrijer zich gedroeg. 24) *pottert*, deugniet. 26) *gespeeltjen*, vriendinnetje. 27) *keeck bril*, keek op zijn neus; *deur droop hij*, hij droop af, pakte zich weg.

30) *sat en claechd'*, zat te klagen. 32) *straf*, stuursch; *straf is hij*, etc. ik vind hem stuursch en ook trotscher, koeler dan den noordenwind.

VELDTDEUNTJEN.

Eerriekjen sat onbelaeden
Sluimerlog in 't grasjen bol,
Daer haer schaeppjens wit van wol
40 Haeren hunger graech versaeden.
Bloemert wierp met roseblaeden
In haer aensicht, neck, en cróp.
Haer gelaet begost te strangen;
Hij gedienslich, van haer wangen,
45 Lasse met sijn lippen óp.

9 Feb. 1611. Wonsd.

VELDTDEUNTJEN.

Claere sal een cransjen maecken;
Mits zij hutselt om het cruit,
Hippelt daer een vorschjen wt:
Sij besterft als linnelaecken.
50 Eelhart vliecht 'er bij en spuit
Snorrend sap wt wijngaertbesen
In haer aensicht, en onthaecht
Al haer craech tot op het naeckt:
Daermee wasse strax genesen.

9 Feb. 1611. Woonsd.

AFBEELDINGHEN VAN MINNE.

VOORREDEN

Tot de Jeucht.

Op laestverleen Maydagh, Maydagh, die is vercooren
Wt al de daghen soet des Lentes nieghebooren,
Van 't Minnedraghers gildt, om met danckbaren sin,
Jaer-offer uyt te reen, swanck Venus de Godin
5 Haer lieve lachend' oogh eens over heen de scharen
Die yvrich tot haer dienst, en overgheven, waren
Ter aerden neerghekielt, om offerand te doen
Met Wieroock suyver-breyn, en versche Roosenhoen;
En in 't aenschouwen van soo veel, die op haer wachten,
10 Gheneucht rees in haer borst; en lust in haer ghedachten,

37) onbelaeden, onbezorgd. 38) bol, zacht. 40) hunger graech, gragen hunger.
42) crop, hals; te strangen, strak, onvriendelijk te worden. 45) lasse op, zocht ze
bij elkaar, nam ze op. 47) hutselt om, omschudt. 54) strax, weldra, terstond.

Afbeeldinghen van Minne. Volgens den eersten druk, Amst. 1611. 4) uyt te
reen, gereed te maken; swanck, wierp, liet gaan. 6) overgheven, zeer genegen.
8) suyverbreyn, die het brein zuivert (?); versche Roosenhoen, frissche rozenkran-
sen. 9) op haer wachten, haar ten dienste stonden, haar vereerden.

- Om styghen t' halver lucht, van waer zy te ghelijck
Sach op en nederwaerts haer wijtverbreyde rijk.
Zy oversloech 't gheslacht der sterffelijcke dieren,
En liet haer snel ghesicht door 's Hemels oorden swieren,
15 Die zy beseten vant met onghemeten Goon.
Saturnus met zijn star in 't hoochst; die haer gheboon
Stockoudt noch volghen moest en Phillyra gaen vryen.
Daer aen Juppijn berucht met soo veel snoeperyen,
Als meenichvouwde vindt wel van hem wort vertelt,
20 Nu swan, nu starcke stier, nu weer beoorlijck gelt.
Daer nae den strengen Mars, dien zy zijn croese sinnen,
In 't branden van den strijdt, en dulle lust van 't winnen,
In 't jaghen van 't ghescheurt en overrompelt heyr,
Alsoo te' ontlaten weet, dat toom, en gladde speyr
25 Door 't walen van zijn moed, hem uyt zijn handen druypen,
Als zy hem geeft een wenck om tot haer in te sluypen.
En daer nae Phoebus schoon, die dickwyl heeft gesmaeck
Haer liefelijcke cracht; die in zijn hart gheraeckt
Heeft uyt den Hemel hooch ter aerden moeten dalen,
30 En 't hulsel Conincklijck van zyne gouden stralen
Verworpen, om een staf van een Olyven tack
Te grypen in zijn handt, en cleen een harders pack.
Den cluchtighen Mercur zijn soeten val in 't praten,
Noch schallickeheit doortrapt en hadden moghen baten,
35 Doe zy met Herses min ontstelde zynen gheest;
Hy had al mede van dat evel sieck gheweest.
De slaperighe Maen haer waterighe sinnen
Ontgingen daerom niet den heeten brandt van minnen;
Wanneer zy 's middernachts te dalen neder plach,
40 En custe' Endimion daer hy in slape lach.
In 't cort, zy vandt de Goon van minste tot den meesten,
En 't middelbaer gheslacht der langlevende gheesten,
Haer en haers Soons ghevaen; aen yder zy vernam
Littekens van zijn pijl, brandttekens van haer vlam;
45 D' onentlijckheit haers rijcx sach zy haer openbaren.
Doe spranck haer 't hart van vreucht en reesen al haer aren.
Doe gaf de roem haer borst menighen soeten prick;
Des zy de vlogghe Min toe sprack, mijn Soon dien ick
Alleen voor al mijn cracht en groot vermoghen houwe,
50 Als ick den omvang woest van 's werelds ront aenschouwe,
Wat Godheyt ken het Hof des Hemels ons ghelijck,

11) om, om te. 13) *oversloech*, overzag; *dieren*, wezens. 15) *beseten met*, bevoond door. 17) *Phillyra*, Philyra, dochter van Okeanos, bij Saturnus (Kronos) moeder van den centaur Cheiron. 18) *daer aen*, vervolgens; *berucht*, enz. wien men zooveel verboden minnarijen te laste legt. 20) *swan*, zwaan. Onder de gedaante van een zwaan bedroog Jupiter Leda; onder die van een stier Europa, en onder die van een gouden regen Danaë. 21) *croese*, wilde. 22) *ontlaten*, verzachten. 25) *walen*, veranderen, verflauwen. 32) *cleen*, aan te trekken. 34) *doortrapt*, slim. 35) *Herse*, dochter van Cecrops, bij Hermes moeder van Cephalus. 40) *Endimion*, zie bl. 96. 41) *zy vandt* — *ghevaen*, zij vond als haar gevangenen. 46) *spranck*, sprong. 50) *woest*, wijd, ruim.

- In breedtheyt onbepaelt van eeuwich streckend rijk?
Of in waerdye van de gheen die voor ons knielen?
Of in het schencken mildt van wellust aen de sielen?
- 55 Want weldoen meest de Goon van schepsels onderscheyt.
Het Smeeckertjen de Min heeft hier op dus gheseyt,
Wel machmen, Moeder Lief, ghetuyghen sonder looghén,
Dat gheene Goon by ons houden of halen moghen,
Maer is den spijt des niet te grooter, datter zy
- 60 Op aerden 't laechste rondt, soo snooden kettery
Dat zy ons niet alleen en weyghert Eer, maer lastert
V voor oncuys, my voor een aterlingschen bastert.
Van ons comt segghen zy den menschen gansch geen goedt;
Ghy hebt my afgherecht van joncx, en opghevoedt
- 65 Op alle guytery; ons moghen zy het dancken
Dat reuckeloosheyf slof en ontrouw by haer bancken.
Onnutte sorghen swaer worden van ons ghebroedt;
En sorgheloosheyf weer, daer sorghe wesen moet.
Versuym, en quisting sot, verwartheyf en beslommering,
- 70 Ghebreck, armoed, ellend, en knaghende becommering.
En twist, en quaet vermoen, jae scheuring, oproer, crijch,
En duysentd plaghen meer, die ick om kortheyf swijch,
Waarmede dat wy 't al verwoesten en verwilderen.
Dus leelijck wetense' ons by yder af te schilderen,
- 75 Om rooyen uyt onse' Eer en aensien, t' aller uyr:
En mochten zy begaen zy geltten de natuyr:
Soo dat, indien wy haer niet schrickelijck en straffen,
'T sal worden een ghewoont op onsen naem te blaffen,
Met goddeloose tong. En wie sal echter dan
- 80 De schoone Venus met de Minne bidden an,
Of legghen offerand ootmoedich op d' Altaren?
Hier op sey Venus soet van harten. Laet dat varen;
Gheweldt teghen gheweldt, mijn Soone, dat's bescheyt:
Maer reden moeten zijn met reden wederleyt.
- 85 Indien ghy ginckt de saeck, met strafheyf streng beginnen;
Ghy soudt alleen 't ghelaet, en niet het harte winnen.
De vreesse veynsers maeckt: d' eerbiedicheyf in 't hart,
Door de weldadicheyf alleen, vercreghen wert.
Gheveysde' eerbiedicheyf can gheenen God veruoeghen:
- 90 En licht wint ghy met reen, die sich tot reen wil voeghen.
Des die gheen reden acht, ist niet te pyne waert
Dat ghy tot veynsen dwingt, en met de straf vervaert:
Noch heeft de strafheyf dit; dat als men wil behoeden
Met haer, zijn reden goedt, soo gheeft het een vermoeden,
- 95 Dat elders soeckt men hulp, en swack de reden zy.

52) *breedtheyf*, uitgebreidheid. 56) *smeeckertjen*, vleiertje. 59) *spijt*, belediging.
62) *aterlingschen*, van onechte geboorte. 66) *reuckeloosheyf*, slof, zorgelooze
slofheid; *verwartheit*, wanorde; *bancken*, vertoeven, te vinden zijn. 69) *ver-
suym*, verwaarloozing. 73) *verwoesten en verwilderen*, woest en wild maken.
75) *om rooyen uyt*, om uit te roeien. 76) *geltten*, castreerden. 79) *chter*, daarna.
83) *bescheyt*, billijk. 85) *strafheyf*, hardheid. 91) *pyne*, moeite, 93) *behoeden*, ver-
dedigen. 95) *dat elders soeckten hulp*, dat men, bij gebrek aan bewijzen, elders
hulp zoekt.

- Dus is het nut noch recht te straffen kettery.
Maer soeckt met onderwijs van reden haer te winnen.
Vrouw Moeder, sey de Min, hoe soud' ick dat beginnen?
Ick ben mijn kintsheyt nauw ten eynden, die ghy weet
100 Ick meer in leeren doen, als praten heb besteedt.
Mijn handt meer als mijn tong bekent is allen oorden,
De wercken zijn my veel ghereeder als de woorden.
Maer oudt de kettters meest en wel ter tael altoos.
Doe Venus: Ghy daerom en zijt niet tongheloos,
105 Of schoon de daden cloeck, boven uw uytspraeck pralen.
Derhalven volcht mijn raedt; en gaet henlie verhalen
Als Onderrechter, datmen niet misbruycken dan
De goede dinghen, en oock meest de beste can.
Dat wy gheen oorsaeck zijn van de ghemelde quaden,
110 Maer dat zy lieden, die, selve' op haer halsen laden,
Door dien s' ons bruycken vaeck heel sonder onderscheydt
Van rechte maet, en tijdt, en van gheleghentheydt.
Is lieffelijckers yets op aerden vroech of spade
Als Libers uwes ooms verheughende ghenade?
115 Nochtans d'onmaticheyt die weetse te besteen
Tot stichting van misval en duysendt swaricheen.
Wilt soo de lusten van der Minnen brandt ghebruyken
Dat z'uyt uw kintsch gebeent het merrech niet en suycken.
Noch dats' u drooghen uyt den Ouderdoom ghecromt.
120 En port de Minne niet eer hy van selve comt.
En legt uw Minne daer ghy vaylich moocht ghenieten:
Of immers daer 't ghenot is waerdich de verdrieten.
Wie dese les betracht die weet ons beyden danck.
Laet dese reden, Soon, op Aertrijck, gheven clanck,
125 Met welbereede tong, en onderrecht de dwasen:
Of blaetse' een Minnaer in, om voor u uyt te blasen.
'T was wel van zynen sin. Des seyde hy: Ick weet raet
En sonder meer quam my verschynen in den staet,
Waer in hy wort ghesien van 't eeuwich hof vol weelden.
130 En laste my, ick souw dit schryven voor de Beelden
Die van gheleerder handt hier nae gheteeckent staen.
Op dat de gheene die somtijts sal vinden aen
Het Minnen quelling vast, hem daer af niet verleyden „laet,
En gheef de Min gheen schult, maer 's Minnaers onbescheyden „raet.

99) *nauw*, nauwelijks. 102) *zijn my veel ghereeder*, gaan mij veel gemakkelijker van de hand. 105) *uytspraeck*, woorden, taal. 107) *onderrechter*, onderrichter. De zin van deze regels is: gaat hen als onderwijzer (zedenleeraar) leeren, dat men niets kan misbruiken dan wat goed is en dat men de beste dingen ook het meest misbruiken kan. 114) *Liber*, Bacchus, de god van den wijn. 116) *misval*, ongeluk. 118) *suycken*, zuigen. 122) *immers*, althans. 130) *laste*, gelastte. 134) *onbescheyden raet*, dom verstand.

I.

*[Venus, een brandend hart in de hand houdende, vaart
in eene schelp op de zee.]*

Zy steekt om hoogh het hoofd.

O Venus Voestervrouw, uw vlammen niet en dooft
De grondeloose Zee: Ghy steekt om hoogh het hoofd.

II.

*[Pallas veinst zich met haar Medusa-schild tegen de
liefde te dekken.]*

Datje mijn haet en dunckt my niet.

Deckt vry uw vlammen hart met minneloos ghelaet;
Ick sie door 't glazen schildt, datje mijn niet en haet.

III.

[Een kompas door de noordstar aangetrokken.]

Een treckt my.

Van soo veel schoonen, die des Werelds dop bedeckt,
En isser niet als een daer hart en zin nae treckt.

IV.

[Eene brandende fakkel.]

Van branden blinckt hy.

Van Minnaers daden claer 't gherucht volmondich spreekt,
Wanneer der Minnen vlam een edel hart ontsteekt.

V.

[Een boog door Cupido gespannen.]

Ik buijgh en breeck niet.

Al verght de Min my veel door stadich ongheval,
Hy moet my buyghen lang, eer hy my breken sal.

VI.

[*Een eikenboom door de winden geteisterd.*]

Zij druckt en heft.

Nu heft ghy overend, dan druckt ghy my heel crom,
Ach wreede speelzieckt! Min hoe springdy met mijn om?

VII.

[*Een zonnewijzer en de zon.*]

Gheen ben ick sonder u.

'T is wat, als my mijns Sons almachtich ooch aensiet:
Maer dectse haer aenschijn; dan ben ick my selven niet.

VIII.

[*Een boom door de zon beschenen.*]

Ghy weckt my van der doot.

Mijn flaeuwe leven bleef verdelcht van onghenoecht,
Soo ghy de dorre doot niet van mijn lippen joecht.

IX.

[*Twee rozen, waarvan er eene geplukt wordt.*]

Waerom ghy meer als ick?

Ick quijn; een ander sal mijn Lief haer trouw ontfaen:
Twee Roosen even schoon d'een plucktmen d'aer blijft staen.

X.

[*Een vuursteen.*]

In lyden blinck ick.

Het slaen verweckt de vonck uyt 's keyselsteens quetsuyr,
In 't slaen van ramp soo blijckt en blinckt het Minnevuyr.

XI.

[*Het beeld van de zon in een spiegel.*]

Zy blinckt, en doet al blincken.

Mijn Vrouwe blinckt, en set haer clærheyt and're by;
'Tis weerschijn van haer glans, licht'er yet goedts in my.

XII.

[*Eene brandende lamp.*]

Dienende teer ick uijt.

De Minne kluijft mijn vleisch, ick rammel in mijn huidt;
Aen and're dient de Lamp, haer selven teert zij uijt.

XIII.

[*Een brandend vuur.*]

Zij brandt en beeft.

Verwondert u de vlam? O Min, 't is weynich reens:
Het hart des Minnaers brandt en tziddert al alleens.

XIV.

[*Een oog in een hart.*]

Ick voed' een wondt.

Een lidtmaet dat ick voed, my in den strick verwart;
Dat 's 't ooch: door dese wondt vaert my de pijl in 't hart.

XV.

[*De wind blaast in 't vuur.*]

Zij leeft en doet oock leven.

Het leven van de windt baert leven in de gloedt:
Soo leeft met my mijn Lief, die leeft en leven doet.

XIII. 't is weynich reens, het is iets onbegrijpelijks, iets tegenstrijdigs; *al alleens*, eveneens.

XVI.

[*Een afgeschoten pijl.*]

'T moet nu voort.

Die Minnes strengheyt vrucht, coom zynen oorspronck veur;
Met my is 't al te laet, het moeder nu mee deur.

XVII.

[*Een brandglas.*]

Des eenes glans des anders brandt.

Het glinstren van het Glas een heeten brandt verweckt:
Mijns Vrouwen glans, aldus, met Minne 't hart ontsteekt.

XVIII.

[*Eene rijzende zon.*]

Hoe hoogher hoe heeter.

Des middachs steekt de Son, die soet is als het daecht,
Soo wast der Minnen brandt hoemense langher draecht.

XIX.

[*Een hangslot met zynen sleutel.*]

Een die my past.

Of menich Minnaer, elck om strijdt, zijn brandt ghetuycht,
Maer een, die tot my past, het pit mijns harten buycht.

XX.

[*Een spiegel en een momaangezicht.*]

Deur valsch.

O valsche Spieghele diep schijn ick in u te staen:
Maer sietmen, tastmen wel, het isser ver van daen.

XVI. *vrucht*, vreest; *coomt* — *veur*, voorkomt.

XVII. *ontsteekt*, ontsteekt.

XVIII. *hoemense langher*, hoe langer men ze.

XXI.

[*Een eekhoortje in eene draaikooi.*]

'T ouwde deuntjen.

Altijt hoop, nemmer heijl, ben ick t' ontfaen ghewent,
En wat ick loop of jaech, mijn slooven heeft gheen endt.

XXII.

[*Een wierookvat.*]

Branden 't.

Wel is het Wierookvat schoon, aerdich en wat rijcx,
Maer branden 't harte dan waer 't eerst wat Goddelijcx.

XXIII.

[*Een vuurslag.*]

Coudt zynde sticht zy brandt.

De couwde vuirslach vuir, in 't drooghe voedsel, plant:
Coud is mijn Lief in haer, in and're stichtse brandt.

XXIV.

[*De maan door de zon beschenen.*]

Van u mijn licht.

De Son verguldt de Maen haer silv'ren aenghezicht:
Dus houd' ick oock te leen, van u mijn Lief, mijn licht.

XXV.

[*De vier winden in een net.*]

Niet aen ghevanghen.

Woorden in 't oor, tot loon voor langdienstighe Min,
Zijn winden in een net, men vaerter uijt end in.

XXII. 't harte, de wierook, die er in is.

XXIII. in haer, in zich zelve.

XXV. vaert, gaat.

XXVI.

[*De wind blaast de eene fakkel aan en de andere uit.*]

Die sielen neemt en gheeft.

De windt blaest op, en uijt, de kaerssen, daer zy streeft:
Mijn Vrouw heeft oock een cracht, die Sielen neemt en gheeft.

XXVII.

[*Een papegaai in eene open kooi.*]

Willighe vanckenis.

Ick vlie niet, ofmen schoon mijn kercker open doet:
Ick ben te wel ghewent, mijn dienst is al te soet.

XXVIII.

[*Een vogel in eene kooi beloerd door eene kat en
een sperwer.*]

Voor vryheydt vaylicheydt.

In vancknis voedert my de Min; en was ick vry,
Het ongheluck had onghelijck meer machts op my.

XXIX.

[*Het aas aan den vischhoek.*]

Daer schuijlt.

Met lekker' hoop, de Min staet om te locken breedt:
Maer 't Aes bedeckt den Hoeck, vast ismen, eermen 't weet.

XXX.

[*Venus op een zandlooper door Jocus en Risus gehouden.*]

Van 't leven comt de doodt.

Terwijlmen jockt en lacht, maeckt ons verlopen glas
Vernielster Venus van die Voester Venus was.

XXVI. *streeft*, waait.

XXVII. *ofmen schoon*, ofschoon men; *soet*, aangenaam, gemakkelijk.

XXIX. *breedt*, bereid, klaar? De druk van 1636: *reedt*.

XXX. *vernielster Venus*, Venus libitina; *voester Venus*, Venus genetrix.

OP DE SCHIPSTRIJDT VOOR GIBRALTAR GESCHILDERT DOOR LAST
VANDE EE. HH. RAEDEN TER ADMIRALITEIT BINNEN
AMSTERDAM IN 'T GLAS INDE SUIDERKERCK.

De pijlvoerende Leeuw bespringt de Wester stranden,
En hout het groote veldt. Dat was, met braeve toon,
Den Vorst des ondergancks gevloghen in sijn croon,
En van 't vermetel hoofd de pracht gemaect te schanden.
5 Hoe bleeck is Gibraltar bestorven! Door uw handen,
De blixendraegers vlug haers afgods zyn gevelt,
O seghens God, wien dit te lof den Zeeraedt stelt.
29 Junio 1611.

SANG.

Wijze: *La belle qui me va martirisant: etc.*

Het liedt dat jck te clæghe laet gaen
En met geneuchte queel,
Dat hiev' jck al in den daegeraedt aen
Met wel soo schellen keel
5 Dat om te luisteren alsdoen, nae mij,
Den Aemstel ooren leend' en ooren 't Y.

En van mijn jeuchd, men vallen siet nu
Den laeten avondtstondt;
Noch word mijn stem haer schallen niet schuw,
10 Of singens moe mijn mondt,
Des swemmen strandewaert, en neurien mee,
De Meereminnen van de Zuider Zee.

Vraecht yemandt wie datme soo stijve stem geeft,
'T is, sonder wiens genae
15 Geen lust in mijnen lijve clem heeft,
Om wien jck singen gae
Dat vlacke stranden en stroomen blanck
En heuvels galmen van de wereldclanck.

De pijlvoerende Leeuw. Volgens hs. A. 2) *het grootste veldt*, de zee; *hout*, behoudt; *met braeve toon*, op kloeke wijze. 3) *des ondergancks*, van het westen. In de plaats van de drie laatste regels heeft de uitgaaf van 1636: Door uw' hande', de vlugge blixzendrighs haer afgods zyn gevelt, o Zeghegodt, wien dit, tot lof, de Zeeraedt stelt." 6) *de blixendraegers*, de kanonnen?
Het liedt. Volgens hs. A. 13) *stijve*, krachtige, sterke. 14) *wiens*, wier.

Maer vraechtmen wat het singen bedujt
20 Op dese wijs beswaert;
't Is om met sonderlingen gelujt
Te troonen t' mijnewaert,
De geene die mij t murruw hartjen heet
Wanneer se comt, met wassen handen kneedt.

25 Doch of u quam ter ooren mijn bee,
O hartenkneedster, niet,
Die ghij wel soudt om hooren sijn ree
Oft het het Luck toeliet;
Soo sal het singen noch, want sang heeft cracht,
30 U levren levendich in mijn gedacht.

25 Aug. 1612.

Diamithrina.

OP DE

VERTOONINGHE

VAN DE BRUILOFT VAN

T E T H I S E N P E L E U S,

TER INCOOMSTE DES DOCHTERS VAN GROOT BRITTANJEN
TOT AMSTERDAM, 25 MAJ 1613.

D' Engelsche Thetis waerd om goden te verwarmen
Met min (gelijckmen singt dat Nereus dochter dee)
Verlaet haers Vaeders hóf en 't Rijke vander zee;
En comt den Duidtschen Voorst der Vorsten in sijn armen:
5 Den Hemel weck ons een Achilles wt die twee.
21 Maj 1613.

20) *op dese wijs beswaert*, op deze droevige wijze. 21) *sonderlingen*, bijzonder, ongewoon, sterk. 23) *murruw*, murw, zacht, week. 27) *soudt om hooren sijn ree*, bereid zoudt zijn om te hooren. 28) *oft*, indien; *het Luck*, de fortuin.

D' Engelsche Thetis. Volgens hs. A. *Thetis*, dochter van Nereus, huwde met Peleus, die bij haar een zoon, Achilles, verwekte. Hooft bedoelt met Thetis Elizabeth, de dochter van Jacobus I, die na haar huwelijk met den keurvorst van de Paltz, Amsterdam doortrok. De vertooning had plaats op den Dam. 4) *den Duidtschen Voorst der Vorsten*, den keurvorst van de Paltz, dus genoemd „ten aensyen van de voortreffelijckheid zijns ampts onder de hoochgemelte H. H. Keurvorsten“ zegt des dichters vader, Cornelis Pietersz. Hooft, in eene ms. aantekening over deze vertooning.

OP DE VERTOONINGHE DEN 21 MAJ 1613 AEN SIJN VORSTELIJCKE
DOORLUCHTICHEIT, DAER ADOLF VAN NASSAU CAJSAR MET
D' ENGELSCH E CONING VERBONDT MAECKT.

D' Engelsche Coning gaet
Versoecken, t' sijner baet,
Adolf van Nassau; want
De Roomsche cróón hij spant:
5 Den Cajsar 't ooghe slaet
Op sijn verlegghen staet,
En looft hem onderstandt
Met sijn strijdbaeren handt.
Och eeuwich bind' een raedt
10 Nassau en Engellandt.

A n d e r s.

D' Engelsche Coning comt versoecken, 't sijner baet,
Adolf van Nassau, die de Roomsche croone spant:
Den Cajsar slaet het óóch op sijn verlegghen staet,
En seidt hem hulpe toe met sijn strijdbaeren handt.
Och eeuwich bind' een knoop Nassau en Engellandt.
21 Maj 1613.

OP COORNHARTS TROONY.

Versoeckal, werckelijck, scharpsinnich, weetsieck, strack,
Was Coornhart meer als man die handt aen schrijven stack.

A n d e r s.

Van als heb ick geproeft van als haest moe versmeten;
Maer starref onversaedt van vryheit en van weten.

A n d e r s.

5 Die sevenmael, licht sat, veranderde van staet,
En wist syn vryheit en syn wetenschap geen maet.

A n d e r s.

Die sevenmael, licht sat, veranderde van staet
Die bleef van vryheit en van weten onversaet.

D' Engelsche Coning. Volgens hs. A. Hooft schreef er bij „Is niet vertoont.“
De Engelsche koning, van wien hier gesproken wordt, is Eduard I, die in
1294 met Adolf van Nassau een verbond sloot tegen Frankrijk. 2) *gaet ver-*
soecken, tracht op zijne hand te krijgen. 7) *looft*, belooft.

Op Coornharts troony. Volgens hs. A. Met Coornhart wordt bedoeld de
bekende schrijver en libertijn Dirk Volckertszoon Ccoornhart (1522—1590).
1) *werckelijck*, werkzaam. 5) *licht sat*, spoedig verzadigd.

A n d e r s.

Die sevenmael van staet, wisselde licht versaet,
10 En wist sijn wetenschap en vrijheit geenen maet.

A n d e r s.

Van als heb jck beproeft, en lichtlijck mij versaedt,
Maer wist mijn wetenschap en vrijheit geenen maet.

A n d e r s.

Coornhart bequaem tot al, rasch sat wierd alle staet,
Maer bleef van wetenschap en vrijheid onversaet.

A n d e r s.

15 Mijn kiesch vernuft deed, wat jck trock ter handt versmaeden,
Maer kond van wetenschap noch vrijheit sich versaeden.

A n d e r s.

Tot Amsterdam ontving jck, gaf ter Gouw mijn geest,
Wiens strijdt voor Zeden Schrift en Vrijheit is geweest.

LOFSANG AEN PALLAS.

Wijze: *O schoonste schoonheit wreedt*: etc.

Lof dij godinne rain,
Die met een groot ontsach,
Sproot wt uws vaeders brain
Gewaepent voor den dach.
5 Waer ghij met genaedt
Uw ooch op slaet.
Die sal echter sijn sin,
Nocht sijn hart doen te leen,
Nocht sijn tijdt, nocht sijn reên,
10 Nocht sijn sorghen besteên,
O moedighe mannin,
Aen aerdscher lusten smaeck, oft snood gewin.

Als 't lijf te graeve gaet
Te lijve blijft sijn naem;
15 Dien ghij omvoeren laet
Op vlercken van de faem,
Wijd en over al
Het Aerdsche dal.

Lof dij godinne rain. Volgens hs. A. Regel 5 en 6 van iedere strophe moeten volgens eene aanwijzing in het hs. bij den zang herhaald worden. 7) *echter*, daarna. 8) *doen te leen*, in leen geven aan, laten beheerschen door. 14) *te lijve*, in leven.

En sijn eere die straelt
20 Waer de Sonne verrijst,
Waer de Maen van hem spijst,
Waer hij wren aen wijst:
Soo dat daer noch mee praelt
Der neven laet geslacht 't welck van hem daelt.

25 Hoochachtbaere godin,
Wien ghij 't gedachte stiert
Dien blaest ghij gunstich in
Wijsheit alom geviert.
Ghij belejdt de handt
30 En het verstandt
Van de schrijver die sticht.
Ghij versufl, ghij vertsaecht,
Ghij verdrijft, ghij verjaecht,
Ghij vervaert, moeghe maecht,
35 De doodt van sijn gedicht:
En houdt al wie 't hem lust in eeuwich licht.

Den oppervorsten hóóch
En raedslîen groot van prijs,
Dien suivert ghij het óóch
40 En maect haer wederwijs:
Dat sij claer sien af
De bujen straf,
Die van ver comen aen,
Om het volck en den raedt,
45 Om het sejl en den draedt,
Om het schip van den staet
Heel aen stucken te slaen:
En ley men bij, en liet haer overgaen.

Wat waere sonder dij
50 De Crijchsgod ongetemt
Doch bet dan rieserij
En sijner sinnen vremdt?
Dat ghe van hem vloodt,
Sijn óóghe sloot
55 Soo dat hij enckel blindt
Voor 't gevest greep het stael,
Voor de toom greep de sael,
Voor de trom greep de mael,
Voor de vijandt den vrintt.
60 Want raedeloos gewelt sich self verslint.

21) *van hem spijst*, van haar licht ontvangt. 24) *neven*, nakomelingen; *daelt*, afkomt. 29) *belejdt*, leidt. 34) *vervaert*, maakt bevreemd; *moeghe*, moedige. 40) *wederwijs*, weerkundig. 41) *sien af*, vooruitzien. 42) *de bujen straf*, het onweer. 45) *draedt*, touw. 48) *en ley men bij*, en dat men bijlegde; *haer*, de buien. 51) *bet dan rieserij*, meer dan dolheid. 52) *sijner sinnen vremdt*, uitzinnig. 53) *dat*, gesteld dat. 54) *sijn ooghe sloot*, zijn oog zou zich sluiten. 55) *enckel*, puur, louter, geheel. 58) *mael*, ransel, knapzak.

Heldin onsterflijck, vrijdt
Ghij, bid jck, en behoedt
Voor 't steecken van de nijdt,
Voor 't gift van Lethes vloedt

65 En voor alle zeer

Garidaes eer:

Dien ghij self tot den dans

Hebt der Musen geport,

Hebt uw geest ingestort,

70 Hebt de vlechten omgort

Met een lauwerencrans:

Wiens ooch gh' ontstaect aen uwer ooghen glans.

3 Sep. 1614.

Eindt.

SANG.

Wijse: *Cessez mortels de souspirer*: etc.

Sterflijck geslacht uw suchten schorst:

Onsterffelijck sijn dees schoonheden.

Sij moghen niet, wt heeter borst,

Gemint sijn, maer slechts aengebden.

5 Het hart eerbiedich nae bovenen stijgh:

Het lichaem nijgh.

Indien ghij naespeurt op het vel

Den bujt des tijdts, met droncken óóghen,

Ghij vint' er uw becoomste wel,

10 Om hart en harssen wt te dróóghen:

Maer niet waarmede gh' een vonxken wtblust

Van uwen lust.

Dees geest ten hemel wtgedaelt,

Gelijck een starre neergeschooten,

15 Op 't aersch wel goedertieren straelt;

Maer 't heucht haer waen sij is gesproten;

Belust om vruchten te teelen, dien geen

Doodt kan vertreên.

Hout liefst uw sinlijckheên in tóóm

20 Die 't wterlijcke schoon betrachten.

Onthailicht niet dit hailichdoom

Met die verwaentheit van gedachten.

De siel kan werven hier eenich gerijf,

Maer niet het lijf.

61) *vrijdt*, beveilig. 64) *Lethe*, eene rivier in de onderwereld, waaruit de schimmen dronken, om al het verledene te vergeten; 't *gift van Lethes vloedt*, de vergetelheid. 67) *dien*, die. 68) *geport*, aangeprikkeld. 72) *wiens*, wier.

Sterflijck geslacht. Volgens hs. A. 8) *den bujt des tijdts*, wat de tijd weggenomen heeft; de teekenen van het verouderen. 9) *uw becoomste*, zooveel gij wilt. 16) *waen*, vanwaar. 19) *sinlijckheên*, begeerten. 20) *betrachten*, letten op, beschouwen. 22) *verwaentheit*, wulpschheid. 23) *werven*, verwerven.

- 25 Blaeckende geest, wien ghij toelacht,
 Verheerlijckt als een brujdt der brujden,
 Dien sal 't tot sijnen 't nemmer nacht
 Maer sijn sijn Son gemetst in 't Zujden.
30 Sijn vreuchd van niemandt sal werden gesteurt
 Dien dat gebeurt.
13 Septemb. 1614. Eindt.

SANG.

Wijse:

- Hoogher Doris niet, mijn gloetje,
Spaert uw krachjes wat op mij.
Al te groot is de lieflijke lij,
Daer jck flauwende los in glij.
5 Die daghjes,
 Die nachjes
 Die lachjes,
 Die klagghjes,
 Bij dragghjes,
10 Dat alte soete soetje
 Mengen moetje,
 Met een roetje,
 Oft jck stick aen leckernij.
- Als ghij droef of dartel dighie
15 Onder sang van snaeren queelt,
 O de wondt, o de wondere weeldt!
 Die mijn' harssen, mijn hartjen steelt!
 Die quickjes,
 Die hickjes,
20 Die snickjes
 Sijn strickjes
 En prickjes
 Der sielen, uw gesighie
 Is het schichje,
25 Van het wighje
 Wt Diones bloedt geteelt.

27) *dien sal 't* enz. bij hem zal het nooit nacht zijn, maar zijne zon zal altijd als vastgemetseld staan in het zuiden.

Hoogher Doris Volgens hs. A. 3) *de lieflijke lij* enz., het zalig genot, waarin ik verzonken ben. 9) *bij dragghjes*, bij kleine hoeveelheden. 18) *quickjes*, gedichtjes. 20) *snickje* is een *rust* in den zang, die een kwart duurde; wellicht moet men onder *hickje* iets dergelijks verstaan. Ook komt *snick* voor in den zin van klaaglied. 26) bedoeld is Cupido, kleinzoon van Dione en Zeus.

- Immers Doris, stort de kasjes
Van uw tedre treeckjes wt.
Maeckt gelonck, maeckt gelach, maeckt gelujt,
30 Dat de sinnetjes sachjes sujt.
 Wat vreesje:
 Mijn geesje
 Mijn vleesje
 Geneesje;
35 Die 't peesje
Der Minne braght in lasjes.
 Spoejt uw pasjes,
 Eer dat gasjes
Felle brandt mijn sieltje bujt.

INHOUDT DES BRIEFS VAN MENELAUS AAN HELENA.

Paris Coninx soon van Troye, reysende om de Griecsche steden, seden en sinlijckheden te besichtighen, wierdt tot Lacedemon ghefeesteert van Koningh Menelaus, ende te Hove geherbercht. Terwijlge gevielt dat dese om seker hem aengestorven goederen moettende na Creten trecken, sijn huysvrouwe Helena 't onthalen van desen uytheemschen gast bevolen liet. Maar Paris het oogh op de Koninginne geworpen hebbende, is so schelmsch te rade geworden, dat hy haar met 't dierbaarst der cleynoodien en grooten schat, ter waerghenomender tijdt in sijn galeyen smect, ende na Troye vervoerde. Menelaus op sijn t'huys-koomste heeft sich in soo leyde mare ontset, ghelijck men dencken mach, ende besloten haer weder te hebben: ende oversulcx al de Griecsche Vorsten bewillicht, om (uyt ghemeen name) Gesanten heen te schicken die beternis van 't onrecht verwerven, ofte Troye ten oorloch ontsegghen souden. By haar lieden bestelde hy ter sluyck desen brief, ten eynde Helena omsaghe na haren plicht en de trouwe waar in sy ghehouden was; so die misschien door 't langh afwesen van hem ende 't lief-koosen van Paris, haer eenichsins waren doorgewayt. Sy tegens danck verhouden, heeft geen middel konnen hebben om tot haren man te keeren, voor dat Troye overvallen wierdt. Te welcker stonde haer onschult van hem volkomelijck is aengenomen; ende 's levens overschot sedert van hen beyden in Konincklijke weelde, ende grooter eendracht besloten.

27) *immers*, toch. 28) *treeckjes*, liefdesuitingen. 30) *sujt*, in slaap wiegt. 32) *geesje*, geestje. 36) *in lasjes*, in last. 38) *dat gasjes felle brandt*, de felle gloed van dat gastje (van de min). 40) *bujt*, buit maakt, rooft.

Brief van Menelaus. Volgens de uitgave van 1615. *Sinlijckheden*, gewoonten; 't dierbaarst, 't kostbaarste; *heeft sich in soo leyde mare ontset*, was hevig ontsteld bij zulk eene rampzalige tijding; *oversulcx*, daarom; *bewillicht*, overgehaald; *schicken*, zenden; *beternis*, herstel; *ten oorloch ontsegghen*, den oorlog verklaren; *by haar lieden bestelde hy*, door middel van hen bezorgde hij; *waar in sy ghehouden was*, waartoe zij verplicht was; *tegens danck verhouden*, tegen haren zin teruggehouden; *onschult*, verontschuldiging; *besloten*, de uitgaaf van 1617 heeft ghesloten.

BRIEF VAN MENELAUS AEN HELENA.

- De groetenisse die u voorcomt hier te lesen
Sendt Menelaus d' uwe, oft die het plach te wesen,
O Dochter van Jupijn die hy by Leda wan
Onder de pluymen blanck van soet singhende Swan:
5 Ghy staet misschien en suft hoe dese brief een open
En wegh ghevonden heeft, waer lanx sy ingheslopen,
Komt t' uwer handt door al de wachten scharp, waer met
U Paris yvrich heeft by nacht en dach beset:
Want na dat ick versta so wordt ghy kort ghehouwen
10 Van nijdighe ghelubde en afgheleefde vrouwen,
Door rusteloose sorch van die sich innebeeldt
Dat hem een ander spele' het geen dat hy my speelt.
Nochtans de min is kloeck, en met ghedult bestendich
Hy alles overwint, sijn listicheyt behendich
15 Door alle swaricheen haer redden kan, en lacht
Om Argus ooghen selfs als hy op Io wacht.
Doch d' Asyaensche wijs is 't lichaem te bewaren:
Spele 't ghemoedt soo 't wil; te Sparte lijdmēn garen
Een medevryer: daer ghebruycktmē anders gheen
20 Voordel als van goe dienst en van bevallijckheē.
Maer datmēn met ghewelt oft door bedroch vermindert
De vryheyt van sijn lief en haer haer kuer verhindert,
Dat achtmēn hier oneel: en mijn ghedenckt de tijdt,
Dat ghy die vuylicheyt de name gaeft van nijdt.
25 Noyt heb ick u belet met yemandt te verkeerē.
Noyt laeckte' ick prijsens waerdt in Vorsten en in Heeren:
Maer Paris is al heel al heel van ander sin
Vertrouwt sich op sijn deuchd niet, en op d' uw noch min.
Hy gunne my, ghelijck hy doet, met u te leven,
30 En wie van tweeē u dan best kan vernoegingh gheven,
Die heb u vrientdschap: ick ontslae u van u trouw
Indien hy soo verwint dat hy u eeuwich houw.
Nu smart my dat ick ben verstecken door sijn laghen,
Van middel om aen u door diensten te behaghen,
35 En schrickt het afsijn langh: want ick houw voor gewis
Dat dat de selfste kouw van minnes winter is.
De liefde groeyt noch bloeyt ontbeertse by-sijns hitten,
En oft haer kracht al schoon gaet inde wortel sitten,
Ghelijck als 's winter-dachs de krachten van het kruydt,
40 Soo vriest by langhe vorst doch vaeck de wortel uyt.
Nochtans tot smorens toe kan koud mijn liefd niet sluyten,

4) Jupiter had onder de gedaante van een zwaan Leda verleid. 5) *een open*, een weg. 9) *sorgh*, bezorgdheid. 16) Argus, wiens lichaem met oogen bezaaid was, werd door Juno als wacht gesteld bij Io, die, omdat zij door Jupiter bemind werd, door haar in eene koe was herschapen; *op Io wacht*, Io bewaakt. 17) *bewaren*, bewaken. 28) *vertrouwt sich op* enz., heeft vertrouwen in zijn eigen waardij. 33) *verstecken*, verstoken. 35) *schrickt*, doet schrikken; *afsjjn*, afwezig zijn. 38) *oft — al schoon*, of ook al.

- Haer hitte' is veel te groot sy soud' door 't sneeuw opspruyten.
'K mach dan mijn Creetsche reys wel vloecken menichwerf,
En mijne sorghen ijl, en 't beuren van het erf,
45 Indien ik midler tijdt door 's roovers overtreden
Ontferft sal moeten zijn van uw ghenadicheden.
Ick denck ter herten gingh de Gooden mijn verdriet,
Oock treflijck ongheluck beurt sonder voorspoock niet,
By een ster lichte nacht op 't wederomme reysen,
50 Te bed, inde kayut, had ick langh legghen peysen,
Hoe ver ick van u waer, en oft, te sulcker stondt
Wanneer ick waecte' om u, ghy oock wel slapen kondt:
De Zee was goedes moeds en scheen haer jonst te vaylen,
Een weelich wintjen lach en flabberd' in de saylen
55 De Stier man queeld' an 't roer en werdt gheen nuerijen moe,
En d' eene golf (soo 't scheen) die luysterd' daer wat toe.
De slaep-Godt op sijn luyt om vaeck in my te wercken
Speeld' al 't ghefluyster na met wieghen van sijn vlercken:
En suye sust soo langh dat hy 't ghedacht verdooft:
60 Doe viel hy toe en sloot sijn wiecken om mijn hoofd.
Terstont ghedaenten vreemt van droomen quamen boven:
'T was overmiddach, en ick socht u inde hoven,
Van Tijndar oudt door al de gallerijen groen,
En de pryelen van Oranien en Limoen:
65 De telghen van een heg, die by gheval ontvlochten
Door Hoveniers versuym, mijn padt niet vrijen mochten
Van sijdelinx ghesicht, my deden sien ter sy:
Daer quaemt ghij uyt een beemdt, en Paris was er by:
Ghy bloosd' : hy was begaen : ghy haddet drock te samen,
70 Uw' ooghen te ghemoedt (soo 't scheen) elckander quamen:
Ghy saecht eens om al hadt u kleedren wat ghelet,
En hy verschrikt yet aen den sluyer van toppet,
Ten hadt gheen ander oogh (machmen de waarheyt spreken)
Dan of ghy steels-ghewijs te samen had besteken,
75 Dat ghy u vinden soudt op sulcken uyr en stee:
En datter niemant om mocht wesen dan u twee.
Het scheen dat ghy beducht ghewaer wierdt met u beyden
Den swinck van my, dies ghy kort vanden andren spreiden.
Eerst quam my groeten met den welcoom den Troyaen,
80 En sprack my heel voldoende' en met veel heusheyts aen:

44) *ijl*, ijdel; 't *beuren van het erf*, het ontvangen van de erfenis; de druk van 1615 en 1617 heeft: *hen erf*; die van 1636: *het*. 46) *ontferft*, beroofd; *ghenadicheden*, gunsten. 48) *treflijck*, groot; *beurt*, gebeurt; *voorspoock*, voorsteeken. 53) *goedes moeds*, goed gezind, welgemoed; *te vaylen*, aan te bieden aan wie haar begeerde. 54) *weeligh*, heerlijk, aangenaam; *lagh en flabberd'* enz., bewoog de zeilen licht heen en weer. 57) *de slaep-Godt*, Hypnos of Somnus; *vaeck*, slaap. 59) *suye, sust*, suit, wiegt in slaap. 60) *viel hy toe*, streek op mij neer. 61) *quamen boven*, doemden op. 63) *van Tijndar oudt*, van den ouden Tyndaris, den vader van Helena; *gallerijen*, wandeldreven. 65) *ontvlochten*, losgeraakt. 66) *niet vrijen mochten*, konden mij niet beletten ter zijde uit te zien. 69) *begaen*, verlegen. 71) *al hadt*, alsof had. 72) *verschrikt*: de druk van 1617: *verschickte'*; *toppet*, hooge muts met afhangenden sluier. 74) *besteken*, afgesproken, bepaald. 76) *om*, omtrent, bij. 78) *swinck*, zweem; *dies ghij*, waarom gij spoedig van elkander gingt. 80) *voldoend'*, vriendelijk, beleefd.

- Ten laesten quaeht ghy me (ten kan my niet vergeten)
 Quansuys al hadt ghy d'een van d'ander niet gheweten:
 Het veynsen heelt somtijds, maer als het werdt ghesmaeckht
 Hoe datmen beter veynst hoe 't meer bedencckens maeckht.
- 85 Sijn oorlof Paris nam, van my en wandelde' heene:
 Ick weet naeu wat ick sey, maer leyd u doen alleene
 Wt d' ooghen vande stoet, naer een pryel beblaedt,
 Daer was de schaduw koel, maer koeler uw ghelaet:
 En wat ick u al smeecte' of ghyng voor eer betooghen,
- 90 Die sichbre voncken droopt ghy meer niet uyt u oogen,
 Die ghy my snercken deed' wel eer in 's herten bloedt,
 Ghelijck een toorts in 't nat gloeyende droppen doet.
 Ick vraechd' op 't vriendelijckst van waer dees vrendicheden,
 En oft u Paris vrijde': hier hebby my beleden.
- 95 (Soo veel vertrouwd ghy noch) hoe 't was met my ghedaen,
 En Paris meester 's herts, door 't duyrich ommegeaen.
 Ick reede toe hier op u wederom te vraghen,
 Hoe ver de liefd' dan ghyng, dien ghy my noch mocht draghen;
 Want dat vertrouwen groot kond sonder liefd' naeu zijn:
- 100 Midts vlooch den slaep-Godt deur, met droom en loosen schijn.
 Allensiens trock de vaeck met sijn betueterheden
 Ten ooghen uyt, en streeck d' onsteltheyt van mijn leden:
 Doch 't herte bleef ghemat en quijnde vande slach,
 Ghelijck een koortsich lichaem op sijn beter dach.
- 105 My luste tsint gheen troost, my noopte gheen verblijdingh;
 Maer bried versmachten dorst om weten van u tijdingh.
 Ick lande' in 't lest, en vraegh, in 't treden over boort,
 Naer u, elck sweech, my was dat swijgen 't groote woordt.
 Ick sit in mijn Caroz, en laet niet af te quellen
- 110 Met dreyghen oock mijn volck, tot dat sy my vertellen
 'T verraet van Pryaems soon en mijn rampsalich lot,
 Ick vaer ter poorten in, en berghe my in 't slot.
 Teghen my overeyndt (docht me) de vloeren resen,
 Daer ghy met u ghesin en dochters pleecht te wesen.
- 115 'T ghedult ontgingh mijn moedt door 't nijpen van 't verdriet:
 Wie weet wat mensch of Godt ick onbeschouden liet?
 D' eensaemheyt greens my toe met droevighe vertooningh:
 'K onsluyt het cabinet, hier vind ick u verschooningh
 By naer-ghelaten schrift in aller ijl ghestelt;
- 120 En dat ghy teghens danck ontvoert wierdt met ghewelt:
 My troost wel datje blijkt onwillich door u schrijven,

83) *ghesmaeckht*, opgemerkt. 84) *hoe 't meer bedencckens maeckht*, hoe meer achterdocht het verwekt. 85) *oorlof*, afscheid. 86) *naeu*, nauwelijks. 89) *smeecte*, vlei; *betooghen*, toonen. 90) *droopt ghy*, deedt gij druipen, vallen. 91) *snercken*, sissen. 98) *ick reede toe*, ik maakte mij gereed, stond op het punt. 100) *midts*, met, op 't zelfde oogenblik; *vlooch-deur*, vloog weg. 101) *met sijn betueterheden*, met de verdooving, de dommeligheid, die er mede gepaard gaat. 103) *ghemat*, verslagen. 105) *noopte*, wekte op. 106) De zin is: maar een versmachtende dorst braadde mij; dus: ik brandde van verlangen, om iets van u te vernemen. 107) *over boort*, van boord. 111) *verraet*, trouweloosheid. 114) *ghesin en dochters*, bedienden en staatjuffers. 115) *moedt*, gemoed. 116) *onbeschouden*, onbeschuldigd, onberispt. 121) de druk heeft: *blijft*; *onwillich*, tegen uwen wil, gedwongen.

- Maer zijnde daer wie weet hoe langh dat ghy 't sult blijven?
De blonde Ganimed' was mede seer vervaert,
Doen hem den Arent greep en voerd' hem Hemelwaert:
125 Hy stack een klok op luydt, en sloech sijn helle lichten
Al janckend' neder na de kundigh aenghesichten:
Des roovers krommen beck, de naghels van sijn klaeuw
Sach hy niet anders aen als voor de bijtebaeuw:
Maer thans ontfanghen in de goddelijcke saelen,
130 Als hy den schaecker sach hem mildelijck onthalen,
Met vrientdschap in 't ghesicht, met blixsem inder handt,
Vergat hy macker, maegh, vader en vaderlandt.
Doch by Jupijn en wil ick Paris niet ghelijcken,
Noch soo ver werpen wech de Griecsche Koningh-rijcken.
135 Men roept dat Troyaes macht verby alle' ander treedt.
Wie roept het? Troya selfs, en ist daerom soo breedt?
Met dreunend' roemen, 't weet de slechte te verbasen,
In tijtels welich, en sijn grootheyte op te blasen,
Die zeden heeft het Oost, haer Vorst ('t zy ver van ons)
140 Is altydt morghenstar, oft bastert-broer des Sons:
Dit 's voor 't ghemeene volck, 't welck oordeelt vande
[peerden,
Na d' hoossen gheborduurt, en na 't verguldt de sweerden,
De heyr-kracht na 't ghetal, de steden na 't begrip,
Het harnas na 't vermael, en naer de standers 't schip.
145 Wat seyt de man van staet wiens sinnen wuftheyt derven?
De gulde buckelaer laet hem van 't stael doorkerven:
De pluymen vechten niet, crijchs oorden, moedt, en tucht,
Slaen menicht ongheschickt, en woestheyte, inde vlucht.
De Troysche midlen zijn wijdt uytghespreyt, met allen
150 Licht om te schudden, en voorbarich om te vallen.
Sijn volcken overheert zijn niet soo wel verknocht,
Oft oproer kost nu dien, nu Pryaem, desen tocht.
Beknopt is mijnen staet, het haer licht uyt kan spatten,
Ick houd' meer inde narm niet, dan ick kan bevatten.
155 Haer prael weecht over, en sloddert van dertelheene,

123) *Ganimed*. Ganymedes, de schoonste aller stervelingen, werd door Zeus in adelaarsgedaante of door den adelaar van Zeus op den berg Ida geschaakt, en in den hemel aangesteld als schenker. 125) *hy stack een klok op*, hij zette eene keel op; *lichten*, oogten. De druk van 1617 heeft voor vs. 125—129: Sijn armen van elkaer sloegh hy; sijn helle lichten. Al weened neder nae de kundighe' aengesichten: En een benauwt geluydt. Die beck, dier naeghlen klem. Al vierden zy sijn vleesch, beneepen hem sijn stem. 126) *janckend'*, schreiende; *kundigh*, bekende. 128) *bijtebaeuw*, duivel. 133) *ghelijcken*, vergelijcken. 136) *breedt*, trotsch. 137) *slechte*, eenvoudigen; *te verbasen in tijtels welich*, te overbluffen door prachtige titels. 139) *Oost*; de druk heeft: *kost*. 142) *hoossen*, dekkleeden; de druk van 1617 heeft: *hoessen*. 143) *begrip*, omvang; 144) *vermael*, de figuren, waarmede het versierd is; *standers*, vlaggen. 146) *buckelaer*, schild; *hem*, zich. 147) *pluymen*; in de Ged. *helmokken*. 148) *ongheschickt*, onordelijk; *inde vlucht*, op de vlucht. 149) *met allen*, geheel en al. 150) *voorbarich*, neigende, gereed. 152) in den tekst staat *naeu*; de druk van 1617 heeft: *nu*. 153) *beknopt*, goed geregeld, geordend; *het haer*, het hunne, wat zij hebben. 154) druk van 1617: *in den arm*. 155) *weecht over*, is overwichtig, topzwaar; *sloddert van dertelheene*, in de Ged. *van sloddrende dertelheene*, van uitspattende darteelheid.

- 'T verquisten achtmen daer heerlijcker dan 't besteen.
Gheschickte staetlijckheen mijn Hof oorbaerlijck cieren:
Van Marbor is mijn schouw, maer gheen kannele vyeren.
Van gulsich overdaedt mijn tafel heeft gheen booch,
160 Mijn spijs is voor de smaeck, mijn vaetten voor het ooch.
Gheen vleyer kort mijn tijdt met onghebonden klappen,
Maer heusche konsten, en de Grieccksche wetenschappen.
Aensienlijck is mijn sleep in defticheyt van pracht,
Maer telbaer: gheen ghespuys en hoop van boeve-jacht.
165 Dat Paris reede toe met schuymen, rooven, ruyten,
En breeck sijn ydel hoofd om Troye rijck te buyten.
Mijn Rijcke my ghenoecht ('t is waer) van minder maet,
Maer 't sal mijn gissingh mis-gaen soo 't niet langher staet.
Doch oft gheluck ghewent ghestadich om te keeren,
170 Al uyt haer wiecken trock, om Troyes wil, de veeren;
En dat sy metter woon, haer eeuwich troonen liet,
In Troyas heerlijckheyt: Paris is Troye niet,
Paris is Troye niet, noch 't wacht op sijn bevelen:
En soo na Pryaems dootd sijn sonen 't rijcke deelen,
175 Dat yder een besitte' al even veel daer af:
'K wed ick om Troyaes Rijck gheen Lacedemon gaf.
Misschien ist dat hy u sal soecken vroedt te maken,
Dat hy sal inder handt krijghen 't bewindt der saken
Alleen, en boven al sijn ander broeders gaen,
180 Die sullen 't lijen: Jae; siet Hector daer voor aen.
Of sullen sy het Rijck ghesamentlijck bestellen?
Ghelooft, dan heeft men soo veel meesters als ghesellen.
Oock acht ick wierden sy wel lichtlijck sijnes moe,
Die veel ghesachs wel lust, en luttel doen 'er toe.
185 Doch hoop ick niet dat ghy (o suster van Minerve)
Soo dwaes gheworden zijt, en bochtich ten bederve,
Dat ghy gheblindoeckt van het uytterlijck cieraet,
En ydel blincken, soudt verlieven op sijn staet.
Die schande waer te groot, en soudt te leelijck ruycken,
190 Dat ghy om 't snood ghenot u lichaem liet ghebruycken.
Een wel-gheboren hert 't welck van de vromen quam,
Brand-merckte noyt alsoo de glooren van sijn stam.
Laet sien wat frayecheen in sijn persoon dan bloeyen,
Hier sal ick alles niet afgunstelijck verfoeyen,
195 En lastren goet met quaet: noyt was dat mijnen aert.
Ick selve prees u aen 't gheen hy hadt prijsens waert;
En doen ick tooch op reys beval hem wel t' onthalen.
Wat het gheslacht belanght waer af hy komt te dalen,
Dat heeft in treflijckheyt niet vele sich ghelijck:

156) *heerlijcker*, deftiger. 157) *gheschickte*, gepaste; *oorbaerlijck*, nuttig. 158) *schouw*, schoorsteen. 159) *booch*, roem: mijn tafel kan zich niet beroemen op. 163) *sleep*, gevolg. 164) *boeve-jacht*, geboefte, gespuis. 165) *reede toe*, zich gereed make, zich toeruste tot; de druk van 1617: *op schuymen*; *schuymen*, kapen; *ruyten*, plunderen, rooven. 167) *mijn Rijcke my ghenoecht*, ik ben tevreden met mijn rijk. 177) *vroedt*, wijs. 182) *bestellen*, besturen. 185) *en luttel doen 'er toe*, en geen zin heeft er veel voor te doen. 186) *bochtich tot bederve*, geneigd tot uw verderf. 192) *glooren*, glorie, aanzien; druk van 1617: *gloury*.

- 200 Doch my en dunckt het niet dat ick hem daer in wijk.
 Van lichaem is hy schoon, bevallich in 't aenschouwen:
 Wat ick ben dar ick op mijn oordeel niet betrouwen:
 Dit evenwel is waer dat om my heeft ghebrandt
 Soo menich edel vrouw in onse Griecken landt,
- 205 En van d'uytheemsche, weet Egipten, dat mijn minne
 De Jofren niet alleen ontstack, maer een Vorstinne.
 Beroeme' hem Paris van al wat hy roemen mach,
 Vande boerin Oenone' oft andre lichte slach.
 Van vrouwen sonder naem, van welcker ommeganghen,
- 210 Wat onbeschoftheyts vry hem aen is blijven hanghen.
 My gaeft ghy seker selfs met vrije keur den lof,
 (Doen al de Griecsche jeuchd lach aen u vaders hof,
 En yder leyden toe op huwen, schaecken, sluycken)
 Dat ick alleene waerd' u bloeme was te pluycken.
- 215 Oock heb ick u vertoont mijn min met ander schijn
 En volchde (als 't betaemde' een dochter van Jupijn)
 Met 't uysterste bewijs van ootmoedt en van eer na.
 Dat Paris hoochlijck acht u schoonheynt sonder weer-ga,
 En lochen ick geensins: de blinden souden daer
- 220 De schemeringhen selfs wel werden af ghewaer.
 Maer die soo' onheusschelijck begost heeft sijn vrijagie,
 En met soo kleen ontsich; en sulcken personagie
 Te voren legghen dorst met onbeschaemder mondt,
 Het gheene' hy eerloos selve' en onghe-oorloft vondt:
- 225 Wat deed hy anders doch, als kennelijck betooghen,
 Dat breyn sijn hoofd ontbrack, en suyerheynt sijn ooghen?
 Om te bespien de gloor die u ghelaet uytbreydt?
 En 't swijmsel van Jupijn en van sijn Majesteyt?
 Hy die soo ruw bestont te slaen handt aen uw leden,
- 230 Bewees wel, dat hy van de grootachtbare zeden
 Vol Goddelijcker aerts (daer ick voor was bedeedst)
 Te weynich smaecks hadt in sijn smakeloose gheest.
 Doch 't is de wijze dat die haer int minnen toonen
 Soo brullend' onbeleeft, het met de naem verschoonen
- 235 Van duldeloosen brandt: ja Paris wil misschien
 Om dat hy eebreuck doet, om u, sijn aenghesien
 Voor vyerigher: maer acht niet wat hy daer af revel.
 Hy vercht het yder niet uyt oordeel maer uyt evel.
 Licht dat hy sondichde' en te stouter anne vingh
- 240 Op [t] praetjen dat van u en Theseus ommegingh:
 Bevroedt te rechte dan, o glori aller Vrouwen,

202) *dar*, durf. 207) *van al*; druk van 1617: *dan al*. 209) *van* (druk van 1617: *uyt*) *welcker ommeganghen*, van den omgang met welke. 210) *onbeschoftheyt*, ongemanierdheid. 213) *leyden toe*, er zich op toelagde. 214) *pluycken*, plukken. 215) *vertoont met ander schijn*, op andere wijze doen blijken. 217) *volchde*; druk van 1617: *volchde'n*. 220) *schemeringhen*, glans. 221) *begost*, begonnen. 222) *ontsich*, eerbied. 223) *te voren legghen*, voorstellen. 225) *betooghen*, toonen. 227) *de gloor die u gelaet wtbreyd*, de glans, de gloed die uit uw gelaet straalt. 228) *swijmsel*, afbeeldsel. 231) *bedeedst*, verlegen. 234) *onbeleeft*, ruw, onbeschaafd. 236) *eebreuck*, echtbreuk. 238) de zin is: hij beproeft (het overspel) bij elke vrouw, niet omdat hij van hare voortreffelijkheid overtuigd is, maar uit vuilen lust. 240) druk van 1617: *op 't praetjen*.

- Wie dat my u onthoudt, en wie u werdt onthouwen,
Hy quetst der volcken recht, ontruckt een ander 't sijn:
Ick min tot niemands schaed', en eysch niet meer dan 't mijn.
- 245 My is het, dat ghy hebt, het eerst in al u leven:
Den name van u lief en van u man ghegheven:
Dat ben ick. Wat is hy? een roover vuyl befaemt,
Die willens wetens doet 't gheen hem sijn herte schaemt.
Met goddelijcker eer plach ick u naem te segghenen:
- 250 En soudy my nu min als menschelijck bejegghenen?
En breken uw' beloft soo menichmael ghedaen,
Dat alsoo langh Hellene' haer ooghen open staen,
Gheen ander Opper-heer sy in haer hert sal lijden
- 255 Als Aoropes soon, de jonghste der Atrijden?
De dagheraedt uws jeuchds my jonde, dat ik laes
De roosen met den dauw, de fruyten met de vaes,
Uws levens soete' April voor niemant heeft gheroocken,
U lustelijckste Mey haer bloeyssel ogheloocken
- 260 Voor niemant als voor my: en soud' (wat swaerder kruys!)
De Herbst my senden nu soo wranghe vruchten thuys?
Ghedenckt eens welcken vlam gingh door u sinnen weyden,
Doen Venus d' eerstemael een maecte van ons beyden:
Doen ongherepte Maeght, door eyndeloose gloedt
- 265 Van minnen, ghy my opgaeft lichaem en ghemoedt.
Hoe vaeck heeft tsints de lust met goddelijck vermoghen
Ons vander aerden op in Venus troon ghetoghen?
Alwaer elck overhiel van onse sinnen vijf,
Niet meer als een, en die vervulde 't gantsche lijf.
- 270 Ghenaecte' u vingher my, sy scheen een toorts te wesen:
Soo vlooch my eenen brandt door d' aedren opgheresen,
En veld my in u schoot vol weelden toebereydt:
Daer smolt ick, en ghy smolt in mijn ghesmoltenheyt.
O onbegrijpelijk goedt, wie kan u kracht verklaren!
- 275 'K ghelooft gheen menschelijck bloedt en spande doe mijn aren,
Maer eenich rijper vrucht, ghelijck als wordt vertrouwt
Te wesen, 't gheen de Goon in eeuwich leven houdt.
Ach! ach! hoe menichmael sydy gheseghen tussen
Mijn armen door als slap van 't slibberighe kussen,
- 280 Tot u uw oxsel schorte'? hoe dickwils (ach!) besweeck
De ster van uw ghesicht als 't mijn haer gaf de steeck?
Dan ginghen d' ooghen 't schuyt en beyde scheelen doocken;
Al had een bloede schaemte' oft flaeute die gheloocken;
Oock hebby my inghesnackt met onversaden brandt,
- 285 En swangre Jongh-vrouw droecht u man int inghewandt,
'T welck neghen maenden langh u lastelijck beswaerde,
Tot uwen tijdt toe dat ghy blijde moeder baerde,
En my ter werelt bracht een vrucht schoon van aenschijn,

247) *vuyl befaemt*, slecht befaamd. 254) *sal*; druk van 1617: *zoud*. 255) Mene-
laus was de zoon van Atreus en Aërope. 256) *jonde*, gunde; *laes*, laze, las,
verzamelde. 257) *vaes*; druk van 1636: *waes*. 260) *swaerder*, zwaar. 261) druk van
1636: *herfst*. 268) *overhiel*; druk van 1636: *overhield*. 276) *vrucht*, druk van 1636:
vocht. 278) de druk heeft: *gheleggen*. 280) *schorte*, tegenhiel. 282) '*schuyt*, schuilt;
scheelen, oogleden. 283) *al*, alsof. 284) *inghesnackt*, gretig ingeslikt.

- Waer in men sach u kroost ghedommelt onder 't mijn.
290 En is het dat de doodt niet heeft aen het vernielen
(Ghelijckmen segghen wil) der doorluchtighe zielen,
Soo sal de ziel die van ons tween 't afsetsel is,
Eeuw'lijck van onse liefd' gheven ghetuyghenis.
Oock had ick van u borst den slotel, te bewaren.
295 Hoe dickwils ginghdy my het heymelijck verklaren
Dat op u harte lach? ghy selve koute doe
My van Laomedons trouloosheyt veele toe,
Hoe hy de Goon bedrooch met overgheven eeden:
En wist te halen op sekre lichtveerdicheden
300 Van Paris, waer by bleeck, dat hy ter herte nam
'T leven der gheener daer hy uyt ghesproten quam.
Hoe menich schootjen vol van schrandre boerterijen
Kreech Paris, die 't niet voelde', op sijn onedel vrijen,
Wanneer ghy seyde dat ghy wel ghelooven kondt
305 Oenone' een Nymph te zijn, dewijl 't ghelaet haer stont
Soo water-koel dat wie ghesien haer hadden, sworen
Sy ware midden uyt een groote stroom ghebornen:
En ander streken meer, die ghy dees nachts daer an
Met al te soeten lach, verrekend' uwen man?
310 Ander verborghentheem en van belangh veel grover
Vertrou ick in gheen brief, denckt ghy die selfs eens over.
En overdenckt met een wat aensien 't hebben sal,
Dat ghy my Hemel hooch verheven hebt ten val.
Want ist dat ghy aen my ontfangher van weldaden
315 Soo groot en onghemeen, bespeurt eenighe quaden
Te voren onbekent, soo salmen u altoos
Lichtveerdich achten, en uw oordeel reuckeloos:
Om dat ghy onbedacht alsulcke jonste wende,
Tot yemant dies onwaert, en koost al eer ghy kende.
320 Ist oock dat ghy my noch de gheen te wesen raemt,
Voor wien ghy my in 't eerst van onse vrientschap naemt,
En lijckwel elders heen nu keere u minne vurich,
Gheeft eens den naem van deft een dingh soo wispelturich,
Misschien ghy segghen sult, dat ghy my op dat pas
325 Doe ghy mijn koost wel kende', en dat ick oock wel was:
Maer dat ick die my plach van wijsheys wet te draghen
Onlanx van deuchdes padt ter slincker ben gheslaghen.
Ghelooft mijn wie de deuchdt met kennis eens hanteert
Verlieft' er op dat hy sijn herte nimmer keert:
330 Haer schoonheyt is soo groot van buyten en van binnen,
Dat hy haer niet vergeet (of Godt en krenckt sijn sinnen)

289) *kroost*, gelaatstrekken; *gedommelt*, gemengd. 292) *afsetsel*, evenbeeld.
295) *heymelijck*; druk van 1636: *heymelijcst*. 297) *Laomedon*, de vader van Priamus
werd bij den bouw der muren van Troje door Apollo en Poseidon voor loon
geholfen, dat hij hun later weigerde. 298) *overgheven*, dure. 300) *waer by*, waar door.
302) *schrandre*, scherpe, bijtende. 309) *al te*, zeer; *verrekend'*, verteldet. 310) *grover*,
groter. 318) *alsulcke jonste wende*, zoo groote toegenegenheid betoondet. 319) *dies*
onwaert, dat onwaardig. 320) *raemt*, acht. 322) *lijckwel*, evenwel. 323) *deft*, degelijk,
oprecht. 325) *wel kende'*, als goed kendet; voor goed hieldt. 326) *draghen*, gedra-
gen. 327) *ter slincker*, het linker, het verkeerde pad. 328) *de deuchdt* — *hanteert*,
de deugd beoefent. 331) *of — en*, tenzij, indien niet.

- Maer volghet sijnen wegh, hoewel hy slibbert dick:
 En schiet het wit wel mis maer nimmer buyten 't stick.
 Dan soo gh' uw trouwe breeckt, soo sal ick moeten meenen
- 335 Dat ghy noyt kenster waert, al hebby 't wel ghescheenen,
 Van d' eerefteste deuchdt: 't welck is het gheen ick acht
 Dat van u 't mijnen last sal werden voortghebracht.
 Wijst dan de stucken aen, die van my zijn bedreven.
 Heb ick u oyt ghestaen moordadelijck na 't leven?
- 340 En als die gheen ontsich en heeft voor 't recht der Goon,
 U uyt vergulden kop vergiften wijn gheboon?
 Of is het dat ick swarte' altaren dede wijen,
 Tot 's afgrondts eer en door verdoemde tooverijen,
 (Aen welcken konsten heyl een heylloos schepsel soeckt)
- 345 Den schimmen vander Hel u hoofd heb toeghevloeckt?
 Doen ghy in arbeydt sat met barens nootd beladen,
 Kocht ick de vroe vrouw om dat sy u lijf soud schaden?
 Oft loofde' ick al de Goon wat ick te loven saech,
 En wierp den Hemel met ghebeden over staech?
- 350 Juno voor al dat sy wild' u verlossingh spoeyen,
 En bloeden van mijn bijl dien dach gheen hondert koeyen?
 Gewillich deed' ick al, wat ick u deed' voor goen:
 En teghens wille liet al wat ick liet te doen.
 En noyt ontfingh mijn hert ghedacht om dy te deeren,
- 355 Laet u dat Paris eens (acht hy een eedt yet) sweeren.
 Noch is in mijn ghemoedt niet dat het u verfoeyt:
 Maer stelt my weer ter staet waer in ick heb ghebloeyt.
 Men mach die gheene die in oude minnen blaken,
 En dapper zijn verknocht, soo niet vertwijfelt maken,
- 360 'T ghedacht des Minnaers wil staech weyden: soo men 't laet
 In 't goede grasen niet, soo kroptet aen het quaet:
 En berst wel dickwils uyt ten treurspel en ten bloede.
 En is u niet bekend hoe dat Medea woede,
 Doen wederwaerdelijck den Jason haer verstiet,
- 365 En om een nieuwe bruydt sijn Ehe-ga sitten liet;
 Die soo veel suer en soets had met hem 't saem ghenooten?
 Sy heeft een hooghen raedt in haren gheest beslooten:
 De smaedt bracht haer op ruy: de wanhoop voert haer aen;
 Die quader niet en mach, mach alles onderstaen.
- 370 Sy holp haer man in rouw van hoofde tot de solen,

332) *slibbert dick*, dikwijls uitgljdt. 333) *stick*, doel; de zin is: al raakt hij het wit niet, hij schiet toch het doel niet voorbij. 337) *van u 't mijnen last*, d. i. door u te mijnen laste zal worden getuigd. 340) druk van 1636: *ontsich had voor 't gherecht der Gôôn*. 345) *toeghevloeckt*, door vervloeking toegewijd. 349) *oer staech*, omver. De zin is: en overreedde de goden door aanhoudend en dringend gebed. 350) Juno was de beschermvrouw van het huwelijk en de geboorte. 352) *goen*, weldaden. 356) *niet*, niets. 358) *minnen*; druk van 1636: *minne*. 359) *dapper*, zeer. 361) *kroptet*, propt het zich vol, doet het zich te goed aan. 364) *den Jason*. De druk van 1617 heeft alleen *Jason*; die van 1636: *lâson*. Jason verstiet Medea en verliefde op Creusa, de dochter van Creon, koning van Corinthe. Uit wraak hierover gaf Medea aan Creusa als huwelijksgeschenk een bruiloftskleed, waardoor zij levend verbrandde en tevens het paleis met Creon eene prooi der vlammen werd; *wederwaerdelijck*, trouweloos. 365) druk van 1617: *vegae*. 368) *op ruy*, op hol. 369) *die quader niet en mach*, met wien het niet erger kan worden.

- De Jonckvrouw aen haer doot: en Creons hof aen kolen:
Corinthen over endt: wien in soo fellen brandt,
Het water viel te kort van d'een en d'ander strant.
Soo slaet de wrake voort, als minnen keert in haten:
- 375 Ghelijck de waghen tot den loop-strijdt uytghelaten;
Reckt wat sy recken mach (te schorten waer een droom)
Veecht met den voer-man heen, en luystert na geen toom.
Hoe meendy dat my zy te moe wanneer ick treede
Tot u slaep-kamer in, of soo een ander steede,
- 380 Daer ick ghenoten heb den troost die ick nu mis,
Ghelijcker naeulijcx stee sonder vernieuwingh is?
Hier plachse' haer gulden hayr met elpen kam te streelen,
Daer ghingse baden, daer wasse ghewoon te speelen,
Met hare dochters als de maeltijt was ghedaen,
- 385 Daer te borduyren op fijn doeck met goude draen.
Hier jocken, loncken daer, hier kussen, gins omarmen.
En oft ghy yser waerd't noch soudy mijns ontfarmen,
Wanneer ick eensaem suf ter disch: soo ghy verston't
Hoe dat de drooghe spijs my aenwast inde mondt.
- 390 Aen mijnen vingher blinckt, en stadich heeft ghebloncken
De ringhe, met ghevaer van opspraeck, my gheschoncken
By duyster nacht, ter sluyck, ter venster uyt, doen ghy
Bedeesde maghet droecht verholen min op my.
De brieven, vlechten hayrs, die my van u vermanen
- 395 Kus ick, en weder kus, en sultse in mijn tranen;
En loose sucht op sucht, en queel een droeve sangh,
En mijmer sonder slaep de langhe nachten langh.
O jammer! kan het zijn dat ghy my hebt versmeten?
Soo veel beloften en ghemeenschaps schoon vergeeten?
- 400 En vindtmen een ghedacht soo slaloos sonder endt,
Dat sulcke dinghen sich niet dieper in en prent?
De Goden hoeden des, soud voor gheen schande schromen
Een dochter van Jupijn? ten kan in my niet komen.
Ik acht u teghens d' wil de loose schaker houdt,
- 405 En dat ghy geern (saecht ghy middel) keeren soudt.
Bedenckt wat Griecken mocht, indien het waer ghebleken,
Dat ghy my willich liet, wat al de werelt spreken
Op sulcken voer. Dat ghy van Theseus waert gherooft,
Daer heeftmen niet tot noch dan kusjens aen ghelooft.
- 410 Men mompelt nu alreede', men seyt (dit is mijn vreesen)
Die'r tweemaal schaken liet, gheschaect heeft willen wesen.
Dies maeckt u onschult klaer, oft wacht niet anders, dan
Een al te vuylen klanck twee boelen en een man.
Misschien dat Paris u wel garen deed' ghelooven,

371) *de Jonckvrouw*, Creusa. 376) *schorten*, doen ophouden. 379) *soo*; druk van 1617: *sie*. 381) *vernieuwingh*, herinnering; eig. die aanleiding geeft tot vernieuwing van mijne smart. 383) *speelen*, zich vermaken. 384) *dochters*, staatsiejuiffers; *staetvrouwen* heeft de uitgaaf van 1636. 387) *oft*, indien, als. 389) *aenwast in den mondt*, in den mond gaat vastzitten. 394) *van u vermanen*, van u spreken, mij aan u herinneren. 400) *een ghedacht soo slaloos*, zulk een achteloos geheugen. 403) *ten kan in my niet komen*, dat kan ik niet gelooven. 406) *Grieken*, Griekeland. 407) *liet*, verliet; *spreken op*, te zeggen hebben op. 408) *voer*, handelwijze. 412) *dies maeckt*, enz., maak derhalve uwe onschuld duidelijk.

- 415 Dat sijne mogentheyt sal allen roep verdooven.
Dats waer: hy kan 't gherucht den windt doen houden in,
Oft dattet niet en blase' dan deuntjes na sijn sin.
Maeckt dat den kindren vroet van ses of seven jaren,
Dat yemandt machtich zy de tonghen te bewaren.
- 420 Wat dwaesheyt is doch dit? ick weet het dat de faem
Wel schamper onmespringht, en guyghelt met sijn naem,
De waerheyt dickwils past op gunste noch op tooren.
Ja moet een opper Vorst dickwils sijn onwil hooren:
Ick late Paris staen, en ghij moocht weten, hoe
- 425 Hy wordt ghesproken van sijn ouder broeders toe.
Oock hoor ick hier wel, dat sijn susters niet en toeven
Met segghen: vraeghdy wat? ick soud u nood bedroeven.
Doch schoon ghenomen spraeck oock niemandt uyt dit tal,
Oenone waendy dat sy swijghen konnen sal?
- 430 En oft sich alleman tot eeuwich swijghen stelde:
De steenen pijlers, 't riedt dat Midas ooren melde,
De trappen van een Hof en zijnder soo niet aen,
Dat sy om yemants wil haer klappen laten staen.
Dus is voor die de faem meent op de mondt te kloppen,
- 435 Gheen ander raedt als van sijn ooren toe te stoppen,
Dan gietse vry vol was: soo salmen noch daerom
'T ghetuyghenisse van 't ghemoedt niet maken stom.
Indachtich is u wel, hoe, doen met minnevlammen
Onsteken waren al de' hoofttacken van de stammen
- 440 Der Griecken, datmen sach krackeelen te ghemoedt,
Die nimmer anders als met stortinghe van bloedt
En burgherkrijgh, gheweest en souden zijn te slissen;
Midts niemandt kon verstaen tot sulcken bruydt te missen:
Oock met wat overlegh en wel besinde raedt,
- 445 U schoonvader Tijndar schoot een schot voor sulcken quaet.
Eer hy sich dringhen liet u yemandt te beloven,
Hielt hy vergaderingh van al de Griecksche Hoven;
En droech de sake voor met erenstich besluyt,
Dat hy niet was ghesint u te besteden uyt,
- 450 Ten waer de Vorsten al hem van te voren swoeren,
Dat onversoenelijck, sy oorloch soude voeren,
Teghen de gheene die mocht naderhandt bestaen
Oft u, oft met ghewelt u man te randen aen.
Hen allen billijck docht en dat den orbaer pranghde,

415) *mogentheyt*, macht. 416) *windt*, adem. 418) *vroet*, wijs. 419) *bewaren*, bewaken. 421) zich schamper over zijn naam uitlaat en er den spot mede drijft. 422) *past op*, geeft om. 423) *ja*, zelfs; *onwil*, dat hem onaangenaam is. 424) *ghij moocht*, gij kunt. 427) *nood*, ongaarne. 428) *schoon ghenomen*, gesteld al. 431) *melde*, verklapte. Midas, koning van Phrygië, had van Apollo ezelsooren gekregen. Niemand wist dit dan zijn barbier, die zich zoo door dit geheim bezwaard gevoelde, dat hij het met de woorden „koning Midas heeft ezelsooren“ in de aarde begroef. Een aldaar opgroeiend riet fluisterde die woorden na en zoo werd het geheim verraden. 434) *op de mondt te kloppen*, het zwijgen op te leggen. 439) *onsteken*, onstoken. 442) *slissen*, beslechten. 443) *kon verstaen tot*, er van weten wilde. 444) *wel besinde*, verstandige. 445) druk van 1617: *uw schoonvaer*. 449) *te besteden uyt*, uit te huwen. 454) *den orbaer pranghde*, het belang eischte. Tyndareos, die met Leda, de moeder van Helena huwde, liet op raad van Ulysses de vrijers van Helena zweren, dat zij hem, dien zij tot man zou nemen, niet vervolgen, maar daarentegen beschermen zouden tegen alle onrecht.

- 455 Te weeren t' saem de vrees daer yder na verlanghde.
Nu zijn sy op ontboon, en al te saem ghereedt
In wapen, elck om na te komen sijnen eedt.
Doch is ten overvloedt (eer wy ons legher planten)
Verstaen te schicken uyt, na Troye toe, ghesanten:
- 460 Van welcken is het hoofd Ulisses wel ter tael.
Dees heeft volcomen last dat hy u wederhael:
Oft (soo de Phrijghen yet daer teghen over legghen)
'T recht weygherende rijck, te vyer, te sweerd't ontsegghen.
Houdt ghy nu met hem aen, met hem te spreken tracht
- 465 Wt eenen mondt, voecht reen by reden, klacht by klacht.
En uutert u alsoo dat de Troyanen riecken,
Hoe daer u lichaem is, maer al u sin in Griecken.
En is het dat ghy keert, soo suldy wel ontfaen
Met grooter eer en feest te Sparte komen aen.
- 470 En keerdy niet, soo houdt als Paris my ten besten
Dat ick mijn spiesse vell' op die Troyaensche vesten,
Die telkens houden op aen trouweloosen thooft,
En eerlijck winne 't gheen hy schellemsch heeft gherooft.
De wraeck is op de been met haer bebloede swepen,
- 475 Eer langhe suldy sien de Zee beslaen de schepen,
Daer na de strant met volck in ordeningh ghestelt,
Daer na de lucht met stof, en dan met lijcken 't veldt.
Mijn veel gherchde sweerd't ghetoghen uyt der scheede,
En sal van bloedt versaen sijn punte noch sijn sneede,
- 480 Nocht wijcken eenen voedt, ick uyt des vyandts landt,
Ter tijdt toe dat ick raeck aen doot oft overhandt.
Indien den Hemel sich mijn're onverdiende smerten
Medoghentlijcken kreunt, en neemt het recht ter herten,
En met soo swaren straf vervolghen Paris schuldt,
- 485 Dat de voorseggherij van Calchas werdt vervult.
Die uytvaert teghens Troye' en dreyght de gulde daken,
Met droeve nederscheut van branden en van blaken,
Des Coninghs ouderdom met blusschen sijnes zaets;
De Troysche maeghden met de koorden des soldaets:
- 490 Soo sal het blijcken noch dat wy ons niet verhitten,
Op vreemder Vorsten-landt met hooemoedt te besitten;
Maer dat alleene sy, door soo vernaemden tocht,
Den spiegel voor de quaen en ghy voor my ghesocht.
Is oock het luck soo blindt dat by haer recht en reden
- 495 Niet beter zijn ghesien als d' ongherechtigeden,
En zijn de Goon ghedient met Menelaus bloedt,
Soo daer een Oosterlingh sijn speer in verwen moet:
'T lijf maeck ick dy, ghy sult u immer noch verpijnen
In mijne tronij koudt te soecken d' oude lijnen:
- 500 En volghen met een sucht mijn siel voor uyt ghetreen,
Dat 's alle 's werelts troost: en daerme gaen wy heen.

455) *de vrees*, datgeen, waarvoor men vreesde. 459) *te schicken uyt*, te zenden.
463) *' ontsegghen*, den oorlog te verklaren. 466) *uutert*, uit. 467) *daer*, in Troje.
472) *houden op 't hoofd*, steunen; de druk: *houden aen op 't trouweloose hoofd*.
488) *blusschen*, verdelgen. 490) *ons niet verhitten op - te*, niet vlammen op het bezit van. 492) *vernaemden*, beroemden. 493) *den spiegel*; druk van 1617: *een sp.*
494) *oock*, bij geval. 498) *ghy sult u immer noch verpijnen*, gij zult zeker moeite doen.

B R I E F

AEN DEN EDELEN WELGEOOREN ACHTBAEREN GESTRENGEN WIJSEN
EERTNFESTEN HEERE,
MIJNEN HEERE WESSEL VANDEN BOTSELAER BAROEN VRIJHEER
VANDEN STEDE ENDE LANDEN VAN ASPEREN.

AEN DEN HEERE VAN ASPEREN.

- Misschien sal t' eenemael u wesen niet vergeten
Wie dat 'er is van 't slot en vesting ingeseten
Die 't hayrijck Goeerlandt scheidt van 't erfarm Amsterdam:
O edel hoofttack van uw averouwde stam.
- 5 Van daer comt dit papier. Kan u de tijdt toelaeten
Te dencken hoe ghij laest waert heffen, voor de Staeten,
Den senuw sonder wien noyt oorlogh lang bestondt,
Op water rijp gesoôn, en wijnen gaer gesont;
Alwaer een heldt tot doen gebooren niet tot dulden
- 10 Slechs Velsens heer een graef van Hollandt dacht t' onthulden:
Van daer comt dit papier. En die door 't witte veldt
De cleene swarten dus heeft in 't gelit gestelt
Is een gebujr des zees gebijnaemt van het Zujden;
En suft sijn sufferij op 't eensaem hujs te Mujden.
- 15 Al seg jck in 't gelit, de tekens die ghij siet,
En neemtse voor ontwerp van een slaghoorden niet.
Ghij vindt alhier geen bladt bemaelt met oorloghslieden,
Om wt te beelden hoe voor Troye plagh te schieden
De schildvergaering des Homerus doet verhael:
- 20 Noch d' harde leeringen die met sijn soeten tael
D' Athener Xenophon soo wijs en soo bewandelt
In 's ouwden Cyrus school, oft 's jongen tochtboeck handelt.
Ick ben daer over wt niet om hier voorts te doen
Den Phalanx wijd gesprejdt van Alexander koen;
- 25 En hoe zij ongewoon des zeghens wit te missen

Volgens hs. A. De vier eerste regels van het opschrift vormen het adres. Rutger Wessel Baron van den Boetzelaer, Heer van Asperen, werd in 1566 geboren, huwde in 1598 Amelia, dochter van Marnix van St-Aldegonde, die in 1604 stierf en later Maria van Sullen. Hij stierf 1 Oct. 1632. In 1622 gaf hij uit: *Vertalinghe vande eerste Weeck der Scheppinghe des Werrelts. Ghedaen in 't François by G. de Saluste, Heere van Bartas. 's Graven-Haghe, by Aert Meuris Boeckverkooper inde Papestrael, in den Bybel, Anno 1622. Met consent.* Ook gaf hij in hetzelfde jaar uit: *Meditations Chrestiennes sur trois Pseaumes du Prophete David, composées en rime Françoise. la Haye, 1622.*

3) *erfarm*, arm aan grond. 4) *averouwde*, overrouwde. 6) In de uitgave van 1636 staat vermeld, dat Hooft hem dit gedicht toezond „nae dat hy te Muyden op de verpachting der gemeene middelen geweest was“. Van den Boetselaer moest daar zijn als Gecommitteerde Raad van de Staten van Holland en West-Friesland. 8) *water rijp gesoôn*, bier; *gaer gesont*, door de zon gerijpt. 9) bedoeld is: Gerard van Velsen. 10) *onthulden*, van zijne waardigheid ontzetten. 12) *de cleene swarten*, de letters. 16) *slaghoorden*, slagorde. 19) *schildvergaering*, strijd, oorlog (?), waarvan Homerus verhaalt. 21) *bewandelt*, ervaren. 22) *'s ouwden Cyrus school*, de Cyropaedie, eene beschrijving van de Perzische wereldheerschappij en van Cyrus, haren stichter; *'s jongen tochtboeck*, de Anabasis, eene beschrijving van den tocht van den jongeren Cyrus tegen Artaxerxes en van den terugtocht der 10000 Grieken onder zijne aanvoering. 23) *ick ben daer over wt niet*, het is niet mijne bedoeling; *voorts te doen*, voor te stellen, mede te deelen. 24) *wijd gesprejd*, breed.

- Aen 't moorden was met haer toelagende sarissen
Eer dat de vyandt trof; hoe dat sij wierd verknocht;
Hoe dat se' (als 't pas gaf) sloopte', hoe sij wierd aengebrocht;
Hoe, sonder hindernis, sij aerselde' haere schreden;
30 Hoe dat sij kromp in een, hoese' haer wist wtbreeden.
De Roomsche legioen verkleenster van de grootst
Die 's werelds bodem droegh staet hier niet naegebootst
Met haere ridderschap als vloghels op de sijen,
En hoe sij d' oorloghskans opsette' aen drie partijen.
35 Haer oefning, haer geweer en wordt hier niet ontdeckt,
En watmen wt Polijb oft Cesar selve treckt:
Nocht oock de slaesten tijds krijghshandel. Geen standaerden
Van overharnast volck, noch benden lichte paerden
En draeven door dit vlack. En wat voor waepenspel
40 Monluc te Siëna leerde', oft Noue te Rochel,
U voor te draeghen, waer (mijns oordeels) heere, doolen.
Ghij onder Nassau sijt geweest ter hoogher schoulen,
Die schildert met een swaerdt, en met een spietse schrijft,
En preeckt met grof geschut hoemen krijghshandel drijft.
45 Want overouwders deuchd, dies 't landt plagh te genieten,
En eighen moed u 't hart niet ongeprickelt lieten,
Oft ghij en waert te paerd in 't ijseren geseet,
Het sinkroer in de vuist, oft carabijn gereedt,
Den toeverlaet op sijde' om 't Spaensche juck te knacken,
50 En nevens uwen Vorst, 's Lands vijand op sijn hacken.
In dese dertelheën heeft sich uw jeuchd besteedt:
Haer amber was het stof; haer rosewaeter 't sweet;
Het toegemeten brood (als 't nood deed) haer bancketten;
Haer soetste morghensang de trommels en trompetten;
55 De glorijs haer meestres: die liever onder 't felst
Van de gevaerlijkheën des oorlooghs is omhelst,
En onder 't seildoeck met haer minnaers wenscht te spelen,
Als onder de tapeet van koetsen oft prielen.
Maer tzint ghij uw August voldaan hadt met de plicht
60 Van een Agrippa streng, bestondt u het gewicht
Der besigheën van Staet aen 't roer des Lands te trecken,
Om een Mæcænas kloeck in dat bewindt te strecken.

26) *toelagende sarissen*, lange pieken, waarmede men uit de verte naar den vijand stak. 27) *verknocht*, eene samengedrongen massa werd. 28) *sloopte*, zich oploste; *aengebrocht*, tegen den vijand aangevoerd. 29) *aerselde' haere schreden*, terugtrok, retireerde. 31) *verkleenster*, overwinnares. 34) *opsette'* enz. in drie afdeelingen ten strijde trok. 35) *geweer*, wapenen. 36) *Polijb*, Polybius (204—122) van geboorte een Griek, trachtte in een uitgebreid geschiedwerk (*Ἱστορία καθολική*) te bewijzen, hoe de Romeinsche wereldheerschappij tot stand gekomen is. *Caesar*, Julius Caesar, de schrijver van *De bello Gallico* en *De bello civili*. 40) *Monluc*, Blaise de Montluc, bekend door zijne verdediging van Siëne (1569) tegen den markies de Marignan; *Noue*, François de la Noue, bijgenaamd *Bras-de-fer*, de verdediger van La Rochelle in 1573; later veldmaarschalk in dienst der Staten. 42) *Nassau*, in de uitgaven: *Mauritz*. 47) *geseet*, harnas. 48) *sinkroer*, vuurroer. 49) *den toeverlaet*, het zwaard, de laatste toevlucht als het geweer afgevuurd is. 55) *meestres*, het fr. *maitresse*. 57) *onder 't seildoeck*, in de legertent. 60) M. Vipsanius Agrippa, de boezemvriend van Octavius Augustus, dien hij zijn geheele leven in vele betrekkingen diende, en met wiens dochter Julia hij later huwde. 62) *Mæcenas*, een fijnbeschaafde en rijke Romein, de boezemvriend van Augustus, en de beschermer van de dichtkunst.

- Dien volght ghij niet alleen in nechtigheid en vlijt,
In voorsicht raemwijs van gelegenheid en tijd;
65 In oordeels wisheid; Raedt getrouw; belejdt behendigh;
Verhoedtheit sacht van gang; voortvaerendheid bestendigh;
Aenminnicheid van zeën; en trefteicheid van doen:
Maer oock in letterliefd. Ach moght haer cransse groen
Met Hollandsch maeghdenhóóft een rejs ten tuin wtsteecken,
70 Als Rome, starwaerd, om ten hemel in te breecken,
Dat uw belooning groot waer naer uw diensten goedt,
En uw vermoghen groot nae grootheid van uw moedt!
Hoe soud de blancke Leck vergeten dan sijn stróómen,
En luistren nae den galm vande gebuirebóómen
75 Antwoordende' op 't geschal ontheven bij den drang
Der Flaccen rijck in maet, en Maroos braef ter sang?
Die uw grootdaedicheid gesint om t' overtreffen
Elck een, in jonst te doen, tot Vorsten soud verheffen.
Tot Vorsten jae. Want wat was Maro goddelijck
80 Min als een stijve zuil doch aen de puy van 't Rijck?
Een Raedsheer daer August wel rustigh op moght slaepen,
Wiens wijsheid hem te staed quammeer als menighs waepen?
Waer dat ghij vinger self oock aen de penne slaet,
Ghij stort een trefligh dicht, 't welck nae de gloorij staet
85 Van den Hebreuschen harp: wiens helderheid van snaeren
De schrick des Palestijns plagh met sijn stem te paeren.
Indien de kromme Sein, de welvaart van Parijs
De braeve lieflijkheid van uwe psalmen wijs
Eens hooren moght; 'ck en weet oft blijder dan oft droever
90 Hij, om 't wtheemsch Franchojsch, ten slote van den oever
Dus richten soud sijn spraeck: Ick vind wel veel bescheids
Om u geluck te biën, o Hof des Christenheids,
Met d' eer die mij verheught om dat van vreemde tongen
Tot lof van uwe tael uw taele wordt gesongen.
95 Maer dit verdriet mij dat Ronsard, Bertas, Marot
En konden croonen niet, met soo veel eers, dit slot,
Als een baroen van naem, die onder d' eerstelingen
In Hollandt wordt getelt, doet met sijn deftigh singen.
Want niet soo dapper d' eer van een lands tael ophoudt
100 Als dat een groot verstandt van bujten 's lands haer bouwt.

63) *nechtigheid*, naarstigheid. 64) *voorsicht raemwijs*, schrander vooruitzien. 66) *verhoedtheit*, behoedzaamheid, omzichtigheid. 67) *trefteicheid*, voortreffelijkheid. 69) *tuin*, men denke aan „de Hollandsche tuin“. 72) *vermoghen*, macht; *moedt*, gemoed. 73) *de blancke Leck*. Asperen ligt aan de Linge; misschien denkt Hooft hier aan Langerak, ook eene heerlijkheid van de Boetselaers. 74) *gebuire*, naurige. 75) *ontheven bij den drang*, aangeheven door de menigte dichters als een Horatius Flaccus en een Virgilius Maro, de beschermelingen van Maecenas. 77) *grootdaedicheid*, verheven mildheid, vorstelijke vrijgevigheid. 80) *in jonst te doen*, in gunst te bewijzen. 80) *min als*, minder dan, anders dan. 81) *daer August*, enz. op wiens zorg trouwende Augustus gerust slapen kon. 86) *de schrick des Palestijns*, koning David. 88) *braeve*, voortreffelijke, heerlijke; *psalmen wijs*, wijze psalmen; Hooft bedoelt de *Méditations Chrestiennes*. 90) *wtheemsch*, buitengewoon fraai; *ten slote van den oever*, au chateau de L'ouvre, hoewel dat het sommige in Latijn Lupara noemen a Lupis. Aant van Hooft. 91) *veel bescheids*, veel reden. 95) *Ronsard*, P. Ronsard (1524—1584); *Bertas*, Guillaume Salluste, seigneur du Bartas (1544—1599); *Marot*, Clement Marot (1494—1544) zijn drie bekende Fransche dichters. 97) *eerstelingen*, voornaamsten. 99) *want niet*, want niets. 100) *bouwt*, beoefent, veredelt.

- Dees eer, o Vranckrijk, doch heeft u verdient uw Coning,
Die aen den Oeverburch den Tichelhof en wooning
Verhelen dede door dees groote gaerlij.
Die u in aensien bracht, de wereld door, was hij.
105 Hem quam wel toe voor al de smaecke deser eeren.
Maer las! 't rampsaligh lot wil dat wij sijns ontbeeren.
Ontbeeren! Langer nu vindt onder sijn belejdt
Den hemel al te groot de Fransche mogentheid.
O alvoerwt vernuft! O goedtheid ingebooren!
110 O zeeghbaere' oorlooghshand! Geen man soud licht van
[vooren
Hem hebben 't spits geboôn, als hij gewaepend trad,
Oft een schuimbeckend paerd tusschen twee spooren had.
Maer Vranckrijk hebt gedult. 'T is hoogh genoeg met
[klaghlijck
Te quijnen. Laet uw troost zijn dat sijn naem ontsaghlijck
115 U binnen houdt in rust: En bujten met sijn dicht
D' wtheemsch' Apollo' uw tael brengt in een eewigh licht.
Dus acht jck soud de Sein van u sijn reden maecken;
En heffen hemelhoogh u dichter in twee spraecken.
De Fransche constgenoot, met een ontelbre schaer
120 Soud comen offren op sijn rijm aen uw altaer
Als aen een Phoebus nieuw. Alsoo uw duitsche dichten
O Vaederlands cieraedt, elck een, en mij verplichten
Om offerhandt te doen aen u: gelijk jck doe,
(Dus was de boodtschap) en wijde' u eerbiedigh toe
125 Dit mijn geringe spel. En wilt het niet versmaeden
'T goed hart vernoegeht den Goôn met een festoen van
[blaeden.
Maer d' eewighe' Oppergodt doorspiër van hart en moedt
Die tuigh mijn dienstigh hart en schenck u 't hoogste
[goedt.

xx Julij a. 1615.

SONNET.

- Wanneer Juppijn om 't hart de minne was geslaeghen
Van de Thebaensch' Alcmene', en om haer necke blondt
Sijn godlijke' elleboogh: worp hij den morgenstondt,
Wt dujsendt kusjens die 't daer regende bij vlaeghen,
5 Een hemelsch kusjen toe in haeren gulden waeghen.
Daer mede' ontnuchterde' hij den Uchtent haeren mond

101) *uw Coning*, Hendrik IV. 102) *den Oeverburch den Tichelhof*, „de Tuillerie“; aant. in de Gedichten. 103) *verhelen*, vastmaken. 105) *smaecke*, genot. 106) *sijns ontbeeren*, hem missen. 109) *alvoerwt*, die alles uitvoert. 110) *zeeghbaere'*, overwinnende. 121) *duitsche*, Nederlandsche. 124) *dus was de boodtschap*, dat was eigenlijk de zaak, de reden waarom ik schrijf. 127) *moedt*, gemoed. 128) *dienstigh*, dienstwillig.

Wanneer Juppijn. Volgens hs. A. 6) *ontnuchterde'*, verkwikte.

En maeckte' haer droncken soo dat zij de wielen rondt
Liet aerslen; en vergat voor eenen dagh het daeghen.
Wat schreyen over aerd! wat kermen over zee!
10 Wat weenen! wat misbaer! wat rouw! wat hartenwee
Trof om de doodt des Zons de Nooren en de Mooren?
Dees droom des Levens scheen de schaduw van een droom.
Nocht veld, nocht voglesang, nocht beeck, nocht bloem,
[nocht boom
Loegh yemand toe. 'T gaet zoo, daer vrundschap gaet
[verlooren.

viii Augusto 1615.

L I J K K L A C H T

OVER

PIETER DIRXZ. HASSELAER.

Soo Rome recht had om te kleên in eenen rouwe
Den Raedt, den Ridder en de welgebooren Vrouwe,
Wanneer men braght, van 't vier naer onderaerdschen
[kolck,
Ghebeent, welx vleesch oft bloedt noyt kostlijck voor
[het volck,
5 Maer zielmild was gheweest: moght Alexander scheeren,
Om sijn Hephæstions lijkstaetsi te vereeren,
Muyren en toorens hoogh, soo wel als volck en vee,
Tot datmen geen kanteel en sagh aen slot oft steê:
Soo mooght ghy Amsterdam met recht dan nu wel scheuren
10 De stroocken van uw rock, van al uw kleên de kleuren
En d' hayren wt uw hoofd: 't welck bloodt zy, als van
[ouwds,
En schaem sich al 't jaer lang des Caisarlijcken gouds.
Slecht vry aen allen oordt de borstweer van uw schansen,
Swart het vergult cieraedt, breeckt de doorluchte transsen
15 Van al uw toorens af: voorneemlijck van de geen
Die Hasslaers wijck bewaect, want hy is overleên.

8) *aerslen*, achteruitgaan. 10) *rouw*, smart.

Lijkklacht. Deze lijkklacht en het grafschrift volgens de uitgave daarvan t'Amst., by Willem Jansz. in de vergulde Sonnewyser 1617. — Pieter Dirkszoon Hasselaer, zoon van Dirk Simonsz. Hasselaer (Kenaus broeder) en Aagje Pietersdochter Hoos, is bekend door de stoute daden, die hij als achttienjarig jongeling bij het beleg van Haarlem in 1573 verrichtte. Bij de overgave gevangen genomen, werd hij zoo het schijnt nog in hetzelfde jaar tegen de gevangenen in den slag op de Zuiderzee uitgewisseld. Hij zette zich later te Amsterdam neder, waar hij in 1594 tot raad en later in verschillende jaren tot schepen gekozen werd. — *Van 't vier naer onderaerdschen kolck*, van het vuur, waarmede het lijk verbrand was, naar het graf. 5) *scheeren* — *muyren en toorens hoogh*. Alexander de Groote liet de kanteelen van de muren der omliggende steden afbreken. 6) *Hephaestion*, bevelhebber en boezemvriend van Alexander den Groote. 7) *volck en vee*. Plutarchus, *Alex.* c. 72, spreekt van geen volk, maar alleen van paarden en muilezels. 10) *stroocken*. „'t Zijn langwerpte tekenen van zijde en van zilver, die de Overheden by tijde van halsrecht op de tabbaerden draegen.“ Aanteek. in de uitgaven. 11) *als van ouwds*, eer Maximiliaan aan het wapen van Amsterdam het „cajsarlijke goud“, de keizerskroon, toevoegde.

De nietspaerende nootd heeft hem 't ghesicht gheslooten.
Draeght rouwe, rouw draeght. Zeyl doet strijcken al uw
[vlooten

- Op stroom en in de Wael, met jammerlijck gheschrey:
20 En dat van desen dagh geen vendel wt en gheschey.
Doodt leydt de Vendreggh, die, hoewel hy viel in handen
(Doen Haerlem 't juck ontfing) der woedighe vyanden,
Het eenigh vaendel braght, tot Spanjens spijt, er af,
Soo luttel gaf hy 't op, doen 't al de stadt opgaf.
25 O heldthafdighe borst! 't en docht u niet belegghen
Te zijn, soo langh uw handt mocht bruycken bus en deghen,
Oft schoon de Castiljaen uw stadt benauwt en sluyt,
Dat sonder lijfsghevaer geen voghel vlieghet daer uyt,
Soo luystert ghy, u siende van uw Overheden
30 Ghelijck haer overhoofd, gheboon niet, maer ghebeden,
Naer een vermaening, die op dese wijze viel:
D' onwaerdste by sich selfs is ons de waerdste ziel.
Hartvoghtigh Jongelingh. Wy hebben op de vesten
Uw klaerblaeckende liefd tot het ghemeene beste,
35 En strenghe prickel die uw onvertzaeght ghemoedt
Nae waere lof en eer van vroomheyt jaeghen doet,
Bespeurt; sulx dat wy self daer in, en hier beneven
Soldaet en Burghery ghesticht zijn en ghesteven.
Wy hebben, in den storm, den Spanjaerd, alsoo haest
40 Hy u creegh in 't ghesicht, sien aerselen verbaest:
Als had het blickrend spits van stael, dat ghy quaemt tooogen,
Soo verre toeghereyckt als 't branden van uw oogen.
D' wtvallen fors die hebt ghy mede soo verselt,
Dat, voor het Spaensche vet, uw handen danckt het veldt,
45 Waer in s' om 't reedste werck, zijn overhoop bedolven.
Soo grabbelt moeghe Leeuw onder de felle wolven,
Wen hy, van heuvel steyl, midts in den drommel ploft,
Als ghy in 's vyandts troep, van alle kanten troft.
Uw manhaftighen arm heeft yder wel doen weten,
50 Dat u ghestampt staet in 't ghemoedt, end' is vergeten
De deerlijcke doodt van uwen vaeder niet,
Dien ongewapent zijnde' een spaensch Lancier doorstiet,
Met een quetsuyr die in uw hart sal eewigh bloeden:
Dat u steeckt in den krop het bitter slaen met roeden,
55 En smaedt doods meerder aen uw Oom ghedaen (helaes!)
Om dat hy sey: ('t was waer) de Prins is over Maes.
Van sulken yver was 't dat Pyrrhus wierdt ghedreven
Teghen de geene, die sijn vader roofden 't leven,
Met voordeel niet van moedt en braeve vroomheyds eer,
60 Maer van ghetal en plaets en haymelijck gheweer.

19) *de Wael*, een binnenhaven, begrensd door de tegenwoordige Kromme en Oude Waal en van het open IJ afgesloten door een dubbelen palengordel.
20) *wey*, waaie. 25) *belegghen*, belegerd. 26) *bus*, vuurroer. 30) *overhoofd*, opperhoofd.
31) *viel*, geschiedde. 35) *strenghe*, krachtige. 36) *vroomheyt*, dapperheid. 37) *sulx dat*, zoodat. 38) *ghesticht*, gesterkt. 40) *sien aerselen verbaest*, ontsteld zien terugdeinzen. 41) *quaemt tooogen*, liet zien. 45) *om 't reedste werck*, om het werk zoo spoedig mogelijk te verrichten, inderhaast; *overhoop*, bij hoopen, hoopsgewijze.
46) *moeghe*, moedige. 47) *midts in den drommel*, midden in den drom. 55) *doods meerder*, erger dan de dood. 57) *Pyrrhus*, de zoon van Achilles.

- Soo past het een nae lof en vryheydt 's landts te dorsten,
Die den Ruickhavren rechtgheschapen oorloghsborsten,
En dappren Kiesen in bloedvrundschap nae bestaet:
Een, dien sijn moeder niet slaphartigh af en raedt
65 Voor aen te treën by daegh, by duyster wt te vallen;
Maer aendraeght kruidt, en loodt, en voedsel op de wallen:
Een die tot eyghen moey heeft Kenu onvertzaegdt,
Heldin die Hopmans hart in vrouwen bosem draeght.
O spruyt daer 't óógh op valt van moeder, moey en neven!
70 O stijve stijl van 't huys, dat sich soo overgeven
Ten dienste van het hoogh gheslacht van Nassau tóónt!
Ghy siet hoe ons de Spaensche Graef van Hollandt hóónt,
Daer sijn Voorsaeten vroom noyt schattinghen ontvinghen
Dan by inwilghingh, sich vervordert hy te dwinghen
75 Dit vrye landt, en soo veel treffelijcke steen,
Om op te brenghen van thien kooppenninghen een.
Dat meer is, het gheloof, het vrijst van alle saecken
Vermeet hy sich (o trots!) tot een slaevin te maecken;
Om (seidt hy) 't erfdeel Gods te houden wt ghevaer.
80 Alalleens oft hy vooghd, God minderjaerigh waer.
Want waer hy 's hemels knaep 't swaerd stack hy in sijn
[scheede
En sloegh met woorden doodt, ghelijck als Cephass deede.
Om dat wy weygren sulck een onwettighen wet,
Siet ghy hoe hy ons dreyght. En soo der geen ontsiet,
85 Oft geen verversching komt, hoe manlijck wy ons quijten,
Den hongher, 't lood, het stael sal soo gheweldigh slijten
Ons krachten en ghetal, in korte daghen, dat
De Toletaensche vloeck te duchten staet de stad.
En de bequaemste wegh om hulpe lanx te wachten,
90 De Fuick is 't. Oock verstaen 't de Spanjaerts soo, en
[trachten
Met ernst te werpen op een schans, ter plaets daer zy
Vermeestere' en ghebied' al wat 'er komt verby
By weêr, by onweer, en by nacht by daagh ghevaeren.
In veughen dat nocht kruydt, nocht volck, nocht eetbre
[waeren
95 Te krijghen zullen zijn, ten sy m' er raedt in schaf.
Wij bidden, weckt u self. Ziet hen dit voordeel af.
De braefste van de jeughdt die sullen t' saemen spannen,
Soo ghy des zijt ghetroot om een Galey te mannen,
En te bestoocken, en te steuren in sijn werck

62) Het geslacht Ruychaver woonde meest te Haarlem. Bekend zijn vooral Willem, de Watergeus, en Nicolaas, die bij den aanslag op Amsterdam in 1577 om het leven kwam. Ook het geslacht Kies behoort te Haarlem thuis. Onder anderen was Pieter Kies burgemeester gedurende het beleg. 70) *stijve*, krachtige, sterke; *overgeven*, trouw. 74) *sich vervordert hy*, verstout hij zich. 80) *alalleens*, eveneens. 81) *knaep*, dienaar. 82) *Cephass*, de apostel Petrus. 85) *verversching*, leeftocht. 88) *Toletaensche*, Spaansche. 89) *bequaemste*, geschiktste, beste. 90) *de Fuick*, een watertje in de Meer uitlopende. 94) *in veughen dat*, zoodat. 97) *de braefste*, de dappersten, kloeksten. 98) *mannen*, bemannen.

- 100 Den vyandt met geweldt, en maecken selve sterck
Den afghelooopen hoeck. 'T zy dat het te beslaeghen
Oft wel oft qualijck koom, de Faem sal ommedraeghen
De wyde wereldt deur met grooter pracht u eer:
En ons verlossers naem ontstaen u nemmermeer;
- 105 Al quaem ter halver daedt u oock t' ontstaen het leven.
Want onvolbrachten wil men vollen lof moet geven,
Als s' haer voorbaerigh in een stout stuck blijcken doet.
De Jongman stondt verbaest, soo trof hem in 't ghemoedt,
De lieflijkheydt des lofs. De glans der schoone daeden
- 110 Daeghd' in sijn bosen op. En, sonder lang beraeden,
Sprack hy: ick stae ghereedt. Eer was noyt dier ghekocht,
Sprack Nicolaes sijn broër, ick sal u op die toght
Niet senden sonder my. Een hoope Jonghelingen
Treên vaerdigh met haer, en in de Galeye springhen.
- 115 De vyandt smalende' op de kleenheydt haers ghets
Was reë te ver beschanst; en valt haer op den hals,
Met sulcken menichte van schepen en van schuyten,
Dat Hasslaer om sich niet rondom te laeten sluyten
Het nae de Meer toewendt, en brenghet het door de Kaegh
- 120 Te Leyden binnen. Maer den yver even graegh
Om vaederlijcke stad en vrienden handt te bieden
Liet hem hier suffen niet. De Prins, dat pas, soght lieden
Met hoop van overloon te wilghen, om te gaen
Met brieven door 't beleg. Ghy Hasslaer neemt het aen
- 125 Wt loutre liefd alleen: en sweert met haylighe' eeden
De lettren, diemen liet in looden koockers kleeden,
Door midden 's vyands heyr te levren in de stad;
Oft te doen sincken in den grondt van 't diepe nat,
Indien ghy wierdt beset: en (om t' ontgaen het quellen
- 130 Des wreeden pijnbancks, die misschien u moght doen mellen
Den schuylhoeck van den brief, tot naedeel van de steë)
Te vluchten metter handt gelijk als Brutus dee.
De vyandt hield alleen het hooghe niet; maer standen
Van wacht, op elken camp van de ghebroocken landen.
- 135 Ghy treedt oft swemt 'er doch op aen: en waeght aldaer
Al 't eynde levens dat een niensch van achtien jaer
Sich selven toeleydt, op ghevaer van 's vyandts woedigheydt,
Van 's waeters lichte trouw, en van uw eyghen moedigheydt:
Om oock beleydte te zijn daer voorraedt was soo schrael.
- 140 Waer toogh oyt yemandt soo om rijcken buyt te hael?

101) *afghelooopen*, vermeersterden; *te beslaeghen*, enz. hetzij het goed of slecht uitvalle, afloope. 104) *ontslaen*, ontbreken. 107) *voorbaerigh*, boven anderen uitstekende, uitnemend. 108) *verbaest*, verbijsterd. 116) *te ver beschanst*, te ver gevorderd met de schans, die hij bezig was aan het einde der Fuik op te werpen. 118) *sluyten*, insluiten. 120) *den yver even graegh*, de vurige begeerte. 123) *overloon*, buitengewoon groote belooning; *wilghen*, willig maken, overhalen. 127) *door midden*, midden door. 129) *beset*, gegrepen, gevat. 130) *mellen*, verklappen. 132) *te vluchten metter handt*, eigenhandig om het leven te brengen; *Brutus*, M. Junius Brutus doodde zich zelf (41) na zijne nederlaag tegen Octavius en Antonius. 133) *standen van wacht*, wachtposten. 134) *ghebroocken landen*, ingebroken land, dat aanhoudend aan afslijting door het water blootstaat. 136) *'t eynde levens*, het gedeelte levens. 139) *beleydte*, belegerd, ingesloten. 140) *te hael*, te halen.

- Ach! niet soo vierigh moght Menœceus Theben minnen,
Als u 's lands liefde stont ghewortelt in de sinnen.
De Muysen die haer voor de Roomsche burglary
Tot in den vloeck des doods toe overgaeven, zij
145 En waren niet de geen die grooter naem verdienden:
Nocht bey de Bruten, meer als ghy waert, vryheids vrienden:
Nocht die sprongh willigh in den poel, nocht die gheroost:
Sijn handt heeft op 't altaer, bet de fortuin ghetroost.
O overedel hart ter waere deughtd gheneghen!
150 Wel mocht u het gheluck teghen een Graef opweghen.
Noch deed het u te kort, als 't om te lossen u,
In handen vallen deed den Ammirael Bossu.
Om u, die, siende dat Don Fredrix oorloghs gasten,
Voor uw persoon, Niclaes uw broeder annetasten,
155 Haer onderrechte', en seyde' u maeckende bekent:
Soo ghy den Vendregh soeckt, laet desen los, ick ben 't.
Om u, door wiens beleydt ons jeughtd naer Indien vaeren
Moest om den Opgang voor den Ondergang te waeren.
Om u, die, doen met list de boose vyandt quam
160 In Enghels schijn, moest helpen hoeden Amsterdam
Voor 't juck, 't welck men vergeefs had van den hals gaen
[trecken,
Soo 't weêr met vreemden dwang soud blutsen onse necken.
Met raedt en rustigheydt deedt ghy niet weynck baets
In dat ghevaer, altijdt Nassaus, en altijdt Staets.
165 In Godsvrucht docht u dat d' ontdeckte waerheydt leeren
Best vordren konde', en 't al te diep grondeeren deeren.
Te meer u blaecte dies de daetelijcke deughtd
Ghelijck eens vaders sorgh over d' onnoosle jeughtd
Van eyghen kindren hangt, alsoo hebt ghy ghedraegen
170 De goedighe ghemeent. Sulcx duysenden beklaeghen
Dat zij ontheeren die haer stoofde' in zijnen schóót,
Haer holp met handt en hart in brandt, in waternoodt,
In onraedt, misverstandt, en dieren tijdt van graenen.
Soo komt de stadt vol rouws, en al de straet vol traenen:
175 Een eer ghewisselijck waer toe dat alleman
Van Alexander niet ghedwonghen worden kan.
Voor al uw weldoen oock en is u niet met allen
Dan dese goede lof alleen te loon gevallen:

141) *Menoceus*, de kleinzoon van Creon, bracht zich zelf om het leven, opdat de Thebanen de overwinning zouden behalen op de zeven vorsten. 143) *Muysen*, „Decij Mures“; aant. in de uitgave; bedoeld worden *P. Decius Mus* vader en zoon. 146) *bey de Bruten*, nl. *L. Junius Brutus* en *M. Junius Brutus*. 147) *nocht die sprongh willigh in den poel*, Marcus Curtius; zie bl. 19; *nocht die gheroost*, enz. Mucius Cordus. 148) *bet de fortuin ghetroost*, was meer zijn lot getroost dan gij. 157) *beleydt*, zorg; Hasselaer behoorde tot de Amsterdammers, die in 1594 de Compagnie van Verre stichtten, die in het volgende jaar Cornelis Houtman met vier schepen naar Indië zond. 158) *opgang — ondergang*, „oriens, oosten — occidens, westen“. Aant. in de uitgaaf; *waeren*, beschermen. 159) *de boose vyandt* — in *Enghels schijn*, de Engelschman Leicester. 162) *blutsen*, zoo drukken, dat er striemen van overblijven. 163) *rustigheydt*, kloekheid. 166) *vordren*, baten; *grondeeren*, zoeken te doorgronden. 167) *daetelijcke deughtd*, de deugd, die door daden blijkt. 170) *de goedighe ghemeent*, de goe gemeente, de burgerij; *sulcx*, dus, daarom. 171) *stooftde'*, koesterde. 177) *niet met allen*, niemendal, niets.

Daer ghy noch noyt nae stondt: volnoeght en soo te vreên
180 Met uw ghewetens roem, dat in uw leven scheen
Oft naulijcx yemandt van soo veel verdiensten wiste.
Soo sagh men eerst doen Cato doodt was watmen miste.
Doch sal u missen niet ter eeren sulcke daên
De lofcrans eeuwigh groen, in 's hemels hof t' ontfaeën
185 Daer nemmer honghers noot, oft vyandt in de gracht en is:
Nocht missen ons van sulcke deughden de gedachtenis,
Die 't Hollandsch bloed met lust van nae te treên ontsteeck,
Soo lang geen Hollandsch hart in Hollandt en ghebreeck.

GRAFSCHRIFT.

Dit graf houdt Hasselaer gheborghen in den schóót.
Geen man oyt achte meer de deughd, oft min de dóódt.

Starf den 27 Augusti 1616.

SONNET.

AEN MIJN HEER HUYGH DE GROOTE.

Weldighe ziel, die met uw scherp gesicht,
Neemt wisse maet van dingen die genaecken,
En al den sleur der overleden saecken
Begrepen houdt met yders reên en wight;
5 Vermoghend' wt te breên, in dierbaer dicht,
Wat raedt oft recht oyt God oft menschen spraecken:
Sulx Hollandt ooght, als zeeman op een baecken
In starloos weêr, op uw verheven licht:
O groote Zon, wat sal jck van u maecken?
10 Een adem Gods die wt den hemel laecken
Comt in een hart wel keurigh toegericht?
Oft een vernuft in top van 's Hemels daecken
Verheldert, om op Aerd te coomen blaecken,
Daer 't landt en liên met leer en leven sticht?

3 Sept. 1616.

183) *missen*, ontgaan, ontbreken. 188) *ghebreeck*, ontbreke.

Weldighe ziel. Volgens hs. A. Een lofdicht op de Poëmata van Hugo de Groot. 5) *weldighe*, machtige; de zin is: gij machtige geest, die door uwe scherpzinnigheid nauwkeurig de toekomst weet te beoordeelen en den loop (*sleur*) der dingen, die voorbij zijn, zoowel als haar oorzaak en haar gewicht kent; gij die in een heerlijk gedicht het goddelijk en het menschelijk recht weet te ontvouwen, zoodat Holland, enz. 10) *laecken*, leken, nederdalen. 11) *wel*, zeer.

SANG.

Op de wyse: *Liefd' in 't secreet*, etc.

Vrouw die my brandt,
Gelijck een snaere ranck
Trypt van uw handt
En slaet een soete klanck;
5 Soo dreunt mijn moedt
Van uwer ooghen walmt:
Dat weeldes vloet
Door al het harte galmt.

Dat galmen vlieght
10 Opwaerds, en bluscht mijn reen.
De tonge drieght
En can geen stemme smeen.
'T ghesicht ontmant
Wil staeren, maer 't is vlot.
15 Flaeuw is 't verstandt
En swaddert uyt zijn slot.

Soomen 't ghehoor
Dan vlaeyt met spel en liedt;
Die kloppen 't oor:
20 Maer 't oor ontfangtse niet.
'T heeft binnen al
Te luystren veel te veel.
Dies maect gheschal
Verlooren, spel oft keel.

25 Van Junoos disch
Het lekkerst uytghepickt,
Oft wijntjen frisch,
Dat proevers smaecke prickt,
Ick niet gheloof
30 Dat my te sulcker stontd
Zoud troetlen 't doof
Verhemelt van den mondt.

Vrouw die my brandt. Volgens de 2e uitgave der *Emblemata*, bl. 137. 5) *moedt*, gemoed. 6) *walmt*, gloed. 11) *drieght*, wil. 13) *ontmant*, van zijne kracht beroofd. 14) *vlot*, onvast. 16) *swaddert uyt zijn slot*, raakt uit zijn voegen, verliest zijn helderheid van oordeel. 23) *geschal*, geluid. 26) *uytghepickt*, uitgezocht. 28) *prickt*, prikkelt.

Aldus versuft
Ghy, door uw vriendschaps cracht,
35 In mijn vernuft,
En sinnen, en ghedacht:
Dat hen vervreemt
Van den gemeenen aert,
Dien ghy hen neemt
40 Een ander innevaert.

DE WELCOOM VAN IDA QUEECKELS HÓÓFDEN, GEBOOREN DEN
30 JANUARIO A^o. 1618 OUDES STIJLS TOT LONDEN.

Op de wijze: *Wanneer jck slaep*: etc.

Craftighe Zon om wien de wereld drejt,
Ghij lichten oock van minder helderhejdt
Stadthouderessen van de Zon bij nacht,
Werpt een lieve lonck, op het nieuw geslacht
5 Wt een vrundtlijck paer gesprooten:
En houdt uw slincker oogh geslooten.

O dochter die niet met de clanck alleen,
Van den naem Ida raecken sult, de geen
Dien uwes moeders deughd sit in 't gemoedt:
10 Maer het fijnst gesift wt haer vleesch en bloedt
Wt haer geest en ziel vertóóghen,
Haer ooghen voerende' in uw óóghen!

Zijt welcom, o weleedel schepsel, ghij
Die, zoo veel bet als beeld oft schilderij,
15 Uw oudren aller eeren waerd wtdruckt.
Schepper schickal, geeft, dat het haer geluckt
Al d' aensienelijke zeden
Noch bet te treffen, als de leden.

Schiet op, en met uw wasdoom zeilt voorbij
20 Den traeghen tredt van 't kinderlijck getij;
Om ras een flonckerstarre van de jeughdt
Te verstrecken: en met uw klaere deughdt
Land en lieden door te lichten,
Dat alle lichten voor u swichten.

38) *gemeenen*, gewonen. 40) *een ander innevaert*, terwijl een andere aard zich van hen meester maakt.

Craftighe Zon. Volgens h. A. Ida Queeckels Hoofden was eene dochter van Willem Janszoon Hooft en Ida Cornelisd. Queeckel (zie bl. 43). 1) *drejt*, draait. 3) *stadthouderessen*, plaatsvervangsters. 9) *dien*, enz. die de deugd uwer moeder kennen en eeren. 11) *vertóóghen*, vertoonen (zult). 16) *schickal*, alles beschikkende. 17) *aensienelijke*, voortreffelijke. 23) *land en lieden door*, door heel het land en onder heel het volk.

25 Het hart dat tujght, en 't lejdt mij op de leên,
Dat aen uw licht, ach hoe veel meer als een
Dan sullen gaen ontsteken haer gemoên:
En haer selven met leckere' ijlhejdt voên,
Tot dat al de wensch van allen
30 Aen een alleen komt toegevallen.

Gesegende' een, die sich verdubblen met
Uw siele sal, in jonsten onbesmet;
En werden soo gequeeckt door eenen vlam,
Met de bloeme van Hooft en Queekels stam,
35 Dat haer oock, in haere daeghen,
Gebeure zaligh zaet te draeghen.

vii Martio a^o 1618.

N O O D L O T.

FOELIX QUI POTUIT RERUM COGNOSCERE CAUSAS.

Geluckigh die d' oorsaecken van de dingen
Verstaet: en hoe sij vast zijn onderlingen
Geschakelt sulx, dat geene leventheên,
(God wtgesejdt) oyt yet van selven deên
5 Oft leên „maer al door ander oorsaex dringen,

Door oorsaex cracht men al wat schiedt siet drijven.
Waer die te flaeuw geen wercking soud beclijven,
En oorsaeck zijn geen oorsaeck. Wat gewracht
Ter wereld wordt, is dan te weegh gebracht
10 Door kracht „soo groot dat het niet nae kan blijven.

Elcke' oorsaeck heeft haer moederoorsaeck weder.
'T gaet al soo 't moet: en daelt van Gode neder.
Zijn goedthejt wijs vermoghen is de bron
Daer 't al wt vliet als straelen wt de Zon.
15 Hij kon „en soud waer 't nutst, ons helpen reeder.

27) *ontsteken*, van liefde doen ontbranden. 28) *ijlhejdt*, ijdele hoop. 32) *in jonsten onbesmet*, in reine liefde. 33) *gequeeckt*, gekoesterd.

Noodlot. Volgens hs. A. *Foelix*, enz. zie Virgilius, *Georgica*, 2, 490. 3) *sulx*, zóó; *leventheên*, levende wezens. 4) *wtgesejdt*, uitgezonderd. 6) *schiedt*, geschiedt; *drijven*, gebeuren, plaats hebben. 13) *vermoghen*, machtig. 15) *reeder*, spoediger.

[WT HET FRANSCH OP HENRICK DEN VIERDEN.]

O ghij doorluchtigh bloedt van Vranckrijck, wat ontknoopen
Wilt uw geblinddoeckt oogh; kent koener Vorst uw schuldt.
Verschooning sijns waerdt, die haer sleghs eens verloopen.
Maar wie volhardt in 't quaedt, die heeft sijn ramp gehuldt.

OP DE AFBEELDINGE VAN

HENRICK DEN VIERDEN,

CONING VAN VRANCKRIJCK.

Voor vijandt swichtte noijt, of hem genade ontseide,
Dit aenschijn, op wiens wenck de Christen wereldt dreide.

[WT HET LATIJN.]

De goed' wt liefd ter deughd, de zonden haet.
De quaed' wt vrees voor straf de zonden laet.

[WT VIRGILIUS.]

Den onderdaen te mijden,
Den trotsen te bestrijden.

IN 'T HUIS DES AMBASSADEURS VAN SWEEDEN IN DEN HAEGHE
VOOR DE SCHOUWE STAEN DESE DICHTEN.

Pauperies pacem dat, opes pax, copia luxum
Luxus dat bellum bellaque pauperiem.
Fons amor est odij, vitae mors, turba quietis,
Stant qui deciderant, quique stetera cadunt.

O ghij doorluchtigh bloedt. Volgens het hs. van den „Hendrik de Grootte.“ Het is de vertaling van een Fransch gedicht onder des konings portret geplaatst. 2) *uw geblinddoeckt oogh*, eig. den doek, die dat oog bedekt; *kent*, erken; *koener*, koene. 3) *haer verloopen*, den verkeerden weg opgaan, misdoen. 4) *gehuldt*, gehuldigd; er zich aan onderworpen.

Voor vijandt. Gedrukt onder het portret voor de uitgaven van den „Hendrik de Grootte“; *dreide*, draaide.

De goed' wt liefd ter deughd. Volgens het hs. van den „Hendrik de Grootte“; vertaling van Horatius, *Epist.* 1, 16, 52.

Den onderdaen. Volgens het hs. van den „Hendrik de Grootte“. Vert. van Virgilius. *Aen.* VI, 853: *Parcere subjectis et debellare superbos.*

Et capti capiunt, et qui domuere domantur.
Fit victo supplex qui modo victor erat.
Sic plebi indomitae, sic stant sua fata Tyrannis,
Sic Deus alternas versat in orbe vices.

Die jck dus overset.

Gebrek geeft pais, ujt vreë komt rijkdoom, overvloedt
Maekt weelde, weelde krijggh. Het oorlogh armoë broedt.
Haet sprujt wt liefd, wt doodt het leven, rust wt woelen,
Hooghsitters raecken van, laeghleggers op de stoelen.
5 Die was gevangen vangt. Die dwong gedwongen wordt.
Voor den verwonnen de verwinner neder stort.
'T volck noch de dwingelandt woën over haer bestecken.
De beurten wisselt God dus, en verhangt de hecken.

Daer ick bij voegh tot slot

Wel hem, die 't luck mist, en daer 't ongluck af mee koopt,
10 En midden deur vast droogh tusschen de droppen loopt.

1 Junij a. 1619.

Vrouw brujdt op gister was ick met u aengeseten
Ter feeste; maer beducht een maghet vrouw te heeten,
En vindende in dien staet de naem jongvrouw te laegh,
Sweegh ick doen mijdend' en eerbiedigh spreek van daegh.
5 Dewijl uw ooghen schoon over de bruidtschat dwerlen,
Laets' haer vergaepen niet aan kostelijcke perlen
Die een bekoort gesicht doen slibbren met haer spel;
Nocht aen het schittren van der steenen waeter snel;
Nocht aen het blaeckend goudt vorstin der tijdljcke haeven
10 Soo dat zij over 't hoofd zien mijne morghengaeven:
Die men aenvaerden niet gelijk een toegift moest.
Want jck u schenck een hart dat rijp was voor zijn oest,
Gbloemt van bujten met d' aensienlijkste cieraeden
Die daer te lesen zijn wt de geleerde blaeden,
15 Der ouwden cloeck, die u, o werelt, doen ghij staect
In plompe grofheidt, heusch, door konst, hebben gemaect.

7) woën over haer bestecken, kunnen in hun woeden niet de hun door God gestelde grenzen overschrijden. 9) af — koopt, afwendt, voorkomt.

Vrouw brujdt. Volgens hs. A. 4) mijdend', beschroomd. 5) dewijl, terwijl. 7) slibbren, van het eene op het andere gaan. 8) waeter, glans. 10) morghengaeven, giften van den man aan de vrouw in den morgen na den eersten huwelijksnacht. 12) oest, oogst. 14) te lesen, op te zamelen. 16) heusch, beschaafd.

SANG.

Wijse: *Pourquoy me fuyez vous cruelle?* etc.

Waer heenen Amaryl waer heenen?
Ghij verrecht uw voetjes te bitteren last.
Keer om, stae vast.
Wat mooghdij meenen?
5 Of waendij, den geenen
Die 't al verrast,
Den wackeren Minne t' ontgaen?
Helaes! het isser ver van daen.
Sterffelijck lichaems logge pack
10 Valt hier in snelheid veel te swack.

Dat geesjen met geen lijf verlaeden,
Kan harten en hinden, al vliedense snel,
Inloopen wel,
Op alle paeden;
15 En naeyen sijn naeden,
En speelen 't spel,
Dat alle gemoeden ontrust,
Met dese wonderlijke lust,
Daermen door, als ontsinnigh, wardt
20 Verleghen met sijn eighen hart.

Dan heeft hij noch van pluim en pennen
Gespickelde wiecken. Die sijn hem soo ree,
Ter elcker stee.
Al wat niet kennen
25 Zijn soolen berennen,
Beroejt hij daer mee.
Het luchtigh gevederde kindt
Naekijcken laet de noordewindt.
En wat hem dan noch is te veer,
30 Beschiet hij met sijn vlug geweer.

6 Sep. 1619.

Waer heenen Amaryl. Volgens hs. A. 11) *verlaeden*, bezwaard. 13) *inloopen*, loopende inhalen. 15) *naeyen sijn naeden*, stilletjes zijn gang gaan. 19) *ontsinnigh*, ontzind. 22) *gespickeld*, van spikkels voorzien, geplekt. 30) *beschiet*, raakt.

SANG.

Wijse: *Phillide mia, se di bella*, etc.

Heilighe Venus, die 't roer houdt aller harten,
Hoe komt het hartjen van mijn Nymphe goelijck
Soo gevoelijck?

Soude 't wel wesen, dat uw vermoghen vlammen,
5 Op bosem dien de golven staedigh natten,
Niet konnen vatten?

Neen seker neen, neen ghij selve zijt gesprooten
Wt grondeloose zee: nochtans verdroncken
Daer niet uw voncken.

10 Maer jck geloove, wildt ghij uw konst betoonen,
Dat ghij die rauwe borst met sneeuw bedooven
Wel gaer sult stooven.

Maer jck geloove, dat ghij noch eens zult kneeden
Met uw albuighende' handt, dat hartjen steenigh,
15 En maecken 't leenigh.

Dat wederspannigh, dat hartjen schots en schichtig
Van 't schittren uwer toorts, sal ommekeeren,
En minnen leeren.

Andere fierheidt sal eens haer bosem mannen.
20 Sij sal (hoe fel zij nu vliedt) sonder tzaeghen
Uw vlam naejaeghen.

Schreumende maeghden, en onervaeren borsjens
Kunt ghij, wanneer 't u lust, haer vreesse korten,
En moedt in storten.

25 Dan leert men lughtigh ten sachten bed wtstijghen
En in een ondersiel ter venster vaeren
Op sang en snaeren.

Dan leert men saghjens om d' ouwdelien te mompen,
Sijn voetjens setten, dat het niemandt luister,
30 Alleen bij duister.

O Venus die. Volgens hs. A. 2) *goelijck*, lief, schoon. 4) *vermoghen*, machtige. 7) *ghij selve*, enz. Venus (of bij de Grieken Aphrodite) was uit het schuim der zee geboren. 11) *bedooven*, bedekt. 16) *schots*, stug. 19) *mannen*, kracht geven. 26) *ondersiel*, onderrok. 27) *op sang en snaeren*, op het hooren van eene serenade. 28) *mompen*, bedriegen, beetnemen. 29) *luister*, hoore.

Dan leert men listigh ter slujck zijn boel in laeten,
En vloecken 't kraecken van de deur en trappen,
Die 't willen klappen.

Dan leertmen lafjes als afgement van minne
35 Het geven op, en in liefs armen glijen;
De lipjes vlijen.

Dan leertmen flaeuwjtens de weerloose' ooghjens lujcken.
En lieve lipjes aen liefs lipjes lijmen;
En zoo beswijmen.

40 Dan leertmen entlijk aen liefjes hals besterven,
En stoutertjens op liefs mondt zijn verlooren
Zieltjen naespooren.

Dan is het vrede, en het verwonnen hartjen
Versweert te sribblen tegens de gebooden
45 Der Minnegoden.

8 Sep. 1619.

OP EEN BESCHREVEN PAPIERBLADT.

SANG.

Wijse: *Bedrijft geneught, ghy jonghe jeughdt, etc.*

Op 's winters endt,
Wanneer de lent,
Dat pujck en pit der tijen,
Elck aengenaem
5 Voortdoet de kraem
Van haer kleenooderijen;
De mensch men siet
Alleene niet,
Nae blaën en bloemen rejcken.
10 Sijn kroon van goudt
Juppijn niet houdt,
Maer pronckt sijn hooft met eicken.

Alcydes straf,
Die met sijn staf,
15 Kond 't ongediert verdelghen,
Die braeve lanst,
Sijn voorhoofd kranst
Met swacke popeltelghen.

31) *boel*, minnaar. 34) *afgement*, afgemat. 44) *versweert*, zweert af.
Op 's winters endt. Volgens hs. A. De wijze is niet in het hs. aangegeven;
wel in de uitgaaf van 1636. 5) *voortdoet*, vertoont, uitstalt. 13) *Alcydes*, Hercu-
les; *straf*, hardvochtig, barsch. 16) *braeve lanst*, flinke krijgsman, borst.

Sijn sinnen bars
20 Verlucht oock Mars,
En laet, tot vreughdeteken,
Die dolle droes
Sijn kop soo kroes
Met scheutigh gras besteecken.

25 Op 't beckeneel
Heel een prieel
Bouwt Bachus, en laet hangen,
De breede blaên,
Vermaelt met draên,
30 Tot op sijn bolle wangen,
Die hem gebroght
Sijn van 't gedroght
Der Satyrs gauw in 't plocken,
De Son fnujckt of
35 Het lauwerlof,
En hulter mee sijn locken.

De strenge maeghdt,
Dien niet en haeght
Als wetenschap en waepen,
40 Nu onlanx brack
Een olijtack,
En kromdse' om bejd' haer slaepen.
Vrouw Venus soet
En heeft geen moedt
45 Soo schorren groen te draeghen.
Met myrteblaên
Laet zij begaen,
De Min, die ciert haer waeghen.

De roosen saght
50 Is pas haer maght
Op 't teder heyr te lijen:
Die met een swier
Haer Camenier
Weet geschackeert te vlijen.
55 Soo zeer verfreyt
De frissigheidt,
Van blaên en bloemen 't leven.
Maer al die schat
Gaf jck voor 't bladt,
60 Van Gloorroos handt beschreven.

20) *verlucht*, vervroolijkt. 23) *kroes*, wild. 29) *vermaelt*, versierd. 32) *'t gedroght*, als collectief op te vatten. 34) *fnujckt of*, breekt af. 35) *lauwerlof*, hier op te vatten als bloemstengels. 36) *hulter*, dekt er. 37) *de strenge maeghdt*, Minerva. 38) *haeght*, behaagt. 41) *olijtack*, olijftak. 44) *moedt*, lust. 45) *schor*, dof. 47) *begaen*, te werk gaan. 50) *is pas haer maght*, kan zij nauwelijks. 51) *heyr*, haar. 55) *verfreyt*, vervroolijkt.

SANG.

In het Idalisch dal,
Heeft Venus zonder gal
Een lusthof, daer in, bloejdt het, al
Wat soetjes door de sinnen leckt,
5 Wat hartjen lockt wat sieltjen treckt.

Het is niet lang geleên,
Dat bij geval dat heen,
Eens quam de schoone Cloris treên.
Sij gaf den poorte' een kleenen klop.
10 Die sprong terstondt gewilligh op.

Haer keurigh ooghen ging
Waerdeeren alle ding:
En wat in fraeyheidt, sonderling
Wtmuntend, boven andre, steegh,
15 Dat mijndse' en pluckte' 't met een veegh.

Niet lang en liep het aen,
Of s' had haer schoot gelaên,
Met quick van allerley cieraên.
En doen het beste was gebujt,
20 Soo streeckse deur, ter gaerden wt.

Maer doense' haer vondt alleen,
Ter stee, daer sij, met vreên,
Moght schiften de bekoorlijkheên,
Die s' in haer bouwen had versaemt
25 Soo voeghde s' yder daer 't betaemt.

Sij plante' in 't oogh een vonck,
En stelde 'r bij te pronck,
Een lieve lagh, en loose lonck.
Sij gaf den tonge' een vliet van tael:
30 Den keel 't geschal van nachtegael.

Bevallijckheetjes net
Sij toemat haeren treedt,
En maeckte vast aen elck verset
Van vingers wit, op boogh oft snaer,
35 Een swier, die 't harte wordt gewaer.

In het Idalisch dal. Volgens hs. A. De wijze opgegeven in den druk van 1636 is: *Jonkvrouw ik bid, vertrouwt* etc. 2) *zonder gal*, zonder bitterheid, dus: vriendelijk, lief. 10) *op*, open. 13) *sonderling wtmuntend*, bijzonder uitmuntend. 15) *mijndse'*, eigende zij zich toe; *met een veech*, vlug. 20) *streeckse deur*, ging zij heen. 24) *bouwen*, schoot (van haar bovenrok). 30) *geschal*, stem, geluid. 33) *verset van vingers wit*, het verzetten, de beweging van hare blanke vingeren. 34) *boogh*, strijksrok.

Jck meen, ghij Venus, voelt
Uw vlammen wel verkoelt,
Zint dat zij u dus heeft gedroelt.
En soo ghij niet ras op en zijt,
40 Ghij raect der minnen sceppter quijt.

Siet watse' haer onderlejdt,
Die schandre geestigheid,
Op een vermaelde kloot, die drejt,
Speurt sij de wegh des hemels nae.
45 Soo sijse vindt sij is 'er drae.

Dan gaf ick niet een sier,
Om alsoo menigh dier,
Als daer geschildert staet met vier.
'K wed zij den hemel plondren dar,
50 En laet 'er niet een groote star:

En als se metter vaert,
Die t' saemen heeft vergaert,
Dat zij se' in geenen pauwenstaert,
Sal saeyen voor een kar oft slee
55 Als Argus ooghen Juno dee:

Maer naer uw kransse staen,
En selve sitten gaen,
In uwen waeghen dan gelaên
(Nae mijn verstandt) met beter vracht;
60 Doch niet genoeghen aen de jaght:

Maer slaen in elke lijn
Voor dujf, een minnekijn;
En met de starren schoon van schijn,
Bespickelen de wiecken vlug
65 Die wassen wt haer naeckte rug.

O welcken dujvekot
Soud dan het hemelsch slot
Sijn met zijn arrem overschot?
En Venus zonder roosen hoet,
70 Wat soudse wesen vrouw te voet?

38) *gedroelt*, gefopt, verschalkt. 41) *haer onderlejdt*, onderneemt. 43) *vermaelde*, beschilderde; *drejt*, draait. 45) *sijse*, zij haar, nl. de weg. 49) *dar*, durft. 53) *pauwenstaert*, enz. staart van een pauw, die voor eene kar of eene slee gespannen is, evenals Juno heeft gedaan met de ooggen van Argus, wiens ooggen, nadat hij op bevel van Jupiter gedood was, door haar in den staart van haren lievelingsvogel, den pauw, geplant werden. 60) *doch niet*, enz. doch niet tevreden zijn met het span dat er voor staat. 62) *voor dujf, een minnekijn*, in de plaats van eene duif een minnegoodje. 69) *hoet*, krans. 70) *vrouw te voet*, vrouw zonder macht en invloed.

Geen goodtje bleeffter, dat
Niet liever op het krat
Van schoone Cloris waeghen sat,
Als huis, in Venus hof vernielt,
75 En afgesetten hemel hielt.

STICHTRIJMEN.

Kraft is de man niet om een man te temmen.
Want wrevelheidt aenwackert door den dwang.
Maer moed word mack, door ingetooghen stemmen,
En klaere reên van vroedmaeckende sang,
5 Die 's menschen hart met Gods ontsigh beclennen.

Levende wet rechtgangigh in 't bestieren,
Besighe dapperheidt daer 't al voor swicht,
Heilighe lust veelvoudigh in 't versieren
Der goedren, die ghij wtstort met het licht,
10 En schept 'er toe de geesten en de dieren:

O God, die met uw achtbaerheidt bevangen
Om 't hart is, grenst aen wijsheidt met sijn voet.
Want naer uw gang hij aenset sijne gangen,
Versekert dat ghij uwes zegens vloedt
15 Giet op de geen die uwen aerdt aenhangen.

Door slofheidt een goed opset kan versmooren.
'T moet sijn vervolght met onversufte vlijt.
Wellevens konst wordt niemandt aengeboreen.
Tot zedigheit hoeft oeffening en tijdt.
20 Te luttel moejt is al sijn moejt verlooren.

Die recht gewent sijn slimtreckende sinnen
Dat haer niet meer des ouden kromheids heught
Geraeckt, in 't eindt, door sijn volharden, binnen
Het heerlijck hof van d' eerentfeste deught.
25 Daer vaste vreught is voor 't gemoedt te winnen.

72) *krat*, losse zitbank vóór aan een wagen; bok. 74) *huis* — *hieldt*, woonde.
75) *afgesetten*, van zijnen luister beroofden (nu Cloris alle schoonheid heeft weg-
geroofd).

Stichtrijmen. Volgens hs. A. 1) *kraft is de man niet*, geweld is niet in staat.
2) *wrevelheidt*, euvelmoed. 3) *moed*, drift. 4) de muziek van verstandige, heldere
woorden. 5) *Gods ontsich*, vrees, eerbied voor God. 6) *rechtgangigh*, die recht
gaat, rechtvaardig. 7) *besighe dapperheidt*, wakkere bezigheid, voortdurende
werkzaamheid. 8) *versieren*, uitdenken. 9) *goedren*, zegeningen. 10) *de geesten*,
de menschen. 11) *achtbaerheidt*, ontzag, eerbied. Vgl. *Spreuken*, 9, 10: De vreeze
des Heeren is het beginsel der wijsheid. 13) *hij aenset sijne gangen*, richt hij
zijne schreden. 16) *opset*, voornemen, onderneming; *versmooren*, mislukken,
niet tot stand komen. 17) *onversuft*, niet verslapt. 21) *slimtreckende*, kromtrekkende.

Wie met het hoogste goedt sich wil verrijcken,
Moet koelen, en sijn eighen liefdes brandt
Met liefd tot sijnen naesten vergelijken:
Maer vlamme met sijn siel, sin, en verstandt,
30 Op 't Godlijck schoon, dat niet en kan beswijcken.

Wacht u, uw faem, met schande, te besmetten.
Ontstight geen mensch met werreck oft met woordt.
'T is niet genoegh aen goedt nocht bloedt te letten:
En datmen elck geeft dat hem toebehoort.
35 Eert Overheidt, en vreedhoudende wetten.

Slaep spijs en dranck sijn nodigh om te leven.
Maer matight haer, nae 't eisschen vanden nóódt.
Op veelerley wijs, anders doense sneeven.
Een slaepend mensch scheelt weenigh van een doodt.
40 Een slemper wordt met voedsel goedt vergeven.

Den leckernij van mondt, oock oor en óóghen,
Den kosten vlug van welluchtende reuck,
Geeft meer niet toe dan ruim uw staet kan dóóghen.
Grootdaedighejdt krijgt een mis[s]taende kreuck,
45 Als zij den bron der midlen doet verdrooghden.

Een wulpschen moed opstokende de vieren,
In 't harte, dat de Min ten deele won,
Maeckt bijstre staet, beroijt hooft, voose spieren.
En wie hem dempt, verwaereloost de zon
50 Aen schepsels blindt, wtroyende' alle dieren.

Gelijck in zee, wij staedigh 't leven waeghen
Omringelt van 't bujvallighe geval.
Spist dan 't gemoedt om rustigh te verdraeghen,
Daer 't nood, of nut, of deughd vereischen sal
55 Voor vreemdt, voor vrundt, voor vaederlandt en maeghen.

Alalleens als die wandelt bij de weggen,
Indien hij met het oogh geen acht en geeft
Op 't geen dat voor sijn voeten is geleghen,
Licht strujckelt, en in put oft grafte sneeft:
60 Soo dijt haer doen die onbedagtheitd pleghen.

27) *koelen*, koel worden, zijne hartstochten afleggen. 28) *vergelijken*, gelijk maken, overeenbrengen. 33) *letten*, schaden. 34) *toebehoort*, rechtmatig toekomt. 38) *sneeven*, ongelukkig worden. 42) *kosten vlug*, kost die spoedig verteerd is; *welluchtende*, welriekende. 44) *grootdaedighejdt*, overdaad, pracht, weelde. 48) *voose*, slappe, krachteloze. 49) *dempt*, uitbluscht; *verwaereloost*, doet als hij, die de zon verspilt aan blinden, die er geen genot van hebben; en laat de wereld uitsterven, door het dempen van „de min, de lieve lust, die 't sterffelijk geslacht bevrijt voor 't uijtgaan“ (Hooft, *Dankbaar genoegen*, vs. 179). 52) *omringelt*, omringd; *'t bujvallighe geval*, 't wisselvallige lot. 53) *spist*, spitst; *rustigh*, ferm, flink. 56) *alalleens*, eveneens. 59) *sneeft*, valt. 60) *soo dijt haer doen*, zoo gedijt het doen van hen.

Raedt is het oogh der sielen. Die dat lujcken,
Haer welvaert meest verbrodden niet alleen;
Maer vaeck den stant van een gemeent verstujcken.
Het wrevle Luck treft alderminst de geen,
65 Die nae den geest voorsienigheid gebruikken.

OP RUBENS SCHILDERIJ DER SWEMMENDE MAEGHDEN.

De Thiber u gewaer waer maeghden droogh gebraên
En had hy niet geijst van 't mannelijck bestaen.

Anders.

Vorst onder de stroomgoden
Uw sap waer wtgesoden,
5 En met den dauw verclommen
Doe maeghden u beswommen:
Had niet haer manlijck waeghen
U ijsend neêrgeslaeghen.

Anders.

De Thiber waer verbrandt u siende maeghden aen
10 Had hem doen ijsen niet uw mannelijck bestaen.

Anders.

Maeghden, hoe stijf de Thiber stroomt, versmaên 't.
Geen wegh en is voor vroomheid ongebaent.

Anders.

Geen wegh is ongebaent voor vroomheid, soo de maeghden
Ons leeren, die op stroom, haer lijf om vrijheid waeghden.

61) *raedt*, bedachtzaamheid. 63) *verstujcken*, aan het wankelen brengen. 64) *het wrevle Luck*, het ongeluk. 65) *voorsienigheid*, vooruit bedenken, welke gevolgen hunne handelingen kunnen hebben.

Op Rubens schilderij. Volgens hs. A. 2) *geijst*, woordspeling van *ijzen* (schrikken) en *ijzen* (ijs worden). 5) *verclommen*, opgetrokken. 11) *stijf*, krachtig, snel; *versmaên 't*, achten het gering. 12) *vroomheid*, dapperheid. 14) *lijf*, leven.

GRAFSCHRIFT

ROEMER VISSCHERS.

Dewijl de kinsheid vrijst van zorgen en van schrieken,
In 't broossche leven, is het soetelijkste pas;
En langer, als de mensch, een roemer dujrt van glas:
Te recht sleet zinrijkkindsch sijn tijd met pop, en quicken
5 De ronde Roemer, die noyt rijp in 't roemen was.

Anders.

Roemer Visscher rust hier binnen,
Moegespeelt met Hollandsch jók.
Want hij quicken bij de schóck
Schreef, en popte met de sinnen:
10 Siend' al 's werelds wetenschap
Aen, voor vulsel van de kap.

OP EEN GESCHILDERDEN AMPHION.

Door troeteling des lujts en smeeksmaeckende dichten
Liet de Thebaensche stadt haer van Amphion stichten.

OP VENUS, DIE VAN EUPHROSYNE HEUGHLIJKHEID MET EEN CYTHAR,
THALEJA JEUGHLIJKHEID MET EEN ROL GEDICHTS EN AGLAJA
VEUGHLIJKHEID MET EEN ROOSENCRANS GEWECKT WORDT.

'T omroerend minnedicht en sangerighe snaeren
Als Venus sluimert haer het hel gezicht opklaeren.

Anders.

De veughlijkheid
De jeughlijkheid
En heughlijkheid
Met snaeren
En minnedicht,
Haer 't hel gezicht,
Als Venus slaept,
Opklaeren.

Grafschrift. Volgens hs. A. — R. Visscher stierf 11 Februari 1620. 2) *het soetelijkste pas*, de aangenaamste tijd. 4) zinspeling op de gedichtjes van Roemer Visscher, door hem zelve *Sinnepoppen* en *Quicken* genoemd. 5) *rijp*, volwassen. De bedoeling is: R. V. is altijd een kind gebleven in het roemen, pochen. 6) *schock*, zestigtal. Roemer's *Quicken* zijn bij schokken afgedeeld. 9) *popte met de Sinnen*, dit ziet op de *Sinnepoppen*. 11) *vulsel van de kap*, dwaasheid.

Op een geschilderden Amphion. Volgens hs. A. Amphion versterkte Thebe met een muur, waartoe de steenen op de klanken zijner lier boven van den berg Cithaeron afdaalden en zich van zelf samenvoegden. *Smeeksmaeckende*, die naar vleierij smaakten.

Op Venus. Volgens hs. A. *omroerend* hevig beroerend.

LOTSIN.

Ontdeekt de wereld niet. Waerom?
De grijns is mooyer als de mom.

Ander.

De kintsheidt sorgheloos die ons soo ras ontschiet
Slacht wijsheidt rijp en hoopt op wat nocht vreest voor niet.

Ander.

- 5 Die van des menschen hart de wincklen kond ontdekken
Soud blindling licht een wat wt al de nieten trekken.

OP DE POORT VAN 'S AELMOESSENIERS CAMER.

Den vreemd en vondeling van alle ding ontblóót
Des helpers handt
Streckt vaeders landt
En moeders schóót.

Anders.

- 5 Den vremdeling door noodt te land gedreven ujt,
Baet open poort niet soo ghij voor hem 't harte slujt.

Anders.

Hetgeen d' onschaemele' eerst u pleghen af te dringen,
Geeft nu met vlijtighe' handt den schaemlen vreemdelingen.

Lotsin. Volgens hs. A. In de uitgave van 1636 staat er boven: *Loteryspreuk*.
2) *grijns*, het masker; *mom*, de gemaskerde. 3) *wincklen*, verborgen hoeken.
6) *een wat*, een prijs.

Op de poort van 's Aelmoesseniers Camer. Volgens hs. A. Het eerste Aalmoezeniershuis stond op den Singel bij den Heiligenweg en werd gesticht in 1613. De opschriften van Hooft moeten nochtans, zooals spelling en plaatsing in het hs. bewijzen, van lateren tijd zijn. In het Aalmoezeniershuis werden niet alleen vondelingen en ouderlooze kinderen, wier ouders geene burgers der stad of leden der staatskerk geweest waren en voor wie daarom het Burgerweeshuis gesloten was, opgenomen, maar ook zoodanige personen zelve werden door de Aalmoezeniers ondersteund. 3) *streckt*, strekt tot. 5) *te land gedreven ujt*, uit zijn vaderland verdreven. 7) *onschaemele'*, onbeschaamden.

OP DE VERDUITSCHING VAN LUCANUS

DOOR DEN HEERE

S T O R M.

Lucanus. *Libertas ultra — Rhenum — recessit*
Germanum — bonum.

Hoe dat de Roomsche maght verspuwt der wetten tóóm,
De stijl des ordens kneust, en treedt de tught met voeten,
En wt verwoetheit komt in haeren bossem wroeten,
Met averechter handt verscheurende' eighen groom;
5 Waer door de staet, die stondt, als hemelhooghe boom
Wiens breede schaduw kan des middaghs brandt versoeten,
'T afknotten deerlijck van haer kroon heeft lijden moeten:
Verhaelt ghij Storm, en streeft gelijk een waterstroom.
De vrijheid ongewoon in burgerkrijgh te dujren
10 Begaf, van die tijdt af wt de beroemde mujren,
Haer over Rijn, en kreegh in Duitsche taelen smaeck.
Des sich verheught Lucaen, wiens overvrije dichten
De machten wetteloos soo spitselijck betichten,
Met u sijn meester, in des Duitschen vrijheids spraeck.
13 Apr. 1620.

AEN EEN NIEUWGEBOREN JONGEN.

O jongen, versse vrucht, die wt het slaeprigh leven
In moeders schoot geleeft, door spooen van den tijdt,
Die niet in stilte laet, tot ouders vreughde zijt,
In der zinnen gewoel, en 't waeckend licht gedreven.
5 Nu heeft u de geboort aen 't Luck overgegeven,
Dat school van wissel houdt; de droevighe verblijdt,
De blijde droevigh maeckt; verheft, en nedersmijt;

Hoe dat de Roomsche maght. Volgens hs. A. Gedrukt voor „M. Annaeus Lucanus, van 't Borger Oorlogh der Romeynen tusschen C. Julium Caesarem en Gn. Pompejum Magnum, overgeset in Nederlands rymdicht door D. Heyndrick Storm, t' Amsterdam by Michiel Colyn, Boeckverkooper op 't Water a". 1620" in 4°. Storm, geboren te Delft, was van 1594 af raad en advocaat-fiscaal der admiraliteit van Amsterdam. 2) *stijl*, stut, steunpilaar. 4) *averecht*, verkeerd; tegen zich zelf gericht; *groom*, ingewand. 8) *en streeft gelijk een waterstroom*, in gloedvollen, vloeienden stijl. 10) *begaf — haer*, begaf zich. 13) *spitselijck*, op scherpe wijze. 14) *meester*, leermeester (omdat hij Lucanus door de vertaling Duitsch leerde spreken).

O jongen, versse vrucht. Volgens hs. A. Met dezen jongen wordt bedoeld Willem Hooft, zoon van Willem Jansz. Hooft en Ida Corn. Quekel (zie bl. 43). 3) *niet*, niets.

En tussen hoop en vrees, doet alle sielen sweven.

Op onversufte moed, de zegherijcke Godt

10 Geef u te schutten af, de pijlen daer het Lot,

In sijn verbolghenheid u meede sal beschieten:

Oock haere gaeven, als 't u mildelijck bedenckt,

En rijckdoom, wellust, eer, wt volle vaeten schenckt,

Met danckbaere genoeght, voorsichtigh te genieten.

SONNET.

AEN HEERE CONSTANTIJN HUIGHENS.

Men voede' Achilles op, met mergh wt Leeuweschoncken

Dies siedende' oorloghsucht reed door sijn leeden rap.

Van rusten wierdt hij mat: van woelen frisch: en schrap

Stondt hij veel liever, dan hij stack in lust versoncken.

5 Maer Huighens inborst, die voor sogh heeft opgedroncken

Der eedle konsten, klaer en sinnesujvrend sap,

Vlamt op het eerlijck' fraey. Waer nae sijn vrijerschap

Wt allen ijver rent, geprickt van heilghe voncken.

Dies luistren nu sijn luyt, sijn stem, sijn streelend dicht,

10 Nae wetten van die geest op alles afgericht.

Nae dese schickt zich 't puyck zijne' wtgeleesen zeeden.

Doch dit 's maer voorspel. T'hans de welvaert van sijn landt

En vrijgevochten volck, aenstellen wil haer trant,

Op maetslagh eener siel soo vol van rijm en reden.

Jan. 1621.

Omnibus Idem.

9) *onversufte moed*, moed, die niet verslapt.

Men voede' Achilles op. Volgens hs. A. 7) *sijn vrijerschap*, zijne jonkheid.

13) *aenstellen wil haer trant*, wil haren gang richten. 14) *reden*, wijsheid.

Huygens antwoordde hierop het volgende (zie Worp I, bl. 197):

AEN HEERE P. C. HOOFT.

Ick byden Helt gestelt, die wt de Leeuweschoncken

Den oorloghijver soogh, en 't leeuwelycke rap,

Die Troyen holpe' in d'asch, en stelden Hector schrap?

Zoo diep en legg' ick niet in eyghen-waen versoncken,

Zoo veel en hebb' jck niet uyt Lethe opgedroncken,

Dat jck 's mij weerdigh kenn', al paert het streelend' sap

Van uwe *hoofsche* pen 'tonnoosel vrijerschap

Van een rondt Batavier, bij d' edel' Griecsche voncken.

Wat can hy weerdigh zyn die op stem noch op Dicht

Ervaren, noch op luyt mach heeten afgericht,

Veel minder op het puyck van wtgeleesen zeden?

Dies vinde' ick jn u Dicht (Puyckdichter van ons landt)

Const, jonst, geneghenthey, maet, rijm en reghel-trant,

(Vergeeft mij 'tredeleyck ontkennen) maer geen reden.

SONNET

TOT ANTWOORDTSCHUT, AENDE SELVE.

Niet bij, maer boven selfs Achilles groove schoncken
En dommekraftigh hart, stel jck uw geesten rap:
Dien niet opkomen kan of flux en staense schrap
Die noyt in 't welsandt van de sufferij versoncken.
5 Granaedsche wol had noyt het gloeyroodt bet gedroncken,
Daer 't voeder verwer was, aen groener krujden sap,
Als kennis heeft gegrijst uw groene vrijerschap:
Waer aen men wordt gewoon zoo goddelijcke voncken.
Maer looft Musaeus, om zijn zieleleepend dicht;
10 Amphyons vingers tuck ter lujten afgericht;
Of Orpheus sang die 't wild inscharpte tamme zeeden.
'T is ijdelhoofs bestaen. Gewaeght doch yder landt
Van 't geestverleijden, steens voeghsaemheid, boomen trant.
Het mijn oock, ijver ist, beken jck, en geen reden.
11 Jan. 1621.

BEHOUDEN REIS
AEN HEER CONSTANTIJN HUIGHENS
NAER ENGELANDT.

SONNET.

Trompetter van Neptuin, heb jck op u een beê?
Rond met de wangen, en te wercke legt de longen;
Op dat te stijver aem ten hooren wtgewrongen
Doe luistren weêr en windt: En kundight over zee,
5 Wt uwes Coninx naem, soo trouwe vaste vree,
Als wordt geviert, wanneer d' ijsvoghel is in 't jongen.
Sijn volck, Oost wtgesejdt, houde' Æol al bedwongen,
Soo lang tot Huighens heb besejlt gewenschte reê.
Oft draelt ghij, en wilt eerst uw' meester oorlof vraeghen?

Niet bij, maer boven selfs. Volgens hs. A. Zie den noot op bl. 169. 2) *dommekraftigh hart*, onbesuisde, brute moed. 3) *dien niet opkomen kan*, wien niets kan invallen. 5) De wol van Granada heeft nooit meer gloedroode kleur gekregen van het sap der groene kruiden. 6) *voeder*, de verf, die de wol indrinkt. 8) *waer aen men*, enz. waarbij men meer dan eens, gedurig, de spranken van het goddelijk vernuft kan waarnemen. 9) *Musaeus*, een mythische zanger in Attica, leerling of zoon van Orpheus. 10) *tuck ter lujten afgericht*, die gaarne en op meesterlijke wijze de luit bespelen. 13) *steens voeghsaemheid*, geneigheid der steenen om zich aan elkander te voegen, zooals Amphion hun gaf. — *boomen trant*, het gaan der boomen, op het gezang van Orpheus. — De zin der laatste regels is deze: want van dergelijke dingen als van Musaeus, Amphion en Orpheus verhaald worden gewaagt ieder land; hetgeen ik doe, hetgeen ik in mijn gedicht omtrent u zeg is dus een bewijs van eenzijdige ingenomenheid met mijn land, maar niet van gezond oordeel.

Trompetter van Neptuin. Volgens hs. A. 3) *stijver*, krachtiger. 4) *kundight*, verkondig. 6) Men meende, dat de zee zeven dagen stil was, als de ijsvogel jongde; zie Ovidius, *Metam.* XI, vs. 745—748. 7) *wtgesejdt*, uitgezonderd; *Aeol*, Aeolus, die storm en onweer verwekt of doet bedaren en de winden in een bergspelonk geketend houdt.

- 10 Geen noodt oock. Schipbreck kan Arjon niet vertzaeghen
Dien de Dolfijn, als 't nauwt, moet dienen tot een schujt.
Sijn sang sal baeren bats en lujtruffighe bujen
Licht tegens eighen aerdt van toghten woest oprujen,
En maecken zeedigh zee en stormen, met sijn lujt.

AEN JOFFRE ANNE ROEMER VISSCHERS.

SONNET.

- Soo 't u, met diamant, lust op een glas te stippen:
'T is in de vlinderteelt. Het geestighe gedroght
Siet oft het laeffenis aen sap van drujven soght
En sit soo kuin, men soud het van den roemer knippen.
5 Neemt ghij pinçeel oft naeld: daer worden kujl en klippen
Geschaepen, bos en bergh; en 't vochte veldt bedoght
Met groene graesen. Daer 't welvaerend vee nae toght.
Dat haelt sijn aem, soo 't schijnt; en staet met gaende lippen.
Bootseert uw aerdighe' handt, en maekt een mensch van leem,
10 'T haelt bij Prometheus werck. Maer wen gh' u in de veem
Der sanggodinnen vlijt; en woorden schoongeschreven,
Een redelijcke ziel, met wackren sin instort:
Soo blijkt dat ghij al 't geen, dat lijf oft leven schort,
Van bejds kunt geven; dan den dichten 't eeuwigh leven.

SANG.

Wijse: *Aux plaisirs aux delices bergeres*, etc.

- Amaril, had jck hajr wt uw tujtjen,
'K wed jck vleughelde' het goodtjen, het gujtjen,
Dat met sijn brandt, met sijn boogh, met sijn flitsen,
Landt tegen landt over einde kan hitsen,
5 En beroofde den listighen stocker,
Van sijn toorts, sijn geschut en sijn koocker.

10) *schipbreck*, schipbreuk; *Arjon*. Arion, een beroemd harpspeler uit Lesbos, die, in zee gesprongen, op den rug van een door de toovermacht van de muziek gelokten dolfijn behouden aan land kwam. 11) *als 't nauwt*, als 't nijpt, de nood aan den man komt. 12) *bats*, woest. 13) *tegens eighen aerdt van toghen woest*, tegen woeste driften of bewegingen van dezelfde soort, zoodat zij elkander vernietigen. 14) *zeedigh*, bedaald.

Soo 't u, met diamant. Volgens hs. A. 1) *stippen*, graveeren. 2) *vlinderteelt*, de tijd, waarin de vlinders er in groote massa zijn; *het geestighe gedroght*, het aardige diertje, dat de zinnen bedriegt (zoo natuurlijk is het nagebootst). 4) *kuin*, parmantig. 6) *bedoght*, bedacht, bedeed. 7) *toght*, verlangt. 10) *Prometheus* maakte uit aarde en water menschen, wien hij stuksgewijze de hoedanigheden van dieren gaf; *veem*, schare. 14) *van bejds*, van beide; *dan*, maar. Over de kunst van Anna Roemers, zie Nic. Beets: *Alle de gedichten van Anna Roemers Visscher*, II, bl. 81 vlgg., 177 en vooral bl. 315.

Amaril, had jck hajr. Volgens hs. A. 1) *tujtjen*, vlecht. 2) *vleughelde'*, knevelde. 3) *flitsen*, pijlen. 6) *geschut*, pijlen.

Oft en had jck maer een van die voncken,
Die daer laest in uw kijkertjes bloncken:
'K plantese boven de minne sijn kaecken,
10 Om desen blinden eens siende te maecken:
Dat als immer hij oorlooghen wilde,
Hij sijn pijlen met kennisse spilde.

Maer ghij wedt, had jck een van die wensjes,
Dat jck alle mijn lusjes allensjes,
15 Daer ghij mij nu om verlegghen laet blijven,
Mackelijck, weeten souw, deure te drijven:
En en wilt mij geen waepenen gunnen,
Die u selve veroveren kunnen.

SANG.

Wijse: *Je voudrois bien o Chloris: etc.*

Wrange' Amaril, sal min niet murwe meucken
Uw hartjen raeuw, eer 't ouderdoom beklimt,
En van de borst maeckt een gordijn vol kreucken,
Die 't elpenbeen nu tart, hoe zeer het glimt?
5 Hoe lang sal noch de blinde schutter borghen
Uw wilde wil, die schopt de minnezorghen?

Uw wilde wil, die noyt en proefde 't quijnen,
En willigh wee, dat innerlijcken snijt,
Nocht hoe dat die becommeringen bijnen,
10 Die knaeghen aen afwesens taeyen tijdt:
Noch 't vinnigh vujr der lieffelijcke loncken,
Die kroppen 't hart met overvloedt van voncken.

Wanneer sal u, eens lievlust bevangen
En geven aen die zinnen strack een boght?
15 Ach die u eens sagh slijten van verlangen
Nae leckernij van kiese kusjens vocht!
En bieden self uw lippen nu gebedden!
Wat soeter wraeck van al uw koeligheden!

11) *immer*, toch, absoluut. 12) *spilde*, gebruikte.

Wrange' Amaril. Volgens hs. A. Hooft dacht waarschijnlijk aan het „amara Amarilli“ van Guarini; *wrange'* beteekent hier: stugge, koele. 1) *meucken*, week maken, stoven. 5) *borghen*, uitstel geven, van hetgeen „uw wilde wil“ aan hem verschuldigd is. 7) *proefde*, ondervond. 9) *bijnen*, binden, benauwen. 10) *taeyen*, die lang schijnt te duren. 12) *kroppen*, opproppen, vullen. 14) *die zinnen strack*, die strakke, stroeve zinnen; *boght*, losheid, ruimte. 15) *slijten*, verkwijnen. 16) *kiese kusjens vocht*, lekkere vochtige kusjes. 18) *soeter*, zoete.

SONNET.

AEN JOFFRE ANNE ROEMER VISSCHERS MIJ EEN LOOSE PERRUJCK
GEMAECKT HEBBENDE.

D' aelouwde dichters kloeck in wijsheit nae te spooren
Beschrijven Pallas dat zij alle dingen siet,
Met een doordringend oog. Waerom oock soudse niet?
S' is wt haer vaeders brein, en met een helm gebooren.
5 Ghij Jonckvrouw, die met geest de geestighst' kunt becooren,
'K had hooren singen wel, dat uw geboort geschiedt
Was wt een beckeneel daer ghij door heenen stiet,
En met het brein, als zij gewaepent quaemt te vooren.
Maer 'k waende 't ketterij, tot dat mijn hoofd beróójt
10 Van aengebooren prujck wierd door uw konst voltóójt,
En 't swacke brein behoedt met koocker wtgelesen.
Doen dacht jck in mijn hart, die de Natujre wraeckt,
En beter, dan zij doen kan, harssenhelmen maekt,
Met eighen hoofd bewaert moet zij wel dubbelt wesen.

SANG.

Wijse: *Amarilli mia bella*, etc.

Kraft met smeekende geluyen
Deed Thirsis, om tot een kus te becooren,
Sijn Amaril bevrooren.
Die vatte niet wat dat het moght bedujen.
5 Heden komtse (welcke bujen!)
Sonder hem blijer
Oogh of aenschijn te jonnen,
Aengeronnen,
En kust de vrijer.
10 Thirsis met een hart vol klachten
Sat op sijn cranck geluck deerlijk te maelen
Diep in gedachten,
Wanneer sijn mondt vernam de malsse kraelen.
Hij verschoot; en sey wat quaelen
15 Volghen mij staedigh?
'T zij Amaril ghij róósten,
Of komt tróósten,
Altijt moorddaedigh!

D' aelouwde dichters. Volgens hs. A. *Loose perrujck*, een calotje(?). 4) *met een helm gebooren*. In de uitgaven: „'t Graeuw gelooft, dat die met eenen helm gebooren zijn, de geesten zien.“ 8) *met het brein gewaepent*, met een helm op het hoofd; *te vooren*, te voorschijn. 9) *beroojt*, beroofd. 12) *wraeckt*, voor onkwaam verklaart (door het betere werk dat zij zelve levert). 14) *bewaert*, voorzien.

Kraft met smeekende geluyen. Volgens hs. A. 1) *kraft — deed Thirsis*, Thirsis deed alle mogelijke moeite. 2) *becooren*, verleiden, bewegen. 11) *cranck geluck*, tegenspoed. 13) *kraelen*, (roode) lippen. 14) *verschoot*, verschrok.

SANG.

Wijse: *Belle qui m'avez blessé*: etc.

Oorlogh oorlogh blaesen
D'ooghen vol van gloedt,
Van ongetemden overmoedt,
Maer zij verbaesen
5 Met al haer tochten hiet
Mijn' dappren inborst niet.

Dese drejgementen,
Stoffende' op de kracht
Van al uw siel sin en gedacht,
10 Mij inneprenten
Een jocking nae den strijdt,
Daer ghij soo graegh nae zijt.

Al dit braeve tarten,
Dat mij krijgh bereidt
15 Door lieflijk licht, is aengelejdt
Op den strijdt der harten
In vrundschap, en in vreê.
Soekt ghij 't, jck soeck het meê.

Mithra.

13 Apr. 1621.

SANG.

Wijse: *Belle qui m'avez blessé*, etc.

Ooghen onverwonnen,
Die mijn hart bevrucht,
Met dese dwerrelende vlucht
Van jonge sonnen
5 Die plondren met haer brandt
Al 't reedschap van 't verstandt.

Straelen, die jck raecken
Voel het diepste pit,
Dat in mijns harten wortel sit,
10 Sacht met uw blaecken,
Siet voor u wat ghij doet.
Ghij schent uw eighen goedt.

Oorlogh, oorlogh. Volgens hs. A. 4) *verbaesen*, verbijsteren. 5) *hiet*, heet. 8) *stoffende'*, pochende. 11) *nae*, naar, tot. 13) *braeve*, geweldige. Mithra is Christina van Erp.

Ooghen onverwonnen. Volgens hs. A. 3) *dwerrelende vlucht van jonge sonnen*, levendig oogenspel. 5) *plondren*, wegrooven. 6) *reedschap*, gereedschap. 10) *sacht*, zacht wat, houd op.

Soo ghij te verdelghen
Waent mijn hart, ghij doolt.
15 Het is al over lang verkoolt,
Door 't vlammeswelghen;
En al sijn wesen schier
Niet dan uw eighen vier.

Mithra.
1621.

SANG.

Wijse: *Aux plaisirs, aux delices bergeres: etc.*

Rosemont, hoordij speelen noch singen?
Siet den daegheraedt op koomen dringen.
Dertele dujven, en swaenen, en mussen,
Souden de vaeck wt uw ooghen wel kussen;
5 Soo 't u luste de doode te rujmen,
Om de lust vande levende plujmen.

Alle wejden, en dujnen, en daelen
Haeren aem met verheughen ophaelen.
'T jeughelijck jaer met sijn vroolijcke tijen,
10 Is rechtevoort op sijn quixte [te] vrijen.
Krujen, boomen, en bloemen verovren
En haer proncken met levende lovren.

'T weeligh vee op de graesighe zooden,
O me min, ons te brujlofte nooden.
15 Al haer gesicht haer gebaer en haer spreecken,
Loopen op 't lest vande minlijcke treecken.
Op op op, eer de zon inden dauw schijn.
Laet ons alle gedierte te gauw zijn.

Mithra.
1621.

AVONTSANG.

Wijse: *Questa dolce Sirena: etc.*

O Phebus fiere proncker
Geen rust jck u misjon.
Vaert vrij met uw gefloncker
In zee der vloeden bron.
5 Den avont met sijn doncker
Is voorboð van mijn zon.

15) *verkoolt*, tot gloeiende kool gemaakt.

Rosemont, hoordij. 5) *de doode te rujmen*, de doode pluimen, het bed, te verlaten. 6) *de levende plujmen*, het gevogelte. 10) *rechtevoort*, nu, op dit oogenblik; *op sijn quixte*, op zijn levendigst, zijn lustigst. 11) *verovren*, enz. krijgen levende loovren en pronken er zich mede. 15) *gesicht*, de uitdrukking hunner ooggen; *gebaer*, uiterlijk voorkomen, de wijze, waarop zij zich gebaren (aanstellen, gedragen, voordoen). 16) *loopen op 't lest*, wijzen er opdat de „minlijcke treecken“ weldra zullen ophouden en „de bruiloft“ zal beginnen.

O *Phebus*. Volgens hs. A. 2) *misjon*, misgun.

Niet dat gh' in mijn sin, wijcken
Moet voor uw suster klaer,
En 't hajr, dat 's hemels rijcken
10 Betrecken komt met haer.
'K wil bij u niet gelijcken
Haer lichten al te gaër.

Maer in de duisterheden
Die komen sweeven aen,
15 En met een mist bekleeden
Uw afgelejde paèn,
Sal jck te mijner beeden
Twee starren op sien gaen.

Twee starren die met blaecken
20 Verdrijven nachten swart:
Die teelen, en ontwaecken
Doen, vier dat starren tart,
In mijn gemoedt, en maecken
Een hemel van mijn hart.

25 Die sal jck op het spaede,
Meer dan een morgenstondt
In blinckenden gewaede,
Sien glinstren als versont:
En proeven de genaede
30 Die min sijn dienaers jont.

Mithra.
1621.

DARTELAVONDT.

Wijse: *Questa dolce Sirena*: etc.

O mijn gewenschte weelde
Hoe haelt mijn siel haer aem?
Geen schijn van uwen beelde
En vult mij nu de vaem.

5 Nu en quellen nocht hoosje, nocht schoentjen
Nu en keeren mij keursje nocht hemt.
O vermaeckelijck smaeckelijck soentjen!
Noch, mijn lusjen, een kusjen dat klemt.

Ach poesel gladde spieren,
10 Ick smacht van minnedorst.
Uw borsjes nieuwe vieren
Op blaesen in mijn borst.
'K moet een weenichje neerwaers dujcken
Dat ick vatte dat tepeltje gaef,
15 En besien 't oft 'er wt is te sujcken
Met een rockjen een klockjen dat laef.

9) 't hajr, het leger, de sterren. 11) gelijcken, vergelijken. 25) op het spaede, als het laat is. 28) versont, tot zonnen geworden. 29) proeven, smaken, onder- vinden; genaede, gunst.

O mijn gewenschte weelde. Volgens hs. A. 4) de vaem, de uitgestrekte armen.

5) hoosje, kousje. 15) sujcken, zuigen. 16) rockjen, rukje.

- O sujverwitte keelen
Wat stooft ghij sacht mijn vel!
Hoe loopt dit hayrtje speelen
20 Om 't aenschijn silverhel!
Maer mijn vingeren moeten wat doolen
In de schoone boschaedje van goudt.
Ach hoe boeyen de gloeyende koolen?
'T sijn al vlammente stammen in 't woudt.
- 25 En soud het niet vervarssen,
Dat jck mij onderwondt,
Noch wat van deese karssen
Te plujcken op uw mondt?
Oft mijn lippen te laeten gaen leesen
30 Roosen koel van uw bloosende wang?
Oft weër groete de soete moorbeesen?
Oft weër grappelen d'appelen wrang?
- Dat jck hen geef een beetje.
Oft dat wat dorst versloegh.
35 'K weet noch een ander steetje.
Dit hellept niet genoegh.
Souwje, troosje, wel darren gedooghen
'T weyen breedt van mijn sinnetjes graegh?
Ach zij nóópen! Waer lóópen uw ooghen?
40 Laet gebreecken geen spreekken mijn vraegh.
- Ghij fluijstert in mijn oortjen,
En knabbelt aan de lel.
Al vat jck niet een woortjen,
Ick vat de meening wel.
45 Ach ach ach! o dat vinnighe vlijmen
Van uw brandende kijkkertjes spits!
'k Sal u mede ter stede doen swijmen,
Met een levende streevende flits.

Mithra.
1621.

E E N M A J E B O O M

AENDE JOFFREN ANNE EN TESSELSCHAE ROEMER VISSCHERS
GESONDEN NAER HAER VERTRECK VANDEN HUIJSE TE MUJDEN,
IN 'T JAER 1621, SPREECKT.

Orpheus, met sijn stem en vinger,
Maecte eertijds den boomen voeten:
Datse bij gekroonde stoeten
Liepen nae den soeten singer.

23) *koolen*, oogen. 25) *vervarssen*, verkwikken. 31) *groete*, groeten; *moorbeesen*, tepels. 32) *grappelen*, betasten; *d'appelen wrang*, de borsten. 35) *steetje*, plaatsje. 37) *darren*, durven. 40) *gebreecken*, ontbreken; *spreekken*, antwoord. 42) *knabbelt aen de lel*, fluijstert zacht en onverstaanbaar iets aan mijn oor.

Orpheus. Volgens hs. A. *Majeboom*, meiboom; zie Ter Gouw, *Volksvermaken*, bl. 132 vlgg. *Spreeckt*. Dit woord is er in het hs. door G. Brandt bijgevoegd.

5 Ist dan vreemdt, dat jck verslinger
Op uw speelen
Op uw queelen,
En loop achter aen uw keelen?
Ick die ben van 't selve volck?
10 En was hij der goden tolck;
Ghij sijt speelnoots van godinnen.
En indien Thalia' haer sinnen
Eens tot trouwen zet, sult ghij
Elleck sitten aen een zij.

DE MAJEBOOM

AEN DE JOFFREN VISSCHERS GESONDEN OVER BOORT GERAECT,
STRANDEDE SPREEKT TOT DEN VINDER.

Hier koom jck Majeboom
Gedreven van de stroom.
Om dat jck Visscherinnen
Haer sang, voor Meereminnen
5 Verkoor, mij smeeeten dees
In 't diep des Zuiderzees.
Daer jck heb moeten sterven,
En soo lang leggen swerven,
Om te versaën haer nijdt,
10 Dat jck mijn blaën ben quijt.

Maer jck heb noch mijn dóoren.
In plaetse van 't speelkooren
Rijght hier aen bloemen fris,
Daer 't nu de tijdt van is.
15 'T en zij ghij sijt een dóóvert,
Dien sang nocht spel betoovert:
En plant mij op haer wal,
Ick sal door 't soet geschal
Der lieve Visscherinnen
20 Een ander leven innen.

Onwickelijck gewicht steeckt in sijn woordt beklemt,
En 't noodtlot past op al het geene dat hij stemt.

8) *loop achteraan*, achterna loop. 11) *speelnoots*, vriendinnen.
Hier koom jck Majeboom. Volgens hs. A. De meiboom, dien Hooft ook in het vorige gedicht liet spreken, was op zijne reis naar Amsterdam over boord in de Zuiderzee en zoo verloren geraakt. 3) *om dat jck*, enz. omdat ik den zang der Visscherinnen (de dochters van Roemer Visscher) verkoor boven dien der meerminnen. 12) *speelkooren*, de roode vruchten van den hagedoorn. 20) *innen*, in mij opnemen, krijgen.

Onwickelijck gewicht. Uit Brief 108, van den 11 Julij 1621. Er is hier sprake van Jupiter; *onwickelijck*, onbeweegbaar; *past op*, let op, richt zich naar; *stemt*, bepaalt.

SANG.

Wijze: *C'est trop courir les eaux; etc.*

Ghij die met heerlijkheid
Verdooft Juppijn sijn Throon;
En van wiens majestejt,
Hij houdt te leen sijn kroon;
5 Die, als 't u lust, den hooghen hemel met een swier,
Van uw' geduchten staf, bedooven set in vier.

Ach, ach, geen enckle strael
Doorvlijmt mijn ingewant!
Maer ghij zijt t'eenemael
10 Met pijlen, boogh, en brandt,
In mij gevaeren, en dien al de wereltd wijdt
Niet wel begrijpen kan, sit in mijn borst gevlijdt.

De graeghe gloedt, die woedt
Met sulck een vlammevloedt,
15 Door boosen, en door bloedt,
Dat overloopt mijn moedt:
En mij 't gesmolten hart ontsinckt, als siedend loot.
O schoone schoonheid, vangt, en stooft het in uw schoot.

SANG.

Wijze: *Amarilletje mijn vriendin: etc.*

Klaere, wat heeft 'er uw hartje verlept
Dat het verdriet in vroolijckheid schept,
En altijd eeven beneepen verdort,
Gelijck een bloempje, dat dauwetje schort?
5 Krielt het van vrijers niet om uw deur?
Mooghje niet gaen te kust en te keur?
En doeje niet branden, en blaecken, en braën
Al waer 't u op lust een lonckje te slaen.

Anders en speelt het windetje niet,
10 Op elsetacken, en leuterigh riedt,
Als: lustighjes: lustighjes. Lustighjes gaet
Het waertertje, daer 't tegen 't walletje slaet.

Ghij die met heerlijkheid. Volgens hs. A. 2) *verdooft*, in glans overtreft. 5) *swier*, zwaai. 6) *bedooven set in vier*, rondom in vuur zet. 7) *strael*, pijl. 12) *begrijpen*, bevatten. 13) *graeghe*, gulzige. 16) *moedt*, gemoed. 18) *stooft*, koestert; in den Kuysheys-kamp: *stremt*.

Klaere, wat heeft 'er. Volgens hs. A. 3) *beneepen*, benauwd, treurig. 4) *dat dauwetje schort*, waaraan dauw ontbreekt. 10) *leuterigh*, zich heen en weer bewegend.

Siet d'openhartighe bloemetjes staen,
Die u tot alle blijgeestigheid raèn.
15 Self 't zonnetje wensch' u wel beter te moe,
En werpt u een liefelijck ooghelijn toe.

Maer soo se niet, door al hun vermaen,
Steeken met vreughd uw sinnetjes aen,
Soo sult ghij maecken aen 't schrejen de bron
20 De boomen, de bloemen, de sujvere zon.

GRAF SCHRIFT

VAN

Mr. JAN PIETERSZ. SWEELING

ORGANIST DER STADT AMSTERDAM

HEBBENDE DE PSALMEN DAVIDS OP MUSIJK GESTELT.

Hier lejdt die stelde wijz den Conincklijcken woorde,
En Sion galmen deed, dat men 't in Hollandt hoorde.

SANG.

Wijze: *C'est trop courir les eaux*: etc.

De schoone toveres,
Voor wien Damasco boogh,
Door Hydraottes les,
Als zij om roof wt toogh,
5 En naer haer wensch den onverwonnen Rajnout sagh,
Die door pluimstrijckerij van slaep veroverf lagh:

Dit 's zeghe, zeidse, ghij
Zult mijn gevangen zijn.
Maer, om uw leën, wat vlij
10 Ick ijser best? of lijn?
Neen, neen, voor geen geweldt uw sterkheidt swight; men moet
Haer maecken dwee, door treck, van eenigh smeeckend soet.

Grafschrift. Volgens hs. A. Waarschijnlijk is de beroemde organist en componist J. Pz. Sweeling gestorven den 16en Oct. 1621. Den 20sten is hij in de Oude Kerk te Amsterdam begraven. Tot zijne werken behooren o. a. de Psalmen voor vier, zes en acht stemmen. *Sion*, Jerusalem.

De schoone toveres. Volgens hs. A. 1) *de schoone toveres*, Armida, uit Tasso's *La Gerusalemme liberata*, is de nicht van den koning van Damascus. 2) *Hydraottes*, een toovenaar, oom van Armida. 3) *Rajnout*, Reinout, de dapperste ridder uit het leger van Godfried van Bouillon. 4) *pluimstrijckerij*, liefelijk gezang (Tasso. *Ger. lib.* c. 14, st. 65, *note soavi*). 5) *dwee*, gedwee; *treck*, aantrekkende kracht; *smeekend*, vleierend, verlokkelijk.

- Stal hield haer soete tael.
Doe glujrde 't oogh rondom:
15 En, met een schoone strael
Wtpicke' een schoonen blom:
Doen noch een, doen noch een, tot dat van roosen bol,
En lelij, en ligustre' haer rijke schoot was vol.
- Zij strengelde de roên,
20 En daer 't haer voeghlijck docht,
Zij tussen 't vroolijck groen
Nu blanck, nu blos in vlocht:
En hem, dewijl hij sliep, met dese zeelen sloot;
En voerde daer hem noyt zijn vangenis verdroot.
- 25 Maer, ijvrigh leest bij een,
O Klaere, mijn verstandt
Al uw bekoorlijckheên,
En brejdt een taeyen bandt,
Die hart en sinnen boejt, bet als Armidaes snoer.
30 O mij, die mijne boejster in mijn bosem voer!

VELDDEUNTJE.

- Het geselschap soud' een reisje
De gulgauwe Cloris quellen:
Gost haer jaeren op te tellen,
En seid', 't is al tijdigh vlejsje.
5 'T loose Tesje dat liep prujlen
Doen dacht yder aen haer hujlen,
'T is een jeughje van een majsie.

DEUNTJE.

Wijs: *Maintenant les Dieux, ont quitté les cieulx*, etc.

- Amaryl had lang
In der hardren sang
Beluistert Thyrsis stem.
Zij, songh hij, was zijn siel.
5 Haer ooghjen viel
Op niemandt anders als op hem.

13) *stal hield*, stil hield. 18) zie Tasso, st. 68. 19) *roên*, stelen. 23) *zeelen*, touwen. 28) *brejdt*, vlecht. 29) *bet als*, beter dan.

Velddeuntje. Volgens hs. A. 2) *gulgauwe*, gevatte, niet verlegene? 3) *gost*, begon. 4) *tijdigh*, oud. 5) *tesje*, meisje. 7) *een jeughje van een majsie*, een jong, jeugdig meisje (omdat zij schreide, en zich kinderachtig aanstelde).

Amaryl had lang. Volgens hs. A.

Vaeck haer lipje rondt
Op het tipje stondt
Om t'wtren haere smart.
10 Staegh 't woortje van de tong
Te rugge sprong,
En doock weêr in 't beschreumde hart.

Vaecken dachtse' ick raeck,
Door de vingerspraeck,
15 Soo ver eens, dat hij 't vat.
Staegh werdt de kneuckel stram
Wen 't 'er toe quam,
Als had zij gansch geen hart gehadt.

Op een morghenstondt,
20 Hij haer sitten vondt
Eens aen de stille beeck.
Saght hij sich sette daer,
Dicht achter haer,
En haer gedaent in 't nat bekeeck.

25 Siende nae den grondt
Zij vernam terstondt
Sijn maxel daer beneên.
Om, sagh s', en 't geen dat leeft.
Doe seidse', jck geef 't
30 Nu, al te veel is 't twee op een.

7 Maj 1622.

GRAFSCHRIFT

VAN

Mr. HENRICK DE CAISAR,

BEELDTHOUWER.

Hier meester Henrik lejdt gekujlt
Daer de beeldthouwerij om hujlt.
Geboorddagh sterfdagh is geweest.
Een steen sijn lichaem ons ontschujlt
5 Maer dujsendt toonen der sijn geest.

Anders.

Een dagh als Henrick teelde', hem 't leven deed ontgelden.
Een steen sijn lichaem heelt, sijn geest der dujsend melden.

9) wtren, uiten, zeggen. 13) vaecken, vaak. 18) hart, moed. 27) maxel, beeld.
29) jck geef 't, ik geef het op, bied niet langer tegenstand. 30) twee op een, twee
tegen een.

Grafschriften. Volgens hs. A. Hendrik de Caisar, de beroemde bouwmeester
en beeldhouwer (1565-1621), stierf op zijnen verjaardag. 4) ontschujlt, ver-
bergt. 6) dezelfde dag, die Hendrik deed geboren worden, deed hem zijn leven
betalen, eischte hem het leven af.

Anders.

Een dagh als Henrick teelt,
Sijn oolijkste gedeelt
10 Deed door de dood ontstellen.
Een steen sijn lichaem heelt.
Sijn geest der dujsend mellen.

[DE III^e PSALM.]

Hoe groot is Heer t getal
Van die hen om ten val
Te brengen mij verkloecken?
En trachten mijn gemoedt
5 Door list te maecken vroedt,
Dat God ver is te soecken.

Maer ghij zijt heer mijn schildt
Ter eeren ghij mij tilt
En 't hoeft recht op doet draeghen.
10 Mij stem jck heffen op
Wil, dat hij van den top
Van Sela' aenhoor mijn claeghen.

Ick heb geslaepen vast
Nochtans geen overlast
15 En heeft mij kunnen raecken.
De zorghe van mijn Godt
Voor mij gewaecht heeft, tot
Den tijdt van mijn ontwaecken.

Oft hondert dujsent man
20 Mij oock besetten dan,
Ick soud' 'es mij niet kreunen.
Maer met een onbelaên
Gemoedt, God roepen aen,
En op sijn bijstandt steunen.
25 Op Heer; voor mij te veldt;
Verplet met uw geweldt
De krujnen der vijanden.
Val aen, Heer. Heer val aen
En wilt aen stucken slaen,
30 Hun scharpe wollefstanden.

9) oolijkste gedeelt, slechtste gedeelte = sijn lichaem. 10) deed ontstellen, ontredderde. 12) mellen, melden.

De III^e Psalm. Volgens hs. A. 2) hen-verkloecken, hun best doen, zich be-ijveren. 5) te maecken vroedt, wijs te maken. 12) Sela duidt aan, dat bij de muzikale uitvoering van het lied eene pauze plaats heeft met een tusschenspel van de trompetten der priesters. Hooft zag het voor den naam van een berg aan. 22) onbelaên, onbezorgd.

Waer men sich onderwindt
Te soecken hulp, men vindt
Daer geenen, die te deeghen
Kan strecken, als bij hem
35 Die door een enckle stem
Het volck vervult met zegen.

ANTWOORDT

AEN DEN VRIJHEER VAN ASPEREN

OP SIJN GEDICHT BEGINNENDE:

Dees Nymphen allebej verciert met rijke gaeven.

Tsint dat de gierigheid maeckte' onderscheidt van have,
Worp elck een schalleck oogh op onverdiende gaeve'
Die mackelijcke winst. Jae, seitmen, dat verdoort
Met mennenmal, oock vaeck de hemel is bekoort
5 Door loftenis van gaef, en dat hij 't oor geneghen
Tot bot van offer heeft, als anders geen bewegen
Aen sijnen wil en was. 'T geloof een ding soo vrij
In alle vormen past. Maer dit is ketterij.
Oft is 't een waere waen, soo soud' jck lichtlijck darren
10 Een vonnis vellen, om de burgherij der starren
Te leggen balling 's lands: en maeckt' een leeghe loóts
Van dat doorluchtigh hof, en al den hemel dootsch.
En om met waerder volck sijn' saelen te stofferen
Keurd' jckse weder vol van ridders en van heeren,
15 Die wel op gaeven sien, maer gaeven, die sij niet
En lichten van de plaets, daermense lichten siet;
Maer gaeven van vernuft van sinnen en van zeeden
Gelijck de hemel plagh aen yemandt te besteeden,
Dien hij tot kandelaer van sijne miltheidt koor,
20 En draeghen doet te pronck het swijnkssel van sijn gloor.
Uw ooghen vierighlijck op sulcke gaeven loncken
O Vrijheer, die in 't hart voedt ongeleste voncken
Der welgeboorenheidt, en dien te deeser stont
Noch de gesonde smaeck der oude deughde mondt:
25 Sulx niet en haect de dorst van uw begeerlijckheden
Nae 't geen dat Aerde geeft, oft dat men bet beneeden
Haer snijdt als van haer vlees, wanneer men scheurt haer schóót
Versmaende 't geen zij baert, om 't schennisbaerend róót.

31) *sich onderwindt*, moeite doet.

Tsint dat de gierigheid. Volgens hs. A. Over den Vrijheer van Asperen, zie bl. 142. 1) *gierigheid*, hebzucht. 2) *verdoort*, verdwaasd. 3) *loftenis*, belofte. 4) *bot*, aanbod. 5) *waen*, meening; *darren*, durven. 6) *te leggen balling 's lands*, uit hun land te verdrijven. 7) *lichten*, wegnemen; op de volgende plaats: blinken. 8) *koor*, uitkoos. 9) *swijnkssel*, zweem, afbeeldsel. 10) *welgeboorenheidt*, edele aard. 11) *mondt*, smaakt. 12) *sulx*, dus, derhalve. 13) *bet beneeden*, dieper. 14) *'t geen zij baert*, wat zij ons schenkt, wat op aarde groeit; *'t schennisbaerend róót*, het goud, dat tot misdaden voert.

- En al wordt elck geruckt van sijn' hartstoghten driftigh
30 Schier sonder wederstandt, nae gift van goudt vergiftigh,
Ghij vlamt gestaedigh op de gaeven der gemoèn
Die vaeck den afkoomst van een mensch ontwassen doen
Den mensselijcken naem. Gelijk als wel bewijsen
De geen' die ons uw dicht voor Nymphen aen komt prijsen.
35 Des jck (dewijl 'er sijn, hoe quaelijck dat het past,
Die aen gaefgeerigheidt den hemel maken vast,
Van waer dat zij voor al behoort te zijn gevlooden)
Van u heb beter waen, als andren van de Gooden.

SONNET.

Nae Petrarchaes: *Gratie ch'a pochi*, etc.

- Selfwasse rancken van het alderfijnste goudt,
Die dwaelend' houden best den wegh der aerdigheden;
Een elpen aenschijn nae de puijkjdee gesneeden,
Daer 't lachen nestelt, en de staetsij hof op houdt;
5 Een lichaem van zijn' voet tot in sijn' vorst volbouwt
Met lodderlijcke pracht van netgemeete leden;
'T welck wijckt wt voeghens lood, met swieren nocht met treden,
En met een' eedle geur, sijn zoete zeeden zout:
Almaghtigh' ooghen, die staegh lust en leeven straelen,
10 En daeghen doen den nacht, en hel in hemel haelen;
Zinzujverende sang wt zielzujghenden mondt,
Die vingers lejdt ten dans op gehoorsaeme snaeren;
Vernufttelende tael; en deughd die deughd kan baeren;
Dees wondren hebben mijn verwonnen hart gewondt.

DE XXIII^e PSALM.

- Mijn' hoeders zijn de goddelijcke zorgen.
Wien kan 't misgaen, die rust op sulke borghen.
De jeughd des velds plujsck jck in groener wejde,
Bij frisse beeck. En God, met zijn gelejde
5 (Wel op mijn' ziel) mij wijst gewenschte wegghen:
Als die sijn' eer daer aen laet zijn gelegghen.

31) *gemoèn*, gemoederen. 32) *den afkoomst van een mensch*, een menschenkind. 36) *gaefgeerigheidt*, begeerte naar giften, geschenken. De bedoeling is: omdat er zijn, die beweren, dat ook de hemel begeerig is naar gaven. 37) *van waer*, waar die ondeugd volstrekt niet zijn moest. 38) *waen*, meening.

Selfwasse rancken. Volgens hs. A. Eene navolging van Petrarca, Sonnet 159. 2) *die dwaelend'*, enz. die (de haren) als zij los hangen het schoonst zijn. 3) *puijkjdee*, het ideaal van schoonheid; *gesneeden*, gevormd. 5) *vorst*, top. 6) *lodderlijcke*, bevallige; *netgemeete*, juist geëvenredigde. 10) *daegghen*, dag doen worden. 11) *zinzujverende*, verkwikkende, onaangename gedachten verdrijvende. 13) *vernunfttelende tael*, geestwekkende (hd. *anregend*) conversatie.

De XXIII^e Psalm. Volgens hs. A. 2) *misgaen*, slecht, kwalijk gaan. 3) *groener*, groene.

Al stond jck oock in naerheidt onder aerde
En in mijn licht de doodt; mij en vervaerde
Haer' schaeduw niet. Want ghij met uwe roede
10 Mij bijstandt doet. Des is mij wel te moede.
Ghij vult, daer 't zien de geene die mij haeten,
Met eedle spijs en dranck, mijn' taefelvaeten.

Van u, mij 't hoofd met olij wordt bedroopen
Die lieflijck lucht. Uw miltheidt altijdt oopen
15 Versekert mij, dat jck, te geene daeghen
Sal hebben stof om over haer te klaeghen.
In 's Heeren hof jck met der woon sal blijven;
En waere weeld' aen mijnen geest beklijken.

17 Apr. 1623.

MAJLIEDT.

Wijse: *Mes pleurs se sont changez en ris*, etc.

De Min met pricken van zijn' strael,
Weckt op den fieren nachtegael.
Den nachtegael zijn schelle kaecken,
Doen al 't gevedert gildt ontwaecken.
5 Op galm van hun gelujdt
Schiet wt sijn' slaep mijn flujt.

Laet zien eens oft de flujteklanck
Ontsteken aen den voglesanck,
Sal strecken daegheraedt en konnen
10 Doen rijsen, Rozemondt, uw' sonnen
Belet van slujmerzucht
Te straelen door de lucht.

Op hemelsch stemmetjen, op óp;
Den mondt van 't vlug gedierte stóp.
15 Door 't heffen aen van zoete rijmen
Soet' af den nachtegael zijn lijmen:
Dat hij, wt lust tot leer,
Sijn' tong in ooren keer.

Oock niet te brusck, o zangrigh riedt!
20 Haer' slaep slech tockel, steurse niet.
Om al het groen der majeboomen,
En rujld' zij niet, misschien, de droomen
En schilderighe spraeck
Der zoetvlaejende vaeck.

7) *naerheidt*, duisternis. 8) *en in mijn licht*, en al stond de dood mij in het licht; *vervaerde*, zou beangstigen. 9) *roede*, staf.

De Min met pricken. Volgens hs. A. 1) *strael*, pijl. 8) *ontsteken*, ontstoken. 15) door het aanheffen van uwe zoete rijmen worde den nachtegaal zijn eigen lijmen, zijn slepend gezang, minder zoet, beginne hem zijn eigen lied minder te bevallen, zoodat hij lust krijgt om van u te leeren, en in plaats van te zingen naar u luistert. 19) *te brusck*, te hevig, te geweldig. 20) *slech*, slechts; *tockel*, raak haar slechts even telkens aan.

25 Misschien zij mij te woorde staet,
En doet wel, dat zij waeckend laet.
Misschien haer lipjes lief mijn' lippen
Met lodderlijcke toghjes knippen:
En dat haer ooghe zeidt,
30 Nu lipjes doet bescheidt.

Maer siet terwijl jck woordtjes stouw,
Die drencken in den morghendouw,
De duifjes, met haer treckebecken,
Haer droomen, en het mijn begecken,
35 En werpen bet besint
Geen kusjes in den windt.

Op Rosemond, eens wt de boght.
Zijn wij niet lang genoegh verpocht?
En zullen wij niet darren ploeken
40 De lusjes daer zij ons toe locken?
Het tart ons al te gaer,
Zij, en de jeughd, en 't jaer.

A^o. 1623.

D A N K H E B T

VOOR DEN GOEDEN AVONT

VANDEN H. C. HUIGENS

GEWENSCHT IN MIJN AFWESEN VAN MUJDEN.

Wegh ghij, die voor beuselingen
Houdt het wonderlijcke singen,
En geen' dichten toevertrouwt
Dat zij ooren maecken 't woudt,
5 Ooren maecken harde klippen.
Vaeck hoord' jck (dat 's meer) de lippen
Van geboomt en steilen steen
Kallen nae, gerijmde reën.
Messen woorden hoord' jck vaecken
10 Bauwen nae van layen daecken;
Kalck oock en gebacken klaj
Soo langtongt sijn als de laj.
Bergh en daelen staedigh souwen

28) *met lodderlijcke toghjes knippen*, zoete kusjes geven. 31) *stouw*, samendring, op elkander hoop. 32) *drencken*, verdrinken. 35) *bet besint*, verstandiger. 37) *wt de boght*, uit de plooi; wees eens vroolijk, los, dartzel. 38) *verpocht*, door vrees in bedwang gehouden. 39) *darren*, durven.

Wegh ghij, die voor beuselingen. Volgens hs. A. Huygens was 13 Februari 1623 uit Engeland teruggekeerd en ging 12 weken daarna naar Muiden, doch vond Hooft niet thuis. Zie Worp, de Gedichten van Constantijn Huygens, dl. I. bl. 302. Onder het klad van Huygens' gedicht staat: *seght hem goeden avond van mynentwegen*. Worp I. bl. 305. 8) *kallen nae*, napraten.

- Snaetren, konden zij onthouwen
15 Hun' gehoorde les soo fraey
Als een spreuw oft papegaej.
Hij die 't moeye mal soo kluftigh
Loofde, vondt der soo vernuftigh,
Dat s'hun' les onthielen lang
20 Drie maetslaeghen van een zang.
Vasthart meen jck. 'T was ten tijde
Als hij golf zijn' brujdt ontvrijde,
En het huwlijck maekte klaer
Tussen Oceaen en haer.
25 Trouwe, zijne reeden snerpen;
Soo weet hij 't hun in te scherpen.
'T komt niet staegh bij leerlings geest.
Dickwijls is de meester 't meest.
Maer wie daght dat hij sijn klaeghen
30 Soud' doen heughen veertien daeghen
Aen die groote groove romp
Dien der meenigh schouwt voor plomp:
Aen dien staepel ruw van moppen
Dien de baeren d' ooren stoppen,
35 Baeren van het Zujder zout,
Dat daer op sijn spijt wtspouwt?
Meer nochtans als t' halver weghe
Van 't onsighbaer bos geleghe'
Met sijn toppen averecht,
40 Hoord jck roepen over Vecht.
Heftelijcken voer het weenen
En het steenen van de steenen,
Tegen windt en tegen stroom
Mij te moet aen Diemer zoom.
45 Daer verhaelden zij van Vasthart
Woortjes soeter als de bastart
Soeter als de nieuwe most
Dien de Duitsch te Dordrecht lost.
Daer verhaelden zij zijn deunen,
50 En sijn kermen en sijn kreunen
Met een' opgesteken klóck,
Hallef errenst oft heel jóck,
Om dat eer sijn jaght de schóóten
Streeck, het sagh sijn' steeven stóóten,

17) 't moeye mal, Huygens' *Costelyck Mall*; *kluftigh*, kluchtig, vermakelijk.
18) *loofde*, „op prijs stelde“; aant. van Hooft. 19) *onthielen*, onthielden. 20) Moet
hier gedacht worden aan de echo op den Muiderberg? 21) *Vasthart*, vertaling van
Huygens' voornaam Constantin. 22) wat met deze en de twee volgende regels be-
doeld wordt, is me niet duidelijk. 23) *trouwe*, trouwens. 30) *veertien daeghen*. Veertien
dagen na het bezoek van Huygens kwam Hooft terug. 31) *romp*. Huygens had
in zijn gedicht, met toespeling op Hooft's naam, het Muiderslot genoemd: *onthoofde
romp*. 32) *schouwt*, aanziet voor. 33) *moppen*, gebakken steenen. 38) 't *onsighbaer
bos*, dat met zijn toppen averecht gelegen is, zijn de palen, waarop te Amster-
dam de huizen gebouwd zijn. 44) *te moet*, te gemoet. 46) *bastart*, een vroeger
zeer gewone soort zoete wijn. 47) *most*, nieuwe wijn. 48) *Duitsch*, Duitscher.
49) *deunen*, zingen. 51) *opgesteken klock*, luide stem. 53) *de schooten streeck*, het
zeil streeck.

- 55 En moest vaeren over stuur,
Groetende van ver den muir,
Daer de Velsers ongedulden
Hollands overheer onthulden:
End' hoe dese bijstre ramp
- 60 Overmits mijn afzijn quamp.
Vasthart weet ghij met uw stemmen
Soo te streelen, soo te kemmen
Eenen steenhoop wild en woest
Tot zij 't hebben overnoest
- 65 Met uw klaghjes wt te schildren?
Weet ghij met uw zang t' ontwildren
Steen dien staegh met hun geroes
Watren windt den kop maeckt kroes?
Lichtlijck soudt ghij dan den zinnen
- 70 Van de Zujder Meereminnen
Leggen 't vier soo nae, met mój
Zingen, dat s' al 't was van 't Góy,
Opdeên, om uw' woordtjes bujten
Het bekoorbaer oor te slujten:
- 75 Als die drogh vol kattequaets
Eertijds leefde met sijn' maets.
Ick verleckert op uw vlejen
Voel de vreesse voor verleyen
Staen in mijnen bosem stil.
- 80 Uwe keel heb al haer' wil.
Maer is 't reên dat ick sal moeten
Tegen uwe belghsught boeten
Breucken, die des Noodlots raedt,
Oft het reukloos Luck begaet?
- 85 'K was verseilt aen Circes haeven
Die met haer vergifte gaeven
Bej bedaeghtheidt ende jeughdt
Wentelt in een verkenstvreughdt.
Tuisschen, teemen, slempen, slaepen
- 90 Is het oorlogh daer. Dat waepen
Ick en leerde t' geener tijdt
Voeren. En in sulcken strijdt
Had jck noyt oft hart oft handen.
Bet mijn' ooren watertanden
- 95 Nae de leckernij van een
Kort ontbijten uwer reên,
Als nae, wat men op kan zetten
In een brujloft, in bancketten

55) *over stuur*, achteruit. 57) *ongedulden*, wraak. 58) *Hollands overheer*, Floris V; *onthulden*, ontzetten van zijne waardigheid. 60) *overmits*, door; *afzijn*, afwezigheid. 62) *kemmen*, tot bedaren brengen. 64) *overnoest*, buitengewoon druk. 66) *ontwildren*, zijne wildheid doen verliezen. 67) *geroes*, geruisch. 68) *den kop maeckt kroes*, driftig, korzellig maakt. 75) *die drogh*, die bedrieger, die slimmerd; Ulysses, zie bl. 94. 81) *reên*, billijk. 82) *breucken*, overtredingen. 84) *luck*, de fortuin. 85) zie bl. 94. 87) *bedaeghtheidt*, ouderdom. Wellicht was Hooft, toen Huygens hem te vergeefs te Muiden zocht, elders op eene bruiloft of op de eene of andere partij. 89) *tuisschen*, dobbelen; *teemen*, kletsen. 94) *bet*, meer. 96) *ontbijten*, maaltijd.

Brujlofts staerten, die zoo wel
100 Meenigh' mesten wt sijn vel.
Maer wat is 't? des Werelds winden
Zijn in geenen sack te binden.
Beter, somtijts loopen aen,
Daer zij drijven, als vergaen.
105 Waert ghij mij in tijds verscheenen
Vaste star, jck had daer heenen
Daer ghij lejde, loop gewent.
En is 't dat jck hier ontrent
U een rejs magh sien geresen,
110 Dan sal 't die goed' avont wesen
Daer uw sang van heeft gerept.
Ondertussen veel' danck hebt.

Zoo 't gelujdt dat ghij laet slippen
Lieve lust, ujt lieve lippen,
Is het kleppen vanden brandt
Die u knaeght het ingewant:
5 Laet uw tonxke, door die kraelen,
'T mijnent koomen lessing haelen,
Ende mijner lippen voor,
Glibberende slingren door.
Al ist dat mij borst en nieren
10 Vol zijn van gelijke vieren,
Keer u daer niet eens aen, want
Evenwel jck watertandt.

K L A C H T

OVER 'T VERTRECK DES HEEREN

LAURENS REAEL

OUD OPPERSTEN VAN HOLLANDT IN INDIEN,

IN MAJ, DES JAERS 1623, VAN AMSTERDAM.

De maen had ellefmael haer aengezicht verschaepen,
De zon driehondertmael in Thetys arm geslaepen,
Driehondertmael te prijck gestaen aen 's hemels lujck,
Dat Swaentje liefde droegh tot Edelaert het pujck

99) *brujlofts staerten*, de bancketten, die de nasleep zijn van eene bruiloft.
100) *meenigh' mesten wt sijn vel*, menigeen zoo doen eten, dat hij ziek wordt en sterft? 103) *loopen aen*, voortgaan met den wind meê, in dezelfde richting loopen.

Zoo 't gelujdt. Volgens hs. A. 3) *kleppen*, er wordt hier gedeeld op het kleppen der klokken bij brand. 5) *kraelen*, lippen. 7) *voor*, opening.

De maen had ellefmael. Volgens hs. A. Laurens Reael (1583—1637), zoon van Laurens Jacobsz., in den Gouden Reael op het Water bij de Papebrug. Hij vertrok in 1609 naar Indië, was van 1616—1618 Gouverneur-Generaal en kwam in 1620 weer te Amsterdam. Als een der beste vrienden van Hooft kwam hij meermalen in den Muiderkring. 2) *Thetys*, de godin der zee. 3) *had te prijck gestaen*, had staan prijken.

- 5 Het oogheliĳn der jeughd van d' Amstelsche landdouwen ;
 En zelve wist zij 't niet. Maer doen hem niet kon houwen
 De bujrt van sijn' geboort, en hij trock noordwaert an,
 Braght sijn vertrocken zĳn haer daer de tĳding van.
 Aen 't zagħjes zuchten doen, aen 't binnensmondsche steenen,
 10 Aen 't zagħjes kleēn in rouw, aen het bedeesde weenen
 Een arbejdt van 't gemoedt, die voor de middernacht,
 Op klachten wtquam, en dit liedt ter wereld braght.
 Wat legt ghij u te kōst, met opgespanne kaecken
 Aen 't ronden van het zeil, en blaest te bersten 't laeken,
 15 Windt, ongenaeghe windt? Nu ghij gaet maeken t' zoek
 Mĳn Eedlaert, maekt ghij mij dooteetster aen Schreyhoek.
 Ach neemt het zachjes op. Ghij hebt zoo veel te sleepen
 Aen al den windtvang niet van d' Amsterdamsche schepen
 Als aen den grooten man, daer ghij meed' heene veeght,
 20 Zoo ghij de swaert' alleen van zĳne deughden weeght.
 Ach neemt het zagħjes op: oft hem noch in moght vallen
 De kinderlijcke liefd tot straet en burreghwallen,
 Die in der heughenis vernieuwen zujr en zoet,
 En naeghelen den geest, daer 't lijf was opgevoedt.
 25 Maer straet en burreghwal en markt, en kerke mede,
 Jae yder ledemaet der vaederlijcke stede
 Aen d' uwe zĳn verplicht door weldaēn zonder tal;
 Doch zĳn verplĳght aen u wel verre boven al.
 Gelijck de Zeevaert is de prael des Aemsterlanders,
 30 Gelijck de mast het schick van 't schip is, en de standers
 De staetsy van de mast, des hopmans stal het swaerd,
 Zoo zĳt ghij al' de eer van d' uwe', o Edelaert.
 Wat vliedt ghij dit geweest? Laet loopen hen, die gaeren
 Bij ontĳjd leggen toe, op achter wt te vaeren
 35 Wanneer de schuldenaers verliesen hun gedult.
 Oft vliedt gh' om dat de stad zoo diep staet in uw' schuld,
 En soeckt, wt heusheid groot, u selven haer 't onttraegen
 Om haer gestaedigh geen rood aensicht aen te jaeghen
 Met jeghenwoordigheid, die haer gedencken doet
 40 Dat zĳ in eeuwigheid u schuldigh blijven moet?
 Avrechtsche bankrottier. Oft hebt ghij hooren praeten
 Dat de weldaeden zich met lust genieten laeten,
 Zoo lang wel als men weet tot hun' vergelding raedt,
 Maer datmens', alsse gaen daer boven, lōnt met haet?

5) *oogheliĳn*, sieraad. 9) *aen 't zagħjes zuchten doen*, toen viel zij aan het zachtjes zuchten. 10) *kleēn*, kleeden; *bedeesde*, angstige, benauwde. 11) *arbejdt*, barensood. 13) *wat legt ghij u te kost*, wat besteedt gij uwe krachten; *opgespanne*, opengespannen. 14) *laeken*, zeildoek. 16) *dootetster aen Schreyhoek*, „eentooren aen 't Y: zoo genoemd nae 't schreyen der vrouwen, die haer' mans zien afvaeren"; aant. in de uitgave van 1636, bl. 355. Een doodeter was iemand, die dag en nacht een schip bewaakt; Hoofdt zal dan met *dootetster* bedoelen eene vrouw, die voortdurend bij den Schreierstoren staat te treuren. 18) *windtvang*, zeilage, de zeilen. 22) *burreghwallen*, grachten. 27) *aen d' uwe*, aan uwe familie; vooral aan zĳn vader, die zich in menig opzicht jegens stad en land verdienstelijk gemaakt had; zĳn broeder Jacob, secretaris ter Admiraliteit, en zĳn zwager Arminius. 30) *het schick*, het sieraad; vgl. Kil. *schick*, *apparatus*; *standers*, vlaggen. 31) *stal*, sieraad. 34) *ontĳjd*, als het donker is; *achterwt te vaeren*, met de noorderzon te vertrekken, zooals de bankroetiērs 37) *u selven haer 't onttraegen*, u zelf haar te ontstelen, u aan haar te onttrekken. 41) *avrechtsche*, omgekeerde.

- 45 Dat vaeck verdienste sprong verdiender voor de scheenen,
Belijden in haer' biecht, Carthage, Rom', Athenen :
Der welck' ondanckbaerheid de dwingelanden dwank
Het volck te leeren, danck biën tegens zijnen danck.
Doorgaends is 't waarheidt oock, dat niemant wel magh
[veelen,
- 50 'T verheffen van propheet, met wien hij jong liep spelen.
Cecrops zijn' burgerij steld' op het droogh te pronck
De kiel die zegherijck veel' vijands kielen zonck,
Als afgedanckt. Die niet doortluchtighs en bedreven,
Galeijen slecht van dienst, wel in 't vaerwaeter bleeven.
- 55 Maer als een' dappre deugdh gemeene deugdh ontwast,
En in haer' schaduw bluscht; gelijk de Noorsche mast
Die nae de starren toght, met sijn' dickhaje prujcken,
Den glans der son verbiedt aen braem en bróssche strujcken:
Men houdtse voor een strael der Godtheit, en dat hij
- 60 Die daer med' is begaeft, alleen moet heerschappij
En voeren in der handt het loonen en het straffen.
De nijdt dar, aen den staf, van sulken heldt niet baffen.
Geen ander voesterzoon heeft oyt de stróóm van 't Y
Doen draeghen hoogher moedt, o Edelaerdt, als ghij :
- 65 Noyt yemandt van de stam der Aemstellandsche jeughden,
Den overouden bet doen poplen 't hart van vreughden,
Noyt Amsterdammer kindt, van overzeesche strandt,
Met sulck' een' heerlijckheit, t'hujskomend' is gelandt.
Wat vloejd' 'er volx, dat pas? wat grimmelden de gassen?
- 70 Hoe hadden schujt en jaght gevloert de groote plassen?
Wat viel 'er ooghs op u, en op uw' ooghen fier
Ontsteecken 't een aen Mars, het tweed' aen Venus vier?
Hoe ouwling d' oorloghsvorst bij d' achtbaere Quirjten
Ontfaen werd, als hij quam van treden en versmijten
- 75 Der dwingelandsche trots, hoord jek u eens verslaen.
Nae dat jek kan bevroën, daer moest het zoo toe gaen.
Het staet mij leevend voor. Ick sie de meeste lujden
Zich aen geselschap, pracht, en sleep, verijdeltujden,
En reeknen hoe ghij quijt een' grooten horren waert
- 80 Van 't aerdsche leeven quaer gespilt als op der aerdt.
Die wijder dencken, en uw' afkoomst oyt beminden,
Dees' maecken staet van d' eer, die ghij voor u, voor vrinden,
Voor Hollandt hebt behaelt. Dees' roemen aldermeest
De welgeschaepenheid van uw' verheven geest,

45) *sprong verdiender voor de scheenen*, hem, die zich verdienste verwierf, tot nadeel was. 48) *tegens zijnen danck*, tegen zijn wil. 51) *Cecrops*, Athene. 52) *zonck*, deed zinken. 53) *niet doortluchtighs*, niets voortreffelijks. 54) *slecht van dienst*, eenvoudig, gewoon hun dienst doende. 55) *gemeene deugdh ontwast*, boven de gewone deugd uitsteekt, zich verheft. 56) *bluscht*, verdooft, den glans onneemt; *mast*, mastboom. 57) *toght*, begeert zich uit te strekken; *dickhaje prujcken*, dichtbegroeide kruinen. 62) *dar*, durft; *baffen aen*, blaffen tegen. 64) *draeghen hoogher moedt*, zich meer verhoovaardigen, trotscher zijn. 65) *jeughden*, jongelieden. 66) *bet*, meer. 69) *dat pas*, dat oogenblik, toen; *gassen*, straten. 72) *ontsteecken*, onstoken. 73) *ouwling*, vroeger, eertijds. 73) *Quirjten*, Romeinen. 74) *quam van treden*, terugkwam na den trots der dwingelanden te hebben treden en vernietigd. 75) *verslaen*, verhalen. 78) *geselschap*, gevolg; *sleep*, menigte van bedienden. 79) *horren*, hoek, lap, stuk. 80) *quaer gespilt*, onaangenamer doorgebracht dan op het land, nl. ter zee. 81) *afkoomst*, geslacht. 82) *maecken staet*, maken de rekening op, gaan na.

- 85 Die op het heetst der jeughd, nocht smelten kon, nocht
[slappen;
Maer in de waepens sweet', en in de wetenschappen:
Dien moed op waepen en op wetenschap, 't verstaen
Der handeling van koop, geenssins en deed versmaên.
Daer was 'er wel zoo weeck, dat d' ooghen traenen droeghen
90 Tot tujghen hoe in 't hart de zielen lieflijk loeghen,
Mits zij beleefden, dat hun' Aemstel was geraeckt
Aen eighen burgher, die had Coningen gemaect.
Wat hoogher hoogheid weet de staetzucht oock te tóónen,
Als datmen magh, nae lust, verschencken opperkroonen?
95 Als sonder tegenspraeck, gelijk des hemels handt
Staet op ghij Vorst, sit ghij, te schrijven aen de want?
Daer was 'er, die 't belejdt, van stip tot stip, nae reden
Van staet gekujert, die, zoo veel zorghvuldigheden
Bekroopen nojt van vaeck, opwoeghen boven al;
100 Als daer ghij minst voor waert gehouden in 't geval.
Dees' suften in het sien op sinnen zoo ervaeren
En afgerecht op list des rijx, in 't lompst der jaeren;
En van uw' lof vervoert en vonden nauwlijx naem
Voor deughde staend' aen 't roer van soo veel toelegst' zaem.
105 Maer onse schitterjeughd, die siedende gemoeden
Uw' rapsheidt en uw' raedt, in 't midden van het woeden
Des oorloghs, maelen af, met trommelslaenden mondt;
En hoe ghij den soldaet aen uw' geboden bondt;
Hoe Mars met een gesicht meer moeds u in kon blaesen,
110 Dan daerse vejligh stoft, men sujpt wt Bachus glaesen:
Hoe 't hart den Spanjaert klopt, wannermen uws gewaeght:
En meer, dat jck wel sey, zoo d' adem eener maeghdt
Niet al te swack en viel, en dat mijn kaecken moghten
Beswangren een trompet van zoo veel koopre boghten,
115 Als daer toe zijn vereischt. Met sulck een' glans men zagh
U keeren wt het Oost, en 't kriecken van den dagh,
Als of ghij zijd' aen zijd' had met de Zon gereden,
En van haer straelen braght tot in d' Hollandsche steden:
Oft, oft ghij voerde met uw' vlooten diep gelaên
120 De rijke soomers van Molucken herwaert aen,
En strekt' een' volle zon van onwaerdeerlijk wonder.
En nu gaet ghij mij, laes! recht in de kruinstip onder;
Te soet op 't zout der zee. Ach! zoo ghij dat bemindt,
Ghij voert wel beter bij het waeter en den windt

86) *in de wetenschappen*. Reael was een ijverig beoefenaar der wetenschappen, vooral der mathematische. 87) *moed op*, liefde voor, lust tot; 't *verstaen der handeling van koop* (koophandel). Hij legde zich in Indië met grooten ijver toe op het bevorderen der belangen van den handel. 90) *tujghen*, getuigen. 91) *mits*, omdat, nu. 96) zie Daniël 5, vs. 5. 97) *was 'er*, waren er; *nae reden van staet gekujert*, naar gelang van de omstandigheden langzaam voortgegaan. 98) *zorghvuldigheden bekroopen nojt van vaeck*, steeds wakende zorg; *opwoeghen*, in de schaal legden, in rekening brachten. 100) als iets, waarvoor gij het minst aan het geluk verplicht waart. 102) *list des rijx*, politiek; *in 't lompst der jaeren*. Reael was 34 jaar, toen hij zijn ontslag kreeg als Gouverneur-Generaal. 104) *voor deughde*, enz. voor eene energie, die zooveel zaken tegelijk bestuurdte. 106) *rapsheidt*, vlugheid in het handelen; *raedt*, het weten, hoe hij te handelen had, wat hem te doen stond; een veldheersblik hebben. 110) *daerse vejligh stoft*, waar zij (de schitterjeughd) veilig snoeft. 121) *streckt'*, waart; *onwaerdeerlijk*, onwaardeerbaar. 122) *kruinstip*, „zenit“; aant. van Hooft. 123) *soet op*, verlekkerd op.

- 125 Gevloten wt mijn licht, getooghen wt mijn longen.
Hier had uw schip geen' noodt van doodelijke sprongen.
In plaets van dat de baer daer vijantlijcken dreight,
Soudt ghij hier speuren blijk van hart u toegeneight.
Hoe ver hebt ghij 't gemunt door d' ongebaende wegghen?
- 130 Gelooft mij Edelaert, die voorwindt is u tegen.
Wat kan bejaeghen een die vliedt van die hem mindt?
Hoe dat ghij sneller zeilt, hoe dat ghij minder windt.
Maer windt verwindt mijn' klaght, eer zij u komt ter ooren.
En ziet ghij niet eens om nae de Schrejhoecker tóoren?
- 135 Als ghij de daecken, recht oft Amsterdam verdween,
Ziet kleenen, lieve doch, wordt dan uw hart niet klein?
Wat laet ghij, nevens mij, hier maeghden arm van zinnen!
U zullen jancken nae de blancke Meereminnen,
Wanneer uw' steven slipt de koele Vecht verbij,
- 140 De Vecht die speelgenoot van 't ongljck rijcker Y?
De toorens die daer staen, hoe zullenz' op die zangen,
Hun' krujnen trecken in, kanteelen laeten hangen?
De boomen in slaghoord rondom haer houden stal.
De planten van beneën beklimmen nu de wal.
- 145 Maer deese lejde maer zal hun zoo zeer verdrieten,
Dat willigh weeligh eerst wil weighren lot te schieten.
De vroolijck' ype sal gelijck vergeven staen,
En kladden met een roest de groente van haer' blaên.
'T oofdraegende geslaght door groote rouw gedwongen
- 150 Sal 't zógh ontsseggen aen sijn wgeworpe jongen,
En roepen om de bijl, en geeven sich aen 't vier,
Als nergens meer toe nut. Wat sal de gaerdenier?
Indien dat mijn pençeel zijn droefheidt wt moest spreeken,
Hij soud geschildert staen tot een weemoedigh teecken
- 155 Van onwtduckelijcken druck, 't aenschijn bedeckt:
Gelijck sich hier mijn hóoft mistroostigh onder treckt.
Met een beneveld' zij haer' lichten met het laecken,
En nam de goede slaep haer af den last van 't waecken.
- 19 Julio 1623.

SANG.

Wijze: *Amarilli mia bella* etc.

Edel paer, zielzoete lichten
Die, zonder bijstandt van helle gelujden,
Uw' meening kunt bedujden,
En met een swinck een rijcke reden stichten,

125) *mijn licht*, mijne oogen. 129) *hoe ver hebt ghij 't gemunt*, een hoe ver gelegen punt wilt gij bereiken? 137) *arm van zinnen*, bijna ontzind, wanhopig. 138) *jancken*, schreien. 143) *slaghoord*, slagorde; *houden stal*, staan. 145) *lejde*, droeve. 146) *willigh*, wilg; *weeligh eerst*, die eerst welig groeide. 152) *de gaerdenier*, Hooft zelf. 157) *lichten*, oogen.

Edel paer. Volgens hs. A. 4) *swinck*, wenk, blik; *een rijcke reden stichten*, veel kunt zeggen.

- 5 Smeende van geswinde straelen,
Teeckens en taelen.
O Zon wat 's nu uw bóóghen?
Stomme steecken?
Laet uw' streecken
- 10 Leeren spreecken
Van Klaeres óóghen.

BRUILOFTZANG

VAN

ALLERT KROMBALK

ENDE

TESSELSCHAE ROEMER VISSCHERS.

- Mingod streng van heerschappij,
Ziet ghij wel die maeghd aen 't Y,
Op het eelste van haer daeghen,
Die uw' moeder heeft ondraeghen
- 5 Bloss van kaeken, en den slagh
Van die lieffelijcke lach?

- Wat trekt zij zich zorgghen aen?
Zinnen wercken, handen gaen.
Doende zijn haer óóghen zeedigh.
- 10 Keel en lippen zijn onleedigh.
Magh een jeughd van jaeren fris,
Tegens zoo veel moeyenis?

- Vat zij diamant, een kras
Spreecken doet het stomme glas.
- 15 Ziet die duim, met goude draeden
Maelen kostele gewaeden:
Vingers voeren pen, penceel:
Knokkels kittelen de veel.

- Ziet eens gaen dat montje teer,
20 Met de nooten, op en neer:
'T oogh zich aen de letters lijmen:
Zin verzonken in het rijmen:
Tong zich krommen in de klanck
Van den Roomer, en den Frank.

7) *wat 's nu uw booghen*, wat is het nu, waarop gij u beroemt? 8) *laet uw' streecken leeren spreecken*, laten uwe stralen het spreken leeren.

Mingod streng van heerschappij. Volgens hs. A. 9) *doende zijn haer óóghen zeedigh*, hare zedige oogen zijn bezig. 11) *magh, kan; jeughd*, jong meisje. 12) *moeyenis*, moeite, inspanning. 16) *maelen*, borduren; *kostele*, kostbare. 18) *veel vedel*.

- 25 Wie krijgt wt die vlijtigh' handt,
Den gesteelden djamant?
Wie de knokkels van de snaeren?
Duimpjes wt het gouden gaeren?
Wt die vingers, pen, pençeel?
30 Van den zang, die klaere keel?
- Wie beneemt die tong de smaeck
Van de Franss' en Roomsche spraeck?
Wie zoud', dat gezicht belaeden
Scheuren, van de wijse blaeden?
35 Wie doet, dat in dat vernuft
Yver op het dichten suft?
- Naedemael gevonden wart
Niet een hockeltjen in 't hart
Oft het is beset, o Minne,
40 Aen wat kant zoudt ghij 't ontginne'?
Aengezien uw eisch en wensch
Is een heel, en leedigh mensch.
- Op stoof Mingod, met een' veegh
Korselheidt in 't kopie steegh.
45 Zoud' een' maeghd jck nu niet dwingen,
Die door oorloghsdrók kan dringen?
Die, ontvallen doen, de spies,
Kan, aen Cesars, en Henries?
- Menighmael heb jck gesien
50 Mijnen vaeder Mars, bij wien
D' onversaeghde Crijsluj' sweeren,
Zijnen stormhoed, met de veeren,
Beuckelaer, en zijdgeweer,
Tockeld' jck slech, smijten neër.
- 55 Mijn' vrouw moeder desgelijx
In de bezigheên haers rijx,
Als zij sal bescheidt, nae reden,
Doen op dujsenden gebeden,
Ziet haer Mars eens vierigh aen,
60 Alle saecken laet zij staen.
- Laet mij, Mars, oft anders een'
Wt zijn aengezicht gesneên,
Doen eerbiedelijck met zijnen
Wtgestorten moed verschijnen,
65 Voor die Venus van gelaet;
'K wed zij Venus gangen gaet.

32) *Roomsche*, Italiaansche. 33) *belaeden*, druk bezig. 34) *de wijse blaeden*, de boeken. 35) *doet*, maakt. 37) *hockeltjen*, hoekje. 40) *ontginne'*, er eene opening in maken (met zijn pijl), aanvallen. 43) *met een veegh*, plotseling, in eens. 45) *dwingen*, in mijne macht krijgen. 53) *beuckelaer*, schild. 54) *slech*, slechts. 57) *bescheidt — doen*, antwoord geven, hetzij door woord, hetzij door daad.

- Wt had hij. Met eenen quam
Marssen weërgae t' Amsterdam,
Haer bestrijen, met de treecken,
70 Die hem Min had ingesteeken,
Voor een jaetje van haer mondt,
Biënd' al wat te bieden stondt.
- Wonder, wonder groot! Ick sie 't
En mijn oogh gelooft het niet.
75 Kanmen zoo een maeghd besweeren?
Tesselschae vaert wt haer kleëren;
Schiët een' vliegher aen, voor dees'.
Tesselschae vaert wt haer vlees.
- Krombalk, tot haer' boesem in
80 Voert een heel nieuw huisgesin,
Nieuwen geest en nieuwe krachten,
Nieuwe kennis van gedachten,
Nieuw verstandt en nieuwe reën;
Nieuwlijcke geneghentheên.
- 85 Als Medea' wttapte tót
Haers schoonvaeders dorren strót
'T kiemigh bloed, en wt de pullen
Welbepreutelt, weër opvullen,
Met een versse ziel hem liet,
90 Æson was 't en Æson niet.
- In sijn borst bleef niet van 't ouw;
In sijn voorhoofd niet een vouw.
'T was een van die Griekse zeuntjes.
Lichte dansjes, nieuwe deuntjes,
95 Mooje maisjes, minnekeur
Ritzelden sijn' aëren deur.
- Tesselschae schier Æson slaght.
Stift, en schrijf en schilderschacht
Drujpen door haer losse vingren.
100 Snaeren slaepen, boecken slingren.
Naeld bordujrgoud ende raem
Zij vergeet om beter kraem.
- Jonge Krombalk volgh' 'er nae:
Oft een' derde Tesselschae.
105 Want de tweede wij beleeven:
En haer desen keer vergeeven;
Mits, hier nae, zij nemmermeer
Doe te rug gelijcken keer.

20 Novemb. 1623.

68) *Marssen weërgae*, Krombalch, die zeeofficier was. 70) *ingesteeken*, ingestoken. 77) *vliegher*, kort bovenkleed, dat zoowel door mannen als vrouwen gedragen werd. De bedoeling dezer regels is: dat Tesselschade's hart in den boezem van Krombalch vaart en het zijne in dien van haar. 85) Medea wist door toovermiddelen Aeson, den vader van Jason, te verjongen; zie Ovid. *Metam.* VII vs. 159 vlgg. 87) *kiemigh*, schimmelig, oud. 88) *welbepreutelt*, nadat er heel wat bezwingingen over uitgesproken waren. 99) *drujpen*, glijden. 101) *bordujrgoud*, gouddraad om te borduren; *raem*, borduurraam. 106) *keer*, omkeering, verandering.

VIER EN VLAM

AEN JOFF. T. VISSCHERS,

NIEWGETROUDE

MET SR. KROMBALCK

OM VOORSPRAECK BIJ JOFF.

MACHTELD VAN KAMPEN.

Teere Leerling vande Trouw,
Onlanx Maegd, en onlanx Vrouw,
Tesselschade, die uw' gade
Hebt gevonden, niet te spade,
5 Hebt verbonden, niet te vroeg,
Vande wonden die hij droeg.
Heeft u noch in 'tnieuwe leven
D' oude vriendschapp niet begeven,
Huyst ghij noch in uw gedacht
10 Die die hujsing, als gepacht,
In uw' vriendlickheit besaten,
Doe ghij, eenigh bijder straten,
Eenigh t' huys, en om uw bedd
Mette eenicheit besett,
15 Spotte met des jongers toortsen
Die u doch met sijner koortsen
Onverbiddelicken brand
T' uwer beurten heeft vermandt:
Sijt ghij noch bedenckens machtigh
20 Hoe de Hertten, heet en jagtigh
Na de beeck te koelen gaen
Die de Min ten Doele staan,
Leent mij drij der toover-woorden
Die soo menigh oor bekoorden,
25 Drij aen 't schoone Kamper-hoof
Dat het mijne van mij roof.
Daer ick 't een en 't ander baken
On-voorsiens hebb derven naken,

Teere leerling. — Onder de gasten op Tesselschade's bruiloft was ook Huygens geweest. Hij had daar kennis gemaakt met Machteld van Kampen, dochter van Cornelis Jacobszoon van Kampen en Catharina Cornelisd. Quekel. Machteld was een nichtje van Tesselschade: want haar grootvader Jacob van Campen was een broeder van Tesselschades moeder. Verliefd keerde Huygens naar Den Haag terug en schreef van daar dezen brief aan Tesselschade. Dit gedicht van Huygens is hier opgenomen, omdat men het kennen moet, zal men het antwoord van Hooft wel verstaan. Ik geef den tekst volgens de editie van Dr. J. A. Worp, II, bl. 42. 10) *die die hujsing*, hen, die die huizing in uw geheugen. 12) *eenigh*, alleen, ongehuwd. 15) *des jongers*, Cupido. 25) *Kamperhoof*, het hoofd van Machteld van Kampen, woordspeling met Kamperhoofd, een kade aan het IJ te Amsterdam. 27) *baken*, het oog. 28) *on-voorsiens*, onvoorzichtig.

- Off het vier dat blaken most
30 Blaken sonder branden kost.
Seght haer. Wie? Oh! vraegt niet verder.
Seght haer, Hoe een Haegsche herder,
Hoe een overrompelt knecht
Min op 't minnen afgerecht
35 Dan sijn' Lammeren op 't vliegen,
Vrij en vredigh vander wiegen,
Onbewogen voorde vonck
Van soo menigh Minne Lonck,
Loncken die hij sagh haer' punten
40 Op sijn' wederliefde munten,
En belodderen de sijn'
Om van hun belonckt te zijn,
Endelick de fierer schichten
Van haer' ongemeene lichten
45 Heeft onmogelick gesien
D' onverwonnen borst te biën:
Daer sijn' herssenen af davren,
Even als de langste klavren,
Of de Helmen om den Haeg
50 In een dichte Noorder-vlaegh;
Daerom nu sijn' kortte nachten
Swart' historien van klachten,
En sijn' dagen sonder schijn
Nachtsgelijck geworden zijn;
55 Daer hem nu de wijdste wallen
Aenden Amstel nauw om vallen,
En de ruymste kaden schaers,
En de bruggen voll gevaers;
Soo beduyslen hem de roocken
60 Die den Hertten-brand ontsmoocken,
Soo en zijn sijn' oogen schier,
Soo en sien sij niet als vier.
Soo en kan hij niet bepeysen,
Schoon ten ende van sijn reysen,
65 Schoon bij Zuyden 't Zuyder Meer,
Met den voorsten voet op 't veer,
Wie hem, van het Y gescheyden,
Overtoovert heeft tot Leyden,
En de Schipper die hem bracht
70 Staet en bedelt om sijn vracht;
Veerman, segt hij, weest te vreden,
Loon voor arbeyt staet in reden,
Maer de reden maeckt geen schult

29) alsof het vuur (uwer oogen) dat moest blaken, dit kon doen, zonder brand in mijn hart te stichten. 36) *vander wiegen*, van de wieg af; van kindsbeen af. 37) *onbewogen voor*, niet vatbaar voor. 41) *belodderen*, belonken. 43) eindelijk heeft gezien, hoe zijn onverwonnen hart niet langer weerstand kon bieden aan de fierer stralen harer ongemeene oogen. 53) *schijn*, licht, zonneschijn. 57) *schaers*, nauw, eng. 59) *beduyslen*, duizelig maken, bedwelen. 65) 't *Zuyder Meer*, de Haarlemmermeer. 70) *staet en bedelt*, staat te bedelen, te vragen. 72) *staet in reden*, is billijk.

- Voor den arbeit is vervult:
- 75 Schaemte weygert u te wenschen
Heele vracht van halve menschen,
En den mensche die ghij siet
Ben ick half, en daerom niet:
Gaet de beste weer-helft soecken
- 80 Daer haer 't liefelick bevloecken
Van den soetsten nederslagh
Die oyt oog in oogen sagh
Uyt de borst heeft heeten scheidt;
Herte, segt, komt voort, na Leyden,
- 85 'T gelt mij noch een halve vracht,
'T gelt hem 't leven die u wacht.
Schaetgen, segt ghij dat ick mijmer?
Dat vergeef men aen een Rijmer;
Kont gij 't met een suer besien
- 90 Aen een Minnaer oock verbien?
Voeght het rijmen, en het minnen,
En mijn' ongebaerde sinnen,
En mijn onbejaerd gemoet,
En mijn onbedaerde bloed,
- 95 En mijn on-ervaren oogen,
Dunckt u dat hij min medoogen
Kan verdienen dan verwijt
Die alleen van allen lijdt?
Maer bedenckter bij, vriendinne,
- 100 Waertoe quam 't u inden sinne,
D' onbedacht' onnooselheyt
Van mijn' tegenwoordicheit
Uyt de veile rust te halen
Daer ghij sulcke, sulcke stralen
- 105 Om uw' houwelixen troon
T' uwen luyster hadt ontboon?
Uw' beleeftheit doet mij sterven,
D' eerste steen van mijn bederven
Heeft uw' gunsticheit geplant.
- 110 Vijand-vriendelicke hand,
Hebt ghij d' eerste door ontsloten
Om mijn broose borst te blooten,
Hebt ghij d' eerste Bijl gestelt
Die mijn' vrijheit heeft gevelt,
- 115 Laet u d' eerste sorghe lusten
D' eerste plaester toe te rusten
Over d' eerste Minne-kneep
Die mij eerst tot uwent neep.
Oh! of oock die hooger stralen
- 120 Tot medoogen wilden dalen,
En de voedster van mijn pijn
Mijn' geneester konde zijn!

80) *bevloecken*, betooveren. 87) *Schaetjen*, Tesselschade. 91) *voeght*, voeg
bijeën. 92) *ongebaerde*, jeugdige, onervaren. 98) *van allen*, van al het genoemde,
het rijmen, het minnen, enz. 103) *veile*, veilige. 108) *bederven*, verderf. 111) *door*, deur.

- Segt haer, soete voorspraeck, segt haer,
Soo sij nijdigh onderrecht waer,
125 Wetens-willigh wie sich stout
Soo veel dervens heeft betrouwt,
T' isser een, segt, vande jaren
Die, geburen van 't bedaren,
En de statelicke vreugt,
130 Palen aende tweede jeugt.
'T welgevall van schoone leden
Schreef hem niemand toe met reden,
Aen het bruynen van sijn' huyd
Kijckt de Haegsche Herder uyt;
135 Maer hij dunckt sich selfs te blosen
Als de morgenstondse roosen,
Zedert hij den wederslagh
Van haer oog in 't sijne sagh,
Soo verlicht der sonnen luyster,
140 Allerwegen alle duyster,
Soo is heel den Hemel schoon
Om het bij-zijn vande Goôn.
Over-wight van gulde schijven
Die 't ter Werelt all bedrijven,
145 Meer als noodelicke munt
Heeft sijn' sterr hem niet vergunt,
Weynigh maeyen, weinigh ploeghen
Kleyn besitt in groot genoeghen,
En dat Middematigh veel
150 Sijn gevallen tot sijn deel;
Maer sijn *Kampensche* gedachten
Heele dagen, halve nachten,
Zijn sijn' schatten in 't gemoet
Daer hij Rijck af heeten moet.
155 Voorraed van gegeten lettren
Om Geleerde t' overschettren
Schuijltter weynigh in sijn hooft;
Waer' het evenwel geklooft
'T waer voll letteren te vinden,
160 Letteren die herten binden,
Maer met hope van gena,
Soete lettren M. V. K.
Sterre-stocken aen te stellen
Om de fackelen te tellen
165 Om de keerssen ga te slaen
Die het Hemel-holl begaen,
Zijn gesifte wetenschappen
Die sijn' herssenen ontsnappen,
En de geesten van sijn oogh
170 Weygeren haer vier soo hoogh;

124) *nijdigh*, afgunstig. 125) *wetens-willigh*, verlangende te weten. 129) *statelicke*, kalme, bedaarde. 145) *noodelicke*, noodige. 146) *sijn' sterr*, de ster, waaronder hij geboren is. 163) *sterre-stocken*, verrekijkers; *aen te stellen*, te richten. 166) *begaen*, gaan langs. 167) *gesifte*, uitgezochte.

- Maer twee helderer Planeten
Zijn de doelen van sijn weten,
En de sterren die hij schiet,
Hooger Hemel kent hij niet.
- 175 Stemme-streeling, snaren-krabbling,
Is een konstelijcke brabbling,
Die sijn handen en sijn keel
Niet en kennen als ten deel,
Maer, al stinckt het eighen roemen,
180 *Kampen*, kan sijn keel niet noemen
Of sijn staeter af en trilt
Als een Eycken-rijs in 't wild;
Snaeren kan sijn' hand niet raken
Die wat *Machteld*-achtich kraken
185 Of sijn vingers gaender af
Als een viervoet naer een draf;
Daer dan Hand en keel vergaren,
Kampen seggen all de snaren,
Kampen kort en *Kampen* lang
190 Zijn de noten van sijn' sang.
Verr en versch-geraepte Rijmen
Regel-dicht aen een te lijmen,
Hooger sweven als 't geberght
Is sijn' Penn te veel geverght:
195 Kruypen kan hij, gaen, en springen,
En gelyckx der aerde singen,
'T water dat de Rijmers maeckt
Heeft sijn' lippen noyt geraeckt:
Maer de welgevoegde giften
200 Die den Hemel, door de siften
En het keurlick onderscheit
Van een milde giericheit,
Over haer beminde kuyven
Nederwaert heeft laten stuyven,
205 Kittelen sijn' aendacht nauw,
'T vliegen wordt hem wel soo gauw
Als de best-gewieckte vliegers
(Dat 's Poëtelickste liegers)
En sijn afgevlogen Dicht
210 Rijst hem selver uyt 't gesicht.
Seght haer dan, hij heeft den segen
Vande schoonheit niet gekregen,
Noch de geestelicke gonst
Van gesogen letter-konst;
215 Sterren kan hij niet beroemen

176) *brabbling*, beuzeling, tijdverdrijf. 181) *staeter af en trilt*, is in voortdurende trilling. 185) *gaender af*, gaan daardoor. 186) *een viervoet*, een paard. 196) *gelyckx der aerde*, niet verheven. 197) *'t water dat de Rijmers maeckt*, het water uit de Hippocrene. 201) *keurlick*, nauwkeurig. 203) *kuyven*, hoofd. 205) *kittelen sijn' aendacht nauw*, treffen nauwelijks even zijne aandacht, of hij wordt dichter en neemt eene vlucht zoo hoog, dat hij er zelf over verbaasd staat. 214) *gesogen letter-konst*, aangeboren talent. 215) *sterren*, planeten.

- Vande seven een te noemen;
Op de noten is hij schorr,
Op de Snaren vinger-dorr;
Rijmens is hij onervaren
220 Als de Ploegher inde baren,
Als de Zeeman inde Terw,
Als de blinden inde verw;
Evenwel 't bevallick wesen,
'T rijck, het ruym-gelettert wesen,
225 'T spelen dat bij geen en lijkt,
'T singen dat maer 't uwe wijckt,
'T rijmen dat hij self kan achten,
Houdt hij all van uwe krachten,
Kondt ghij 't schepsel van uw' sinn
230 Min vereeren als uw' Minn?
Schijntsij na de Minn te hooren,
Vattse vaster bij die ooren,
Segt haer dan als *Alard* zej
Doe sijn krachtiger gevley
235 Perste door de koele korsten
Van uw' overvroren borsten
En uw Yss-lijck' ongena
Dede doyen in een, Ja;
Dese zijn de scherpste pijlen
240 Die wij t' samen konnen vijlen.
Soo haer dan de tegenstand
Van een herder Hert vermant,
Tesselscha, hoe sal ick 't herdden?
Gij vergeefsche Tolck te werden,
245 En, oh armen, ick, en ick
Proye van mijn' eygen strick!
Sullen niet mijn eygen schachten
Met den woecker-winst van krachten
Keeren op het broose bloot
250 Vande schutter diese schoot?
Oh! ick spell het lang te voren
Lieve Tolck, ick sal 't besmooren,
'K hebb geen' Lauwer om de muts
Tegen sulcken blixem-bluts.
255 Wills' haer dan in bloedt vermaken?
Ja sij; 'k sie de doodt genaken.
Neen sij; 'T is geen' Maeghden-deught.
Ja sij; 'T is onnoosel vreught.
Neen sij; 'T mocht haer namaels rouwen.
260 Ja sij; Droefheit kan verkouwen.
Neen sij; 'K hebb het niet verdient.
Ja sij; om een liever vriend.

230) iets minder als vereering aanbieden dan uwe liefde? 237) *Yss-lijck*, woordspeling met *ijselijk* en *ijs gelijk*. 241) *haer*, de pijlen. 242) *een herder Hert*, een harder hart. 252) *besmooren*, besterven. 254) *blixem-bluts*, deuk, slag van den bliksem. 258) *onnoosel*, onschuldige.

Oey! daer waggelt mijn vermoeyen;
Tesselscha, om tijd te spoeyen;
265 Korte moeyt voor lang bediet,
Vraegt haer, of sij will, of niet?

Hag. 12^o. 10 b. (Dec.)
Om den deun.

K O E L T E
VAN ANTWOORDT
OP
V I E R E N V L A M
VAN DEN HEERE
C O N S T A N T I N H U I G E N S,
VORDERENDE VAN
JOFFROUW TESSELSCHAE VISSCHERS
NIEUWGEHOUDE MET SR. ALAERD VAN CROMBALCH,
VORSPRAECK BIJ JOFFW.
MACHTELT VAN CAMPEN.

Nuchter montje, minnevastaert
Hoe komt u vrouw Venus bastert
Dus geloopen in het hooft,
Dat u teffens zijn ontroof
5 Loddertong en troeteltaelen,

263) *vermoeyen*, vermoeden. 265) *bediet*, verhaal. 267) *deun*, grap, aardigheid.
Nuchter montje. Volgens hs. G.; vs. 93—155 ontbreken in het hs. en zijn hier overgedrukt naar Brandt's uitgave van 1671. De brief van Huygens werd door Tesselschade aan Hooft gezonden, met verzoek om uit haren naam er op te antwoorden. Deze deed het, maar verzond zijn antwoord niet. In Februari van het volgende jaar deelt hij in eenen brief (vgl. Hooft's Brieven, I, 239) aan Huygens slechts de laatste acht regels mede, en voegt er bij, dat Tesselschade het ook nog niet onder de oogen gehad heeft. Huygens wenschte het in 1625 in zijne *Otia* op te nemen, doch vergeefs. In de uitgave van Brandt (1671) en de latere vindt men het geheele gedicht. Het gedicht van Huygens is gedateerd December 1623, dat van Hooft moet in Februari 1624 voltooid geweest zijn. — Over den naam Campen in het opschrift is een papiertje geplakt met KAPNEM: het schijnt de hand van Hooft te zijn en het papier van dezelfde soort als dat waarop het stuk geschreven is. Misschien plakte hij het er op in 1625 na de uitgave van het gedicht van Huygens in de *Otia*, waarin deze de letters van den naam op dezelfde wijze verzet had. Zie Worp II, 49 en 56. 1) *minnevastaert*, hij, die geen min geniet; tevens toespeling op Huygens' naam Constantin, meermalen door Hooft met *Vastaert* vertaald. 2) *vrouw Venus bastert*, Cupido, maar tevens woordspeling met *basterd*, zoeten wijn. 4) *teffens*, te gelijk. 5) *loddertong*, vleiende, bekorende tong.

- En ghij hullep in moet haelen
Om voor uw te houden 't woordt
Afgerecht op maeghdoommoordt.
Wilt ghij dat mijn' wóorden wóorden
10 Strecken, die in fujk van kóorden
Lokken ander' enden, (mój)
Wijzend' hun den wegh te kóy,
Daer mij in een Adlaer lókte,
Die zijn hartjen overdókte
15 En te gysel stelde, dat
Het bedenkelijke padt
Dat zoo meenigh end doet schrejen,
Mij met lieffelijk verleyen
Soud' door aller weelden oest,
20 Brengen daer jck wezen moest?
Woorden maghtigh om besweeren,
Quaedt van bujtene te leeren,
Zijn nojt opgezocht door mij,
Wt Armidaes boekerij.
25 Nojt en heb jck neus gesteken
In de snoõ bibliotheken
Van Medea', oft Cirçe. Trek
Om van vlees te maken spek
Had jck nojt. En zoo mijn gorgel
30 Die ghij prijst al waer 't een orgel
Yet kolachtighs heeft gesejdt,
'T moest mij wezen aangewejdt.
Speelnoots vande groote dieren
Die het hemelhol beswieren,
35 'T vollek dat den grooten kreeft
Oft den stier bereden heeft,
En die woeste slang van starren
Onder 't óóghe kijken darren,
Waer de man om met de maen
40 En haer geesten om te gaen.
Mij zoud', midden onder 't kallen
Lichtelijk de moedt ontvallen,
Zagh jck hooren maer, oft start.
'K ben een zoetemellex hart.
45 Dies u paste best het vloeken.
'T zingen moght ghij eens bezoeken,
Dat zijn woordt meë reëlijk doet;

7) te houden, te spreken. 8) afgerecht, afgezonden. 9) mijn woorden woorden strecken, mijn woorden zullen dienen als woerden (mannetjes eenden). 13) Adlaer „Letterversetting van Alaerd“. Aant. van Hooft. 14) overdokte, overgaf. 15) te gysel, tot borg. 16) bedenkelijke, gevaarlijke. 19) oest, oogst. 24) Armida, de toovenares uit Tasso's *La Gerusalemme liberata*. 28) van vlees te maken spek, zooals Circe deed, die menschen in zwijnen veranderde; zie bl. 67. 31) kolachtighs, iets dat lijkt op de taal van eene toovenares; eene heks. 32) aangewejdt, aangewaaid. 33) speelnoots, enz. sterrekundigen, zooals Huygens een was. 39) waer de man, zou de man zijn, zou in staat zijn. 41) onder 't kallen, onder het uitspreken der bezwering. 43) hooren maer, oft start, hoorn of staart (van die dieren). 45) vloeken, bezweren. 46) bezoeken, beproeven. 47) dat zijn woordt meë reëlijk doet, dat ook nog al welsprekend is.

- Hebt ghij tot geen zeggen moedt.
Laet voor Machtelt nooten kraeken
- 50 Die uw meesterschap versaeken
In de min, daer A, be, ce,
Hoogher is als effen, E.
Hiet de straelen, die van bujten
Op uw staelen oogh afstujten
- 55 Nevens 't helst van uw gezicht
Vinnigh vliegghen in haer licht:
Even als de spiegel draejen
Doet, de maen oft zonneraejen,
Heenen, daerse 't aensight wendt;
- 60 En de klaerste kijkers blendt.
Lichtlijk zoud' 't dat licht verpeutren,
Dat haer harssenen aen 't leutren
Raeken moghten meè, gelijk
'T riedt doet aen de Volewijk,
- 65 Dat van boven t' onder schier „beeft,
Als de gootlingdonder vier „geeft.
Moghelijk (wie weet?) door deesen
Dat zij raeckte t' overleezen
Uwer swarte klachten gról;
- 70 En die bijbel in haer ból.
Lukt dat, 'k wed z' wt vrees voor vallen
Vande smalle bureghwallen,
Voor de beste bujrt aenschouwt
'T lof der linden in 't Voorhout.
- 75 Lichtlijk dat haer niet soud vaeren
Het vervaeren, door de baeren
Van 't onminnelijke meer
Dat 'er lejdt in 't Lejder veer.
- Vastaertje beleefde baesje,
80 Wilje nu juist op een aesje
Weeghen, wat jck mij mishad,
Doen jck u te brujloft bad,
Aen des Ys en Aemstels zóómen?
Zegtme, wie zoud' darren dróómen,

49) *nooten*, muziknoten. Hooft gebruikt hier het kw. *kraeken*, omdat Huygens het ook van de *snaren* heeft gebezigd. 50) *versaeken*, die uw meesterschap in het zingen verloochenen. Het ziet terug op wat Huygens omtrent zijn spelen en zingen gezegd had. 51) *in de min* behoort bij *nooten kraeken* en is eene woordspeling met *min*, *amor*, en *min*, *minor*. In den *major* of *beduur*-toonard daarentegen e, f, g, de hoogste noten op den toonladder. 52) *effen* E = F en E. 53) *hiet*, laat, maak dat. 54) *uw staelen oogh*, Huygens was aan één oog blind. 56) *licht*, oog. 58) *zonneraejen*, zonnestrallen. 60) *blendt*, verblindt. 61) *verpeutren*, bederven. 62) *leutren*, los worden, langzaam heen en weer bewegen. 64) *Volewijk*, een strook buitendijksch land aan de overzijde van het Y. 66) *gootlingdonder*, het geschut der schepen op het Y. 69) *uwer swarte klachten gról*, het gemompel uwer droeve klachten, uw gedicht. 70) en dat die bijbel (het gedicht van Huygens) in haar hoofd raakte. 75) *vaeren*, bevreesd maken. 76) *vervaeren*, verhuizen. 77) *'t onminnelijke meer*, de Haarlemmermeer, waarvoor men, toen de trekvaart naar Haarlem nog niet bestond, naar Leiden voer. 80) *op een aesje*, tot op een greintje, heel nauwkeurig; een aas was vroeger 0.047 decigrammen. 81) *wat jck mij mishad*, in hoeverre ik verkeerd handelde.

- 85 Wie zoud' darren dencken, dat
Ooghenvlam zoud' konnen vat
Op uw schootvrij borsjen vinne',
Daer de Baerelijke Minne
En sijn schicht nojt meer op dee,
90 Als een taeye Dorrepee?

- Hebben niet als duistre kleuren
Moghen uwen hujt gebeuren,
Neemt daar inne geen verdriet.
Koop en zal dat breeken niet.
95 Vaaken zagh ik 't meisjen tasten
Naa de karssen bruinst van basten.
'T heeft zoo wel verstandt daar of,
Als de grootste van het hof.
Zy behoeft u niet te bleeken.
100 Bruin by blank best af kan steeken.
Laffe schilders vinden 't hart.
Konstigh diept men wit met zwart.

- Hebt ghy niet te veel van duiten?
Dat doet meenigh huwlijk stuiten.
105 Maat in geldtkas luidt zoo wel
Niet, als maat in zangkappel.
Maat in zwijgen, maat in kallen,
Maat in wijs zijn, maat in mallen,
Maat in spijsze, maat in drank,
110 Maat in stilstaan, maat in gank,
Maat in winnen, maat in waaren,
Maat in spillen, maat in spaaren,
Maat in moede, maat in min,
Maat in zuchte, maat in zin,
115 Maat in slaapen, maat in waaken,
Magh men niet voor schaadlijk laaken.
Overmaat van moony baat
Om te worden meisjens maat.
Wil je jaagen zulk een wiltje,
120 Laat haar, door uw gulden briltje,
Niet kleen zandt, oft ander gruis,
Of de schoonheid van een luis,
Maar tot onder in den rijken
Welgespekten geldkist kijken:
125 'K wed u, dat dukaat en kroon
Straalen als mijn bruiloftstroon.
Kondt ghy 't glaasjen daar naa zetten
Dat goudtguldens pistoletten
Werden, 't waar noch wel zoo goedt.
130 Zelf de Mingod, weet ghy, moet

87) *vinne'*, vinden. 88) *de Baerelyke Minne*, de min zelve; wellicht eene toespeling op Susanna van Baerle of een harer zusters. 90) *een taeye Dorrepee*, een taaie wortel; wellicht eene toespeling op Dorothea van Dorp, de vriendin van Huygens. 101) *laffe*, flauwe. 102) *diept men*, doet men uitkomen. 111) *waaren*, bewaren. 117) *moony*, geld. 120) *briltje*, vergrootglas.

- Hebben, zoo hy brandt zal stichten
Goude doppen aan zijn schichten.
Belght u dan niet dat ghy zoudt
Weenigh opdoen zonder goudt.
135 Laat van geene zeedigheiden
U altoos zoo ver verleiden
Dat ghy minder zegt als 't is.
Dat waar 't heele doelhuis mis.
Veel van lettren te gewaagen
140 Die ghy hebt te lijf geslaagen,
Weet ik nauw, of 't is geraên.
Letters doch voor letters gaan,
En zy letten meest de vrouwen,
Heb ik Katzen les onthouwen;
145 Die ten oorlogh heeft het boek
Doen ontzeggen van den doek.
Evenwel en zoudt niet deeren,
Dat gh' haar averechts kondt leeren
T' zaamenspellen tot een stem,
150 Uw' hoofdletters K, V, M. . .
Maar wie plagh dus voort te stuiven
Als ik doe? die zoek te schuiven
Van my huwlijkmaakens last:
En, ik hijlikmaak al vast.
155 'T welck, wanneer 't mij schoon moght voeghen,
Schaemte moest nochtans mij wroeghen,
Dat jk onderwijz, die wis
Over al mijn wijzer is.
Venus kindt de loose stooker
160 Betren pijl in uwen kooker
Vinden kan, dan jck u zen;
Al en waer het maer uw' pen.
Ghij zegt; zij zich niet begeeven
Dar te lucht, om hoogh te sweeven,
165 En maer maetelijke vaert
Weet te maeken bij der aerdt.
Schoon, men schill' 'er af de veeren,
'T vliegghen zal zij niet verleeren
Aerdend' altijdt nae de grondt
170 Daerze, doenze wies, in stondt.
Jae, dat meer is, als ze speelen
Voer ten hemel, nae te queelen,
Lejd' jck haer noch toe, den swan,

132) *doppen*, punten. 134) *opdoen*, verkrijgen. 135) *zeedigheiden*, bescheidenheid. 138) *dat waar 't heele doelhuis mis*, dat zou niet alleen het doel, maar zelfs het doelhuis (het gebouw, waar de schutters hunne samenkomsten en oefeningen hielden) voorbij geschoten zijn. 141) *nauw*, nauwelijks. 142) *letters doch voor letters gaan*, met letters worden bedoeld letters, dat zijn dingen die (*be*)*letten*, tegenhouden. 144) *Katzen les*, de les van Jacob Cats, die aan het boek den oorlog heeft doen verklaren door de vrouw (*de doek*); zie wellicht Cats: *Houwelijk*, bl. 109, 110 (ed. 1655). 155) *'t welck*, dat, indien het mij ook al paste. 161) *zen*, zend. 164) *dar*, durft. 169) *de grondt*, de vlerk, waaruit de pen genomen is. 172) *nae te queelen* enz., ik geloof zelfs, dat ze den zwaan na zou zingen, uit wiens vleugels zij afkomstig is.

- Die haer aen zijn wicken wan.
175 Woordtjes zoud zij op die wijzen
Lichtelijk zoo hoogh doen rijzen
Dat het galmen werd' gehóórt
Tot ontrent den Hooghen óórdt.
Mochten opgezonge spraekken
180 'T Camperhooft die ooren maeken,
Daer ghij wilt dat jk bij vat;
Wel bequam u 't hoefslaghnat.
Wat al kout ghij, oft uw' lippen
Niet en hadden moghen stippen
185 In 't gewiekte paerdt zijn bron;
Nojt in mij dat koomen kon.
Recht daer tegens, ben jck reede
Op een lutjen nae, bij eede
Te verklaeren, dat ghij nójt
190 Zoo veel wijns en hebt gepójt,
Als van dese vocht geslobbert.
'K zeg, ghij hebt 'er in gelobbert;
Jae gedompelt uwen krujn,
D' afgeloopte dropen bruin
195 Van het smetten uwer haeren,
Ghij in eenen pót vergaeren,
Wel poëtsch en potzigh, gingt,
En ons smeeren aen, voor inkt.
Goedt hebt ghij dan blonde kujven
200 Met poëtsche schaft te krujven,
Datze blijder blinken schier,
Als de kant van uw papier.

Welgeschaepde zijn uw leden.

Treffelijke tooverreden

- 205 Dunken uwe letters mij
En uw starrekijkerij.
Maeken kundt ghij groot getokkel,
Met uw' ongeknootte knokkel,
Die de snaer manieren leert.
210 En uw keel is wel gesmeert.
'T rollen van uw koppelrijmen
Heeft de kraft van afgod Hijmen.
Windt zijn meisjes. 'T moest 'er gaen
Zeldzaam, bleefz' in 't vriesgat staen.
215 Zegt ghij dat uw gaeven meer „zijn
Niet als van haer glans de weerschiñ?
Goedt. Het is wel eer geschiedt
Dat van weerschiñ ijs ontliet.
Zoud' het als een ooven gaepen,

178) *den Hooghen oordt*, „Een plaets aen 't Y tot Amsterdam.“ Aant. van Hooft. 182) *'t hoefslaghnat*, het water uit de Hippocrene, „t gewiekte paerdt (Pegasus) zijn bron“. 187) *reede*, gereed, bereid. 190) *gepojt*, gedronken. 192) *gelobbert*, geplast. 199) *goedt hebt ghij dan*, gij kunt dan gemakkelijk. 200) *krujven*, krullen. 208) *ongeknootte knokkel*, lenige vinger. 212) *Hijmen*, de god des huwelijks. 214) *in 't vriesgat*, op 't vriespunt. 218) *ontliet*, ontdooide. 219) *zoud' het als een ooven gaepen*, zou het zonneklaar zijn?

- 220 Dat ghij zijt van haer geschaepen?
 Dat waer veel. De liefd' is sterk,
 Die men leidt op eighen werk.
 Vlejdt ghij mij om Alaerds vleijen?
 Een apteker aen 't bereijen
- 225 Had den dagh van doen; niet min.
 Zoo veel krujen gaen 'er in.
 Al 't gelaetje stond belaentjes;
 Halve zuchjes, heele traentjes;
 Stompe kusjes, lonkjes sneêgh;
- 230 'T meeste zeyd' hij, als hij sweegh.
 'T vier en moet hem zeer niet bijten,
 Die zoo lujde brandt kan krijten,
 Door een keel, daer hitt' in haert,
 Wil geen' stemme bovenwaert;
- 235 Dacht jck; in 't gelaet van deesen
 Kunnen enkel' ooghen leesen,
 Wat in 't hart geschreven staet.
 Vaert ghij in den Haegh zoo, maet?
 Kunt ghij daer in 't voorhoofd schettren
- 240 Duidlijk zien de duistre lettren
 Van het harte, koopt ghij geen
 Glas, geen glas? Ick denk wel neen.
 Glas en Cristalyn tot brillen
 Moet ghij hoopen gelds in spillen,
- 245 Zoo ghij 't hart eens op wilt slaen,
 En doorsien de binneblaèn.
 Alaerds woordelooze praetje
 Meest heeft wtgekipt het jaetje,
 Dat wat laegher als mijn króp
- 250 Lagh als in een ijsendóp.
 Evenwel jk kan niet zeggen
 Dat ghij 't ook zoo aen moet leggen.
 Hachelijk waer zulk een raedt.
 Wat weet jck hoe zij 't verstaet?
- 255 Ydereene moetmen zoeken
 Naer haer aengezicht te doeken.
 Mislijk oft zij waer gestelt,
 Op wat woorden voor haer geldt.
- Vastaertjen, hoe 't zal gelukken
- 260 Zoud' mij konst zijn wt te drukken,
 Altijd is het vraeghen vrij
 En het weighren staet 'er bij.

223) om Alaerds vleijen, dat ik haar vlei zooals Alard mij deed; zie bl. 203, vs. 233. — 227) belaentjes, bedrukt, droevig. 229) sneêgh, scherp. 232) brandt kan krijten, kan roepen dat hij van binnen brandt. 233) daer hitt' in haert, daar hitte in schroeit; die de hitte schor maakt. 238) vaert ghij, doet gij dat ook zoo in Den Haag? 239) schettren, schitteren. 241) koopt ghij geen glas, geen glas? Ick denk wel neen, maak dat de ganzen wijs! 243) brillen, kijkers. 248) wtgekipt, voor den dag doen komen. 256) naer haer aengezicht te doeken, overeenkomstig haar karakter, haren aard te behandelen. 257) mislijk oft, mogelijk dat.

- Zoudze zulk een' storrem afstaen?
Neeenze: zietgh' haer voor zoo straf aen?
265 Jaeze: zij gelooft te laeuw.
Neeenze: Vastaert is te gaeuw.
Jaeze; z' heeft geen' zin in zoenen.
Neeenze: Minnezon doet groenen.
Jaeze: z' hangt haer' moeder aen.
270 Neeenze: dat kan over gaen.
Jaeze: z' is te jong van jaeren.
Neeenze: jongre zietmen paeren.
Jaeze: zij zoekt maeghdoomslóf.
Neeenz': een yder steekt nae 't hof.
275 Jaeze: z' heeft te veele króónen.
Neeenz': hij magh de zijn wel tóónen.
Jaez': hij heeft der daeghen veel.
Neeenze: 't is het passe scheel.

- 'K magh hierbij een speltje steeken.
280 Als 't u moght aen jae gebreken
Lijden zoudt ghij, zoo jck meen,
Vastaert, u met dus een neen.

- Zoetjes, toef wat, noch een woordtjen
Ick u bijten moet in 't óórtjen,
285 Dat mijn hóófjes rammelrad
Schoontjes schier vergeten had.
Spreekje 't meisjen blond van haeren,
Past vooral haer te verklaeren
Klaerder, dan ghij 't mij bediedt,
290 Vastaert, oft ghij 't meent oft niet.

1623.

- O ghij schoonste ziel van geur
Der eerwaerdste deughden rijk,
Die, wanneer geworstelt deur,
Ghij begaeft uw' karker 't lijk,
5 Laetende 't sujvere lijf, noch niet
Mijne verleghe ziel verliet,
Zoo, noch, uw' liefd nocht trouw doe sliep,
Hoe waeken zij in hem dan, die u schiep?

263) *afstaen*, ten einde toe doorstaan. 266) *te gaeuw*, haar te vlug af.
268) *groenen*, groen, verliefd worden. 274) *steekt nae 't hof*, tracht aan het hof
verbonden te worden. 278) *het passe scheel*, een verschil, juist zooals het past,
zijn moet. 281) *lijden* — u, tevreden zijn, er in berusten. 288) *past*, zorg er voor.

O *ghij schoonste ziel*. Volgens hs. A. Bij den dood van zijne vrouw Christina
van Erp, overleden 6 Juni 1624. De derde strophe is doorgehaald en onleesbaar.
2) rijk aan geur van de meest achtenswaardige deugden. 4) *uw' karker 't lijk*,
uw kerker, nl. het doode lichaam. 5) *laetende*, achterlatende. 6) *verleghe*, treurig,
bedroefd. 8) *die u schiep*, God.

Ziele, ghij neemt, t' aller stondt,
10 Mij de nutteloose klaght,
En het kernen, wt den mondt,
Opwaerts daeghend' het gedaght,
Tot het aenschouwen van uw deughd;
Smoorend' onaerdigh' ongeneught.
15 Deughde betracht mij sticht met kraft,
Die stichting mij den trouwsten troost verschaft.

21 Sep. 1624.

GRAF SCHRIFT

CHRISTINAES VAN ERP HOOFDEN.

Christina de Drostin van Mujden eert dit graf.
Nojt vrouw meer Jonst verdiend', en min zich diend' 'er af.

GRAF SCHRIFT

MARIAES VAN ERP VAN UFFELENS.

Van Erp Maria koos om rusten deeze steê.
Vol geests en goetheids wasz', en pronkte nojt 'er meê.

GRAF SCHRIFT

GEERTRUJDS VAN ERP HASSELAERS.

5 Geertruid van Erp, als bloem ten middagh afgemejt
Lejdt hier. Zij sierd' haer' deughd met een' vrymoedigheid.

14) *onaerdigh'*, droevige, nare. 15) *deughde betracht*, de betrachte deugd.
Grafschriften. Volgens hs. A. 2) *min zich diend' 'er af*, maakte er minder gebruik van. *Maria van Erp*, gehuwd met Van Uffelen, was zooals blijkt uit den 8osten van Hoofts brieven van 27 Nov. 1618, toen reeds overleden. *Geertruid van Erp*, evenals Maria, eene zuster van Christina, gehuwd met Claes Hasselaer, overleed 16 Oct. 1620. 4) *goetheid*, liefstalligheid, vriendelijkheid. 5) *afgemejt*, afgemaaid. 6) *vrymoedicheit*, naïviteit, ongekunsteldheid.

JUVENALIS ZIJN' X^e SATYRE.

- Van daer de zonne verrijst, tot daer hij de swoeghende paerden
Weeteren gaet in zee, zijn luttel menschen gevonden
Die 't selfstandighe goedt, van't schijnbaere, recht onderschejden
En, met een ejken vernuft, van 't ooghe, de schaduw schujven.
5 Want (let 'er op) de reên, waer wordt haer plaetse gegeven
Inde begeert oft vrees? Wat ist dat we weeten te wenschen
Met zoo rijp eenen raedt, dat des ons niet en berouwe?
'T lichtlijk verhooren der goôn heeft heele geslachten bedorven
Op hun versoek en beê. Bey luiden van staet en van oorlogh
10 Bidden om saken die hun tot naedeel koomen te dijen.
Hunne welsprekenhejt heeft 'er veele te gronde geholpen.
Anderen deed het de doodt, dat zij hun' krachten betrouwden,
Ende den toeverlaet op weldighe zeenuwen stelden.
Maer door gaeren van gelt een magtighe meenighte snevelt,
15 Zoekende zoo veel 's jaers, als eens veel' hujsen besitten:
Op dat hun inkoomen gae zoo ver all' andre te booven
Als boven den dolfijn, in grootte, de wallevisch, wtsteekt.
Inde benauwde tijdt, daerom, doen Nero regeerde
Quammer een heel regiment Longin met waepen besetten,
20 Ende de hoven van den rijken Senec' omringen.
Maer den geringen man komt zelden soldaet over drempel.
Hebt maer een silvere kroes desnachts bij de weggen te dragen
Vreese van het rappier en moordpriet zullen u quellen,
Repter een riedt bij de maen, u zal de schimme doen beeven.
25 Die niet gelaeden en heeft, gaet zingen al ziet het de strooper.
'T eerste gebedt, en 't meeste bekent in alle de kerken,
Is om gewas van geldt, en om ter borse de stijfste
In het geloof te zijn. Maer geen venijnen gedronken
Worden wt aerden kom. 'T is tijdt deselve te vreesen
30 Alsmen u zet op der handt een kop van goude gedreeven
Daer diamant en robijn en andere steenen in blinken.
Vindtghe dat nu wel goedt, dat d' een van beide de wijsen
Loegh al zoo ras hij maer zijn voet wtsette ter deure:
En wederom dat d' ander en kon zijn schreyen niet houden?
35 Maer ijder eenen licht zoud staen 't bedillende lachen.
Wonder ist van waer aen al 't vocht die ooghen geraekten.
Democritus plaghst aegh met lachen zijn longen te schudden,
Al wast zoo dat zijn landt van geen bordujren en wiste,
Van burgemeestersrok, van bundel, oft hooghe gestoelten
40 Nochte van rosbaer mée. Had hij dan mooghen anschouwen
Op zijnen waeghen braef den schout ten toone verheeven,
Midden in 't stof der baen van d' om strijd loopende paerden
In het gewaedt Juppijns, en met de vermaelde tapijten

Juvenalis zijn' Xe Satyre. Volgens hs. A. Waarschijnlijk heeft Hooft de geheele satyre vertaald, maar is het overige verloren geraakt. Wat wij er van bezitten eindigt onder aan eene bladzijde en daaronder wordt geene krul gevonden, zoo als Hooft in dien tijd gewoon was onder den laatsten regel van een gedicht te trekken. Zonder vergelijking met Juvenalis is dit gedicht niet goed te verstaan. Men kan hiervoor gebruiken de editie van Ludw. Friedländer, Leipzig 1895, waar talrijke noten den tekst ophelderen.

- Die vol vouwen rijk hem van de schouderen hangen;
45 Ende die weldighe kroon zoo swaer van goude geklonken
Datmen geen hals en vindt, die magtigh is omse te draeghen :
Want de steeboo met al zijn kracht die sweetende vast houdt
Ende de slaef gevoert wordt op den selleven waeghen,
Op dat zich niet te fraeij der burgheren meester en schijne.
50 Gaet ende setter nu eens den arent en ellepen staf bij,
End' hoorenblaesers van eener zijde, van ander
Veele Romajnen in 't wit, die gaan voldoende gelejden
Deesen waeghen voor wt, als die zich kennen verbonden
Door het genot des kórfs hun zijnd' in gelde gegeven.
55 Stofs genoegh zonder dat heeft hij tot lachen gevonden
Waer hij een mensch ontmoete', hij, wiens voorsienigheit wtwijst
Mannen van groot verstandt te kunnen werden gebooren
In een droesighe lucht en 't landt der lompighe lujden.
De reukeloose gemeent haer zorghen en vreughden beloech hij
60 Ook haere traenen somwijl, want self hij de moghenheit tarte
Van de Fortujn, en dreef de spot met haer driegementen.
'Tgeen dan, daermen om bidt, is nutteloos ofte bederflijk:
Ende waer rede daer tegens d' ooren der goden te stoppen.
Hooghe benijde maght die doet 'er sommige zinken.
65 Meenighte van tijtels is oorsaek datse bederven.
Van boven neder dan de kostele beelden geraeken
Ende men breekter den onschuldighen hengsten de beenen.
'T vier dat sist daer heen; in het geblaes en de vujsters
Brandt de verheven kop, dien 't volk plagh anne te bidden.
70 Ende de groote Sejaen, die berst aen stukken. Van 't aensicht
Dat in de wereld was het tweede, maektmen platteelen,
Krujken en bekkens, en verscheidene soorten van hujsraedt.
Pronkt met lauren het hujs, en gaet ten offere lejden
Eenen sneeuwitten stier Juppijn den gode ter eere,
75 Alleman tot vermaek, Sejaen met een haek wort getrokken,
Achter de straet. Wat sprak hij doch, hoe moght hij 'er wtsien?
Zoo ghe mij geeft geloof, nojt heb jck hem konnen beminnen.
Maer wat had hij misdaen? wie heeft hem darren beklaghen?
Wat was 'er voor bewijs tegen hem? Wie waeren getuighen?
80 Niet met al. Een brief van overvloedighe woorden
Isser wt Capreën gekoomen. Ick vraeghe niet wijder.
Dits me genoegh. Maer hoe verstondt het de Roomsche
[gemeente?
Deez' houdt sich aen de gewoont, welk' is de fortujne te volghen,
Ende te haeten de geen' die zijn in rechte verweesen.
85 Nurtia de godin hads' haeren landsman begunsticht,
En de bejaerde vorst onverhoeds waer geweest overvallen,
'T sellevé volk zoud nu Sejanus Cajsar verklaeren.
'T zint wij ons beteren, en aen niemandt stemmen verkoopen,
Is het ontslaeghen van de zorghen. Want dat te vooren
90 Hajren, en heerschappij, en alles plagh te begeeven,
Dat houdt nu zijn rust, slechts om twee dingen bekommert
Naemelijk hoe't krijgh broodt, en moghe de schouwspelen kijken.
Veel zijn 'er, naer men zejdt, die zullen om halze geraeken.
Twijfel 'er aen geenssins, daer broeyen wondere dingen.
95 Bij Mars altar is mij Brutidius bleek tegenkoomen.
Ach wat ismen gezien van Ajax spellen te spelen!
Laet ons loopen in haest nae 's Thybirs kant om den Cajsar

- Zijnen vijandt, terwijl hij daer lejdt met voeten te treden.
Maer laet de slaeven wel zien, dat niemand'er tegen en segge,
100 End' hunnen heer gevat bij den hals in rechte betrekken.
Dusdaene klap ging'er om van Sejaen, dus preutelde't vollek.
Wiltghe gegroet zijn als Sejaen? zoo veele bezitten?
Ende den eenen in gestoelte met raederen setten?
En den andren tot een' oorloghsoversten maeken?
105 Ende gehouden zijn voor vooght des vorsten, dewijl hij
Met den Chaldeeschen hoop te Capreën in de benauwde
Klippe zijn tijdt verzit? Voorseker wensch ghij om waepen
Rujteren en knechten, en wallen van hujsselijk legher.
Waerom en zoudt ghij ook deese dingen niet wenschen? de
[geene
110 Die niemandt dooden schoon willen, die wenschen't te moghen
Maer wat heerlijkheit, wat voorspoedt isser zoo treflijk
Dats' overweeghe de swaert van all d' aenklevende rampen?
Wat hadt ghe liever, in staet van desen gevangen te treden,
Oft te Fidenen oft Gabinen overst te wezen,
115 En over het gewicht fraej rechter vonnis te vellen,
En in het volkeloos Ulubren de maeten te breeken?
Daerom en wist Sejaen niet, zult ghij moeten bekennen
Watter te wenschen stondt. Want wenshende veel te veel
[eeren,
Rijkdoomen veel te veel, zoo timmerd' hij zolder op zolder,
120 Tot een tooren heel hoogh, om zoo veel laegher te vallen,
Ende met meerder gewelt van boovenen neder te storten.
Wat heeft de Crassen en Pompejen ter gronde geholpen
End' hem die onder sweep braght de gedwonge Quiriten,
Als de verhevenste plaets naegejaeght door dujsenden laeghen
125 Ende de groote gebeën verhoort van kribbighe goden?
Weinigh Coningen en landdwingers koomen te daelen,
Zonder geweldighe doot, nae 't rijk van Ceressen swaegher.

GRAFDCHT

VAN

ANNA ROEMERS VAN WESEL

LEVEND' INDE ZIJF ALS BEGRAEVEN.

- De donkre doot, bevroend' hoe lichtlijk kon zijn' straelen
Een halve Roemers Ann' ontrijden met haer draf,
Dacht, self voor stervens tijdt, die schaede te verhaelen,
En groef haer, in de Zijp, van d' heele wereldt af.
5 Zij moght, met geest met al, ook in geen kleener graf.

Grafschrift. Volgens hs. A. Roemer Visscher's oudste dochter Anna was 11 Febr. 1624 gehuwd met Dominicus Booth van Wesel, die in de Wieringerwaard woonde, waar hij vele bezittingen had. Anna volgde hem daar, om er zich naar eene uitdrukking waarschijnlijk door haar zelve in een schrijven aan Hooft gebezigd „als levend te begraven“. Op haar dringend verzoek „haer luidt daerom roepen“ zond deze haar dit grafschrift. Zie Beets, *Anna Roemers Visscher* II, 212. 1) *straelen*, pijlen. 2) *een halve Roemers Ann'*, een halve Anna Roemers, haar beste helft, haar geest. 4) *in de Zijp*, de Wieringerwaard werd ook *de Nieuwe Zijpe* genoemd. 5) *moght*, kon.

OP VENUS EN ADONIS.

DOOR MAGDALEENE VANDER PASSE IN KOOPER GESNEDEN.

- De swaerste stondt van ramp, van ijslijk ongeval,
En allerbitterst' wr beschooren voor 't heelal,
Scheen, als selv' aengebrandt de prikkelster tot teelen
Bekoopend' haere lust van staegh met vier te speelen
5 Adonis, dien zij droegh int harte, zagh ontmant
En in de mondt der Hel gestelt door 't swijn zijn' tant.
Ach hoe wordt haer te moê? De Doodt in wie 't vermaeken
Noyt wies tot lachens toe, die kreuhte doen de kaeken
Mits zij d'onsteltenis der bijstre zinnen zagh,
10 En liet haer' tanden zien als wappren nae de lagh.
Zoo kitteld' haer de hoop van 't ongehoopt verwinnen
Op d' allereeuwighste der doodtvrije godinnen,
De levengeefster self. Zij vloogh haer anne fel
En had met eenen zet veroverf al haer vel.
15 Daer plantez' haer' lievrey tot veegh en zeegheteken,
En deed het helder blank met lóóde doofheit bleeken.
Des Venus voor een lijk van elk geoordelt wart,
Behalven van Juppijn, die kijken kan in 't hart.
In dus een' deerlijkheid, die 't hemelsch hof verschrikte,
20 Doordien in een persoon des werelds wortel stikte,
Van groote vreughd ontviel haer vinnigheidt der Móórdt
Zij dutt', in wonder 's werx verwart, en voer niet voort.
In tussen streed de vaegh der innerlijke laeuwte,
En wekte weder op haer' geesten wt de flaeuwte.
25 Quijt was de Doodt haer' kans, en deisde. Maer zoo nae
Was Venus 't leeven quijt, door 't sterven van haer' gaê.
Als de godin nu was een weenighsken bekommen
En de gebluste kool weêr in haer oogh geglommen,
En 't bos haer wang weêr mijn'd', en 't blaeuw haer' lippen
30 Zoo werdt de tonge vlot, en tujghende haer verdriet. [liet,
Doch deed haer 't woede wee geen' ydele gedachten
Wtwerpen met een' stoet van nutteloose klachten,
En woorden voor den windt: maer reên daer ijder een
Kan worden in gesticht, die ooren heeft tot reên.
35 Ach minnaers, zeydze, leert dat wie zich gaet begeven
Met errenst tot de liefd, die leeft een dubbeld leeven,
Het zijn en zijnes liefs. Hem treft haer nót en nóódt.
Die dubbeld leeven heeft, die sterft ook dubble doodt.

Op Venus en Adonis. Volgens hs. A. *Magdaleene van der Passe*, dochter van den beroemden graveur Crispijn van der Passe, gehuwd met Jhr. Frederik van Bevervoorde. Zie *Oud-Holland*, X, 96—129. 3) *de prikkelster tot teelen*, Venus. 5) *Adonis*, om zijne schoonheid bemind door Venus, stierf op de jacht, door een everzwijn gewond; *ontmant*, van zijne kracht beroofd. 6) *in de mondt der Hel gestelt*, den dood nabij gebracht. 9) *mits*, omdat. 10) *als wappren nae de lagh*, als staande naar den lach. 15) *lievrey*, doods kleur; *tot veegh en zeegheteken*, tot veeg teeken en zegeteeken. 16) *doofheit*, dofheid, matheid. 21) *ontviel haer vinnigheidt der moord*, ontviel den dood zijne wreedheid. 22) *dutt'*, versuifte. 23) *vaegh*, kracht, de levenskracht. 24) *haer'*, van Venus. 25) *deisde*, deinsde, trok af; *maer zoo nae*, zoo weinig had het gescheeld of. 29) *mijn'd'*, in bezit nam; *liet*, verliet. 31) *'t woede wee*, de razend makende smart. 37) *nót*, genot, vreugde.

- En ghij die wijslijk zoekt te vlieden het versteuren,
40 Te blijven bujten vrees, beschut te zijn voor treuren,
Voor eghen rekent u van 's werelds goedren geen':
Dan die alleen gebruikt lohartigh als te leen.
Maer ghij die wort vervolght van goddelijke minne,
Gevrijdt van 's hemels stem, hoe zet ghij wt den zinne
45 Zoo lichtlick 't opperschoon, van 't wellek opgetilt
Behoorde' uw geest te zijn; en jaeght op wereldsch wildt?
Zoo deed Adonis ook. Men heeft geen ope schóóten
Voor gunsten van omhoogh. Haer scheen de starren stóóten.
Verschijnt 'er aerdsche lust, daer brandtmn vierigh heen,
50 Daer toontmen zijnen aerdt, en speelt het drooghe veen.
Arbele dese les hebt gh' in uw' ziel getekent,
Die vlamt op 't eeuwich schoon van waer z' haer afkoomst
[rekent.

OM 'T WTKOOMEN DER DICHTEN

VAN H.

CONSTANTIJN HUIJGHENS.

- Nieuw, en niet her boore rijmen,
Die de strengste zielen swijmen,
Dobbren jae verdrenken doet,
In de weeligh' overvloedt
5 Der geleese lekkernije,
Die dat borst der Poësie
Huyghens vlieten laet voor zógh,
Komt ghij niet te voorschijn nóch?
Poësj, o die ten eeten
10 Daeghlijx bij Juppijn gezeeten
'T wellekoomste zelschap zijt,
Dat hem maekt zijn hooftsweer quijt;
Die hem best verbindt de zeeren
Door de zorghen van 't regeeren
15 Diep gebeeten in zijn' geest,
Wen een liedt zijn leedt geneest,
Dat geen Esculaep kon klejnen;
Wt het hemelsch porçelain, en
Ganymeeds Cristalen kelk,
20 Wint ghij over, deese melk.

39) *versteuren*, droevig worden. 42) *dan*, maar; *lohartigh*, zoodat uw hart los is van die goederen, er niet aan gehecht is. 48) *haer scheen de starren stooten*, men weigert 's hemels gunst. 50) *speelt het drooghe veen*, doet als het droge veen, dat licht en fel brandt. 51) *Arbele*, Susanna van Baerle.

Nieuw, en niet her boore rijmen. Volgens hs. A. Met de gedichten van Huygens worden bedoeld de Otia, die in 1625 voor het eerst zijn uitgegeven; zie Worp II, 334. 1) *niet her boore*, oorspronkelijke. 2) *strengste*, krachtigste. 5) *geleese*, uitgelezen. 12) *hooftsweer*, hoofdpijn. 13) *zeeren*, wonden. 17) *klejnen*, verminderen. 19) *Ganymeeds*, zie bl. 133. 20) *wint ghij over*, wint krijgt gij.

Tafellestjes van godinnen
Die de zaedzaamheit verwinnen,
Achternaertjes, daer haer hart
Meê verfroyt ter slaepgang wart,
25 Nectar noch niet, maer zijn mostje,
Zijn het drankje zijn het kostje,
Daer het zógh af is gegroejt,
Datter wt dat borsje vloejt.
'T heughtme dat het wist te teelen,
30 In mijn ooren kraenekeelen,
En, als door een dichte zeef,
Door mijn' zinnen lekken bleef.
Open staen mijn' geest zijn' adre'
Nu en snakken allegaedre,
35 Als, bij brandt, nae bron, de vis,
Nae de lieve laeffenis.
Alle jeughjes hier nae haeken;
Zoo die schand van 't minnen maeken,
En van 't minbekennen zond,
40 'K meen, ten minsten, met de mond,
Als die drijven dat een ridder
Speelt hij niet den minnebidder,
En zijn eighen hart vergeeft,
Zonder hart en leeven leeft.
45 Hier nae jóóken alle grijsen,
Alle dwaesen, alle wijsen,
Die 't maer hebben eens geproeft,
Ijder hoopt wat hij behoeft.
D' ouwde waent dat hij verkindren,
50 En zijn jaeren zullen mindren,
Afgedreve door dat zap.
Dwaesheit zoekt 'er wetenschap.
Wijsheit zoekt 'er malligheeden,
Maer gezult in eek van reeden,
55 Dat haer 't groen en 't gajl vergaet.
Nut is neskheit bij de maet.
Nae de zoetheit wappert zotheit:
En de vroetheit nae verrotheit.
Want haer rijpheit al te groot
60 Lejdt een leeven als een' doot.
Des met grillen vande gekken
Wijsheits drooghte wel te spekken,

21) tafellestjes, „dessert“. Aant. van Hooft. 22) zaedzaamheit, verzadigdheid. 23) achternaertjes, „collation“. Aant. van Hooft. 24) verfroyt, vervroolijkt; ter slaepgang, als zij gaan slapen, des avonds. 30) kraenekeelen, zijne ooren werden als 't ware kelen, halzen van een kraanvogel; dus lange, dunne halzen, waarin de spijs lang blijft, voordat zij in de maag komt. 35) brandt, brandende hitte; nae bron, naar het water. 37) jeughjes, jonge lieden. 38) zoo die, zoowel die. 39) zond, zonde. 41) drijven, beweren. 43) vergeeft, weggeeft. 49) verkindren, jong worden. 54) gezult in eek van reeden, niet flauw, geestig. 55) dat haer 't groen en 't gajl vergaet, zoodat ze niet denken aan mingnot. 56) nut is neskheit bij de maet, malligheid, dwaasheid met mate kan geen kwaad. 57) wappert, helt over tot, neigt tot, staat dicht bij. 58) vroetheit, wijsheid.

- Recht is datmen zich verpijn,
Als' in reën gepepert zijn.
- 65 Rijmers zulk gerecht opzetten,
Welker praghtighe banketten
Kittelongighs niet ontbreekt,
Als Apol den zeghen spreekt.
Zulke suikerzoete zaekjes,
- 70 Zulke geurtjes, zulke smaekjes
Overlang men kauwen moght
Wt het vroolijk vroede voght,
't Welk dat borst der Poësjie
Hujghens nijver als de bije
- 75 Met de meeste miltheit straelt,
Had het aen u niet gefaelt,
Haeperhandt des zachten zettters,
Vande logge loode letters.
Letter zetter spoejt u yet,
- 80 Ende let ons langer niet.

Xber. 1624.

AEN DEN HEERE **CONSTANTIN HUIGHENS.**

RIDDER ETC.

OP ZIJNE

LEDIGHE WREN.

SONNET.

- Pooght ghij, met vliet van rouw, Gods toornevliet te stóppen,
Voor koninginnen oor, een perl in elke traen.
Al wat uw' zanglust weeft, in 't juighen, zie jek aen
Voor purper, tot verbandt van koninklijke kóppen.
- 5 Zoo strooijt de droeve dauw bekoorelijke dróppen,
En breekt, met sprenklen blank, het bloosen van de blaën,
Als d' ongerepte roos 't ontmommen dar bestaen,
En dat de nuchtre zon wtkipt de koele knóppen.
- 10 Al wat uw' pen ontmoet, zij zinkt 'er grondigh in,
Doorwroet de donkre mijn, en spit, met spitsen zin,
Het diepe wonder wt, dat t' schuil liep inde zaeken.
Dit 's meer. Die meenighmael dat wonder wel doorgrondt,
Vindt daer niet wonders in dan uwe wondre vondt.
Des moet hij van uw' geest der wondren wonder maeken.
April 1625.

63) *recht is datmen zich verpijn*, het is goed, dat men tracht, er naar streeft. 64) *als' in reën gepepert zijn*, als die grillen, grappen geestig zijn. 67) *kittel-longighs niet ontbreekt*, waaraan niets ontbreekt, dat de tong kittelt, streelt. 71) *overlang men kauwen moght*, had men reeds lang kunnen smaken. 77) *haeperhandt*, telkens ophoudende hand; *zachten*, langzamen. 80) zie bl. 208 vs. 142.

Pooght ghij. Volgens hs. A. 1) Deze regel ziet op de Biddaghs-bede, het eerste der Nederlandsche gedichten in de Otia. 4) *tot verbandt*, enz. om den schedel van koningen te sieren. 7) *ontmommen*, zich ontmaskeren; *dar bestaen*, durft wagen, ondernemen. 8) *nuchtre*, die vroeg op is, de ochtendzon; *wtkipt*, doet uitkomen, opengaan.

OP DE LEDIGHE WREN

VAN DEN HEERE

CONSTANTIN HUIGHENS.

- Oorenstrikken, zieljachts gaeren,
Hartenetten, zoete snaeren,
Banden die mijn zinneroer
Vaster boeyt, dan eenigh snoer
5 Van bekooringh, de gemoeden
Die zich voor geen' wellust hoeden;
Kronkelkoorden rank en slujk,
Die, van levendigen bujk,
Uw' geslacht en afkomst rekent,
10 Ende maekt den dooden sprekendt;
Lange lijven wervelvast
Staend' aen hals en bujk gepast,
Yder nae zijn' eisch gewrongen;
Tongen, buitenmondsche tongen
15 Van de gallem-rijke Lujt;
Waeghens die de klanken krujdt
Van de hongerige keelen,
En met haer als uw' gespeelen,
Trouwlijk op en neder gaet,
20 In een' maetschappij van maet;
Neuryzieke stemmeslingers;
Tolken van geleerde vingers;
Ach wat is 't u wel gelukt
Dat u Hujgens dujme drukt!
25 Hemel-hoogh wel moogt ghy vrylijk
Stoffen op zoo hoogh een hijlijk
Als ghy door zijn handt-geprangh,
Doet aen zijn doorluchten zangh.
Zangh, die, met haer staetig swieren,
30 Slaet de maet van goë manieren;
Die door wrevel' ooren wringht,
En met deftigh smeecken dwinght.
Zangh die met de geur der reden,
Wufte zinnen kan doorkneeden;

Oorenstrikken. Volgens de eerste uitgave der Otia van Huygens, 1625; zie Worp II, bl. 327. 1) *zieljachts gaeren*, garen, waarmede men zielen kan vangen. 7) *kronkelkoorden*, de snaren; *slujk*, dun. 8) *van levendigen bujk*, van de buik van levende dieren. 10) *den dooden*, nl. van de luit. 11) *wervelvast*, met schroeven vastgemaakt. 13) *nae zijn' eisch*, zooveel als noodig is, om den juisten toon te geven. 14) *buitenmondsche*, die niet in den mond zitten. 16) *krujdt*, voortduwt, draagt. 17) *hongerige*, naar zang dorstende. De tongen (snaren) dragen de klanken. 18) *op en neder gaet*, accompagneert, begeleidt. 20) *in een' maetschappij van maet*, in overeenstemming van maat, harmonisch, zuiver. 26) *hijlijk*, huwelijk. 27) *handt-geprangh*, het drukken, tokkelen van zijn hand. 30) *slaet de maet van goë manieren*, aangeeft, toont, leert hoe men zich behoort te gedragen; goede zeden onderwijst.

- 35 Die de tongh tot lof bereidt
Nevens 't hart ten Hemel leidt:
Die met neep van schrander schempen
Weet de wullepsheit te stempen;
Dieze te gencesen weet,
40 Met een baetelijke beet.
Die den wettelijken Hijmen
Heerlijk maekt met rijpe rijmen;
Wel ook waerschouwt voor het quaet
Van den ingetoomden staet:
45 Die in pracht van mommerijen,
En de vrolijkheit van 't vrijen,
Aen den dagh brengt geen en vondt
Als die zoet is en gezondt.
Zang die met een kluchtigh praeten
50 Geeft in print verscheide staeten,
En een' yder weeten laet,
Wat 'er in het zijn, toestact.
Zang die de gestemde Steden
Door de slaverny gestreden
55 Loffelijken draeven doet,
Boven Spanjes overmoedt:
Die de Dorpen van het ouwde
Rijn en Delleflandt, bevrouwde
Met een' Maeghd, wiens eergeklank
60 Hen zal hoën voor ondergank,
En all' eeuwen door doen dujren,
Beter als de Goën de mujren
't Werrek hunner handen, deën,
Ruchtbaer door een licht' Heleen.
65 d' Ouwde blinde die beschreven
Troyes doodt heeft tot haer leeven,
Deed wel zeven Steeden t' schrap
Staen om zijne burgerschap.
Wat wil ons dan oorloghs naeken?
70 'k Hoor, jck hoor verscheide spraeken
Heftigh en in arren moë,
Roepen, ons hoort Huygens toe.
Caesar wil zijn Tienders wenden
Medicj zijn' brujne benden

35) *die de tongh tot lof bereidt*. In de Bibel-stoff, 3de boek der Otia. 37) *schrande*, scherp, vinnig. 38) *stemp*, stuiten; in het Costelyck Mall. 40) *baetelijke*, heilzame. 42) in een paar bruilof-dichten. 43) in den *Misogamos*, door Hooft vertaald onder den titel *Huwelyxhaeter*. 44) *van den ingetoomden staet*, van het huwelyk. 45) *in pracht van mommerijen*, in *Dessain de l'entrée du ballet présenté à la Reine de Boheme*. 50) *geeft in print*, in de *Zedeprinten*, in de Otia *printen* genoemd. 52) *toestaen*, toebehoort. 53) *gestemde steden*, in de Stedestemmen. 54) *door de slaverny gestreden*, die door strijd de slavernij te boven gekomen zijn. 57) de *Dorpen*, met een opdracht Aen Joffw. Dorothea van Dorp. 58) *bevrouwde*, eene vrouw gaf. 62) de *mujren*, de muren van Troje. 64) *ruchtbaer*, befaamd. 65) *d'ouwde blinde*, Homerus. 66) *tot haer leeven*, zoodat het bleef in leven, in de gedachtenis der menschen. Zeven steden maakten aanspraak op den naam van geboortestad van Homerus. 70) *verscheide spraeken*, de verschillende talen, waarin Huygens gedicht heeft. 73) *tienders*, decumani. Aant. in de Otia. De decumani waren de soldaten van het tiende legioen. 74) *Medicj*, „Giovanni de' Medici colle bande nere;“ aant. in de Otia.

- 75 Veld in; en hem doen door 't slaen,
 Roomer heeten oft Toscaen.
 Maer der Vranken glans de Groote
 Met zijn' draeken aen komt stoote'
 Die van verre schreeuwen hard,
- 80 Ist Bartas niet, 't is Ronsard.
 Doch my dunkt hy niet onstelt zeer
 Zeit, als oft hy op den Veltheer
 Zijn' genant van Nassauw wees;
 Gunt gh' hem my niet, geeft hem dees'.
- 85 Dees is ook een van de ranken
 Vande braeve stam der Vranken,
 Zulx hem meede rackt de roem
 Vande goude Lelybloem.
 Maer Prins Henrik, om het leeven,
- 90 Wil niet neemen als gegeven,
 't Geen hem, door geboorte, komt.
 Oft zijn tong de zanger kromt
 Schoon in drie besondre bochten,
 Hy en is ons niet ontvochten,
- 95 Roept hy, 'k waegh 'er aen een slagh,
 Zoo goedt recht niet helpen magh.
 Wijstmen, waermen onder Waelen,
 Ouw oft nieuwe Roomsche taelen,
 Emmer mondt van mensche von'
- 100 Die zoo wel zijn Hollandsch kon?
 Dus geraekt Europ' in roeren.
 Yder hoopt het wt te voeren.
 Maer de bittre Castiljaen
 Ziet het met een dwersoogh aen:
- 105 En, gelijk tot alle tijen,
 Vreede valt hem 't swaerste strijen.
 Maer hier is 't hem grooter spijt
 Vat te missen aen den strijdt,
 Overmits hy niet voor zijnen
- 110 Landsman Huygens ziet te mijnen,
 Die dat holle swetsen straf
 Leerde wel den blaeskaek af,
 Maer de betgesleepe spraeken
 Niet en wilde roestigh maeken
- 115 Door dat rompeligh gemor:
 En haer' gladdede keelen, schor.

77) *de Groote*, Hendrik IV. 78) *met zijn' draeken*, „les vielx dragons“. Aant. in de Otia. 80) *ist*, is het (nl. Huygens); *Bartas*, Guillaume Salluste, seigneur du Bartas (1544-1590); *Ronsard*, Pierre Ronsard (1524-1584), twee in dien tijd beroemde dichters. 83) *zijn' genant van Nassauw*, zijn naamgenoot van Nassau, prins Hendrik, zooals men Frederik Hendrik toen meestal noemde. 86) *vande braeve stam der Vranken*, door zijne moeder Louise de Coligny. 89) *om het leeven*, om den dood niet, volstrekt niet. 91) *komt*, toekomt. 92) *oft zijn tong enz.*, of hij ook al in drie verschillende talen zingt. 97) *wijst men enz.*, kan men iemand aanwijzen onder Franschen, Romeinen of Italianen, die zoo goed zijne taal verstond als Huygens zijn Hollandsch? 102) *het wt te voeren*, te slagen. 106) *valt hem*, is hem. 107) *spijt*, verdriet. 109) *niet - ziet*, geen kans ziet. 110) *te mijnen*, zich toe te eigenen. 113) *betgesleepe*, zoetvloeiender, welluidender. 115) *dat rompeligh gemor*, dat stroeve, eentonige geluid.

- Maer daer zie ick als Sabijnen
Met het open hayr verschijnen
Maeghden die door zang-gevley
120 Steuren al dat veltgeschrey:
Om te stillen dese bujen
Laeten zy zich dit verlujen.
Eedle volken die vermaert
Zijt voor 't puik van 't puik der aerd
125 d'Eere die u doet krakkeelen
Is wel met gemoë te deelen.
Roomer en Toscaen en Vrank
Moet genoegh zijn dat de klank
Van de Constantijnsche nooten
130 Hem te weenigh docht te vlooten,
Zoo zy niet geraekte meë
In hun' volle taelen t' Zee.
Zijn' geboorte, dat 's een ander.
Niemandt als de Nederlander
135 Heeft daer yetwes eigens aen.
Hollandt heeft hem hooren slaen,
Hollandt hooren geven knipjes,
Met de teere vingertipjes,
Op 't getakel van de Luyt.
140 Effen was zijn suigen wt.
Hollandt zal u wel verhaelen
Hoe gepaerde Nachtegaelen
Voor een' slaepdrank schonken hem
Haere schelle waeterstem;
145 En, met op en af te vliege,
Deeden hobblen in de wiege
't Kleene wichjen; dat, al eer 't
Haere lijmen had geleert,
Scheen, aen zijn gesnikte kreuntjes,
150 Bezigh met gedicht van deuntjes.
Lijdt dan dat daer roem af draegh
Het geweest van 's Graeven-Haegh.
'k Sie dat yder vat de lessen
Van de Rey der zanggodessen
155 En soo ras zy vreë geboo',
All' de gramschap, van de zoo.
Maer zoo groot een' twist met dichten
d' Oogheloose zanger stichten
In zijn' eeuw kon: en nu weër
160 Grooter Huygens als Homeer.

117) *Sabijnen*, Sabijnsche maagden. 118) *open hayr*, loshangend haar. 122) *laeten zy zich dit verlujen*, zeggen ze het volgende. 126) *met gemoë*, in vrede, goedschiks. 129) *de Constantijnsche nooten*, de zangen van (Constantijn) Huygens. 130) *vlooten*, vloten. 133) *een ander*, iets anders. 139) *'t getakel*, de snaren. 140) *effen was zijn suigen wt*, nauwelijks was hij van de moederborst af. 144) *schelle waeterstem*, klinkende, glasheldere stem. 148) *lijmen*, het slepend gezang van den nachtegaal. 149) *gesnikte kreuntjes*, snikkend uitgebracht kreunen. 155) *geboo'*, geboden. 156) *van de zoo*, van de kook. 158) *d'oogheloose zanger*, Homerus. 159) *en nu weër grooter Huygens als Homeer*, en nu sticht Huygens weer grooter twist dan Homerus.

DE XLVe PSALM.

Mijn togtigh hart reedt toe om aen te vangen
Yet, dat verdoof all' andere gezangen.

- Mijn geest wort vlug, en opvaert, om nae reên,
'T verheven lof eens koninx wt te breên.
5 Gelijk een pen van wisser handt bewoghen
Haer' konst ontvouwt met voeghelijke tooghen;
Zoo wensch mijn tong te wejden; en dien val
Met zijnen swier mijn rijm naebootzen zal.

- Bij u, o schoonst', in schoonigheit geleecken
10 Blijft alle jeughd van schoonheits eer versteeken;
Gelijk als swight elk lidt, hoe groot in bóogh,
En strijkt zijn roem voor d'edelheit van 't óogh.
'T korael uws monds, die lippen liefbesneeden
Staan nae den standt van inborsts lieflijkheden.
15 De zeghen Gods, die alle rampen stujt,
Houdt u daerom beschut, eeuw in, eeuw wt.

- De djere riem vermaelt met perletejkens,
'T gevest gesmeedt vol blinkend' oosterkejkens,
Aen staele kling, in guld' yvoore scheë,
20 Prael' op uw' dy', en mann', o heldt, uw schree.
De koning leef. O godlijk personaedje,
Het mildt geluk verliev' op deez' sieraedje,
En sleep u nae. Trek op, der Trouw te baet,
Ter armen hulp, gerechtighheits soldaet.

- 25 Uw' rechterhandt u wondren zal met slaeghen,
En baeren schrik, en vlucht, en nederlaeghen;
Uw scherpe pijl ontornen, met zijn' móórdt,
In 't midden zelf, der vijanden slaghoórdt.
Uw' tróon en weet van wanklen nocht van zijghen,
30 Nocht mijn, nocht storm en zalz' aen 't glijen krijghen.
Tot uwent staegh de scepter blijft gehujst,
Dien billijkheit u vestight in de vujst.

Mijn togtigh hart. Volgens hs. A. 1) *togtigh*, begeerig; *reedt toe*, maakt zich gereed. 2) *verdoof*, overtreffe. 4) *wt te breên*, te verbreiden. 5) *van wisser handt*, door een wisse, zekere hand. 6) *voeghelijke tooghen*, fraaie trekken. 7) *dien val*, die schoonheid. 10) *versteeken*, verstoken. 11) *boogh*, roem. 14) *staen nae den standt van*, evenaren in schoonheid. 17) *djere*, kostbare; *vermaelt*, geborduurd, versierd; *perletejkens*, figuren van paalen. 18) *oosterkejkens*, ooster-sche edelgesteenten. 20) *mann'*, geve mannelijkheid, krijgshaftigheid aan. 25) *u wondren sal*, zal u wonderen „baeren“. 27) *ontornen*, vaneen scheuren. 28) *slaghoórdt*, slagorde.

Gelijkdoens lust heeft uw gemoedt bevangen,
Die afkeer maekt van goddelooze gangen,
35 En dat u God, ver boven uws gelijk,
Met zijn' genaed' en vreughdezalve strijk'.
Komt ghij, met staet, ter hooghe poort wtreedē
Van 't elpen slot, zoo aessemē uw' kleeden
Een zoete lucht van kassia, waer meē
40 Gebrooken is de myrrh' en aloë.

De dochters preusch der koningen en heeren,
Vermast van pracht, uw' heerlijkheit stofferen.
Hoe blinkt de brujdt, die t'uwē rechter staet!
Van haer gezeet, is klinkklaer goudt de draedt.
45 Hoor, deirn', en vat, hier is de knoop geleghen.
Als met een spons, schik wt het hart te veeghen
Uw maeghschap breedt, en wat de Nijlkant dorst;
En hang het heel aen uwen oppervorst.

Uw schoonheit zal zoo doend' hem 't hart ontschaeken,
50 En met een' vlam, die zelden slujmert, blaeken.
Bught vrij de knie. Uw eer in ootmoedt lejdt.
Hij is uw Prins. Aenbidt zijn' maejestejt.
De Jofferschap der heerschende geslachten
Van 't trotse Thyr, zal aen uw drempel wachten,
55 Om, met schenkaedj' en overheusse groet,
Te vallen u, als ghij verschijnt, te voet.

Bey rijkdoom u zal smeeken en gemeente.
O koninx kindt, hoe steekt ghij in 't gesteente!
Het binnenst is nae 't bujtenst t'eenemael,
60 En alles stijf van 't gloorende metael.
Als hoflijk ghij komt t'hujs den bruidegoome,
In pausgewaedt, met gebordujrden zoome,
Wat hebt gh' een schaer gespeelen tot geley,
En maeghdenstoet, in orden van een' rey!

65 Zoo trekken heen die heughelijke troepen,
Door dommeldrang, en heiltoewenshend roepen,
Ter braeve burgh. De groote deuren gaen
Aen weêrzijd' op, u wijken, en ontfaeën.
Uw' afkoomst oudt, die eeuwelijke rije,
70 Van overheên der Memphisch' heerschappie
Verrijsen zal in uwe kindren, wien
Hun lot zal zijn der werelt te gebiēn.

Gelijkdoens lust, lust om tegenover allen rechtvaardig te zijn. 37) *met staet*, statig. 40) *gebrooken*, gemengd. 41) *preusch*, deftig, fier. 42) *vermast*, beladen. 44) *gezeet*, gewaad. 45) *schik wt het hart te veeghen*, veeg uit uw hart, vergeet. 47) *en wat de Nijlkant dorst*, de liefde voor uw vaderland? 51) *lejdt*, is gelegen. 52) *prins*, vorst. 59) *nae*, overeenkomstig. 62) *pausgewaedt*, gewaad als dat van een pauw. 66) *dommeldrang*, het zich verdringende, juichende volk. 67) *braeve*, aanzienlijke, weidsche; *gaen* — *op*, gaan open, wijken voor u en ontvangen u. 71) *wien hun lot*, wier lot.

O zaeligh paer, dat straelt als hemellichten!
Indien de dootd ontworstelen mijn' dichten,
75 Uws klaeren naems doorluchtighe geschal,
Van lidt tot lidt, de naeneef hooren zal.
Alzoo dat u de volken zullen danken,
Met eenen zin, in veelerleye klanken,
Al 't aertrijk om; en nemmer, nemmermeer
80 En zal de glans besterven van uw eer.

April 1625.

SONNET.

FANTAZIJ.

Ghij minnaers, dien, door brandt, het waetrend' ooghe ziet,
Die steen in traenen weekt, die balken bujght met klaeghen
En doet liefs wederzin den naem van wreetheit draeghen,
Indien ghij dingt nae loon, wt liefd' en dient ghij niet.
5 Met ander scherp, de God, dien jck ten doel stae, schiet;
Zijn vlamme blust mij 't vier van eighen welbehaeghen.
De zinlijkheên van haer, wier lust mijn lusten jaeghen,
Zijn deughden in mijn' zin. En wee, dien deughd verdriet.
O mannelijke min, die voor genae de neenen
10 Zoo wel neemt als de jaen; ghij loopt geen blauwe scheenen,
'T moet wezen uw meesters haer wil al eer ghij vrijt.
Me vrouw en belgh 's u niet, dat jck het smeeken schuwe.
Ik wacht slechts op geboôn. Zoo dappr een schoon als 't uwe
Met kraftelooser liefd als dees', zich niet en lijdt.

HARDERSKOUT

Haeghenaer. Bosman.

Haeghenaer.

Uw troony, Bosman, en het waelen van het weesen,
Oft ghij uw spraek verbijt, mij hebben voorgelesen
'T verloop van uwen geest, een wijl nu, dagh op dagh.
En soo men op gelaet zijn gissing vesten magh,
5 Ick speur, ujt eb en vloedt van wangeroot, wt repping

75) *doorluchtighe geschal*, de heerlijke, voortreffelijke roep. 76) *naeneef*, nakomeling. 80) *besterven*, verflauwen.

Ghij minnaers. Volgens hs. A. 1) *ziet*, ziedt. 7) *zinlijkheên*, begeerten. 13) *zoo dappr een schoon als 't uwe*, zulk eene uitnemende schoonheid als gij zijt. 14) *met kraftelooser liefde* enz., is niet tevreden met zulk eene flauwe liefde.

Harderskout. Volgens hs. A. Met *Haeghenaer* wordt Huygens, met *Bosman* Hooft en met *Gloorroos* Susanne van Baerle, de dochter van Jan van Baerle, aangeduid. 1) *waelen*, veranderen. 5) *repping*, beweging.

- Van wenkbraeuw en van oogh, in u een heele schepping
Van eenigh nieuw gemoedt: doch kan noch niet verstaen
Wat dat het worden wil. Nu heft ghij deuntjes aen
Veel wilder als het woudt, veel scharper als de dóóren.
10 't Vee staet en gaep't 'er nae, maer heeft 'er nae geen' óóren.
Ook breekt ghijz' all den hals, en stort in sufheit, rad,
Zoo plompverlooren, oft uw' ziel de slaepsucht had.
Werkt in u bosgodin oft stroomgodin bij tijen?
Oft vult u vaeder Pan met heilghe raserijen?
15 Want jck heb wel gehoord, datmen door zulk geweldt
Nu boven menscheidt vlieght, dan onder beestheit valt:
Gelijk den sterfer (las!) geen grootheit kan gebeuren,
Oft z' heeft haer wederwight. Ghij plaght mij, hier te veuren,
'T ontslujten wel uw' borst, doen ghij mij, vroegh, en laet,
20 Hadt hangen aen den riem, en hielt voor nauwsten raedt.
Daer waere vrundschap eens wat wortels heeft geschooten
Zij gaet 'er nemmer wt. En 't zoetst dat oyt genooten
Van vrundschap weesen moght, is hartenmaetschappij.
Uw vreughde bid jck dan, oft droefheit, deelt met mij,
25 Dien ghij wel mooght het pit van uw gedaght betrouwen.

Bosman.

- Verholen zoek jck niet, o Haeghenaer, te houwen
'T geen in mijn' boesem broejt. Ook is het geenssins van
Zulck eenen aerdt, dat het versteeken worden kan.
Wat lidzaert wist, met list, zich ojt zoo te behelpen,
30 Dat hij verschafte raedt om vlamme te bestelpen,
Dat zij niet wt en keek? En oft jck schoon voor mom
Zaegh in dit stuk te gaen, zoo zie jck niet waerom.
De vlamme, die mij blaekt, gaet bujten het betaemen,
Mijns oordeels, niet, dat jck mij haerder heb te schaemen.
35 De min van Gloorroos is 't, die mij mijn' ziel herbaert.

Haeghenaer.

- Wie is 't ook, dien de min, oft wie, dien Gloorroos spaert!
Rampsaeligh knaepjen, noemt ghij dat herboortenisse?
De gladheit van een slang, de sprenklen van haeghdisse
Al zijne lekk'r' in 't óógh, met sulck een onbescheidt
40 Bekooren niemandt, dat hij daer sijn liefd op lejdt.
De forsse Gloorroos swight voor traenen nocht gebeden,
Zij bralt met bitter woên, en met moorddaedigheden.

10) *staet en gaep't*, staat te gapen. 11) *breekt ghijz' all den hals*, ook verknoot, bederft gij ze alle. 14) *raserijen*, geestvervoeringen. 17) *sterfer*, sterveling; *gebeuren*, te beurt vallen. 20) *doen ghij mij hadt hangen aen den riem*, toen ik altijd aan uwe zijde was. 20) *nauwsten*, meest vertrouwden. 29) *lidzaert*, schalk, loos mensch; *zich behelpen*, zich helpen, zich redden. 31) *oft jck schoon*, of ik nu al; *voor mom gaen*, gemaskerd ga, mijne liefde zoek te ontveinzen. 34) *haerder*, voor haar. 35) *herbaert*, een nieuw leven schenkt. 38) *sprenklen*, vlekken, spikkels. 39) *lekk'r'*, schoon, verlokkend; *met zulk een onbescheidt*, op zulke eene dwaze wijze.

- Haar eer is ongenac. Voor zeghe rekent zij
'T vertwijflen van Verveen, en Wouters raeserij ;
45 En dat zij Eelhart ziet zijn blijden geest verslimmen ;
Dat Dierrijk als copij van d'onderaardsche schimmen,
Versleeten slingren gaet, met geenen vastren voet
Dan 't lijveloose volk, bij Plutoos straeten, doet.
Ick swijgh van Ypenaer, van Lindeman, en hondert
50 De fraeyste van 't gewest, dien zij de zinnen plondert,
Dat zij nauw weeten oft zij voor oft achter gaen.
Hunn' arme beesjes zijn niet betr' als zij daer aen.
En niettemin het vel, de verw, 't vernis der óóghen,
Die met een heet vergift de menschen wt doen drooghen,
55 Die looptmen achteraan. Wat hoeftmen dan zoo bang
(Ach, zegtme doch) te zijn, voor haeghedis en slang ?
Ouw' Eerrijk ('t heughtme pas) te zingen, tot een leering
Van onsen landtraedt, plagh: „O mannen als de neering
„Het eene dorp soo vet en grof mest, dat het vast
60 „All' ander' over 't hoofd, in maght en weelde, wast ;
„Als 't een geslacht van 't dorp komt 't ander t' overtreffen
„Zoo verr' als, boven braem, de beuken sich verheffen ;
„Dan gaet het nemmer wel. Een voet zoo groot als 't been,
„Al waerse noch zoo schoon, misstaet het niet alleen,
65 „Maer is een last van 't lijf. Gelijkheid houdt de zeeden
„En 't recht in hunne kraft, en yder doet betreden
„De wegh van zijnen plicht. Maer al wat, boven maet,
„In grootheit wtsteekt, los, en lichtlijk, zijdgang, gaet.”
Wel maekt dit Gloorroos waer, door dien dat alle wijven
70 Haer schoonheit zeilt verbij. De gansche jeughd laet drijven
Door deese minnezorgh, de zorgh van alle ding.
Wat staet 'er boogaerts wildt en roept om haevening ?
Wat gaen 'er koeyen met haer' ujdres overlaeyen ?
Wat lejdt 'er landts vol gras, dat noodight tot het maeyen ?
75 Wat klaeght 'er koorens, dat gewiedt wordt niet genoegh ?
En wat al akkerkorst verlangt 'er nae de ploegh ?
Waer 't dat d' halssterke maeghd noch yder veronwaerde
Op eenen nac, en dien tot haeren man aenwaerde,
Ick zagh er door. Maer zij en acht 'er (las!) niet een.

Bosman.

- 80 Ach! laster Gloorroos niet, in alles heeft zij reën.
Slae 't oogh maer op. Gelijk als boven het bekroosen
Het versgewassen schaep heeft recht te zien verkoosen
Zijn sujverlijke wol; gelijk gewilde róós
Té magtigh is, in verw en reuk, de tijdeloos;
85 Gelijk zich Pan zijn leest moet bij Diane schaemen,
Zoo wint het Gloorroos af de schoonten altesaemen.

45) *verslimmen*, slechter worden. 48) *lijveloose*, lichaamlooze; *bij Plutoos straeten*, langs de straten van het rijk van Pluto, de onderwereld. 59) *grof*, dik, zwaar. 70) *laet drijven*, verwaarloost. 72) *wat*, hoevele; *haevening*, verzorging. 77) *halssterke*, onbuigzame, trotsche; *veronwaerde*, haar onwaardig keurde. 79) *ik zagh er door*, dan zag ik er een gat in, dan zag ik uitkomst. 81) *bekroosen*, vuile. 83) *gewilde*, gezochte. 84) *de tijdeloos*, de tijloos. 86) *schoonten*, schoonheden.

- Wat wilt ghij, dat die handt, die, met haer sneeuw, verblent,
 Zich in de vingren van een houten harder ent'?
- Ent dan de pers' op eik. Wat wilt ghij dat die haeren
 90 Die met haer' fijnt' en glans beschaemen 't dierste gaeren,
 Aen eenen lompen arm, verstrekken waerde boey?
 Naejt dan de sak met zijd', en hujft met goudt de koey.
 Wat wilt ghij hebben? dat dat schaepemellexzopje,
 Die blanke stremsel van dat poeselighe kropje,
 95 Door zeedeloosen mondt gesooopen werd? die blaên
 Van versse roosen, daer haer wang meed' is gelaên,
 Wat wilt ghij, segt doch, die doen leesen ende stróóken
 Van lippen, die de zon deed drooghen en verschróóken?
 Die lieve lipjes voort, zoo gloejende zoo vars
 100 Als tussen 't sujr en 't soet, de glimp is van een kars,
 Wat wilt ghij, dat een boer die met zijn grooven aessem
 En lucht nae swaere spijs, onhebbelijk bewaessem?
 Laet dan het kalf vrij toe dat het de room inslok;
 En geef de rooselaer ten besten aen den bok.
 105 Laet dan, al leschtse dorst, bet als de koelste stroomen,
 De karmosijne kars vrij rotten op de boomen.
 Wat wilt ghij? dat die klaer' en krachtigh' ooghen, wien
 De veerverwonne zon haer' waeghen hoort te biên,
 Die tintelstarren, daer de starren die gaen doolen
 110 Aen 's hemels welfsel, niet bij zijn dan doove koolen,
 Met maetrijk swieren van haer straelen, spreeken aen
 De geene die zich niet op hunnen loop verstaen?
 Dat meer is, yder boer en wachter van de schaepen,
 Zich aen de bujtebast van 't lichaem blijft vergaepen,
 115 En niemant en belonkt het geen, daer allermeeft
 De liefd op staerren moest, de gaeven van haer 'geest:
 Dien goddelijken geest, die op haer voorhoofd schildert
 Dat lieffelijk ontsigh dat d' allerwoest' ontwildert:
 Dien goddelijken geest, die all' der dingen drang
 120 Die zonder naedruk zijn en luttel van verlang,
 Zoo zoetelijk belacht: maer, met doorvljmend' ooghen,
 Opvliênde tegens 't stejl, ontdekt, tot in den hooghen,
 De zaeken van gevolgh, welk' aen al wat 'er is
 Zijn geevende de wet, en de beweeghenis.
 125 Wat waent ghij Haeghenaer, dat zij magh zijn geneghen
 Om weeten waer de min van Swaentjen is geleghen;
 Wie Wolfaert in der daedt, wie dat hij vrijt in schijn;
 Van hoeveel morghen lands dat Bouwers brujkers zijn;
 Oft hoeveel beesten Dujf tot nog toe heeft gemolken?
 130 Zoo doen geen geesten, die met voeten treen de wolken.

87) *verblent*, verblindt. 89) *pers'*, perzik. 90) 't *dierste gaeren*, de kostbaarste draden. 92) *hujft met goudt de koey*, versiert den kop van de koe met goud. 95) *zeedeloosen*, ongemanierden. 98) *verschrooken*, verschroeien, rimpelen. 99) *voort*, verder. 100) *glimp*, glans. 105) *bet als*, meer dan. 108) *veerverwonne*, in de verte verwonnen. 118) *ontsigh*, ontzag; *ontwildert*, zijne woestheid ontnemt. 119) *drang*, menigte. 120) *verlang*, belang. 122) *opvliênde*, opvliegende. 123) *zaeken van gevolgh*, zaken, die gevolgen na zich sleepen, gewichtige aangelegenheden. 124) *beveeghenis*, en den loop der dingen bepalen. 128) *brujkers*, hoeven. 129) of hoeveel melkkoeien Dujf heeft.

- Haer lust is overleg van 't wightighe beledjt
Der wereltlike goôn; en, met bescheidenheit,
Te wikken hun bedrijf; te raemen op het naeuwste
Waer dat hun raedt op 't rijpst, waer die was op het raeuwste.
135 Noch dunkt haer dit een deun. Zij stijght met ijver óp
En voert zich krachtelijk tot aen des hemels tóp,
Zien wat de Wijsheit, die daer is ten troon geseeten,
Voor lessen leest; en voeght de werken nae haer weeten.
Dus komt in haer bedrijf te schitteren zoo zeer
140 Dat deftigh lachend licht van d' overblinkend' eer
Die wt de deughde sprujt met eeuwighe cieraeden
Van onverganklijk lof bekroonend' al haer daeden.
En is 't niet meer als reên dan dat zij, oudt en jonk,
Dat zij 't al steek aen brandt, en niemandt haer ontfonk'?

Haeghenaer.

- 145 En is 't niet meer als reên dan ook dat yder trachte
Van een onleschbaer vier zorghvuldigh zich te wachte',
En niemandt waen' te gaen van ongenaede vrij?

Bosman.

- 'K weet waer ghij wesen wilt. Ghij maekt beslujt dat mij
Geen beter lot en is beschooren als den andren.
150 Maer wijd hun wit en 't mijn verscheelen van elkandren.
Zij dienen al om loon: zijn meer sich selven vriendt,
Als haer. Ick dien alleen op dat zij zij gedient.
Zijlieden vol zijn van begeert om te genieten.
Ick stae nae niet van 't haer.

Haeghenaer.

- Dit kond u licht ontschieten.
155 De Liefde vlaejt alsoo den minnaer, in het eerst,
Maer maekt zich metter tijdt zoo maghtigh dat zij heerst
Bejd' over lijf en ziel, en doet hem deerlijk quijnen,
'T en zij zijn lief haer' zin laet' vallen op den zijnen,
En slujt' een vast verbondt van zoete zinlijkheên.
160 Gelooft mij, liefde pooght van twee te maeken een;
En als haer dat mislukt, zoo moet zij lodsigh glijen,
In zorghen zonder endt, en een mistroostigh lijn.
'T intoomen van die vlam vertrouw u selven niet.

132) *bescheidenheit*, verstand, oordeel. 133) *te raemen op het naeuwste*, zeer nauwkeurig na te gaan, waar hun beleid voortreffelijk was en waar het veel te wenschen heeft overgelaten. 135) *deun*, iets onbeteekenends. 138) *nae*, naar, overeenkomstig. 140) *dat deftigh lachend licht* enz., die achtbare, vriendelijke glans van de eer, die boven alles uitblinkt. 150) *maer wijd hun wit* enz., maar hun doel en het mijne verschillen veel van elkaar. 151) *vriendt*, genegen. 154) *ick stae* enz., ik sta naar niets van het hare. 159) *zoete zinlijkheên*, vriendelijke genegenheid. 161) *lodsigh*, krachteloos, zonder moed en veerkracht.

Bosman.

Indien het ongeluk wil dat het mij ontschiet,
165 Zoo dat dit vier met pijn mijn sinnen komt te snerpen,
Het zal mij des te bet haer' waerdigheen inscherpen.
En als 't gedacht van smart geklopt wort, zal het daer
Tot antwoord dit gelujdt op slaen; jck lijd' om haer.
Ten quaedsten dat de brandt mijn mergh en been vertere
170 En dat jck t' eenemael in eenen gloedt verkeere,
Opoffrende mijn zijn, haer wonderheên, ten dank,
En doe, gelijk de zon, een schoonen ondergank.
Want (ziet ghij 't niet?) de star der starren, nu zij daelen
Komt inde Westerzee, met fijner goudt van straelen
175 Zich ophult, en verheught der sterffelijken oogh
Bet, als doen in haer kracht zij midwegh hing om hoogh.
Maer evenwel zij zinkt: en eer wij kunnen stallen
Ons witgewolde vee, zal het de nacht bevallen.
Dies jck goên avont zeg.

Haeghenaer.

En jck u goeden nacht.

Bosman.

180 'T is altijdz dagh met mij tot dat mijn vlam versmacht.

Aug. 1625.

SONNET.

Het menschelijk geslacht, 't welk lichtlijk zich vermeet,
Droegh roem van dat het was zoo weerbaer t'aller zijen,
Dat het zich van 't geweldt des mingods kon bevrijen,
Behalven in het oogh, 't welk vaeken zich vergeet;
5 En, hem als laegh van moed, hooghmoedelijk verweet,
Dat hij, wt weêrstands vrees, de zinnen wist te mijen
Die bet gewaepent zijn, en quam met voordeel strijen:
Bravade die hem smart', en bitterlijken speet.
Mij koos hij tot bewijs van bujtenooghsche wonde,
10 En schoot, door 't oor, een pijl, die mij liefs lof verkonde,

164) *ontschiet*, niet gelukt. 175) *zich ophult*, dekt, zich het hoofd, tooit. 178) *be-*
vallen, overvallen. 180) *versmacht*, smoort, te niet gaat.

Het menschelijk geslacht. Volgens hs. A. 1) *zich vermeet*, te hoogen dunk van zich zelf heeft. 7) *quam met voordeel strijen*, kwam strijden, waar hij op zijne tegenpartij iets vooruit had. 8) *bravade*, pocherij; *speet*, verdroot. 9) *bujtenooghsche wonde*, eene wonde niet in het oog geschoten.

Zoo, dat eerbiedenis begeerte neêr deed slaen.
Maer nu jck vind, bij 't zien, meer dan jck hoorde kallen
Mij achting tochten doet; ontzich, in stoutheit vallen;
En d' opgeblaeze vlam schier, nae genaede, staen.

1 Sept. 1625.

ZANG.

Wijze: *Questa dolce Sirena*, etc.

O mijn' versonke zinnen,
Hoe zoet wordt ghij gezeelt,
Dewijl dat u van binnen
Almaghtigh' heusheit streelt,
5 En 't vlijmen van haer' vinnen
Met welkoom wonden speelt.

Me lief, me licht, me leeven,
Van al mijn lot het wiel
Wordt door uw' handt gedreven,
10 Daer jck zoo vlak in viel;
Ghij hebt mijn ziel vergeven,
Vergeeven jck mijn ziel.

Want ujt uw' aemend' óóghen
'T vergift zij dorstigh dronk.
15 Zich waenende te zóóghen,
Verswolgh zij vonk op vonk.
Ick, om haer te verhóóghen
Haer aen uw ziele schonk.

Des brandtz' om die te naeken,
20 Daer in te zijn gegrift;
En smelt van 't weldigh blaeken,
Dat ghij door 't ooghe zift.
Maer ghij kunt heelsaem maeken
Dit dubbele vergift.

11) zoodat begeerte naar wederliefde plaats maakte voor eerbied. 12) *kallen*, vertellen. 13) *achting*, het nauwkeurig aanschouwen, zien; *tochten*, verlangen, begeeren; *ontzich in stoutheit vallen*, en doet den eerbied overslaan tot stoutheid. 14) *nae genaede slaen*, smeeken om wederliefde. De datum is hier, evenals bij de zeven volgende gedichten in het hs. doorgehaald.

O mijn' versonke zinnen. Volgens hs. A. 2) *gezeelt*, gebonden. 3) *dewijl*, terwijl. 5) onder een *vinne* zal men hier in den eig. zin moeten verstaan, een *lancet*. De bedoeling is dat zijn hart door de „almaghtigh' heusheit“ getroffen is; dat daardoor de liefde zijn hart heeft gewond met eene welkome wonde. 10) *vlak*, geheel en al. 23) *heelsaem*, geneeskracht hebbende, heilzaam.

- 25 Want zoo ghij, in het steetje
Van mijne ziele, dart
Een kleen geneghenheetje
Mij gunnen van uw hart,
Verlichten zal het leedtje,
30 Dat nu mijn boesem smart.

- En zoo ghij d'eedle straelen
Vol vriendelijker geur,
Die op mij nederdaelen,
Maer daelen zonder keur,
35 Laet gaen om in te haelen
Mijn ziel, zij is 'er deur.

6 Sept. 1625.

BOEK VAN WIJSHEIDT IN SCHOONER HANDT.

- O ghij wijsheid, die begrepen
In het boek zijt, dat beneepen
Wordt door 't leenigh elpenbeen
Van die lieve vingerleên,
5 Wacht u. Dat besneeden dujmpjes
Leidt gewislijk op zijn lujmpjes
Met de rest der schooner handt,
Om de parkemete want
Te doorbooren, met zijn trekken,
10 En u naer het brein te steeken.
'T welk gelukt het haer, ghij zijt
Zekerlijk u zelve quijt,
Dwaelend' in bekoorlijkheetjes
Van zoo lodderlijke leedtjes.
15 Dus zoo sprak, met ijdlе zin,
Ick der wijsheit wijsheit in.
Zij voorsienigher, beloegh de
Zotte zorggh, en t'antwoordt voeghde:
„Baet is tegens alle schae.
20 „Zoo jck mij verliezen gae
„In dat blank geblaeuwт met aëren,
„Winnen zal jck heele schaeren
„Wederomme, die getróont
„Door de poeselighe schóont',
25 „Mij met yverighe zinnen
„Zelve zullen koomen vinnen.
„Maer, verlooren gaen? Wie kan 't
„In een zoo behouwen' handt?"

9 Sept. 1625.

25) *steetje*, plaatsje. 26) *dart*, durft. 32) *vriendelijker*, vriendelijke. 34) *zonder keur*, zonder dat gij mij als de uitverkorene beschouwt. 36) *zij is 'er deur*, dan is zij door het lijden heen.

O *ghij wijsheid*. Volgens hs. A. 5) *besneeden*, schoon van vorm. 14) *loddelijke*, bekoorlijke. 17) *voorsienigher*, beter vooruitziende, verstandiger. 26) *vinnen*, vinden, opzoeken. 28) *behouwen'*, schoon gevormd; tevens woordspeling met „behouden“.

VOLMAEKTE MONDT, KONZE KUSSEN.

Vleesrobijnen, leenigh krael,
 Mondtjen minnelijk van tael,
 Kramosijnsatijne boordtjes,
 Oft ghij schoon die zijde woordtjes
 5 Met een schrandereit gemengt
 Wonderlijk ter wereld brengt;
 Oft gh' in lustighe geluitjes
 Levert lovren, bloemen, frujtjes,
 Van het geesjen eener maeght,
 10 Dat, eer 't is gewortelt, draeght;
 En, door zulke lekkernijen,
 'T pijk van geesten onser tijen
 Zoo verlokt, verlejt, veraest,
 Dat, met duldelooser haest,
 15 Yder pooght te swelghen inne
 Hoek en hangel haerder minne,
 Eer hij naedruk overwoegh;
 Dit en is noch niet genoegh.
 Oft ghij ook de toverstemmen,
 20 Om te vaster hen te klemmen,
 Schoon verzelt met klujsterklank
 Van een zielsuighende zank,
 Met die geur van aem, die lachjes;
 Noch gebreekt 'er aen uw' krachjes.
 25 Wilt ghij dat zij u volmaek'?
 Bidt haer dat haer borsje black',
 En met bevend klevend reppen,
 Zij u leer dat brandtje kleppen.
 Maer hoe hoogh zoud' dan het mijn
 30 Boven alle hujsen zijn!

16 Sept. 1625.

SONNET.

Sint dat meljdelooz' en overbolghe ramp
 Aen haer, die was mijn dagh, de lichten heeft geloken,
 En dat mijn zoete brandt verkeerd' in bitter smooken,
 Bestelpt van wightigh wee, en doodelijke damp,
 5 Die willen dat jck krimp, en rouw op rouwe klamp,
 En heeft mijn geest noit lucht van lichtenis geroken,

Vleesrobijnen. Volgens hs. A. 3) *kramosijn*, karmosijn, purper. 4) *oft ghij schoon*, ofschoon gij. 10) *draeght*, vrucht draagt. 13) *veraest*, verlokt. 14) *duldelooser*, duldelooze. 17) *naedruk*, de druk, het lijden dat er op volgt. 22) *zielsuighende*, die de harten steelt. 24) *gebreekt*, ontbreekt. 25) *zij* = de maagd. 27) *klevend*, bedeesd, schuchter; *reppen*, bewegen. 29) *het mijn*, mijn brandje, mijne liefdevlam, mijn liefdegloed.

Sint dat meljdelooz'. Volgens hs. A. 1) *overbolghe*, zeer verbolgen. 2) *haer*, Hooft's vrouw Christina van Erp; *lichten*, oogen. 5) *klamp*, ophoop. 6) *lichtenis*, verlichting.

Voor dat, Arbele, ghij in 't hart mij vier quaemt stoken,
Het welk ontsteken schijnt aen mijn geleschte lamp.
Zoo heeft, u, de natuÿr, met gulle gunst omvaedemt,
10 En heughlijk' heerlijkheên uw' ooghen aengeâdemt,
En 't adelijk gelaet geaert naer achtbre stam.
Die vorstelijke swaey van zinnelijke zeden
En zoete staetlijkheit, mijn droef gemoedt versmeden,
En heldren van zijn roest in deeze versse vlam.
17 Sept. 1625.

SONNET.

Vive image d'honneur, pourtrajt sans aultr' exemple
Qui tenant raccujllie, aux cercles des beaux jeux
Toute la majesté des cercles des hauts cieulx,
En fajs, en peu de lieu, une monstre plus ample:
5 Si le destin permet, que ta douçeur contemple
D'un rayon de faveur, le zele de mes voeux,
De les tant vous feray de sacrifices, qu'eux
Suffiront, pour en estre a toy basty un temple.
Permits m'en seulement le drojct de patronat.
10 Toutes les fonctions d'un grand pontificat
S'y administreront par mon ame en personne.
Jamajs n'y manqueras d'un feu perpetuel.
Voyre de flamm' et feu sera mesme l'autel:
Car mon coeur allumé pour autel j'y ordonne.

OOGHEN.

Ooghjes levendighe staeltjes
Vande schitterenste straeltjes
Die de zujvre zonne schiet,
Herwaerts nae der aerde niet,
5 Maer ujt haer veel klaerder óóghen
Die gewendt zijn nae den hóóghen,
Daer zij meê, den hemelliên
Is gewoon goên dagh te biên:
Is uw jeughje noch zoo jonkjes,
10 Dat ghij die, die diere vonkjes

8) *geleschte*, uitgebluschte. 9) *gulle gunst*, hartelijke genegenheid; *omvaedemt*, omhelsd. 11) *en 't adelijk gelaet*, enz. en aan het aangezicht een vorm en eene houding gegeven, overeenkomstig den achtbaren stam, waaruit gij gesproken zijt. 12) *swaey*, zwier; *zinnelijke*, bevallige. 13) *staetlijkheit*, deftigheid. 14) *heldren*, reinigen, helder maken; *versse*, krachtige, helgloeiende.

Vive image d'honneur. Volgens hs. A. 7) *de les*, daarvan. 13) *voyre*, voorwaar. *Ooghjes*. Volgens hs. A. 3) *zujvre* heldere schitterende.

- Vonkjes kosteler als goudt
Beter niet te raed en houdt?
Dat ghij zoo vergeefs mooght stróóyen
Vonkjes maghtigh om t'ontdóóyen
15 En te stellen in een brandt
Harten hard als diamant?
Letters, lijwaet, koude steenen
Worden van haer glans bescheenen,
Zonder spaersaemheit altóós.
20 Immer zijnz' er vruchtelóós.
Ach wat onbedachter wiltheit!
Stortse liever, met die miltheit,
Op de kooltjes zonder licht
Van mijn glimpeloos gezicht.
25 Zoo ze mij die doofheit dóóven
En van duisternis berooven,
Roemen zal jck hoogh de maght
Die daer in de klaerheit braght.
Doch, jck ken 't, het is geschaepen
30 Raekt mijn oogh aen zulk een waepen,
Dat jck het op 't ooghje wet,
Daer 't mij af is bijgezet;
En met weérlicht wt mijn lampen
D' uwe weér aen boord koom klampen.
35 Want om die te wonden, nut
Niet is, als hun eighen schut.
Zoo ghij daerom, met uw blaeken,
Mij niet wilt zoo weerbaer maeken,
Jaeghtze dieper, door de korst,
40 Tot in 't binnenst van mijn borst,
Daer der is een hoop gehaeghelt,
Dieze mij met vlam doornaeghelt.
'T hart zoekt lichtenis aen meer
Meerdereaers van 't zoete zeer,
45 Dat het knaeght tot aller ujren.
Vinnighst vallen kleene vujren.
Als jck immers branden moet,
Liefst dan in een' groote gloedt.

22 Sept. 1625.

11) *kosteler*, kostbaarder. 12) *beter niet te raed en houdt*, er beter zorg voor draagt, ze niet meer spaart. 21) *onbedachter*, onbedachte. 24) *glimpeloos*, zonder glans, dof. 25) *doofheit*, dofheit. 29) *jck ken 't*, enz., ik erken, het is er zoo mee gesteld. 32) *daer 't mij*, enz., waarvan ik het ontvangen heb. 33) *weérlicht*, licht, dat de weerkaatsing van een ander licht is; *lampen*, oogen. 35) *nut*, nuttig, geschikt. 36) *schut*, hetgeen geschoten wordt, pijlen. 41) *een hoop*, nl. van pijlen. 42) die ze mij als gloeiende spijkers in 't hart drijft. 43) *lichtenis*, verlichting. 46) *vinnighst vallen*, gewoonlijk zijn het pijnlijkst. 47) *immers*, toch.

Me vrouw, als met papier. Volgens hs. A. 3) *verlaeden*, overladen, te veel zijn.

Me vrouw, als met papier
De rijnen deser blaeden
Uw' boekerij verlaeden:
Beveelse maer aen 't vier.
5 Dat zij hun lijf en leven
Weêr levren aen den brandt
Is niet onbillijk; want
Die heeft het hun gegeven.

ZANG.

Als, Arbele, mij zich melde
En ten toon de rijkdoom stelde
Van uw blixemend gezicht;
Zoo bekoorelijken blonkje
5 Dat mijn zieltje waeghde 't spronkje,
Ende worp zich in dat licht.

Even, als het waters beven
Zonneschijn te rug gedreven,
Nu beneên, nu boven, plaetst,
10 'T waeterspel van 't lichte lóoghje
Dat 'er flikkert in uw óoghje
Met mijn zeeziek zieltje kaetst.

Ach oft ghij dat stujten staekte,
En te grond mijn zieltje rakte,
15 En uw hartjen het ontink!
Die, op zulke holle baeren,
Lijfloos moet te solle' vaeren,
Kan niet beter gaen als t' zink.

24 Sept. 1625.

DEUNTJE.

'T minnegodtje wondziek geesje
Klaeghde Venus, dat zijn peesje
In mijn traenen was geweekt,
Zoo dat hij, in lange wijlen,
5 In mijn hart, niet van zijn pijlen
Een kon schieten, datse steekt.

Als, Arbele. Volgens hs. A. *Arbele* is Susanna van Baerle. 7) *het waters beven*, de rimpeling van het water. 10) *lóoghje*, vlammetje. 13) *stujten*, kaatsen. 17) *te solle' vaeren*, zoo varen, dat men gesold, op en neer geworpen wordt. 18) *t' zink gaen*, zinken.

T'minnegodtje. Volgens hs. A. 1) *wondziek*, lust hebbende in het wonden.

- Wiltghij, seidze, zijn geraeden?
Zie maer dat ghe twee drje draeden
Gloorroos ulti haer hajr kabast.
10 Nemmer zult ghij, hartevooghje,
Peesje spannen op uw booghje,
Dat bet bij uw pijlen past.
'T boefje quam terwijlz' haer kemde.
Steele dorst het niet, maer lemde,
15 Met een bedelende stem,
Tot dat zij 'r hem drie liet raepen.
Klaer had hij, daer mee, zijn waepen;
Ik een schootje: 't schighje klem.
29 Sept. 1625.

ZANG.

- Sukklende tijdt, met uw ontijdigh luyen,
Hoe komt ghij, nu te spoeyen staet, dus loom?
Zijn mogelijk uw' wicken in het ruyen?
Oft zijnze stijf door ijs van ouderdoom?
5 Dat ghij als suf, de daeghen die mij drukken,
Die ghij, ter ren, omslingren moest, laet tukken.

'K heb geen gezicht van Cloris te verwachten,
Voor dat uw' zon, tot negenmael toe, brall':
En vind mij zoo gedoemt in achtiën nachten,
10 Mits mij de mijn niet eer verrijzen zal.
Slae voort, slae voort, wegh met het mottigh marren.
Wring 's hemels as, aen ringen rek de starren.

Mijn wensch den tijdt in traegheit schijnt te sterken.
Dies keer, o min, jck t' uwaert mijn gebeën.
15 Hecht aen zijn rug, zoo lange doch, uw vlerken;
Uw' vlam ont doy zijn kleumde strammigheën;
Brueck op zijn vel, voor spooren, uwe pijlen:
En hem verleer dit sleepen vande wijlen.

ZEGHE DER EERE

- Minerv' en Juno korts gedenkend' ouwden spijt,
In wrevlen moedt, tot hóón van Venus, spanden t' zaemen,
De welgebooren' Eer zy in den arme naemen,
En deeden tegens haer aenvaerden schoonheids strijdt.
5 De Cypriotte dacht; dit oorlogh my gedijdt

9) *Gloorroos*, Susanna van Baerle; *kabast*, steelt. 10) *hartevooghje*, gij, die de harten beheerscht. 13) *boefje*, het schalke ventje, Cupido. 14) *lemde*, viel haar aanhoudend lastig.

Sukklende tijdt. Volgens hs. A. 1) *sukklende*, traag voortgaande; *luyen*, luieren. 2) *nu te spoeyen staet*, nu er spoed gemaakt moet worden. 6) *ter ren omslingren*, snel doen omgaan; *tukken*, hortend en stootend, langzaam voortgaan. 7) *Cloris*, Susanna van Baerle. 10) *mits*, vermits; *de mijn*, mijne zon. 11) *mottigh*, lastig, vervelend; *marren*, dralen. 12) *aen ringen rek de starren*, draai 's hemels as zoo snel om, dat de sterren als 't ware gloeiende kringen vormen door de snelheid der beweging. 17) *brueck*, gebruik. 18) *wijlen*, uren.

Minerv' en Juno. Volgens de uitgave der Gedichten van 1636. 1) *spijt*, verdriet haar aangedaan. 4) *tegens haer*, tegen Venus (= Cypriotte).

Tot d' opperste Triomf. Maer ziende zich beschaemen,
Door oogh en aenschijn rijk van aedelijk betaemen,
Bestorf zy om den mondt, en werdt haer' roosen quijt.
Juppijn stooft op en riep; deez' voeghelijke vroedtheidt
10 Vol heyligh' hovaerdijs, doorhoonight met een' goedtheidt,
Waerom en wordt zy niet op altars naegespeelt?
Mijn swinkzel, antwoord' Eer, en mengtmen op geen' pletten:
Nocht marmor, nocht metael kan daer zijn lijf nae zetten.
Maer die Arbele ziet, die ziet mijn levend beeldt.

GESPAN VAN SCHOONHEDEN.

Zuiver' hebbelijke handtjes,
Zinnediefjes, stookebrandtjes,
Die, een zieltje, waer ghij tast,
Blijft aen elke vinger vast:
5 Scheutigh paertje van robijntjes
Ambarkustjes, perelmijntjes,
Die de zoete stempjes stort,
Daer de droefheit blijd af wordt;
10 Lodderlijke lieve lipjes:
Tandetjes, albaste klipjes,
Daer, het hobbelende bóót
Van mijn hart, op stukken stoot:
Blixemschutjes, vroolijk' óoghjes;
Heldere zaffiere lóóchjes,
15 Die, met glimpen van uw smalt,
Boven t' goudt der starren bralt.
Die bet door den dagh kunt breken,
Dan zij in de nacht ujtsteken;
Die, van sterker glans, niet bij
20 'T groote licht verdwijnt, als zij;
Die bet rijsen doet mijn aëren,
Dan de zon de natte blaëren:
Elpe scheeltjes, doorschijn floers,
Luistrend' op zijn parlemoers,
25 Die mij, met die vonkjes vierigh,
Dan te mildt zijt, dan te gierigh,
En mijn zieltje derwaert tróont,
'T zij dat ghij ze dekt oft tóont:

7) *rijk van aedelijk betaemen*, rijk aan datgene, wat den adel betaamt, voegt; vol edele uitdrukking. 9) *voeghelijke vroedtheidt*, verstand gepaard aan bevalligheid. 12) *swinkzel*, beeld; *pletten*, paletten. 13) *kan daer zijn lijf nae zetten*, kan zoo bewerkt worden, dat het op mij gelijk.

Zuiver' hebbelijke handtjes. Volgens hs. A. Evenals de voorgaande gedichten is ook dit gericht tot Susanna v. Baerle. 1) *zuiver' hebbelijke handtjes*, blanke, schoon gevormde, fijne handjes. 3) *die*, wien. 5) *scheutigh paertje van robijntjes*, dunne robijnen lipjes. 6) *ambarkustjes*, bij vergelijking toegepast op de zoetgeurige lippen. 13) *blixemschutjes*, bliksemstraaltjes. 14) *lóóchjes*, vlammetjes. 15) *smalt*, in de uitgave is er bij aangeteekend „Asmail, smalto“. 23) *elpe scheeltjes*, elpen dekseltjes, oogleden. 24) *luistrend'*, blinkend.

- Overjujste passertooghjes,
 30 Teër sieraetjen, smalle booghjes,
 Booghjes die de Minne leent
 Als hij niet te schertzen meent;
 Nette lijsjes, daer, zoo eeltjes,
 In gekast zijn die juweeltjes.
 35 Kaekjes zacht van ijs en gloedt,
 Lelymelk en roosebloedt;
 Nectar rood in zilvre kelken;
 Bosjes die mij doet verwelken;
 Porcellaintjes vol granaet;
 40 Kooltjes die mijn hartje braedt:
 Voorhoofds aerdigh ommetrekje,
 Zonder voortje, zonder vlekje;
 Troony's gladdede derdediel,
 Slibberbaentje van mijn ziel:
 45 Braeve bekkeneelsieraetjes,
 Goude kroon van dunne draetjes,
 Zachter dan hetgeen uw bindt,
 Fijner, als de worrem spint;
 Geestesweepjes, wispeltujrtjes,
 50 Daer de Min af leert zijn kujrtjes,
 Peesjes tot zijn boogh af draejt,
 Netjes ende strikjes braejt,
 Om de minnaers te belaeghen;
 Boejtjes, die hij mij doet draeghen:
 55 Helder halsje, nette nek
 Fraejer, om de krufde plek
 Van de lokjes, die gaen doolen,
 Over 't sleufje daer verhoolen,
 Die 't versieren, als het blondt
 60 In den blanken bloem zijn mondt;
 Ghij hebt, lodderlijke schaertjen,
 Elk zijn arghjen, aesjen, aertjen,
 Daer ghij hartjes mede tókt,
 En verlekkert, en verlókt.
 65 Ghij mijn schipbreuk hebt gesworen.
 Ghij mij hebt mijn smart beschooren.
 Ghij mij vlecht mijn slaevernij.
 Maer wat was 't van nóód dat ghij
 Tot mijn stranden, tot mijn branden,
 70 Tot mijn' banden, t' saemenspanden?
 Daer en hoeft maer eene klip,
 Om te scheuren 't swakke schip.
 Lichtlijk zengen zich de diertjes,
 Die staegh henglen om de viertjes.
 75 En hij is zoo ras gezeelt,
 Dien zijn' vrijjheit verveelt.

29) *passertooghjes*, de wenkbrauwen. 42) *voortje*, rimpel. 45) *braeve*, schoone. 47) *hetgeen uw bindt*, het zijden vlechtsnoer. 49) *wispeltujrtjes*, weelderig haar. 52) *braejt*, breit, vlecht. 56) *fraejer*, fraaijer op die plaats, waar de krullende lokken gaan dolen. 59) *blondt*, geel; de zin is: die het blanke beter doen uitkomen, evenals de witte kelkbladen het geel van het hart der bloem. 62) *arghjen*, looze streck, list. 63) *tokt*, aanlokt, trekt. 75) *gezeelt*, gebonden.

SONNET.

Van purper en van goudt het heerelijk gewaedt
Dat 's morghens het toonneel des hemels op komt pronken,
'T en is de Zonne niet, maer 't voorspel van haer lonken,
De jeughd van 't lieve licht, dat in het Oost op gaet.
5 Alsoo de heughlijckheit die voeghelijck beslaet
Het aenschijn van me vrouw, als zij bevroedt de vonken
Die leeven in het hart dat jck haer heb geschonken,
En is geen lachje, neen, maer lachens daegheraedt.
In dat gelaet de Min vergifticht zijne schachten.
10 Dan wordt dat kindt een man van meer als eighe krachten;
Wat schept Vrouw Venus ujt dat weesen hooghen moedt?
Ach deese daegheraedt wel waerdigh aengebeden,
Blaest op mijns harten vier met zijne frissigheden
En schier veel feller brandt als heete middagh doet.

OP CLORINDES SCHRIJVEN.

'T hajlighjen daer jck bij sweere
Schildert met een' blanke veëre
Nat van gietelijcke git,
Ujt, in het gemaelen wit,
5 Troonytjens van haer' gedachte':
En zoo ver papier, en schachte
Met haer' sujverheit het wint
Op den raeveswarten int,
Worden zij verwonnen vande
10 Versgevalle sneeuw der hande',
Handetjens gebooren tót
Wetbeschrijven van mijn lót.
Zoo de zilvervelde Lede
Brujn van hajr en ooghen, deede
15 Oyt de pruitsche Junoos man
Zich verscheppen in een swan,
'K wed hij speelt die potsen weder
En verkeert in swaeneveder,
Haekend' om te zijn gehujst
20 In de schoot der blanke vujst.
Maer hij zal 't 'er quaelijck houwen.
Pallas en de Min, aenschouwen

Van purper en van goudt. Volgens hs. A. 5) *heughlijckheit*, vreugde; *voeghelijck*, op schoone wijze. 13) *frissigheden*, koelte.

T hajlighjen. Volgens hs. A. Clorinde is Susanna van Baerle. 3) *gietelijcke git*, inkt. 4) *gemaelen wit*, papier. 5) *troonytjens*, schilderijtjes. 8) *int*, inkt. 13) *de zilvervelde Lede*, Leda met haar vel, zoo blank als zilver. 15) *de prui(t)sche Junoos man*, Jupiter, de man van de fiere Juno. 16) *swan*, zwaan. 18) *swaeneveder*, hier wordt bedoeld de pen, waarmede Clorinde schrijft.

Zij een' veder die vereert
Wordt van vingers zoo geleert
25 En zoo schoon dats' hem behaeghen,
Yder zalse willen draeghen;
In zijn wick Diones bloedt:
Pallas op haer storremhoedt.

SONNET.

Doen 't eerste mael verscheen, in mijner ooghen zin,
Die kruifde zijd waer af jck self mijn banden strengel,
En 't dubbel starrelicht, waerom jck leg en hengel,
Gelijk de mug om toorts, tot haer de vlam verslin',
5 En 't hejligh aengezicht dat jck beschonken vin
Met errenst ende lagh van minnelijk gemengel,
Zagh jck uw' schoonheit aen voor eenen enklen engel,
Mijn lieve licht; en steekt daer noch een engel in?
De zuyvre goeljkheên der hemelhoofsche knaepen,
10 Zijn, naermen ons vermelt, alleen van geest geschaepen,
Men heeft 'er aen het geen aenschouwt wordt, meerder niet.
Onzichbre geest, wiens gunst d' onwaerdighe komt stoven,
(Wat sweemt der gotheit bet?) in u gespeurt wordt, boven
Een engelsche gedaent, zoo klaer dat mensch ze ziet.

OP HET GEDICHT VAN CLORINDE.

O dochter van Juppijn, die door geregelt queelen
Den juichenden Parnas zijn scheemrighe preeelen
Doet drillen op uw' maet, met hun bewoghe blaên,
Mijn beed' is geenssins dat van u werd aengeheven,
5 Om mijn toereênde stem gepasten tóon te geven.
Ick roep dit mael uw keel niet, maer uw' óoren aen.

25) *hem*, Jupiter. 27) *Diones bloedt*, Cupido, de kleinzoon van Dione.
Doen 't eerste mael. Volgens hs. A. 2) *die kruifde zijd*, dat gekrulde zachte haar; *waer af*, waarvan. 3) *leg en hengel*, lig te hengelen. 9) *goeljkheên*, schoonheid; *hemelhoofsche knaepen*, dienaren in het hemelhof, engelen. 12) *onzichbre geest*, enz. men ontdekt in u eene engelengedaante en bovendien een onzichtbaren geest. 13) *wat sweemt der gotheit bet*, wat gelijkt meer op de goddelijke natuur.

O dochter van Juppijn. Volgens hs. A. In de uitgaven verschenen onder den titel: „Aen Arbele, datse haere Rijmen 't licht gunne“. 2) *scheemrighe*, schaduwrijke. 4) *van u*, door u. 5) *mijn toereênde stem*, mijne stem, die zich gereed maakt om te zingen.

Clorinde zingt. Zij zoud uw' helderheit verdujstren.
Werp wegh de boeken. Vlij de sinnen neêr tot lujstren.

Van haer leer rijmers swier, en der gelujden tucht;
10 En neur haer naer, als jk. Al is de gorgel heesjes,
Mijn vlotte geest gescheept op gallemente geesjes
Van haeren aem, vaert heen verdwijnen in de lucht.

Clorinde dauwt een dicht ujt haer' geleerde lippen,
Dat lustelijke lujm brengt in de Noorsche klippen;
15 Dien eeuwig zal de lach in 't aenzicht blijven staen.
In 't lieffelijk geschal, de dieren d' ooren wejken.
Ick zie den toelóop reê van esschen en van eiken,
En al 't gestrujkte volk tot dese preeke gaen.

Zie toe robijne mont. Ghij doet de diepe daelen
20 De berghen en het woudt, in hovaerdij verdwaelen,
Zij storten plotsigh in verwaentheids ijdlе zondt,
Door dien dat zij uw liedt zijn wenden, en zijn keeren,
Zijn' vlughjes en zijn' val naekujerend' afleeren,
En kaetsen met uw klank. Zie toe robijne mondt.

De snaetrend' Echo, die men nojt verdubblen hoorde
25 Meer dan de laeste reên, valt snakkend' in de worde'
Van uw' gesmolte spraek, dat haer' spelonke dreunt.
Zoo steurt de Florentijn, op vorstlijke tóonneelen,
Met morrende teorb 't gesprek der geen' die spelen,
30 En schijnt dat hunne wijz' op het gedommel steunt.

Zoo ghij wilt stichten stadt vol koninklijke daeken,
Het is u kleene konst de steenen vlug te maeken.
Fabrijk slechs: zelve zij zich zullen staplen óp,
Tot een swaerlijvigheit zoo braef, dat d' eedle vesten
35 Amphjons zullen niet dan neederighe nesten
Zich dunken, en van schaemt' intrekken hunnen tóp.

Ghij noemt mij zon. Ick hield 't voor overtalligh' eeren,
'T en waer' ghij, wien 't u lust, kondt in Apollo keeren.
Maer tot zoo fijn een beeldt mijn marmor is te gróf.
40 Doch als ghij d' handigheit van uw vernuft wilt reppen,
Ick weet uw weetenschap kan, met een zet, verscheppen
Het maxel niet alleen, maer zellef ook de stóf.

7) *helderheid*, helderheid van gedachte. 9) *tucht*, maatgezang. 14) *lustelijke*, vrolijke. 16) *d'ooren wejken in*, met aandacht luisteren naar. 17) *reê*, alreede, reeds. 23) *zijn' vlughjes en zijn' val*, hooge en lage tonen; *naekujerend' afleeren*, navolgende, nauwkeurig acht gevende van u leeren. 26) *valt snakkend' in de worde'*, begint de woorden te spreken, te babbelen. 27) *gesmolte*, zoetvloeiende. 28) Wij hebben hier eene herinnering van Hooft uit den tijd, dien hij in Italië doorbracht. Men maakte daar toen, te Florence inzonderheit, veel werk van voordrachten van dicht- of toneelstukken, die gezongen werden (altijd éénstemmig) met begeleiding van de teorbe. Doch in den tijd, toen Hooft dit gedicht schreef, waren zij reeds vervangen door de opera met koren en begeleiding van meer instrumenten. 29) *morrende*, dof klinkende; *teorb*, eene soort luit met zestien snaren. 30) *hume wijz'*, hun gezang; *gedommel*, het doffe geluid van de teorbe. 33) *fabrijk*, ontwerp. 34) *braef*,forsch; ontzagwekkend. 35) *Amphion*. Bij het bouwen van een muur rondom Thebe daalden op de tooverklanken van de lier van Amphion de steenen van den berg Cithaeron af en voegden zich vanzelf samen. 37) *Ghij noemt mij zon*. Waarschijnlijk in een gedicht aan Hooft.

- Waer jek Apoll', en had te deelen ujt de daeghen,
Ick zett' u, boven mij, in 't blakenst van den waeghen.
- 45 Ick lichte, met perruik met al, mijn laurenhoedt:
En zond' 't gevlochten lof met lókken gouds daer tussen
Opofferende doen uw' zilvre zooltjes kussen,
Gelukkig hooftsieraedt waer 't kussen van uw' voet.
- Ghij zoudt voor vracht, en jek alleen voor voerman rijen,
50 Voor voerman? neen. Ick zoud de toomen laeten glijen.
Mijn' hengsten hoefden dan bestier van lerp nocht reep,
Om 't hollen te verhoên, oft aen te binden 't rennen;
Ghij hadt, met deunen, slechts mijn' jaght bij 't oor te mennem.
Uw' stemme rijden zoud' voor brejdel ende sweep.
- 55 Quam menschenbeê mij tot een' zoeten dagh verspreeken,
'k Ging, om een lonkjen lichts, met inlijk' ootmoet, smeken
Uw overgodlijk óogh, tot sausse van mijn schijn.
Dies 't aerdtrijk baeren zoud' zulk' ongewoone goeden
Dat haere burgerij had lichtlijk te bevroeden
- 60 De zonne maer een maen van nieuwe zon te zijn.
- Uw' troetelende tong, met kittelkeurigh vórmem
Van nooten nojt gehoort, zoud' de lujtrufte stórmem
Doen vallen op hun vlakst. Als Aeolus genoot
Het drifzoet uwer tael', de worstelende winden
- 65 Zoud' hij in zeemen zak, oft hun de keel toe binden:
Behalven, die u nae, met bolle blaesjes, float.
- Maer heeft mij Phebus in? Ick raez. De zeven ringen
Van 't blaewu gewelf hun draej doen op Clorindes zingen,
Nae tujghenisse van mijn veervervoert gezicht.
- 70 Haer stemme nóódt ter rey de groote personaedjen,
Die daer op schildwacht staen voor d' hooghste timmeraedjen,
En maekt al 't hemelsch hajr zijn' gulde voeten licht.
- Ghij dichtren hajligh, die deedt door uw wonder werken
Mijn' geest aenwassen, ujt zijn' ijver, deese vlerken,
- 75 Ach wissel nemmermeer zijn' veedren weêr aen lóót.
Op dat mij niet en tref de swaerste last van allen,
En hoe jek hoogher steegh, mij laegher stae te vallen.
Noch viel jek liever waer 't maer in Clorindes schóót.

45) *perruik*, hoofdhaar, de lokken gouds, waarvan in den volgenden regel sprake is; *laurenhoedt*, lauwerkrans. 46) *lof*, loof. 48) *kussen*, hier is het znw. bedoeld. 51) *lerp nocht reep*, zweep noch teugel. 52) *aen te binden*, te versnellen. 55) *verspreeken*, verbidden. 57) *tot sausse van mijn schijn*, om dat over mijn licht te gieten, mijn licht te verhoogen. 58) *goeden*, weldaden, zegeningen. 59) *had lichtlijk te bevroeden*, kon licht begrijpen. 61) *kittelkeurigh vormen van nooten*, keurig in het vormen van noten die het oor streelen. 64) *het drifzoet*, de zoetvloeiendheid. 65) *zeemen*, zeemlederen. 66) *bolle*, zachte. 67) *heeft mij Phebus in*, ben ik in de macht van Phoebus Apollo; *de zeven ringen*, enz. Men meende vroeger, dat het Heelal uit een aantal in elkander sluitende concentrische sferen of bollen bestond, die zich om een gemeenschappelijke as wentelden. De binnenste sfeer is die der aarde met haar dampkring; en daarop volgen zeven sferen, in ieder van welke zich een der planeten bewoog. 71) *timmeraedjen*, paleis. 75) *aen, tegen*. 77) *mij stae te vallen*, ik moet vallen.

Wijze: *Je voudrojs bien o Cloris que j'adore*, etc.

Yvooren hóóft gekroont met ragh van gitte,
Bejd' eeven glad, 't een wit, en 't ander swart.
Helaes! wat doet ghij hijghen mij, van hitte
Nae mijnen aem, en slibberen mijn hart?
5 Maer wat wil 't brujn dier levendighe kraelen?
Ick geef mijn geest den geesten, die zij straelen.

De morghestondt liet, acht jck, zich ontschaeken
'T bekoorelijkst van haer' koleuren blij,
Op dat Natujrs penseel, op uwe kaeken,
10 Haer konst beweez', met doorschijn schilderij.
Ach, ach! die blos is brandt; en in mijn' nieren,
Kan jck de kracht gevoelen van die vieren.

'k Zie Venus kindt en 't Lachje dartel dwerlen,
Door 't voortje van der lipjes verschen gloedt.
15 Daer brallenz' in hun purper ende perlen.
Daer voên zij zich, met reuk van ambar zoet.
Heer meester Min, moet jck mijn zieltje missen,
Zoo slujt het doch in die gevankenissen.

Wanneer dat Jun' is in haar tróón gezeten,
20 Gelóóf jck niet, dat zij haer' achtbaerhejt
Zoo staetelijk en prachtigh ujt kan meeten,
Als dit aenschijn, dat gloort van majestejt.
Wijk wijk, godes, en eer, met lof van dadel,
Dit braef gelaet Idée van den adel.

25 In 't hóógh bewindt, en past u te volharden.
Den koninxstaf is 't rede, dat ghij slaekt.
Laet daer voortaan Clorinde meê gewarden.
Haer handen, tot den szepter, zijn gemaakt.
Zij zal, daer meê, den ondergoôn tot leering,
30 Wel beter slaen de maete der regeering.

Haer sterk vernuft, dat boven 's hemels ringen,
Op zijn gemak, verheffen kan de vlucht,
Met hallef óógh, de tóppen vande dingen
Berejkt; en baert, met halve regels, tucht.
35 Door tóóvertael, doet zij, dat bij de lieden,
Gebodt gebedt, en bidden strekt gebieden.

Yvooren hóóft. Volgens hs. A. 10) *doorschijn*, doorschijnend. 15) *brallen*, pronken. 14) *verschen*, frisschen; de opening van de frissche roode lippen. 16) *reuk van ambar zoet*, de liefelijke geur van amber. 21) *ujt meeten*, ten toon spreiden. 23) *lof van dadel*, dadelloof, dat om het hoofd van Clorinde paste als overwinnares van Juno. 24) *braef*, kloek, waardig; *Idée*, toonbeeld, ideale beeltenis. 26) *is 't rede*, is het billijk; *vernuft*, verstand. 31) *'s hemels ringen*, 's hemels transen. 33) *de toppen vande dingen berejkt*, alles doorziet. 35) *doet zij*, maakt zij. 36) *gebedt*, verzoek; *bidden*, verzoeken; *strekt*, wordt tot, de kracht krijgt van

SONNET AEN

ARBELE en ASTTRÉE.

- Doorluchtigh paer, wiens lof jck in den boesem queek,
Toen mijn gespannen geest dat pooghde te verklaeren
Hij zocht in 't hof, in stadt, in 't veldt, in bos, in baeren,
(Om t' wtren zijn begrip) yet dat uw' glans geleck.
5 Maer 't zinnelijkste schoon voor uwen lujster week.
Daer bij moght haelen 't pujck van aerd nocht waterschaeren.
Om een gelijkenis, moest hij ten hemel vaeren,
En met een moedt van vier, nae 't vier der starren keek.
Geen lichten maer en vond jck daer van uw' eenpaerigheid,
10 Behalven avontstar en morghenstar vol klaerigheid,
Dies jck gelijken ging u beide bij die twee.
Toen quam Uranie met godlijke meewaerigheid:
'T waer wel geleden, maar hier in bestaet de swaerigheid,
Dees' twee zijn een, zeyd zij: en jck, zoo zijn die meê.

ZEEDEDICHTEN.

- De noodighing van nachts bekoorlijkheden,
Dat, halvertijdt, twee liên een dexel warm',
Bekrujpenis van lieffelijke leden,
Waerinne zinkt het binnenst van den arm,
5 Slaepmaetschappij bet bindt als dujsent eeden.

- Doet alle vlijt om vrienden te bejaeghen,
Alleen niet die van afkoomst u bestaen.
Want zinnen die te zaemen overdraeghen,
Voor hun geslacht elkandren neemen aen.
10 D' eenzeedighe zijn naeder bloedt als maeghen.

- Doodschuldigh volk geteelt tot druk en traenen,
Ziet wat geweld van onverwacht' ellendt
Gedujrigh stort ujt noodlôts ope kraenen.
'T welk ramp op ramp, uw' broosheit oversendt.
15 Uw leeven swiert op slibberighe baenen.

Doorluchtigh paer. Volgens hs. A. In de uitgaven luidt de titel: Op de vriendschap van Arbele en Asttree: oft Joffr: Susanne van Baerle, ende Marie van der Straete. 4) *wtren*, uiting te geven aan, in woorden uit te drukken. 5) *zinnelijkste*, prachtigste, heerlijkste. 8) *een moedt van vier*, een vurig, verlangend gemoed. 9) *van uw' eenpaerigheid*, zoo eenparig als gij zijt. 12) *quam*, sprak; *Uranie*, Venus; *meewaerigheid*, vriendelijkheid, genade. 14) *dees' twee*, deze twee sterren, avond- en morgenster; *en jck*, en ik zeide: dat zijn die (nl. Susanne v. B. en Marie v. d. S.) ook.

De noodighing. Volgens hs. A. 2) *halvertijdt*, gedurende de helft van den tijd, gedurende den nacht. 5) *bet*, beter, meer. 8) *te zaemen overdraeghen*, harmonieeren. 11) *doodschuldigh*, sterfelijk. 14) *uw' broosheit oversendt*, over uwe broosheid zendt, uitstort.

Den edlen valt zijn armoe swaer om draeghen.

D' ujtwendigh' eer vereischt te zijn bewaer.
Nochtans als 't hoort van voorsaets deughd gewaeghen,

Ontwaekt een hart ter deughd: oft 't is veraerd.

20 Dan stopt het zijn' behoefte door snoode laeghen.

De wraek ('t en zij gepleeght tot misdaeds weering)

Is wreetheit, zond die alle zonden trotst.

Die 't leedt houdt in zijn krop, en, met vermeerung,

Dujdt alle werk op 't wrevelst, wordt op 't schotst,

25 Maekt bitter 't soet der menschelijk' hanteering.

De droomen, spook, en wichlerijs berichten,

Voorsegging, slot van wenschelijke reën,
Zijn welgrondt, zoo m' 'er waerheit op wil stichten.

Elk' aerdsche lamp heeft donkren tóp. Alleen

30 Zijn zonder róók des heilghen hemels lichten.

Wanneer, daer twee geraeken te verschillen,

Elk, aen zijn wit, 't staerooghend zielgezicht

Gespijkert heeft, met heftigheit van willen, 't

In voeghe dat hij schijnt onteert, die swicht;

35 Wort ramp gelaën, meer dan men op kan tillen.

Rijkdoom met weeld en maklikheën verlaeden

Een rofster is die 's menschen hart tot min

Des levens lokt. De vrees van 't lijf te schaeden

Drijft spot met lóf. Geen forsser vijandin,

40 Als bloodigheit, van heerelijke daeden.

PSALM CIII.

Op op mijn' ziel, op mijn' geneghtheden,

Maekt een gespan om t' saemen wt te breden

Gods hooghe lof. Uw' kraft daer aen besteedt.

Vergetelheit den dank doch niet en korte

5 Voor al het goedt daer hij u meë bestorte;

Gemerkt dat hij uw misdaedt schoon vergeet.

Gemerkt, dat hij uw' ijslijke gebreken

In donker plompt, in 't diepste doet versteken,

Uw leven vrijt van eenen vujlen val,

10 En op uw' krujn laet daelen al zijn deughden,

En u, gelijk een' arent doet verjeughden,

En gaende maekt uw tong met blij geschal.

22) *trotst*, te boven gaat. 23) *met vermeerung*, het vergrootende, verergerende. 24) *wordt op 't schotst*, legt elk woord op het scherpst uit. 25) *hanteering*, omgang. 27) *slot*, zin. 32) *wit*, doelwit. 37) *rofster*, koppelaarster. 39) *forsser*, sterker, krachtiger.

Op op mijn' ziel. Volgens hs. A. 2) *gespan*, verbintenij; *wt te breden*, te verbreiden. 6) *gemerkt*, enz. al weet gij ook, dat hij uwe misdaden vergeet. 9) *vrijt*, bevrijt; *vujlen*, schandelijken. 10) *deughden*, weldaden.

Den geenen, dien de wereltlijke haete
Verongelijkt, komt Gods gerecht te baete.

- 15 Zijn weggen heeft hij Moses g'openbaert,
En aen 't geslacht van Israel. Gestaedigh
Bewijst hij zich barmhartigh en genaedigh.
Zijn goedigheit hij nemmermeer en spaert.

- Zijn' steurnis en zijn' toorne geenssins dujren,
20 Zij doen ons niet, naer onze zond, bezujren.
Veel kort hij aen het loon dat jck verdien.
Het aertrijk lejdt zoo verre niet beneden
Den hemel, als hij zijn' genaedigheden
Brejdt wt, met kracht, op hen, die hem ontsien.

- 25 Zoo wijd als strekt van Oost en West de scheidung,
Werpt hij van ons de klad der overtreding.
Gelijkerwijz, als vaeder over kindt,
Wt tederheit, met deernis wordt bewoghen,
Zoo wort zijn hart, door die hem viert, getooghen.
30 Want hij zeer wel, hoe broos wij zijn, verzint.

- Hij bij zich zelf verschoonend' onze gangen
Zejdt: 't is maer stof daer zij van t' saemen hangen.
De mensch heeft met het krujt een leevens lôt.
Hij bloejt als bloem in 't midden van de graesen,
35 Die door den windt wordt met een vlucht verblasen.
Haer steê verdwijnt, bij feil van overschot.

- Zoo tijdeloos is niet de gunst des Heeren.
Van eeuw tot eeuw zij zeghent die hem eeren.
Van kint op kint erft zijn' gerechtigkeit,
40 Bij hen, die als zijn trouwe bondtgenooten,
Zich hoên, van, met de voet, zijn wet te stooten;
Maer toonen zich tot zijn onthiet berejdt.

- In 't hemelsch hof heeft God zijn troon doen stichten.
Al wat 'er is voor zijn gebodt moet swichten.
45 Ghij engelen, ghij helden groot van kracht,
Verheft zijn lof, ghij heiligh' oorloghs knechten,
Die zijn bevel gediensstigh wt moet rechten,
En op zijn woord, en op zijn wille wacht.

- O alle ghij van God geschaepe dingen,
50 Het staet u toe de gloory Gods te zingen.
Heft aen, bromt wt zijn naem met klaere klank.
Vult op, met galm, die tot zijn lof gedije
All' d' oorden van zijn' endloos' heerschappije.
En ghij mijn ziel geef hem prijs, eer, en dank.

18) *goedigheit*, lankmoedigheid, goedgunstigheit. 20) *bezujren*, leed onder-
vinden. 25) *scheidung*, scheidung. 29) *viert*, eert, eerbiedigt; *getooghen*, aangetrok-
ken. 30) *verzint*, bedenkt. 36) de plaats, waar zij gestaan heeft, is niet meer te
vinden, omdat niets van haar is overgebleven. 37) *tijdeloos*, kort van duur.
42) *onthiet*, bevel. 48) *wacht*, acht geeft op. 50) *het staet u toe*, het betaamt, voegt u.

PSALM VI.

Al hitsen mijn misdaeden,
O Heer uw' ongenaeden,
Tot mijner schennis aen;
Wil u, in arren moede
5 Niet dienen vande roede:
Maer, met een weezin, slaen.

Laet daelen, zonder strakheit,
Uw' ooghen, op mijn' swakheit,
Uw' handt mij heelen doe.
10 Door maeteloos beswaeren,
Is mij de schrik gevaeren
Tot in 't gebeente toe.

Mijn smart is vande wrangste.
De bitterheit der angste
15 Mijn zinnen bijster maekt,
En ziele dreight te sloopen.
Hoe lang zal 't annelooopen,
Heer, eer mij lichting naekt.

O God laet mijn' ellenden
20 Uw' afkeer ommewenden:
In uw aenschijn vervreemt
De vrundschap op doe daeghen,
Wt enkel welbehaeghen,
Dat gh' in uw' goetheit neemt.

25 Want Heer, uw weldaên meughen
Doch niet den dooden heughen.
Wat weeten zij daer af?
Ach, die ter helle daelen,
Hun hart niet op en haelen,
30 Nocht uwen lóf, int graf.

Het zuchten mat mijn' leden
En doen de bangigheden
Mij swemmen in mijn' sweet.
Mijn legher wordt gewassen
35 Den heelen nacht, door 't plassen
Van traenen brak en heet.

Al hitsen mijn misdaeden. Volgens hs. A. 2) *ongenaeden*, toorn. 5) *dienen*, bedienen. 7) *strakheit*, strengheid. 9) *heelen*, genezen. 16) *en ziele*, en mijne ziel. 18) *lichting*, verlichting. 19) *laet mijn' ellenden*, enz. laten mijne ellenden u bewegen u niet meer van mij af te keeren. 29) *ophaelen*, heeft hier eene dubbele beteekenis; *zijn hart ophaelen* bet. zich verlustigen; *uwen lof ophaelen* bet. uwen lof luide verkondigen. 31) *mat*, mat af. 32) *en doen de bangigheden*, en de bangigheden doen.

Het teeren vande rouwe
Doet dat jck heel verouwe;
En mijn' gedaente breekt.
40 Uw' knecht, aen alle zijden,
De vreeslijkheên bestrijden,
Daer hij zoo diep in steekt.

Maer wegh ghij wreede boeven
Die groeijt in mijn bedroeven;
45 Slaekt roof, en heene vliet.
Want God, voor wien verscheenen
Is mijn gebedt, en weenen,
Versmaet mijn smeken niet.

Nu worden all' mijn' haeters
50 Verfoeijde veltverlaeters.
De vrees heeft hen vermant.
Als moedeloose lieden
De rug zij moeten bieden,
En storten in hun' schandt.

P S A L M CXIII.

Ghij, die u voelt getoghen tot
Den dienst van onsen grooten Godt,
Heft aen met zangherighe zielen,
Niet met den mondt alleen verbreedt
5 Zijn lof, voor welkes majestejt
Dat alle schepsel heeft te knielen.

In 't looven van den hejlighdom
Zijns naems, zij nemmer eeuwe stom;
Strij ujr met ujr om hem te eeren.
10 Van daer de Zon ten hemel vaert
Tot daer zij wentelt nederwaert,
Brall' ende bromm' de roem des Heeren.

37) *het teeren vande rouwe*, het wegkwijnen door rouw. 44) *groeit in*, plezier hebt in. 50) *veltverlaeters*, vluchtelingen.

Psalm CXIII. Deze en de twee volgende psalmen volgens een hs. uit dien tijd, echter niet van Hooft zelven, vroeger in het bezit van den heer mr. J. A. Grothe, thans op de Bibliotheek der Koninklijke Academie v. Wetenschappen. Hooft spreekt in zijn 142en Brief (zie *Brieven*, I, bl. 256) van 20 Januari 1626 van twee of drie psalmen omstreeks dien tijd door hem berijmd. Of het deze of de voorgaande zijn, blijkt niet. De spelling echter in het hs. komt het meest overeen met die van Hooft in 1626 en 1627 en ik heb daarom gemeend ze hier te moeten plaatsen. 1) *getoghen*, getrokken. 7) *van den hejlighdom zijns naems*, van zijnen heiligen naam. 12) *brall' ende bromm'*, klinke luide.

De volken vol van overmoedt
Kan hij vertreên met eenen voet.
15 Hoogh over hen is hij gezeeten.
De geen die neemen kon de maet
Hoe verre zijd van noorden staet,
Zoud' noch zijn' eer niet konnen meeten.

Wat is 'er onsen God gelijk
20 Die, ujt den top van Hemelrijk,
Dat hij bewoont als heil der heilen,
De vloer alleen niet van dat hof
Maer oock de diepte van de stof
Des aertrijsks, met zijn óogh kan pejlen?

25 Hij heffend' ujt het slijk en zandt
Den armen en den kleenen, plant
Hen aen der groote vorsten zijde.
D' onvruchtbaer' huisvrouw afgemat
Van troosteloosheit, geeft hij, dat
30 Een zuigheling haer' borst verblijde.

DE 104 PSALM DAVIDTS.

O Godt op u, wiens schoonheit mij beviel,
Wack'r ooghen sla, soo 't harte van mijn' siel,
Dat het ontfang' uw' glory ongemeeten,
En swanger gae met uwes roems geweeten.

5 'T veelvoudich kleet van purper sat, vermaelt
Met peerlen, gout en dier gesteent dat straelt,
Is duyster, dooff, en maer een kleet van rouwe,
Bij 't rijke licht daer ick u in aenschouwe.

Hoe gladt hebt ghij geschooren 't blaeuw gordijn,
10 Daer beelden in van vlam geweeven sijn?
Wie kan bevroen hoe t' samen hangen blijven
De watren die ons over 't hooft heen drijven?

Een vloocke boogh van buyen staegh beroert,
Is 't welfsel daer ghij 't hemelsch hoff meê vloert.
15 De wolcken licht sijn uw Caros, daer vooren
Spant ghij den wint gevlerckt, oft geeft hem spooren.

21) *heil der heilen*, het grootste heil (of: als het heilige der heiligen?).

O God op u. Volgens hs. G. 1) *mij beviel*, een overweldigenden indruk op mij maakte. 2) *soo*, op zoodanige wijze. 3) *ongemeeten*, oneindig. 4) *geweeten*, bewustheid, besef. 5) *vermaelt*, versierd. 6) *dier gesteent*, kostbaar gesteente. 7) *dooff*, dof. 8) *geschooren*, gespannen; 't *blaeuw gordijn*, het uitspansel, de hemel. 13) *vloocke*, een flauwe bocht hebbende; *van*, door.

Tot boôn en uw trauwanten uytgesocht,
Sijn t vlammeend vier en de geswinde toght.
Ghij hebt gegront onwickbaer 's aertrijckx packen.
20 Wien heijssel streckt zijn eighen wicht en 't sacken.

Ghij sijt het die, gelijk turkijne pel
Het water staen deed oover dijn en del.
Maer mits ghij straft' uw stem de vloeden hoorden
En vlooden voor des schorren donders woorden.

25 'T gheberchte stack (doen ghij 't ô vloên ontliept)
Sijn kruijnen op. Tot hun besette diept
Ontvielen doe, en schooven neêr de daelen.
Tsint, zeedigh is de zee, en past op paelen.

Dien dwingelant ghij schanst van 't aertrijck aff,
30 Dat hijt niet weêr bedelv' in 't natte graff.
Maer straaen versch deed ghij ten bron uyt schieten
En beecken, door de klippen, ruijschend' vlieten.

Daer sietmen 't vee ten drenck bij driften gaen,
En 't moede wilt sijn' heeten dorst verslaen.
35 'T ghevogelt wuft met zijn' besonge keelen,
Leert galmen daer de juyghende prieelen.

Maer d' heuvels hoogh ontwassen strooms genot
Bevochticht ghij; o sorchdraghende Godt!
Aen hunne vrucht met een gestadich sweeven,
40 Van frissen dauw in aesemende t' leeven.

Dies 't draghbaer jaer de boomen ooverlast
En telghen kromt, daer 't weeligh ooft aen wast,
Als 't aerdrijck sat door 's milden heemels lecken,
Met gras vol-op het velt voor 't vee gaet decken.

45 Het aertrijck jaeght door sijn' gesonden hujt
En tot den dienst der menschen leevert uijt
Al wat voor kruyt verquickt off' reckt ons leeven,
En wejte soet van lucht om kracht te geeven.

Op dat de sorgh van 't klemmend harte stuijff,
50 Met krachtich nat ghij swellen doet de druijff:
En schenckt ons wijn, schoon, smaeckelijck, en geurigh,
En vult met vreughd de borst te vooren treurigh.

18) toght, wind. 19) onwickbaer, onbewegelijk. 21) gelijk turkijne pel, als een blauw kleed. 23) mits, zoodra, zoo gauw gij het niet goed vindt. 24) schorren, ruwen, barschen. 26) tot hun besette diept, tot de diepte, die door u voor hen was vastgesteld. 27) ontvielen, vielen naar beneden. 28) zeedigh, bedaard. 28) past op paelen, geeft acht op de haar gestelde grenzen. 29) schanst — af, weert door schansen, hooge kusten, af. 33) ten drenck, om gedrenkt te worden. 35) wuft, dartel, vroolijk; besonge, in het zingen geoefende. 37) ontwassen strooms genot, die te hoog zijn om van den stroom genot te kunnen hebben. 41) draghbaer, vruchtbaar; ooverlast, overlaadt. 48) wejte, tarwe.

Soo waeght de geen die suffigh zat eerlangh
Van frisschen moed en uijt gelaaten sangh.
55 De ooly komt met haer wel-rieckentheeden
Een nieuwe jeught bijsetten onsen leeden.
Uw Cederhout op Liban weelich tiert,
Vol groysaem saps, daer woont het vlugh gediert,
De oyevaer gekleedt in bonte pennen,
60 Hout daer sijn hoff op heemelhooghe dennen.

De steenen scherp en steijlten ijselijck
Verkiest de gems tsaechachtich tot een wijck ;
En waer de rots sich uyt wil hollen laten,
'T knijn is 'er bij en leegert in de gaaten.
65 De blonde maen met hoorens net gekromt
Dat sijn verdwijnt en datse weer verkomt,
En dar sijn, Heer, midts u bevel niet laten.
Ghij hebt de son geleert gaen haerder straatzen.

Als sijn verreijst soo valt ten hoolen uijt
70 De jonghe leeuw die brullend tocht nae buijt;
En 't heele woudt om spijsse te bejaghen
Is op de beên, tot het begint te daghen.

Dan trecken s' aff van hunn' aenslaaghen stout
Elck nae de plaets daer het sich vejijlich hout.
75 Daer tegen schiet de mens aen sijn gewaade,
Treedt uijt en drijft sijn doen, tot 's avonts spaade.

O Godt wat sijn gewracht met wijsheijt hóogh
Uw wercken groot die mij verbaasen 't óogh!
Dij luste d' aerd dus over vloedelijcken,
80 Met midd'len uijt uw eighen te berijcken.

Daer leijt de woeste ongemeete zee
En wrimmelt van het groot en kleine vee,
Dat t' samen schoolt en kempt de groene baaren,
Waer oover heen de witte seijlen vaaren.

85 De walvis woest is daer die in sijn spel
Met schrick aenschoudt wordt van den bootsgesel,
Wanneer hem door de sinnen comt geloopen
Dat dees met eenen klinck een schip can sloopen.

O Heer! naer uw sien ijdern ooghen om,
90 Dat hun in tijts van daer hun voetsel kom.
Ghij werpt hun toe sijn nutten en versaaden
Sich, als uw' hant ontsluit, van die weldaden.

53) *waeght*, wordt opgewonden ; *eerlangh*, kort geleden. 62) *tsaechachtich*, vreesachtig, schuw. 64) *knijn*, konijn. 65) *blonde*, glanzende. 66) *verdwijnt*, afneemt ; *verkomt*, wast. 67) *dar*, durft. 68) *haerder straatzen*, haars weegs, haren weg. 70) *tocht nae*, sterk verlangt naar ; *hout*, acht. 78) *verbaesen*, verbijsteren. 80) *berijcken*, rijk maken. 83) *kempt*, kamt, doet bedaren, maakt glad. 87) *door de sinnen comt geloopen*, in de gedachte komt. 88) *klinck*, slag ; *sloopen*, verbrijzelen. 92) *ontsluit*, zich ontsluit.

Maer weigert ghij uw ooghen neêr te slaen
Hun' moed beswijckt en 't is met hun gedaen;
95 Als ghij herroept de macht hun' geest gegeven,
Sij worden stoff en scheidjen uijt het leeven.

En als ghij weêr uytzent uws adems kracht,
Een schepping volght van alderleij geslacht:
En 't aerdtrijk krijght, in steê van die vergingen,
100 Een versch aenschijn met nieuw' aenvoyelingen.

Dat o mijn Godt om uw te looven dan,
'T ontallijck tal der eeuwen t' samen span,
En nimmermeer, o Heere der heijrschaaren
Versterv' uw' lust om wonderdaên te baaren.

105 Als ghij een wenck maer aen het aerdtrijk geeft,
'T ontset sich strax, het siddert en het beeft.
Den bergen comt (soo ghijse comt bestoocken)
De roock van anghst ten toppen uijt gebroocken.

Ghij sijt mijn vreughd, o Godt, en int verbreên
110 Van uwen roem ick 't leeven wil besteen
En soo ghij dij mijn loffsang laet behaaghen,
Ick eijnd niet eer mijn dichten als mijn daaghen.

Hoe off men noch ter werrelt schepsels vint
Soo rouw soo woest dat sij als dubbelt blind
115 De klaere kracht der Godtheyt niet bevroeden
Vol Maiestejts, en oorspronck aller goeden.

Och off verdween der goddeloosen schaar
En 't aertrijk niet en wist wat boosheijt waer!
Maer wij laet ons Gods loff soo veel te stijver
120 Opsinghen staegh met onvermoeijden ijver.

Finis.

PSALM VII.

O God ghij zijt, in mijn verdrieten,
Een toevlucht, die niet kan ontschieten.
Beschut mij tegens d' ongenaên
Van hun, die op mijn leven gaen;
5 Op dat zij niet met klauw en tanden,
Mijn ziel, als leeuwen, anneranden.
Terwijlde dat 'er niemant is,
Die waekt om mijn bevrijenis.

100) *aenvoyelingen*, kweekelingen. 102) *t' samen span*, zich vereenige.
116) *goeden*, goede zegeningen, dingen. 119) *stijver*, krachtiger, sterker.
O God. Volgens hs. G. 3) *ongenaên*, haat. 4) *op mijn leven gaen*, het op mijn leven gemunt hebben.

- Lejd' jck op die verraederijen
10 Oyt toe, daer zij mij meê betijen?
O Heere zijn mijn handen, met
Verfoeijbaer' euveldaedt besmet?
Wast oyt, dat jck hem quaelijk lóonde,
Die zich tot vreë geneghen tóonde?
15 Braght jck ojt yemanden te pas,
Dat hij mij, t' onreên, vijandt was?

- Zoo wensch jck volgh' mij op mijn hiele
Mijn vijandt, ende grijp' mijn' ziele,
Te grond' mijn leeven treê, verneêr,
20 Tot in het voetzandt toe, mijn eer.
Rijs Heer, en met ontsteken ijver,
Val op de grim van mijn' verdrijver;
En mij weêr in het ampt herstel,
Dat jck bediend' op uw bevel.

- 25 Op dat de lieden zich begeven
Om wederom u aen te kleeven,
En dat hun, daer door, goedt moogh' schiën,
Zoo laet hun weêr uw hoogheit zien.
Van oosten, westen, noorden, zuiden,
30 Zijn onderdaen Gods recht de lujden.
Nae dat jck, Heer, heb deughd gedaen,
Laet over mij uw vonnis gaen.

- Zijn, Heer, niet lang genoeg geleden
Der boosen ongerechtigheeden?
35 Hunn' goddeloosheit hael de móórdt.
Uw hulpe zett de vroomen vóórt.
Want ghij vol bilkheits goedertieren
Kunt neemen proef van hart en nieren.
De vroomen ghij handthaeven wildt;
40 En zijt, o Heer, mijn scheutvrij schildt.

- Gods wet te bujghen noch te nejghen,
Ons daeghelijckx vermaent zijn dreighen.
Indien wij ons bekeeren niet,
Zijn scherpe swaert de punte biedt:
45 De steevigh' armen zijner booghe
Zijn strak gestropt, en reedt ter tooghe;
De flits daer op; hij neemt zijn mik:
Altsaemen in een óóghenblik.

15) *braght jck ojt yemanden te pas*, heb ik ooit iemand met gelijke munt betaald, kwaad met kwaad vergolden. 16) *t' onreên*, ten onrechte. 21) *ijver*, toorn. 22) *grim*, woede, verbolgenheid. 25) *zich begeven*, hunne zondige natuur dooden. 30) *onderdaen*, onderdanig. 31) *nae dat*, naar dat. 35) *hael de moórdt*, zij vervloekt. 36) *zett - voort*, helpe vooruit. 46) *gestropt*, aangetrokken; *reedt ter tooghe*, gereed om er mede te schieten.

Zijn schut moet altijd treffen nóótljik,
50 En maect geen minder wond als dóótljik.
De doppen zijn van zulk' een stof,
Dat wieze proeft, gheen komt 'er off.
Die boosheit, in 't gedacht toereeden,
Gaen swanger met rampzaeligheden.
55 Hoe gaeuw zij schijnen, entlijk zal
Hun baeren wezen een misval.

Die d' aerd, tot 's anders val, opwroeten,
Verraeden zelv' hun' eighe voeten.
Die ongluk timmert, stort het op
60 De winkel 's quaeds zijn eighen kop.
Wiens moedwil leedt bescheert den vroomen,
Dien zal het op zijn krujn aenkommen.
Gedankt zij Gods rechtvaerdigheit,
Lof heb zijn' naem, en majesteijt.

Z A N G

TER BRUYLOFT VAN HEER

C O N S T A N T Y N H U I G E N S ,

RIDDER, GEHEIMSCHRIJVER DES PRINSSEN VAN ORANJEN,

EN JOFFROUW

S U S A N N E V A N B A E R L E .

Trouwende den VI in Grasmaendt, des jaers CIO IO CXXVII.

Hef aen, me Zanggodin, om heerlijk te vermaeren,
Met adelijken tóón, 't onscheydelijke paeren
Van 't bestgegaeyde paer, dat min met minne lóónt.
De weeld is in haer' krits. 't Gaet op een hooghtijdhouwen.
5 Het edel hoofdtsieraedt der Aemstelsche Jonkvrouwen
Versiertmen; en de króón der maeghden wordt gekróónt.

49) *schut*, pijl; *nóótljik*, noodzakelijk. 51) *doppen*, punten. 52) dat wie er door getroffen wordt moet sterven. 53) *toereeden*, beramen. 55) *gaeuw*, slim, listig. 56) *misval*, misdracht, miskraam. 59) *de winkel 's quaeds*, de plaats waar het kwaad gebroed wordt. 61) *bescheert*, berokkent.

Hef aen, me Zanggodin. Volgens de uitgave der Gedichten van 1636. 3) *bestgegaeyde*, bestgepaarde. 4) *in haer krits*, in hare kracht.

't En is van geenen doen, met vierige gebeden,
Te daegen, westwaert aen, de Paphisch' heiligheden,
Om over zegening van 't bruyloftbed te gaen.
10 Onnoodigh is het, dat zich zelve zy besnoeyen
De gunst van Epikujr, en deezer feeste moeyen.
De bruydt, voor Venus, Min, en Hymen kan bestaen.

Indien dat, in den vleesch, met haer' betaemlijkheden,
d' Heilheiligh' Eer verscheen, zy zoud' haer' eige zeden,
15 Hoe zinlijk datze zyn, met wanstal zien bekladt:
Niet rustend' oft z' en had gelaet en swier gebogen
Nae 't wezen van Susann'; en zeggen, deze toogen
Zijn van de voeghlijkheid een passer zonder dat.

Want haer verheven geest ontzindelt in de klaerheid
20 Van ongefronste deughd, blinkt met de blijde waarheid
Eens zuiveren gemoeds, daer niet schijnheilighs schujlt.
Alzoo dat elks gezicht gezoogen door 't geflonker
Daer heene vliet, gelijk als naer een licht in 't donker,
Waer mede d' Aerdeschim der Zonneschijn vervujlt.

Zorghvuldige natujr, wat waert ghy wel beraeden,
Toen ghy die zoete ziel niet anders dacht te laeden
Als in een lichaem haer van fraeyigheên gelijk.
Wanschaepenheid beswalkt den luyster der manieren.
Hier maeken een gespan het schoon en 't goedertieren,
30 En haer beyd lief en waert aen aerd en hemelrijk.

Maer lief nocht waerdt zyn kan zoo lief den hemel smeken,
Dat hy ons aflaet gun van 't bijster hartebreken,
't Welk uyt het woeden van den brandt der liefd' ontstaet.
Dat maeghdelijk vernuft wel eer gewoon te lonken
35 Alleen op wetenschap, nu grondelijk verzonken
In minnekommer, weet tot haeren wil geen raedt.

Op nieuwe wijze staen haer' lichjes in de lóchjes.
Haer' helder' harssen zyn bedwelmt met teëre tóghjes.
Haer hartje dobbert, en gantsch oneenpaerigh slaet.
40 De zoete zinnjetjens nu luchtigh zyn en wufjes,
En in een oogenblik weër mijmerigh en sufjes.
De klóp der adren weet van geen' gerijmde maet.

7) van geenen doen, niet noodig. 8) Paphisch', uit Paphos, stad op de westkust van Cyprus, waar Venus geboren is; aan Venus gewijde. 9) over — te gaen, mede te werken tot, te zorgen voor. 11) de gunst van Epikujr, de rust, waarin volgens Epicurus het grootste geluk gelegen is. 11) deezer feeste moeyen, zich bemoeien met dit feest. 12) Hymen, de god des huwelijks; bestaen, gelden. 13) haer' betaemlijkheden, wat tot haar wezen behoort. 14) heilheiligh', zeer heilige. 15) zinlijk, schoon. 17) toogen, trekken. 18) zonder dat, zonder wanstal. 19) ontzindell, ontvonkt. 20) ongefronste, ongekrenkte, vlekkelooze. 22) gezoogen, aangetrokken. 24) aerdeschim, schaduw der aarde. 29) maeken een gespan, verbinden zich, zijn gepaard. 32) aflact, kwijtschelding; bijster, vreeselijk. 37) lóchjes, gaatjes, oogkassen. 39) oneenpaerigh, ongelijkmatig. 40) wufjes, dartel, vroolijk. 42) gerijmde, gelijke, regelmatige.

Zy komt te koor; te keur; te knoop, die niet moet glyen.
En scheidt uyt het bezit van zoo veel' heerschappyen
45 Haer opgedraegen door de jeughd van heusscher aerdt.
Wat lust u, koningin der harten, in te haelen
Van uw vermogen rijk de wijdtgestrekte paelen?
Oft is een hart u meer als duyzentd harten waerd't?

En ghy, o Brujdegoom, en vindt gh' u niet verslaegen
50 Van ankst, dat ghy alleen 't gebiedt zult moeten draegen
Van haer, die duyzen den regeerde met een rijs?
Ach, ach! wat grooter gloedt is 't, die ik zie genaeken
Uw ingewandt, nu zy is zellev' aen het blaeken,
Die zoo veel' vlammen plagh t' ontsteken in haer ys?

Al waer 't de dapperst en bestendighst aller helten,
Hy zoud' in zulk een' brandt gedwongen zyn te smelten,
Gelijk de witte sneeuw by 't heetgestookte vuyr.
Maer smelt vry, dat uw ziel gesmolten in magh vloeyen
Ter wakkre wonde, die z' heeft in haer' borst te voeyen;
60 En strek een balsem aen die levende quetsujr.

Ik zie uw' vuyst verlangt nae dat zy zich ontfouwe.
Ghy biedt haer d' ope palm, het zegel van de trouwe,
Der zege zeker, zoo zy die slechts annerandt.
Maer ghy, o maeghd, zie toe, wat gh' op u laedt voor lasten,
65 Indien uw vingers zich vervordren toe te tasten.
Susanne, denk, gh' aenvaerd't des Prinssen rechterhandt.

Doch geene rechterhandt geschoeyt met ysre plaeten,
Waer meê dat hy den geen' die Hollandts vryheidt haeten,
Het bekkeneel in beukt, en 't holle brein verplet:
70 Maer een', die dient den Vorst voor tweede tael en teken,
Stadthouster van zyn mondt, in onweêrroeplijk spreken.
Die 't zeggen maekt tot zien, en van een woordt, een wet.

Een' handt de moeder van die konstelijke trekken,
Dewelk' ons schildery van eenen geest verstrekken,
75 Die aen 't bevallijk lijf, in schoonheidt niet en wijkt.
Een handt, die blijdschap kan, in droefheidts boesem, baeren,
Als zy, met troetelstem begaevende de snaeren,
't Geschal der klaere keel, door leengelydt, verrijkt.

43) *te koor*, in het koor der kerk, waar het huwelijk gesloten wordt. 43) *knoop*, huwelijksband. 45) *heusscher*, heusche, wellevende, vriendelijke. 46) *in te haelen*, meer binnenwaarts te zetten. 47) *vermogen*, machtig. 52) *grooter*, groote. 55) *bestendighst aller helten*, standvastigste aller helden. 59) *wakkre*, groote. 63) *annerandt*, aanvat. 65) *zich vervordren*, zich verstouten. 71) *stadthouster*, plaatsvervangster. 73) *de moeder van die kostelijke trekken*, de vervaardigster van die geschriften, welke ons een beeld geven van haren geest. 77) *troetelstem*, eene vleiende stem. 78) *door leengelydt verrijkt*, als zij hem met haar snaarspel begeleidt.

Deez' draeght u aellijk op een hart, dat al zyn gróótmoecht
80 Bestaet in dienstvaerdy, en overgeven óótmoecht;
Een borst, die anders niet, als vier en vrundschap, aemt.
De schaemte maekt u schuw. Ach! denk hoe zich doorsnyen
Gevoelt al watter leeft, van 't lieffelijke lyen:
Jae zelfs, dat zich der Min, nocht aerdt nocht hemel schaemt.

85 Hunn' Mingod is de Zon. Wen die haer komt verwarmen,
Ontsluyt zy zich van drooght', en als met open' armen,
Den hóógen hemel lokt, dat hy haer' lust verzaê.
Dès hy bewogen tot het weelderige boelen,
Komt, daelend' in haer' schoot, die vruchtbaerlijk bespoelen
90 Met regen; en zich quijt als mannelijke gaê.

Haer' handt reedt toe; zy rejkt; zy raekt. Maer in't verbeelden
Van 't groote woordt bevrucht met alle 's brujgooms weelden,
't Verstandt weêr steken blijft. 't Oogh van 't begrip
[wordt wijdt,
En maelt, ten breedst', haer af veroorloven van kusjes,
95 Omhelsingen, en die vervaerlijke lusjes;
En hoeze, wintz' een hart, weêr gaet het haere quijt.

Des dejst het, daelt, en dut. Ach is hier aen geen helpen?
Haer' starren dujken in de paerlemoedre schelpen.
Die werpen perlen op van waeter doorschijnhel.
100 Nochtans de zedigheit verbiedt haer 't volle schreyen,
En weighrend' over boordt de traenen te geleyen,
Doet haer tot foly 't óógh, tot kasse dienen 't vel.

Ach met wat verwe zal z' haer uytspraeks zin verbloemen?
Zy kan geen neen, en dar het tegendeel niet noemen.
105 Haer' heughnis schijnt die stem te bergen in een hoek.
Hoe datze 't reedschap van de taele tracht te stellen,
't En weet geen' dujtsche silb van j en a te spellen.
Oft huppeltz' op haer' tong, zy is terstondt weêr t' zoek.

In welk een' arbeydt gaet haer geest, om te geleggen
110 Van 't lastige gelujdt, en met een zaeligh zeggen
Te lóónen 't lijden, dat haer' minnaer nojt verdroot?
Ik zellef moed' en mat van haer' bekommeringen
Ten eindt van adem ben, en suffend' op het zingen,
Mijn' deun besluysten zoud', indien dat zy besloot.

79) *aellijk*, geheel en al; *dat al zyn gróótmoecht*, welks geheele edelaardigheid.
80) *overgeven*, diepen. 85) *hunn'*, nl. die van aarde en hemel; *haer*, de aarde.
88) *boelen*, boeleeren. 91) hier wordt weder van de bruid gesproken; *reedt toe*,
maakt zich gereed; *verbeelden*, zich voor den geest halen, bedenken. 92) *'t groote
woord*, het jawoord. 96) *gaet* — *quijt*, verliest. 97) *dut*, suft. 98) *starren*, oogen.
102) slaat zij haar oogen neer. 103) *haer uytspraeks zin*, den zin van haar woord.
104) *dar*, durft. 105) *heughnis*, geheugen. 107) *dуйtsche silb*, nederlandsche letter-
greep. 109) *geleggen van*, baren. 114) *besluysten*, eindigen; *besloot*, een besluit
nam.

- 115 Haer hartje magh niet meer. De kneeder van de stemmen
Gevoelt bewegenis. 't Yvoor vergeet zyn klemmen.
't Bewillight altemaal tot op de lippen nae.
Te twisten schijnen deez' twee roò koraele dijken,
Wie d' eerste voor de vloedt der klank zal moeten wijken.
120 Zy waeght het endelijk, en slaekt het swangre jae.

Beslaeze Constantijn. Ras rep u. Hartebrander,
Vang op 't gewiekte woordt. 't En won nojt Alexander
Zoo veel in all' zyn' tijdt, als ghy op eener stondt.
Hy heeft het: en om wis te wezen t' eenen maele,
125 Dat zy 't herroepend' niet weêr in haer hals en haele,
Verzegelt met een klevend kusjen haeren mondt.

AEN JUFFROU

SUSANNE VAN BAERLE,

NU VROUWE VAN ZUYLEKOM.

OP HAER HUWELIJK.

Levend kleynood deughdenvat,
Hemels weelde, werelds schat,
Stichteress van blijde branden,
Licht der edele verstanden,
5 Flonkerbag in Hollands pruyk,
Die voor schoonheids prachtigh puyk
Gaet by jongen en bedaeghden,
Ooghjen van het gildt der maeghden.
Dank heb Venus, datz' u veught
10 't Oóghjen by, der mannejeughdt.
Want al is een minlijk óóghjen
Noch zoo gauw, zoo glad van lóóghjen,
Het en heeft geen' vollen aerdt,
Voor het wel en is gepaert.

115) *magh*, kan. 116) *bewegenis*, beweging; 't *Yvoor*, de tanden. 120) *het swangre jae*. Vgl. vs. 92. 121) *beslaeze*, neem haar in bezit. 125) *in haer hats en haele*, terugneme.

Levend kleynood. Volgens de uitgave der Gedichten van 1636. 5) *flonkerbag*, schitterend edelgesteente. 6) *gaet voor*, doorgaat voor, gehouden wordt voor. 8) *ooghjen*, parel. 12) *gauw*, levendig; *glad van lóóghjen*, schitterend, levendig.

LIEDT.

Wijze: *Cessez mortels de souspirer, etz.*

Schent uw perrujk, vertreedt haer' schat
Fier' Amsterdam. 'T is omgekomen.

Fortuin is uwer liefde zat.

Haer hart heeft eenen keer genomen.

5 De glans daer yder u omme benijt,
Die gaet ghij quijt.

De schoonste Cloris, 't hoogh sieraedt
Vultóying van uw' oppereeren,

In 't blaeken van wiens lief gelaet

10 Zijn Moeder en de Min hoveren,
Misingunt haer' silvren voet aen de zóóm
Der Aemstelstróóm.

De Nimphen zie 'k met bittre greep

De kranssen van haer krujnen smakken,

15 De gulde Venus met haer' sleep,
Opbreken, en klejnoodje pakken.

Van all' haer' zoete bekoorelijkheen
Blijft hier niet een.

Zoo gaet het daermen nae waardij

20 De godlijkheên verzujmt te vieren.

Men kent geen goedt voor 't is verbij,

Dan woedt berouw met ydel tieren.

Ghij boodt dier hemelsche schoonheit niet meer
Dan menschlijk' eer.

25 Uw dubbeld nat, door dese noodt

Verijst, wordt stijf als steenen vonder.

Zoo Y, als Aemstel leijdt voor doodt.

Zij haelden bejd' hunn' hoofden onder,

Mits zij vernaemen het droeve gesprek
30 Van haer vertrek.

Ghij waent misschien, het groote licht
Zal hunne schobben doen verschóóyen.

Die hoop is windt. Alleen 't gezicht

Van Cloris óogh plaght hen t' ont doy en.

35 Nu dat in 't Zuijden zijn' wooninge vest,
Dit 's Noordens nest.

Schent uw perrujk. Volgens hs. A. 1) *haer' schat*, de kroon, waarmede het wapen van Amsterdam gesierd is. 2) *'t is omgekomen*, het is verschrikkelijk! 6) verliest gj. 7) *Cloris*, Susanne van Baerle. 8) *vultóying van uw' oppereeren*, die de kroon zet op uwe eer. 10) *zijn Moeder en de Min hoveren*, de min en zijne moeder zich verheugen. 11) *silvren*, blanken. 23) *uw dubbeld nat*, het Y en de Amstel. 26) *verijst*, wordt tot ijs. 29) *mits*, toen. 32) zal de ijskorsten doen weggaan, het ijs doen smelten.

Vergeefs verwacht de Landtman, dat
Het krujdt door tant der kouw verbeter
Zich weder pronkt met bloem oft blad.
40 'T zal zijn verrijsenis vergeten,
Naerdien de levende zonne die 't spijs,
Niet en verrijs.

Nocht lelybol, nocht rozeplant
Lust aen den arbejdt van het baeren,
45 Nu Cloris, die gewoon was 't pijk
Van hun verweent gewas te paeren,
Haer' handt aen planten van anderen grondt
(Ach arme!) jont.

Treurt roselaer, treurt bollen, treurt,
50 Laet vrij de mol uw plaets verwildren.
Uw' kindren minnelijk gekleurt
En zal zij, echter, ujt, niet, schildren.
Nu wordt de geestigheid van haer' penseel
Eens anders deel.

SONNET.

O geestighe Natujr vol jujster zinjlkheit,
Wat moest ghij op uw' dreef, en op uw sneedighst wezen,
Wanneer 't u inviel, zoo veel' schoonheên t' zaem te lezen,
Als zijn, aen 't scheppen van mijn Lief, te kost gelejdt!
5 Die geest, wiens toovertael ujt lieve lippen vlej,
Waên pujrde ghij hem, en die klaerheit nojt volprezen
Van 't dobbel licht, het welk, als zonnen versgerezen
Haer' heerlijke persoon bekleedt met majestejt?
Mijn suffe ziel verdwijnt in diepheit van gedachten,
10 Als zij de wondren ziet der overaerdsche krachten
Van 't hemelsch oogh, en meer dan menschelijken mondt:
Sulx jck gedwongen ben haer voor godin te roemen.
Maer (las!) jck kanze niet als afgodinne noemen,
Als zij geen wonder doet tot heeling van mijn' wondt.

46) *verweent*, heerlijk. 52) *echter*, in later tijd. 53) *de geestigheid*, het bevallig kunstgewrocht.

O geestighe Natujr. Volgens hs. A. Dit en de volgende zes gedichten, alle aan Leonora Hellemans en dus in den zomer van 1627 gedicht, vindt men tweemaal in hs. A. Eens alle te zamen met het gedicht Lieve lichte Leonor, op één vel papier; dit is zonder twijfel het oorspronkelijke. De tweede maal elk afzonderlijk op een geheel vel papier, net en zonder doorhalingen geschreven: dit papier is eerst in drieën en later nog eens in tweeën gevouwen geweest. Dit zijn waarschijnlijk de afschriften door Hooft aan Leonora gegeven. Deze worden hier als tekst gegeven. Ook onder de hss. van den heer Grothe bevindt zich een afschrift dezer gedichten van eene hand uit dien tijd, doch niet van die van Hooft. 1) *vol jujster zinjlkheit*, vol onovertreffbare schoonheid. 6) *waên*, vanwaar; *pujrde*, haaldet. 7) *'t dobbel licht*, de oogen. 10) *overaerdsche*, bovenaerdsche. 12) *sulx*, zoodat.

SONNET.

- Zoo 't ujterlijke schoon mijn' zinnen annerandt
Met flonkering van bos op leelywitte wangen,
'T en zengt mij maer de borst; 't is vatten en geen vangen.
Mijn' vrijheit worstelt flux den Mingod ujt der handt.
5 Zoo 't innerlijke schoon de deughd, in mijn verstandt
Verschijnt met veel sieraets van lof en eer omhangen,
In open' armen wordt het van mijn' geest ontfangen,
En stooft mij zachtelijk, doch sticht mij geenen brandt.
Maer mijn' liefzieke ziel zich zelve slaet in boeyen,
10 En wenscht, met all' haer' wil, tot smeltens toe te gloeyen,
In 't levend vier, dat haer geweldelijk ontfonkt,
Als minnelijk gelaet tot borgh van zoete zeden
Een welgeschaepen beeldt bevloejt met voeghlijkheden,
En d' eerentfeste deughd ujt twee schoon' ooghen lonkt.

OP D' OOGHEN VAN ME VROUW.

- Werelds welfsel wijd gespannen,
Daeken van saffiere pannen,
Oft ghij zijt met goudt vermaelt,
Dat als diamanten straelt,
5 Oft u d' heerlijkheên versieren
Vanden vaeder aller vieren,
Lusthof, daer zijn waeghen „vaert,
Kraemkoets, daer hij daeghen „baert,
Helder' hemel ongemeten,
10 Noch schijnt, aen u, yet vergeten.
Want de geene die het kon
Schiep geen' weergaë tot uw' zon.
Des wanneerz' haer' blonde kujven
Nederstrijkt, om z' op te hujven,
15 Met het zilver vande zee,
Blintz' 'er al het aertrijk meë.
'T aenschijn van mijn' ujtverkooren
Zietmen met twee zonnen glooren.
Als haer ooghscheel d' eene slujt,
20 D' andre blinkt de dagh noch ujt.
Des, door enkele gezichten
Als verpoozen haere lichten

Zoo 't ujterlijke schoon. Volgens hs. A. 13) *bevloejt met voeghlijkheden*, vol
schoonheid, bevalligheid. 14) *eerentfeste*, achtbare.

Werelds welfsel. Volgens hs. A. 3) *vermaelt*, beschilderd. 6) *vanden vaeder
aller vieren*, van de zon. 7) *vaert*, rijdt. Men denke aan Phoebus Apollo, den
zonnegod, die op zijn wagen langs den hemel rijdt. 13) *des*, daarom, 14) *op te
hujven*, te tooien. 19) *ooghscheel*, ooglid. 21) *door enkele gezichten*, door het zien
met het eene of het andere der oogen. 22) *lichten* oogen.

En zij toomen wild' haer' kracht,
T' mijnent werd' het nemmer nacht.
25 Zonnen die doorstraelt zoo grondigh,
Zonnen daer jck tegens zondigh,
Als jck in uw' klaerheit zie,
Anders als gekreukter knie,
Denkt, mijn' ziel, tot aller stondt „lejt,
30 Zonder u, in ongezontheit.

AEN DE VLOERSTEENEN.

Leenigh marmor, vleessche steenen,
Die vermorwet door mijn weenen
All' de traentjes houdt te raedt,
Die mijn weemoed loopen laet;
5 Die de deerelijke drópjes
Rollend' ujt de volle kópjes
Mijner ooghen, innezujpt,
Schier zoo ras als yder drujpt.
Hoope zoud jck moghen raepen,
10 (Waer van uwe stof geschaepen
D' inborst mijner viandin,
Die jck boven vrienden min)
Dat de laeuwe brakke beeken,
Die mij lanx de wangen leeken,
15 In haer hart gedrongen door
Heel niet zouden gaen te loor.
Maer, wat scheelt bij mijn beswaeren
Dat van anderé minnaeren?
Groote Min hoe ongelijk
20 Gaet het in uw koninkrijk!
Ander', in hun' grootste smarten,
Klaeghen over steenen harten :
En, hela! jck wensch, de geen'
Die mij smelt, een hart van steen.

GEBREK IN LIEF GEZOCHT.

Naedemael de felle brandt,
Dien ick voed in 't ingewant,
Brandt zoo groot als die van Tróyen,
Niet en kan het ijs ontdójen,

28) *gekreukter knie*, met gebogen knie. 30) *ongezontheit*, woordspeling met *zon*.
Leenigh marmor. Volgens hs. A. 3) *houdt te raedt*, bewaart. 7) *innezujpt*,
inzuigt. 9) *raepen*, scheppen. 17) *wat scheelt bij*, welk een verschil is er tusschen.
Naedemael de felle brandt. Volgens hs. A. 4) *niet*, niets.

- 5 'T welk, die mij te zeer behaeght,
In een' borst van ijsen draeght;
Raedt mij 't bitter der ellenden,
Die mij geest en lichaem schenden,
Weighrende vernufts bestier,
10 Ijs te werpen in mijn vier.
Des jck, die uw' fraejgheden
Eerst, me vrouw, heb aengebeden,
Speur, met allen yver, nae
Yetwes, nu, dat u misstae.
15 Maer dewijl 't zoo swaer is, inden
Overvloedt der goën, te vinden
Eenigh quaedt, doch zoo veel doe,
Licht mij met uw' ógghen toe.
Laet wat dienen 't helder staeren
20 Aen mijn' blintheit, voor lantaeren,
Om bespiën een kleen gebrek,
Dat mij tot verkoeling strek.
Niet. Mijn' zinnen zich verzinden.
Bet zoud' mij dat licht verblinden.
25 Dek die starren. Mijn gedacht
Ujt die klaerheit pujrt zijn' nacht.
Ach hoe zoud' zich misstal tóoghen?
D' uwe steken ujt mijn' óogghen,
Zie jck die. Zoo jckze mis,
30 'K steek in diepe dujsternis.

AEN ME VROUW.

Me vrouw, zoo jck vernam,
In uwer oogghen vlam,
Een' vonk die ujt uw harte quam,
Zij keerde van mijn' brandt de pijn,
5 In zoetheit van een' zonneschijn.

Maer dat bekoorend licht
Van 't goddelijk gezicht,
Waer aen jck heb mijn ziel verplicht,
Dat blixemt dujsend lieflijkheën,
10 En gunt 'er mij, (helas!) niet een'.

9) *weighrende vernufts bestier*, niet luisterende naar het gezond verstand. 11) *fraejgheden*, alles wat tot sieraad strekt. 14) *yetwes*, iets. 17) *doch*, toch. 18) *licht — toe*, licht bij. 23) *niet*, neen; *verzinden*, vergisten. 26) *pujrt*, haalt. 27) hoe zou zich (aan u) iets vertoonen, dat leelijk of gebrekkig is. 28) uwe ooggen steken de mijne uit.

Me vrouw, zoo jck vernam. Volgens hs. A. In den druk van 1636 wordt als wijze opgegeven: *Ik zoud Jonkvrouw, vertrouwt*, etc. 4) *keerde*, zou verkeerren veranderen. 8) *verplicht*, verbonden, onderworpen.

Ick heb u vaek verklaert,
Wat jck u offer. Waer 't
Niet beter lijf en ziel aenvaert,
Om eeuwich u ten dienst te staen,
15 Dan die te doen in 't vjer vergaen?

Ghij ziet, hoe dat jck slijt,
En word mijn' krachten quijt
Door hitte, die mijn hart bestrijdt.
En schijnt Godin, alleen vereert
20 Met offer schoon tot asch verteert.

Mijns levens lust verdort,
In traenen die jck stort
Uw strengheit niet geweekt en wordt.
In windt van zuchten, die jck loos,
25 Mij laestmael docht, uw hart bevroos.

Indien jck u verhael
Den aerdt der vremde quael,
Het schijnt ghij niet verstaet mijn' tael:
Oft dat uw' wijsheit straf begekt
30 De tongen daer de min meê sprekt.

Tot wraek van al dit leedt,
Wensch ick aen u besteedt
Al 't goedt dat jck te wenschen weet:
En nemmer u, de dienst, dien ghij
Onwaerdigh vindt, van noode zij.

ZANG.

Leonor mijn lieve licht,
Voor uw oogh de zonne swight,
Met haer' blonde straelen,
Die gansch niet, in mijn gezicht,
5 Bij zijn glory haelen.

Vonken foly van die git,
Gitten met uw gulden pit,
Blixemt niet zoo fellijk,
Dat het hart dat u aenbidt
10 T' eenemaal verwellick.

19) *en schijnt*, en gij schijnt. 20) *schoon*, geheel en al. 30) *sprekt*, spreekt.
32) *aen u besteedt*, dat u toegevoegd worde.

Leonor mijn lieve licht. Volgens hs. A. 5) *zijn glory*, de glans van uw oog.
6) *folly*, foelie.

Lieve Leonor, ghij móórt
'T harte, dat u toebehoórt,
Met die lieve lonken,
Zoo mij niet een troostigh woordt
15 Komt in 't óór geklonken.

Woortjes kunt ghij dujsent smeên
Die daer, sicrlyk, aerdigh, heen
Vliên als Minnegoodtjens.
Maer, tot troost, en komt' er geen
20 Ujt d' yvoore slootjens.

Houd uw' eighen slaef te raê.
Zaeligh kunt gh' hem maken drae,
Zoo ghij maer laet slippen,
Op zijn' beed' een gunstigh jae,
25 Ujt die lieve lippen.

OP EEN AFZEGGEN.

Lieve lichte Leonoor,
Ick en hield u daer niet voor,
Als jck lieve lichte zey,
'K meend' uw ooghjes allebey:
5 Niet, dat, in het geen jck sprak,
Alte dobbble waerheit stak.
Op den eenen avontstondt
Zejde mij uw schoone mondt
Liefste, lievren heb jck geen.
10 'S andren avonds zegt ghij neen.
Zinnetjes te wispelziek,
Ziet oft uw gepluimde wick
Andre reên van wenden vindt
Als het wenden van den wint.

20) *d' yvoore slootjens*, de tanden. 21) *eighen*, onderdanig; *te raê houden*, sparen.

Lieve lichte Leonoor. Volgens hs. A. Dit gedicht heeft betrekking op hetgeen Hooft aan Leonora schrijft 27 Augustus 1627. „U E. en sal dan niet kunnen ontkennen, dat U E. verbonden is, indien ick haer bewijse dat U E. genegentheit om te trouwen gevallen is, soo seer als het vereischt wordt nae alle reden, ende dat U E. my 't laestemael afgeseidt heeft, niet over gebrek aen genegentheit t' mywaerts, maer over een sake geheel buyten my zijnde. Om dit te bewysen, ben ick gedrongen te seggen, ende gelieve U E. het my daeromme te vergeven, dat U E., op maendaegh den neghenden Augusti lestleden, gelieft heeft my te begenaedighen met den naem van liefste, en niet onbedachtelijk, gelijk U E. des anderen daeghs goedt vondt dat te duyden, maer met rijpen overleg. Want tot meermalen gevraeght zijnde, oft ick dan U E. liefste was, deed U E. my de eere van te segghen: ghy zijt het, verklaerende, dat U E. genegentheit t' mywaerts vermeerderd was. — Entlijck seidt U E. my, met een aerdighminlyke wakkerheit: morgen sal ick u aen oft af seggen. Met een hart, dus opgestookt met minne, dus opgevult met hoope, keer ick 's andren-daeghs wederom, ende vind U E. gemoedt meer verstokt, U E. gelaet meer vervreemdt als oit mijn leven.” 5) *niet*, maar ik meende niet. 11) *wispelziek*, wispelturig. 13) *andre reên van wenden*. Het was niet enkel wispelturigheid. Men had Leonora in het oor geblazen, dat Hoofts vrienden menschen waren, die in een kwaden reuk stonden bij de toen heerschende partij, wier gevoelens „in 't stuck van den godsdienst en den staet” ook Leonora, zoo het schijnt, was toegedaan.

15 Dikwils wint noch stadigh waejt.
Maer dat ghij gedujrigh draejt,
Oft ghij neen waerachtigh sweert,
Gh' hebt het van een tol geleert.
Al die volghen haeren draf
20 Delven zelve zich een graf.
Ach wat boort ghij als de tol,
Tot uw' eighen val, een hol?

Wijze: *C'est trop couru les eaux, etc.*

De vlammen die jck voê
Met mijnes harten dauw,
De wondt daer jck af bloê,
En de angel die jck knauw,
5 Mij brand en, prikkelt, smart, met een' vertwijfelheit.
Want d' eelheit mijner min zich zelve lóón ontzeit.

De schoonheit, daer begeert'
Mij om te dienen lejdt,
Een ziel is, gestoffeert
10 Van volle moghenheit.
Z'en heeft geen' dienst van doen. En alsser yemand waer
Die 'r diend', hem zoud zijn dienst zijn dienstigher als haer.

Hij waer te ver verwaent
Die 't óóghe lejd' op lóón.
15 Een hemelsche gedaent'
Bewoont van heiligh schóón
Kan vallen in geen schult. Zij is zoo veele waerd't,
Dat haer komt lóón van hem, dien zij zijn dienst aenvaert.

Indien jck diensten doe,
20 Den diensten, die jck tóón,
Komt geen vergelding toe.
Zij zijn hun eighen lóón.
De zoete dienst ook zoo voor haer verdiensten swicht,
Dat, met ontfang van dienst, zij mij, tot dienst, verplicht.

25 Ick slaef om slavernij.
Nae dienst is 't dat jck dorst.
Om vankenis jck vrij.
Maer jont ze m' in uw borst,
Op dat jck afzijs pijn, me vrouw, daer door ontgac.
30 Gelijk mij loon misvoeght, misvoeght u ongenaê.

17) oft ghij neen waerachtigh sweert, al zweert gij ook dat gij het niet doet.
De vlammen die jck voê. Volgens hs. A. 4) die jck knauw, die mij voortdurend pijnigt. 7) daer, waarheen. 10) volle moghenheit, almacht. 18) dien zij zijn dienst aenvaert, wiens dienst zij aanneemt. 30) ongenaê, wreedheid.

SONNET.

Ontzachelijke Min, de zuchten mijn' gezanten
Aen uw' hartmogheneit die 'k opwaerts vaerdigh af,
Is niet haer' boodschap u te smeeken dat gh' een graf
In 't hart maekt van me vrouw, om 't mijn daer in te planten,
5 Hujsvesting en verdient niet, in die heilghe wanten,
Het geen dat van waerdij aen haer nojt proef en gaf.
Zij ziet geen reën tot gunst: dies blijft met reden straf.
'T waer zond mij tegens deez' rechtvaardigheit te kanten.
Maer dit is mijn gebedt. Bestaet een ridderstuk,
10 En jaeght een wisse schicht door ribben van het Luk,
En weekt haer in uw' vlam, tot datz' op mij verslinger:
Zulx ick bestoven met haer meenighvoude goën,
Al 't geen dat zij mij doet, weër aen me vrouw magh doen,
En wijz' mijns wils waerdij, met de fortuin haer' vinger.

ZANG.

Wijze: *Su, su, su, non dormite pastori, etc.*

Naere nacht van benaude drie jaeren,
Sint mê zon is ten hemel gevaeren,
Wegh met de droefheit die plagh mij te pijnen,
Legtse te kost aen uw eighen verdwijnen.
5 Vanden glans, in mijn hart, die 't doet daghen,
Ghij te swak zijt, de kracht te verdraghen.

Nieuwe zon mijn' gezicht is verrezen,
Die, met vroolijk en vriendelijk wezen,
Stralende sterrek, doo ribben en spieren,
10 Weelde komt wekken, in inborst en nieren,
Doende schreijen en schrikken verschóóyen,
En het mergh inde schenkels ontdóóyen.

Leonor, lachend licht, lieve leven,
Die de deughdt draeght in 't aenschijn geschreven,
15 'T roode korael van uw minnelijk montjen
Dauwend' een Ja is mijn morreghestontjen.
Uwer óóghen bekorende klaerheit
Mij verlicht, vande nacht en de naerhejt.

Ontzachelijke Min. Volgens hs. A. 1) *de zuchten* — is niet haer' boodschap, de boodschap der zuchten is niet. 5) *wanten*, wanden. 6) dat haar nooit een bewijs gegeven heeft van zijn waardij. 7) *met reden*, terecht; *straf*, stug, koel. 10) *luk*, geluk, de fortuin. 11) *haer*, de fortuin; *verslinger*, verliefd worde. 12) *zulx*, zoodat; *bestoven*, overladen; *goën*, gaven.

Naere nacht. Volgens hs. A. 1) *naere*, duistere, donkere; *benaude drie jaeren*, de drie jaren waarin Hooft weduwnaar is geweest (1624—1627). 9) de uitgave heeft *door*. 11) *doende verschóóyen*, verjagende. 18) *naerhejt*, duisternis.

Helder' óóghen, waer inne, de schóónheit
20 All' haer' heerlijkste schatten ten tóón sprejt,
Flonkrende starren, men ziet, in uw swinken,
Goedigheid, vroedigheid, moedigheid blinken:
En de geen', die den hemel bedoolen,
Schouw jck doof, bij uw' gloeyende kolen.

25 Frisse mondt, met uw aengenaem amen,
Bij den welken de rozen zich schamen,
Kan het gelujt uwer tóvrende talen
Yder het harte ten ooren ujt halen,
Wat ist vremt, dat mijn zieltje door 't kleven
30 Van een kusje, gevaên is gebleven?

Zujre keert ghij in zoetlijke zuchjes,
En mê qualen, in gulle genughjes.
Lekkere lipjes, en loddrighe lonkjes,
Baeren, bij beurten, en blussen de vonkjes,
35 Die mijn' adren verquikken van binnen,
En ontsteken, met ziedende zinnen.

Edel' óóghen, gezeghende vieren,
Ach hoe branden uw' brave manieren!
Bronnen van blijshappe, brallende baken,
40 Alle mijn ingewant doet ghij mij blaken:
En uw' vlaeyende vlammen haer' krachten
All' de mijne versmelten, versmachten.

Ach! mijn geest, Ach! mijn geesje ging glippen,
Zoo de lieve, de lavende lippen
45 'T zelleve niet, in het drooghende roosten,
Voort, met het vocht van een kusjen, en troosten.
Des zich magh haer' genaede verbóghen
Even als de triomfe der óóghen.

Maer al naghelen scherrepe schichten,
50 Mij, het hart, aen uw' lonkende lichten,
En alhoewel zoete zontjes en stemmen,
Tussen uw' lippen, mijn zieltje beklemmen;
Niet en nijpt 'er zoo zeer, als de lijnen
Daer uw' deughden mijn' boezem meê bijnen.

21) *swinken*, draaien. 22) *goedigheid*, goedheid; *vroedigheid*, verstand. 23) *den hemel bedoolen*, langs den hemel dolen. 24) *schouw jck doof*, houd ik voor dof
38) *uw' brave manieren*, uwe voortreffelijke deugden. 39) *brallende*, stralende
schitterende. 42) *versmachten*, vernietigen, dooden. 47) *des*, hierop; *zich verbóghen*,
zich verheffen, roemen. 53) *niet*, niets. 54) *bijnen*, binden.

DANKBAAR GENOEGEN.

- O wondre wijsheit, ghij die alles houdt benepen
In uw volmaekte kund, en zelve niet begrepen
Wort dan van uw vernuft; o onbepaelde maght,
Van welk', al watter schiedt, te weghe wort gebracht;
- 5 O heyligh' hoogheit; o ghij goddelijke goetheit;
O Schepper vol van overvaederlijke zoetheit,
Wiens Liefde staedigh vloejt, en weet van geenen peil,
In haer' milddaedigheit; o zalighmakend heil;
Genaede zonder endt, die watmen hier ziet swieren
- 10 Op 's vluggen levens wick, bey menschen ende dieren
Zoo vriendelijken stooft, dat het het sterven vliedt,
Als zijn zijn' vreughden opgesoden in verdriet:
U zing jck desen lof, in 't midden van het lijden,
'T welk doorgaends kroont den krujn der jeughelijke tijden.
- 15 Want, die nocht 't jonge vleesch, door toghten zonder maet,
Aenschennen ten bederv' op wijn oft wijven laet,
Nocht dien de krijchslust doet zijn' ziel te ritsen stieren
Op koeghelhaeghel, en op punten van rappieren,
Nocht dien het ongeval van quaele niet beloopt
- 20 In frisscher jaeren ren, en 't lieve lijf afstroopt,
Dien is beschooren 't leedt, dat al, waer hij behaeghen
In scheidt, ontschaepen en ten graeve wort gedraeghen.
Dien staet de swarte rouw te draeghen jaer op jaer.
Dien volght, van dagh tot dagh, het volghen vande baer.
- 25 Dien plukt de droeve dootd zijn vrienden af bij risten.
Dien wandelt zijn gedacht in koor vol lieve kisten.
Die wurght aen wanhoop van 't versetten zijner schae.
Want hij komt tot de keur van eene brujt te spaê.
Oft vindt hij vrouwe, die de reden en de zinnen,
- 30 Met wijs' eenstemmigheit, hem raeden te beminnen,
Helaes hij lejdt te laegh. Zijn oogh en aengezicht
Zijn d'oude waepens quijt, en voeren toorts nocht schicht.
En oft zijn rijper geest sich beter kan vertaelen,
Verwelkte lippen doen der woorden geur verschaelen.
- 35 'T bedaerde wederpaer is ook in 't hart verkoelt,
En nauw, de kledren door, de kracht der vlammen voelt.

O wondre wijsheit. Volgens hs. A. Het is, zooals uit den inhoud blijkt, gedeeltelijk in Augustus, gedeeltelijk in September 1627 gedicht en onvoltooid gebleven. De titel is er later boven gezet. 1) *benepen*, omvat, omsloten. 4) *van welk'*, waardoor. 6) *zoetheit*, vriendelijkheid, liefde. 11) *stooft*, koestert. 12) *opgesoden*, gestoofd, vermengd. 14) *den krujn der jeughelijke tijden*, den ouderdom. 15) *toghten zonder maet*, toemeloze hartstochten. 16) *aenschennen*, aanprikkeljen. 17) *doet zijn' ziel te ritsen stieren op koeghelhaeghel, en op punten van rappieren*, doet zijne ziel aanloopen op een hagel van kogels en punten van rapiëren, waardoor zij gevaar loopt om te komen. 19) *beloopt*, overkomt. 20) *in frisscher jaeren ren*, op jeugdigen leeftijd; 't lieve lijf afstroopt, van het lieve leven berooft. 22) *ontschaepen wort*, sterft. 26) *in koor*, in het koor der kerk, waar vele dierbaren begraven zijn. 27) *wurght*, stikt. 29) *vrouwe*, Leonora Hellemans. 31) *hij lejdt te laegh*, hij schiet te kort, bereikt zijn doel niet. 33) *sich beter kan vertaelen*, beter zijne gedachten kan uitdrukken.

- In desen druk steek jck. Doch als jck koom te denken
Dat ghij mijn Schepper, 't oogh noch niet hebt laten krenken
Van mijn vernuft, nocht mij berooft van redes raedt;
40 Maer dat die zielvooghdes mij noch ten dienste staet:
Zoo roert uw liefde 't hart, en raek jck te bevroeden
Wat eer, wat lof, wat dank, dat jck voor all' de goeden
Waermede ghij mij hebt gezeghent ziel en lijf,
Uw' jonste schuldigh ben, en eeuwich schuldigh blijf.
45 Want Rede wijst mij op genoote vroolijkheden,
Van 't bovenst mijner tijdt, bijnae tot heel beneden,
Herlejdende 't gedacht, door zoo veel' weldaën heen;
En 't heughelijk gemoedt doet d'ouwde stappen treën.
Jae vorder gaet het noch dan d'heughenis kan reiken,
50 En zeit, al eer jck was, dat ghij nocht klip, nocht eiken,
Nocht leeuw te maken, maer een mensch, van mij, besloot;
Jae gunstelijk de slib, waer af jck biek, niet goot
In onvolkooome vorm, gelijk de vrouwebeelde';
Maer vriendelijker dan de vaeder die mij teelde,
55 Mijn' stof met rijpen raedt, hebt tot een man gekneedt,
Welk' heeft in 't hujsgezin het opperste beleedt.
Ghij plantem' in een landt, welks roem de Roomsche pennen
Gepaert met Romes roem, ten hooghden hemel mennen.
De kleenheit van het welk verleent de rijkste stóf
60 Tot de verwondering der grootheit van zijn lof.
Uw zaelighende zorg h' 't leven heeft geweyghert,
Zoo lang, tot Hollant hoogst in weelde stondt gesteighert
En d'Oosterling verhaert, en de bevroose Noor,
De naekte Westerling, en de gesengde Moor
65 Aenschouwend', in ons' vlag, den rooden leeuw zijn' tanden,
Wtkreet; voert vrij die vaen, o dwang der dwingelanden.
Jae in het zelve jaer als 't heldelijke volk
Den hoet der vrijheit haeld' op spitse vanden dolk,
En met afsweren 't Spaensch gewelt in 't onrecht stelde,
70 Bij vonnis, dat het, op den vorst des Avonts, velde,
Doen was 't dat jck in 't licht der zujvre zonne quam,
En mij tot Vaderstadt viel 't maghtigh Amsterdam.
Dat maghtigh Amsterdam, het welk all' Hollants steden
Zoo verre zeilt voorbij, als Hollant Neêrlands leden.
75 Dat Amsterdam, 't welk hoofd en hart, zoo 'k recht begrijp,
Is van al 't geene dat lejdt tusschen Maes en Zijp.
Ghij gaeft mij ouders van weleerelike naemen,
Die moghten staen bekend hun' afkomst zonder schaemen,
Want all' de geen' daer zij uyt sprooten, en besprak
80 Nojt mensch die leeft, van eer- oft trouweloosheits vlak:

42) goeden, gaven, zegeningen. 47) herlejdende, terugleidende. 52) waer af jck biek, waarvan ik gebakken ben. 56) beleedt, beleid, bestuur. 57) Roomsche pennen, Tacitus? 58) gepaert met, te gelijk met, naast; mennen, voeren. 60) tot de verwondering, om zich te verwonderen over de grootheit. 63) verhaert, verschroeid. 66) dwang, bedwinger. 67) Hooft werd in 1581 geboren, dus in het jaar der afzwering van Filips II. 70) den vorst des Avonts, zoo wordt de koning van Spanje of Hesperie genoemd, omdat in het westen de zon ondergaat. 72) viel, te beurt viel. 73) Neêrlands leden, de andere provinciën. 77) weleerelike, zeer eervolle. 78) zich niet voor hunne afkomst behoeften te schamen. 79) besprak, betichtte. 80) vlak, vlek, smet.

- Nocht gaf, in rechte lijn, hun nae, dat zij deên vloeyen
Onnosel sweet en bloedt, om daer af grof te groeyen;
En maekten dat hun 't goedt eens anders eighen wart,
Oft tegens 't recht van 't hóf, oft tegens 't recht van 't hart.
- 85 Maer weet mijn' burgherij wel, aen hoe luttel 't schorte
Dat niet, in zelschap van noch dertien heeren, storte
Voor welstant van zijn landt, mijn vroomer vader 't bloedt,
Daer te doen slibben in dacht Dudley vrijheids voet.
Uw' goedtheit en vergat een lit niet, ten gerijve
- 90 Dat dienen moght, oft tot vermaek van mijnen lijve;
En schiktez' all' met soo gevoeghelijk een' val,
Dat niemandt billijk had te walghen van hun' stal.
'T gebouw mijns lichaems hebt ghij Schepper zoo verheven,
Dat het niet ver is van door 's hemels lucht te sweeven.
- 95 Want van de zool, waermed' het d' Aerd alleen genaekt,
Het voorst en 't achterst maer den brujnen bodem raekt.
De rest verkeert in 't klaer; en bezicht, tot zijn' wejden
'T blijgeestigh element. Ach wat is dit verschejden
Van 't krujpen van den worm, van 't wroeten van de mol,
- 100 Oft vissche, dien ghij wilt dat met de golven roll'!
Den hopman aller leên het hóóft ghij van der hiele
Geplacetst hebt allerwijdst, en, tot behoef der ziele,
Vijf vensters gefabrijkt, waer door haer wort gejont
T' ontfangen 't geene noemt de weetzucht weetens grondt.
- 105 Want alle zekerheit, daerz' yet op bouwt van binnen,
Haer ingeboezemt wort, door d'ujterlijke zinnen.
De vier van deez, 't gehoor, de smaek, de reuk, 't gezicht,
Ghij, inden appel van den tooren hebt gesticht.
De vijfde, daer wel meest zich op verlaet de rede,
- 110 Ghij goedt vondt, dat zich all' het lichaem door verspreede.
Doch vloeyt 't gevoelen ujt het hóóft als ujt een speen,
En van het zinrijk brein zijn leven houdt te leen.
De leên die eenigh zijn bevaelt ghij even wijde
Te neemen hunnen standt van d' een' en d'andre zijde:
- 115 En hebt, die tweederley geschaepen zijn, verplicht
Te staen ter wederzij, gelijk als in 't gewicht.
Hadt ghij niet ijder handt gespleten voor in vijven,
Wij misten lichtelijk al 't geen de wijzen schrijven.
Wat fajl, zoo ghij niet bij de vingers hadt vergaert,
- 120 Den dujm, die wederhandt, die knel van pen en swaert?
Van pen en swaerdt; de kracht van welke twee te zaemen
Den hel de mujl op breekt, en scheurt daer ujt de naemen
Der helden voerende triomfelijk ten tóón
De doodt ter doodt gedoemt, voor hun' gewielden tróón.

81) *in rechte lijn*, hunne rechtstreeksche nakomelingen. 82) zweet en bloed van onschuldigen, om daardoor welvarend te worden. 88) waardoor Dudley, graaf v. Leicester, de vrijheid aan het vallen dacht te brengen, de vrijheid dacht te onderdrukken. Hooft namelijk stond op Leicester's lijst van veroordeelden. 91) *soo gevoeghelijk een val*, zulk eene harmonische bevalligheid. 92) *stal*, gestalte, vorm. 102) *allerwijdst*, allerverst. 116) *in 't gewicht*, in evenwicht. 120) *wederhandt*, vertaling van het Grieksche *ἀντίχειρ*, de duim, het deel der hand dat tegenover de vier andere vingers staat. 122) *op breekt*, open breekt. 124) *gewielden troon*, zegewagen. Hooft wil hier zeggen dat door de geschriften de menschen, de helden, eeuwig leven.

- 125 Indien de knukkel geen verstandt en had van knikken
 'T zoud' komen op den mond aen, alles te beschikken
 Dat grijpens klem verejscht, en vaek te zijn gemoejt
 Met aen te tasten 't geen zijn' zinnelijkheid verfoejt.
 Ook tanden noyt zoo wel om ding, als vingers klampten.
- 130 Nu hebt ghij hem verzien met staetlijker ampten:
 Te weeten met bewindt van redevoeren, smaek
 En kus, die vriendschaps bood is, en zoo zoet een' zaek.
 Maer, goede God, terwijl jck sweev' in deez' gedachten,
 Komt d' allerliefste mond tot spraek, en maekt de klachten
- 135 Van mijnen monde stom, en al mijn morren móórdt,
 Verquikkende mijn ziel, door een gezegent wóórdt.
 Mijn leven loopt te rug, nieuw bloedt doorvliende d'aëren
 Herplant de jeughd in 't hart. Een ja verjongt mijn' jaeren.
 Ghij opent, schoone mond, mijn' mond, en levert stóf,
- 140 Tot het ontfouwen van dit dierbaer lidt zijn lóf.
 En, t'uwver liefde, lust mij, heerlijk te verheffen
 De gaeven, die het doen veel' leden overtreffen.
 O venster van 't gemoedt, door u, welwaerde mond,
 Als ghij geen veinster zijt, wij zien in 's harten grondt,
- 145 De quaede wiedz ghij ujt, en plant de goede zede.
 Ghij zijt de Cançelier van 't koninkrijk der rede.
 Ghij voert haer wijze woordt. Uw' weet, daar hangt
 [het aen,
 Dat wij elkanderen tot op een prik verstaen.
 Ghij zijt de bron van troost, ghij zijt het hejl om helpen
- 150 Den geenen, die zich voelt van angsten overstelpen.
 Ghij wekt den suffen op, ghij zijt des droefheits dwang:
 'T zij dat ghij smijdigh smeekt, oft vlaejt met vloet van zang.
 Ghij betert het misdoen van hevigheid der handen,
 En heelt gebroke vreê van lujden en van landen.
- 155 'T geschil van maegh met maegh wort door uw' konst
 [beslecht.
 Ghij weert de daetlijkheit, en spreekt het hejligh recht.
 Des d' andre deelen van het lichaem voor u wijken;
 En geen en isser van hun allen te gelijken,
 In noodigheit, genucht, oft nut, bij uwen bóogh:
- 160 Ick zondere maer ujt alleen het edel óogh.
 U gaf jck d'oppereer, en deed mij dit niet marren.
 Met rede. Want wat waer een hemel zonder starren?
 Mê vrouw, geeft ghij mij geest, dat jck dit hoogh sieraedt,
 Waer in ghij 't al, jae zelfs de Zon te boven gaet,
- 165 Waerdeere nae zijn' deughd. Wellieve tweejelingen,
 De mond die schijnt gemaekt om van 't gezicht te zingen.
 En zijn beroep, voor al, jck wisselijken waen
 Verschikt te wezen, om uw' lof ten dienst te staen.
 En lust' het Gode niet in 't voorhoofd u te stichten,
- 170 Zoo waeren voor den mensch verlooren alle lichten.

128) *zinnelijkheid*, lust. 130) *hem*, den mond. 134) *d'allerliefste mond*, de mond van Leonora. 147) *uw' weet*, wat gij zegt, uwe woorden. 151) *des droefheits dwang*, die de droefheid bedwingt, beteugelt. 152) *smijdigh*, zacht, vleierend. 156) *daetlijkheit*, geweld. 159) *bóogh*, roem. 161) *en deed mij dit niet marren*, zoo mij dit (*het oog*) niet deed aarzelen (u de oppereer te geven). 168) *verschikt*, bestemd.

- Beweghing, verwe, stal, van water, dier, en plant,
En schilderden zich nojt nae 't leven in 't verstandt.
Elk uwer bejden strekt een wereltjen van weelden,
Want, in uw kleen begrip, ghij d'allergrootste beelden
175 In meenighten ontfangt, en aerdigh stelt ten tóón.
Ghij zijt de vierschaer van het leelijk en het schóón.
En zoo de schoonheit is het lekkerst aller zaeken,
Ghij zijt de mondt, waer meê dat wij de schoonheit smaken.
De min, de lieve lust, die 't sterffelijk geslacht
180 Bevrijt voor 't ujtgaen, krijght, van u, haer' meeste kracht.
Men dicht van Minnegod. Maer, in uw vier, die stoker
Zijn' toorts ontsteekt, en leent zijn' pijlen ujt uw' kooker.
Insonderheit, wanneer ghij gloejt, met zulk een' gloor,
Gelijk de lichten van mijn' lieve Leonoor,
185 Mijn' lieve Leonoor, die vol van staessij pralen,
En eere, jeughd, en vreughd, triomf en liefde stralen:
Zoo zeer dat nojt Natujr tot jonst en konst berejt
Oogh' anneblies een geest van blyer majestejt.
O vierigh brujn kristael, wat stort' er vloedt van vonken
190 En haeghelt op mijn hart, wanneer 't u lust te lonken!
Schoon' óóghen, 't schijnt de ziel te pronk staet in uw' schóót:
En bij uw' leventheit zijn alle leden dóódt.
Op eenen driesprong, komt zich, tussen mondt en óóghen,
De neuze 't vat der reuk zoo wel geplaetst vertooghen,
195 Dat, van al 't geen de mondt kiest, om te slikken deur,
Hij haer als deeling doet, en offert d' eerste geur.
Zij weder maekt den mensch de reuk zoo diep indachtigh,
Dat zich de mondt vertrouwt, daer aen te zijn deelachtigh.
De reuk ontlast het brejn, en heldert het vernuft,
200 Wekt ujt haer' slaep de ziel, als zij door 't swijmen suft.
De lieffelijke lucht van bloemen en van krujden,
En alle dróógherij geplukt in 't heete zujden
Zich inneboesemen ten open van dit lidt.
De geest der spijz' is zijn; het lichaem voor 't gebit.
205 Ter wederzij van 't hóóft, zich vlijen bejde d'óóren,
Twee lepels scheppend', ujt de lucht, het geen wij hóóren.
Deez' leeren ons de lust van kettelenden klank.
Uit deze zujpt de ziel de zoetheit van den zank:
'T zij dat zij ljustren nae 't vermakelijke queelen
210 Van het gewiekte wildt, oft nae geleerde keelen.
Het is door deze, dat men 't galmen wort gewaar
Van flujt, oft van trompet, van boll' oft snoggre snaer.
-

180) *ujtgaen*, eindigen, te niet gaan. 194) *vertooghen*, vertoonen. 196) *als*, als het ware. 197) de geur dringt zoo door in 's menschen wezen, dat de mond ook meent daaraan deel te hebben. 202) *dróógherij*, kruiden. 203) dringen door de opening van dit lid, door de neusgaten, binnen. 204) *is zijn*, is de zijne, voor dat lid (de neus). 207) *kettelenden*, kittelenden. 208) *zujpt*, zuigt. 212) *boll' oft snoggre*, dikke, niet strak gespannen of dunne.

OP 'T RIJMEN VANDEN HEERE CONSTANTIJN HUYGENS,
IN 'T LEGER VOOR GROL.

SONNET.

Octaviaen, als hy verhit door susters spijt
Bestoken quam ter zee de trotst der Coninginnen,
En waeghd' in eene worp, of hy de wereld winnen,
Oft nevens zijnen kop zoud zijn de werelt quijt,
5 Gebood zijn' harte slaep, in 't naeken van den strijdt,
Tot dat hy werd geweckt om 't vechten te beginnen.
Zoo kort had hy in dwang zijn' onderdaene zinnen.
O sterke zielen van mijn afgeleefde tijd!
Hoe zelden wort natuyr, zich pijnende ten goeden,
10 Nu blijde moeder van zoo kragtighe gemoeden!
'k En zie maer Vastaerts ziel uytblincken als een baek;
Die onbekommert rijmt in woel en krijgsvervaertheyt,
De daghelijsche doodt besiede met bedaertheit.
Zoo rustigh was August niet in sijn vaste vaek.

AEN DEN SPANIAERDT OP 'T VEROVREN VAN GROL.

SONNET.

Madrilsche Geryon, die met getal van handen
Nae Zuyd, en Noord, en Oost, en West alleen niet tast,
Maer zelf de zon vervolgt, daer zy int diepe plast,
En uwe klauwen slaet in andren dagh sijn landen;
5 Die teffens Turck, François, Italiaen, met banden,
Het mijn en 't Engelsch volk dorst dreygen met de bast;
Hoe, nu uw' legers all' gewendt sijn t' onsen last,
Spijt u 't gegrepen Grol te slaecken uyt de tanden!
Ghy ruckt en Indisch goudt, en Spaensche klingen t' saem,
10 En Roomsche schalckhey, om te raecken aen den naem
Van móórdal, stoockebrand, stichtdwinglandy, en schenrijk,
Maer als uw gelt, geweld, en list sijn in hun krits,
Soo suft uw brey, verrooekt uw schat, en swicht uw spits
Voor rashey, raedt, en rap gemoedt van Fredrick Henrijk.

Octaviaen. Volgens den druk van 1627 bij Willem Jansz. Blaeu. 1) *door susters spijt*, door de beleediging zijne zuster, Octavia, aangedaan. 2) *de trotst der koninginnen*, Cleopatra, die den echtgenoot van Octavia, Marcus Antonius, verleid had. 7) *kort*, streng. 11) *Vastaart*, Constantijn Huygens. 12) *woel*, krijgsgewoel. 13) *besiede*, aanziende.

Madrilsche Geryon. Volgens den druk van 1627. Zie Hooft's *Brieven* I, 304, 305. 1) *Madrilsche*, Madridsche; *Geryon*, een drielijvig monster en koning van Spanje, dien Hercules versloeg. 3) *zelf*, zelfs. 6) *bast*, strop. 7) nu al uwe legers tegen ons gekeerd zijn. 9) *klingen*, zwaarden. 11) *schenrijk*, die de rijken scheut, in 't verderf stort. 12) *in hun krits*, in hun volle kracht. 14) *raet*, beleid; *rap gemoet*, wakkerheid.

AEN DEN HEERE

JACOB WITZ,

ALGEMEEN WACHTMR. VANDE LEGERS DER VEREENIGHDE NEDERLANDEN.

Welwijse Witz, die met een minnelijcken moedt
Den mannelijcken Mars weet waardelijck t' hanteren,
En voert geen trots, in helm vol flodderende veeren,
Als om den Spaenschen trots te treden met de voet:
5 Had ick de stem zoo stijf als ick heb vierigh 't bloedt
Om u, naer u verdienst en deughden te vereeren,
Dewijl mijn lichaems quael verbiedt het gaen, en keeren,
De lucht, niet dit papier, waer boo van dese groet.
Doorluchtigh Hopman, mits voor Grol in weynigh weken
10 Ghy zo veel voordels hebt den vyandt afgekeken;
In schriften meê beschout voorleden krijghs vertoogh;
Oock aen uw voorsicht staet te mannen 's Legers randen,
En op uw waeken slaept een Vorst met zeven landen,
Zoo groet ick u met recht voor 't huydensch oorloghsoogh.

OP D' AFBEELDINGE VAN JESUS KINTSHEIT.

Dus klein, in 's levens licht, quam 't leven en het licht,
Dat kindt, wiens woord en werk de werelt heeft gesticht.

LOOS GRAF,

OFT OP DE GEVANKENIS DES HEEREN LAURENS REAEL
TOT WEENEN.

Hier hutselt, hem gevaen, Fortujn, als in een' val,
Dien zij noch zelf niet weet, waer datze werpen zal.

Welwijse Witz. Volgens den druk van 1627. *Wachtmeester*, elders *majoor generael*; zie over dezen titel de aantekening. 5) *stijf*, krachtig. 7) Hooft spreekt van „seker lijden aen mijn been“ in een brief aan Witz. Zie *Brieven*, I, 303. 11) Witz had een werk geschreven over de veldslagen van vroegeren en lateren tijd, dat door Hooft was nagezien; zie *Brieven*, I, 273. 12) aan uwe zorgen is het toevertrouwd het leger aan alle kanten van wachtposten te voorzien. 14) *'t huydensch oorloghsoogh*, het oorlogsoog van dezen tijd.

Dus klein, in 's levens licht. Volgens hs. A.

Loos graf. Deze twee bijschriften volgens hs. A. — Reael in 1628 uit Dene-marken terugkeerende, waarheen hij door de Staten gezonden was, leed schipbreuk op de kust van Jutland. Hij viel daar in handen van krijgsvolk des keizers en werd naar Weenen gezonden, waar hij als gevangene bleef, totdat hij in Februari 1629 ontslagen werd. 1) *hutselt*, schudt heen en weer.

A n d e r s.

Het wispeltujrigh Lôt
Hem hutselt in dit kot,
Gelijk een dobbelsteen,
Die, 't zij waer hij belandt,
Geworpen wter handt,
Zal blijven op de beên.

E C H T Z A N G

TER BRUYLOFT VAN DEN HEERE

LAURENS REAEL,

RIDDER, OUDOPPERSTE VAN HOLLANDTS WEGE, OVER OOSTINDIEN,

EN MÊ VROUWE

SUSANNE DE MOOR.

Verzaemt den VII van Oegstmaendt, des jaers MD CXXIX.

Wat suft ghy, Amsterdam, en staet gelijk beladen,
Om d' ongewoone glans, en zeldzaeme sieraeden
Der blaekend' Avondstarr' oft waent ghy 't 's hemels stem,
Die, door dit glooren, bet dan oyt haer' straelen deeden,
5 Het onderworpen aerdtrijk dreight met nieuwicheden?
't Plaght zoo. Maer, deze reyz, regeert het aerdtrijk hem.

't Is, dat de star, gelokt door overheldre vonken
Van twee gemoeden elk aen 't andere verschonken,
Dus heerlijk verschijnt met vlammen zonder smet;
10 En, uyt begeert' om die gelieven te vergaëren,
Nauw passend' op haer' dienst in d'ujre te verklaeren,
Meer dan gemeene toorts in 't helder weste zet.

O moeder van de Min, die niet en dart benyen
't Vytwendigh praelbewijs der wejrlijk' heerschappyyen,
15 Aen Jun' oft haer' gemael, nocht staen nae staf oft króón,
Maer noegend' aen den staet van 't geestelijk gebieden,
Der zielen wandel stujrt, Pausin der hemellieden,
Daelt vry van boven neêr, hier vindt ghy beter troon.

Wat suft ghy, Amsterdam. Volgens de uitgave der Gedichten van 1636. *Susanne de Moor* was weduwe van Hendrik de Pikker. De twaalf eerste regels zijn eene omwerking der acht eerste van den Bruiloftsang van W. J. Hooft en Ida Quekels; zie bl. 43. 1) *beladen*, verlegen. 4) *bet*, meer. 11) *nauw*, nauwkeurig. 13) *dart*, behoeft te. 14) *wejrlijk'*, wereldsche. 16) *noegend' aen*, tevreden met.

Ziet ghy die rijke koets met zijd' en goudt uytstrijken,
20 Die, d' allerfriste jeughd, met zulk een' drang loopt kijken?
Hoe pracht in vreughd gezult beschijnt die legersteê?
Nae hunnen last, (zoo 't schijnt) verlangen de fluynen,
En nae 't geheim hun toe te trouwen, de gordijnen.
Dat bed is voor Reael den bouwer van uw Zee.

25 Reael, die onvertzaeght, in 't waerdste zyner jaeren,
Zoo lang bewoonde bergh en dal der brakke baeren
Daer ghy uyt zijt, Godin, gesprooten met uw' brandt,
Dat, onder 't driftigh dak van flodderende draeden,
Hy burger niet alleen werdt, maer, door dappre daeden,
30 Het ridderschap bevocht, in uw vocht vaederlandt.

't Is hy, die, in triomf, van daer 't begint te daegen,
Eerst' overst' over quam, als oft hy, uyt zyn' waegen,
Neptujn gestooten had, en mende zelf zyn' jaght;
En voor zich heen, tot blijk der brave ridderstukken,
35 Dreef den schatrijken Oest der kruydige Molukken;
En meer, in Hollandt, dan een zoomer teffens bragt.

Wat was 'er een krioe! wat leefd' het door de gassen,
Wanneer hy eerst, op landt, treënd' uyt de pekelplassen,
Met 's waters overwinst, het aerdtrijk eeren quam?
40 Het juychend volk vloogh toe, van allerleyen gilde,
Het scheen dat Amsterdam de wereltd worden wilde,
(Zoo sneeuwde' het menschen) oft de wereltd Amsterdam.

Nauw meer en moest' er zyn te doen, nae mijn vermoeden,
Als ghy gebooren werdt, en opbeurd' uyt de vlooden,
45 Uw' schoonheid aller vreughd en goelikheden bron;
En met uw versche vier, al teffens, eerstmael blaekte
Wat 's hemels opperkrejs besloten hielt; en maekte
Meer levens, in een' uur, dan in een' eeuw' de Zon.

Deez' heldt, die uwen Mars, door versgevalle dóóden,
50 Door bliksem van 't geschut, door haegel van de lóóden,
Zoo manlijk heeft gevolght, en nojt zagh dan voor uyt,
Trekt nu, ten zoeten storm, geterght van uw trompetten,
En ankergrondt genaekt, om 't vajlighlijk te zetten,
Met voorwindt, in den schóót van zyn' doorschoote Bruydt.

19) *uytstrijken*, pronken, schitteren. 21) *in vreugd gezult*, met vreugde vermengd. 22) *fluynen*, kussensloopen. 24) *bouwer van uw* (Venus') *Zee*, uw zeevaarder, tevens toespeling op *bouwer* (cultor). 27) Venus was uit het schuim der zee geboren. 28) *'t driftigh dak van flodderende draeden*, de zeilen. 30) *vocht*, vochtig. 32) Na eerst gouverneur der Molukken, daarna Gouverneur-Generaal geweest te zijn, kwam Reael in 1620 uit Indië terug. 33) *jaght*, gespan. 34) *brave*, dappere. 35) *Oest*, oogst. 37) *krioe! gekrioe!*; *gassen*, straten. 40) *van allerleyen gilde*, van allerlei stand. 43) *nauw*, nauwelijks. 44) *ghy*, Venus. 45) *goelikheden*, bekoorlijkheden. 46) *al teffens*, alles te gelijk. 47) *wat 's hemels opperkrejs*, enz., al het geschapene. 49) *uwen Mars*, zie Ovidius, *Metam.* IV, vs. 167—189. 52) *storm*, stormloopen. 54) *doorschoote*, nl. door de pijlen van Amor.

- 55 Nae zoo veel kammers, nae zoo veel' gevaerlijkheden,
Die zyn rappier en pen zyn endtlijk doorgestreden,
(Want op gebruyk van beyd' hem richtte Pallas af)
't Lót, dat in euvlen moed, met rennen en met draeven,
Zoo lang hem naejoegh, lijdt nu, dat zyn kiel hier haeven':
60 Doch kribt noch al, en maekt zyn bruyloftbed een graf.

Maer 't kribt om 't joks. Dit graf dat webben overwelven
Van glinsterende draên, daer zal hy in bedelven
Zijn overleden leedt gelijkend eenen dróóm.
De bitter' heugenis van Ramps gesteurde buyen
65 Zal hy hier hellewaert, met klank van kusjes luyen,
Haer' naesmaek spoelen af in de vergetelstróóm.

- Dit graf zal, aen zyn' lust, den wegh, ten leven, wijzen.
Een' vreughd met vrucht (gunt ghy 't) zal uyt dit graf verryzen,
En dobbren doen zyn hart, in weelden u bewust.
70 Ach wat verandering, als hy, gewent op woelen
Der golven hól van gang, te schoppen, komt te voelen,
Voor waegh van 't werkelijk zout, deez' wiegh der zoete rust?

- In 't friss' en nette doek, gaet frisser noch en netter
Hem toeven een' Moorin: Moorin slechts nae de letter,
75 Blank nae den geest en vleesch, zoo datze 't zilver tart.
Want zy haer' Bruydegoom grootachtend', en verkleinster
Van eigene waerdy, haet vainzen, hoeft geen vainster,
In d' elpe borst, daer 't wit door blinkt van 't zuiver hart.

- Ten offer, op dit bed, brengt zy dat hart ontslooten,
80 Hy 't zyn ook, om van 't een geënt in 't ander, looten
Te wachten, die, in deughd, naeraerten hunne stam.
Daelt, Venus, dan, om u nae deze koets te spoeyen:
En vest den stoel uws rijks, op dit altaer, daer gloeyen
Twee harten, t' uwer eer', in een onlesbrê vlam.

GRAF SCHRIFT

VAN

Mr. PIETER VAN VEEN,

RECHTSGELEERDE, SCHILDER EN PENSIONARIS VAN DEN HAEGHE.

Van Veen had op zijn duim de wet.
En daerenboven droeghze 't plet.
Noch steegh zijn' eere bet in top.
Hij draejd' 'er alle harten op.
5 Zijn' deugdt, in die (of 't lijf hier sneeft)
Als levendige graeven, leeft.

60) *kribt*, is netelig, dwarsdrijft, streeft tegen. 61) *om 't joks*, niet in ernst; *webben*, weefsels. 64) *gesteurde*, verstoorde. 69) *u bewust*, u welbekende. 71) *schoppen*, schommelen. 72) *waegh*, golf. 72) *werkelijk*, bewegend, woelend. 77) *vainzen*, veinzen; *vainster*, venster. 81) *naeraerten*, evenaren.

Van Veen had op zijn duim de wet. Volgens hs. G. — Pieter van Veen was advocaat van Den Haag. Hij werd aldaar 4 Dec. 1629 begraven. 2) *plet*, palet. 3) *bet*, meer, hooger. 4) *'er* — *op*, op dien duim. 5) *in die*, in die harten.

DE HOLLANDSCHE GROET

AEN DEN

PRINSSE VAN ORANIEN,

OVER

DE ZEGE VANDEN JAERE 1629.

Hollandt spreekt.

Zyt, groote Vorst, ghegroet, in uwen zeghewaeghen,
Wien, bet nae rechte, dan den voerman vande daeghen
Toekomt een krans van lof, dat nemmer dor' of quijn'.
Want ghy, van hoogher geest als zelf de zon, gedreven
5 Doet, door uw' dapperheit, my eenen dagh beleven,
Die blyder is van licht als duyzent van de zijn'.

Mijn zon, mijn zoon, terwijl dat andre landen slóófdē
't Mergh hunner lenden ujt, in teelt van oorloghshoofden
En vorsten vol verstands, om hoogh te zyn gemelt,
10 Zoo deed, eeuw in, eeuw ujt, ick niet dan krachten gaëren,
Om t' overtreffen tal met deughd, en u te baeren
Tot puijksael zonder vlek van een' volmaekten helt.

Maer zoo wanneer met ernst mijn' ooghen u aenschouwen,
Zy suffen, nauwelijcx zich darrende vertrouwen,
15 Te zien van my gebraght, ter werelt, eenen zoon
Begaeft met heerlijkheit van meer ujtmentheden,
Als zy, die draeght een' kroon van toorenrijke steden,
In all' haer afkomst roemt de moeder van de goën.

Want onder haer geslaght schijnt Mars alleen geschaepen
20 Tot het moorddaedigh swaert dat recht manhafte waepen:
Apollo is afgerecht op felle flits en pees:
Minerve op lange spiets: op 't handelen der tóómen,
Helenes halve broër: op vork, de vooght der stroomen:
Op vierpijl, 's hemels Vorst der aerdse vorsten vrees.

Maer als ghy 't hel gezicht beschaduwet met de pluymen,
25 Krijght alle krijghtuygh kracht en leven van uw' duymen.
Grijp maer den deggen aen, ghy zijt een Mars in schijn.
Als Phoebus, past u schicht; als Pallas, scherpe speeren;
Als Castor, schuymend ros te wenden en te keeren;
30 De gaffel, als Neptujn; de blixem als Juppijn.

De Hollandsche Groet. Volgens de eerste uitgaaf, Amst. 1630 voor Manuel Colijn. Holland wordt hier voorgesteld sprekende tot den prins, die in triomf terugkeert. 2) *bet nae rechte*, met meer recht; *voerman van de daeghen*, Phoebus Apollo, de zon. 9) *om hoogh te zyn gemelt*, om beroemd te worden. 17) *als zy*, enz. dan zij, die een kroon van torenrijke steden draagt, de moeder der goden (Rhea of Cybele) in al hare afstammelingen kan roemen. 21) *flits*, pijl. 23) *Helenes halve broër*, Castor; *vork*, de drietand van Neptunus. 24) *vierpijl*, bliksem. 27) *zijt — in schijn*, schijnt.

Wy zaeghen 't voor den Bos, daer ghy de dikke drommen
Van krijsvolk niet alleen aentrekken, op uw trommen,
Maer zelf het aertrijk ook met zandt en zóón, en deedt,
Dat, nae 't te passe quam, eerbiedelijken steghen
35 De dellén voor u op, de duynen voor u neeghen:
En d' elementen al braght onder uwen eedt.

't Hoefyser leerden daer gedooghen de moerassen;
In spoor van dyken gaen verdoolde waterplassen:
Die zich eerst waenden een hart harnas voor de Stadt.
40 Dit deedt gh' als effen maer de weeke weekken weeken:
En bracht de drooght, al eer de zomer was ontsteken.
Uw' rasheit joegh verby 't beradde zonneradt.

Gelijk verweze man, die tussen ysre staven
En ejke balken lejdt, als levendigh begraven,
45 Zoo leit 's Hertoghenbos gevangen op zijn hals.
Het klaeght den Berger graef, zijn noodt, met menigh teiken.
Maer hoe? den hemel zal hy met zijn' handt berejken,
Eer dan hy stuyten zal de stroom zijns ongevals.

Die forsse borst nochtans tot hoogh bedrijf geboren
50 Al proeft hy veel vergeefs en geeft geen' kans verloren
Maer hout de hoop gevat met onbesweeke tandt.
Ja, daer 't weerspannigh Lot zoud' leeuwen hart doen flaeuwen,
Wort hy, door 't sarren maer te strenger, en zijn' klaeuwen
Wel denken dar te slaen zelf in ons ingewandt.

55 Den Ysel zich te zeer verlatende op zijn' stróómen
Hy buyghen onder 't juk, en hechten doet zijn zóómen,
Ter wederzyden, aen een' stijfgebouwde Brug.
Help goôn! hoe dier moest zy haer' zorgeloosheit boeten?
Wat trappen en wat treên van volk en paerdevoeten
60 En wight van schut kreegh doen de Veluw op haer' rug?

Vermeete Spanjert, Wael, Hooghduitschen en Croäten
Moedwilligh, beter tot straetschenders als soldaten,
Het allersnoodst der jeughd van Napels en Milaen,
Met ujtgelate loop van woestheit, zich verspreyen,
65 En storten schielijk, als een winter op de weyen;
Verslinden vrucht en vee, zien God noch menschen aen.

31) *dikke*, dichte. 33) het in dezen regel voorkomende *deedt* behoort ook bij *aentrekken*. 35) *dellen*, laagten. 36) *onder uwen eedt*, onder uw bewind, aan u onderdanig. 40) *de weeke weekken weeken*, de vochtige weken voorbijgingen; in het begin van Mei. 41) *ontsteken*, ontstoken; eer de zomerwarme was begonnen. 42) *beradde*. „Men zeit: die waegen is beradt, wanneer zo langhe ghereden heeft dat de schorheit vande assen ende naven is“. Aant. in de uitgaaf. 43) *verweze*, ter dood veroordeelde. 45) *op zijn hals*, in afwachting van den dood. 46) *den Berger graef*, graaf Hendrik v. d. Berg, bevelhebber van het Spaansche leger. 50) *proeft*, beproeft. 53) *strenger*, moediger. 54) *zelf*, zelfs. 64) *ujtgelate loop van woestheit*, teuggellooze woestheit.

Ellendigh Amersfoort verlaên met volle schujren,
Uw' rijkdom maekt u arm. Deez' en uw' swakke mujren
Bekooen 't woedend heyr. Ghy houdt een oogeblik.
70 Daer meê lagh Ujtrechts trots. Het graeuw licht op te blaezen
Met windt van voorspoedt, licht met weêrspoedt te verbaezen
Valt plotsigh op zijn plat, en yder vat de schrik.

Niet ghy, kloekmoedigh Vorst, oft die uw deughd bedenken.
Uw stevigh hart en weet van swellen nocht van slenken;
75 Is altijd even groot, en vult zijn' boezem net.
Gelaet nocht tonge flaeuw. Een geest van eedle fiertte,
Straelt tot uw' ooghen ujt, versmaênde dat gedierte,
En met zijn' braefheits geur, den blooden, moed byzet.

Gelijck een Hercules nae knodzen en nae kolven,
80 Zoo grijpt ghy, tot geweer, de rustelooze golven
Des hollen Oceaens, en keert daer 't onweêr, meê.
De winden aengemaent flux op uw' woorden passen,
En doen, tot boven 't velt, de brakke baren wassen.
Gins maekt ghy 't water landt, en hier het landt tot zee.

85 Daer hout het stroopen stal, en blijft de vyandt steken
Verlegghen met zijn maght; weet niet dan windt te breken,
Dies wreekt het vocht met vier, en koelt zijn' moedt
[in vlam.

Maer ongetroost het diep der vloeden te bezoeken
Hy hel en hemel schelt, en braekt een' vloedt van vloeken
90 En dreygementen, op zijn buytdeel Amsterdam.

O ritze razery! niet dan een bitze dóóren
Is in haer eighen hart de maghtelooze tóóren.
Vergh' 't uysterst vry uw' kraft, en spier, en zenuw span.
Zet schrap uw' schenkels, reck uyt het gewright uw' dyen.
95 De Vecht en 't blinde velt zult ghy niet overschryen.
Geen stap, die dat begaept, geen sprong die 't halen kan.

Ghy, daer en tegens, Prins, bestormt de Stadt; en onder
En boven 't aertrijck, dreunt het alles van uw' donder.
De glinsterende gloet verzelschapt dat gerucht.
100 Ghy schudt, met uw' geschut, de bergghen en de daelen,
En blixemt niet alleen met scherp van schitterstraelen,
Maer slingert krijsvolck als een' blixem uyt de lucht.

67) *verlaên*, verladen, overladen. 69) *houdt*, houdt u staande. 71) *verbaezen*, verbijstern, ontstellen. 72) *valt op zijn plat*, deinst terug; *vat de schrik*, „Prendre l'espouvante, zegghen de Franchozen“. Aant. in de uitgaaf. 73) *bedenken*, zich voor oogen stellen. 77) *versmaênde*, verachtende. 78) *braefheit*, dapperheid, fierheid. 85) *hout — stal*, houdt op. 86) *windt te breken*, te snoeven. 88) *ongetroost*, bang, geen moed hebbende. 91) *ritze*, heete, dolle. 95) *'t blinde velt*, het onzichtbare, onder water gezette land. 96) *begaept*, overspant.

Uw krijgsvolk, dat, aleeer de Maer daer yet af mompelt,
Den Spanjert op een sprong, en Wezel overrompelt.
105 Dank heb het waekend oogh, en zorghe die ghy droeght.
Deel heb ook aen den dank, uw mannelyck belejden,
Tot het volvoeren van zoo groot een stuk bescheiden,
O Dieden, die den slagh des staetssen hemels sloeght.

De faem steekt haer trompet, en doetze zeghe schreeuwen.
110 In lamren, door die kreet, verandren strakx de leeuwen.
Elk deerlijk omziet nae zijn hielen en den Rijn.
Wael, Italiaen, en Duitsch, elk zoekt zijn ramp t' on(t)ryen.
Croaët en Castiliaen laet allen hoomoet glyen,
Zakt wat hy kan, en ducht zelf in een zak te zijn.

115 De graeght is yder om den wegh te rug te baenen.
De standaers van Leon, en de Borgoensche vaenen
Met quastigh kruys van bloedt, gaen strijken aen den windt.
Des arents kromme bek, die 't alles dacht te kraken,
Gedwongen is zijn' roof en Amersfoort te slaken,
120 En ziet nu datm'er meer als Roomsche voghels vindt.

Maer 't legher voor den Bos, daer moedt en yver wiessen,
Ontsteekt een bos van vier, op opgerichte spiessen,
En heftigh steewaert in, den roep van Zeghe, jaeght.
O Schetz, die de fortuyn vanden Nassauschen bloede
125 Te leur tot tweemaal steld', hoe werd u doen te moede,
Als ghy al 't velt in vlam, uw' hoop in assche zaeght?

De krijsgodt uyt het hoogh' afziende dat geberren,
Wat 's ditte? zeyd hy, draeght dan ook het aertrijk sterren?
Oft pronkt verwinner met de pracht van 's werelts top?
130 My lust met mijn persoon, die feeste te versieren.
Mijn' toorts vervoeghe sich by al die zeghevieren.
In sulk een' hemel, hael ik doch mijn hart best óp.

103) *de Maer*, het gerucht. 104) *op een sprong*, plotseling. 106) *belejden*, besturen, beleid. 108) *Dieden*, Otto van Gent, heer van Dieden, die den aanslag op Wezel beraamde en uitvoerde; *den slagh des staetssen hemels*, vgl. vers 102. 111) *omziet nae zijn hielen*, is op de vlucht bedacht. 114) *zakt*, steekt in den zak, pakt bij een. 115) ieder tracht zoo vlug mogelijk den weg te banen, waarlangs hij kan teruggaan. 117) *quastigh kruys van bloedt*, het wapen van Bourgondië, twee kwastige stokken van keel kruiswijze over elkander gelegd. 117) *gaen strijken aen den windt*, gaan op de vlucht. 118) *des arents*, „de Kaizarsche vendels daer een arent in ghevoert wort“. Aant. in de uitgaaf; *kraken*, rooven. 120) *meer als Roomsche voghels*, „dat is; datmen meer arenden, oft meer kloeke vogels vindt als Roomsche arenden“. Aant. in de uitgaaf. 122) *bos van vier*. „De zege van Wezel wert in 't leger voor den Bos gheviert met brandende stroowissen boven op de spiessen“. Aant. in de uitgaaf. 124) *Schetz*. „Dit is de naem van 't geslacht van Grobbendonk, die 's Hartogenbos tweemaal te voren heeft verdaeght ende der staeten legher sien opbreken“. Aant. in de uitgaaf. 127) *dat geberren*, dat branden, dien gloed. 129) *de pracht van 's werelts top*. „De pracht van 't bovenste der werelt is 't gesternte“. Aant. in de uitgaaf. 131) *mijn toorts*. „De Star van hem, Mars“. Aant. in de uitgaaf. 132) *best*, het best.

Mits daelt hy onder 't hejr beschórst met ysre korsten.
Een nieuwe lust terstont bevangt die brave borsten:
135 Gemerkt zijn' godheit kracht en koenheit van zich geeft.
Elk man die wort 'er tien; gaet zich ten aenval stellen,
Met neêrgebogen hoofd, ontziende doôn nocht hellen
En vol van dezen geest, door kling en kogels streeft.

Vlamaemende mortier spuwte, ujt metale kaken,
140 De swangere granaet, die ploffend' op de daken,
Met ysljik bersten, werpt haer alvernielend pit.
Dat brusk geweld doet kerk en toorens hoogh van huyven,
En loot, en hout, en steen, aen grujns en splinters stuyven:
En waer een kerren treft, zy komt om lijf oft lidt.

145 In arbejdt gaet een Mijn. Die brult, en baert ten lesten,
En slaet een gapend gat, inde gescheurde vesten:
Zoo datmen 't krijsvolk ziet in wapen staen, voor 't vak.
De Wal, voor windt, voor vier, zoo ver en stejl gevlogen,
Door 't ydele gewest, als ooghen opzien mogen,
150 Komt weêr aen klompen neêr, en valt een sware smak.

Die trapt u op het hart, o Aubremont, en 't beuken
Van buldrende kortouw verbiedt de boet der breuken.
D' ujt aem gekreete keel van uw geschut wort stom.
Ghy wenscht te woordt te zijn; laet het u daer op steken
155 Nochtans, dat vyands bood' u aenzoek' om verspreken.
Maer niemant komt. Dies slaet ghy 't voorspel met de
[trom.

Ghy Prins, dien zoete slaep nocht zachte pluym kon houwen,
Waert op voor dauw voor dagh, om 't werk der Mijn te
[schouwen,
Te wel bezzend' hoe des hooftmans byzijn dringt:
160 En uwen dierbren hals maer schattend' op de waerde
Van slechte zielen, die daer wroeten inder aerde,
Voor een musketbal vejl, ter galerye gingt.

133) *mils*, meteen. 133) *ys're korsten*, harnassen. 134) *brave borsten*, kloeke strijders. 135) *gemerkt*, aangezien. 137) *met neêrgebogen hoofd*. „A teste baissée: zeit de Francois“. Aant. in de uitgaaf. 142) *huyven*, daken. 144) *kerren*, korrel, pit. Hoofd dacht aan de pitten van den granaatappel. 144) *komt om*, komt om weg te nemen. 145) *in arbejdt gaet een Mijn*, een mijn begint te werken, is op het punt van te springen. 147) *vak*, opening in den muur of wal, bres. 149) *'t ydele gewest*, de lucht. 151) *Aubremont*, bevelhebber der ruitery, zwager van Grobendonk. 152) *de boet*, het herstellen. 154) *te woordt te zijn*, in onderhandeling te treden; *laet het u daer op steken*, gij laat het daarop aankomen, gij wacht. 155) *verspreken*, onderhandelen. 162) *vejl*. „Veil, is zoo veel als te koop, veilig is wat anders ende bediedt buyten noodt“. Aant. in de uitgaaf. 162) *galerye*, onderaardsche gang dienende tot toegang der mijn. Zie Bor, *Geleghenthey van 's Hertogen-bosch*, enz. bl. 336.

Uw' heerlijkheit behaecht zich daer bet als in tróonen.
Mits ghy die trom geen móórt maer troetelende tóonen
165 Hoort neuren, tujght uw geest dat de verweerder kreukt.
Dies zcindt ghy 't oorloghsoogh den heussen Wijtz na binnen,
Die ziet, door 't veinzen heen, hoe dat die wrange zinnen,
Door uw' voortvaerentheit en harden, zijn gemeukt.

De strijdb're Grobbendonk gedwee nu, is te vrede,
170 Dat Bisschop, burglary, soldaet, in handel trede,
Eer 't leste lot het al verderf tot inden grondt.
Wel doet hem wee zich zelf ujt zijn gebiedt te bannen.
Maer hoe? wat zal hy? plat zijn mujr is, mat zijn' mannen.
Zijn krujdt verschooten: dies verlooren loodt en lont.

175 Het yzer walght van bloedt; stomp is zijn tip en sneede.
De helbaert nae den haek, het swaert toght nae de scheede.
Het oorlogh geeuwt van vaek; men twist maer met de tong:
Die met het spits rappier thans pooghden ujt te munten,
Nu bieden in papier elkanderen de punten,
180 Waarmeê Schetz vry vertrek, mijn Vorst de stad bedong.

O hoogh gewasse Bos uw afhouw is verscheenen.
Drie daeghen hebt ghy, om als jonkvrouw te beweenen
Den staet, daer ghy op stof' en trotst' onz' oorloghslïen.
Wat baet een' handt vol tijds verplicht aen ydel schreyen?
185 Door isze reed; ghy moet van uwe maeghdoom scheyen;
En inder eeuwigheit zult haer niet wederzien.

Maer kende gh' uw geluk, in blydschap keerd' uw treuren.
Uw krimpen is om 't hooft maer beter op te beuren.
Ghy wint by u verlies; door schaed' aen voordeel raekt.
190 De goude vryheit zal, met goddelijken zeghen,
't Kleen goedt der slaverny gemaklijk overweghen,
Nu datmen van uw hout ook Staeten pylen maekt.

De groote dagh gaet in; met menschen zietmen kranssen
Den kreis van legherwal en ingevlochte schanssen;
195 Van waer het platte velt wijdvluchtigh wort beschouwt.
Banket en borstweer dient den landtzaet en den vrende
Tot zetel. En 't gevejrt, waer meê gh' uw vyandt temde,
Zich tot een schouwburgh vindt van uw' trionf gebouwt.

164) *mits*, omdat; *troetelende toonen*, der trom die het „voorspel slaet“ der onderhandeling. 165) *kreukt*, buigt, zwich. 166) *'t oorloghsoogh den heussen Wijtz*, zie bl. 277. 167) *veinzen*. „De vyandt verborgh met uysterlijk gelaet zijn be-nautheit“. Aant. in de uitgaaf; *wrange*, wreede, stijve. 168) *harden*, volharden; *gemeukt*, week gemaakt. 169) *strijdbre*, krijgshaftige. 174) *verlooren*, nutteloos. 175) *tip*, punt. 176) *toght nae*, verlangt naar. 184) *verplicht*, verbonden aan, doorgebracht met. 185) *door isze reed*, de tijd is reeds voorbij; *maeghdoom* „s Hartogenbos roemde zich maeght te zijn, dat is onverwonen. 't Welk waer was, ten minsten is deze oorloghe om de vryheit gevoert“. Aant. in de uitgaaf. 188) *krimpen*, vgl. vs. 181: *afhouw*. 191) *overweghen*, in gewicht overtreffen. 192) *Staeten pylen*, „Dat is: nu dat het hout van 't bundel pylen, 't welk de Staeten voor blaezoën voeren, met het hout vanden Bos vermeerdert wort“. Aant. in de uitgaaf. 194) *kreis*, kring. 195) *wijdvluchtigh*, ruim. 196) *banket*, verhooging tegen het binnentalud eener borstwering en waarop men gaat staan om over de borstwering te kunnen schieten. 197) *'t gevejrt*, gevaarte, opgeworpen hoogte: de schansen, borstweringen en banketten. 198) *schouwburgh* „Theatre“. Aant. in de uitgaaf.

Het hof, en hopmanschap wel prachtigh uytgestreeken,
200 Bedooven in een schat van goudt en zilver steeken.

Gewaet, geweer, clk is om 't meesterlijkst gewrócht.
In knechts, in kostlijkhejt, de grootst schier wijkt den kleinsten.
't Geflonker heeft schoon spel, op dartlen draf van heinsten.
De klepper briescht, en blaest te neuz ujt moed en tógh.

205 Ghy Vorst munt ujt alleen met oogh en aenschijn vreedigh.
Denkt om geen' overdaedt, maer blijft al even zedigh,
En melt hier wederom uw' altijd effe ziel.
Zoo, zeitmen, Piso, dat wanneer hy was gekomen
Van balling, onverzicns, tot d' heerschappy van Romen,
210 Niet huppelhartighs zijn gelaet oft mond' ontviel.

De landsknecht staet vierkant: de ruyter daerentegen
Aen heggen ujtgereckt, en bóórt de bujtewegen.
De toegeroeste Stadt men endelijk ontsluit.
De dooren spalken zich wijd op ter weder zijen.
215 De Staeten vendels, en de Prinssen leverijen
Zich spoeyen innewaerts; de roode sluyers ujt.

Ghy goedertiere Vorst bevel doet omme zenden,
Dat niemandt snork' oft smael' op de overwonne benden,
Die met pakkaedj' en sleep nu nemen hare wijk.
220 Gekapte kruynen, en gehellemd' heenen rücken.
De fiere Grobbendonk noch schoorvoet, en met tukken,
Den spaeden avont wint, eer dat hy ruymt zijn rijk.

Hy ruymt het evenwel, en komt te paerd' aenschokken,
Met fris en lustigh óógh; en kooft in 't hart de wrokken
225 Vergadert door den hóón en dwershejt van het Lót.
Ghy Prins bejehent hem, met heusse minlijkheden,
En toont, hoe niet alleen ghy kneust de sterkste steden,
Maer de gemoeden dwingt te staen tot uw gebodt.

199) *wel prachtigh uytgestreeken*, zeer prachtig uitgedost. 200) *bedooven* enz., steken geheel in het zilver. 203) *heinsten*, hengsten. 208) Piso Licimanus werd door Galba tot zoon aangenomen. Zie Tacitus. *Hist. lib. I. cap. 16.* 210) *huppelhartighs*, „dat is: datmen nocht aen zijn ghelaet nocht woorden gewaer werd, dat hem 't hart eenigsins huppelde van blijdschap. *Pisonem nullum exsultantis animi motum prodidisse*: zeit Tacitus“. Aant. in de uitgaaf. 211) *vierkant*, in vierkant (bataillon carré). 212) *aen heggen*, fr. en haie, in rijen; *boort*, omzooft. 215) *leverijen*. „Livrée: zeit de Franchojs. Maer 't is Lieverij, een duytsch grondwoort, ende bediedt een teken dat yemandt draeght van liefde oft geneghentheit tot eenighen persoon oft parthy. Alzo hebben de Franchoizen van ons geleent het woord *ferlateur de vin*, dat is, wijnverlaeter: *cortau*; dat is, kortoor, een paert met gekorte ooren: ende andere“. Aant. in de uitg. 216) *de roode sluyers ujt*, de spaansche vaandels spoeden zich naar buiten. 220) *gekapte kruynen en gehellemd'*, soldaten met kappen en helmen op. 221) *tukken*, talmen, dralen. 223) *aenschokken*, met een schokkende, stootende beweging aankomen. 225) *dwershejt van het Lót*, tegenspoed.

De schutsheer zelf Sint Jan, by wien de Bosliën sweeren,
230 Der Spaensche wreetheit wersch, gaet haer de nek toe-
[keeren.

En uwen wimpel draeght, die van zijn tooren waegt.
Hy kiest d'Oranje zijd, voor de getakte struyken
Met dwerssen trek gekruyst; en zijnen weërhaen duyken
Doet onder uwe vlag, die beter ZEGHE kraejt.

235 De poorten, alhoewel zy na de wolken steighren,
Voor u zijn veel te laegh, en heusselijken weighren
Uw' hooghe grootheit te doen bukken onder haer.
Zy wyzen u de breuk, daer half gerotte lijken
Verminkt en overstolpt, tot slijk en puin ujkijken.
240 Deez' haelt u heerlijk in met uw' beroemde schaer.

Ach wie en zoude doch zich zelven niet vergeten
Beschonken met de kracht van spoedt dus ongemeeten,
Die zelfs bedwelmt een wel geslooten bekkeneel?
De geen' die in beleg en veltslagh eer bevochten,
245 Doch de bekooring van 't geluk niet uytstaen moghten,
Maer smolten in de weeld, dier Vorsten vontmen veel.

Uw vastgebouwde brein en wort, door vyands rampen,
Niet eens van vreughde vlót, nocht dobbert op de dampen
Der dartelheit, maer blijft gedaghtigh aen zijn plicht.
250 't Is God, weet ghy, die duyn tot del, en del tot dujne
Kan maken. 't Schoon gelaet der lachende fortujne,
Met haer lichtvaerdigheid, en maekt u 't hóóft niet licht.

Gedachtigh aen uw' plicht, en hoe, ten halven weeghe,
Door slap vervolgh, men vaek verwaerelooft de zeghe,
255 Den koenen Cazimir ghy stujrt nae d'Ysselkant.
Die komt de nestelaers bestoken en verstróyen.
En doet met een gezicht, dat overschot verschoyen,
Als waer het wegh geveeght. Vol is nu d'Overhandt.

Vol is nu d'overhandt; kortouw en klokken spreken
260 Uw' eer volmondigh ujt; de vreughdevlam ontsteken
Ten derdenmaele, dooft de starren, met haer licht;
Waer voor zich op de vlucht begeven nacht en naerheit;
Gelijk als, voor den glans van uw' doorluchte klaerheit,
Zich schamende de lof van allen veltheer swicht.

230) *wersch*, wars. 231) *uwen wimpel draeght*, „Het Oranje vendel wert op Sint Jans tooren gestelt.“ Aant. in de uitgaaf. 232) *d'Oranje zijd*. „Dat is: het zijden doek van Oranje verwe, oft de zijde te weten de parthy van Oranjen.“ Aant. in de uitgaaf; *getakte struyken*, enz. het Bourgondische kruis; zie vs. 117. 239) *tot slijk en puin ujkijken*, boven slijk en puin uitsteken. 240) *heerlijk*, vorstelijk, prachtig. 242) *beschonken*, begiftigd, wellicht woordspeling met beschonken in den zin van dronken; *spoedt*, voorspoed; *ongemeeten*, groot. 245) *niet uytstaen moghten*, geen weerstand konden bieden. 247) *vlot*, uw hoofd raakt niet op hol. 252) *lichtvaerdigheid*, lichtzinnigheid, onbetrouwbaarheid. 254) *vervolgh*, voortzetting; *verwaerelooft*, verspeelt. 255) *Cazimir*, Ernst Casimir van Nassau. 256) *nestelaers*, krijgsvolk, dat zich daar genesteld had. 257) *verschoyen*, wegloopen. 258) *vol*, volledig. 262) *naerheit*, duisternis.

- 265 Welkoom verheve Vorst: koom staetlijk ingetoghen,
Niet tot het metselwerk van hooghe zeghebooghen
Bros, en verganklijk door der eeuwen ongenaên:
Maer tot gewelven, die de nijdt des tijds ujtarten,
Die u mijn burgerij bouwt van geboghen' harten.
270 Nojt was gezegent helt met hoogher eer ontfaên.

EYNDE.

[UJT HET LATIJN VAN JUVENALIS.]

Tot rijmzucht is geen raedt, dat zeer is veel te snoodd.
Een dichter zeven jaer moet dichten nae zijn doodd.

UJT DEN RIDDER MARINO GEVOLGHT.

De mensch die zich door lust nae broosheit laet ontschindelen,
En hijghende van toght, naer ydle winsten draeft,
Is even als een tol, die met gestadigh swindelen,
Zich zelve licht den voet, en eigh grafstee graeft.

LUCRETIUS IN 'T EERSTE VAN ZIJN 2DE BOEK, GEVOLGHT.

- Door 't geessen van den wint, wanneer de zee gemartelt
Met grauwen, tegens 't swerk en vliênde wolken spartelt,
Ist zoet te zien van dujn, oft haeven, af, hoe dat
De bootsman worstelt met de doodd in 't holle nat.
5 Men szept geen vreughd nochtans ujt yemant zijn bedroeven;
Maer 't zien van 's anders ramp doet best onz' welvaert proeven.

[UJT SENEKA.]

Hetgeen, daer alle man om swicht,
Te temmen is manhaftheitsplight.

268) *ujtarten*, trotseeren.

Tot rijmzucht. Volgens Brief 224 en 226 van 19 Febr. 1630. In den eersten brief luiden de eerste woorden: „*wie weet tot rijmlust raet.*“ Het is eene vertaling van Juvenalis, *Sat.* VII, 51: *tenet insanabile multas Dicendi cacoëthes, et aegro in corde senescit.* Zie *Brieven*, II, bl. 3. In de uitgaaf van Friedlaender staat in plaats van *dicendi scribendi*.

De mensch die zich. Volgens hs. A. 1) *broosheit*, het broze; *ontschindelen*, ontvonken. 2) *toght*, begeerte. 3) *swindelen*, ronddraaien.

Door 't geessen. Volgens hs. A. Vertaling van T. Lucreti Cari *De Rerum natura*, lib. 2, vs. 1-4. 2) *grauwen*, het geluid dat de grimmige golven maken. Zie *Brieven* II, bl. 22.

Hetgeen, daer alle man. Volgens Brief 237, van 28 Mei 1630. Zie *Brieven* II, bl. 24. Vertaling van vs. 439 uit Seneca's *Hercules Furens* (niet *Hercules Oetaeus*, zoals Hooft in dien brief zegt): *Virtutis est domare quae cuncti pavent*, dat te Amsterdam boven de poort van het Rasphuis stond.

[UJT TASSO.]

De zoete naem van vader en gemael
Had nu geweekt zijn braeve borst van stael.

QUIK GEACHT VAN FLORUS GEMAEKT TE ZIJN.

Venerunt aliquando rosae. Proh veris amoeni
Ingenium! una dies producit spicula florum:
Altera pyramides nodo graviore tumenteis:
Tertia jam calathos. Totum vix quarta peregit
Floris opus. Pereunt hodie, nisi mane legantur.

OVERGEZET TER BEGEERTE VANDEN RAEDSHEER

V A N D E N H O N A R T .

Immers bloejdt de roöz in 't endt.
Maer wat is die blijde Lent
Ook een aerdigh geesjen? d' eerste
Dagh bootseert het allerteerste
5 Knopjen, maeghdsgewijze, slujk.
'S andren daeghs zoo zet het bujk,
Pujlend' om de naveltipjens.
Op den derden staen haer' lipjens
Als een napjen, zonder spitz:
10 'S vierden daeghs in volle kritz.
Sloftmen 's morgghens haer te plujken,
'S avonts drujptze vande strujken.

AEN MÊ LIEVE LEONOR.

Bij d' EERSTE KERSSSEN VAN MUJDEN, A. 1630.

Inde blaeden van een' roosjen,
Vint ghij, o mijn zoetste Troosjen,
Klejne gift. Waer zij zoo groot,
Als de gunst: Te kleen een doosjen
5 Waer de gansche wereltkloot.

De zoete naem. Volgens Brief 237 van 28 Mei 1630.

Venerunt aliquando rosae. Volgens hs. A. De vertaling dateert van 2 Juni 1630; zie Brief 240. Rochus van den Honert (1572-1638) was toen lid van den Hoogen Raad. *Quik*, epigram. 5) *slujk*, slank. 10) *in volle kritz*, in vollen bloei. 11) *sloft*, verzuimt. 12) *drujpt*, valt. Zie voor het latijn: A. Baehrens, *Poetae latini minores*, IV, bl. 279.

Inde blaeden. Volgens hs. A. 2) *troosjen*, liefje. In de uitgaaf luidt het opschrift: „Op d' eerste kerssen van den Zomer, gezonden in een doosje met rozeblaeden.“

OP 'T VERBONDT VAN HOLLANDT EN VENETIEN.

Waer is paer van vernuft en van krachten zoo kloek,
Als de Leeuw met het swaert, en de Leeuw met het boek?

K L A G H T E

DER

PRINSESSE VAN ORANJEN,

OVER 'T OORLOUGH VOOR 'S HARTOGHENBOSCH.

- Schoon Prinssenoogh gewoon te flonkren,
Met zuyver' hemelvlam, kan ook
De grimmigheidt, u dan verdonkren,
En smetten, met een' aerdschen rook?
5 Wat toght verleert die glinsterlichten
Hunn' zoeten swier?
Om liever brandt van Mars te stichten,
Dan Venus vier?
- Zoo glooryzucht uw' zinnen prikkelt,
10 Voert, in Triomf, myn' slaverny.
Een krans van bloemen bly gespikkelt,
(Geen Lauwergroen en heeft 'er by)
Zal ik u vlechten, heel doorwaessemst,
Op nieuwen vondt,
15 Met geur, myn handtjens aengeassemst,
Van uwen mondt.
- Op gowde lelyen, en straelen,
Laet trotsen Fransch' en Spaensche króón.
Om daer een perrel af te haelen,
20 En streeft zoo niet, door duyzendt dóón.
'k Zal d' uw' al aerdigher doen blaken,
Van steê, tot steê,
Met traentjens dauwend' op myn' kaken,
Uyt Minnewee.

Waer is paer van vernuft. Volgens hs. A. Het verbond met Venetië is gesloten in 1620. Daar deze regels tweemaal in het hs. worden aangetroffen onder de gedichten van 1630, zijn ze hier geplaatst. De leeuw met het zwaard is het wapen van de Vereenigde gewesten, de leeuw met het boek dat van Venetië.

Schoon Prinssenoogh. Volgens de uitgaaf der gedichten van 1636. 5) *toght*, hartstocht. 10) voer mij als uwe slavin voor uw' zegewagen uit; ga met mij den strijd aan, overwin mij en voer me als uw buit mede. 11) *gespikkelt*, bontgekleurd. 12) *heeft 'er by*, kan er bij halen. 14) *vondt*, wijze. 17) *trotsen*, trotsch zijn, zich verheffen. 22) *van steê, tot steê*, van plekje tot plekje, evenals die andere kronen met paalen.

25 Ik pooghde 't gloedjten van myn' liefde
Misschien te koelen, voor een' stondt,
Kon nijptang 't flitsjen, dat my griefde,
Wat trekken, uyt de diepe wondt.
Maer 't schijnt geweërhaekt, dit is 't mangel.
30 Helas! myn hart
Voelt maklijk inwaerts gaen den angel;
Te rug, met smart.

Myn' zughjens, tedere ghetuyghen
Van d' ongeneezelijke quael,
35 Die plagh uw open oor te zuyghen.
Nu stoppen 't kooper, en metael.
Terwijl ghy breydelt d' oorloghskanssen,
Met wal en graf,
Trompet, en schut (Ach arme) schanssen
40 Myn' klaghten af.

Indien 't u lust, Juppijn te spelen,
Zijn' vriendlijkheên te volghen traght.
Zijn hooghste lof, in menschekeelen,
Nocht donder is, nocht blikzemjaght.
45 En beter, dat myn smijdigh smeeken
Uw hart verfraey,
Dan in gedruys, van slaen en steken,
Het veldtgeschraey.

'k Hoor alle daeghs van versche dooden
50 Gevelt in hol, oft galery.
Elk overlijdt aen eighe loóden;
Maer aller koeghels moorden my.
Want ik my elkmaels voel bezeeren,
Als van een punt,
55 Die denk: op 't hoofdt met witte veeren,
Was dat gemunt.

Wat mooght ghy, die u niet en zoeken,
Bestooken, in hun voordeel, gaen.
Zoo veel en is 't niet waerdt, de vloeken
60 Van heel Kastilj', op zich te laên.
Denkt liever, hoe Madril zoud' stoffen,
En zyn verquikt,
Vernam 't, van scherp te zyn getroffen
U. Ach! my schrikt.

29) *mangel*, gebrek. 39) *schut*, geschut. 41) *Juppijn te spelen*, Jupiter na te volgen. 45) *smijdigh smeeken*, zacht gevlei. 46) *verfraey*, verheuge. 47) *in gedruys*, onder het geweld door slaan en steken veroorzaakt. 50) *galery*, zie bl. 285. aant. 51) *eighe loóden*, het lood dat hem doorschiet. 58) *in hun voordeel*, in wat zij bij u voór hebben, in hun gunstige positie. 61) *Madril*, Madrid; *stoffen*, snoeven.

65 Maer is, om lief, om lijf, om leven,
Om kindt, om zoon van vaders naem,
Zoo veel, op veer nae, niet te geven,
Als om een' glooryrijke faem,
Zoo gunt my dat ik met u rijde,
70 Door koudt, door heet,
En voert my by 't rappier, op zijde,
Waer dat ghy treedt.

RYMELOOZE VEIRZEN

UYT DEN LATIJNE VAN HEER C. HUIGENS

H U W E L Y X H A E T E R .

Rampsaelge bruylofsdagh, quaë nachtfeest voor de mannen,
Mijn kennis zijt ghy niet: 'k wil ook gheen kennis maeken.
Dat lekker huwlijks goedt, die kostelijke dingen
Ten huysraet, huys en hoff, en groote staet van booden
5 O slechthoofd, dunkt u dat een brok om te vermuylen?
En was 'er niet aen vast het wijven harssebekken,
En 't deeghelijk berouw van 't slaeven in het bedde.
Ik ben een God. Ghy moght de moordt. De beste rijkdoom
Te wenschen voor een man, ach; dat 's de diere vryheid
10 Gesprooten uyt de goôn, geen goudt kan haer betaelen,
Zy maekt ons Hollanders, door haer is 't dat wy stoffen
Met deezen trotsen naem. Hoe kan 't in yemandt koomen
Dat hy u geeft om geldt? wie zoud u willen geven
De schop, en willighlijk, ten vaderland' uytbannen?
15 Wy hebben dan een wijff. De Droes, men magh dat vreughje
Verby den schout zyn deur wel draghen: wat betaelt men
Het boven zyn waerdy! ik zeg dat zy ons hebben.
De tweede bruylofsdagh en koome maer te voorschijn,
Tot tuyghen neem ik u ghy meisjens, die ghevloghen,
20 Met vlugge voeten, komt nae deeze fraeye staetsy.
Hoe doovekooligh dan den man 'er 't aenzicht uytziet,
't Welk gisteren van vreughd ontsteken scheen te gloeyen:
Doen hy zich voor liet staen, dat zich de zon versuymde
Te lange boven d' aerde, en 't licht der avondtstarre

Rampsaelge bruylofsdagh. Volgens de uitgaaf der gedichten van 1636. De *Misogamos* van Huygens is van 1620. Zie Worp I, bl. 188. 5) *vermuylen*, ver-smaden. 6) *harssebekken*, hoofd. 7) *deeghelijk berouw*, pia taedia. 8) *ghy moght de moordt*, gij moogt sterven. 15) *men magh dat vreughje*, enz. Men gebruikte deze uitdr. van iets, welks waarde ruim betaald is, en geen gevaar heeft van voor gestolen goed aangezien te worden; Lat. *quam cara voluptas*. 18) *tweede bruylofsdagh*, de dag na de bruiloft. 20) *nae deeze fraeye staetsy*, lat. ad haec sacra. 23) *zich versuymde*, zich ophield.

- 25 Te traeghlijk voerde voort de uren van zijn wenschen.
Hy magh wel lachen, en recht op als vrolijk springen,
En kussen zich aen 't endt, met zulkke lekkre soentjes
Als oyt Neëra proefd', oft' Lesbij' in haer toghjes
Nae waertertanden moght, dat Rossa moest bekennen
- 30 z' En had' 'er noyt van haer Poeët die beter smaekten.
Ik heb wel eer gezien van Valerans gezellen
Den lachert speelen, als 't de sotte kluyt vereischte,
En quakken tot een krop vol grooter droefheidt uytslaen,
En deunen op 't toonneel, die t'huys had stof tot schreyen
- 35 Door dringen van natuur, om 't sterven van zijn' Vader.
O bloedt! 't was gistren feest, nu is het een toonneelspel.
Men is te gast genoot, men komt 'er om een kijkje.
De Bruygoom dien in 't eerst de blyschap ging ter harte,
Nu bootstze nae, en voor een' grijns gebruykt zyn' troony.
- 40 Hy zucht van d' eene zijd' in 't hart, van d' ander zijde
In 't drillend ooghen een gemaekte lach laet schittern:
En pooght de gasten, jae zich zelven ook, is 't mog'lijk,
Te mompen met den wijn. Hy leert zyn' lippen schaetren
En, tegens heugh en meugh, gedwonge boertereyn.
- 45 Terwijl en eet zyn hart en houdt hy Bely binnen,
Wegh Hymen! 't is genoegh van uwe toortsen. Jongen
Van Venus met uw boogh en pijlen, fluks ten huys uyt.
Ghy hebt getrionfeert, houdt u daer meê te vrede,
't Is lang genoegh gedruilt met mal niet zonder zeer doen.
- 50 Al evenwel men vraeght, hoe 't bykomt dat zijn verwe
Verandert is op 't vel, en hoe hy zoo drulloort zit,
En haeld hem gaeren uyt. Wil ick u dat eens zeggen?
Een eigh nachjen hem zijn ooghen heeft geopent.
De zoete tovery der losse Minnedroomen
- 55 Vervloogh met eenen, doen de nacht haer hielen lichte.
Wat ding ook dat het zy als 't is ten top gestegen
En hooger niet en kan, zoo raekt het aen het wagglen
Voorbarigh tot den val; al wat natujr te leeven
Gebooden heeft, dat heeft zy ook verboèn te dujren.
- 60 Wat hope dat het zy, helpt ghy haer aen haer wenschen,
Ghy helpt haer aen haer' doodt. Wat hitte, vreeze, gramschap,
Oft wellust datter zy, zy komen daer zy stuyten.
Zoo komt dat zich 't gemoedt zet in verscheide standen,
En verf om verwe ruylt; zoo komt het te beminnen
- 65 Het geene dat het hoop; het geen het heeft, te haeten;
En had het liever niet. Benieuwt het u? dit moet ghe

27) *kussen zich aen 't endt*, lat. fundatur in oscula. 28) *Neëra*, zie de *Basia* van Janus Secundus; *Lesbij*, van Catullus. 29) *Rossa* in de *Lat. en Nederduytsche Poëmata* van Daniel Heinsius. 31) *Valeran*, het hoofd van een troep Fransche tooneelspelers. 32) *sotte kluyt*, klucht. 33) *quakken*, grappen. 34) *deunen*, schertsen, grappen maken. 43) *mompen*, bedriegen. 45) *en houdt hy Bely binnen*, verzwijgt hij zijn leed. Lat. dum flebele presso pectore, *Poenituit*, roso foveo intestino. Bely is hier dubbelzinnig gebruikt; het herinnert aan den vrouwennaam, verkort uit *Mabelia*, maar beteekent ook het *berouw*. 49) *gedruilt*, voor den gek gehouden; lat. fatuo illussisse veneno. 50) *bykomt*, komt. 51) *drulloort*, druilloorig. 52) *haeld hem gaeren uyt*, hoorde hem gaarne uit. 53) *voorbarigh*, overhellende. 66) *benieuwt*, bevreedmt.

- Bedenken, dat die tocht ter hooghste trap geklommen
Nu vorder niet en moght, het was haer tijd van vallen,
De reden en de laegh der dingen dit vereischen.
- 70 Het is gelooflijk dat Juppijn zich heet gebakert
Aensteld' in Junoos Min, doen hy haer nae moest loopen,
En, door veel smekens, eerst kon krijghen in zijn' armen.
Hy had ze naulijks heel, 't geluk was noyt geboden,
En die zijn' suster was, zijn' gemaelin geworden.
- 75 Wat gaet hem over? ach de vaeder van de goden
Der menschen koning quijnt, en als een nieuw galeyboef
Verschrikt hy, ziende zich die boeyens aen de beenen:
En wenschte niet te zijn 't geen hy altijd moet blijven.
Bewaert is Danaë niet in den koopren tooren,
- 80 (O dochter van Saturn zie toe) men magh wel waken.
De snoepert regent in, daer hy niet in kan klimmen.
Een stier geworden voert hy wegh de schoon' Europee,
En zijn verboode lust maekt een bordeel van Kreeten.
En Leda, onder schijn van eene swan, bedroghen,
- 85 Doet u een' onderstek, en uytkipt de gebroeders,
Dienmen den valschen naem van Tyndars stam doet draeghen.
Nu met een' krommen bek, geworden zijnd' een Arendt
Heeft hy Asterie beknelt, en in zijn' klujven.
Mnemosyne die brengt hy by, in schijn eens harders:
- 90 En aen Nycteis raekt hy met een Satyrs aenzicht,
En voor Amphytruo zich uytgeeft by Alkmene.
Heeft Amphitrit ook niet 't omhelzen moeten missen,
Daer niemandt eighendoom, als zy, aen had, en aenzien,
Dat ghy Ennosigeer, die 't schrikkelijk ontzagh zijt,
- 95 Der diepten zonder grondt, in een Dolphijs gedaente,
En als een jonge stier vermomt liept, en bevonden
Dat van haer bruiloftsbed u, lang al stak de walghe?
Ziet hoe de Goden 't geen zy hebben, niet en achten,
En huwlijks eerste nacht, de lest is hunner minne.
- 100 Maer wat voor zaeligheid aen knoop, die niet kan slippen
Gebonden zy, laet ik de brujgooms zelve zeggen. —
Maer wie doch is 'er, die zijn' vingers niet zoud' lekken
Nae voordeels lekkerny? wie zoud daerom de boeyen
Niet lijden aen zijn been, en slooven dat hy kikhalz'?
- 105 Behaeght de bruydt u niet, de vlieggher doet het; geldkist,
En hujs en hujsraedt doen 't: dit 's loon van onz' ellende.
Men slaeft niet zonder nut, 't gerijf verzoet de vanknis.
Fy schande! quaelijk past die spraek d' Hollandsche vroom-
[heidt.
- Zal dan een man een slaef van 't voordeel zijn, en knielen
110 Voor 't geldt, daer de natuwr hem heeft gegunt te treden

67) tocht, hartstocht. 69) laegh, gelegenheid, stand. 73) 't geluk was noyt geboden, wat ons aangeboden wordt, is geen geluk meer. 84) swan, zwaan. 85) doet u een' onderstek, ontvrijt u (Juno) uw geliefde, uw man; uytkipt, broedt uit, brengt ter wereld; de gebroeders, Castor en Pollux, die ook als de Tyndaridae, zonen van Tyndareus, bekend zijn. 89) brengt hy by, bedriegt hij. 94) Ennosigeer, Neptunus. 97) stak de walghe, walgde. 100) slippen, losglijden. 105) vlieggher, een soort mantel, van voren open. 108) vroomheidt, dapperheid.

- Met voeten alles wat ter wereldt wordt gevonden?
Wat zal hy die zoo breedt gestelt in heerschappye
Is over landt en zee, zich om 't gewin verhuuren,
Om d' opgeblaezenheidt eens wijfs te voet te vallen?
- 115 Hoor hier wat wijf, ghy dien 't gelukt is meê te deelen
In eenen boedel, daer het boter tot den boom was,
En elke wrat, hoe groot zy zyn, met geldt kunt dekken.
Een eedler geest, en moedt van heerlijker fierheidt
In deeze borsten steekt. Zy staen zoo niet te koope.
- 120 Wat heeft een dapper man op rijkdoom veel te passen,
Die alles ('t gaet doch vast) is over 't hoofd gewassen?
Gestrenge borsten, moed; niet zal ons in den wegh zyn,
't En zy wy 't zelve zyn. Zoo my fortuyn wil stellen
In staet, dat my de noodt een ambacht dwingt te leeren,
- 125 Mijn handen weeten raedt om rijkdoom, die genoegh is,
En daer en boven, zal ik noch mijn vryheidt hebben,
En vooght zyn van myn werk, en zoo myn eighen schuytjen
Van alles strekken, vracht, en schipper, en getakel.
Wil 't gunstigher geluk my in den tabbart steeken,
- 130 Zoo hellept my het hof aen eenen hoop kalanten,
En deez' aen geldt. Indien men dit een goudmijn noemde
't En waer niet ongerijmt misschien: wat wil ik meerders!
De leedigheidt die pest, die zal ik, met de penne
Oft met de tong, doen vliên: en zal niet heel luyleadigh
- 135 Versuffen, nocht in zorgh verzinken tot de ooren.
In 't kort geseit, ik zal eens heelen vryers heer zyn.
Besterven zal ik niet van vreez, voor 't voorhoofd fronsen
Van knorrend' overvrouw, voor schelden, nocht voor toffel.
En als ik wandlen wil, niet hoeven nae te sleepen
- 140 Mijn' kindren quaedt van stal, die my de lenden kosten.
Ik zal niet zorghen dat de knecht de maeghd bekruipe,
En schud ter slyk haer bedd', en met een klughtigh' opleg
Het huys verrijk: en (zoo 't geoorloft is te zeggen
Al wat my insteekt wel de moeyelijke prikkel
- 145 Der waarheidt al te streng) ik zal my zelf niet kruysen
Dat yewers, in een' hoek, aen een' verborghe venster
Haer boel beloopen wordt, want by de schemeringe
Bevindt de vrouw zich best, en boven 't licht der zonne,
De maeneschijn verheft: en als ik op een' reyze
- 150 My uyt der Stadt begeef, zoo zullen swaere droomen
My rooven niet myn' rust; nocht met den geest doen vaeren
Daer my gegrondt vermoên betekent, dat het lichaem

115) *dien 't gelukt is*, die het geluk gehad hebt. 116) *boter tot den boom*, overvloed. 119) *borsten*, in de borst der Hollandsche mannen. 122) *gestrenge*, kloeke. 124) *in staet*, in zulk een staat, toestand. 127) *vooght*, meester. 128) *van alles strekken*, tot alles strekken. 129) *tabbart*, van den advocaat. 136) *ik zal eens heelen vryers heer zyn*, lat. *dominabor coelibe toto*. 138) *overvrouw*, vrouw die den baas over mij speelt; *toffel*, pantoffel. 140) *quaedt van stal*, mismaakt. 141) *zorghen*, bezorgd zijn. 142) *opleg*, overwinst. 144) *moeyelijke*, lastige. 145) *my zelf niet kruysen*, mij niet kwellen; lat. *discrucior*. 147) *beloopen*, betrapt. 152) *betekent*, te kennen geeft, zegt.

Gevoirt is van den pol, die my bezaeyt mijn' akker,
En voor Amphitryo bereydt een grooten hooren,
155 Op dat zyn werk niet stil en stae terwijl hy uyt is.
Maer 'k hebb de Satyrs al verzaet met Satyrdichten,
En zie, nae dat my dunkt, de krul in yemandts neuse.

[UJT LUCANUS.]

Nae Vorsten maetslagh zich de werelt roert oft stilt.
Voor weenigh lujden is geschapen 't menschlijk gildt.

OP HET PESTHUJS BIJ AMSTERDAM.

Staet af, gezonden, en van dezen ingang ijt.
Dit 's maer een graf, daer doch somtijds een lijk verrijst.

Ander.

De felste dag der doodt, die bindtmen hier in scheë.
En een' onzujvre plaets, hout zujver al' de steë.

Ander.

5 Hier smoortmen 't smettigh vier, dat wonden broedt ujt wonden.
Zijn' zieken dient elk hujs, dit, zieken en gezonden.

Ander.

Als het driekruissigh jaer, nae zestien eeuwen quam,
Wert dit gesticht bij 't driekruisvoerend' Amsterdam.

Ander.

In 't zestienhondert en noch driemaeltiende jaer
10 Lejd' hier den eersten steen Cornelis Hasselaer.

153) *gevoirt is van*, geploegd is door; *pol*, boel. 154) tijdens de afwezigheid van Amphitryon verwekte Zeus bij Alcmene Hercules en maakte haren man zoo tot een horendrager. 157) *'k zie de krul in yemandts neuse*, ik zie dat iemand het zich aantrekt.

Nae vorsten maetslagh. Volgens Brief 296.

Op het pesthujs. Volgens hs. A. — Het pesthuis is het vroegere Buiten-gasthuis. De eerste steen werd gelegd den 20 Juli 1630: „Claes Adriaenszoon van Delit heeft het gebouwt, bij besluit der Vroedschappe van Amsterdam, in 't jaer MDCXXX.“ Aant. van Hooft. 3) *dag*, dolk. 6) *zieken en gezonden*, het is gebouwd, opdat de zieken verpleegd, de gezonden voor besmetting beveiligd werden. 8) *'t driekruisvoerend'*. In het wapen van Amsterdam staan drie kruisen.

'T LOOT VAN DEN DIAMANT

DES HEEREN HUIGHENS,

GENAEMT

LAURA LATRONI,

Laura tot den Roover.

- 't Zy u, verwoede nijdt, oft dulle boosheid jaeght,
Ghy die het waerd't gebeent, mijns trouwen minnaers plaegt,
En pooght al 't overschot, onmenschlijk te verstróoyen,
Om zyne beeltenis, op aerdríjk uyt te róóyen,
5 Hoe woelt ghy te vergeefs, o booswíght al te snoodt?
Hoe schiet uw arbeydt mis, en loopt zich zelven doodt?
Verníelen moest ghy eerst, all' d' onvergeetle daeghen
Van een' drievouwdígh' eeuw, die van zyn lof ghewaeghen.
Ghy moest der wereldt eerst zyn' liefde maken quíjt,
10 En blussen Lauraes naem, zoo ver de Zonne ríjdt.
Hoe zeer ghy mooght verhardt in wrevle wreedtheit wezen,
't Sweet brak u uyt, te bergh, uw borstlígh' haíren rezen
Door 't gruwen voor u zelf. Nochtans, nae dat ik acht,
Wanneer het haíligh haír verscheen in uw gedacht:
15 Het haíligh haír, dat blaèn van mynen naeme drukken,
Die, geen zoo laet een dagh, nocht zelf Juppíjn zal rukken
Van het naemhaftígh' hoofd't, wiens overvliènde geest,
Al medeburgher van de starren is geweest,
Eer hy het graf verstíet, dat ghy nu komt verstooten:
20 Te weeten, dit geraemt van schenkels en van kooten.
Uw dulheid doet zyn' zin. Hy zelf had, voor onnut,
Dit afgesleten kleedt, gewíllígh uytgeschudt.
Wat mooght ghy doodtlíjk gift, op eenen man uytbraken,
Die, met drie woorden, zich onsterflijk weet te maken.
25 Bestríjder van een schim, wat waent ghy, met die smaedt,
Een wondt te delven, die tot in den hemel gaet?

't Zy u, verwoede nijdt. Volgens de uitgaaf der gedichten van 1636. — Omtrent het onderwerp van dit gedicht zegt Hooft, *Brieven* II, bl. 119, het volgende: „Die edele geest in zijnen tijd ontsteken met verbolghenheit, tegens de snoode ongerelgheden van Rome, is daer over uytgevaren, het scheldende voor een onbeschaemde hoere, ende roepende 't hemelsch vier om op haere perríjcke te reghenen, en noemd' het een godloos Babilonièn. Een versufte monik krieght onlanx de poppen in 't hooft, ende eenen waenheílighen yver om dit ouwde leedt te wreken: rukt met een deel dronke boeren nae zín graf toe, ende werpt het het onderste boven, verspreyende 't gebeente, ende den rechter arm daer af scheurende.“ Thomas Martinelli was de naam van den Dominicaan, die dit heldenstuk bedreef. Het Latíjn'sche gedicht van Huygens hierop, *Laura Latroni*, vindt men in de *Momenta desultoria*, 18; zie Worp II, bl. 219. Hij zond het 8 Octob. 1630 aan Hooft. Deze schríjft aan Baak (*Brieven* II, bl. 122) den 17en der zelfde maand, dat hij het mogelijk „in 't Hollandsch pak steken zal.“ Reeds den 20en was het gereed en werd het Huygens toegezonden met eenen brief, waarin o. a. het volgende gezegd wordt: „Doch ben, door de toverwoorden van U Ed. schríjven, zoo verre beswooren, dat my vervoordert heb een Hollandsch loodt nae U Ed. Latíjn'schen diamant te smeden, dat, behalven zín doofheit, noch veele kladden heeft, die de zujverheit van den zelven leelíjk belíeghen.“ — 7) *onvergeetle daeghen*, niet vergetende dagen; lat. memores. 15) *blaèn van mynen naeme*, lauwerbladen, een lauwerkrans. 17) *naemhaftígh*, beroemd.

- Dien hondt en was aen geen verlies van graf ghelegghen.
Zoud' myn Diogenes dan min daer moghen teghen?
Hoe woelt ghy te vergeefs, o booswicht? weirlijk quaedt
- 30 Stort op des doenders kruin, en treft geen hemelzaedt.
Jae, tot uw' meerder spijt, op my, die inghetooghen
Ter zaelghe zalen ben, en heeft het geen vermoghen.
Die armen, ik beken 't, gevlochten met de mijn',
Vaek, om elkanders hals, eertijds, geslingert zijn.
- 35 Mijn klimop noemd' ik die, myn' boeyen. In 't vergaëren,
Was 't dikwijls konst te raên, wiens d' een' oft d' andre waren.
Die rechterhandt, ik ken 't, had met de mijn', gemaekt
Een huwlijk; waer' het, door het Noodlot, niet gestaekt:
Die rechterhandt, die al haers meesters brandt beschreven,
- 40 En, daer, ghetuighenis zoo breedt, heeft af gegeven.
Maer 's levens korte droom vervloogh met alles. Oók
Op mijn minwaerdighst, was ik zelve niet dan róók.
Maer heilghe liefd, met brandt tot d' eeuwghe liefd onsteken
Vlamt op een vlam, die 't aen geen voedsel kan ontbreken.
- 45 Het graf van mijn' Poët verwoest ghy heel. Ik zie 't.
Maer stroopt het mijn vry meê. Hier kreun ik my des niet.
Dat rottigh overschot van twee verliefde lijkken
Verteere voort, waer 't wil. Ik geef het keur van slijkken,
O beenen, die wel eer, u eerlijk queet, in 't bedt,
- 50 Arm, die mijn' poeslen arm, zoo dikwijls hebt ontreedt,
Ghy komt my niet te staê. De glans, en 't heerlijk blaken
Mijns liefs omvaemt my staegh, met een volmaekt vermaken.
Petrarca, dien ik hier geniet vernoeght en bly,
Is fraeyer ongelijk; niet heeft 'er d' eerste, by.
- 55 Quam, met dat broosch gewaedt, ons, yemandt weder dossen,
Verwerpen zoude wy 't, en als een' ballast lossen.
Ons van elkandren af te scheuren, was het wit
Der felle dootd. Maer uyt haer' gissing gink haer dit;
Mits dat het leven, 't welk haer kraghten ons benaemen,
- 60 Herbooren door 't geloof ons eeuwlijk help te zaemen.
Gaet heenen, krijsman, nu; verdwaelt vry, in uw lof,
Moordt een' gestorven man, en rooft een handt vol stof.
't Gebeente dat ghy schaekt, uyt onderaerdsche kuypen,
Zal thans niet zyn als as, en door uw' vingers druypen.
- 65 De drooghe buyt zal deur, en met een wufte vlucht,
Gaen stuyven over 't zandt, gaen swieren door de lucht.
De Zephirs zoet van aem, de zuyder doodshooftblaezer,

27) *dien hondt*, den cynischen wijsgeer Diogenes. 28) *myn Diogenes*, Petrarca. 29) *weirlijk*, wereldsch. 30) *stort op des doenders kruin*, komt neer op het hoofd van hem die het bedrijft. 31) *ter zaelghe zalen*, ten hemel. 32) *ken 't*, beken het. 33) *brandt*, liefde. 34) *op mijn minwaerdighst*, toen ik het meest waardig was bemind te worden. 35) *ontsteken*, ontstoken. 36) *ik geef het keur van slijkken*, ik geef het de keuze, het is mij hetzelfde in welk slijk het verder verteere. 37) *beenen*, beenderen (lat. *ossa*) van den arm; *eerlijk*, eervol. 38) *ontreedt* dient hier ter vertaling van *revincta* en zal dan omslingerd, omvaamd (vs. 52) moeten beteekenen. Huygens heeft: *brachia turgidulis saepe revincta meis*. 39) *ghy komt my niet te staê*, u heb ik niet noodig. 40) *fraeyer ongelijk*, veel fraaier; *niet heeft 'er d' eerste by*, de eerste, Petrarca zooals hij was op aarde, kon er niet bij halen. 41) *mits dat*, omdat. 42) *verdwaelt vry, in uw lof*, dwaalt vrij in de wijze, waarop gij lof meent in te oogsten. 43) *thans, weldra*. 44) *zal deur*, zal doorgaan, wegvliegen; *wufte*, dartele. 45) *doodshooftblaezer*, Auster, de zuidenwind.

Beleefder veel dan ghy, o zinnelooze raeyer,
Die zullen 't dierbaer stof, in plaets van zo te woën,
70 Den laesten dienst van dus een' eerlijk' uytvaart doen.
De geene, dien de nijdt, de wereldt wil verbieden,
Zich strekken zal alom, door landen ende lieden.
Een hoek Ovid', een hoek Virgil lijkberging gaf.
't Gansch aerdtrijk is van doen tot een' Petrarchaes graf.

OP HET STEUREN VAN PETRARCHAES GRAF.

Terwijl Petrarchaes geest omreist des aerdtrijks kimmen,
Lagh 't lichaem, derdhalv' eeuw, in vankenis, beknelt.
Doe komt een wrackziek dwaes, met dom gedroght, verzelt,
Op 't hailighe gebeent, in arren moed, aengrimmen.
5 Hoort hier, o ghy, die met de wallen te beklimmen
Van 't weerloos graf, u waent te weeren als een heldt,
En breeker van den windt, met euvle wreedtheid, velt,
Gelijk een booze bok, uw' hoorens, op de schimmen.
Deez' as, terwijl zy, nae haer' geest, verdrietigh toght,
10 Tien vijftwintighen van jaeren, overbroght.
Dank hebt, dat ghy haer, nu, komt door de lucht verspreiden;
En wijst haers heeren spoor. Eer lange vindtz' hem al;
En stuyvend' in den mondt van duyzendt dichters, zal
Hun kittlend' op de tong, zyn lof bet uyt doen breiden.

UJT HORATIUS.

Voorzichtiglijk bewimpelt God
Met dikke wolk 't genaekend lot,
En lachter om, wanneer het vleisch
Meer siddert, dan nae redes eisch.

OP DE ZEGHE TE WATER VERKREGHEN TUSSEN DEN 12^{en} EN 13^{en}
VAN HERFSTMAENT.

Een heLt ten elnDe braght, VoorzIchtIgh op een' naCht,
AL 't geen Daer SpaensChe kraCht, VIlf Iaeren oVer WraCht.
DDCCCCCLLVVVVVIII.

73) Ovidius stierf te Tomi in Moesië, Virgilius te Brindisium. 74) *van doen*, noodig.

Terwijl Petrarchaes geest. Volgens de uitgaaf der gedichten van 1636. Zie *Brieven II*, bl. 125. 3) *gedroght*, wanschepsels, onmenschen. 7) *breeker van den wint*, windbreker, die veel vertooning maakt en niets doet. 9) *deez' as*, deze as heeft tien vijf-en-twintigtallen van jaren doorgebracht, smartelijk verlangende naar haren geest, naar den geest die er in huisde. 14) *bet*, beter, meer.

Voorzichtiglyk bewimpelt God. Volgens Brief 317. 4) *dan nae redes eisch*, dan noodig is. Vertaling van Horatius lib. 3, od. 29, vs. 29 vlgg.

Op de zeghe te water. Volgens hs. A. Bedoeld wordt de overwinning op het Slaak in 1631.

AEN JOFFRE

FRANCISCA DUARTE.

Frankje, nu neem jck het aen.
Nu geloof jck dat de kollen,
Ros en waeghen, met de maen,
Vanden hemel af doen hollen.
5 Wat is 't wonder datze rollen,
Op haer neuren, nederwaert?
Ghij doet, met uw zang, de schaeren
Van beneên, ten hemel vaeren.
Dat heeft wel een' ander' aerdt.

AENDEN HEERE

ROCHUS VANDEN HOONERT

RAEDSHEER INDEN HOOGHEN RAEDE VAN HOLLANDT OP ZIJN TREURSPEL
MOSES DE TAFELBREKER.

Almaghtigh' ujtspraek, die, ons, met
Uw klank, als dreunende trompet,
Erinnert d'overdwaelsche daedt
En afval van 't meinedigh zaet,
5 'T welk ging zijns scheppers eer verraên,
En bad zijn eighen schepsel aen:
Terwijl uw yver met bescheidt
Ujtdondert, in verbolghenheit,
Hoe luttel 't wederspannigh volk
10 Acht op den mondt van 's Hemels tolk,
Blijkt niet alleen, hoe 't hooghste Recht
Is billijk aen uw' tong gehecht;
Maer dat heel Hollandt en zijn liên
Behoorden nae uw' mondt te zien.

Frankje, nu neem jck het aen. Volgens hs. G. — Francisca Duarte, de vriendin van Tesselschade en om haar mooie stem „de Fransche Nachtegaal“ genoemd, bezocht in dien tijd meermalen het Muiderslot.

Almaghtigh' ujtspraek. Volgens hs. A. — R. v. d. Hoonert had een latijnsch treurspel geschreven, getiteld: *Moses Legifer sive nomenclastes* (Leiden 1611). Zie de aant. bij het gedicht, voorkomende op bl. 290. 1) *almaghtigh' ujtspraek*, wonder van welsprekendheid. 3) *overdwaelsche*, buitensporige, vermete. 5) dat zijn schepper ontrouw werd. 6) *schepsel*, maaksel. 7) *bescheidt*, verstand. 11) *hoe 't hooghste Recht*, etc. hoe terecht men u tot lid van den Hoogen Raad heeft aangesteld.

AEN DEN HEERE

H U I G H D E G R O O T

OP 'T BEROEPEN VAN TWEE LEERAERS TER DOORLUCHTIGHER
SCHOOLE, EN ZIJN' KOOMST, TOT AMSTERDAM.

- Sint uw geluk zijn' opgang nam,
O hooggerezen Amsterdam,
En trof uw' eerzucht nojt het wit,
Daer nu haer' heete pijl in zit;
5 Naerdien ghij u gingt stellen t' schrap,
Tot winst van waerde wetenschap,
En t' uwer onderrechting riept,
Twee helden, die der dingen diept
En steilt' afpeilen op een prik,
10 Van 's hemels krujn in 't hart van 't slik.
Noch mangeld' aen uw' grootheit wat,
Tot dat het Delphisch puik in stadt
Quam storten ujt den boezem Goodts.
Hiermede zijt ghij bujten 's schoots
15 Van 't alverblindend onverstandt,
En midden in de Zon geplant
Der gloory en voorzienigheit.
Kent dan uw' kans, eer datze drejdt.
Een aerdekloot versiert en drukt
20 Het spansel uwer kroone. Rukt
Die blaeuwe perel van haer' top,
En zet'er 't oogh der wijsheit op
Den overgrooten Huigh de Groot
Apolloos dierbaerste kleinoodt.
25 'T welk glad doorkeek, wat Griek, Latijn,
Ægyptenaer bekent moght zijn;
Gezuivert, boven dien, is meê
En afgespoelt, in al' de zee
Van 't hof der Frankisch' he[e]rschappij;
30 Daer eeuwigh gaet zoo heet een' tij
Van wereldwissels eb en vloedt,
Dat het een' dwaes kon maeken vroedt,
En sneedigh slijpen door 't verzoek,
Veer beter dan 't geleerdste boek.

Sint uw geluk. Volgens hs. A. — De Groot was in October 1631 in Holland teruggekeerd. Na korten tijd te Rotterdam vertoefd te hebben, begaf hij zich naar Amsterdam. Zijne vrienden hoopten, dat hem nu een gerust en veilig verblijf in zijn vaderland zou vergund worden. Hooft en anderen zochten te bewerken, dat hij bij het onlangs gestichte Athenaeum als hoogleeraar werd aangesteld. Zij slaagden daarin echter niet en De Groot verliet den 17en April 1632 Amsterdam, om niet in het vaderland weêr te keeren. De twee hoogleeraren bij het Athenaeum, van wie hier gesproken wordt, de eerste die er aangesteld waren, zijn G. J. Vossius en C. van Baerle. — 4) dat haar (eerzucht) heete (vurig verlangende) pijl thans heeft geraakt. 10) *van 't slik*, van de aarde. 12) totdat het pronkstuk van Delphi Gods geheime gedachten uit kwam storten. 14) *bujten 's schoots*, buiten het bereik der pijlen. 18) *drejdt*, draait, keert. 21) *blaeuwe perel*, de aardbol op de kroon van het wapen van Amsterdam. 25) *glad*, geheel; *Latijn*, Romein. 27) *gezuivert*, enz. welk kleinood bovendien is gezuiverd. 33) *sneedigh*, scherp; *verzoek*, ervaring. 34) *veer beter*, veel beter.

- 35 O blaekende vernuft, zoo puir
Als 't róókelooze starrevuur,
Wanneer hem wolk nocht schaeduw let!
Ghij stelt aen krijgh en vreê de wet;
'T wargaeren van 't gerecht ghij schift;
40 Verlicht de duisternis der schrift;
De naemen die uw lof verbreidt
Vergoodt ghij met onsterflijkheid,
Oft eeuwelijk onzaeligh maeckt
De geene, die uw oordeel wraekt;
45 Baerd't wonderwerk bij wonderdaedt;
En altijds even swangher gaet.
Maer alle wondren streeft verbij,
O lief der deughde, dat, daer ghij
Die groote wonderen bedrijft,
50 Zoo klein noch bij u zelve blijft.
Dan mits dat ghij u dus verneert,
Hout zich der Englen schaer vereert
Met zich te draeghen onderdaen
Aen u, en staeghs ten dienst te staen.

5 Apr. 1632.

[UJT LUCANUS.]

Tgroot stort van zelve in. End' heeft de hoogste wet
Aen 't steighren des gelux, dit tot een' peil gezet.

[UJT LUCANUS.]

Wat kon men winste doen, te water en te landt,
Met zoo veel bloeds, gestort door burgherlijke handt? .

[OP DEN DOODT VAN DON KAREL.]

De zoon Vlt LVst tot hoogh gezagh
Haect naer zllns VaeDers sterrefDagh.

38) door zijn boek *De jure belli et pacis*. 39) door zijne *Inleiding tot de Hollandsche rechtsgeleertheyd*. 40) door zijne *Annotaciones in Novum Testamentum*. 48) dat, dat gij. 53) *zich te draeghen onderdaen*, zich onderdanig te betoonen. 54) *staeghs*, steeds.

Tgroot stort van zelve in. Volgens het hs. der Brieven. Zie *Brieven* II, bl. 246. Deze regels zijn eene vertaling van Lucanus' *Phars.* I, 81: in se magna ruunt; laetis hunc numina rebus || crescenti posuere modum.

Wat kon men winste doen. Volgens Brief 404 van 2 Sept. 1632. Zie *Brieven* II, bl. 282. Deze regels zijn eene vertaling van Lucan. *Phars.* I, 13 en 14:

Heu quantum terrae potuit pelagique parari
Hoc quem civiles hauserunt sanguine dextrae!

De zoon Vlt LVst. Volgens het hs. der Nederl. Hist. B. V. — Hooft zegt daar (uitg. 1677, bl. 192): „De zinlijkheit van eenighen werklijken geest, Opmeer gebijnaemt, heeft het jaer, waer in Don Karel gesnevelt is, bij de taldujdende letters van dit ouwde Latijnsche vejrs gespelt:

fLIVs, ante DIeM, patrIos InqVIRt annos.

waer van de zin is: De zoon, etc.“ Het Lat. vers is van Ovidius, *Metam.* I, vs. 148.

[OPSCHRIFT OP EENEN ROEMER.]

Spiegel van de binneborst.
Doojnat op de minnevorst.

OP DE ROEMERS BESCHREVEN BIJ JOFFRE

T E S S E L S C H A .

Wat suft ghij, lezer, opgetoghen van de tooghen
Zoo luchtelijk geswaegt, en vloeyend' op haer' pas?
Zij zijn, van loome handt gesleept niet; maer gevloghen,
Ujt een' doorluchten geest; wiens wakkre penne was
5 Doorluchte diamant, papier doorluchtigh glas.

OP 'T NEGHENDE VERJAEREN DES BRUJLOFTDAGHS

VAN JOFFRE

T E S S E L S C H A V I S S C H E R S

EN SR.

A L L A R T C R O M B A L G H .

Aen de zoete Tesselschaë
En haer' ujtverkoore gaë
Heeft, tot noch toe, op 't verjaeren
Van hun echtelijk vergaëren,
5 De Godin der huwlijksplicht,
Met haer fakel toegelicht,

Spiegel van de binneborst. Volgens Brief 407 van 2 Novemb. 1632. Zie *Brieven* II, bl. 286. Hoofd zond met dezen brief aan Tesselschade o. a. twee roemers met verzoek om daarop deze woorden te stellen, en twee andere waarop hij wenschte dat zij het Latijn zou stellen, waarvan het de vertaling is:

Speculum mentis.
Fomentum amoris.

Tesselschade echter sneed wel het Latijn op een paar roemers, maar het Hollandsch niet. De eerste, waarop zij het beproefde, brak en toen zag zij er van af, omdat het dichtjen te veel letters bevatte en het dus te „krivelich“ zou staan. Zie haren brief bij V. Vloten, *Tesselschade Roemers en hare vrienden*, bl. 5.

Wat suft ghij, lezer. Volgens hs. A. Het zijn de roemers in Brief 407 vermeld. 1) *tooghen*, trekken, krassen. 5) *doorluchte*, schitterend; *doorluchtigh*, doorschijnend.

Aen de zoete Tesselschaë. Volgens hs. A. — Tesselschade ging in ondertrouw den 1sten Nov. 1623. 5) *Godin*, „Juno.“ Aant. van Hooft.

- Om de zorghen hen te leeren
Die geen huishouw kan ontberen,
Oft hij gaet, in kort, te grondt.
10 Alles heeft zijn maet, en stondt.
Wegh, ditmael, met Junoos blaker.
Komt o Phœbus vroolijkmaker,
En ghij neghen zusters voorts.
Een van neeghnen houd' de toorts
15 Op het neghenste verjaeren
Van hun aldereerste paeren.
'T hujs heeft nu een' goede plooy.
Dies, die zorghen geeft de gooy,
Voor een tijdt, en wilt ontfonken
20 'T vuir der geestigheid verdronken
In bekomring met gezin.
Blaest haer 't jonge leven in.
Doet die Venuslijke vingren,
Weder op vyool verslingren:
25 Wanken, pen, penceel, en stift,
Teelers van een edel schrift.
Lang genoegh is 't dat zij suften.
De doorluchtighe vernuften
Hebben, lang genoegh, gevast,
30 Nae de lekkernij, te gast,
Daer zij hen op plaght te nooden.
Wekt, ujt het getal der dooden,
Een', aen wie d' onsterflijkheit
Over lang is toegeleidt.
35 Doet haer 't heughlijk hoefnat leppen,
En een' versche jeughde scheppen,
T' allen neghen jaeren weër:
Zoo verouwt zij nemmermeer.

AEN JOFFRE^E

TESSELSCHA.

'K weet van dichten, nocht van deunen,
Niet dan ketelachtigh dreunen
Is het dat mijn' snaeren
Baeren.

11) *blaker*, fakkel. 13) *neghen zusters*, de Muzen. 18) *geeft de gooy*, gooit weg, zet op zij. 25) *wanken*, zwaaien. 33) *een'*, nl. Tesselschade. 35) *'t heughlijk hoefnat*, het opwekkende water uit de Hippocrene, de door den hoof van Pegasus geslagen muzenbron.

'*K weet van dichten*. Volgens hs. G. Te gelijk met het voorgaande aan Tesselschade gezonden. Hij schrijft haar (*Brieven*, II, bl. 286) „het Koninxlied (het gedicht: *Waer blinkt ghy, klaerheid van mijn' ooghen*) staet tusschen hangen en wurghen, ende kan quaelijk aen zijn eindt raeken. Want mijn geest is zoo verzoopen en verzonken in 't rijmeloos schrijven mijner Historiën, dat hem de wicken te nat zijn, en in te diep een kuil steeken om vlucht oft vejrt nae de poëtsche lucht te maeken. U E. verght het hem nochtans. Maer dit zeydt hij daer toe: 'k Weet van dichten" enz. Het antwoord van Tesselschade op dezen brief vindt men bij Van Vloten, *Tesselschade Roemers en hare vrienden*, bl. 4. — 2) *Ketelachtigh*. Woordspeling met ketelachtig van *ketelen*, *kittelen*, en ketelachtig van *ketel*.

5 Was de keel ojt glad en hel,
Z' is nu bijster van haer' stel,
Slaet niet dan een schor
Gemor.

'T hart, al heeft het Phœbus tegen,
10 Wil, tot uw verzoek geneghen,
Boven zijn vermeughen,
Deughen.

1632.

AEN JOFFRE.

TESSELSCHA,

OP HET KERSNACHJEN BIJ HAER GEZONGEN, IN 'T JAER 1632.

O lofrijk keeltjen! nae dat ghij
Al' 's werelds stemmen waert verbij
Gestreeft, en zat der aardsche dingen;
Ontbrak 'er meer niet, dan parthij
Met 's hemels engelen te zingen.

OP DE DOODT VAN GUSTAAF ADOLPH KONING DER SWEEDEN,
INDEN JAERE 1632.

De Zon, in 't Noorden, opgegaen met ysre straelen,
Gaet, aen de middaghlijn, en in het Zujden, daelen.

Ander.

De Sweedsche Zon gepruikt
Met ysre klingen, dujkt
5 Aen 't middaghpunt. Wat wonder
Is 't evenwel, dat deez,
Die, in het Noorden reez,
Gaet, in het Zujden, onder?

O lofrijk keeltjen. Volgens hs. A. 3) *zat der aardsche dingen*, genoeg hadt van de aardsche dingen.

De zon, in 't Noorden. Volgens hs. A. — Gustaaf Adolf sneuvelde 16 November 1632 in den slag bij Lützen. Uit de plaatsing in het hs. blijkt echter, dat deze gedichtjes eerst na de voorgaande, dus na Kersttijd 1632, gemaakt zijn. — 3) *gepruikt met ijsre klingen*, omgeven (in plaats van met stralen) met ijzeren klingen als een menschenhoofd met zijne pruik, d. i. zijn hoofdhaar.

K L A G H T

VAN KONING

HENRIK DE GROOTE,

OVER 'T AFWEZEN VAN

MARIE VAN MOMMORENCY

PRINSESSE VAN CONDÉ.

Wijze: *Ou luis tu Soleil de mon ame.*

Waer blinkt ghy, klaerheid van mijn' ooghen?

Waer blaekt ghy licht van mijn gemoedt?

En zal men, uyt de zoute vloedt,

U nemmer hemelwaert zien hooghen?

5 Nu ik myn' schoone Zielzon mis,
Schaft my de dagh maer duysternis.

Nochtans, niet teghenstaend' het daelen,

Van uw' perryuk in 't diepst der Zeen,

Gevoel ik, door het aerdriek heen,

10 De prikkels van uw scherpe straelen,

En, in de schaduw, grooter gloedt,

Dan meenigh, op den middagh, doet.

Wat baet my uytgestaen het strijden

Als ysre klip in Zee van bloedt?

15 Wat baet vermorzelt met den voet,

De koppen, die myn' eer benijdden;

Zoo 't lof van mijnen lauwerkrans

Blijft onbescheenen van uw' glans?

Wat baet genoomen, oft gegeven,

20 Nae dat het mijner vuyst geviel,

In 't midden van het krijsgekriel

Aen duyzenden van helden 't leeven;

Terwijl myn geest gestaedigh quijnt

En volle dootd nocht leeven vijndt?

Waer blinkt ghy. Volgens de uitgaaf der Gedichten van 1636. Marie, zooals Hooft haar hier noemt of Charlotte Margriete, zooals zij in de uitgave van Brandt en de latere heet — of Henriëtte Charlotte de Montmorency, zooals anderen haar noemen, trouwde 17 Mei 1609 met Hendrik II van Bourbon, prins van Condé. Men verhaalde, dat in 1609 de koning „op 's Prinssen gemaalin, een zeer schoone ende frisse Vorstinne, 't oogh geworpen had, ende haer, tegens zijn goetvinden, te hoove willen doen verblijven.“ Het had ten gevolge „dat Condé, 't rijk ruimende, naa Brabant, ende van daar naa Milaan vloedt, om onder de wicken van Spanjen te schuilen.“ Zie Hooft, *Hendrik de Groote* (uitg. 1671) bl. 171 en vgl. Mézeray, *Abrégé chronologique de l'Hist. de France* X, p. 369—372. Aan de waarheid van het verhaal wordt echter door velen getwijfeld, ook door Hooft, die er van spreekt als van een „onzeker“ gerucht. — Het gedicht is uit het Fransch vertaald. De eerste regel van het oorspronkelijke staat er boven. Het eerste couplet had Hooft 7 Sept. 1632 reeds vertaald, maar eerst in Maart 1633 bracht hij de vertaling ten einde. Zie Brief 403, 407, 417. 4) *hooghen*, omhoog gaan, rijzen. 12) *doet*, gevoelt. 24) *vijndt*, vindt.

25 Al wat 'er aengespannen, tegen
Het recht van mijnen sceppter, was,
Dat spronk aen scherven, bros als glas,
Oft swicht voor 't schittren van mijn' deeghen.
Maer deze slapt nu, en ontlaet,
30 Door brandt, die my ter borst uyt slaet.

De punt en sneê, die wonder wrachten,
Door 't bloedigh spel van Mars, gesart,
Die aerden nu nae 't boghtigh hart
Vermurwt in smijdighe gedachten.
35 Omleggen gaet het stael, te week
Voortaen tot klem van kerv' oft steek.

Doch, kan men van die leelybloemen
Vermengt met roozen op uw' kóón,
En 't kruyvend goudt, waer by mijn' kroon
40 Is op geen' eenen dagh te noemen,
Niet worden, dan door 't yzer, heer;
Mijn' kling krijght haest haer' temper weêr.

Zoo d' opslagh van die flonkerstarren,
Zoo 't kleynoodt van doorschijnigh smalt,
45 Daer 't geurigh mondelijn meê bralt,
Niet zyn te naeken, dan door warren;
Laet wanken waepen; en brom
Dan, onder 't schut, trompet en trom.

De selfste vlam, die nu doet zijghen,
50 En, door de kracht der hitte, smelt
Het swaerdt, van mijnen duym, beknelt,
Zal tot zijn' steevigheid ghedijghen:
Tien jaeren oorloghs, in een ujr,
Zal voeren uyt het minnevujr.

55 Doch zoud' het my niet meer verveelen,
Indien 't my met den tijdt ontschoot,
Dan 't vechten om Heleen verdroot
Aen twee van 's werelds derdendeelen:
Dewijl een' dochter van Juppijn
60 Geen' hoogher prijs, dan ghy, kon zijn.

25) *aengespannen*, samengespannen. 29) *slapt*, wordt slap; *ontlaet*, begint te smelten. 33) *boghtigh*, buigzaam, week. 39) '*t kruyvend goudt*, het krullend blond haar. 42) *temper*, de natuurlijke hardheid. 43) *flonkerstarren*, de oogen. 44) '*t kleynoodt van doorschijnigh smalt*, de tanden van émail. 46) *warren*, strijden. 47) *wanken*, zwaaien; *brom*, klinke luid. 48) *schut*, geschut. 52) zal dienen om het steviger te maken. 54) *zal voeren uyt*, zal uitvoeren. 56) indien het langer duurde dan ik verwacht had. 58) *twee van 's werelds derdendeelen*, Europa en Azië.

GRAFSCRIFT.

Margarite Proosten sleet
Nojt met wrevelheit haer leedt.
Nojt en blies de gunst des Lots,
Haer den boezem op, met trots.
5 Eer, en vreughd, en geestigheid,
Dreven 't lichaem, dat hier lejdt.

[UJT HET LATIJN.]

De vooghlaer, op bedrieghen ujt.
Den voghel lokt met zoete flujt.

UJT 'S HARTOGHENBOS,

AEN MIJN'

HELIONORA HELLEMANS.

Aller deughd en vreughden bron
Leonor mijn helle zon,
'K zoop mij dezen avont dronken
Inde straelen van uw lonken,
5 Zoo mijn hartje met zich broght
Wieken alzoo wel als toght.
Want de toght die zoud' mij draeghen,
Over graghten, over haeghen,
Over wal en over pael,
10 Over Maes en over Wael,
Over d' akkers swaer om bouwen,
Die van Bato naem behouwen,
Nederlands vermaerdste plek,
Over Ling, en over Lek,
15 Nae de zee genaemt nae 't Zujden
Op het hooghe hujs te Mujden,
In des Oostertoorens schoot,
Daer het lieflijk avontroodt
Van uw lippen en uw kaeken
20 Zich zouw mengen met mijn blaeken.

Margarite Proosten. Volgens hs. G. Zie bl. 67 en 81.

De vooghlaer. Volgens het hs. der Nederl. Hist. B. IX, bl. 374 (uitg. 1677).
Deze regels zijn de vertaling van Cato, *Disticha* I, bl. 27: *Fistula dulce canit,
volucrum dum decipit auceps.*

Aller deughd en vreughden bron. Volgens hs. G. Het is volgens de spelling
geschreven na 12 Maart 1633 en vóór Mei 1634, daar het ook in de uitgave van
1636 voorkomt. 11) *swaer om bouwen*, zwaar te bebouwen.

Maer, van vlerken, 'k heb 'er geen'.
En de Min, die mij, te leen
Met de zijne kon stoffeeren,
Wil ze niet een ujr ontbeeren:
25 Ende merkt, wat jk hem vergh,
In den Bos mijn' herrebergh.

De Spanjaerts zijn nu doorR: wat schrejt ghij Neêrlandsch zaet?
Ik kerm, om dat in steê van d' R, de T niet staet.

TROOST IN WEDERSPOEDT: AEN EENEN VRIENDT.

Wegh met dat nutteloos geweên,
Geen mannenvoer: de treurigheên
Ten borst ujtstorm; rek ujt de vouwen,
Die 't voorhoofd, vrundt, betraelijt houwen:
5 Wanneer der Zon niet juist haer' lach
Zoo hartlijk afgaet als ze plagh;
Wanneer 't geluk te zoet op sollen
Den tejrling u doet tegen rollen.
De zee, die nu gegeesselt rookt
10 Van Noorde winden, wort gestrookt
Op morghen van een labber koelen.
De vorst des lichts zal af gaen spoelen
Te nacht zijn rouw, in 't klaere nat;
En met een aenzicht fris en gladt
15 Van nieuwe jeughd, te voorschijn stijghen.
'T geschrey weêr voor de lach moet swijghen.
Elk staet zijn' pooz te roer niet lang.
Zij zingen, beurt om beurt, hun' zang.

21) van vlerken, wat vlerken betreft.

De Spanjaerts zijn nu doorR. Volgens het hs. der Nederl. Hist. B. XII, bl. 503 (uitg. 1677). Deze regels zijn de vertaling van:

Bactica gens Abiit: cur ploras Belgica? dicam:

A quod in O non est litera versa, queror.

Men maakte dit in 1577 bij het vertrek der Spanjaarden, die men nochtans vreesde, dat wederkeeren zouden. Hooft schrijft 18 Juni 1634, dat hij het elfde boek af heeft en met het twaalfde bezig is. Daar deze vertaling niet verre van den aanvang van boek XII staat, zal zij wel van deze maand zijn. Zie *Brieven*, II, bl. 384.

Wegh met dat nutteloos geweên. Volgens hs. G. Het is eene vertaling van de 2de Ode van Sarbiëvius, door Hooft vertaald in Dec. 1634, toen hij te Brussel was. Zie *Brieven* III, bl. 19, en hier de Aant. Het gedicht is geschreven op den omslag van een' brief, den dichter te Brussel toegezonden. 2) *mannenvoer*, werk voor mannen. 4) *betraelijt*, gerimpeld. 7) *te zoet op sollen*, zeer veel houdend van heen en weer werpen, nu naar boven en dan naar beneden. 8) *tegen*, zoo-dat hij u ongunstig is. 11) *een labber koelen*, een zachte koelte.

- De drooghe jok, en vochte traenen
20 Ons, beurtwijz', om hun' ujure maenen.
Als droefheit zich op 't hoogst verslaet,
Weet, dat zij dan in arbejdt gaet,
Om de gelaede vreughd te baeren.
Dit 's noodlots mik. De vlucht der jaren
25 Waejt heel doormengt met quaedt en goedt.
Die heden achter ploegh gaen moet,
Oft met de graef den akker spitten,
Op morghen zal ter vierschaer zitten
Als rechter over 't Roomsche rijk,
30 En kennen niemantd zijns gelijk.
Het afgement gespan der ossen
Zal hij van 't kneuzend juk verlossen,
Opdat het nu de nekken dwing'
Van volk veroverft door zijn' kling.
35 Dien d' avondt om de kost zagh wroeten
De morghenstar ziet kooning groeten.
Indien Fortujn maer krijght een' gril
En ernst met spel doorvlechten wil;
De boër, voor wien men 't al zagh stujpen
40 Zal weër in 't kot van gister krujpen,
En levren staetelijke stof
Aen 't graeuw, en liën van 't nederhof,
Tot spot en lach. Thans, bij de schooven
Hij in de schujr zijn hout gaet klooven:
45 Waer in de bijl, met lauwerblaën
Gepronkt hem zal ten dienste staen.
Ontbreekt het hem aen wilghetakken,
Hij zal in 't vujr de roeden smakken,
Die de trauwant thans voor hem droegh,
50 Als hij der wereltd anxt aen joegh.

OP LIEFS AFWEEZEN.

- Leonor, als jk zagh daelen
Uwer ooghen brujnen blink,
Strax besweek de Zon, en gink
'T hoofd, mistroostigh, onder haelen;
5 Eeven oft zij, van uw' straelen,
Slechts te leen haer licht ontfinck.

21) *zich op 't hoogst verslaet*, zich 't krachtigst uit. 23) *de gelaede vreughd*, de vreugd, waarvan zij zwanger is. 24) *mik*, pots, rank, zooals Hooft zelf dit woord in zijn Brief 509 verklaart. 27) *graef*, spade. 31) *afgement*, vermoede, afgematte. 36) *ziet kooning groeten*, ziet als koning begroeten. 39) *stujpen*, buigen. 41) *staetelijke*, lat. non humilis. 42) *liën van 't nederhof*, 't welk de Franschen noemen *Gens de la bassecour*, ende het tegendeel *du cabinet*; Hooft, *Brieven*, III, bl. 19. 48) *de roeden*, de fascës, een bundel roeden, waartusschen een bijl uitstak, als symbolisch teeken van het hoogste gezag. Het was een der oudste insigniën van den Romeinschen magistraat; wanneer zij in het openbaar verschenen werden de fascës door de licatoren (*de trauwant*) vooruitgedragen.

Leonor, als ik zagh daelen. Volgens hs. A. 3) *strax*, dadelijk.

Lieve lippen, schoone mondt,
Die, met leevende robijnen,
Mij zoo dikwijls deedt verschijnen,
10 In den dagh, een' morghestondt;
Keert, om 's hemels graeuwen grondt,
Met uw roodt, te doen verdwijnen.

Wakker' handen, radde kneuklen,
Die, met strookend snaerenspel,
15 Placht, alleen niet voorhoofds vel,
Maer de ziele te verneuklen;
Denkt eens aen het hartekreuklen
Van geschejden mingezel.

Doodsch, en eenzaam lejdt de tujn,
20 Dien uw' vroolijke manieren
Plachten weeligh te doen tieren.
'T hujs is maer een hoop van pujn.
'T heeft niet leevens, dan de krujn,
En 't krioel der vlugge dieren.

25 Treurigh suffen mij de weijen.
Niet dan schimmel schijnt haer groen.
Bloem en blaeden niet en doen,
Dan de wolken helpen schreijen.
Al hun troost lejdt in 't verbeijen
30 Van uw haestigh herwaerts spoën.

Daeghen zijn mij log als loodt.
Droomen wat verquikkinx geeven.
Denkt, hoe verr' is hij verdreeven,
Ujt gewenschte blijdschaps schoot;
35 Dien de slaep, een soort van doodt,
Leevender is, dan het leven.

Zachte Vechtvocht, loome baeren,
Die, van Ujtrecht, komt gegleên,
Knelt het maxel van haer' leên,
40 Ende wilt het wel bewaeren,
Zoo het erghens, in uw klaer en
Helder spiegelglas, verscheen.

Oft ghij dat te Mujden broght,
Hoe zouw zich mijn geest verblijen,
45 In de zujvre schilderijen,
Daer penseel nocht quast aen wrocht?
Maer, en laet z' u, van 't gedrocht
Doch der Veldtgoôn niet ontvrijen.

16) *verneuklen*, gladstrijken, de rimpels wegnemen, vervroolijken. 23) *de krujn*, het dak en de torens, waar de vogels zich ophouden. 27) *niet en doen*, doen niets. 39) *maxel*, maaksel, beeltenis. 43) *oft*, indien.

- Bitser zorghe knaeght mijn' zinnen.
50 Dat 's, zoo ijemant van hunliën
Komt het roerend beeldt te zien,
Hij 't zal, met een' sprong, verswinnen
Doen; en 't geen hij waent te vinnen,
Bejden, mij en hem ontvliën.
- 55 Waer dan vischten wij de kleur,
Waer dan zochten wij de tooghen,
Die, gesmolten en vervlooghen,
Sweefden al uw waeter deur?
Ach! hoe leelijk waer te leur
60 Ik gestelt, en hij bedrooghen?
- Veldt- oft Stroomgodin ook faelen
Moghte, tegens haere gis,
Zoo zij, ujt eerbiedenis,
Naer een' handtkus quaem te taelen.
65 Goede meening meenighmaelen
Schoot, ook als zij raekte, mis.
- Vlijtelijken voorts verhoedt,
Dat nocht schujt, nocht riem, nocht haeken
'T lieflijk aenschijn schichtigh maeken,
70 Met het plassen in uw' vloedt.
Zoo geef Venus, dat uw zoet
Nemmer 't zout der zee moogh' smaeken.

OP DEN NEDERLANDSCHEN ZENDBRIEFSCHRIJVER

VAN DEN HEERE

DANIEL MOSTAERT,

GEHEMSCHRIJVER DER STADT AMSTERDAM.

Kloeke vondt der reisbre spraeken,
Die haer' stomheit hoorlijk maeken
Meenigh' hondert mijlen veer;
U toe, wijd' jk d' oppereer,

49) *bitser*, scherper, kwellender. 51) *roerend*, dat hem verrukt. 52) *verswinnen*, verdwijnen. 53) *vinnen*, vinden. 54) *ontvliën*, ontgaan. 56) *tooghen*, trekken. 57) *gesmolten en vervloogh en*, door het in de rivier springen van dien veldgod. 69) *schichtigh maeken*, doen vluchten.

Kloeke vondt. Volgens hs. A. — Hooft bedankt in Brief 542 van 20 Juli 1635 Mostaert voor zijn *Nederduytsche Secretaris oft Zendbrieffschryver*, dat in 1635 bij Dirk Pietersz. te Amsterdam uitgegeven was. Zijn gedicht moet dus van dat jaar zijn. 1) *reisbre*, die reizen kunnen. 2) *hoorlijk*, hoorbaar, verstaanbaar. 4) u wijd ik de hoogste eer.

- 5 Onder al, wat 's menschen listen,
Ujt hun brein te pujren wisten.
'K zet geen' geestigheid zoo hoogh,
Als dat luistren in het oogh.
Maer, tot noch toe, wat dit praeten,
10 In onz Hollandsch, enkel blaeten
Van een wildt en laf gelujdt.
Dat het voortae innekrujdt
Zijne zinnen, ten verstande
Liefelijk belezen van de
15 Smaek der welgeschikte klank;
Heb de schrandre Mostaert dank:
Die ons geur van schrift leert kennen,
En de Nederdujtsche pennen,
Aerdigh, met de sneedighheên
20 Zijns vernufts, dus heeft versneên.

UIT HET ITALIAENSCH.

'S landsheeren doen wort haest gemeen bedrijf:
Want de landsheer heeft ijders oogh op 't lijf.

OP DE MUSCH VAN OREADE.

- 'T musje, lusje van mijn mejsje,
Plant zijn' pootjes op het vlejsje
Van haer blank' en poesle krop;
En het steekt zijn bekjen op,
5 Om te pikken nae de perlen.
'T schelmpje denkt, Ik wed, die kerlen
Moeders zijn van 't lekkre meel,
Daer men toertjes, voor de keel

5) *listen*, schrandrheid. 6) *pujren*, halen. 7) *geestigheid*, schrandrheid, iets vernufts. 8) *luistren in het oogh*, fluisteren in het oog. De spreker fluistert iemand iets in het oor, de brieveschrijver in het oog. 12) *innekrujdt*, inbrengt, doet doordringen tot. 15) *welgeschikte*, welluidende. 19) *aerdigh*, vernufts, geestig.

'S *landsheeren doen*. Volgens het hs. der *Rampzaeligheden der Verheffinge van den huize Medicis*. Vertaling der volgende verzen van Lorenzo de Medici:

Quello che fa 'l signor, fanno poi molti:
Che nel signor son' tutti gl' occhi volti.

Uit Brief 561 van 3 Febr. 1636 blijkt, dat het omstreeks het begin van dit jaar moet gesteld worden. Zie *Brieven* III, bl. 94. *Gemeen bedrijf*, het bedrijf van het algemeen, van allen.

'T *musje, lusje van mijn mejsje*. Volgens hs. A. — Oreade is Hoof's stiefdochter, Susanna Bartolotti. Het gedichtje is van Juni of het begin van Juli. 5) *perlen*, die Susanna om den hals droeg. 6) *kerlen*, korrels. 8) *toertjes*, taartjes, gebakjes.

- Van Juppijn en al' zijn' gasten,
10 Af gaet bakken. En de basten
Smelt men ('t is doch hemelsch ijs)
Tot een dronkjen op die spijs.
Ach! hoe zouw der eentje smaeken?
Kond' jk slechts daer achter raeken.
15 Hadde mij 't geluk zoo lief;
'K past' op kat nocht kiekendief.
Oft zij beeten, greepen, greezen;
Af en moght me niemandt teezen.
Die een brokje van die kost,
20 Die een slokje van die most
Eens te lijf slaet; met dat brassen
Is hij strax der doodt ontwassen.
Maer, al wat jk hap oft stip,
T'elken rejsjen hael jk slip.
25 'K zie een vogheltjen, in 't glaesjen
Mij de neb biën. Quaem j' 'er, baesjen,
Ujt, je waert haest op gesnapt.
'K heb zoo meenghen mug geknapt;
Die, bekoort door 't versche bloozen
30 Van mijn mejsjes kaekeroozen,
'T bloedtje snoepte, daer zij sliep,
Dat daer over wraeke riep.
'T glibbrigh graentje spat daer heenen,
En het spot met al mijn steenen.
35 Vat ik het; het wil te noë
Van zijn al te tacy een stroo.
'T hoeftje wort mij heet. Het faelen,
Wil jk 't op den grondt verhaelen?
Neen: 't waer jammer hals gekrast,
40 Daer zoo schoon een koorn op wast.

T'ZAEMENSPRAEK TUSSEN OREADE EN DE MUSCH.

- Musje, lusje, gauwe diertjen,
Wie zagh byetjen ojt, oft miertjen,
Zoo zorghvuldigh als ghij zijt?
Niet een speltje word jk quijt
5 Oft ghij vischt het ujt den zande,

10) *af*, van. 16) *'k past' op*, ik gaf om. 18) *teezen*, trekken, scheuren. 24) *hael jk slip*, mislukt het mij. 33) *graentje*, korreltje, de perel.

Musje, lusje, gauwe diertjen. Volgens hs. A., waarin het tweemaal voorkomt. Het dateert van 10 Juli 1636 of eenige dagen vroeger. Deze dagteekening draagt Brief 601, waarin Hooft meldt, dat de musch weggevlogen is. Zie *Brieven III*, bl. 142. 5) *ujt den zande*, uit het zand, waar de vloer mede bestrooid was.

- Ende brengt het mij ter hande.
Naej jk; nemmermeer en faelt
Ghij te passen op de naeldt.
Haer, zoo ras zij ujkijkt, trek je
10 Nae je, met uw naejend bekje.
Zie je, dat jk mij onthul,
Eeven als een loome sul
Stae je niet; maer ujt mē vlechten
Plukt de speltjes, die haer hechten;
15 Mits dat jk een hjartje raek.
Dus zey Joffrouw: op zijn' spraek,
'T musje toen, dat voelde rijzen
Al' zijn' aëren, door dit prijzen:
'T spel begint eerst, wat je waent.
20 'K ben een musje van een' maent.
Loopen, moertjes taeltje spreeken,
Leert een mensch 't in hondert weeken;
Wel gevochten. Op een' prik,
Vast, in vijf, al dat heb jk;
25 Dan noch 't vliegghen, 't naeldeslieren,
En de kunst van 't kamenieren
Zeker op een lutje nae.
Heeft mijn geesje wedergaê?
Wacht. Studeer jk noch een jaertje,
30 'K wed, jk geef 't te raën aen Saertje.
Maer leef jk 'er neghentien,
Wonder zult ghij aen me zien.

OP EEN GEMASKERDE JOFFROUW.

- Joffrouw Lijsbeth lapt haer' kaeken
Met fluweel, oft wat satijns.
'T aenzicht, om aen wit te raeken,
Krijght tot korst, een' swarte grijns.
5 Slaet ze niet te deghe mis?
Bleeken wil z', en gaet het maeken
Brijner, dan 't van zellef is.

11) *mij onthul*, het haar losmaak. 15) *mits dat*, zoodra. 16) *op zijn' spraek*, in zijne taal. 19) *wat je waent*, wat meent gij wel? 23) *wel gevochten*, dan heeft hij zich dapper gekwet. 30) *jk geef 't te raën aen Saertje*, het dan beter te kunnen dan Saertje.

Joffrouw Lijsbeth lapt haer' kaeken. Volgens het hs. der Brieven; zie *Brieven*, III, bl. 147 en 152, waar we lezen: „Mijn zoon schijnende enighe ritseling van Poëtsche grilligheid te verneemen, zeyde laestmaels over taefel, als men sprak van zijn zuster een masker te doen draegghen, om wit te gaedren, dat zij dan swarter dan nu zijn zouw. Welke stof van hem ontfangen, jk tot het onderstaande maxel gebragt heb.“ Het stukje is van 25 Juli 1636. 1) *lapt*, behangt haar gezicht met een lap van fluweel. 3) *aen wil te raeken*, blank te worden.

[L E T T E R K E E R.]

Ghij die met doen verheugd', en 't ijder heughen deedt,
Is HUGHENS aen uw naem, oft HEUGHNIS best besteedt?

OP DEN NAEM VAN ZIJN HOOGHEIT DEN

P R I N S E V A N O R A N J E.

Prins Vreedrijk vocht, tot dat men wert om vree bebeden.

Prins Heinrich heeft den Staet' beheint met negen steden.

Zoo quam des dubbten naems heiliedigdes geluit,

Met dubbten rijkdooms hoop, op enkle waarheit uit,

5 En wracht des hemels Raedt, door hem, 's landts zaligheden.

OP D' INTREË DER CONINGINNE MOEDER VAN VRANKRIJK T'
AMSTERDAM, UJT HET LATIJN VAN DEN HEER CASPAR BARLÆUS.

De stad spreekt.

Met zulk' eerbieding, als der Hejdensch' Hejligheden

Ghij die met doen verheugd'. Volgens het hs. der Brieven. Zie *Brieven* III, bl. 202. Het is van Januari 1637. Hooft was met zijn *Nederl. Historiën* gevorderd tot het verhaal der stoute daad van Christiaan Huygens, die in 1581 op last van den prins een zoon van Willem Jansz. van Hoorn uit het huis van den Spaanschen gezant te Londen, Mendoza, waar hij zich als gijzelaar bevond, wegvoerde. Dezen Christiaan, vader van den dichter Constantijn Huygens, geldt dit gedichtje. Zie Brief 644, 645, 648.

Prins Vreedrijk vocht. Volgens een afschrift van G. Brandt. Brandt noemt het „Op de doot van zijne Hoogheit“ enz. Frederik Hendrik ontving in Januari 1637 den titel van Hoogheit, en in October van dit jaar, na de inneming van Breda, kon men 'zeggen, dat hij den staat met negen steden „beheint“ had. Het is dus waarschijnlijk omtrent dezen tijd gedicht, misschien wel in Maart 1638 naar aanleiding der gedichten in Brief 681 vermeld. 2) *beheint*, ter bescherming omgeven; woordspeling met den naam Heinrich. 3) *heiliedigdes*, heilvoorspelend. 4) *enkle*, zuivere, onvermengde.

Met zulk' eerbieding. Volgens hs. A. — Maria de Medicis, weduwe van Hendrik IV, deed 1 Sept. 1638 haren intocht in Amsterdam. Op den Fluweelen burgwal bij de Varkensluis was, volgens het ontwerp van Sam. Coster, eene eerepoort opgericht. Voor den gevel stond: Laeta deum partu. Toen de koningin tot zoo verre gekomen was, openden zich de gordijnen en men zag de koningin in de gedaante van Cybele met koninklijken mantel en muurkroon op eenen triomfwagen door vier leeuwen getrokken. Voor op den wagen zaten de koning van Frankrijk en de hertog van Orleans, achter haar hare drie dochters. Nevens den wagen gingen vier maagden, de vier werelddeelen voorstellende. Tegenover dezen wagen op hetzelfde tooneel, een koggeschip de koningin te gemoet varende, waarop eene maagd, Amsterdam voorstellende, die haar eerbieding begroette: daarachter twee Hollandsche graven, de eene een speer voerende, waaraan een vaan met het wapen der stad. Zie *Barlaei Medicea hospes*. Amst. 1638, p. 22—24, of de vertaling daarvan, ald. by Johan en Cornelis Blaer, 1639, bl. 28 vlgg. Barlaeus maakte er het volgende gedicht bij:

- Geächte Moeder, door der Phrygen landt en steden,
Gevoert wert, en geviert allomme waer zij quam;
Bewellekoom u nu jk nijghend Amsterdam,
5 Hoogstachtbre Koningin. Vaert in ter goede stonde,
Verheft uw hel gezicht, en swaemt het oogh in 't ronde.
Al wat gh' aenschouwt, is winst. Mijn' kerken trots van krujn
Mijn' hujzen, haevenen, bewijzen mijn' fortujn.
Gewoon, op houten ros, door zout door zoet te draeven,
10 Ontfang jk in mijn' schoot, de kostelijkste gaeven
Van Oost, West, Zujd, en Noord, die jk dan ommedeijl.
D' ouwd' en de nieuwe werlt, zij staen hier beide vejl.
Dank heb des uw gemael, die trooster der verdrukten,
Voor wien 't heel' Aertrijk beefd', en alle berghen bukten.
15 Dank heb uw' Majestejt: dank heb uw groote zoon:
Die m' hunne gunst en handt tot deze stejghring boôn.
Doch, is 't wat grooters, goôn, en koningen, en helden
Te baeren; laet bij u, zooveel mijn ootmoedt gelden,
O Moeder, allergrootst', en zonder wedergaë,
20 Dat uw' gewenschte jonst mij nemmermeer ontstae!
- 1638.

OP HET DAGHWERK VAN DEN HEERE

CONSTANTIN HUIJGHENS,

RIDDER DER ORDE VAN SANT MICHAEL, HEERE VAN ZUJLICHEM,
RAEDT ENDE GEHEJMSCHRIJVER VAN DE HOOGHEJT DES
PRINSEN VAN ORANJE.

Daghwerk, dat den plicht vervaet
'S menschen die in eere staet;
Daghwerk, dat, in weenigh stonden,
Komt kompas en streek oorkonden,

Qualis per Phrygias quondam Berecynthia portas
Vecta fuit, partu tot celebrata Deum,
Ingredere auspiciis nostram felicibus Urbem,
Atque oculos per me fer, MEDICEA, tuos.
Quos portus, quae tecta vides, turresque, ratesque,
Templaque, fortunae sunt monumenta meae.
Per terras fluctusque vagor, sua munera mundus
Mittit, et hic precio prostat uterque suo.
Caesaream felix, abavo donante, coronam,
Et decus à vestro sanguine grande tuli.
Ad Te praeteriti redeat nunc gratia facti,
Et non immemorem, maxima Neptis, habe.
Sic placui defensa tuo Regina marito,
Sic nato de Te Rege beata fruor.
Si majus genuisse Deos, Regesque, Ducisque,
Jam Matri liceat tot placuisse Deum.

Hiervan is het gedicht van Hooft eene vertaling. 2) *geächte Moeder*, etc. Bedoeld is Rhea, later verward met Cybele, de moeder der goden, die in Phrygië met luidruchtig feestgetier en wilde muziek, evenals Bacchus, geëerd werd. In kunstwerken wordt zij voorgesteld als gezeten op een door leeuwen omringden troon of op een door leeuwen getrokken wagen, met een muurkroon op het hoofd, waarvan een sluier neerhangt. 18) *ootmoedt*, ootmoedige hulde. 20) *dat — mij ontstae*, dat ik misse.

Daghwerk. Volgens hs. G. Het is van Februari 1639 volgens *Brieven* III, bl. 278. 1) *vervaet*, vervat, inhoudt. 4) *oorkonden*, bekend maken.

- 5 Om te doen behoude rejs,
Met de schujt van 't doolziek vlejs:
Veel is 't waerdt voor liên en Landen,
Dat ghij komt ujt Hujghens handen;
Die geen ander zedespoor
- 10 Schildert dan zijn hart verkoor.
Daer, in 's werelds onderrechten,
Praet en daedt te zaemen vechten,
Vechtmen om des Leeraers zin,
En zijn' woorden gelden min.
- 15 Veelen die van Deughde schreeven,
Wischten 't ujt met strijdigh leeven.
Maer zijn letter en zijn geest
Schoeijen jujst op eene leest.

OP HET ORGHELGEBRUIJK VAN DEN HEERE
VAN ZUJLICHEM,

C O N S T A N T I J N H U J G H E N S,

RIDDER, RAEDSHEERE EN GEHEJMSCHRIJVER ZIJNER HOOGHEJT
VAN ORANJE.

- Wie vlijtigh 't oogh op 't boek der wereldt velt,
In elke soort van schepsels vindt gespelt
Des Scheppers lof. De bijen en de mieren
Getujghen 's met haer' geest. De domme dieren,
- 5 Van groot tot kleen, jae d' alderminste worm,
Verklaeren 't, met geschikthejt hunner form.
'T onroerend tujgh, de leevenlooze dingen,
Die zeggen 't niet alleen, maer leeren 't zingen.
Het drooghe been, het dorre hout, het tin,
- 10 Verheft zijn' stem, en zwaejt des menschen zin
Tot deftighejt, tot ootmoedt, tot eerbieding
Aen zijnen God; met wonderlijk' ujtwarding
Der woestighejt: en preekt in tael, verstaen
Van Noor en Moor, Oost- en Westjndiaen.
- 15 Dank heb 't vernuft, ujtvinder van de keelen
Des Orghels, dat de zielen weet te streelen,
En ment ze, met geneughte, tot het pujk
Haers heils. Het plejt, gevoert om 't slim gebruik,
Waerujt voorheen veel aenstoots was gerezen,
- 20 Heeft Hujghens nu beslecht; en 't Recht gewezen.

1640.

12) *praet en daedt te zaemen vechten*, de daad strijdt met het woord.

Wie vlijtigh 't oogh. Volgens hs. A. Het is gedicht vóór 6 September 1640. Zie *Brieven* III, bl. 370 en 372. In 1641 gaf Huygens zijn *Gebruyck of ongebruyck van 't Orgel inde Kerken der Vereenighde Nederlanden* in het licht, waarin hij het gebruik van het orgel bij de godsdienstoefeningen, door velen in dien tijd afgekeurd, verdedigde. 1) *velt*, laat vallen, slaat. 2) *gespelt*, verkondigd. 11) *deftighejt*, ernst. 17) *ment*, voert; *het pujk haers heils*, hun hoogste heil. 18) *slim*, verkeerd.

OP DEN DUJM VAN 'T METAELN BEELDT DES HARTOGHEN
VAN ALVA.

Den Dujm, de rechte Wederhandt,
Die, eertijds, van gansch Nederlandt,
Zich kussen deed, terwijl hij 't schond,
Heeft nu Maetroos in zijnen mond;
5 Oft wringt hem, wil hij, in een hol,
En brujkt den dwinger voor een' dol.

2 Lentemaent 1641.

OP 'T AFMAELSEL VAN DEN HEERE

C A S P A R V A N B A R E L.

Als 't Barels spraek vernam, zej Roma, Dat 's de tong
Van mijnen Cicero. Thans hoord' het dat hij zong:
En zej, dat 's Maroos keel: de wereltd wort weër jong.
Maer, nu 't zijn beeltenis aenschouwt in deze prent,
5 En dat paer zielen, in een' enklen man, bekent;
Staet het verbaest, en denkt, De wereltd is op 't endt.
Want wie beleefd' 'er ojt den dagh,
Dat hij zoo vreemdt een wonder zagh?

A n d e r s.

Hadd', aen dit beeldt, Sandrart de stem ook kunnen geeven,
10 Gelijk de rest van 't leeven:
'T verblijdd' Augustus, en deë Catilina beeven.
De Vorst waend', aen den zang, dat Maro voor hem stond.
De schelm, dat Cicero bliez blixem ujt dien mond.

I N L A T I J N.

Debeat, artificio, si vitam et vocis, imago:
Quanto concutiat te, Catilina, metu?
Ast, Auguste, tuum pectus quae gaudia tentent,
Quam capiant aures, ejus ab ore soni?
Quippe melos credas, Princeps, audisse Maronis:
Fulmina, te, Tullj, Latro, petisse putes.

Den Dujm, de rechte Wederhandt. Volgens hs. A. — In 1571 had Alva in het kasteel van Antwerpen een metalen standbeeld van zich zelf doen oprichten. In 1574 werd het door Requesens weggenomen en in Augustus 1597 bij de slooping van het kasteel verbrijzeld. De duim kwam later in het bezit van Hooft (zie *Brieven*, IV, bl. 13), die hem bezong. 1) *wederhandt*, ἀντιχειρ. Aant. van Hooft. 3) *'t schond*, te gronde richte. 6) *dol*, een houten pen of nagel, die in het dolgat (*hol*) van booten of andere vaartuigen geslagen wordt, om de riemen daar tegen aan in het roeien te bedwingen, of met een oog daaraan te bevestigen. Ook Vondel bezong dien duim, en Huygens maakte er een latijnsch sneldicht op.

Als 't Barels spraek vernam. Volgens hs. A. Deze drie gedichtjes zijn van 1641, tusschen 2 Maart en 13 April. 2) *thans*, spoedig daarop. 5) *bekent*, opmerkt. 6) *verbaest*, verbijsterd. 9) *Sandrart*, de welbekende portretschilder Joachim Sandrart. 11) *Catilina*, wiens samenzwering tegen den staat (63) door Cicero ontdekt en verijdeld werd. 12) *Maro*, Virgilius Maro, de bekende lat. dichter.

OP HET AFMAELSEL VAN DEN HEERE

G E R A R D U S V O S S I U S .

Een' inborst, blanker noch van deughtd,
Dan 't hoofd van lokken, die 't besneeuwen,
Draeght deze Nestor. Griek, wat meught
Ghij van des uwen wijshejt, schreeuwen?
Leefd' hij der drie; den onzen heught
Van meer dan een halfhondert eeuwen.

A n d e r s .

Een' inborst, blanker noch van deught,
Dan 't hoofd van vlokken, die 't besneeuwen,
Draeght Vossius, O Griek, wat meught
Ghy van uws Nestors kennis schreeuwen?
Heughtd' hem van drie: den onzen heught
Van meer dan een halfhondert eeuwen.

A E N M È J O F F R E

T R A I E C T I N A O G E L .

O Oghel, ooghelijn der jeughd,
De min te vlieden is geen' deughd.
Want, volght men Venus met beschejdt,
Geen' weërge heeft haer' zoetigheid.
5 Doch, wie haar op de hielē treedt,
Dien strafte met onlijdlijk leedt.
De wijze warnt zich bij haar' gloedt:
Maar voor het bijstre branden hoedt;
Gedachtigh hoe der mug bequam
10 Het vlieghe in een' schoone vlam;
Gedachtigh dat de heevigheid
Geen ding ter wereltd wel belejdt.

T' Amsterdam, den 2^{en} van
Wijnmaant 1641.

Een' inborst, blanker noch van deughtd. Volgens hs. A. Het gedichtje dateert van 13 April 1641 (zie *Brieven*, IV, bl. 14.)

O Oghel, ooghelijn der jeughd. Volgens hs. A. Trajectina of Utricia Ogle was waarschijnlijk de dochter van Sir Thomas Ogle, die langen tijd in ons leger heeft gediend. Zij huwde in 1645 of 1646, William Swaan, kapitein in Hollandschen dienst, en stond bekend als een uitstekende musicienne en zangeres. Huygens droeg haar in 1647 zijne *Pathodia sacra et profana* op. Het versje van Hooft is hoogstwaarschijnlijk voor een album bestemd geweest. 1) *ooghelijn*, sieraad. 2) *beschejdt*, oordeel. 3) *op de hielē treedt*, al te driftig volgt. 4) *belejdt*, bestuurt.

IN OBITUM CARDINALIS RICHELII.

Corporeo emissus cum carcere tangeret Heros
Richelius niveum jam prope lactis iter:
Audijt immeriti famam lacerantia probra,
Jussitque hos auras ingeminare sonos.
Regia ut in terris mihi erat Fortuna moranti,
Regia tendenti sic it ad astra comes:
Illustrique haerens animae, vestigia passim
Aut legit, aut nostrum claudit adusque latus.
Quid regale etenim mage, quam, quas facta refellunt,
Vocibus innessi? Sors ex certa Ducum est.

MATH. VII : II.

Zoo, boozen, ghij door 't wee
Van uwer kindren beë
Tot weldoen wort gedreeven,
Hoe veel zal dan te meer
Zijn' schepslen 's Heemels heer,
'T heil daar z' om bidden geeven.

'SMENSCHEN PLICHT.

Aankleeft God', in bandt
Van liefde, met verstandt,
Hart, ziel, uit al uw' krachten.
Hangt uwen naast' ook an,
Met liefde, die niet kan
U zelve waarder achten.

1646.

MAAT STAAT.

Al 's menschen doen is vlug oft vlot, verstuift oft smelt,
'T en zy bescheidenheit hem eindt en maate stelt.

In obitum Richelii. Volgens hs. A. Richelieu stierf 4 Dec. 1642.
Zoo, boozen, ghij door 't wee. Volgens hs. A. Het staat op de keerzijde van een brief van Hooft aan zijn broeder Gabriël, geschreven 21 Sept. 1645.
Aankleeft God'. Volgens de uitgaaf der gedichten van 1671.
Al 's menschen doen. Volgens de uitgave van 1671. *Bescheidenheit*, gezond verstand.

[VAN VROUWE GEERTRUIDT VAN LOON, GRASWINKEL.]

Voor wien dat Phoebus buycht en al de Musen neygen,
Die cier dees laurekrans; s' is, wijsheys Hooft, u eygen!

[Antwoordt.]

'K heb mirt, olijf, noch roos, om 't waerde hoofd te kroonen,
Dies bid ick, wijse vrou, wilt mijn onmacht verschoonen.

GRAF - SCHRIFT

VAN ZIJN HOOGHEYDT.

Waar noCh baard' hOLLant heLt, zoo VVeIrt, zoo VVIIIs, zoo
[groot,
ALs DeLft ontfIng, eerst op, Lest In, (aCh VVee!) zIn sChoot?

A n d e r s.

Noit Hollant baard' een Helt, zoo goet, zoo groot,
Als Delft ontging, eerst op, lest in zijn' schoot.

A n d e r s.

Prins FREDRICK was zoo rijk van vreed' in zijn gemoet,
Dat hy noit t' onvreë bleek in 't mid van brant en bloet.

Voor wien dat Phoebus. Volgens de uitgave van Hoofts *Brieven* IV. bl. 424. Het is mij onbekend tot welken tijd het behoort.

Graf-schrift. Volgens de *Lyckredenen en Gedichten: begrypende de Afkomst, 't Leven, voorneemste Daden en 't Af-sterven van sijn Hoogheydt Fredryck Henryck, enz. t' Amsteldam, by Nicolaes van Ravesteyn, 1648, bl. 400.* Frederik Hendrik stierf den 14en Maart 1647, Hooft den 21en Mei van hetzelfde jaar.

AANTEEKENINGEN.

Het hoge wonder nieu. Het sonnet van Petrarca luidt:

L'alto e novo miracol ch'a' di nostri
Apparve al mondo, e star seco non volse;
Che sol ne mostrò 'l Ciel, poi sel ritolse
Per adornarne i suoi stellanti chiostri;
Vuol ch' i' dipinga a chi nol vide, e' l mostri,
Amor, che' n prima la mia lingua sciolse,
Poi mille volte indarno all' opra volse
Ingegno, tempo, penne, carte e' nchiostri.
Non sono al sommo ancor giunte le rime:
In me 'l conosco; e proval ben chiunque
È infin a qui, che d'amor parli o scriva.
Chi sa pensare il ver, tacito estime,
Ch' ogni stil vince, e poi sospire: adunque
Beati gli occhi che la vider viva!

Rime di Francesco Petrarca con l'interpretazione di Giacomo Leopardi. Quarta edizione, Firenze, 1854, bl. 260.

De stralen mijns gesichts. Gedrukt in de *Emblemata*, blz. 77. Hooft verwerkte later dit sonnet in den *Achilles en Polyxena*, 4e Hand. 1ste Uytkomen. Het is derhalve ouder dan dit stuk, dat nog voor zijne reis naar Italië (11 Juni 1598) gemaakt is.

Genen poëet te recht. Wie A. J. van Blijdensinne is, heb ik niet kunnen opsporen.

Thersites wilt u niet soo diep. Dido, in het volgende gedichtje ook aangeduid door de letters J. A. B., kan een meisje zijn uit het geslacht Bardes, Bas, Boelensz of Boom. Uit deze geslachten toch had Amsterdam tusschen de jaren 1578—1598 burgemeesters. Wie met Thersites bedoeld wordt is evenmin te zeggen. ¹⁾

¹⁾ Aan Rodenburgh, die door Bredero, *Nederduyische Rymen*, bl. 85, met dezen naam wordt aangeduid, kan natuurlijk niet worden gedacht.

Op Babels schilderij. Daar dit onderwerp in Hooft's tijd zeer geliefd was, is het niet uit te maken, op welke schilderij dit gedichtje betrekking heeft. Zie ook Nic. Beets, *Anna Roemers* I, bl. 35.

Elck prijs sijn lief waer hij se gris. Gedrukt in den *Nieuwen Verb. Lushof*, 3de druk, 1607, waar als wijze wordt opgegeven: *De May, de may, coel is de may*, en opgenomen als no. 81 in het *Nederlandsch Volksliederenboek*, uitgave van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Het in reg. 12 voorkomende *liefflijk* beteekent: met liefde.

Aen de Camer in Liefd' Bloeyende wt Fiorenza. 1600.

Het eerst is deze brief gedrukt in de *Verscheyde Nederduytsche Gedichten* II, bl. 1—7, Amst. 1653. Zie de Inleiding.

vs. 39: *En 't was noch nacht noch dach, als ick nae buiten tradt.* Dr. G. Kalff vraagt in zijn *Literatuur en Tooneel*, bl. 102, of Hooft misschien hier voor den geest zweefden de verzen uit de *Metamorphoses*, IV, 399—400: „tempusque subibat // quod tu nec tenebras nec possis dicere lucem.“

Vs. 83—85:

Ons ouw Latijnsche tael van voor tweeduisent jaer

En weeck de Griexsche niet in geen manier, noch haer

Wijckt ons Toscaensche nu.

Deze regels hebben eenige opheldering noodig. Ze is ons gegeven door Dr. A. S. Kok in zijn opstel over *Pieter Cornelisz Hooft in Venetië en Florence* in Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift, dl. VI, bl. 70—104, en wel voornamelijk op bl. 79—84. De *Academia della Crusca*, bekend door haar groot woordenboek, waarin de taal van Petrarca en Boccaccio als voorbeeld genomen was, had besloten dat deze zou heeten: *de Florentijnsche taal*. Bij de verdeeldheid, die er toenmaals in Italië heerschte bracht dit besluit het geheele land in rep en roer.

„Het staatkundig vernederd Florence voelde nog eenmaal een vlaag van zijn oude fierheid in zijn binnenst, gestreeld als het was door het denkbeeld dat de stad verheerlijkt zou worden in den naam der taal van alle volksstammen, van Sicilië af tot de grens van de hoog-Alpen toe. Doch de oppositie, allereerst van het omliggende land zelf, liet zich niet lang wachten. Siena onder andere, dat Cosmo het vernietigen harer republikeinsche instellingen maar niet vergeven kon, greep de gelegenheid aan om zijn haat tegen Florence lucht te geven en den naam van Siensche taal te verdedigen. Dit had echter geen kans van slagen. De stad, zei men, is slechts een deel van het omliggende land en dus moest de Academie de taal als „Toscaensche“ decreteren.“

„En voor dien naam trekt ook Hooft partij, evenals velen buiten Italië, zooals bijv. Rabelais. Dat Hooft zich houdt aan de „Toscaensche tale“ is den vreemdeling die in verrukking is over het schoone Firenze, niet euvel te duiden.“ Zie verder het artikel van Dr. Kok. Opmerkelijk is het dat Hooft eerst schreef: „wijckt *de Latijnsche* nu“, dat hij later veranderde in: „wijckt ons *Toscaensche* nu.“ Vgl. ook Dr. J. ten Brink, *Gesch. der Nederl. Letterkunde*, Elsevier, 1895, bl. 342.

vs. 221 en 222. Algemeen meent men, dat Hooft hier het oog gehad heeft op den dichter H. L. Spieghel. Zie o.a. Kalff *Geschiedenis der Nederl. Letterk.* in de 16e eeuw, dl. II, bl. 340; en *Literatuur en Tooneel*, bl. 68.

vs. 223. Dat we in *vechters* eene woordspeling moeten zien met den naam van den dichter Joan Vechters (of Victoryn) is onjuist. Deze toch was in 1590 geboren en kon in 1600 zeker nog niet „met aengenaemheit singen omt best gemeen beloop der dingen.“

vs. 226. *met wesen nut*. De Heer Leendertz teekende hierbij aan: „Van Vloten, *Hoofds Brieven*, dl. I bl. II, las „met meeste nut“, J. van Lennep, *Vondel*, dl. I, nalezing bl. 59, „met vreesse niet“. Omtrent het laatste woord behoeft geen twijfel te zijn; er staat duidelijk „nut“; en ware er reden tot twijfel, dan zou deze lezing zich daardoor aanbevelen, dat Hooft eerst geschreven had „recht“, en later het andere woord daarvoor in de plaats stelde. Anders is het gelegen met het voorgaande woord. Het is het eenige in het Amsterdamsche handschrift dat ik niet heb kunnen lezen. Het laatste letterteeken is niet *e*, maar *en*. Het voorlaatste houd ik voor *s*. Deze en de *st* verschillen in het hs. van dezen brief zeer weinig, maar de *st* heeft daar altijd een streepjen, dat hier ontbreekt. Uit de laatste letters lees ik dus *sen*. De eerste zijn onduidelijk. Na nauwkeurige vergelijking met het schrift van het overige van dezen brief, blijf ik bij mijne meening dat er „wesen“ zal staan, maar zeker ben ik er niet van.“

Deze brief aan de „Camer in Liefde Bloeyende“ is, geheel omgewerkt, voor het eerst gedrukt in de *Verscheyde Nederduytsche Gedichten*, Amsterdam, 1653, bl. 1—7. Hij luidt aldus:

B R I E F,

GESCHREVEN VAN DEN HEER P. C. HOOFT UYT FLORENCE, IN 'T
JAER 1607 OF 8, AEN D'OUDE AMSTERDAMSCHЕ KAMER
IN LIEFD' BLOEYENDE.

De Broeders in Liefd' bloeyende, wenscht
P. C. Hooft *voorspoet*.

Syn Groet zend, die niet weet, ò konstrijk Broeder-tal,
Of hy u Meesters of zijn Broeders noemen zal.
Terwijl het wit gebergh en moeyelijke weegen,
De Bosschen, en de Zee die tusschen ons geegen,
5 En meenigh vruchtbaer Veldt en Akker my belet
Mijn Geest met uw Gezangh te voeden altemet:
Zoo doe ick by gebrek van die gewoone weelden,
Het geen ik kan, dat is, uw doen my in te beelden.
En daer ick u, noch ook uw kunst niet kan verstaen,
10 Laet ik dees Dichten die noch ruw zijn tot u gaen;
Getuigen van mijn doen, en van mijn wil een teeken
Om zoo gy niet tot my en kont, tot u te spreken.
Die Stadt wiens vryheit is in Vorstlijkheit verkeert,
En die zich eindlijk van haer Burgers ziet verheert,
15 Van Burgers, die door list en koop-geluk, haer zeegen,
't Groot Hartoghdom en eer en heerlijkheit verkreegen.
Florence, 't schoonste dat mijn oogh ooit heeft ontmoet
Wiens vruchtbare Landow van d'Arno werdt gevoet,
Doet om haer cierlijkheit van tael my in haer blijven;
20 Daer my gebeurde laest, het geen ik nu gae schrijven.
Het was noch nacht, noch dagh als ik nae buiten tradt,
En liet al het gewoel van de verreze Stadt,

- En gingh nae mijne lust, gezelschap latend vaeren,
Daer Febus bleeke glans speeld' op de zoete baeren
25 Verdoppelde 't geboomt van zijn begraesde strand,
Door yvrigh peinzen liet zich hier mijn geest verleyen,
Soo dat ik naeuw kon schijn van waerheit onderscheyen.
En zoo ik d'eene voet voortzette nae 't geviel,
30 Soo wasser 'k weet niet wat, dat d'ander achter hiel;
Terwijl my heel verbaest, zich schielijk quam vertoogen
Een Vrouw, gewijnbraeuwt zwart, en zwart als git van oogen,
Van lip en kaeken roodt, haer schoone vlechten blond,
't Wel-riekend Hair getoeyt met een uitheemsche vond,
35 Uitheemsch van maaksel 't Kleedt, van verwen wast ver-
[scheyden,
Heel zachmen Hals noch Borst, dan eensdeels alle beyde,
Het weezen groots en preuts, niet lichter dan 't betaamt,
Sy zagh wat dertel maer zy was niet onbeschaemt.
Aen haer besneên gedaent scheen 't dat haer daegen waeren
40 Niet min dan twee- noch meer dan vijf-en-twintigh jaren,
Haer handt droegh Mirth, haer arm Fruit-hoorenen ten toon,
Ook zaghmen op haer Pruik een kleene laure Kroon,
Veel Jonghman, die in spel en zingen eendracht houwen
En mengen spel met spel en zangh van jonge Vrouwen,
45 Die volgen achter aen, vermomt voor het gezicht,
En melden vremde min en roemen Venus schicht,
De zommige zijn bly, en zommige die klaegen,
En beide geil en zeer jaloers in min te draegen.
Dewijl ik stae verzet, verwondert, stokstil, stijf,
50 En niet dan 't hooft, en oogh, en leefde aen al mijn lijf,
Ontslot die groote Vrouw, die naeder quam getreeden
Haer lippen van Corael, en sprak my deze reden:
O Vreemdingh, die om my verliet den Amstel-stroom,
Hier zietge Italie, die heet u wellekoom.
55 De vlijt die gy om my met moeyt' hebt aen gaen wennen,
Is waerdigh dat ik u mijn waerdigheid doe kennen,
En d'oorzaak dat mijn naem is over al verbreit,
Mijn ingeboorner daën, en Landts gelegenheit,
En, zonder 't welk dit al zou in vergeeten blijven,
60 Mijn Landtzaets schrandre geest, die 't levend kan beschrijven.
Hier vloeit het al van daen, die dees lof is bekend
Die weet van deeze twee 't beginsel en het endt.
Van dien dan die mijn doen doorgaens de Werelt noemen
Sal ik, want dat 's genoegh, my maer alleen beroemen.
65 Ons oude Tael 't Latijn van voor twee duizendt Jaer
En week de Grieksche niet in geenen deel, noch haer
Wijkt ons Tuskaensche niet. Zoo zien wy in dees tijden
Mijn geesten kloek in schrift met al de Werelt strijden.
Mijn roemen is niet yl, dit zeit', en met 'er handt
70 Vertoontse my om laegh een groot wellustigh Landt,
Welk klippig hoog Gebergt met dik besneeuwde wegen
Waekt tegens het geweldt der Volken aengeleegen,
't Hooft steekend uit in Zee met d'een en d'andre zy,
En dreighend' Oost en West met trotze slaverny.
75 Een Stadt die heerlijk leit in marmre timmeragie,
Rijk van Galeyen, en zeer machtigh van zeilagie,
Verscheen ons in 't gezicht: Toen sprak de fiere Vrouw:
Hier blinkt de Vorstlikheit in 't Borgerlijk gebouw,
Dit zijn van Genua de dik bemuurde Wallen

- 80 Wiens Burgers Prinssen zijn en zelf is 't niet met allen.
Dit zeggende, zoo komtz' haer lieflijk oogh te slaen
Op 't Fransch en Spaensch krakkeel, de groote Stadt Milaen,
Dees roemt op Alciaet die 't al te moeylijk twisten
Der wetten zeer verwerdt, met weinigh moeyte sliste,
- 85 Die onder 't zuir gepleit vermenghde 't zoet gedicht;
Het een en 't ander houwt zijn naem in 't eeuwigh licht.
Maer gins verতোont zich noch een Stadt met oude muiren,
Dien Roome dank weet dat haer tijtelen noch duiren;
Een Paduaen was 't die 't geen 't Roomsche Volk ooit bedreef
- 90 Met zijn vermaerde Pen in zoo veel Boeken schreef.
Uw oogh volg (voer zy voort) de vloedt, die gints en weer
Haer kant verciert ziet, door 't gebouw van meenig Heer.
Daer leit de rijke Stadt in de Slavoesche baeren,
Daer Petrus Bemb' eertijts en meer geleerde waeren;
- 95 Drydubbelt in 't geluk is wel dees Heerschappy,
Rijk, vreedtzaam, en vol glans van heerlijkheit daer by.
Van hier wilt weer 't gezicht naer 't vaste Landt toe
[stieren
- Nae de vermaerde Po, de Kooningh der Revieren,
Daer leit Ferrara dat zijns lofs geen eind en weet,
- 100 Om dat sy was de Wiegh van d'aerdigste Poët,
Wiens schriften Spanjaerden, ja Arabiers ontvouwen:
Die zulke gunste won by Ridders, en by Vrouwen,
Als zijnde schuldigh aen zijn geest wel dubbele dank,
Om dat hy al haer deught, en min, en heusscheit zank.
- 105 Dees zang veel ondeughts, en veel deughts van oude tijen,
Van Karels wijsheyt, en zijn Vyandts rasernye,
Van Roelandts dapperheit, en minnelijke ellenden,
En van d'ontrouwe, die Olympia dorst schenden,
In 't kort, 't is Ariost. Wat Landt leit zoo verscheyen
- 110 Door bergh of baeren, 't welk zijn lof niet hoort verbreyen?
Dan laet Ferraer en 't Bolognees, door 't bouw-landt vet,
Aenmerkt al 't ander eerst, dan op Tuscanen let.
Siet gy dat grof gebouw van uitgehouwe steenen,
Wiens rondt hovaerdigh Hof dringt door de wolken heenen?
- 115 Dit 's Roome, daermen nu niet meer vindt eenigh werk,
Dat Roomens waerdigh is, dan de Sint Peters Kerk.
Oudt Roome leidt ter neer, en geeft ons stof tot weenen,
En van dien grooten naem zie 'k nu maer weinigh steenen.
Den Heemel sloeg het hooft, en 't was des Blixems buit,
- 120 D'Aerdt heeft de voet bewelt, de rest schuilt onder 't kruut.
O Stadt het valt my zwaer u in de zin te koomen;
Hoe ongelijk zijt gy u zelve nu, ô Roome?
Gy waert het groot vertrek in de voorleede tijd
Van alle wetenschap; toen hier van wijdt en zijdt
- 125 Verzaemde binnen u geleerde en wijze Hoofden,
Wiens lichaem u de doot maer nooit haer geest beroofde.
Hier was de Mantuaen, die 't Landt verbeert heeft,
En in wiens godtlijk Dicht Anchises Zoone leeft.
Dicht dat de Meester wou als ongeschaeft verbranden,
- 130 En waerdigh was geberghet door Vorst Augustus handen.
Alhier was Naso, die door minne-konst verblind,
Al zingende de wech na 't kille Pontus vind.
Hier deed Horatius uw stroom zijn snelheit laeten,
Die door het hooren van zijn zangh en nieuwe maeten
- 135 Veel zachter liep naer Zee en langs zijn vruchtbre strand.
Hier woonde' ook in uw muir Mecenaz, mild van hand.

- De Voester-heer van die door brein naer glory steeken;
En onzen Cicero de Vader van 't welspreken,
Salust, Catul, Properts, Lucaen, en Seneca,
140 En Tacitus; en meer, die d'eere volghde nae.
Dan Roomens lof is klaer, verlaet die oude miuren
Om naer ons Parthenoop 't nieuwsgierigh oogh te stuiuren,
Te Napels, 't welk ontveinst, verstoort door 't Spaansche juk,
Door uiterlijke vreucht zijn innerlijke druk;
145 Met al zijn straeten breed en prachtigh om t'aenschouwen,
Vervult met Koetzen, vol van Ridders, en van Vrouwen;
Voort ziet hier Maroos, en ook Lamioraes Graf,
Die aen dit Kooninkrijk geen kleene naeme gaf.
Siet ook Puzzoles strandt, de kuilen, bergen, daelen,
150 Die Cælia haer lof wel plachten op te haelen,
Wanneer d'Auguriaen vertrok zijn waere min,
Poëtery geacht van zijne Afgodin,
Soo dat zijn min en pijn geen ander loon moght beuren
Dan laes! met eigen handt, zijn lijf en ziel te scheuren.
155 Beweeghlijk ongeluk! Waerom werdt, (dit 's mijn vraegh)
Bedrukte min gestraft die zelf doch is een plaegh?
Dan mooglijk zijn misschien u moeylijk lange reden.
Laet ons veel liever dan een stuk te rugge treden.
Hier voor ons leit een Stad, in 't vlak en open velt,
160 Nu eerst voor d'eerste van Hetrurien getelt,
Wiens Kerk van Marmor blinkt, wiens recht en effen straten
't Gebou een glans geeft van Voor-vaders nagelaten;
Florence, 't schoonste dat ik in mijn pracht vertoon,
Een plaetze daer wel eer Minerve toogh ter woon,
165 Als 't Asiaensche juk, het welk Euroop doet beven,
Het wijs Atheene dwong zich onder hem te geven.
Petarcha quam hier voort, die al zijn leven langh
Met schaemt zijn tijdt verlies, hoe zeer 't hem moeide, zangh.
Sijn Dicht zo godtlijk meer als menschlijk uitgesproken,
170 Had Beesten wel getemt, en Klippen wel gebrooken
Door kracht van 't zoet geluit, en 't hadde nooit de maght,
Dat het de wreedheit van een Laura t'onderbraght.
Dees van Cupido zongh, den triumphante Wagen,
Waer voor de grootste meest de zwaerste keetens dragen,
175 Hier voor gaet oudt en jongh, en Vorst en Onderdaen,
Geleertheit grijs en oudt laet hier sijn Boeken staen.
Soo d'aldersachste zijn de meest gemeenste plaegen,
Wie zou zijn smart met zulk gezelschap niet verdragen.
Ook komt dit Vaderlandt een deel van Dantes lof,
180 Wien 't aerdtrijk docht te klein tot hooge dichtens stof.
Dees twee zijn oorzaak van mijn breed hovaerdig treden.
Ook overtreft Florens nu al mijn andre Steden
In groote, meenight van verstanden hoogh en eel,
Waer van ik niemant noem; om datze zijn zoo veel
185 Datz' al onnoemlijk zijn. Want zoo 'k maer imant roemde
Ik deed groot ongelijk, aen dien ik niet en noemde.
Soo dat ghy nu kont zien, dat niemant nooit bedroogh
Die groote naem die u zoo verre herwaerts toogh.
Dit is 't voornaemste dat mijn gunst u wil verklaeren.
190 'k Wensch u geluk en dat gy 't onzent wel mooght vaeren.
Dus maekt dees Vrouw een endt, en keert zich van my snel,
Soo dat ik bleef alleen, en hoorde zangh noch spel.
Doch als ik voort mijn treen naer Stadt toe wilde strekken,
Voel ik my onversiens te rugh van achtren trekken,

- 195 En haestigh ommeziend' zoo zagh ik toen wel ras
Een heusche Vrouw, die met een Wolk betoogen was,
En na mijn land-aert zweem, en riep: Weest mijns ge-
[dachtig,
O Hooft, laet dat ghy ziet in u niet zijn zoo krachtigh
Gelijk 't kruidt Lotho was voor d'Ithacoische Vloot,
200 Die 't wederkeren tot haer Vaderlandt verdroot.
In Hollandt klimtmen ook tot lof langs deugdes trappen.
Ook tracht geleerdheit hier oudt Room verby te stappen.
Men vindt tot Amsterdam, die met zijn hoogh gedicht
De duistre wegh tot lof en waere deught verlicht.
205 En Kampen, die met kunst 't gemeen beloop der dingen
Het nut der deught en 't quaet der ondeught weet te zingen,
En Koster, Vondelen, Breröo en Victorijn,
Dje nu al toonen watz' hier naemaels zullen zijn.
Dit riepze zoo van ver gelijckz' haer quam vertoogen
210 En met het laeste woordt verloor ikz' uit mijn oogen,
En bleef verrukt, verbaest alleen aen d'Arnoos kant,
En in my bleef een trek naer 't zoete Vaderlandt.
Nu trekt mijn hert naer huis naer Ouderen en Neven,
En al wat minnens waert is zonder my gebleven.
215 En uw gezelschap zal my haesten doen mijn gangh,
Dat ik zoo zeer bemin en hertlijk naer verlangh.
Godt spaer u tot mijn vreught dat ik u zien en spreken
Als van te vooren magh, en dat in weinigh Weeken.

Veranderen kan 't.

Of deze omwerking, die 18 regels kleiner is dan de oorspronkelijke brief, aan Hooft moet worden toegeschreven, is niet met zekerheid te zeggen: een handschrift bestaat er niet van, en de reden die Hooft zou gehad hebben om dezen brief om te werken is moeilijk te gissen. De vermelding van de namen Kampen, Koster, Vondelen, Breröo en Victorijn in het jaar 1607 (of 1608) wekt eenige bevreemding. Dat zij toen reeds lid der Kamer geweest zijn, zooals in Jonckbloet's *Gesch. der Nederl. Letterk.* III, bl. 326 beweerd wordt, is stellig niet aan te nemen, daar Brederoo ten minste dit eerst in 1613 werd en Vondel lid van de Brabantsche Kamer was. ¹⁾ Of zij in 1607 reeds zooveel hadden geschreven, dat Hooft (?) kon zeggen, dat zij nu al toonen wat z' hier naemaels zullen zijn, is eveneens twijfelachtig. Van Kampen, d. i. Cornelis Jacobsz. van Campen (geb. 1564), een neef van Roemer Visscher, weten we alleen, dat hij de *Psalmen* heeft berijmd en Vondel hem zijn *Koninklijke Harp* opdroeg. Hoogstwaarschijnlijk was hij de vader van Machteld van Campen, op wie Huygens verliefd werd (zie bl. 198). Als bestuurder van de Kamer wordt hij door Bredero in 1615 genoemd in zijn „Brief aan de Broeders in Liefde Bloeyende“ ²⁾.

Van Dr. Samuel Coster is ons niets bekend van vóór het jaar 1609 ³⁾. Het eerste gedicht van Vondel dateert van 1605; het was een *Schriftuerlijck Bruylofts Refereyn*, dat, volgens

¹⁾ Prof. Kalf, *Vondels Leven*, bl. 22 vermoedt, dat hij niet lang na 1611 of 1612 lid der Kamer *In Liefde Bloeyende* geworden is. Doch met zekerheid valt hier niets te beslissen. Alleen weten we, dat hij in 1627 werkend lid der Academie was, zooals blijkt uit een gedichtje van Huygens (zie Worp II, bl. 170).

²⁾ Zie verder over hem *Oud-Holland*, III, bl. 166; Vondel (editie Thijm) II, bl. 56 en IV, bl. 78 en vgl. Bredero III, bl. 83, vs. 131.

³⁾ Zie het *Tijdschrift der Maatschappij XVII*, bl. 173.

Jonckbloet, *Gesch. der Nederl. Letterk.* IV, bl. 134, evenmin als het *Nieuw-Jaars Liedt*, Ao. 1607, verried welk een kunstenaar er in Vondel stak. Het klinkdicht, twee jaar later (1609) door hem *Op het Twalefjarigh Bestant* vervaardigd „treft ons door een anderen geest zoowel als een beteren vorm“ dan zijne twee eerstelingen, ook door Alberdingk Thijm „gebrekkige rederijkersrijmen“ genoemd (Vondel I, bl. 432). Aangaande den ouderdom van verschillende gedichten van Bredero zijn we nog slecht ingelicht. Eene poging om ze te dateeren is beproefd door Dr. Buitenrust Hetteema in zijne *Liederen van Bredero* (Zwolsche Herdrukken, 2de Reeks 1 en 2). Hier wordt er op gewezen, dat we het lied *Dick heb ik mijn lief ghebeden* het eerst aantreffen in het jaar 1602 in den *Nieuwen Lusthof*, bl. 67. Of Bredero meer gedichten vóór 1607 geschreven heeft, is thans nog niet uit te maken, al is het niet onwaarschijnlijk, dat we eenige „versjes“ vóór dat jaar moeten dateeren. Wat nu eindelijk Victorijn of Johan Vechters betreft, ook van dezen weten we al heel weinig. Van der Aa noemt hem in zijn Biograph. Wdb. een vrij goed dichter uit de dagen van Frederik Hendrik. Veel is van hem niet bekend, o. a. eenige verzen op de vertooningen tijdens het bezoek van Maria de Medicis aan Amsterdam en een gedicht op Jan Vos' *Aran en Titus*. Als driejarig „knechtgen“ was hij 28 April 1593 te Amsterdam in het weeshuis opgenomen en in 1609 kreeg hij van Burgemeesteren verlof om te Franeker te gaan studeeren, alwaar hij tot ongeveer 1613 bleef, daar hij toen te Leiden als student werd ingeschreven (Vondel III, ed. Thijm-Unger, bl. 248). Is het nu wel zeer waarschijnlijk, dat deze weesjongen lid van eene rederijkerskamer geweest is? Mij dunkt van neen. Met evenveel zekerheid als we van Vondel en Bredero weten, dat ze in 1607 geen lid der Kamer in Liefde Bloeyende waren, kunnen we dat van Joan Victoryn of Vechters beweren. En het weinige dat ons van zijne poëzie bekend is, geeft ons al evenmin het recht te vermoeden, dat hij in 1607 reeds zooveel gedicht had en zoo bekend geweest was, dat Hooft (?) van hem kan getuigen, dat hij toen reeds toonde, wat hij later zou zijn. Of moeten we bij Victoryn niet denken aan zijne poëzie, en wel aan zijne kennis van de klassieke schrijvers, aan den man „in wiens mond *Elektra* bestorven was“? ¹⁾ Het is mogelijk, maar dan blijft de vraag, hoe de bewerker van den brief dat in 1607 wist.

Waar we dus met gerustheid kunnen zeggen, dat Vondel, Bredero en Victoryn stellig in 1607 geen lid der Kamer waren, en we dit van Coster evenmin met zekerheid weten, en waar ons van geen dezer dichters iets bekend is, waaruit we mogen besluiten, dat ze in 1607 reeds toonden wat ze later zouden zijn, daar komt het mij voor, dat Hooft, die dit alles natuurlijk wél wist, onmogelijk de schrijver van deze omwerking zijn kan en dat in het opschrift boven den brief in den datum eene al of niet opzettelijke fout schuilt.

Hoe dit laatste te verklaren? Zooals thans bekend is, zijn de *Nederduytsche Gedichten* (anno 1653) verzameld en uitgegeven door G. Brandt ²⁾, denzelfde derhalve, die in 1647 den

¹⁾ Zie Vondels Opdracht van de *Elektra* aan Maria Tesselscha Roemers.

²⁾ Zie Dr. G. Penon, *Bijdragen tot de Geschiedenis der Nederl. Letterk.* II § 50; Dr. J. A. Worp in het *Tijdschrift* VII, bl. 93 en Jonckbloet's *Gesch. der Nederl. Letterk.* IV, bl. 339.

oorspronkelijken brief en de omwerking kende, daar hij in zijne *Lykreden* op Hooft gedeelten uit beide redacties aanhaalt. Hoe komt Brandt aan die wetenschap? Hoogst waarschijnlijk heeft hij de papieren van den schouwburg gezien, toen zijn vader regent was ¹⁾, een vermoeden, waarin we versterkt worden door zijn eigen mededeeling, dat hij eenige bijzonderheden de kamer in Liefde Bloeyende betreffende heeft geput uit „een oudt geschreven Reekenboek der Kamers.“ ²⁾ Niets belet ons te veronderstellen, dat hij toen ook den oorspronkelijken brief van 1600 gezien heeft. Is dit zoo, dan kon hij ook den juisten datum weten, daar deze er duidelijk onder geschreven staat. Toen nu in 1647 spoedig eene lijkrede moest worden vervaardigd, gebruikte hij hiervoor, gelijk bekend is, de *Oraison funèbre* van Ronsard door Du Perron en vlocht er gedeelten uit den Brief van Hooft doorheen, maar zoo veranderd, dat Hooft ze zelf onmogelijk zoo kon geschreven hebben. Met diezelfde veranderingen en nog vele meer geeft hij in 1653 den brief uit in de *Verscheyde Nederduytsche Gedichten* en dateert hem op 1607 of 1608, terwijl hij kon weten dat dit jaartal onjuist is. De reden, waarom hij die jaren er boven laat drukken, zijn dunkt mij niet ver te zoeken.

Waar in den brief Vondel, Bredero, Coster en Vechters als leden van de Kamer worden voorgesteld, die reeds toonden wat ze later zouden zijn, kon deze moeilijk dateeren uit het jaar 1600 toen Vechters tien jaar oud was, en hem veel later te stellen dan 1607 kon al evenmin, daar in de lijkrede gezegd wordt dat Hooft „een taamlijken tijd zijner jeucht in Italië heeft doorgebracht.“ ³⁾ Aangezien nu Hooft in 1581 geboren is, kan de tijd van zijne jeugd ook al niet later gesteld worden. Door deze twee omstandigheden gedwongen moest de bewerker wel 1607 of 1608 er boven laten drukken. De vraag blijft over, als Hooft de bewerker niet kan geweest zijn, wien moeten we er dan voor houden? Me dunkt Brandt zelf. Toen hij in 1647 haastig zijne lijkrede moest samenstellen, zal hij zich de juiste woorden van den brief niet meer hebben herinnerd; wellicht wist hij nog, dat er van *vechters* (vs. 223) in gesproken werd en door dit woord, dat Hooft bedoelde in den zin van „kampvechters“ misleid, ⁴⁾ heeft hij aan Johan Vechters gedacht, hem tot lid van de Kamer gemaakt en er eenige andere der meest bekende dichters aan toegevoegd. De andere wijzigingen mogen we toeschrijven aan de meening, dat de rederijkerstaal van Hooft uit het jaar 1600 moeilijk kon dienen om zijne grootheid te laten uitblinken, zoodat eene kleine verfraaiing hier en daar geen schade zou doen aan 's dichters naam. Toen hij in de *Verscheyde Nederduytsche Gedichten* den brief opnam moest hij natuurlijk die verandering overnemen, waaraan hij nog verschillende andere toevoegde. De mogelijkheid bestaat echter, dat Brandt in 1647 den geheelen brief reeds had omgewerkt en hieruit citeerde. Dat Brandt tot eene dergelijke verknoeiing in staat was, blijkt uit zijne handelingen tegenover Vondel, in wiens gedicht *Henricus de Groot*e hij eenige regels van zichzelf

¹⁾ Zie C. N. Wybrands, *Het Amsterdamsche Tooneel*, bl. 227.

²⁾ Zie de gedichten van G. Brandt de Jonge, anno 1649, bl. 261. Prof. Te Winkel was zoo vriendelijk mij hierop te wijzen.

³⁾ Zie *Lykreden over den Heer P. C. Hooft, uitgesproken in de Schouwburg t'Amsteldam, den 28sten Mey, 1647. t'Amsteldam, By Joost Hartgers, 1647*, bl. 11.

⁴⁾ Ik zelf heb me ook eerst laten misleiden en aan eene woordspeling met den naam van dien dichter gedacht.

inlascht, die Vondel zeer moesten grieven, en dat hij eigenmachtig veranderingen heeft aangebracht in andere gedichten van Vondel, o. a. in zijne uitgave van 1682, heeft Dr. Penon in zijne *Historische en Billiographische Beschouwing van Vondel's Hekelgedichten*, bl. 208 aangetoond. Het is, dunkt me, daarom niet te gewaagd te vermoeden, dat de een-en-twintigjarige Brandt de vervaardiger is van de in 1647 uitgesproken gewijzigde aanhalingen uit den Brief van Hooft; met andere handelingen uit zijne jeugd en met zijn karakter is dit geheel in overeenstemming. ¹⁾

Zooals de brief is uitgegeven in de *Verscheyde Nederduytsche Gedichten* (1653) vinden we hem ook in *Kliëos Kraam*, eerste opening, Leeuwarden, 1656, bl. 267 vlgg., en in Hooft's gedichten van 1657 en 1668, maar in de door Brandt en Arn. Hooft uitgegeven verzameling van 1671 wordt hij niet aangetroffen. Zou Brandt hem niet hebben durven uitgeven, nu hij met Hooft's zoon samenwerkte en zou hij op lateren leeftijd berouw gevoeld hebben over het bedrog? Me dunkt van wel, doch ook dit blijft, evenals het bovenstaande, eene *gissing*, die nader dient te worden bevestigd.

Soo 'ck heb gemint, en min, en ongetroost moet blijven. Dit gedichtje vindt men gedrukt in den *Bloemhof van de Nederl. Jeught*, 2e druk, waar als „voys“ wordt opgegeven: *Cupido gheef my raedt*, en in de *Emblemata*, bl. 73. Couplet 8 en 9 zijn aldus door Hooft later veranderd, terwijl de laatste strophe er aan toegevoegd is. Er staat onder: „Dese veers is 't Amsterdam oock by gedaen en tsamen wtgegeven onder naem van Don Diegoos clacht“. Inderdaad vindt men dit gedicht zoo in den *Bloemhof*, doch niet met den titel „Don Diegoos clacht“. Het laatste couplet vindt men tweemaal in het hs.; ook tusschen de vertaalde regels uit Monte-Mayor en anderen, hier op bl. 13 en 14 te vinden. Het eenige verschil is dat in reg. 39 staat *medogent* en in 40: *harder dan*. Als wijze wordt de eerste regel opgegeven bij Bredero III, 550.

Als Ariadne sat en deed' haer droeve clachten.

Men vindt dit zelfde sonnet met enkele verbeteringen in den „*Theseus en Ariadne*, einde 5de deel. De naam Juliette „mag iets hebben uit te staan met Montreux' Bergeries de Juliette,“ eene navolging van Montemayor's Diana ²⁾

Deianira', ick kent, u wesen. Gedrukt in Bredero's *Apollo*, bl. 24; in de *Nieuwe Haagsche Nachtegaal vol van de nieuwste deunen en aartigste zangen*, t' Amsterdam 1659, bl. 147 en opgenomen in het Nederlandsch Volksliedenboek, uitgave van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, no. 80.

Zes vertalingen.

Deze worden alle op dezelfde bladzijde gevonden. Uit het laatste couplet van Don Diegoos clacht, dat er tusschen in staat, blijkt, dat zij niet ouder dan Maart 1601, en uit den uit Ariosto vertaalden regel, die in de *Theseus en Ariadne* opgenomen is, dat zij niet jonger dan 1602 kunnen zijn. De uit Anacreon vertaalde regels zijn gedrukt in Bredero's *Apollo*, bl. 10.

¹⁾ Zie Jonckbloet's *Geschiedenis der Nederl. Letterk.* IV, bl. 346, en Dr. J. A. Worp in het *Tijdschrift* VI, bl. 188.

²⁾ J. H. v. d. Bosch in zijne uitgaaf van Hooft's *Granida*, inl. xxxvi.

Demophoön. Gedrukt in Bredero's *Apollo*, bl. 11. De eerste regel van dit gedichtje wordt opgegeven als wijze bij Bredero III, 401 en bij Hooft, bl. 35 boven: *Schoon Nympeleijn || Ach mindje mijn*.

Galathea ziet den dach comt aen. Het eerst gedrukt in Bredero's *Apollo*, bl. 60, op de stem: *Willen dan de koeytjens niet*, etc., waar het echter alleen uit couplet 1, 3, 6 en 5 bestaat; later in de uitgaaf der gedichten van 1636, bl. 244, alwaar het dus luidt:

Wijze: *Gister avondt spaê sloot ik mijn' deur*, etc.

Min. Galathea, ziet, de dagh komt aen.

Gal. Neen, mijn lief, wilt noch wat marren,
't Zijn de starren.

Neen, mijn lief, wilt noch wat marren; 't is de maen.

Min. Galathea, 't is geen' maeneschijn.

Gal. Hoe? 't is noch geen een gheslaeghen;
Wat zoud' 't daeghen?

Hoe? 't is noch geen een, 't en kan de dagh niet zijn.

Min. Galathe' aenschouwt den hemel wel.

Gal. Las! ik zie den dagh toereeden,
't Licht uytbreeden.

Las! ik zie den daegheraedt. De tijdt is snel.

Gal. Waerom dujrt de nacht tot t' avondt niet,
Dat wy bleeven met ons beyden,

Zonder scheyden;
Bleeven vrolijk, tot dat ons de doodt verriedt?

Min. Nu, adieu mijn' lust, en blijft gezondt.

Gal. Wilt my noch een kusjen geeven,
Ach mijn leeven,

Gunt my noch een kusje van uw' blyen mondt.

Gal. Ach! myn leven, komt ghy t' avondt weêr?

Min. Las! uw moeder moght het speuren,
En zich steuren.

Maer, zoo ghy 's getroost zyt, ik koom even zeer.

Gal. Ach! myn' weeld', hoe raek ik van uw' hals?

Min. Las! de dagh en wil niet lyen
't Langer vryen.

Dank hebt van uw' zachte kusjes, en van all's.

Den naam Galathea kan Hooft ontleend hebben aan de *Galathea* van Cervantes.

Vluchtige nimph waer heen soo snel. Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 87, en in alle uitgaven der Gedichten. In het *Tweede Nieu Amourens Liedt-boeck*, anno 1605, bl. 150, vinden we een liedje op de voyse: *Vluchtige Nimph*, etc. Deze zang moet dus toen reeds bekend geweest zijn. Dezelfde wijze wordt ook opgegeven in de derde uitgave van den *Nieuwen Lusthof*, Amst. 1607, bl. 83; in den *Bloemhof*, 1ste druk, bl. 67, 87 en 92; en in den 2den druk, bl. 78, 90, 100 en 103. Gelijk Dr. G. Kalff

reeds heeft opgemerkt in zijn *Literatuur en Tooneel* in de 17de eeuw, bl. 66, herinnert deze dialoog aan een middeleeuwsch wachterlied, waarvan de inhoud gewoonlijk is: „De nachtelijke samenkomst van een minnend paar loopt ten einde; de morgen breekt aan en de wachter, die in het geheim is, blaast den horen of zingt zijn lied om den minnaar tevens te waarschuwen, dat hij moet vertrekken. Zij kunnen niet gelooven, dat hun geluk nu reeds weer ten einde is en eerst na eene herhaalde waarschuwing verwijdert de minnaar zich.“ Zie *Het Lied in de Middeleeuwen*, bl. 281—298.

Onder Roemer Visscher's *Sinne-poppen* vinden we er een (no. IV, de koperen en de aarden pot samen in het water drijvende), met het opschrift *Galathea wacht u wel*, terwijl men aan het slot van het bijschrift leest: „Het woord *Galathea wacht u wel*, is ghenomen uyt de amoreuse Liedekens van den overtreffelijken Nederlandschen Poet Pieter Cornelissen Hooft: de eenige Phoenix der Duytsche Poeten, die ons tot noch toe verscheenen en ter handt ghekomen zijn.“

Mijns Aventuirs voorspoock, fatael rappier.

Hooft begon eerst een ander sonnet, dat hij later weer verwierp. Het luidt:

Constich rappier constige meesters handen
Wrachten aen u dees beelden en cieraet,
Daerin u geen rappier te boven gaet
Maer raeckt by u geleken ras in schanden,
Tsj hier gemaect of in veel vreemder landen
Met moeyt gesmeedt, en met Vulcanus raet,
In uwen knoop de Roomsche Curtius staet
Gereet om eer en naem sich te verbranden.

Den naam Chariclea kan Hooft ontleend hebben aan Heliodorus' *Charikleia en Theagenes*.¹⁾

Ghij suchten heet. Gedrukt in den 2den druk van den *Bloemhof*, Amst. 1610, bl. 44, en in de *Emblemata*, bl. 78. In den eersten bundel wordt als „voys“ opgegeven: *Cupido Godt door uwe minne straelen*. De eerste coupletten zijn eene omwerking van een twaalfregelig fragment met het opschrift *Orlando*, dat luidt:

Droeve suchten, gaet
Die ick vluchten laet
Wt flaeuwe borst.
Mengt u in de wint
Myn beminde vint
Daert hart nae dorst
Dringt in haer gedachten
D' overdroeve clachten
Die ghij dringt wt mijn keel,
Datse coom bevrijen
Mij vant lange lijn
En grote smerten veel.

Voor den laatsten regel schreef Hooft eerst „En mijne smerten heel.“

¹⁾ Van den Bosch, *Granida*, bl. xxxv.

Leitsterren van mijn hoop, planeten van mijn jeucht.

Gedrukt in de beide uitgaven van den *Bloemhof* (anno 1608, bl. 20; anno 1610, bl. 17) en in de *Emblemata* bl. 82. Het is door Martin Opitz, die gedurende zijn verblijf in Holland een dezer bundels kan gekend hebben ¹⁾, vertaald als volgt:

Leitsternen meines Haupt, und meiner jungen Zeit,
Die als Planeten sind gesetzt meinem Leben,
Ihr Augen, wann ich euch so freundlich sehe schweben,
So bin ich als entzückt, so kenne gantz kein Leid:
Dann ihr beschlieszt in euch ein hohe Lieblichkeit,
Und lieblich' Hoheit; ihr, ihr könnt alleine geben
Genüge, rechte Lust: wornach wir Männer streben,
Das habt ihr, o mein Liecht, vor allen weit und breit.
Natura selber liegt, im Duncklen fast begraben,
Und mangelt ihres Liechts, von wegen ihrer Gaben,
Die gantz versamlet sind in solcher engen Stadt;
Doch ist sie enge nicht, und kan sich weit ergiessen,
Ja were grosz genug fast alles einzuschliessen,
Weil sich mein' arme Seel in ihr verirret hat.

Mart. Opitii *Opera Poetica*, Amsterdam, Bey Johan Janszen, 1646, dl. II, bl. 221.

Eene Engelsche vertaling gaf Collard J. Stock in het weekblad *The Public Opinion*, 1889.

Mijn vrouw, de Min, en Ick hebben een harde strijt.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 86. Ook dit sonnet is aan Chariclea gericht, zooals blijkt uit de letters D. M., die er onder staan, maar weer doorgehaald zijn.

Ick loos de suchten, die mijn bange borst verstoppen.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 79 en in alle uitgaven der Gedichten. Als wijze is de eerste regel opgegeven in den *Amsterd. Pegasus*, bl. 146. In het hs. volgen na vers 20 nog 22 versregels, die alle zijn doorgehaald. Zij luiden:

Het schriklijkst int gepeys van d' aldercloeckste mannen,
D' ontschelijke doot die sal mij vallen licht,
Indien dat ghy u slaef aertsche godin wilt bannen,
Van u vermoghen ooch, en heylich aengesicht.

25 Vermoghen is u ooch en u beleeftheits zegen
Verheert de werelt, doch verr boven al mijn hart,
In s' hemels ongenaed, in felle wint, in regen,
Blinckt u beleeftheits glans, en dubbelt mij mijn smert.

Mijn smert, om dat ick sie, dat ghij wt mededogen,
30 En louter overschone goetheit ws natuirs
De schoon gevankenis mij weigert, uwer oogen,
Verbreekt u heusschen aert, en wert van heusheit stuysr.

¹⁾ Dr. J. A. Worp was zoo vriendelijk mij opmerkzaam te maken op eene studie over M. Opitz in het Zeitschrift für Literaturgeschichte *Euphorion*, jahrgang II, bl. 57-97, alwaar op bl. 96 over dit sonnet gesproken wordt en de *Bloemhof* wordt aangewezen als de bron, waaruit Opitz het heeft leeren kennen.

Van heusheid wert ghij stuys, dit hertseer doet mij quijnen
Dat ick dees heusheit hooch geenssins vergelden can,
35 Ick sie door nevels dick u heusheidts sonne schijnen
Joffrouw verbercht se niet daer is geen bergen an.

Mijn hoop gegront op cleen verdienst door mijn beraden
Op u waerdijen hooch, can niet vergaen, maer smelt
Gelijck de witte sneeu die van de dorre bladen
40 Verandert, niet vergaet, als hem de sonne velt.

Anders.

[Gelijck de sneeuw gegront op wanckel dorre bladen
Tgevoelen van de son niet doet vergaen, maer smelt
Soo gaet het met mijn hoop, die, door vernufts beraden
Van cleen waerdij sijn gront u schoonheids sonne velt.]

Wat baet het dat men wt gevankennisse bant,
Een die syn boyens draecht int diepste vant verstant.

Aen

CHARICLEA

J. M. V. S.

In de *Emblemata* ontbreken alleen vs. 36—40 en de twee laatste regels; in de uitgaaf van 1636 vinden we denzelfden tekst als hier in deze editie; Hooft heeft dus de laatste coupletten voor deze uitgaaf geschrapt.

Hoewel t verstant.

Gedrukt in den *Bloem-hof*, anno 1608, bl. 21; anno 1610, bl. 17, met verwerping van het zesde en achtste couplet. In zijn hs. schrijft Hooft: overgeslagen de versen „Afwesens“ en „Tot gener“.

Nijdige tijt waerom ist dat ghij u versnelt.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 97, en in Bredero's *Apollo*, bl. II.

Indien het clagen can versachten d' ongenade.

Gedrukt in den *Nieuwen Verbeterden Lusthof*, 3de en 4de druk, Amst. 1607, bl. 82, in de *Emblemata*, bl. 75, en de *Verscheyde Nederduytsche Gedichten*, 1651, bl. 3. In de beide laatste op de wijze: *Amynte l'Amoureux dont la plus riche gloire*. Het is niet opgenomen in de uitgaven van 1636 en 1644, wel in enkele latere. Het zesde couplet komt niet in de *Emblemata* voor, wèl in den *Lusthof*; het is dus later door Hooft verworpen. De eerste regel staat als wijze boven een liedje van Bredero III, 401.

Diana, soo ghij licht cunt overwinnen.

Behalve in hs. A vindt men dit ook onder hs. G, evenwel zonder onderschrift. Er staat boven „In Amsterdam“. In hs. A. heeft Hooft aangeteekend, dat het eene navolging is van *Philide mia se di bella' sei vaga*, etc. Het is gedrukt in de *Emblemata*, bl. 83 en in alle uitgaven.

Indien mijn leven sich soo lange can verweren.
Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 106; in Bredero's *Apollo* bl. 68, en in Hooft's *Brieven*, iv, bl. 412. Het is eene navolging van Petrarca, sonnet ix:

Se la mia vita dall' aspro tormento
Si può tanto schermire e dagli affanni,
Ch' i' veggia, per virtù degli ultim' anni,
Donna, de' be' vostr' occhi il lume spento,
5 E i cape' d'oro fin farsi d'argento,
E lassar le ghirlande e i verdi panni,
E 'l viso scolorir, che ne' miei danni
A lamentar mi fa pauroso e lento;
Pur mi darà tanta baldanza Amore,
10 Ch' i' vi discovrirò, de' miei martiri
Qua' sono stati gli anni e i giorni e l'ore.
E se 'l tempo à contrario ai be' desiri,
Non fia ch' almen non giunga al mio dolore
Alcun soccorso di tardi sospiri.

'S lants Aert verboodt grof gebouw op te trecken.

Onder dit gedichtje schreef Hooft nog: Devise
Een son ;
Omnibus idem.

vgl. de aant. op bl. 33.

Medea onbeweecht in wiens verwoede borst.

Gedrukt in den *Lusthof*, 1607, bl. 82; *Emblemata*, bl. 98 en in alle uitgaven der *Gedichten*. M(evrouw) I. Q. is Ida Cornelisz. Quekel, dochter van Cornelis Janszoon Quekel en Machteld de Been, dochter van Pieter Jansz. de Been en Catharina van Vlooswijk.

Verheven grootsche ziel die s' werelts doen belacht.

Gedrukt in den *Lusthof*, 1607, bl. 83; *Emblemata*, bl. 99; *Verscheyde Nederd. Ged.* 1651, bl. 4; niet in de uitgaven van 1636 en 1644, wel in de latere. We vinden het ook in het Berlijnsche handschrift met eenige kleine varianten en zonder onderschrift, maar onderteekend met *verandren cant.* De eerste regel wordt bl. 92 opgegeven als wijze.

Indien men poecht mijn hart van mijn Liefs hart te scheijden.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 102. Met *Dia* wordt *Ida* Quekel bedoeld. In vs. 15 wordt gesproken van *Liefd' en Minne*, alwaar blijkt, dat er in de 17de eeuw onderscheid bestond in beteekenis tusschen deze beide woorden, een onderscheid waarvan Coornhert het eerst gewag maakt. Vgl. Kalf, *Taalstudie en Literatuurstudie*, bl. 15—19 en J. Krul, *Minne-spiegel ter deughden* (anno 1639), bl. 30:

als ghy u *minne* my quaemt bien
Daer mijne eerbaerheyt die niet en kost gedogen
Hebt ghy u *liefd'* van my onwaerdigh af getogen
Mijn *liefde* blijft stantvast en in haer eerste graet
U *minne* heb ick wel, maar noyt u *liefd'* versmaet.

Zie ook Th. Rodenburgh, *Melibea*, Treur-bly-eynde-spel, anno 1617, bl. 28, waar uitvoerig wordt toegelicht „van de min, en liefde t' onderscheyd.“

Weet yemant beter saus als hunger tot de spijsen.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 103, in de *Verscheyde Nederduytsche Ged.* I, bl. 23, waar als motto staat: *Bene est, cui Deus obtulit||parca quod satis est, manu;* in de uitgave der Gedichten van 1657, en alle latere.

Ach Amarillis.

Gedrukt in het *Tweede nieu Amourens Liedt-boeck* (achter het *Princesse Liet-boeck*), bl. 132; in de *Emblemata*, bl. 107; *Verscheyde Nederduytsche Ged.* I, bl. 7, en in de uitgaven der Gedichten van 1657 en volgende. In de *Emblemata* en in de *Ned. Ged.* wordt als wijze opgegeven: *Boerinneken als ghy gaet water halen.* Het onderschrift moet zijn *Dia* (dus letterkeer van *Ida*) en niet *DIA*.

De eerste regels komen als wijze voor boven een liedje in *Bellerophon* II, bl. 178.

Amaryl de deken sacht.

Gedrukt in den 2den druk van den *Bloem-hof*, bl. 42. Hier worden bij elk couplet de eerste woorden van den laatsten regel herhaald, bijv. *Soect de Maen in slaep te suyen| soect de Maen*, eene aanwijzing om bij den zang dien regel te herhalen. De eerste regel is als wijze opgegeven bij Bredero III, 346; 451, en in Stalpaert's *Extractum Catholicum*, bl. 264, en *Guldejaers Feestdagen*, bl. 1045.

Op de Tragische Historien.

Het eerst gedrukt in Hooft's *Brieven* IV, bl. 417. De eerste vertaling van de *Histoires Tragiques* dateert van ± 1618 en luidt: *Tragedische ofte klaechlycke Historien . . . Eerst beschreven in Italiaens ende nu uyt de Francoysche in de Nederlantsche tale over-geset*, door Reynier Telle; de tweede dateert van 1650, en is van Isaac de Bert en F(elix) V(an) S(ambix). Zie *Ned. Spectator*, 1873, bl. 140—143.

Schoon Nymphelij.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 93; in *Verscheyde Ned. Ged.* I, bl. 10, en in de uitgave der Gedichten van 1657 en andere. In de beide eerste bundels wordt als wijze opgegeven: *Wt liefden siet, lijd ick verdriet*, etc.

De naam *Charife* herinnert aan *Xarifa* uit Montemayor's *Diana*. Leendertz en Jonckbloet (III, bl. 341) zien in *Charifa* een anagram van *Brechia*. D(ame) B. S. is Brechje Jansdochter Spiegel.

Cond jck u 't binnenst van mijn hart, Charife, ¹⁾ toogen.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 89. M. B. S. is M(adame) Brechje Spiegel.

Schoon oogen die vermeucht te nemen en te geven.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 92 en in Bredero's *Apollo*, bl. 18.

Sal nemmermeer gebeuren.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 94 en in alle uitgaven der Gedichten, behalve de laatste strophe. De eerste regel is

¹⁾ Met dit leesteecken te lezen.

als „wijze“ opgegeven in Bredero's *Apollo*, bl. 26. In de editie van 1636 en 1644 wordt als wijze opgegeven: *Het daeghet uyt den Oosten*. Het is met de muziek als no. xxxiii opgenomen onder de *Nederlandsche Liederen uit vroegeren tijd*, uitgegeven door J. H. Scheltema, etc. Men vergelijkte met dit gedichtje Bredero's *Groote Bron der Minnen*, anno 1622, bl. 14: 't Gheluck dat staaten// Weet-nieten Rijk, en overstoute plompen; // Haer onbescheyden maaten// Doet dees mijn Borst met diepe suchten pompen // *De traantjes* // *Die by gheval* // *Bevroosen van myn schieten* // *Als fijne Parlen* // Die ick hou voor het dwarlen // Van Margriete; en ook Broekhuysen, *Gedichten*, bl. 26:

Wat zult gy nu gaen maken
Den leiden langen tijd,
Die onder vreemde daken
Gy rusteloos verslijt?
Vergeefs is al uw waken:
Uw leidstar zyt gy quyt.

Zie Moltzer, *Studiën en Schetsen*, bl. 53—101 en Lina Schneider, *Gesch. der Nederl. Literatuur*, bl. 340, waar eene Duitsche vertaling van Hoofts gedichtje is te vinden.

Blandula funesto sub marmore, Brechia Spiegels en Piu vaga tomba in questa tomba amanti.

Beide gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Het laatste gedichtje luidt in de uitgaaf van 1636, bl. 380:

GRAF SCHRIFT

VAN JOFFROUW

BRECHIE SPIEGHELS.

OVERLEDEN, DEN XV VAN LOUWMAENDT, DES JAERS MDCV.

Goedtheid zonder laffery,
Wijsheid zonder hovaerdy,
Schoonheid zonder zich te haegen,
Eere zonder roem te draegen,
Ope borst inzonderheit
Had zy, die hier onder leit.

Mijn Vrouwe bood mij twee narcissen op een stam.

Gedrukt in Bredero's *Apollo*, bl. 43 met het opschrift: *Dubbe Narcis*. Leendertz vermoedt, dat het misschien reeds van 1603 is. Zie de Inleiding, bl. LIV.

Wat suft ghy Amsterdam om 't onghewoon verbreden.

Willem Janszoon Hooft was een zoon van Jan Pietersz. Hooft, een rijken koopman en een' broeder van Cornelis Pietersz. Hooft, den vader van onzen dichter. Zijn huwelijk met Ida Quekels werd den 28 Juni 1605 in de Nieuwe kerk voltrokken. Later vestigde hij zich als koopman te Londen, en stak zich in allerlei avontuurlijke ondernemingen, waarbij ook P. C. Hooft veel geld verloor. Zie *Eigen Haard*, 1881, bl. 95 en *Tijdschrift* XI, bl. 261. Het in vs. 1 voorkomende *suffen* beteekent *versteld staan*.

Periosta die met traege stroomen glijt.

Gedrukt in Bredero's *Apollo*, bl. 9; in *Der Minnaers Harten Jacht*, bl. 24; in *Verscheyde Nederd. Ged.* I, bl. 346 en in de uitgave van 1657 en volgende. Vondel dichtte zijn *Wijck-zang* op de wijze: *Periosta*, met welken naam wellicht de Amstel wordt aangeduid. Althans in het sonnet (bl. 46) „Met smalle kielen“ van 1 Sept. wordt Elektra voorgesteld op deze rivier varende. Ook in het *Amsterdamsche Minnebeeckie* II, bl. 55 en 162, wordt *Periosta* als wijze opgegeven.

Het lyf-omhelsen moet bij t sielvermengen swichten.

Het eerst gedrukt in Hoofts *Brieven* (editie Van Vloten), dl. IV, bl. 409, alwaar gevraagd wordt of met M. V. A. J. S. Christina van Erp bedoeld is.

T gemoedt herwenscht verlooren vrolijckheden.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 118 en in alle uitgaven der Gedichten. In den druk van 1636 en 1644 op de wijze: *Volez petit Archer droict a Madame*, etc. De eerste regel van Hooft's gedichtje wordt als stemme opgegeven in den *Kuysheits-kamp*, bl. 43 (vgl. Scheltema no. XL).

Wanneer door 's werelts licht, de blindt gebooren jongen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Hierbij staat aangeekend, dat met „s werelts licht“ *Christus* bedoeld wordt.

Isser yet netters als een frissche bloem te vijnen.

Onder dit gedicht staat nog in het *hs.* D. I. A.

5
1608
29

Wat storrem heeft u jonst (mijn Leven) wt geblasen.

Men vindt dit sonnet ook in *Othonis Vaeni Emblemata aliquot Selectiora Amatoria, Amsterodami, Apud Guilj: Janssonium.* A° 1618, waarachter: *Sommighe Epithalamien, Elegien en Sonnetten.* Zie *Oud-Holland* III, bl. 127 en Hoofts *Brieven* IV, bl. 411, alwaar het ook is afgedrukt. Men vergelijkte met de twee laatste regels Bredero's *Nederd. Rijmen*, bl. 131:

Leyder (Leydtse vriendt) u leydts vertreck is myn leyt
Hoc wel verleyt van plaets geen rechte vrientschap scheyt.

Sijdijs van minnaers smart een onversaedlijck vraetjen.

Gedrukt in Bredero's *Apollo*, bl. 72 en in Hoofts *Brieven* IV, bl. 411.

Wat sachter, gouden vlammen.

Het eerst gedrukt in Hoofts *Brieven*, IV, bl. 412.

Een luttel tijts moet jck u besicheit ontprachen.

Het eerst gedrukt in Hoofts *Brieven*, IV, bl. 418. De in de aant. genoemde Pieter Jansz. Hooft studeerde te gelijk met Hooft te Leiden, maar koos de natuurkundige wetenschappen „waarin hij grooten roem behaalde, ook aan 't Hof van Keizer Rudolf II. De familie-overlevering schrijft hem zelfs de uitvinding van een *perpetuum mobile* toe. Hij was ook meester in de

beide rechten en werd later lid van de schepenbank. In 1636 stierf hij en liet eene dochter na, die in 1635 gehuwd was met Cornelis de Graeff, den zoon van Jacob de Graeff, burgemeester van Amsterdam. Zie *Eigen Haard*, 1881, bl. 95; *Gids* 1881, bl. 131; voor vs. 145 vlgg. de opmerking van Dr. Joh. C. Breen in *Pieter Corneliszoon Hooft als Schrijver der Nederlandsche Historiën*, bl. 165—166, en voor vs. 57 Ter Gouw, *De Volksvermaken*, bl. 207.

Schrick niet: ick wreeck geen quaedt; maer dwing tot goedt.

Het Spinhuis dat in 1596 het Ursula-klooster op den Achterburgwal verving, diende eerst om „schamele Meyskens, Maegden en Vrouwen 't bedelen, leechgaen en den doolwech te leeren schuwen.“ Later werd het eene gevangenis voor vrouwen van slecht levensgedrag. Eene zaal en de binnenplaats vindt men afgebeeld in *Amsterdam in de Zeventiende Eeuw*, bl. 88.

Vliedt ver van mijn geluit, blijgeestige Godinnen.

Vergelijk met den inhoud van dit gedicht de novelle van Prof. Dr. J. ten Brink: *Brechje Spieghels*, eerst verschenen in *Eigen Haard*, 1897; later afzonderlijk uitgegeven bij P. N. van Kampen & Zoon, Amsterdam, 1898.

Als Jan Sybrech sou belesen.

Gedrukt in de 2^{de} uitgaaf van den *Bloem-hof*, bl. 29. Het komt ook voor in een album ter Konink. Bibl. met verschillende varianten. In het Antw. Liedboek, anno 1544, luiden de laatste regels der 7^{de} strophe van lied cxii:

Ic heb geleert, ick salt onthouwen
Hebbe ict anders wel verstaen
Dat heete liefde wel mach vercouwen
Maer reyne liefde en mach niet vergaen.

Leendertz teekende in den eersten druk aan, dat de twee laatste regels ontleend zijn aan een lied „Het was een clercxken dat ging ter scholen“, doch hierin vergist hij zich, daar dit lied, voorkomende in Willems' *Oude Vlaamsche Liederen* no. 77 een geheel ander refrein heeft n.l. *Maer ruyters gheselle ten mach niet syn*. Het was in de 16^e eeuw zeker een bekend liedje, daar de aanvangsregel reeds in 1540 als „wys“ voorkomt. Zie Kalff, *Het Lied in de Middeleeuwen*, bl. 407 en Fl. van Duyse, *Oude Nederl. Liederen*, Gent 1889, bl. 120—123.

Emblema voor G. P. Proosten.

Griete Pieters Proosten leefde nog in 1630 en woonde toen op den Nieuwendijk bij de Gravenstraat. Katharine Gerrits Kop, wier huwelijk met Adriaen Verhee Hooft in 1608 bezong, was hare nicht. Hij dichtte voor J. P. Proosten ook een *Advijns in loterye* en veel later een grafschrift. Deze regels werden in 1608 omgewerkt om als bijschrift te dienen op een geschilderd glas. Zie *Brieven* II, bl. 23, en hier bl. 71.

Voochdesse der gemoeden.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 108; *Verscheyde Ned. Gedichten* I, bl. 8 en in de uitgaven der *Gedichten* van 1657 bl. 419 en volgende drukken. Het is gericht tot Anna Roemers; zie Nic. Beets, *Anna Roemers*, bl. 61 vlgg.; en 132 vlgg.

Voor den vs. 31 voorkomenden Chimon vergelijkte men, behalve Boccaccio, *Decamerone* 1ste novelle, 5de dag, ook J. van Arp's *Chimon*, op de reeghel: Door liefde verstandigh. Treurlijeyndent-spel, Amsterdam 1639.

Op 't licht der zeevaart van Willem Janszoon.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Willem Jansz. Blaeu was de zoon van den oom van Hooft's moeder; zie *Brieven*, I, bl. 114. Hij schreef eenige werken ten dienste der zeevaart, waaronder ook in 1608: *Het Licht der Zee-vaart door Willem Jans zoon. Tot Amsterdam. Ghedruckt bij Willem Janszoon, wonende op 't water by de oude brugge, in de vergulde Zonne-wijser Anno 1608.*

In de Resol. der Staten-Generael van 25 April 1608 leest men: „dedicatie ende presentatie van het Licht der Zeevaart, door Willem Jansz., bevattende de gelegenheid der Kusten ende Havenen van de Westersche, Noortsche ende Oostersche Zee“. Het waren de beide eerste deelen van het werk, waarvan in 1621 het derde deel verscheen, handelende over de Middellandsche Zee. Voor de opdracht ontving hij van de Staten *f* 200, zooals blijkt uit de Resolutiën, 25 April 1608: „Is Willem Jansz. Kaertmaker binnen Amsterdam, toegelegd voor de dedicatie ende presentatie, die hy de heeren staten gedaen heeft van seker Seecaertbouck geintituleert: Het licht der Zeevaart, de gelegenheyt der kusten ende havenen van de Westersche, Noortsche ende Oostersche Zee, de somma van 200 gl.“ Hooft's sonnet was voor den eersten druk geplaatst. Vgl. *Leven en Werken van Willem Jansz. Blaeu* door P. J. H. Baudet, Utrecht 1871, benevens het *Naschrift* hierop van denzelfden schrijver; alsook het artikel van P. A. Tiele in de *Gids*, 1872, bl. 356 en dat van Mr. Ch. M. Dozy in het Tijdschrift v. h. Nederl. Aardrijkskundig Genootschap, 2e serie dl. iv, bl. 206—215.

Heemskerck die dwers door 't ijs, en 't ijser dorste streven.

Men vindt dit grafschrift in alle uitgaven der Gedichten, editie 1636, bl. 381; ed. 1644, bl. 234.

Hoe diep zijt ghij gesoncken.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 111; *Verscheyde Nederd. Ged. I.* bl. 5 en in de Gedichten van 1657 en volgende. Behalve de hier opgegeven zangwijze vindt men in de twee eerste bundels ook: *Waren t' alle mijn vrienden.*

Dat met *Dia* Christina van Erp bedoeld wordt, is niet overtuigend bewezen. Wie lust heeft, leze hierover Leendertz' artikel in den *Navorscher*, 1874, bl. 30 vlgg., Jonckbloet, *Gesch. der Ned. Ltk.* III, bl. 339—341 en Van den Bosch, Inleiding op *Granida*, bl. xli—xliii.

Bruiloftdicht.

Dit bruiloftdicht wordt ook gevonden achter het aan den Heer Unger toebehoorende boekje getiteld *Othonis Vaeni Emblemata*, anno 1618 ¹⁾. Zie verder de uitgaven der Gedichten van 1644, 1657 en volgende. Over het geslacht Verhee schreef Prof. Kalf een artikel in het Tijdschr. der Maatschappij v. Nederl. Taal, Ltk. V, bl. 137—186. Aldaar vindt men bl. 151: In het Register van de kerkelijke proclamatiën, leest men op

¹⁾ *Oud-Holland* III, bl. 127.

27 Juny 1608: „Compareerden Adriaen Wouters Verhee van Enkhuisen oud 25 Jaer wonende tenkhuisen geassisteert met Lijsbeth Pau zijn moeder ter eener ende Trijntjen gerrits Koppender oud 26 Jaer wonende op de nieuwe dijk ter andere zyde“. Uit Hooft's *Brieven* II, bl. 23 blijkt, dat Adr. W. Verhee den 28sten Mei 1630 reeds was overleden.

Voor 't droevighe gemoedt gesmoort in hooploos leidt.
Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 110.

Op de Burse tot Amsterdam.

Gedrukt in *Verscheyde Nederd. Ged.* I. bl. 357 en in de uitgave der Gedichten van 1657 en volgende. Het was vroeger ook reeds gedrukt op eene gravure door Boetius Adam Bolswert (1609?), evenals een sonnet van Plemp en van Rodenburgh ¹⁾. Men vindt het eveneens op de ets van Cl. Jsz. Visscher 1612. Beide afbeeldingen kan men vinden in *Amsterdam in de 17de Eeuw*, 's-Gravenhage W. P. v. Stockum & Zn.

De kooplieden hadden voor 1603 geen geschikte vergaderplaats. Op het laatst der 16e eeuw kwamen ze aan het einde der Warmoesstraat te zamen en scholen bij regenachtig weer onder de luifels der huizen. In Juli 1592 zijn ze evenwel aan het oosteinde der Nieuwe Brug vereenigd, waaraan een houten huisje stond, het „paalhuisken“, waaraan een klokje hing, dat te 12 uur ongeveer een half kwartier luidde, waarna de kooplieden, die in den regel te 11 uur samenkwamen, de Beurs moesten verlaten. Daar ook deze plaats niet geschikt was, besloot de Vroedschap de St.-Olofkapel voor Beurs in te richten, en later schijnt ook de Oude Kerk als zoodanig te zijn gebruikt. Doch bij resolutie van 28 April 1607 werd besloten een nieuwe Beurs te stichten aan het Noordeinde van het Rokin aan de binnenzijde van den Dam. Hendrik de Keyser was de bouwmeester. Een gewelf werd over het water geslagen, waar de Amstel onder vijf bogen doorstroomde, waarvan de middelste hoog genoeg was om tot doorvaart te dienen. Het verhoogde plein op deze brug werd bestraat en omgeven aan vier zijden met een rondbogen-gaanderij, rustende op veertig kolommen van blauw arduin. Den 1sten Augustus 1613 werd het nieuwe gebouw opengesteld, zooals blijkt uit het inschrift op een zwarten marmersteen, in den noordwesthoek der galerij: „Door godes zeegen is tot gerief der coopluyden deze borse gestigt en an^o. 1613 den xxix Meye den 1sten steen geleyt en den 1sten Aug. 1613 den 1ste vergaderinge geweest.“

De eerste steen was gelegd door Hendrik Hooft, zoon van den regeerenden burgemeester C. P. Hooft en dus den broeder van onzen dichter. Zie *Amsterdam in de 17de eeuw*, bl. 60; Ter Gouw, *Geschiedenis van Amsterdam* en het artikel van den Heer D. C. Meyer Jr. in de *Gids*, 1881, II bl. 134, 135.

Op een drinckscheepjen, Adam van Vianens werck.

Men vindt dit gedrukt in alle uitgaven. Adam van Vianen was in 1570 te Utrecht geboren. Hij staat bekend als zeer ervaren in de boetseer- en drijfkunst, vooral door zijn zilveren beeldjes en basreliefs van hetzelfde metaal op schotels, lampetkannen, bekers, enz. Het meerendeel zijner kunststukken is in plaat gebracht door Theodorus van Kessel. Omstreeks 1627 is hij gestorven.

¹⁾ *Oud-Holland*, 1895, bl. 77.

Persische' Infante, bloem wt Cirus edel aëren.

Men vindt ditzelfde gedicht met eenige verandering nog eens in het *hs.* achter de *Granida*. Het is gedrukt in de *Emblemata*, bl. 115. Aan het einde staat in het *hs.* „noch eens

gegeven aan D I A 1609, en onder W DIA een P en een H door elkander geschreven.

Voor 't al te schittrich licht.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 111 en in alle uitgaven der Gedichten.

Voor G. P. Proosten. Advijs in Loterije.

Onder een advijs zal men wel hetzelfde moeten verstaan als onder *lotsin of loteryspreuk*, nl. een berijmde spreuk, die men in plaats van zijn naam op de briefjes schreef, waarmede men in de toenmaals zeer in zwang zijnde liefdadigheidsloterijen speelde; zie *Gids* 1881, II bl. 123.

Vernuft des werelds.

Men vindt deze twee regels ook op den omslag van het 3^{de} rijmkladboek met het jaartal 1621 er onder; en in *Brieven* I, bl. 18, den belangrijken brief, waarin Hooft zijne meening over het bestand mededeelt.

Op het Bestandt.

Men vindt dit gedicht ook in de uitgave der Gedichten van 1657 en volgende met het opschrift: *Op het twaalefjaarig bestandt des jaars 1609*. Men vergelijkte vs. 29 vlgg. met Nic. Beets, *Anna Roemers* I, bl. 163.

Op de vertooningen.

Men vindt deze verzen ook gedrukt in de uitgaven der Gedichten van 1657 en volgende. Het bestand was gesloten 9 April 1609. Het werd 5 Mei van dat jaar te Amsterdam afgekondigd, en op den avond van dien dag hadden deze vertooningen op den Dam plaats. O. Dapper in zijne *Historische Beschrijvinge van Amsterdam* zegt hiervan het volgende, bl. 237: „Op het sluiten van het twalef-jarige bestandt met Filips III, was op den Dam een schouwtoonnel opgericht, waer in tien aerdige vertooningen door den Heere P. C. Hooft bedacht, vertoont werden. Op de vieringe van 't bestandt, wierdt des nachts by toorts-licht vertoont: hoe der Romeinen vryheid door Brutus verkregen en gehandthaeft wierdt, een geschiedenis die op het vrye Neerlandt, en Prins Willem, sloegh.“

De stad liet door Claes Jansz. Visscher eene plaat vervaardigen, waarop deze vertooningen zijn voorgesteld. Deze bestaat uit 11 gedeelten: in het midden het tooneel aan welks zijden een brandende teerton, en daaromheen tien voorstellingen van het vertoonde, waarboven telkens een tweeregelig versje van Hooft. Zie Muller's *Historieplaten* n^o 1266 (vooral het suppl.) waar verwezen wordt naar *Beschrijv. v. de Blyde inkomste v. Hare Maj. v. Groot-Brit.* 1642, fol. bl. 8; de plaat bevindt zich in het Prentenkabinet te Amsterdam en heeft tot opschrift: „Deze vertooninghen zyn t' Amsterdam van d' oude Camer *In Liefd bloeyende* vertoont op de vieringhe vant Bestand, den

5 Mey 1609.“ Boven het tooneel leest men: „Aldus was het Toonneel staende op den Dam by de Paerden-stal.“ De tekst komt geheel overeen met die uit de Verscheyde Ned. Ged.; alleen in spelling is hier en daar een verschil op te merken. Zoo vindt men in IV: *Lucreti en uyt dullen brant en nyt*; en in VIII: *Terquyn*. Zie nog Wybrands, *Het Amsterd. Tooneel*, bl. 61.

Op, op, mijn geest.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 114.

Sichbaere Godt, te praelen.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 119 en in alle uitgaven der Gedichten. In de uitgaven luidt de wijze: *Sej tanto gratios' et tanto bella*, etc., en zijn het 6de en 7de couplet weggelaten. Op vele plaatsen verschilt de uitgave met het *hs.*; zie de varianten in het tweede deel.

Voochdesse van mijn siel, wtmuntend hooch cieraedt.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 123 en in alle uitgaven der Gedichten. Hier wordt als wijze opgegeven: *Fortuin helas bedroeft* etc. oft: *c'est trop couru les eaux*, etc. Zie de varianten in het tweede deel.

Waer 't dat Juppijn ten hoof mij in sijn hemel baede.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 113 en in alle uitgaven der Gedichten.

Mijn lief, mijn lief, mijn lief; soo sprack mijn lief mij toe.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 117 en in alle uitgaven der Gedichten; in de laatste luidt dit sonnet:

- Myn lief, myn lief, myn lief. Zoo sprak myn lief my toe
Terwijl myn' lippen op haer' lieve lippen weyddten.
De woordjens alle zes, wel klaer en wel bescheyden,
Ten ooren vloejden in, en roerden 'k weet niet hoe,
5 All' myn' gedachten om: die nemmer maelens moë,
Het oor mistrouwden, en zyn oordeel wederleydden.
Dies ik myn Troosje badt, my klaerder uyt te breyden,
Den zin van 't zoet geluydt. En zy verhaeld' het doe.
O rijkdoom van myn hart, dat overliep van vreughden!
10 Bedoven viel myn' ziel, in d' haere vol van deughden.
Maer toen de morghenstar nam voor den dagh haer wijk,
Is, met de blijde zon, de waerheid droef verzezen.
O hemelgoon, hoe komt de schijn zoo naer aen 't weezen,
Het leeven droom, en droom het leven zoo gelijk?

Ghy die, met sulck geweldt, gaet wt mijn bosem rocken.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 126 en in alle uitgaven der Gedichten. Men vergelijke voor de twee laatste regels Moltzer, *Studiën en Schetsen*, bl. 80. — J. van Broekhuizen, *Poëmata*, bl. 141, paraphraseerde dezen zang op de volgende wijze:

ODE AD NEAERAM E VERNACULO HOOFDII EXPRESSA.

Si non ingenuam nobilis indolem
Mentitur facies, et decus inclitum
 Formea pectoris imis
 Respondet penetralibus;
Illis me, mea lux, conde recessibus:
Illo sepositus commodius loco
 Mutatae stationis
 Vivam sorte beatior.
Sed nubes animi pellere candido
Si te, Vita, juvat sidere; cor tuum
 Illa sedē repone,
 Qua nostrum modo sumseras.
Hic voti modus est metaque fervidi.
Nam quis tam fatuis uritur ignibus
 Ut, fido sine corde,
 Nudis gaudeat artibus?
Quamvis Hippomenes fraude potens nova
Tardarit volucrem virginis impetum;
 Et Schaeneida pomi
 Jactu ceperit aurei.
Quid tu, consilio si superat tuo,
Succenses juveni, Cypria, credulo
 Festis ignibus orba, et
 Grati turis honoribus?
Non istis animus concidit artibus:
Sed fallax Atalantam et celeris fugae
 Cursum fregerat aurum,
 Et versa in pretium Venus.
Quod caeli tenebris, quod nemorum coma
Furtivos operit Luna cupidines;
 Viderunt tamen astra,
 Et Noctis vigiles chori.
Vidit caeruleo Vesper ab aethere,
Dum saxis residens Cynthia Latmiis
 Sopitum Endymiona
 Longo detinet osculo.
Cur non (si vacuum corpus amabimus,
Nec spes est animi prospera mutui)
 Blando figimus ore
 Duris basia cautibus?
Quod si plena mihi gaudia destinas,
Me dulci gremio, me patere unicum
 His haerere labellis
 Cordis participem tui.

Jani Broukhusii *Poematum libri sedecim*, editore Davide Hoogstratano, Amstelaedami, MDCCCXI, p. 141.

Wie souder connen tóómen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. In die van 1636 wordt alleen als wijze opgegeven: *De traentjes die zy weinde, die deen den ruyter wee.*

Geswinde grijsart die op wackre wiecken staech.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 122 en in alle uitgaven der Gedichten.

Soo Venus schóón.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 128 en in alle uitgaven der Gedichten. Zie de Inleiding bl. LVIII en vgl. Kalff, *Literatuur en Tooneel*, bl. 66, waar wordt opgemerkt, hoe Hooft het oude lied, waaraan hij de melodie voor dezen zang ontleende (zie *Antwerpsch Liedboek* 1544, No. CLXX) in het oor was blijven hangen.

EEN AMOUREUS LIEDEKEN.

Wt liefden siet
Lijde ick verdriet!
Ic en macht ooc niet wtspreken,
Hoe dat si hiet
Diet herte doorschiet
Twele venus heeft ontsteken.
Noyt smert so groot
In desen stoot;
Wie soude den cloot genaken?
Reyn roosken root
Troost mi, tis noot,
Eer ic den doot sal smaken.

Vonckende God, of geest van Godes naeste neven.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 128 en in alle uitgaven der Gedichten.

Ghij Hailichheidtjens, die in bloemen en in cruiden.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 130; in *Der Minnaers Harten Jacht*, bl. 25 met het onderschrift *Veranderen Kant* en in alle uitgaven der Gedichten. Zie ook Nic. Beets *Anna Roemers* I, bl. 206. Als wijze zijn de eerste woorden opgegeven boven een liedje in het *Amsterd. Minnebeeckie* I, bl. 15; II, 186.

Wanneer de Vorst des lichts.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 132 en in alle uitgaven der Gedichten. Zie voor vers 4: *creple droomen*, Moltzer: *Studien en Schetsen*, bl. 95.

Mijn licht, doe d' eerste dach u 's levens aemtocht leerde.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 133 met de wijze: *o nuict jalouse nuict*; in de uitgaaf van 1636, bl. 272 wordt alleen als wijze opgegeven: *esprits qui souspirez*. Zie de varianten in het tweede deel.

Het leelijcke gedrocht der alnaespeelende aepen.

Het eerst gedrukt in Hoofts *Brieven* I, bl. 407.

Daniel Heinsius (1580—1655) was geboren te Gent. Zijne ouders weken om de religie uit, en zwierven een langen tijd om in Engeland en Noord-Nederland, totdat zij zich te Leiden metterwoon vestigden. Op zijn 18de jaar werd Heinsius aldaar hoogleeraar in de Grieksche letterkunde, en later ook in de geschiedenis. Hij heeft door zijne geleerdheid veel naam

gemaakt ¹⁾ en beoefende de Latijnsche, de Grieksche en de Nederlandsche poëzie. In 1602 gaf hij uit zijn *Auriacus sive Libertas saucia*, geheel in den geest van Seneca, een stuk dat later werd nagevolgd door G. Hogendorp in zijn *Truerspel Van de Moordt, begaen aen Wilhem by der Gratie Gods, Prince van Oraengien*, etc. ²⁾; in 1632 verscheen van hem een ander Lat. treurspel: *Herodes Infanticida*, waarover veel twist-geschrift is ontstaan, en waarvan in 1639 D. Mostaert eene Hollandsche vertaling leverde (*Tijdschrift*. XIII, bl. 136 vlgg.). Zijne Nederlandsche gedichten zijn in 1616 uitgegeven door zijn vriend Scriverius, die ze hem „door een soete dievery afhandich“ maakte. De titel luidde: *Dan. Heinsii Nederduytsche Poemata*. By een vergadert en uytgegeven door P. S. Amsterdam 1616. Vooral zijne omschrijving van Aristoteles' *Ars Poëtica*, die hij in 1616 uitgaf onder den titel: *de Tragoediae constitutione liber* maakte veel opgang en had grooten invloed op Vondel's opvatting van het drama. Zie Jonckbloet, *Geschiedenis der Nederl. Ltk.* III, bl. 60—70; IV, 214—218. A. Angz. Angellis in de *Dietsche Warande* VI, bl. 421 en vlgg; Nic. Beets, *Anna Roemers* I, bl. 1—9 en J. te Winkel, *Bladzijden uit de Geschiedenis der Nederl. Letterkunde*.

Mijn Sorch, wanneer jck peins dat u soo seer behaeghe.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 136 en in alle uitgaven der Gedichten.

Bruyloft-dicht.

Men vindt dit gedicht in alle uitgaven der Gedichten, maar ook reeds in de Epithalamien, Elegien en Sonnetten achter *Othonis Vaeni Emblemata* (anno 1618 ³⁾).

C. G. Plemp schreef o. a. *Quisquiliae s. Elegiarum liber unus*, Amsterd. 1616, dat hij opdroeg aan Hooft, en dat eenige elegieën en 15 zinnebeelden bevat; verder *Amsterodamum monogrammon*, de geschiedenis van de opkomst en de oude gedaante van Amsterdam; in 1609 gaf hij uit *Musius sive Rhythmi cum Poematis*, het leven van Corn. Musius; onder zijne Nederl. gedichten is het meest bekend *der Herdooperen Anslach op Amsterdam* uit het latijn van Jan van Nieuwveen. In 1637 gaf hij nog uit eene *Orthographia Belgica*. Vgl. Scheltema *Aemstels Oudheid* VI, bl. 3—15.

In 't glas van 't cramers gilt in de Zuiderkerk t' Amsterdam.

Hooft schreef eerst *Oostkerk*, omdat men het bij de stichting nog niet eens was over den naam, dien de kerk dragen zou. De kerk werd versierd met achttien door verschillende gilden geschonken geschilderde glazen, die evenwel alle verdwenen zijn. Een afbeelding van het glas geplaatst op kosten van het Huidekoopers-, Leerlooyers- en Schoenmakersgild, voorstellende

¹⁾ Theod. Rodenburgh noemt hem in zijne *Eglentiers Poëtens Borst-weringh*, bl. 45: den treffelijcken D. Heyns, waer Leyden op trotst, Batavia op braldt, en 't schaterende gerucht op dartelt in heughelijcke glorie.

²⁾ Dr. J. A. Worp: *De invloed van Seneca's Treurspelen op ons Tooneel*, bl. 55, 68, 137.

³⁾ *Oud-Holland* III, bl. 127.

Mozes bij het brandende braambosch zijne schoenen uittrek-
kende, daarboven het wapen van het gild, gehouden door
Gehoorzaamheid en Naarstigheit, naar eene teekening van
Bloemaert, vindt men in *Amsterdam in de 17de eeuw*, bl. 106.

De kerk werd gebouwd door Hendrik de Keyzer; men begon
in 1603 en op Pinksteren 1611 werd er de eerste predikatie
gehouden.

Jan Fokke: *Geschiedkundige Beschrijving van het vermaarde
Stadhuis van Amsterdam*, 1808, blz. 120 vermeldt, dat door
Hermanus Asschenberg (1726—1792 ¹⁾) 1752 overman van het
Groot Kramersgild, eene omwerking van Hooft's gedicht gemaakt
was, dat aldaar in de Kamer van het Groot Kramersgild hing
en aldus luidde:

Toen Gissing magtloos was om ieder 't zijn' te geven,
In groot of klein, in veel of weinig, zwaar of ligt,
Bedacht gerechtigheid, tot nut van 't samenleven,
Gereedschap haar ter hulp, de maet, 't getal, 't gewigt.
Wie recht en trouw verbant, zich roekloos durft vergeten,
Zijn naasten in gewigt, getal of maat misleid,
Verkrijgt in 't eind' zijn loon, door 't wroegende geweten,
Dat hem ten beul verstrekt, en ramp op ramp bereid:
Laat dan de trouw en 't recht in al uw' handel blijken,
Zo zal des Hoogstens gunst nooit van uw' drempel wijken.

D'onrijpe kintsheid heeft den Wesen teer onthouden.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, alwaar het luidt
(editie 1636, bl. 342):

Voor 't Weeshuys te Weesp.

d'Onrijpe kindtsheid (ach!) den Weezen heeft onthouden
Verstandt van eighe zorgh, naer 't eissen van de noodt.
En d'ouwders, die hun troost en zorge strekken zouden,
Ontschaekt' hun al te vroegh de noyt verzaede doodt.
All' die dit huys beschouwt, ontfermt u over deezen
Onnooslen hoop; zoo ghy gheen' Weezen Gods wilt weezen.

Thans is dit gedicht niet meer op den gevel te vinden;
wellicht heeft het er nooit gestaan.

Wat nevel met haer laeuwe bron.

Gedrukt in de *Emblemata*, bl. 134 met de wyse: *Aenhoort
gheklach o bloeyende jeucht*, en in alle uitgaven der Gedichten.

Wie wil het wesen?

Gedrukt in de uitgave der Gedichten van 1671, 1704 en 1823.
Zie de aant. op bl. 349.

Rosemond die lach en sliep.

Gedrukt, evenals de volgende velddeuntjes, in de *Emblemata*,
1608, bl. 141; 1610, bl. 142 en in alle uitgaven der Gedichten.
In navolging van dit gedichtje hebben verscheiden andere

¹⁾ Zie over dezen dichter het *Biographisch Wdb.* van Frederiks en Van den
Branden, bl. 25.

dichters knipzangen gemaakt, die men alle vindt in het tweede deel van de *Koddige Olipodrigo*, anno 1654, bl. 235—247 ¹⁾, met een nota van den uitgever: „t vervolg dezer Knip-zang zal door verscheide Poëten en Poëterzen u by d' eerste gelegenheid, mede gedeelt worden.“ Die gelegenheid deed zich voor bij de uitgave van de NIEUWE HOFSCHE ROMMELZOO, *gedicht voor de laaidunkende Knip-rymers en Rymmerzen, bestaande in Knip-Vaarzen en Tegen-knip, Aartige Deuntjes, Rondeeltjes en Leevertjes; door De Vermaarde Zang-Rijmers 't zamen gevoeght. Voor de Lief-hebbers van de Knip-lust.* 1655. Hierin komen knipverzen voor van J. v. Vondel, L. Sanderus, P. Dubbels, T. Asselyn, D. Questiers, G. Verbiest, H. Zweers, Catharina Verwers, J. Lemmers, Catharina Questiers, Dekker, Goudina van Weert, G. v. Eekhouts, Maria Massa, I. Massa, François Snellinx, W. Schellinks en J. v. Vondel. Tegenover elk dezer versjes staat een ander, gedicht door J. D. Klijn, die er een soort van weerslag op vormen onder den titel: *Kermis-gift voor de laaidunkende Knippers en Knipsters*. Men vindt ze alle in de Vondel-editie van Unger (ed. Thijm), dl. VI. bl. 441—451. Volgens de *Rommelzoo* moeten de deuntjes gezongen worden op den toon: *Laura zat laatst aan de Beek*.

Valckenoochje sat en loerde.

Men vergelijkte hier eens mede Jan Luyken's gedichtje *Ver-rassing* ²⁾, dat zooals in *Oud-Holland* III, bl. 164 wordt opgemerkt, in conceptie, vorm en rythmus geheel aan Hooft's veld-deuntje herinnert:

Spijtig Klaartjen zou haar baden
Moedernaakt in eene beek,
Die langs klav're boorden streek,
Overschaauwd van wilge-bladen;
Grage Reynoud zat en keek
Watertandend door de rietjens
En hij riep eens zoet met een:
„Nog wat dieper, tot de knietjens!“
Daarmee droop zij schaamrood heen.

Afbeeldingen van Minne.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Voor P. C. Hooft zijne Emblemata uitgaf waren in het Nederlandsch reeds eenige dergelijke verzamelingen verschenen, zoowel vertaalde als oorspronkelijke. De oudste oorspronkelijke verzameling is die van ED. DE DEENE, *De Warachtige Fabulen der Dieren*, Brugge, 1567; het is bekend dat Vondel als tekst bij de plaatjes van dit werk later in 1617 zijne *Vorstelyke Warande der Dieren* schreef. De tweede oorspr. bundel was de *Emblemata van Minne* door Dan. Heinsius, waarvan de eerste druk ± 1605, de tweede ± 1606 en de derde in 1608 verscheen, waarop later nog vijf drukken volgden. Een derde bundel, die vóór Hooft's uitgave verscheen, was die van Otto Vaenius *Q. Horat. I. Flac. 1* // *Emblemata* // *Antwerpiae Ex officina Hieronymi Verdussen anno MDCVII*; Bredero berijmde de opschriften, welke aan

¹⁾ Ook bij J. H. Scheltema *Nederlandsche liederen uit vroegeren tijd*, 1885, no. xxxix, waar de wijze ook is te vinden, en op bl. 105 nog een variant op dezen knipzang van Hooft vermeld wordt.

²⁾ *Duytse Lier*, anno 1671, bl. 91.

deze Emblemata waren toegevoegd onder den titel van *De Vaersen op de Sinne-beelden van Horatius* ¹⁾. In 1608 verscheen van denzelfden Otto Vaenius *Amorum Emblemata*, bij Verdussen te Antwerpen; de bijschriften werden door Rodenburg berijmd en komen voor in zijn *Eglentiers Poëtens Borst-weringh* (anno 1619), bl. 313 onder den titel van *Stichtige zinnebeelden*. Voor andere Emblemata in onze letterkunde raadplege men Dr. A. G. C. de Vries, *Proeve eener Bibliographie van Nederlandsche Emblemata*, Amsterdam, 1899, waaraan ik reeds voor het verschijnen het bovenstaande mocht ontleenen; zie verder Henry Green: *Shakespeare and the emblem writers*, London, 1870, dat evenwel niet zeer nauwkeurig is en waar o. a. bl. 98 gesproken wordt van *Cornelius van Hooft and Josse du Vondel*; alsook Graesse, *Algem. Geschichte der Litteratuur*, III, abt. I, bl. 1138—1139; III 2e abt. bl. 796.

De bijschriften dezer Emblemata werden door C. G. Plemp (zie bl. 349) vertaald in het Latijn en door Richard Jean de Nerée (geb. 1579) in het Fransch, die ook de acten van de Synode v. Dordrecht van 1618 en 1619 in die taal overgebracht heeft en van wien een treurspel bekend is: *Le triomphe de la ligue* (anno 1607); zie v. d. Aa XIII, bl. 128, 129.

Van wie de prenten zijn in Hooft's *Emblemata* is onbekend. In den *Navorscher* xxiv, bl. 160 wordt evenwel medegedeeld, dat de heer C. Kramm vermoedt, dat ze gegraveerd zijn naar teekeningen van Jan Pinas. Anderen houden ze voor het werk van Le Blon. Hieronder volgen de Latijnsche en Fransche vertalingen naar de editie van 1611.

EMBLEMATA.

I.

EXTULIT OS SACRUM.

Pulchra Venus, ponto non mergere; nascere ponto :
Si qua tuum tetiget, jam tepet unda, caput.

Jamais n'enfonce.

*Les flammes dont Venus embrase tout le monde,
Ne s'amortissent pas pour les plonger dans l'onde.*

II.

PELLUCES.

Perspicio : malè crystallo tegis usa Minervae
Insidias : vulnus das foris ; intus habes.

Amour ne se cele.

*Minerve couvre en vain d'une despitte fuce,
Les feux que l'Archerot void au travers sa glace.*

¹⁾ Bredero III, bl. 100—115.

III.

UNA RAPIT.

Mille stellarum rem lux habet unica mecum,
Os semper cujus vergit in ora meum.

Une me tire.

*Quoy que le Ciel se pare, il n'y a qu'une flame,
Émy tant de flambeaux qui ravisse mon âme.*

IV.

ARDET ET INDE NINET.

Non licet obscuro, nisi cum perit, esse calori.
Nemo, nisi ignotis notus, amanter amat.

Amour vaillant.

*Un flambeau allumé monstre alors sa lumiere,
En qui aime c'est or qu'il a l'ame guerriere.*

V.

FERO NON FRANGOR.

Arcus ego facilis flecti non frangor Amoris :
Non me, qui curvat, rumpere parvus amat.

En endurent on dure.

*Comme l'Archer son Arc sans rompre, bande et tire
Ainsi n'est surmonté l'Amant par le martyre.*

VI.

PREMITQUE LEVATQUE.

Deprimis, attollis frondosae brachia sylvae,
Deprimis, attollis? Caurus es, aut es amor.

Tout vient d'Amour.

*Comme un vent violent les rameaux hausse et baisse,
Ainsi l'amour nous livre et plaisir et tristesse.*

VII.

NIL SINE TE.

Coelestis cum me Sol aspicit ore sereno,
Protinus ad numeros mens redit apta suos.

Rien sans toy.

*Je suis ce que je suis par la clairté extremes,
Mais sans toy, mon Soleil, ne suis plus moy mesme.*

VIII.

HIS RADII REDIVIVA VIRESCO.

Vita semel fugiat languentem expuncta dolore,
Os mihi n̄ caleat Lucis ab ore meae.

De ses yeux depend ma vie.

*La douleur qui saisit jusqu'à la mort mon ame
Ne me laisse iamais qu'en faveur de Madame.*

IX.

CUR TU PRAEONERIS MIHI?

Haec rosa, et illa rosa est: placet haec, neque carpitur illa.
Non pariter meritis fit bene cuique suis.

Par rencontre, non par merite.

*De deux esgalles Fleurs de l'une on fait eslite.
De deux Amants pareils l'un n'a ce qu'il merite.*

X.

SI FERIAR FULGEO.

Splendorem fundunt, non vulnera nostra cruorem.
Pulchro percussus lumine claret amor.

Des tenebres la lumiere, et de la mort la vie.

*Le feu sort du caillou si battre lon le face,
Le feu d'amour paroist aux coups de la disgrace.*

XI.

CAETERA SPLENDIDA REDDENS.

In speculum Sol effusus solet inde refundi
Aureus, in cuius lux cadit ista caput.

Amour n'a rien a soy.

*Amour est au miroir tout esgal ce me semble,
Il prend d'ailleurs lueur et la redonne ensemble.*

XII.

SERVIENDO CONSUMOR.

Sese ipse exurit lucendo per atria lychnus.
Materies flammis est amor ipse suis.

Mourir pour servir. ¹⁾

*Ainsi que le flambeau se paist de sa ruïne
L'Amour vit par ses feux, et par ses feux se mine.*

XIII.

TREMIT ET ARDET.

Concalet, ac tremulo petit ignis acumine coelum.
Spe simul ardet amans, febricitatque metu.

Tousiours en craincte et esperance.

*La flamme en s'eslevant est tousiours tremblotante,
L'Amoureux n'est iamais sans crainte et sans attente.*

XIV.

VULNUS ALO.

Corde laborantis solum mea plaga videre est.
Esse, sed haud caecum, te scio vulnus, amor.

Je nourris une playe.

*Las ie nourris mon mal, c'est l'oeil qui me fourvoye;
Par cette bresche Amour obtint mon coeur en proye.*

XV.

MEAE SPIRITUS VITAE.

Fortius arsuras animant, en, flamina flammas.
Quo vivo, Vitae spiritus ille meae est.

Ame de mon ame.

*Voyez vous les Zephyrs qu'ils allument la flame:
Madame elle est l'esprit qui avive mon ame.*

XVI.

IRREVOCABILE.

Protinus intrabis, si tangas limen Amoris.
Pertinet ad scopulum missa sagitta suum.

Il y faut obvier de bonne heure.

*Qui craint les traits d'Amour ne luy doit donner place,
Qui l'a fait une fois quand il veut ne le chasse.*

¹⁾ Onder de afbeelding staat: Pour servir ie meurs.

XVII.

UNIUS SPLENDOR ALTERI ARDOR.

Quam Sol incussit Speculo, in me flamma resultat:
Jamque foco muter; sim modo cespes ego.

La splendeur de l'un est l'ardeur de l'autre.

*Par la lueur du voire en l'objet prend la flame;
Ainsi par ta splendeur l'Amour brusle mon ame.*

XVIII.

ALTIOR ARDESCIT.

Emergis tepidus, mox attamen arduus ardes.
Num sedet in curru, Phoebe, Cupido tuo?

En courant il s'accroist.

*Comme en son ascendant le Soleil se renforce,
Aussi va par degrez l'Amour croissant sa force.*

XIX.

UNI PAREO.

Una uni serulae clavis respondet; et uni
Arcano similis convenit una mihi.

Que pour un.

*Comme à une Serrure une Clef se r'apporte;
N'ouvre aussi de ton coeur qu'à ton amy la porte.*

XX.

INTIME FALLAX.

O fallax Speculum, tibi visus inesse profundo,
Specto repercussus meque, meumque locum.

Trompeur a toutes restes.

*Madame est le Miroir. J'y semblois avoir place;
Mais à bien y sonder i'en trouve nulle trace.*

XXI.

EADEM CANTILENA.

More rotam inclusi volvo atque revolve sciuri.
Fine carens captum circulus urget: amo.

Mon mal est sans fin.

*Ainsi que l'Escurieul i'ay beau tourner sans cesse,
l'Amour tourne avec moy et jamais ne me laisse.*

XXII.

SI ARDEAT.

Turibulum praedives opus, nil dignius aris.
Hoc flammis auctum ritè superbit opus.

Brustast il.

*Voyez vous l'Encensoir de presence honorable?
Mais s'on y met le feu c'est chose venerable.*

XXIII.

FRIGIDA ACCENDIT.

Quantumcunque simul frigent ferrumque silexque;
Fomes at igniculos excipit inde suos.

Froide elle allume.

*Le Fusil quoy que froid la Mesche froide enflamme,
Un coeur marbré s'allume aux glaçons d'une Dame.*

XXIV.

ACCEPTAM FERRO LUCEM.

Purum à fratre capit glacialis Luna colorem:
A Dominâ color est vivus in ore meo.

Je reçois de m'amie, vigueur et vie.

*Comme Phoebe reçoit du Soleil sa lumière,
Ainsi fay-ie et vigueur de ma belle guerriere.*

XXV.

VERBA DEDIT.

Verba bona auribus incantata haud verba merentis
Bella irretiti praemia sunt Zephyri.

En Amour n'y a point d'assurance.

*S'asseurer en Amour c'est estre temeraire,
Puis qu'il n'a que des vents pour solde et pour salaire.*

XXVI.

ANIMAT ET EXANIMAT.

Accenditque facem, extinguitque facem nothus idem.
En Dea, quae vitam datque adimitque mihi.

l'Amie, donne mort et vie.

*Le vent tue un flambeau: ne le r'allume il pas?
Ainsi de vous me vient la vie ou le trespas.*

XXVII.

CARCER VOLUNTARIUS.

Carcere non clauso spatium patet aetheris ingens.
Non volo. Libertas carcere stare mea est.

Ma prison est volontaire.

*Le Perroquet ne sort, bien qu'ouverte sa cage,
Aussi ma liberté c'est l'Amoureux servage.*

XXVIII.

SERVA SED SECURA.

Inclusam accipiter frustra, felisque volucrum
Rapturiunt. nequeo captus amore mori.

Plus seur que libre.

*Libre n'est pas l'Amant, mais bien seur en servage,
Comme l'Oiseau tenu prisonnier en sa cage.*

XXIX.

LATET ERROR.

Vermiculo indutum cave perca voraveris hamum:
Me quoque sperandâ fronte fefellit amor.

Il y a de quoi craindre.

*Ainsi que le Poisson se prend à cette amorce,
De mesme Amour nous trompe et nous force sa force.*

XXX.

EX ALMÂ LIBITINA.

Labitur angustum per iter breve tempus: et alma
Per ioca, per risus fit Libitina Venus.

Tout se passe avec le temps.

*Comme passe le temps par un petit espace,
Aussi par jeux, par ris, enfin Venus se passe.*

De pijlvoerende Leeuw bespringt de Wester stranden.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Hooft teekent bij dit epigram in zijn *hs.* aan dat het „niet gestelt is.“

D'Engelsche Thetis waerd om goden te verwarmen.

Gedrukt in de *Verscheyde Nederduytsche Gedichten*, I, bl. 375 en in de uitgaven der *Gedichten* van 1657 en volgende. Het mocht mij niet gelukken op te sporen, waar de heer Leendertz de aantekening uit het *ms.* van C. P. Hooft gevonden heeft. Eene beschrijving van dezen intocht geeft Pieter Nolpe in zijn *Beschrijvinge van de Blyde Inkoopste Rechten van Zeege-bogen en andere toestel op de Welkoomste van Haare Majesteyt van Groot Britannien, Vrankryk en Ierland. Tot Amsterdam, den 20 May, 1642*, dat vermeld wordt door E. W. Moes in diens artikel over *De Blijde Inkomst van Elisabeth, Gravin van de Palts, in 1613*, in het *Amsterdamsch Jaarboekje*, 1888, bl. 92—100. Aldaar vinden we, bl. 96, ook eene Duitsche vertaling uit het jaar 1613 van Hooft's gedichtje, die aldus luidt :

„Englisch Thetis, den Göttin gleich,
Mit Lieb verwundt, verlasz dein Reich,
Wie Nereus Tochter had gethon,
Verliesz hausz, hoff, vnd zog davon.
In Deutschland den Pfaltzgraff am Rhein
Schliesz mit lieb in dein Armelein:
So wird Euch beyden im Eheleben
Gott gar bald ein Achillem geben.“

Op Coornharts troony.

Deze bijschriften zijn van Maj 1614, zooals er in het *hs.* onder staat. In de uitgave van 1636, bl. 342, komt slechts één epigram voor, dat ook in alle andere uitgaven wordt aangetroffen en aldus luidt:

OP DIRK KOORENHARTS beeldt.

Hy proefd' er zeven, en haest zat was elken staet:
Maer bleef, van wetenschap en vryheidt, onverzaet.

In de uitgave van 1671, 1703 en 1823 staat, behalve het bovenstaande, ook nog:

'K ontving tot Amsterdam, ik gaf ter Gouw mijn' geest
Wiens strijdt voor Zeeden, Schrift, en Vryheit is geweest.

Dit laatste vindt men ook onder een gravure van Coornhert door A. Zylvelt, welke voorkomt in Brandt's *Historie der Reformatie* (anno 1671) I, bl. 768.

Dat Hooft met Coornhert bevriend was, blijkt ook hieruit, dat hij mede de hand gehad heeft in diens uitgave van *de tweede XII Boecken Odysseae*, 1609 ¹⁾.

Hoogher Doris niet, mijn gloetje.

Gedrukt in alle uitgaven der *Gedichten*, in *Minne-plicht ende Kuysheys-Kamp*, in den *Zangh-Bloemzel*, anno 1642,

¹⁾ G. Kalif, *Gesch. der Nederl. Letterkunde in de 16e eeuw*, II, bl. 185 noot, en vgl. Dr. Johan C. Breen, *P. C. Hooft als schrijver der Nederl. Hist.* bl. 208, 209.

(waar dus eene melodie te vinden is) en in het *Nieu dubbelt Haerl. Lietboek*, anno 1643, bl. 36 met het opschrift: Bede op Dorisje. Stem: *Neen Silvester stil u*, etc. Zie verder Nic. Beets, *Anna Roemers* II. bl. 315 en Moltzer, *Studiën en Schetsen*, bl. 81, waar naar aanleiding van de tweede strophe van Hooft's gedicht gewezen wordt op vermoedelijke navolging van Broekhuizen in zijn Gedichten, bl. 42.

Brief van Menelaus aan Helena.

Deze brief verscheen het eerst in 1615 zonder naam van den dichter en den uitgever, alleen met het jaartal 1615. Twee jaar later verscheen een tweede druk, maar nu stond er op „Tot Amsterdam, By Willem Jansz. op 't waeter, inde vergulde Sonnewyser Anno 1615 XVII.“ Daarna is hij uitgegeven in den tweeden druk van de Emblemata, 1618 en verder in alle uitgaven der gedichten. Hij wordt ook nog aangetroffen in *Metamorphosus, d. i. Verandering of Herschepping op nieuws vertaalt. Paris Oordeel met de Schakingh van Helena* door J. v. G. (Johannes van der Gracht) *vertaelt. Noch Menelaus Brief aen Helena* door P. C. Hooft *Drost van Muyden gerijmt, Amsterdam 1693*. Dadelijk reeds na den eersten druk verscheen in 1616 zonder naam van den dichter en plaats: *Antwoorde op den Brief van C. P. H. gheschreven aen Helenam, Waer in Helena haer ontschuldighet*. Het is onderteekend met de zinspreuk *Tandem fit surculus arbor*. Men vindt er o. a. ook deze regels in

Alleen in uwen brief, dees slechte groete staet
De groetenisse die, u voorkomt hier te lesen,
Sent Menelaus de u, oft die het plach te wesen. } P. C. H. ¹⁾

Misschien sal t' eenemaal u wesen niet vergeten.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. R. W. Baron van den Boetzelaer, zoon van Rutger van den Boetzelaer en Agnes van Bailleul, legde zich op de dichtkunst toe, nadat hij ten gevolge van een zwaren val de militaire loopbaan had moeten vaarwel zeggen. Hij was zeer bevriend met Huygens, in wiens *Otia* we een gedicht tot hem gericht aantreffen; deze maakte evenals Vondel, Heinsius en Anna Roemers een lofdicht op zijne vertaling van Du Bartas. Zie Worp, *De Gedichten van Constantijn Huygens*, dl. I, bl. 161 en 213; en Nic. Beets, *Anna Roemers* II, bl. 107, 108, waar we o.a. lezen „zijne ridderlijke poging om, in vereeniging met den Heer van Schagen, de gevangenis van Oldenbarneveld te doen ontsluiten, behoort in gedachtenis te blijven.“ Over deze daad zie *Oud-Holland* VI, bl. 62.

Wanneer Juppijn om t hart de minne was geslaeghen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten; zie de varianten.

Soo Rome recht had om te kleên in eenen rouwe.

Deze lijkklacht vindt men, met het grafschrift, in alle uitgaven der Gedichten. Hooft werd later aan de familie Hasselaer verwant, daar Geertruy van Erp den 13 Dec. 1619 huwde met Claes Hasselaer, Majoor van het Stadsgarnizoen te Amsterdam, zoon van dezen Pieter Dircksz. Hasselaer en Grietje Benningh.

¹⁾ Zoo staat het in den tekst gedrukt.

Ook de latere burgemeester Hendrik Hooft, de verdediger van Amsterdam in 1672, en diens zoon Hendrik, drost van Muiden, zijn met een Hasselaer gehuwd geweest. ¹⁾

In de uitgave der Gedichten van 1644, 1657, 1668 vindt men de regels 108—112 met het opschrift *Op de dood van denzelfden* (nl. Hendrik IV); ze luiden:

De hemel, langer, al te groot, ondr' het beleid
Des *Grooten Henrix*, vondt de Fransche mogentheid.
O alvoeruytvernuft! ô goedtheit ingeboren!
O zeegbaer' oorlogs handt! geen man zoud' hem, van voren,
Licht hebben 't spits geboôn, als hy gewapent trad,
Oft een schuimbeckent paert, tusschen twee sporen, had. ²⁾

Men leze in de aantekening op vs. 62 niet „Bekend zijn vooral Willem, de Watergeus, en Nicolaas“, maar: „Bekend is vooral Nicolaas, de Watergeus,“ eene verbetering, die reeds door Leendertz was aangebracht en waarvoor men kan naslaan Wagenaar's *Vad. Hist.* vii, bl. 185. Voor de aant. op vs. 157 vergelijkte men van hetzelfde werk deel ix, bl. 137.

Weldighe ziel, die met uw scherp gesicht.

Gedrukt in de Gedichten van 1671 en volgende. Het is een lofdicht op *Hugonis Grotii Poëmata, collecta et magnam partem nunc primum edita a fratre Guilielmo Grotio, Lugd. Batav.* 1617. Hugo de Groot schreef ook Nederduitsche verzen, die evenwel vrij middelmatig zijn. De meest bekende zijn: *Klaghte der Vrouwe van Mechelen* en de *Brief aen syn Huysvrouw M. Reygersbergh over sijn verlossingh*, die beide in de *Verscheyde Nederduytsche Gedichten* voorkomen. Vele Nederlandsche gedichten zijn uitgegeven in de verzameling: *Hugo de Groot, Nederduitsche Gedichten*, door Mr. Jeronimo de Vries. Eene uitvoerige bibliographie van De Groot's Werken vindt men in Dr. H. C. Rogge's *Hugonis Grotii operum descriptio bibliographica*, 1883; vgl. ook Dr. G. Penon's *Bijdragen tot de Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde* 1, bl. 16—20.

Craftighe Zon om wien de wereld drejt.

Gedrukt in de uitgave der Gedichten van 1671 en volgende.

Geluckigh die d'oorsaecken van de dingen.

Gedrukt in de uitgave der Gedichten van 1644 en volgende. Men kan over dit gedichtje nalezen de opmerkingen van Busken Huet in zijne *Litt. Fantasiën* en *Kritieken* xviii, bl. 7 en Dr. Joh. C. Breen, *P. C. Hooft als geschiedschrijver*, bl. 168.

O ghij doorluchtigh bloedt van Vranckrijck.

Gedrukt in de uitgaven van den Hendrik de Groote en in die der Gedichten van 1704 en 1823. De Hendrik de Groote verscheen 't Amsterdam, Gedrukt by Willem Jansz. Blauw, op 't Water, in de gulde Zonnewyzer. m. d. c. xxvi. Zie Hooft, *Brieven* 1, bl. 142 en Dr. Joh. C. Breen, *P. C. Hooft als geschiedschrijver*, bl. 17.

¹⁾ *Eigen Haard*, 1881, bl. 95

²⁾ Ook te vinden in Hooft's *Hendrik de Groote*.

Men vindt het Fransche epigram, volgens eene vriendelijke mededeeling van den heer Henri Bouchot, directeur van het Prentenkabinet te Parijs, onder een portret in 4^o. van ± 1588. Het is gegraveerd door Leonard Gaultier, en maakt deel uit van eene serie portretten van aanhangers der Ligue. Ze zijn uitgegeven bij Gourdelle, den zwager van Leonard Gaultier, die, evenals hij, een partijgenoot der Guises en een vijand van Hendrik iv was. Het epigram luidt:

Dessille un peu tes yeux sang illustre de france,
Prince brave et vaillant reconnoy ton erreur;
Qui ne fault qu'une fois excuse son offence,
Qui persévère au mal se plaist à son malheur.

Men houde in het oog, dat hier een katholiek aan het woord is, die den hervormden koning smeekt van geloof te veranderen.

Voor vijandt swichtte noijt.

Gedrukt onder het portret voor de uitgaven van den Hendrik de Groote en in de uitgave der Gedichten van 1644 en volgende.

De goed' wt liefd ter deughd.

Gedrukt in de uitgaven van den Hendrik de Groote en in de uitgave der Gedichten van 1644 en volgende. Volgens Hooft zijn deze regels eene vertaling van:

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Oderunt peccare mali formidine poenae.

Pauperies pacem dat, opes pax, copia luxum.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, waar evenwel staat dat Hooft het gelezen heeft „den derden van Bloeymaent des jaers 1619“. De twee laatste regels vindt men niet in de uitgave.

Vrouw bruidt op gister was ick met u aengeseten.

Daar in dit gedicht een jonggetrouwde tot zijne vrouw spreekt en de spelling er op wijst, dat het na 1618 en voor 1623 moet vervaardigd zijn, kan het geen betrekking hebben op Hooft zelf. Wellicht is het eene vertaling.

Waer heenen Amaryl waer heenen?

Gedrukt in den *Kuysheys-kamp* en in alle uitgaven der Gedichten. Ook vindt men het in den *Zangh-Bloemzel*, 4de lied. De datum 6 Sept. is in het hs. doorgehaald. In den eersten bundel staat er als wijze boven: *La Vingone*.

Heilighe Venus, die 't roer houdt aller harten.

Gedrukt in den *Kuysheys-kamp*, maar zonder opgave van wijze, en in alle uitgaven der Gedichten. De datum 8 Sept. is in het hs. doorgehaald.

Op 's winters endt.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten op de wijze: *Bedrijft geneught, ghy jonghe jeugdt*, etc.

Hooft heeft bij de uitgave (anno 1636, bl. 257) vele veranderingen gemaakt, vandaar dat deze omwerking hier wordt opgenomen.

Wijze : *Bedrijft geneught, ghy jonghe jeughdt, etc.*

Op 's Winters endt,
Wanneer de Lent,
Dat prille ¹⁾ puyk der tyen,
Zoo aengenaem,
5 Voortsdoet de kraem
Van haer' kleinoodyeryen;
Het menschlijk zaedt
Alleen niet gaet
Nae blaèn en bloemen reiken:
10 Juppijn versmaedt
Het goudtsieraedt,
En pronkt zyn kruin met eiken.

Alycydes, dien
Men heeft gezien
15 All' ongediert verdelghen;
Die braeve lanst
Zyn voorhoofd kranst
Met swakke popelgelghen.
Zyn' zinnen Mars
20 Verlucht; hoe bars
Zy zyn. Tot vreughdeteeken,
Die dulle droes
Den kop zoo kroes,
Met veldtgras laet besteken.

25 Een heel prieel
Op 't bekkeneel
Bouwt Bachus, en laet hangen
De breede blaèn
Vermaelt met draèn,
30 Tot op zyn' bolle wangen.
't Lof aengebrog
Wort, door 't gedroght
Van Satyrs gaeuw in 't plokken.
De Zon stelt toe
35 Een' Lauwerroê,
En hult daer meê zyn' lokken.

De strenge maeghdt,
Die niet en haeght
Dan wetenschap en waepen,
40 Nu onlanks brak
Een olytak,
En vlyd' z' om beid' haer' slaepen.
Diones bloedt
En heeft geen' moedt
45 Om 't schorre groen te draeghen.
Met Myrteblaèn
Laet zy begaen
Den Min, die siert haer' waeghen.

¹⁾ Hoofd teekent hier aan: „pril. Latinè venustus · aerdigh.“

- 't Is pas haer' maght
50 De rooz, op 't zacht
En teder hair, te lyen:
Haer' kamenier
Weet, met een' swier,
Die geschakkeert te vlyen.
55 Zoo zeer verfreyt
De frissigheid
Van blaèn en bloemen 't leeven.
Maer all' die schat
Gaev' ik, om 't bladt,
60 Van Doris handt, beschreven.

In het Idalisch dal.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten op de wijze: *Jonk-vrouw ik bid, vertrouwt*, etc. Men vindt het ook in een album ter Kon. Bibl. bl. 311, geheel volgens den druk.

Kraft is de man niet om een man te temmen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten; de andere *Zeededichten*, welke men hier vindt op bl. 246, vormen in alle uitgaven de laatste strophen van de Stichtrijmen.

De Thiber u gewaer, waer maeghden droogh gebraèn.

Alleen het laatste bijschrift is in alle uitgaven gedrukt. Naar aanleiding van deze schilderij zegt Max Rooses in zijn *l'Oeuvre de P. P. Rubens, Histoire et description de ses Tableaux et dessins*, partie 4, 1890, pag. 23: Du temps de P. C. Hooft, c'est à dire avant le 21 Mai 1647, un tableau attribué à Rubens et représentant ce sujet, se trouvait déjà en Hollande, probablement en possession du prince d'Orange Frédéric Henri.

Een ander schilderij, eveneens hetzelfde onderwerp, la fuite de Clélie, voorstellende, bevindt zich in het Museum te Dresden, no. 978: A gauche du tableau, on voit le dieu du Tibre, assis sur son urne, tenant de la main droite un bâton, s'appuyant du bras gauche sur une pierre sculptée représentant la louve qui allaite Romulus et Rémus. Sur le devant coulent les eaux du fleuve dans lesquelles deux Romaines nagent, et où une troisième entre. Plusieurs autres s'apprent à suivre cet exemple; cinq se déshabillent, un plus grand nombre monte à cheval pour traverser le fleuve. Clélie, à cheval, ayant une compagne en croupe, est déjà entrée dans l'eau. Dans le fond, un paysage montagneux; au haut d'une colline, on voit les guerriers de Porsenna poursuivant les Romaines. Sur les hauteurs et au bord de l'eau des arbres. Un pont dont l'une des arches est brisée traverse le fleuve. La composition rappelle évidemment Rubens; dans mainte femme, on retrouve ses types bien connus. La première a les traits d'Hélène Fourment, mais nous ne reconnaissons pas la main du maître dans la facture de cette oeuvre.

In het Louvre en te Berlijn bevindt zich ook een schilderij, dat hetzelfde onderwerp voorstelt, doch deze worden toegeschreven aan Van Diepenbeeck.

Dewijl de kinsheidt vrijst van zorghen en van schricken.

Beide grafschriften zijn gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Over Roemer Visscher zie men Dr. G. Kalf, *Geschiedenis der*

Nederlandsche Letterkunde in de 16e eeuw, dl. II, bl. 345—368 en Nic. Beets, *Anna Roemers*, passim. Het tweede grafschrift staat ook op de laatste bladzijde van de uitgave van Roemer Visscher's *Sinnepoppen*, 2e druk, 1621.

Door troeteling des lujs.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, evenals het eerstvolgende, doch dit met het bovenschrijf: *Op een' Venus met de drie bevallijkheden* ¹⁾ *op een' klavesim, geschildert.*

Ontdekt de wereld niet.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met opschrift: *Loteryspreuk*; de twee andere in die van 1671 en volgende. Voor de beteekenis van het woord *lotsin* zie bl. 345.

Den vreemd en vondeling van alle ding ontbloot.

Het eerste gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, de andere in die van 1671 en volgende, met den titel: *Om voor 't Aelmoesseniershuys te stellen.* Het luidt aldaar:

Den vreemd' en vondeling van alle ding ontbloot
Strekt helpers handt
Zijn vaeders landt,
En moeders schoot.

Aangaande dit gebouw lezen we in *Amsterdam in de 17e eeuw*, bl. 54: „De stedelijke regeering oordeelde het in 1613 noodig nog eene inrichting te behoeven, die ook des zomers aalmoezen uitdeelde, die zorg droeg voor de vondelingen en voor de weeskinderen, die op 't Burger-Weeshuis geen recht hadden, en die ook een teerpenning verstrekte aan arme vreemdelingen bij hun vertrek. Want men had bevonden dat van de 1600 arme gezinnen aan de Nieuwe Zijde van de stad wel zeven achtste vreemdelingen waren. Voor deze nieuwe armenbedeeling zonder aanzien des persoons werden in 1613 zes Aelmoezeniers aangesteld, en een gesticht gebouwd achter het Rasphuis in het westelijk deel van den Clarissentuin aan de nieuwe Singelgracht.“ Eene afbeelding van het aalmoezeniershuis, later de Latijnsche school, naar eene gravure van omstreeks 1660, vindt men in bovengenoemd werk op bl. 54.

Door troeteling des lujs en smeecksmaeckende dichten.

Welke schilderij van Amphion hier bedoeld wordt is onzeker. Er bestaat wel een gravure van Crispiaen v. d. Passe, Amphion voorstellende spelend op de harp, terwijl de vogels hem steenen brengen voor den bouw van Thebe; zie D. Franken, *L'oeuvre gravé des Van de Passe*, bl. 185.

Hoe dat de Roomsche maght verspuwt der wetten toom.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Ook Vondel dichtte een sonnet *Op den Burgerkryg der Romeren door den Heer Fiscaal: STORM uit Lukaen vertaelt*; evenzoo Sam. Coster: *Lof-dicht ter eeren van den gheleerden Heer Heyndrick STORM Raadt ende Advocaet, Fiskaal der Admiraliteyt tot Amsterdam*; en Bredero III, 589.

¹⁾ *gratien* teekent Hooft hierbij aan.

O jongen, versse vrucht, die wt het slaepbrigh leven.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met den titel: *Op een' kinds geboorte*. Van dezen zoon is verder niets bekend, dan dat hij niet lang schijnt geleefd te hebben; *Eigen Haard*, 1881, bl. 95.

Men voede' Achilles op, met mergh wt Leeuweschoncken.

Het eerst gedrukt in Huygens, *Otia*, lib. vi. p. 96 (anno 1625). Op het Amsterdamsch Archief ligt een afschrift door Huygens van dit gedicht gemaakt; onder de hss. op de Bibliotheek der Kon. Acad. bevindt zich nog een ander afschrift. Zie Worp, *Gedichten v. C. Huygens* I. bl. 197. Ook anderen maakten in navolging van Hooft en Huygens een sonnet op dezelfde rijmen, n.l. Anna Roemer Visschers, die zelfs twee vervaardigde, Tesselschade, Brosterhuysen, G. R. Doublet, Margaretha Godewyck, Jan Beuken, Johan v. Someren en Johan van Michiels. Die van de vier eersten vindt men eveneens in de *Otia* en in de uitgave van 1636 en volgende. Vgl. Nic. Beets, *Anna Roemers* II, bl. 235 vlgg.

Niet bij, maer boven selfs Achilles groove schoncken.

Gedrukt in Huygens' *Otia*, anno 1625, en in alle uitgaven der Gedichten, met het opschrift: *P. C. Hoofts Weder-antwoordt aen den selven*. Een afschrift van Huygens bevindt zich onder de mss. op de Bibl. der Kon. Acad.; zie Worp I, blz. 198.

Trompeter van Neptuin, heb jck op u een beë.

Gedrukt in Huygens' *Otia* (anno 1625), lib. vi, p. 101 en in alle uitgaven der Gedichten met de ondertekening *Omnibus idem*. Een afschrift van Huygens vindt men onder de mss. op de Bibl. der Kon. Acad.; zie Worp I, bl. 201, alwaar tevens het antwoord van Huygens te vinden is, dat behalve in de *Otia*, ook gedrukt staat in Hooft's Gedichten, anno 1636 en volgende.

Soo 't u, met diamant, lust op een glas te stippen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Over de kunstvaardigheid van Anna Roemers zie Nic. Beets, *Anna Roemers*, I, bl. 81—87, alwaar een gedicht voorkomt van hare hand met het opschrift: *Aen de vermaerde constrycke Petrus Paulus Rubbens, doe ic Nae Syn Werck schilderde*; vgl. ook bl. 177 en 315; benevens een opstel van Dr. W. Pleyte in het tijdschrift *Nederland*, 1881. Andere dichters als Huygens, *Otia*, lib. vi, bl. 102, en Dan. Heinsius bezongen eveneens hare kunst. Belangrijk nieuws over deze dichteres deelde de heer J. H. W. Unger mede in *Oud-Holland*, 1885, bl. 123 vlgg.; en 161 vlgg.

Amaril, had jck hajr wt uw tujtjen.

Gedrukt in den *Kuysheys-kamp* (zonder opgave van „wijze“), in alle uitgaven der Gedichten, in den *Zangh-Bloemzel* (anno 1642) en in Jacobi Westerbani *Minne-dichten* (anno 1644), evenals in den eersten bundel en ook in de *Haerlemsche Duyn-Vreucht*, etc. door C. P. van Westbusch. Tot Haerlem (anno 1636); 9e druk (1648), bl. 31¹⁾, waar het gedichtje staat op naam

¹⁾ Zie Kalf, *Het Lied in de Middeleeuwen*, bl. 698.

van A. R. Visschers. In de uitgaven wordt als wijze opgegeven: *Alle caccie, alle caccie pastori*, etc. en staat in de plaats van Amaril *Roozemondt*.

Wrange' Amaril, sal min niet murwe meucken.

Gedrukt in den *Kuysheys-kamp* (geteekend: *omnibus idem*), in den *Zangh-Blomzel* en in alle uitgaven der Gedichten.

D'aelouwde dichters kloeck in wijsheit nae te spooren.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Kraft met smeekende geluyen.

Gedrukt in den *Kuysheys-kamp* en in alle uitgaven der Gedichten.

Oorlogh, oorlogh blaesen.

Gedrukt in den *Kuysheys-kamp* en in alle uitgaven der Gedichten, ook op de wijze: *Belle qui m'avez blessé d'un traict si doux*, etc.

Ooghen onverwonnen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, met de wijze: *Belle qui m'avez blessé d'un traict si doux*, etc.

Rosemont, hoordij speelen noch singen.

Gedrukt in den *Kuysheys-kamp*, met het onderschrift *Omni-bus Idem*. Reg. 16 luidt hier: *Loopen int eyndt op minneluycke treecken*, zoodat men liever *loopen op 't lest van* verklare door „loopen weldra uit op.“ Men vindt dit gedichtje in den *Zangh-Blomzel* en alle uitgaven der Gedichten met de wijze: *Alle caccie, alle caccie, Pastori*.

In het *Nieu dubbelt Haerlems Lietboek*, 7de druk, Haerlem anno 1643 ¹⁾, bl. 28 staat het volgende gedichtje, blijkbaar uit het hoofd opgeschreven en een mengelmoes van enkele van Hooft's verzen:

VAN ROSEMOND, VOYS: *Leonore*.

Rosemond hoort ghy speelen of singen ?
Rosemond hoort ghy speelen of singen ?
Ick sie den dageraet op komen dringen,
Ick sie den dageraet op komen dringen,
't Weelige vee en grasige sooden
Komen ons minne te bruyloft noodden ;
Op, op, op, eer de Son op den Dau schijn,
Laet ons alle de Dieren te gau zijn.

Och of ick had maer twee van de voncken, och. etc.
Die lest uyt haer kijkertjes bloncken, etc.
Ick steldese boven de Min haer kaken,
Om de blinde eens siende te maken,
Dat (op dat) als sy oorloghen wilde
Hy zijn Pijlen met kennis verspilde.

¹⁾ Een exempl. bevindt zich in de bibl. van den Heer D. F. Scheurleer te 's-Gravenhage.

Amaril had ick hayr uyt u Tuytge, etc.
'k Wed ick vlogel dat Goodje, dat guytje, etc.
Dat met zijn boogh, met zijn pijl met zijn flitse
Lant tegen lant over eynde kan hitse,
En beroven den listighen stoker
Synen boogh, sijn geweer en sijn koker.

Alle Boschen, Weyden en dalen, etc.
Nu met vreughde haer adem weer halen etc.
't Weelige Jaer en vrolijke tijen
Syn hier nu op haer quickste te vryen
Al de boomen en bloemen verov'ren,
En haer cieren met levende lov'ren.

Alle de Bosschen, Bomen en Bloemen, etc.
Staegh uwe deughde, u gratie noemen
Dartele Duyven, Swanen en Mussen
Souden de vaeck uyt u oogen wel kussen,
Soo 't u luste de doode te ruymen
Om de lust van de levende pluymen.

Waer zijn nu dees twee Goddinnen? etc.
Die mee met lust, met hert en met sinnen etc.
Danssen en singen, en swemmen en speelen,
Om de Jonckmans haer hertjes te steelen?
Met vreughde sy haer verov'ren
Om haer hartjes alsoo te betov'ren.

Broekhuizen maakte er de volgende paraphrase van:

E L E G I A.

E VERNACULO HOOFDII EXPRESSA

AD NEAERAM.

Jam super intonsos montes atque humida rura
Candida formoso nascitur ore dies.
Jam Rheni tremulis resplendens Phoebus in undis
Auricoma gratas luce salutat aves.
Tu placido somnos exhalas, cara Neera,
Pectore, sopitis languida luminibus.
Nec te purpureo perfusae mane fenestrae,
Temporis aut species deliciaeque monent?
Nec matutinae volucrum potuere querelae
Somnum sidereis excutere ex oculis?
Ecce mea arguto Philomelae accenditur ore
Fistula: concentus provocat illa meos.
Te quoque tempus erat desertis, o mea, plumis
Plumigeros cantu sollicitare choras,
Surge, age. Quid cessas docta contendere voce,
Lux mea, doctarum vocibus alituum?
In nemus et verno viridaria lucida rore
Ibimus: invitat te procul omne nemus.
Invitant tremulae teneris cum floribus herbae,
Et ros mobilibus qui natat in foliis:

Qualis cum cupido deducta puella marito
Turgidulis lacrimas depluit ex oculis.
Illic si nostros Nymphis modulaberis ignes,
Sive meis numeris, seu, mage, Vita, tuis;
Ad cantus facunda tuos attendet aëdon,
Et linguam argutas vertet in auriculas.
Quos ubi perdidicit, nemorum petet inde recessus,
Miratasque novo more docebit aves.
Quid loquor, et dulcem rumpo tibi carmine somnum,
Qui mea commendat jam, puto, vota tibi?
Quem tu nec nemorum commutes omnibus umbris,
Nec liquidis levium vocibus alituum.
Forte meos tecum sic sola revolvis amores;
Quodque neges vigilans, dat mihi amica quies.
Forte tuis nunc jungo haerentia labra libellis;
Aut oculo mecum verba loquente facis,
Quid loquor? immodicum rumpam modo carmine
[somnum.
Surge, precor, tandem surge, Neaera, precor,
Derident lepidae jam somnia nostra columbae,
Verbaque, in aërio quae mihi rore natant.
Illae compositis certae dant oscula rostris:
At mea frigidulo praeda cadunt Zephyro.
Nondum etiam nitidis somnus decessit ocellis?
Surge, precor, tandem surge, Neaera, precor.
Quid differs, quod sponte velis, quod postulat aetas,
Quod jubet accensa lampade dulcis Amor?
Adspice: uti dubiae carpamus gaudia vitae
Hortantur volucres, silva, juventa, dies.

Jani Broukhusii *Poemata*, p. 84.

O Phoebus fiere proncker.

Gedrukt in den *Kuysheys-kamp* en in alle uitgaven der Gedichten; in de laatste zonder opgave van wijze.

O mijn gewenschte weelde.

Het eerst gedrukt in Hooft's *Brieven*, IV, bl. 414.

Orpheus, met sijn stem en vinger.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Ghij die met heerlijkheid.

Gedrukt in den *Kuysheys-kamp* met het onderschrift *Omni-bus Idem* en in alle uitgaven der Gedichten op de wijze: *C'est trop couru les eaux.*

Klaere, wat heeft 'er uw hartje verlept.

Gedrukt in den *Kuysheys-kamp*, onderteekend „Hooft“, in alle uitgaven der Gedichten en in *der Minnaers Harten Jacht* (anno 1627), bl. 20. Het is ook opgenomen in den bundel van Kwast: *Gezelschapliederen of uitgezochte verzameling van 137 Nederl. zangen met melodieën*, 2de druk, Leiden, D. Noothoven v. Goor.

Hier lejd die stelde wijs den Conincklijcken woorde.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met den titel: „Graf-schrift/ van meester/ Jan Pieterszoon Sweeling, /Orgelist der Stadt Amsterdam,/ die de Psalmen Davids op maetzang gestelt

heeft.“ Eene studie over *Jan Pietersz. Sweelinck en andere organisten der 16e eeuw* leverde Mr. Ch. M. Dozy in *Oud-Holland*, 1885, bl. 277—302. Zie ook het Tijdschrift voor Noord-Nederlands Muziekgeschiedenis, dl. iv. bl. 1—17; v. bl. 7—13; 40—46, en H. Viotta: *Lexicon der Toonkunst*, III, bl. 455—458. Vondel maakte een gedicht op zijn portret; zie diens *Verscheide Gedichten* 1644, bl. 136.

De schoone tooveres.

Gedrukt in den *Kuysheylts-kamp* met de onderteekening „*Omnibus Idem P. C. Hooft*“, en op de wijze: *Fortuyn helaes bedroeft*. Ook vindt men dit gedichtje in alle uitgaven der Gedichten op de wijze: *c'est trop couru les eaux*, etc. Hooft schreef ditzelfde vers nog eens op de volgende bladzijde, maar schraptte het weer door.

Hel geselschap soud' een reisje.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Amaryll had lang.

Gedrukt in den *Kuysheylts-Kamp*; onderteekend *Omnibus Idem*. Broekhuizen maakte er de volgende paraphrase van:

G A L A T E A

EX HOOFDII VERNACULO ADUMBRATA.

Daphnidis occulto Galatea peribat amore;
Flammarumque satis, nec satis oris, erat.
Ne posset sanare, novum ne prodere vulnus,
Stabat in excubiis hinc Amor, inde Pudor.
Tentabat quam saepe fateri lingua dolorem,
Haesit, et in cursu substitit usque suo.
Et nutus oculis, et desunt verba labellis,
Et tactum timido frigore pectus habet.
Ipsa quoque articulis si dextra loquacibus ignem
Exprimat, articulos deserit ipsa suos.
Quid facis? exclamat, quid inania vota fovenus,
O anime, et certum quaerimus exitium?
Nesciat hoc Phyllis, hoc aemula nesciat Aegle:
Fabula ne pagi sit Galatea sui.
Et tamen aut unus Galateam Daphnis habebit,
Aut certe nullus Daphnin habebit amor.
Mane erat: in gelidae se sola crepidine ripae
Collocat, incultas dispositura comas.
At puer ut sensit (nam senserat omnia) Daphnis,
Non observatis prosilit e latebris.
Et sensim post sepem adrepens, proximus illi,
Trans humerum puros prospicit in latices.
Horruit, ut vidit Galatea in imagine Daphnin:
Respicit, et veri Daphnidis ora videt.
Imo, ait, insidiis si sit locus, accipe palmam:
Vincis, Daphni: impar una duobus eram.

Jani Broukhusii *Poemata*, p. 96.

Hier meester Henrik lejdt gekujlt.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Hendrik de Keyser (1565—1621), sedert 1594 stadsarchitect, was een beroemd

bouwmeester en beeldhouwer. Hij ontwierp de Beurs, de Haarlemmerpoort, de Zuider-, de Noorder- en de Westerkerk, den Regulierstoren, den Jan-Rooden-poortstoren en is de vervaardiger van het standbeeld van Desiderius Erasmus te Rotterdam. Hij was te Utrecht geboren en ging van daar met zijn leermeester Cornelis Bloemaert naar Amsterdam, waar hij in 1591 huwde met Beyken Pietersdochter van Wilder. Spoedig maakte hij zich beroemd en Hoofd noemt hem in April 1607 reeds „eere van mijn Vaderlandt, 't welck by de nasaten UEs wercken sal gebruiken tot de voorneemste getuigen van zijn tegenwoordich geluck.“ Zie *Brieven* I, bl. 15 en hier bl. 60. Ook Vondel maakte een bijschrift voor zijn portret (zie Vondel II, bl. 3). Een opstel over hem en zijne nakomelingen schreef de Heer D. C. Meyer Jr. in *Oud-Holland* VI, bl. 225 vlgg. In de uitgave van 1636 luidt dit gedichtje:

GRAFSCRIFT

VAN MEESTER

HENRIK DE KAIZAR,

VERMAERT STEEN- EN BEELDTHOUWER

gestorven op zijn' geboortedagh.

Den konstenaer alhier gekujlt
Daer de beeldthouwery om huylt,
Is sterf-geboortedagh geweest.
Een steen zijn lichaem ons ontschuylt:
Maer duyzendt toonen der zijn' geest.

Tsint dat de gierigheid maeckte' onderscheidt van have.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, met het opschrift: „Antwoordt aen den vryheer van Asperen, op zijn gedicht my, by Joffren Anne ende Tesselscha, toegezonden, beginnende: *Deez' Nimfen allebey versiert met rijke gaeven.*“ Over den vrijheer van Asperen, zie bl. 142 en bl. 360.

Selfwasse rancken van het alderfijnste goudt.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Het is eene navolging van Petrarca's sonnet 159:

Grazie ch'a pochi 'l Ciel largo destina:
Rara vertu, non gia d'umana gente;
Sotto biondi capei canuta mente,
E in umil donna, alta belta divina;
Leggiadria singulare e pellegrina,
E'l cantar che nell' anima si sente,
L'andar celeste, e'l vago spirito ardente,
Ch'ogni dur rompe ed ogni altezza inchina;
E que' begli occhi, che i cor fanno smalti,
Possenti a rischiarar abisso e notti,
E torre l'alme a' corpi e darle altrui;
Col dir pien d' intelletti dolci ed alti,
E co' sospir soavemente rotti:
Da questi magi trasformato fui.

Mijn' hoeders zijn de goddelijke zorgen.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

De Min met pricken van zijn' strael.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Wegh ghij, die voor beuselingen.
Gedrukt in de *Otia* (anno 1625), lib. vi, bl. 118, en in de uitgave van Hooft's Gedichten van 1644 en volgende met het opschrift: *Aen den Heere C. HUYGENS*, en het onderschrift: *Omnibus idem*. Op 't huys te Muiden c10 10 cxxiii.

Zoo 't gelujdt dat ghij laet slippen.
Het eerst gedrukt in Hooft's *Brieven* iv, bl. 415.

De maen had ellefmael haer aengezicht verschaepen.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Laurens Reael, (1583—1637), zoon van Laurens Jacobsz. en Grietjen Niewes Pietersd., de zwager van Jacobus Arminius, was letterkundige en mathematicus. Brandt vertelt, dat hij ± 1625 met Antonis de Hubert, een Zierikseesch magistraat, met Hooft en Vondel bijeenkomsten hield ten huize van de gezusters Visscher, op de Geldersche Kade, tot regeling van de Nederlandsche spraak-kunst. Doch in 1625 was R. Visscher's gezin reeds geheel uiteen, zoodat dit wel eene vergissing zijn zal. Dat hij met Hooft en Vondel bevriend was, blijkt uit dit gedicht en uit Vondel's opdracht aan hem van zijn *Lof der Zeevaart*. Reael is bekend geworden door zijne minnedichten, o. a. door zijn *Oorsprongh van de Kusjes*, eene navolging van een gedeelte uit het eerste gedichtje van de *Basia* van Janus Secundus; door zijn *Maeghde-klacht* en zijn *Lyckdicht over Jr. Wilhem van Nassauw, Heer vander Lecke*, die in 1627 bij het beleg van Grol sneuvelde. Een bewijs, dat Reael ook als mathematicus bekend stond, kan men hierin vinden, dat, toen Galilei de vier satellieten van Jupiter ontdekt, hunne bewegingen berekend en gevonden had, dat hunne eclipsen een goed middel waren om de lengte te berekenen, en hij in 1635 zijne bevindingen aan de Staten-Generaal aanbod, Reael, die er sterk op had aangedrongen, dit aanbod aan te nemen, met Willem Blaeu en Hortensius in eene commissie benoemd werd, om deze uitvinding te onderzoeken (Worp III, bl. 29 en *Oud-Holland*, 1885, bl. 214). Zie verder over Reael: Van Lennep in zijne *Vondel-uitgave* II, bl. 113; III, bl. 300; Penon, *Bijdragen* I, bl. 7—11.

Edel paer, zielzoete lichten.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Mingod streng van heerschappij.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Maria Tesselschade R. Visscher (1594—1649) trad den 20 Nov. 1623 in het huwelijk met Allert Jansz. Crombalch (1634); zie *Oud-Holland* 1885, bl. 165; Vondel (ed. Thym) II, bl. 45—54 en de bijlage. Ook Huygens bezong haar ondertrouw; zie Worp II, blz. 37. Als dichteres heeft Tesselschade zich het meest bekend gemaakt door haar gedichtje het *Onderscheyt tusschen een wilde en een tamme zangster*, eene navolging en uitbreiding van Marini's verzen over hetzelfde onderwerp. Vgl. verder Van Vloten

Tesselschade Roemers en hare vrienden; Oud-Holland, 1888, bl. 88 vlgg.; Ten Brink, *Gesch. der Nederl. Letterk.* bl. 347 en 356. G. Penon, *Bijdragen*, bl. 46–48 en Gustave Derudder *De Tessela Romeria, Caleti*, 1898.

Teere leerling van de trouw.

De hier genoemde Machteld stierf ongehuwd in 1625. Vondel maakte een gedichtje op haren dood. Zie Worp II, blz. 49.

Nuchter montje, minnevastaert.

Gedrukt in de uitgaaf van 1671 en 1704. In de uitgaven van 1644, 1657 en 1668 vindt men van dit vers de acht laatste regels met het opschrift: *Beshuyt van een gedicht aen den Heere C. Huigens, waer van de rest nooyt is in 't licht gekomen.* Ze zijn overgenomen uit de *Otia* (anno 1625), lib. vi, bl. 138, waar er boven staat: „Ick beklaghe de Bemidders van 't dichten, dat haer de Heere Drossard Hooft de antwoord onthoudt, die ick wete by hem hier op gespeelt te zijn, hebbende ick self uyt sijne gunst daer van niet meer konnen te sien komen, als dit slot van alles.“

O ghij schoonste ziel van geur.

Het eerst gedrukt in Hooft's *Brieven* IV, bl. 416.

Christina de Drostin van Muijden eert dit graf.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Hooft was den 23sten Mei 1610 in het huwelijk getreden met Christina van Erp, de dochter van Aernout van Erp en Geertgen Willems, dochter van Willem Pouwels, die bij de omwenteling van 1578 tot raad der stad Amsterdam was benoemd. ¹⁾ Zij was volgens Hooft's eigen getuigenis „een vrouwe van ooverweghende deugd en vernuft“. ²⁾ Veel is van Christina van Erp niet bekend. Toen zij met Hooft huwde, was zij negentien jaar en volgens Brandt „een vrouwe van ooverweegende deughd en vernuft; zoo schoon, zoo bevallyk, goetdaardigh, zeedigh, en vriendelyk, als zulk een man moght wenschen.“ Zij was eene leerlinge van Sweelinck en bezat veel muzikalen aanleg. Vondel schreef bij haren dood het volgende gedichtje:

Beslyt *Kristijn* met droeven sangk.
Sy volghde dichtst den cymbel klanck
Van Swelingk, onder al
Het maeghdelijck getal.
En won elcx hart, als een slavijn
Van ieders nut, en geen Drostin
Van Muydens hooge slot.
Zy erf haer prijs by Godt.

Van Erp Maria koos om rusten deeze stee.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Maria van Erp was eene dochter van den hierboven genoemden Aernout v. Erp. Behalve Christina en Maria had hij nog drie dochters: Magdalena,

¹⁾ Zie *Eigen Haard*, 1881, bl. 102.

²⁾ *Ned. Hist.* v, bl. 185.

geh. in Mei 1623 met Justus Baeck, Jacoba in Mei 1638 geh. met Guglielmo Bartelotti Jr. (broeder van Jan Bapt., eersten man van Hooft's tweede vrouw), Sara geh. met David van Baerle, en Geertruida gehuwd 13 Dec. 1619 met den Majoor Claes Hasselaer, den zoon van Pieter Dirckz. Hasselaer en Grietje Benningh. Zie *Oud-Holland* I, bl. 144 en de noot aldaar.

Geertruid van Erp, als bloem ten middagh afgemejt.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Zie hier boven.

De donkre doot, bevroend' hoe lichtlijk kon zijn' straelen.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Anna Roemers Visscher, geb. 1583, trad 11 Febr. 1624 in het huwelijk met Dominicus Boot van Wesel. De vader van dezen was baljuw en dijkgraaf in denzelfden polder, waarvan Roemer Visscher ingeerfde of ingeland was; misschien bracht deze laatste wel eens een gedeelte van den zomer aldaar door en zijn de jongelui zoo in de gelegenheid geweest elkander te leeren kennen; zie *Oud-Holland*, 1888, bl. 161.

De swaerste stondt van ramp, van ijslijk ongeval.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, alwaar dit gedicht tot titel heeft: *Op 't verziensel van Venus en Adonis*, waarbij als kanteekening is gevoegd, dat verziensel *fabel* beteekent. Het in den tweeden regel voorkomende „heleal“ is ook aan den kant verklaard door *univers*. Ook Huygens schreef in 1619 een sonnet *Op de Fabel van Venus ende Adonis Tegen de Vrouwen*; zie *Otia*, lib. vi, bl. 103 en vgl. Worp 1, bl. 164.

Het is opmerkelijk dat deze gravure, voorstellende Venus en Adonis, niet genoemd wordt bij D. Franken *L'oeuvre gravé des Van de Passe*, Amsterd. 1881, bl. xl; wèl wordt bl. 207 melding gemaakt van eene gravure *Adonis et Venus* door Crispiaan v. d. Passe.

In *Oud-Holland* x, bl. 101, wordt de opmerking gemaakt dat Frederik v. Bevervoordt, met wien Magdalena van der Pas 1 Mei 1634 in ondertrouw ging, hoogstwaarschijnlijk niet van adel geweest is, maar eerder verwant met Aernout v. Bevervoordt, mr. knoopmaker, die in 1652 te Amsterdam getuige was van Crispiaan van de Pas den jonge.

Nieuw, en niet her boore rijmen.
Gedrukt voor de *Otia* (anno 1625) met de onderteekening N. N. In de uitgaven van Hooft's gedichten vindt men dit het eerst in die van 1672. In het hs. is de datum doorgehaald en bijna onleesbaar.

Pooght ghij, met vliet van rouw, Gods toornevliet te stoppen.
Gedrukt voor Huygens *Otia* (anno 1625) en in alle uitgaven der Gedichten met het opschrift: *Aen den H. Ridder Huyghens, op zijn boek, genaemt DE LEEDIGHE UIREN.*

Men leze in den tweeden regel: een perl is elke traen. In het hs. is de datum doorgehaald en bijna onleesbaar.

Oorenstrikken, zieljachts gaeren.
Gedrukt in de uitgave der Gedichten van 1644 en volgende.

Mijn toghtigh hart reedt toe om aen te vangen.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Ook vindt men een afschrift onder de hss. G.

Ghij Minnaers, dien, door brandt, het waetrend' ooghe ziet.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, doch zonder opschrift.

Uw troony, Bosman, en het waelen van het weesen.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. De datum is in het hs. doorgehaald en bijna onleesbaar.

Het menschelijk geslacht, 't welk lichtlijk zich vermeet.
Ook onder de hss. G. bevindt zich een afschrift van dit sonnet, dat gedrukt is in alle uitgaven der Gedichten. De datum is in hs. A. doorgehaald en bijna onleesbaar.

O mijn' versonke zinnen.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. De datum is in het hs. doorgehaald en bijna onleesbaar.

O ghij wijsheid, die begreepen.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, met het opschrift: *Wijs boek in schoone handt.* De datum is in het hs. doorgehaald en bijna onleesbaar.

Vleesrobijnen, leenigh krael.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. De datum is in het hs. doorgehaald en bijna onleesbaar.

Sint dat meljdelooz' en overbolghe ramp.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Het is een sonnet aan Susanne v. Baerle; in den druk verandert Hooft *Arbele* in „Mê vrouwe“. De datum is doorgehaald en bijna onleesbaar.

Vive image d'honneur, pourtrajt sans aultr' exemple.
Het eerst gedrukt in Hooft's *Brieven* iv, bl. 417.

Ooghjes levendighe staeltjes.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met het opschrift: *Aen de ooghen mijner vrouw.* De datum is in het hs. doorgehaald en bijna onleesbaar. Zie over dit gedicht Jonckbloet, *Gesch. der Nederl. Letterkunde* III, bl. 75.

Mevrouw, als met papier.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met het opschrift: *Aen mê vrouw.*

Als, Arbele, mij zich melde.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, alwaar de eerste regel luidt: *Roozemondt, als my zich meldde.* Met Arbele was Susanna v. Baerle bedoeld. De datum is doorgehaald en bijna onleesbaar.

'T minnegodtje wondziek geesje.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. De datum is doorgehaald en onleesbaar.

Sukklende tijd, met uw ontijdigh luyen.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Als wijze wordt aldaar opgegeven: *Je voudrois bien o Chloris*, etc. Men vindt het ook in den *Zangh-Bloemzel*.

Minerv' en Juno korts gedenkend' ouwden spijt.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Zuiver' hebbelijke handtjes.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Ook dit is, evenals de vorige gedichtjes, voor Susanne v. Baerle bestemd geweest. Zie Jonckbloet's *Gesch. der Nederl. Letterkunde* III, bl. 74—76 en bl. 339 vlgg.; en J. ten Brink's *Geschiedenis der Nederl. Letterkunde*, Amsterdam, Elzevier, 1895, bl. 358.

Van purper en van goudt het heerelyk gewaedt.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

'T hajlighjen daer jck bij sweere.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met den titel: *Op 't schrijven eener schoone handt.*

Doen 't eerste mael verscheen, in mijner ooghen zin.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Zie de varianten en vgl. G. Penon, *Nederlandsche Dicht- en Prozewerken* III, bl. 197.

O dochter van Juppijn, die door geregelt queelen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met den titel:

AEN ARBELE

datse haere Rijmen 't licht gunne.

Ghy ooghen onzer eeuw, wier leden, reden, zeden,

In vriendelijcken strijdt van haer' bevallijkheden,

Om voordel staedelijk zyn d' een' op d' ander' uyt,

Waer toe verbiedt ghy 't licht van uwe rijm te lichten?

5 Doe klinken op den swier der goddelijke dichten,

En zeghen d' aerde met dat hemelsche geluydt.

Ghy zult Kalliope met queelen overtreffen,

Indien 't uw' stemme lust haer' tóónen te verheffen,

En van dien eedlen geest te tóónen ons de vrucht:

10 Waer 't mijner ooren lót, al is de gorgel heesjes,

Mijn vlotte geest gescheept op galleme geesjes

Van uwen aëm voer heen verdwijnen in de lucht.

ARBELE 't liedt gedauwt uyt uw' geleerde lippen,

Een' lustelijke luym braght in de Noorsche klippen,

15 Dien eeuwigh zoud' die lach in 't aenzicht blijven staen.

't Gediert in 't lief geschal zyn' ooren zoude weiken.

Ik zie den toeloop reëds van esschen en van eiken,

En al 't gestruykte volk tot zulk een' preke gaen.

O myn robijne mondt! ghy zoudt de diepe daelen

20 De berghen en het woudt in hovaerdy doen dwaelen.

Zy vielen plotsich in verwaentheids ydle zondt,

Door dien dat zy uw' zang, zijn wenden en zijn keeren,

Zijn' vlughjes en zijn' val, verliëft af zouden leeren,

En kaetsen met uw klank; o mijn robijne mondt!

25 De snaetrend' Echo, die men noyt verdubblen hoorde
Meer dan de laeste reën, viel snakkend' in de woorde'
Van uw' gesmolte spraek ten vollen naegedeunt.
Zoo steurt de Florentijn op vorstlijke toonneelen
Met morrende teorb 't gesprek der geen' die speelen,
30 En schijnt dat hunne wijz op het gedommel steunt.

Lust' u te stichten stadt vol koninklijke daeken,
Het waer' u kleene konst de steenen vlug te maeken.
Fabrijkte ghy slechts, zelf zy zouden staplen op
Zich tot swaerlijvigheid zoo braef, dat d' eedle vesten
35 Amphions zouden niet dan nederighe nesten
Zich dunken, en van schaemt' intrekken hunnen tóp.

Ik waen indien uw' maet myn' geesten quaem' verheeren,
In eenen Phoebus zoud zy lichtlijk my verkeeren,
Waer' tot zoo fijn een beeld myn marmor niet te gróf.
40 Doch, wilde d' handigheid van uw vernuft zich reppen,
Ik weet, uw wetenschap kon met een' zet verscheppen
Het makzel niet alleen, maer zellef ook de stóf.

Maer waer ik Phoebus en bezat het rijk der daeghen,
Ik zett' u bovens my in 't blakenst van den waeghen,
45 Ik lichte met perryk met al myn laurenhoedt:
En zoud' 't gevlochten lóf met lokken gouds daer tussen
Opofferende doen uw' zilvre zooltjes kussen,
Gelukkig hoofdsieraedt, waer 't kussen uwer voet.

Ghy zoudt voor vracht, en ik alleen voor voerman ryen.
50 Voor voerman? neen. Ik zoud' de toomen laten glyen.
Mijn hengsten hoefden dan bestier van lerp nocht reep,
Om 't hollen te verhoën, oft aen te binden 't rennen.
Ghy hadt met deunen slechts myn' jaght by 't oor te mennen.
Vw' stemme rijden zoud' voor breydel ende sweep.

55 Quam mennenbeê my tót een' zoeten dagh verspreken,
'k Ging om een lonkjen lichts, met inlijk' ootmoedt smeken
Vw overgodlijk óógh, tot sausse van myn' schijn.
Dies 't aerdtrijk baeren zoud' zulk' ongewoone goeden,
Dat haere burghery had lichtlijk te vermoeden
60 De Zonne maer een maen van nieuwe Zon te zyn.

Vw' troetelende tong, met kittelkeurigh vormen
Van nooten noyt gehoort, zoud' de luitruffe stormen
Doen vallen op hun vlakst. Als Aeolus genoot
Het drifzoet uwer tael', de worstelende winden
65 Zoud' hy in zeemen zak, oft hun de keel toe binden;
Behalven die u nae, met bolle blaesjes, float.

Wat 's wereld en wat 's windt? Ik zie de zeven ringen
Des hemels luystervast aen uw bekoorend zingen,
En hunnen draey aen trant van dat geschal verplicht:
70 Vw' stemme nóódt ter rey de grootste personaedjen,
Die daer op schildwacht staen voor d' hooghste timmeraedjen,
Maeckt al 't goud harnast' hajrs gespoorde voeten licht.

Maer hoe? waer reys ik heen? myn geest door wonder werken
Der heilghe Poesy, bezeilt, met volle vlerken,
75 Het opperste gewelf van d' onbeheinde klóót.
Godinne zoo ghy my in dit onaerdigh brallen
Begeeft, wat naekt my dan, (ach arm!) ellendigh vallen,
Noch viel ik liever, waer 't maer in haer' schoone schóót.

Voor vs. 28—30 vergelijkte men F. Brendel, *Geschiede der Musik*, bl. 81 vlgg. en J. C. Boers, *Geïllustreerde Geschiedenis der Muziek*, 1886, dl. 1, bl. 487.

De in vs. 29 genoemd teorb was volgens Viotta, *Lexicon der Toonkunst*, bl. 492 „een te Rome in het begin der 17 eeuw door Bardella uitgevonden tokkelinstrument, dat diende om den toonomvang der luiten naar de laagte toe uit te breiden. Dit instrument verschilde hierin van de luit, dat het een langeren hals, een dubbelen toets en eenige snaren meer had. Van de 14—16 snaren waarmede het bespannen was, lagen slechts zes of acht op den toets, de overige er naast.“ Eene afbeelding vindt men bij Jonekbloet et Land, *Corresp. et Oeuvre music. de Const. Huygens* p. cclxviii en bij J. P. N. Land, *Het Luitboek van Thysius*, bl. 9.

Vuoreen hóóft gekroont met ragh van gitte.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. In hs. G. eene andere lezing, die meer overeenkomt met de drukken. Het eerste couplet luidt in de uitgave:

Vytheemsche schoont', o aenschijn rijk van glooring,
Dat mij 't gemoedt doet scheemren van uw licht!
O ooghen vol van kracht, en van bekooring,
Die fellen brandt in mynen boezem sticht!
Wat buyt, op my, wil dat paer sterren haelen?
Ik geef myn' geest den geesten die zy straelen.

Zie verder de varianten achter het tweede deel.

Doorluchtigh paer, wiens lof jck in den boesem queek.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

De noodighing van nachts bekoorlijkheden.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten als slot van de Stichrijmen. Hoofd teekent in zijn hs. hierbij aan, dat het zijn „vervolghen op eenighe andre in mijn ze rijmkladboek“.

Op op mijn' ziel, op mijn' geneghtheden.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Al hitsen mijn misdaeden.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Ghij, die u voelt getoghen tot.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Deze Psalm is, volgens Leendertz, ook opgenomen in *Dauids Psalmen, in 't Nederduits berijmd*. Haarlem 1713.

O God op u, wiens schoonheit mij beviel.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met den titel: *Den CIV Psalm Davidts breedspraekelijk gerijmt.*

O God, ghij zijt in mijn verdrieten.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Bij vs. 17 merkte Leendertz (II, 423) op, dat Hooft wel zal geschreven hebben *hiele*'.

Hef aen, me Zanggodin, om heerlijk te vermaeren.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Hooft, die zelf eerst naar de hand van Susanne van Baerle gedongen had, was niet de eenige, die bij haar huwelijk een bruiloftsgedicht vervaardigde. Ook Barlaeus: *Poëmata*, ed. quarta, 1, p. 382 vlgg., bezong die bruiloft, evenals Jacob van der Burgh in zijn *Echt-gedicht ter eeren van C. Huygens en Susanna van Baerle*. Huygens' vrouw was de dochter van Jan Hendriksz. van Baerle (gest. 1605) en Jacomina Hoen (gest. 1617). Haar vader was een koopman, uit Antwerpen afkomstig; haar moeder was verwant aan de familie van Huygens' moeder. Zij had nog twee zusters, waarvan de eene, Ida, in 1626 trouwde met Arent van Dorp, hofmeester van den Prins, en de andere, Sara, in 1631 met den admiraal Filips van Dorp. Haar broeder David trouwde met Sara van Erp en was dus verzwagerd met Hooft, Baeck en Bartolotti.

Dr. Worp, *Gedichten van Constantyn Huyghens* II, bl. 9, zegt aldaar in de noot:

„Susanna, de mooie, rijke wees, was eene zeer begerlijke partij en vader Christiaan Huygens heeft dan ook al zijn best gedaan, om haar voor zijn oudsten zoon Maurits te veroveren. Constantyn maakte in één zijner brieven uit Londen (10 Aug. 1622) allerlei gekheid over het vrijen van zijn broeder, terwijl Suzanna in den Haag bij zijne ouders logeerde (*Lettres Françaises*).“ Zie ook *Noord en Zuid* IX. Bibliotheek, bl. 167.

Levend kleynood, deughdenvat.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Zie de aanteekening op het voorafgaande gedicht.

Schent uw perruik, vertreedt haer' schat.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Leendertz teekende hierbij aan: „Het is slordig geschreven en draagt geene dagteekening, maar het kan volgens de spelling niet ouder zijn dan het laatst van 1625, niet jonger dan de eerste helft van 1627. Er wordt in gesproken van een meisje, uitnuntende in schoonheid, die Amsterdam verlaat, om in een zuidelijker gelegen plaats te gaan wonen. In het laatste couplet wordt van hare bekwaamheid in het schilderen van bloemen gesproken. Dit alles past op Suzanna van Baerle, die in Februari 1627 met Huyghens gehuwd naar den Haag vertrok, en die ook in andere gedichten van Hooft den naam van Cloris en Clorinde draagt. Evenals Hooft in het gedicht op bl. 238 (maar eerst bij de uitgave) den naam Cloris in Doris veranderde, deed hij het ook hier, doch zette er later weder Cloris voor in de plaats.“

O geestighe Natuÿr vol jujster zinnelijkheid.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Dit en de zes volgende gedichten zijn gericht aan Hooft's tweede vrouw Eleonara

Hellemans, geb. in 1595 te Hamburg. Zij was de dochter van zekeren Arnout Hellemans, die als koopman en kolonel der schutterij in 1585 te Antwerpen woonde. In 1612 woonde zij op de Koleuvrierssingel te Amsterdam bij hare moeder Susanna van Zurck en huwde 26 April van dat jaar met Jan Baptista Bartolotti, evenals zij te Hamburg geboren en sedert drie jaar in de Nes te Amsterdam woonachtig. Uit dit huwelijk sproten drie kinderen, Suzanna, Maria en Constancia. Den 30sten Nov. 1627 trouwde zij met Hooft, wien zij twee kinderen schonk, een zoon en eene dochter, die den naam der moeder bij dien van hunnen vader ontvingen. Zij heetten: Christina Hellemans Hooft en Arnout Hellemans Hooft. Zie voor deze bijzonderheden *Eigen Haard*, 1881, bl. 102 en 103. Vondel, Huygens, Barlaeus, Plemp, Reael, W. de Groote en anderen bezongen dit huwelijk; men vindt al deze zangen achter Hooft's gedichten, uitgegeven in 1636, bl. 414—450.

Zoo 't ujtertlijke schoon mijn' zinnen annerandt.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Werelds welfsel wijdgespannen.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met den titel: *Op de Ooghen van Helionora.*

Leenigh marmor, vleessche steenen.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Naedemael de felle brandt.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Me vrouw, zoo jck vernam.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, zonder titel en op de wijze: *Ik zoud, Jonkfrouw, vertrouwt*, etc.

Leonor mijn lieve licht.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Lieve lichte Leonoor.
Gedrukt in de uitgave van 1671 en volgende. Zie voor de twee laatste regels bl. 289.

De vlammen die jck voê.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. In den vijfden regel zal men met verplaatsing van de komma moeten lezen: *Mij brand, en prikkelt.*

Ontzachelijke Min, de zuchten mijn' gezanten.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Naere nacht van benaude drie jaeren.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Zie *Eigen Haard*, 1881, bl. 100. Eene Duitsche vertaling vindt men bij P. F. L. v. Eichstorff, *Blumenlese aus niederl. Dichtern*, 1826.

O wondre wijsheyt, ghy die alles houdt benepen.
Gedrukt in de uitgave van 1671, en volgende.

Octaviaen, als hy verhit door zusters spijt.

Het eerst is dit sonnet gedrukt achter *J. v. Vondelens Verovering van Grol door Frederick Henrick, T' Amsterdam, Ghedrukt by Willem Jansz. Blaeu, op 't Water in den gulden Sonnewijzer*, MDCXXVII. Later ook in de uitgave van Hooft's *Gedichten* van 1644 en volgende. Huygens heeft verschillende gedichten gemaakt, toen hij voor Grol lag; eenige op zijn eigen portret, op P. C. Hooft's Henrick de Grootte, sur le siege de Grol, en enkele andere; zie Worp II, bl. 180—187 en Hooft's *Brieven*, I, bl. 305.

Madrijsche Geryon, die, met getal van handen.

Het eerst gedrukt achter *J. v. Vondelens Verovering van Grol*, 1627. Hooft zond dit sonnet den 7 September naar Grol aan Jacob Wytz; zie Hooft's *Brieven* I, bl. 304 en Worp II, bl. 187. Men vindt het sonnet in de uitgave van zijne *Gedichten* van 1644 en volgende. Behalve Anna Roemers bezongen ook Vondel, Reael, Barlaeus en Brosterhuizen de verovering van Grol. Zie Nic. Beets, *Anna Roemers* II, bl. 219—220.

Welwijse Witz, die met een minnelijken moedt.

Gedrukt achter *J. v. Vondelens Verovering van Grol*, 1627; ook opgenomen in de uitgave der *Gedichten* van 1644. Wat men in de 17de eeuw onder een wachmeester verstond, deelt Lod. Mulder mede in zijne inleiding op het *Journal van Anthonis Duyck*, bl. LXXXIV, alwaar we lezen:

„De Gouverneur eener vesting werd hoofdzakelijk in zijne werkzaamheden ondersteund door een wachmeester, wiens betrekking het best vergeleken kan worden met die van de plaatselijke kommandanten van onzen tijd. Hij was verplicht altijd in persoon bij het openen en sluiten der poorten tegenwoordig te zijn, de wachten te stellen, „de loose of het woord“ te ontvangen van den Gouverneur en het aan de officieren die de wacht hadden mede te deelen en voorts goede discipline onder het krijgsvolk te doen onderhouden en voor het bewaren van vrede en eendragt tusschen militairen en burgers te waken. Hij moest het opzicht houden over de wallen, de grachten, het geschut, enz. en van al wat daaraan mogt ontbreken kennis geven aan den Gouverneur. Een dadelijk kommando over de troepen had hij in zijne hoedanigheid van wachmeester niet.

In belangrijke vestingen hadden deze wachmeesters den rang van Sergeant-Majoor, die ongeveer gelijk was aan dien van Generaal-Majoor in onze dagen. Bij het leger te velde was ook een Sergeant-Majoor of Wachmeester-Generaal aangesteld, wien opgedragen was „te houden en bij het krijgsvolk, zoo te paard als te voet te velde wezende, te doen houden alle goede wacht en wake, zoo bij dag als bij nacht, zoo de tijd en gelegenheid vereischen zal.“ Hij was belast met het opstellen der wachten, het uitzenden van verkenningen naar de zijde van den vijand, het inwinnen van berigten, in één woord, met alles wat op den veiligheidsdienst in de legerkampen betrekking had.“

Elders noemt Hooft hem „Hooft van den Kryssaadt der vereenigde Nederlanden“ of „Majoor Generael van de leghers der Vereenigde Nederlanden“ of „Sergeant Major Generael over het gheheele legheer“, een ambt dat hij reeds in 1625 bekleedde. Hij nam deel aan eenige veldtochten van Frederik

Hendrik en was Hooft behulpzaam bij het schrijven zijner *Nederlandsche Historiën*. O. a. gebruikte Hooft eene door Wytz gemaakte vertaling van *The actions of the Low Countries. Written by Sir Roger Williams, knight. London, printed by Humfrey Lownes, 1618*. Zie Dr. Joh. C. Breen, *Pieter Corneliszoon Hooft als schrijver der Nederlandsche Historien*, bl. 78—80, Worp II, bl. 158 en vgl. Vondel's sonnet aan „Jacob Witz“ en een gedichtje bij zijn portret.

Dus klein, in 's levens licht, quam 't leven en het licht.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Hier hutselt, hem gevaen, Fortuyn, als in een' val.

Dit en het volgende gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Ook Vondel maakte een sonnet *Tot verlossinghe van den Heere Laurens Reael, doen hy te Weenen gevangen zat*. Zooals bekend is, werd hij door den invloed van eenige Amsterdamsche kooplieden in 1629 ontslagen.

Wat suft ghy, Amsterdam, en staet gelijk belaeiden.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Een portret van Reael, levensgroot ten voeten uit, werd geschilderd door Van der Voort. Er bestaat ook een portret van Susanna de Moor, doch de schilder hiervan is onbekend. Zie *Oud-Holland* VI, bl. 226—227, alwaar ook gesproken wordt over een portret van Reael geschilderd door Thomas de Keyser, waarop Vondel een gedichtje maakte.

Van Veen had op zijn duim de wet.

Gedrukt in de uitgave der Gedichten van 1671 (bl. 306) en volgende. Dat Pieter van Veen niet pensionaris maar advocaat van Den Haag was, is aangetoond in den *Navorscher* XII, bl. 244 en 338. Volgens het register der graven van de Grootte Kerk te 's-Gravenhage fol. 129 is hij aldaar begraven den 4 Dec. 1629 (aant. van Leendertz). Ook Tesselschade schreef een bijschrift, dat men vindt op de keerzijde van het hs.

Die 't leven gaf, met zijn penseel,
Aen menigh konstigh tafercel;
Die 't leven nam, aen twist bij twist,
Met rechtsgeleerde pen' geslist;
En zoo, met luïden, leven kon,
Dat hij de strafste harten won;
Leidt levenloos alhier gekist. ¹⁾

Tesselschade bekeerde de dochter van dezen Mr. v. d. Veen, Apollonia „tot het geestelick leven,“ zooals blijkt uit een sonnet van Huygens: *Aen Joff^w Tesselschade Vischer, drijvende een' schoone dochter van Mr. Pieter van Veen, in sijn leven uyt-nemend schilder, tot het geestelick leven* (Worp II, bl. 252). Zie over beiden C. Kramm: *De levens en werken der Holl. en Vlaamsche Kunstschilders, Beeldhouwers, Graveurs van den vroegsten tot op onzen tijd*, Amsterd. 1861, bl. III, 1677 en 1684, benevens het aanhangsel bl. 150.

¹⁾ Het wordt niet gevonden bij M. D. de Bruyn: *Gedichten van Anna en Maria Tesselschade Visscher*, Utrecht 1851.

Zyt, groote Vorst, ghegroet, in uwen zeghewaeghen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Caspar v. Baerle schreef aan Hooft een Latijnschen brief vol lof over dit gedicht, welke brief door Vondel in het Hollandsch vertaald is, mischien voor Tesselschade, die soms klaagde, dat zij op de gerechten harer Latijnsche vrienden te gast ging als de vos bij den kraanvogel; zie Van Vloten, *Tesselschade Roemers en hare Vrienden*, bl. 34. Het gedicht van V. Baerle en Vondel's vertaling vindt men in *Oud-Holland* 1, bl. 141. Volgens Hooft's *Brieven* II, bl. 3 en 6 heeft hij dit gedicht aan Huygens den 19 Februari 1630 toegezonden en in het begin van dat jaar eveneens aan Anna Roemers, aan wier oordeel hij veel waarde hechte; zie Nic. Beets, *Anna Roemers* II, bl. 214.

Tot rijmzucht is geen raedt, dat zeer is veel te snoodt.

Gedrukt in de uitgave der Gedichten van 1704 en 1823, alsook in die der Brieven.

De mensch die zich door lust nae broosheit laet ontschindelen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten; zie *Brieven* II, bl. 22.

Door 't geesslen van den wint, wanneer de zee gemartelt.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten en der Brieven. Vertaling van:

Suave, mari magno turbantibus aequora ventis,
E terra magnum alterius spectare laborem;
Non, quia vexari quemquam est jucunda voluptas,
Sed, quibus ipse malis careas, quia cernere suave est.

Hetgeen, daer alle man om swicht.

Gedrukt in de uitgave der Gedichten van 1704. Deze regels stonden boven de poort van het Rasphuis, waarvan ons in het reeds meermalen aangehaalde werk *Amsterdam in de zeventiende eeuw*, bl. 54 het volgende wordt mededeeld:

„Het Rasphuis of mannentuchthuis, op de plaats van het Clarissenklooster, kreeg den naam naar den arbeid dien de tuchtelingen er moesten verrichten, te weten (nadat men het eerst met het trijpmaken had beproefd) het zagen en raspen van 't harde Brazielhout, terwijl de jonge knapen op de zolders aan 't bombazijn weven werden gezet. Strenge tucht werd hier gehandhaafd. Er was ook een school, waar men vooral aan de jongeren door onderwijs en Bijbellezing betere beginselen trachtte in te prenten. De gevangenen sliepen met hun vieren in een hok en de kost was zeer goed. De ingang was op den Heiligeweg door een fraai versierde poort. Op de fries ziet men een met verfhout beladen wagen, getrokken door wilde dieren, wegkrimpde onder den fellen zweeps slag van den tuchtmeester, die den wagen voert. In de tweede helft der 17de eeuw is boven de poort een groep levensgroote beelden geplaatst: de stedemaagd, twee tuchtelingen aan ketens houdende.“ Eene afbeelding der binnenplaats van het Rasphuis vindt men op bl. 53 van bovengenoemd werk.

De zoete naem van vader en gemaal.

Gedrukt in alle uitgaven der Brieven.

Venerunt aliquando rosae.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. De hier genoemde dichter Florus is *L. Annaeus Florus*, historieschrijver, rhetor

en dichter ten tijde van keizer Hadrianus; over zijn naam bestaat verschil (P. Annii Florus?) Over zijn leven en werken vgl. de praefatio van de uitgave van O. Rossbach (Teubner 1896) en Schanz, *Geschichte der Röm. Lit.* III, p. 56—65. Ook Huygens vertaalde verschillende gedichtjes van hem.

Rochus v. d. Honart, 13 Maart 1572 te Dordrecht geboren, werd in 1596 pensionaris dier stad, bekleedde later het ambt van lid van den Hoogen Raad, werd Curator der Leidsche Hoogeschool en is als gezant in 1627 naar Zweden en in 1635 naar Polen gezonden. Met verschillende geleerden van zijn tijd, zooals Lipsius, Grotius, Heinsius, Barlaeus, ook met Huygens en Hooft hield hij briefwisseling, en beoefende ijverig de klassieke litteratuur. Zelf was hij een niet onverdienstelijk Latijnsch dichter en had ook als penningkundige eenigen naam. Twee treurspelen zijn van hem bekend, n.l. *Thamara* en *Moses Nomenclastes* (zie bl. 301), benevens eene serie Lat. puntdichten en epigrammata op munten. Zie Schotel, *Tilburgsche Avondstonden*, bl. 295—297, Aitzema IV, bl. 112 vlgg. en Brandt, *Historie der Reformatie*, III, bl. 24, die hem noemt „een Heer van seer uitnemende geleerdheid, wiens treffelyke Latijnsche Treurspelen van Thomas en Moses den Tafelbreker noch heden ten dage in de boekekassen en onder de kleinodiën der geleerden gevonden worden.“

Inde blaeden van een' roosjen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Waer is paer van vernuft en van krachten zoo kloek.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Het verbond met Venetië is gesloten in het begin van Januari 1620; den 30 Dec. 1619 werden onze gezanten gemachtigd het, behoudens ratificatie, voorloopig te teekenen; zie Arend, *Algem. Gesch. des Vaderlands* III, bl. 307. In het hs. staan de volgende regels er onder:

Dove è par che d' ingegno et forze vada
Al pari co Leon' del libro et spada.

Misschien zijn de regels bij Hooft hiervan eene vertaling, ofschoon het Italiaansch ook van hem zelf kan zijn. In het hs. schreef Hooft bij zijne vertaling: *de maet is* ~ ~ — ~ ~ — ~ ~ —, dat ook in de uitgave wordt opgegeven, alwaar onder het opschrift staat *Anapaesten*. o o —. De tweede maal luidt het opschrift: *Op 't bontgenootschap tussen Venetien en Hollandt.*

Schoon Prinsseuoogh gewoon te flonkren.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Het is gedicht in het laatst van Augustus 1630; zie *Brieven* II, bl. 68. Door een Portugees werd het in het Spaansch overgezet:

C A N C I O N

DE LA

PRINCESA DE ORANGE,

SOBRE LA PARTIDA DEL PRINCIPE A BELDUQUE.

Principe noble y apazible
Tan blando y dulce en el mirar,
No me direys como es possible
Ser amoroso y pelear.

Que ley que fuerça os obliga
A tal rigor,
De querer mas guerra enemiga
Quel proprio amor?

Si pretendeys, como ymagino,
Por gloria y bien mio suspirar,
Marchad que yo me determino,
Hazervos della coronar.
Una corona mas preciada
Que de laurel,
Darà de flores adornada,
Mi pecho fiel.

Si de la corona d'España
Aquesta perla deseays,
Mirad que el alma vos engaña,
Si a tantas muertes la pagays.
Dexalda estar por que mis ojos
Os pagaran,
Que de sus lagrimas y enojos,
Perlas haran.

Una alma en amor abrasada,
Como es possible sossegar,
Si està la flecha tan clavada,
Que es impossible de arrancar.
Està passado de tal suerte
Mi coraçon,
Que solo curara la muerte
Esta passion.

Bien servirian mis sospiros,
Para testigos deste mal,
Mas no los oys con los tiros,
Que suena mas hierro y metal.
Teneys en guerra los cuydados
Y no mirays,
Que por mirar por los soldados,
Me dexays.

Si por el bien de ser famoso,
Con Jupiter os igualays,
Por que no soys tan amoroso,
Pues de imitarlo vos prezays?
No es mejor en mis amores
Ymaginar,
Que de la guerra los dolores
Oyr llorar?

Quien puede oyr todos los dias,
Tanto morir sin desmayar,
Nel campo y en las galerias,
Todo es morir y pelear,
Es fuerça el alma se consuma,
Solo de oyr,
Que tirar a la blanca pluma,
Hasta morir.

Por que buscays quien no vos cansa,
Ni vos aflige el coraçon,
Ser causa de tanta matança,
Por toda Espana no es razon,
Ni por Madrid ni por Castilla,
Hazer deveis,
Lo que por sola una Villa
Que pretendeys.

Mas ya que por amor ni vida,
Ni por hazienda lo dexays,
Ni vos impide esta partida,
Un hijo solo que adorays,
Llevadme os ruego siempre atada,
Si me amays,
Al lado de la fuerte espada
Que llevays.

Atrevida y confiada
Aparece este cancion,
Por que lleva por blason,
Que ha de ser por vos cantada,
Si este bien la concedeys,
O señora de cantarla,
Todos podran alabarla,
Por que vos la enobleceys.

Gedichten van den Heere Pieter C. Hooft, t' Amst. 1636, bl. 295.

Rampsaelge bruylofsdagh, quaê nachtfeest voor de mannen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Uit Hooft's brief van 27 Aug. 1630 schijnt te blijken, dat zijne vertaling toen nog niet gemaakt was. Voor de aant. op vs. 31 zie men *Het tweede deel der Gedichten van Jacob Westerbaen. In 's Graven-Hage, 1672*, bl. 30, waar ook *Valeran* genoemd wordt en aan den voet der bladzijde deze noot is te vinden: „Een vermaert hooft van de bende der Franse Comedianten.“ Voor de aant. op vs. 45 vergelijkte men het *Ndl. Wdb.* II, 1724.

Nae Vorsten maetslagh zich de werelt roert oft stilt.

Gedrukt in alle uitgaven der Brieven. Het oorspr. heb ik niet bij Lucanus kunnen vinden.

Staet af, gezonden, en van dezen ingang ijst.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, doch in eene andere volgorde en met het opschrift: *Op 't Pesthuys t' Amsterdam gesticht in den jaere MDCXXX.* De twee laatste ook bij Commelin, *Beschryving van Amsterdam*, bl. 553.

't Zy u, verwoede nijdt, oft dulle boosheid jaeght.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Barlaeus (*Poemata* II, bl. 317) schreef een Latijnsch gedicht, Van der Burgh een Italiaansch over ditzelfde onderwerp, en zond tevens, daar hij in Leeuwarden vertoefde, nog een Fransch en een Italiaansch gedicht van een paar Friesche poeëten, P. Knijff en W. S(nabelius), aan Huygens. Zie Van Vloten, *Brieven* II, bl. 464—466 en Worp II, bl. 220.

Terwijl Petrarchaes geest omreist des aerdtrijks kinnen.
Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten.

Voorzigtiglijk bewimpelt God.

Gedrukt in de uitgaven der Gedichten van 1704 en 1823; ook in die der Brieven van 1738. De verzen van Horatius luiden:

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus,
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat.

Een heLt ten eInDe braght, VoorzIChtIgh op een' naCht.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met den titel: *Tiïdt-dicht, op de Zeghe te waeter behaelt, by den Prinsse van Oranjen* FREDRIK HENRIK, *tussen den twaelfden en dertienden van Herfstmaendt, des jaers 1631.* Ook Vondel schreef een *Triomftorts over de Neërlaegh der Koninglycke Vloote op het Slaeck.*

Frankje, nu neem jck het aen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Francisca Duarte, waarschijnlijk gehuwd met Francisco, was de dochter van Caspar Duarte (1582—1653) gezegd Du Weerdts van De Weert, een rijken Portugeeschen Israëliet, wonende te Antwerpen, die behalve haar nog twee zoons en drie dochters had. In dit gezin werden niet alleen de zang- en toonkunst, maar ook andere kunsten beoefend. Aan den oudsten zoon Jacob (spaansch Diego) is eene door Aegidius Hendrickx uitgegeven gravure naar de schilderij van Rubens *Paris Oordeel* opgedragen, waarbij deze hem noemt: „singularem pictoriae artis cultorem, hujus archetypi tabulam inter plurima possidentem“. Anna Roemers schreef een lofdicht op „den E Heere Duarte, hebbende de Eer gehat hem met zijn Dochters te horen singen en spelen“, waarin o. a. deze regels voorkomen, die herinneren aan het gedichtje van Hooft:

Wanneer als Duwerte ghij
Met u Dochters lust te singen
Doet ghij vrij al grooter dingen:
Want ghij Menschen van de Aerdt
Stygen doet ten Hemelwaert
En hun leert de Sonden mijen
Om haer Eeuwich te verblyen.

Zie Nic. Beets, *Anna Roemers* II, bl. 245 vlgg; Worp v. bl. 108, waar een grafschrift op Caspar Duarte gevonden wordt, waarin deze *Brabantus Orpheus* door Huygens genoemd wordt, en vgl. Jonckbloet et Land, *Correspondance et oeuvre musicales de Constantin Huygens*, CLXXIV—CXCVII.

Almaghtigh' uitspraek, die, ons, met.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Hooft zond dat gedichtje aan Van den Honert 19 Dec. 1631; zie *Brieven* II, bl. 218.

Sint uw geluk zijn' opgang nam.

Gedrukt in de uitgave der Gedichten van 1671 en latere. Het Athenaeum illustre, de doorluchtige school, was gesticht door

Harmen van de Poll Gysbertz., raad en schepen van Amsterdam. Het oude kloosterkerkje van St.-Agnes was hiervoor ingericht. Den 8 Januari 1632 werd het ingewijd en Vondel schreef bij deze gelegenheid een gedicht *Inwyng der doorluchtige Schole P Amsterdam*, dat hij opdroeg aan zijn' beschermer, den stichter en curator der school. Vgl. Penon, *Vondel's Hekel-dichten*, bl. 40—46.

Tgroot stort van zelven in.

Gedrukt in de uitgaven van 1704 en 1823 en in de uitgave der Brieven.

Wat suft ghij, lezer, opgetoghen van de tooghen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met den titel: *Op de drinkglaezen beschreven by Joffrouw TESSELSCHA ROEMER VISSCHERS.*

Aem de zoete Tesselschaë.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten. Over het huwelijk van Tesselschade zie *Oud-Holland*, 1885, bl. 162. Volgens de Vondel-editie (Thijm) II, bl. 45 trouwde zij 20 November.

'K weet van dichten, nocht van deunen.

Gedrukt in de uitgave der Gedichten van 1704 en 1823; ook in die der Brieven.

O lofrijk keeltjen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met het opschrift: *Op een Kersnachjen, gezongen door Joffrouw TESSELSCHA.* Het door Tesselschade gezongen lied is niet de Kerstzang, die als Rey van Klarissen voorkomt tusschen het 3de en 4de bedrijf van den *Gijsbreght van Aemstel*. Zie het betoog van Prof. J. G. R. Acquoy in het *Tijdschrift v. Noord-Nederlands Muziek-geschiedenis*, IV. bl. 179.

De Zon, in 't Noorden, opgegaen met ysre straelen.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten in omgekeerde volgorde.

Margarite Proosten sleet.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten, met het opschrift: *Grafschrift van Margarite Proosten, Appelmanns.* Dit grafschrift valt tusschen 31 Juli 1631, toen Margareta Pieters Proosten, de weduwe van W. Appelman, nog leefde, en Mei 1634, toen Hooft zijne Gedichten voor de uitgave verzamelde. Zij behoorde tot diegenen bij wie Hooft inlichtingen inwon voor zijne Historien (zie *Brieven* II, bl. 41), toen zij woonde „op den Nieuwen Dijk, by 't Graevestraetjen in den Engel.“

Aller deughd en vreughden bron.

Gedrukt in alle uitgaven der Gedichten met den titel: *Vyt 's Hartoghenbos, aen mijn' huysvrouw HELIONORA HELLEMANS.*

Wegh met dat nutteloos geweest.

Gedrukt in de uitgave van 1671 en latere; ook bij Van Vloten, *Brieven* III, bl. 387. Het is geschreven op den omslag van een brief met het adres: *Myn heere, Myn heere Pieter Cornelissen Hoofst, ten huuse van den deurwerder ... liam van den Hove in de barchstrate teghen over de Croon te Brusselen.* De ode van Sarbievius, waarvan dit gedicht de vertaling is, luidt als volgt:

AD AURELIUM LYCUM.

Ne plus aequo de adversa fortuna queratur.

Indignas, Lyce, naenias,
Et moestum gemitu pectus et hispidis
Frontem nubibus expedi,
Cum Sol non solito lumine riserit,
Et fortuna volubilis
Fati difficilem jecerit aleam.
Quod vexant hodie Noti,
Cras lambent hilares aequor Etesiae.
Moestum Sol hodie caput,
Cras laetum roseo promet ab aequore.
Alterno redeunt choro
Risus et Gemitus, et madidis prope
Sicci cum Lacrymis Joci.
Nascuntur mediis Gaudia Luctibus.
Sic fatis placitum: suis
Tempestiva fluunt fata periculis.
Fessos duxit heri boves,
Dat magnis hodie jura Quiritibus;
Et quae bobus ademerat,
Imponit Gabiis et Curibus juga.
Idem Phosphorus aspicit
Magnum, quem tenuem viderat Hesperus.
Quod si seria ludicris
Fortunae placeat texere, rusticus
Hesternam repetet casam,
Ridentis populi non humilis jocus;
Et quis rexerat omnia,
Findet laurigeris ligna securibus:
Quod si defuerit salix,
Fasces pauperibus subjiciet focis.

Matthiae Casimiri Sarbievii Carmina. Argentorati ex typographia societatis bipontinae, Anno IX (1803), lib. 1. od. 2.

Leonor, als ik zagh daelen.

Gedrukt in de uitgave van 1671, bl. 302, en alle latere. Volgens Leendertz is het gedrukt in den zomer van 1634 of 1635, waarschijnlijk van laatstgenoemd jaar.

Kloeke vondt der reisbre spraeken.

Gedrukt voor de uitgave van de *Nederduytsche Secretaris oft Zendschryver*, Amsterdam, 1635; in de gedichten van 1644 en de latere uitgaven. Ook Vondel schreef een gedichtje *Op den Zendschryver van Daniël Mostart, Secretaris van Amsterdam* (Van Lennep III, bl. 197). Van der Burgh maakte eveneens een lofdicht op dit werk. Voor meer bijzonderheden aangaande Mr. Daniël Mostart zie Jonckbloet's *Gesch. der Nederl. Letterk.* III, bl. 326.

'*T musje, lusje van mijn mejsje.*

Gedrukt in het *Amsteldams Minne-beeckje*, dl. 1, 2^{de} druk (anno 1637), bl. 135; in de uitgave der Gedichten van 1644 en latere. Ook Vondel, Barlaeus en Plemp bezongen deze musch. Susanne Bartelotti was de dochter van Helionara Hellemans en Jan Baptist Bartelotti. Zij was het aan wie Hooft om voorspraak verzocht bij hare moeder, toen hij naar de hand van deze dong; zie *Brieven* 1. bl. 319. Omstreeks 1642 is zij gehuwd met Jan van de Perre en later met Mr. Joh. van der Nypoort, secretaris van Utrecht.

Musje, lusje, gauwe diertjen.

Gedrukt in het *Amsteldams Minne-beeckje*, dl. 1. 2^{de} druk (anno 1637), bl. 136, in de uitgave der Gedichten van 1644 en latere.

Joffrouw Lijsbeth lapt haer' kaeken.

Gedrukt in de uitgaven der Gedichten van 1704 en 1823.

Ghy die met doen verheughd', en 't ijder heughen deedt.

Gedrukt in de uitgaven der Gedichten van 1704 en 1823.

Prins Vreedrijk vocht, tot dat men wert om vree' gebeden.

Gedrukt in de uitgaven van 1671 en volgende.

Met zulk' eerbieding, als der Hejdensch Hejligheden.

Gedrukt in de uitgaven der Gedichten van 1671 en volgende. Barlaeus beschreef dezen intocht in zijn *Medicea hospes sive descriptio publicae gratulationis, qua Serenissimam, Augustissimamque Reginam, Mariam de Medicis, excepit Senatus populisque Amstelodamensis, Auctore Caspare Barlaeo. Amstelodami, Typis Johannis et Cornelii Blaeu, 1638*. Het jaartal is verkeerd; het moet zijn (Februari) 1639. Een Fransche en een Nederlandsche vertaling verscheen er van; voor deze laatste vertaalde Vondel Van Baerle's verzen. Zie *Oud-Holland*, 1888, bl. 96. In het hs. staat onder het gedicht *Omnibus jdem*, dat later is doorgehaald.

Daghwerk, dat den plicht vervaet.

Gedrukt in de uitgaven van Huygens' *Korenbloemen*, anno 1658 en 1672; en in de uitgaaf der Gedichten van 1671 en volgende. Huygens dacht er in 1639 aan om zijn *Daghwerk* uit te geven. Hij zond het aan Hooft, met verzoek het ook aan Barlaeus, Mostaert, Baeck en Vondel te laten zien „willen zy yeder verstaen, om yets in dicht van haer gevoelen daerby te stellen, wij sullen te vaster weten, waer haren tijd gegaen is.“ In 1640 was het in handen van Dirk Graswinckel, doch eerst in 1658 werd het uitgegeven in de *Korenbloemen*. Zie Worp III, bl. 48 en VI, bl. 329.

Wie vlijtigh 't oogh op 't boek der wereldt velt.

Gedrukt voor de uitgave van Huygens' *Gebruyck of ongebruyck van 't orgel*, en in *Responsa Prudentum ad Autorem dissertationis de Organo*, Lugd. Batavor. ex Officinâ Elseviriorum, clō Ic cxli, bl. 21 met de onderteekening *omnibus idem*; in *Versheyde Nederduytsche Gedichten*, dl. 1, bl. 359; in *Klioos Kraam*, 1. bl. 46 en in de uitgave der Gedichten van 1657 en volgende. Zie Theod. Jorissen, Constantijn Huygens, *Studiën* 1. bl. 401 vlgg. en Jonckbloet's *Gesch. der Ned. Letterk.* IV, bl. 104. Het gedicht is geteekend P. C. Hooft.

Den Dujm, de rechte wederhandt.

Gedrukt in de uitgave der Gedichten van 1704 en 1823. Het gedichtje van Huygens *In pollicem statuæ ducis albani, ad Hoofdium* vindt men bij Worp III, bl. 158 en dat van Vondel bij Unger, 1641—1642, bl. 6. Hoofd bezat nog een ander curiosum, nl. den ring, dien de Spaansche ingenieur Pacieco bij zijne gevangenneming te Vlissingen aan De Rijk had overgegeven, en die door diens zoon aan hem gegeven was; *Ned. Hist.* VI. 236; Joh. C. Breen, bl. 101 en Penon, *Vondel's Hekeldichten*, bl. 73—75.

Als 't Barel's spraek vernam, zej Roma, Dat 's de tong.

Het eerste en tweede gedrukt in de uitgave der Gedichten van 1644 en alle latere. Het portret geschilderd door Joachim Sandrart is niet bekend. Wel weten wij dat Barlaeus in het najaar van 1639 tweemaal zijn portret liet maken; en dat hij over het ééne bijzonder tevreden was. Dat hiermede het portret van Sandrart bedoeld is, waarop ook Vondel een lofdicht maakte, is niet zeer waarschijnlijk, daar Barlaeus den 23sten October aan zijn zoon schrijft, dat Geerard Lievens, de broeder van den beroemden schilder Jan Lievensz, zijn portret heeft gemaakt, terwijl hij 2 Dec. aan Wicquefort mededeelt, dat hij zit voor zijn portret bij Baudringenus (d. i. Baudrighem?). Zie *Oud-Holland* 1888, bl. 99. Ook bij E. W. Moes *Iconographia Batava*, no. 305 wordt het bedoelde portret niet vermeld en in de uitgaven van Barlaeus heb ik er tevergeefs naar gezocht. Onder de gravure's van Van Baerle is evenmin het bedoelde portret te vinden; wèl eene van Th. v. Matham naar eene teekening van Sandrart, doch met een Lat. onderschrift van Art. Jostonus; vgl. *Oud-Holland* VII, bl. 111. Een uitvoerig opstel over Caspar Barlaeus schreef Dr. J. A. Worp in het tijdschrift *Oud-Holland* III, bl. 241—266; dl. IV, 22—41; 172—190; 241—262; dl. V, bl. 93—127; dl. VI, 87—103; vgl. ook Jonckbloet's *Gesch. der Nederl. Letterk.* III, bl. 328—335 en Ten Brink, *Geschiedenis der Nederl. Letterkunde*, bl. 362 vlgg.

Over Joachim Sandrart (1606—1688) kan men een opstel vinden in *Oud-Holland*, 1888, bl. 236—240. Voor de gravure van R. Persyn, naar het door Sandrart vervaardigde portret van P. C. Hooft, schreven Vondel en Tesselschade bijschriften; het eerste vindt men voor de uitgave van Hooft's Gedichten van 1644; beide voor die van 1657.

Een inborst, blanker noch van deught.

Gedrukt in de uitgaven der Gedichten van 1671 en latere. Bij dit portret, geschilderd door Joachim Sandrart, en gegraveerd door Theod. Matham, maakte ook Vondel twee bijschriften, het eerst gedrukt in de tweede uitgaaf van de *Gebroeders*. Zie over Ger. Vossius Jonckbloet's *Gesch. der Nederl. Letterk.* III, bl. 328 en 329. Het portret bevindt zich thans in de Universiteit te Amsterdam.

O Oghel, ooghelijn der jeughd.

Gedrukt in de uitgave der Gedichten van 1671 en latere. Het is onderteekend P. C. Hooft. Zie over Utricia Ogel: Jonckbloet et Land, *Correspondance et oeuvre musicales de Const. Huygens* bl. CCXLI vlgg.; Worp III, bl. 211 en het *Tijdschrift der Vereeniging voor Noord-Nederlands Muziek-geschiedenis* V, bl. 129—153.

Corporeo emissus cum carcere tangeret Heros.

Onder dit gedicht staat eene andere lezing van vs. 3 en 4:

Audiit immeritam lacerantia murmura famam
Jussit et hos auras ingeminare sonos

waarbij Hooft aantee kent „A Barlaeo est,“ die ook in 1643 een lijkdicht op Richelieu had uitgegeven; *Oud-Holland*, 1888, bl. 249.

Zoo, boozen, ghij door 't wee.

Gedrukt in de uitgaaf van 1671 en de latere, waar het luidt:

GODTS GOEDTHEIT

Zoo uwer kindren beê
U boozen maakt gedweê,
En kan tot weldoen zwenken:
Zal niet met heil veel meer,
Uw vaader 's Heemels Heer
Zijn' bidders dan beschenken?

Ook bij Van Vloten *Brieven* iv, bl. 424. Men vindt dit gedichtje op een bord in de kerk te Muiden met het wapen van Heleonora Hellemans er onder met de zinspreuk: *non laborant neque nent*, dat bij vergissing hieronder geplaatst is, in de plaats van Hooft's wapen, dat onder het volgende gedichtje is te vinden met de zinspreuk *omnibus idem*.

Aankleeft God, in bandt.

Ook gedrukt bij Van Vloten, *Brieven* iv, bl. 424 en te vinden in de kerk te Muiden; zie de voorgaande aantekening.

Voor wien dat Phoebus buycht en al de Musen neygen.

Van deze vrouwe Geertruidt van Loon, gehuwd met Mr. Dirck Graswinckel (1611—1666), schrijver van verscheidene juridische en letterkundige werken, is niets nader bekend. Alleen vond ik, dat zij getuige geweest is bij den doop van het zontje van Cornelis LeBlon en Elisabeth van den Kerckhove.

Graf-schrift.

Men vindt deze grafschriften ook in de uitgave der Gedichten van 1657 en in de latere.

Eindelijk moet ik nog melding maken van een paar versregels, die aan P. C. Hooft worden toegeschreven en die men aantreft in *Hemchilias of Halfduizend vaarsen*, 's Graavenhage, 1725, bl. 125:

VOOR DE BEIAARD TE AMSTELDAM.

Drie dagen, langer niet, herberg' ik die 't behoeft,
En worp den vierden uit de schooisters en 't geboeft'.

P. C. H.

Met welk recht deze regels aan Hooft worden toegeschreven, is onbekend. Men vindt ze ook eenigszins anders bij Comelin, *Beschryving van Amsterdam*, bl. 551:

Drie nachten, Langer niet, herberg ik die 't behoeft,
De vierde jaag' ik uyt, de Schoysters en 't Geboeft.

Wagenaar VIII, bl. 215 citeert den laatsten regel weer anders :

En houd de vierde uyt de scoisters en 't geboeft.

Een drinkliedje, eveneens op naam van P. C. Hooft, komt voor in *Den Lacchenden Apoll*. Te Amsterdam, bij Baltes Boekholt, 1667, dl. I bl. 162 (ook overgenomen door Scheltema, no. XCIII):

DRINK-LIET. Toon: *Wel Jan wat Duyvel doeje hier.* ¹⁾

Al lang genoeg van dit van dat
Gepropt, gestopt, geduwt, gestuwt door 't gorgelgat ;
Nu eens een poos aen 't slikken ;
Hey, sa, sa ! sie soo zijgt de fluyt,
Daer mée ga ik ze slikken, likken,
Daer de dauw, die deê dat de dorst daer doofden uyt :

Maer zus, daer sisten 't noch, za poy !
De maagh die moeyde, maende my daer mede moy,
Om meê soo wat te natten,
Biberon, bierebion sta by !
Maer kan ik maer de vaankan vatten,
Maatje, vraatje, 't baatje, 'k laatje vaatje vry.

P. C. HOOFT.

Naar het mij toeschijnt is dit liedje niet van Hooft. De onderteekening is geen voldoende bewijs, daar drukkers wel eens meer een verkeerden naam onder een gedichtje plaatsten : zie Jonckbloet, *Gesch. der Nederl. Letterk.* III, bl. 66; Nic. Beets, *Anna Roemers*, XVIII en Van Vloten, *Brieven*, IV, bl. 255.

Door den heer A. J. Smith uit Noordbroek zijn eenige sonnetten in de Rotterdammer Courant van 14 Aug. 1885 en een in de Provinciale Groninger Courant geplaatst en toegeschreven aan Hooft. Taal en stijl verschillen echter zoóveel, dat ze m. i. onmogelijk van hem kunnen zijn. ²⁾

Dat het *Antwoord aan de Academie* niet van Hooft maar van Tesselschade is, heeft Van Lennep bewezen in zijne Vondeluitgave III, bl. 54—56, terwijl eindelijk het in den Gids van 1862 door C. Busken Huet medegedeelde gedichtje, voorkomende in den eersten druk van den *Nieuwen Lusthof*, anno 1602, zonder eenig bewijs aan Hooft is toegeschreven, zooals op overtuigende wijze door Leendertz is aangetoond. ³⁾

¹⁾ De melodie in de *Singende Zwaan*, anno 1654, bl. 386 en bij Scheltema no. XCIII.

²⁾ Men vindt deze sonnetten ook in de *Portefeuille*, 1885, bl. 320 en in den *Leeswijzer*, 1885, bl. 116.

³⁾ Zie Navorscher 1867, bl. 247.

Ten slotte volge de opdracht van P. C. Hooff's Gedichten aan Constantijn Huygens, door J. van der Burgh. ¹⁾

AEN MIJN HEER

C O N S T A N T Y N H V I G E N S ,

RIDDER, HEERE VAN ZUILECHEM,

RAEDT EN SECRETARIS VAN DEN PRINCE VAN ORANJE, ETC.

Het onzeeker oordeel in 't meerendeel der wetenschappen speelt immer zoo zeer in de genen die de weereldt ter noodd zou' kunnen missen, als die den menschen voor zout strekken. Dat onder de eerste de Poëzie de minste niet en is, getuigt ons de zorgvuldige behoudenis van zoo veel krachtige invallen der verloopen' eeuwen, die ons in spijt van brand en oorlogh, zoo gezont zijn ter handt gekomen, gelijk of'er de Natuur zelve het oogh op gehad hadde. Aen dit schip zoekt yder een te reeden, om dat'er eere aen vast schijnt: Maer hoe schaers dat de bequaemheid daër toe is uitgedeelt, zulks zal het pappier, dat het ambeeld der zotten is, metter tijdt wel te kennen geven. Van die gene die 't verrotten ontgaen zullen, zijn d'er, mijns oordeels, by nae zoo weinigh als Cometen verschenen. D'onvruchtbaerste tijden van zoodanige lichten, dunkt my evenwel dat wy nergens nae beleeft hebben. Italien, daer de Musen, als in behouden haven, doen zy 't uit Griekeland verloopen moesten, overscheepten, is voor en by ons leven ruim de rijkste geweest van schrandere verstanden; hoewel het zich des niet hadde te wandanken, zoo d'er maer alle duizendt jaeren zoo edel een geest als DANTE, PETRARCHA, TASSO, GVARINI, of MARINO, te voorschijn quam. In Vrankrijk, andersins niet onverzien van gemeene vernuften, lichten MAROT, RONSARD, BARTAS, THEOPHILE, MALHERBE, S. AMANT, en meer anderen. Engeland pronkt metten diepzinnigen DONNE, en den geestigen, doch ongelukkigen, OVERBURY. En dat Holland in onze dagen van dien slach geenszins is misdeelt geweest, daer van kan V Ed. beter als yemand anders oordeelen, gelijk zijne hoogdraevende rijmschriften ons genoegzaam getuygen. De treflijke dichten van H. L. SPIEGEL, HEINS, KATZ, KOSTER, en VONDEL zullen den naekomelingen der Hollanderen getuygen dat ik niet en doole. Doch wat plaets men alhier den Heere Drossard van Muyden schuldigh zy, wil ik (vermits mijn oordeel ontwijffelijk niet zoo goet, als dat van MICHEL ANGELO, gekeurt zal werden) op het vonnis van V Ed. en der genen daer reden en rijm vat op heeft, laten aenkommen. Dit weet ik; dat, die dit werk met Lynceus oogen inzien, daer in vry wat meer pits als in anderen zullen vinden: Want het zal een schrandere ziel pijnelijk vallen deze rijmen zonder ontzettinge te lezen: zoo kunstigh heeft de dichter ten hole der zaeken de rechte toonen, daer onze gemoeden van geraekt werden, weten uit te boezemen, en met zulke onbereikelijke fraeyigheid op te pronken, datze alle de bewegingen van onze innerlijkste gedachten bemaghtigen. Die tedere hartjens daer het minnen zoo op vat, zullen hier recht hunne gadinge vinden. Die met rijper oogen, op een toonneel, de drift van der menschen hertstoghten, als in een schilderie, wil aenschouwen, die slaetze vry op deze

¹⁾ Over dezen zie Ten Brink, *Geschiedenis der Nederl. Letterk.* bl. 363.

bladen. Die zijn ziel met Bibelstoffe wil onderhouden, dien zal ontwijffelijk de uitbreidinge der Psalmen een zonderling ver-
noegen geven. 't Is boven 't gemeen over al t' huis te wezen,
en zijnen lezer nergens t' ontvallen: By my leit het zoo; dat
het de Heere Hooft hier toe gebraght heeft: Doch ik stel de
merkt niet; maer terwijl ik weet dat ik d'eere hebbe hier inne
niet verre van V Ed. gevoelen te verschelen, dat steltze my.
Het meerendeel van deze werken waeren by zijn E. de ver-
getelheid al opgeoffert, 't en waere ikze met smeeken hadde
uit den brand gehouden, en met zijne bewilliginge gemeen ge-
maekt. Het zijn zijne echte kinderen en die hy daer voor
houdt; maer terwijl hy bezigh is met de verwarde kennisse
van de zware beginselen van onze vryheid t' ontzwachtelen,
om de waerdie ende behoudenisse van de zelve de toekomende
eeuwen klaer en smaekelijk te maeken, heeft hy my 't opzicht
daer over betrouwt. De Latijnsche overzettinge van zijn Zinne-
beelden is van D. PLEMP, de Fransche van NEREE. Dat ik
d'opdraght van dit werk zoo onbeschroomt heb aengenomen,
was door de waerde daer ik 't altoos in had: Waer in ik, als
gezeit, stemme met uwe Ed. wie ik 't opdraeghe, als zijnde

U Ed: ootmoedige en dienstschuldige

J. VANDER BVRGH.

WIJZEN EN MELODIEËN. ¹⁾

Aenhoort doch mijn geclach, ghy Ruiters, bl. 79 en 100.
Deze regel is ontleend aan het Antwerp. Liedboek van 1544
(*Horae Belgicae* xi), bl. 3, waarvan de eerste strophe luidt:

Aenmerct doch myn geclach.
Ghi ruyters fraey van sinnen
Ick truerer nacht ende dach
Ende roepe o wy o wach
Dwelc ic wel claghen mach.
Want om een die ic eens sach
therte is doorstraelt van minnen.

Dit liedje wordt ook aangetroffen in *Een Aemstelredams Amoreus Lietboek*, gheprent t' Amsterdam, 1589, bl. 3a. ²⁾
De melodie is te vinden bij Fl. v. Duyse, *Oude Nederl. Liederen*,
Gent, 1889, bl. 134 vlgg.; zie verder D. F. Scheurleer, *Een devoot
ende Profitelyck Boexken* LXXXII en LXXXIV; Fl. v. Duyse, *Het
eenstemmig Fransch en Nederlandsch Wereldlijk Lied*, Gent,
1896, bl. 198, 249 en 255. Als stem vindt men den eersten regel
in den *Amsterd. Pegasus* (1627), bl. 45; Bredero III, bl. 349,
351, 468 en 547.

Anhoort geclach, bl. 109 en 350.

Deze regel is ontleend aan een liedje, te vinden in het *Aemstelredams Amoreus Lietb.* bl. 8 en in het *Nieu Groot Amsteld. Liedtboek*, anno 1605, bl. 106. ³⁾ De eerste strophe luidt

¹⁾ Uitdrukkelijk zij hier gezegd, dat ik met de opgave der melodieën niet anders bedoel, dan dat dezelfde woorden als „wijze“ ook boven een lied in de vermelde bundels staan, zonder dat daarmede tevens uitgemaakt is of de melodieën geheel overeenkomen. Mijne kennis van de muziek reikt niet zoo ver, om dit te kunnen beoordeelen.

²⁾ Zie de beschrijving van dit liedboek in het *Tijdschrift der Maatschappij v. Nederl. Taal- en Letterkunde* x, bl. 175-202.

³⁾ Het eenig bekende expl. behoort aan den Heer D. F. Scheurleer; zie diens *Catalogus* bl. 306.

Aenhoort t' geclach, o bloeyende ieucht,
Die u vermaectt in ydele vreucht,
En spieghelt v vry,
Neempt exempel aen my,
Dewijl ghy meucht! ¹⁾

Als stem wordt het aangetroffen in het *Tweede Amoureuus Liedt-Boeck* (anno 1605), bl. 153 en in *Tvermaeck der Jeucht* (anno 1616), bl. 112. Voor de melodie vergelijkte men J. P. N. Land, *Het Luitboek van Thysius*, bl. 32.

Alle caccie, alle caccie pastori, bl. 367.

Deze wijze staat boven het bekende „Roosemont hoordij speelen noch singen“, dat zelf als stem is opgegeven in Stalpaert's *Extractum Catholicum*, bl. 605, waar dus de melodie te vinden is. Ook Ban zette dit liedje op muziek in zijn *Zangh-Bloemzel*. Zie wat staat opgemerkt bij de melodie „Leonore“. Als stem staat „alle caccie“ etc. in *Het Geestelick Vreugde Beeckje*, Amsterdam 1645, bl. 164.

Amarilletje mijn vriendin, bl. 179.

Het liedje, waartoe deze regel behoort, heb ik niet kunnen opsporen. De vermoedelijke melodie geeft Fl. v. Duyse in het *Eenstemmig Fransch en Nederl. Wereldl. Lied*, bl. 287. Als stem vindt men „Amarilletje myn vrienden“ in het *Amsteld. Minnebeekje* 1, bl. 99; zie verder Van Duyse t. a. pl. bl. 286.

Amarilli mia bella, bl. 173 en 194.

Deze melodie treft men herhaalde malen in onze liederbundels aan. Zij verscheen het eerst in Caccinis' *Nuove musiche* (Florence 1601) en is opnieuw uitgegeven, met pianobegeleiding naar den *continuo* door F. A. Gevaert, in het 2^{de} deel no. 39 van zijne *Les gloires de l'Italie, chefs-d'oeuvre de la musique italienne au XVII^e et au XVIII^e siècle*. Gand—Liège, 1868. Ook vindt men de melodie en het liedje met de Ned. vertaling er onder in *d' Amsteldamsche Minne-zuchjens*. Te Amsterdam, 1643, dl. 1. bl. 128:

Amarilli mia bella
Amarilli myn schoone
non credi del mio cor
gelooft ghy dat de liefd'
dolce desio
die 'k u betoone
d'esver tu l'amor mio
niet in mijn hert sou woone
Credilo pur
geloov het vry
e s'el timor t'assale
en vreeft ghy onderwijlen
prendi questo mio strale
neem een van dees' mijn pijlen
apprim' il petto e vedrai scritt' al core
open dees' borste, ghy vint in 't hert gheschreven
Amarilli, Amarilli, Amarilli, mio amore
Amarilli, Amarilli, Amarilli, mijn leven.

¹⁾ Zie het geheele liedje in het *Tijdschrift* x, bl. 187.

De melodie wordt ook gegeven in den *Amsterd. Pegasus*, bl. 6, bij Camphuysen, *Sticht. Rijmen* (anno 1653), bl. 440 en in *Bellerophon of Lust tot Wysheit* (anno 1681) dl. 1, bl. 245; als stem vindt men den eersten regel van het Ital. lied in den *Kuysheys-Kamp*, anno 1626; in het *Amsteld. Minne-beeckje*, anno 1637, dl. 1, bl. 51, 75 en bij D. Jonctys, *Roseliins oochies ontleedt*, anno 1713, bl. 103. Zie vooral Fl. v. Duyse, *Het eenstemmig Fransch en Nederl. Wereldl. Lied*, bl. 269 vlgg. en J. H. Scheltema, *Nederlandsche Liederen uit vroegeren tijd*, no. LV.

Amynte l'Amoureux dont la gloire, bl. 337.

De melodie is te vinden bij Gabriel Bataille, *Airs de differents auteurs mis en tablature de luxe*, Paris 1612, iv. bl. 25. ¹⁾ Als stem staan deze woorden in *T vermaeck der Jeucht*, Leuwarden 1616, bl. 51.

Aux plaisirs aux delices bergeres, bl. 171 en 175.

De melodie staat opgeteekend in *Airs de differents auteurs* par Gabriël Bataille, dl. v, p. 5; in Ballard *Airs de cour*, livre prem., anno 1615 ²⁾ en in *La pieuse Alouette avec son tirelire*, Valenciennes 1619—21, dl. II, bl. 48. Het is volgens eene mededeeling van den heer J. B. Weckerlin, directeur van het Conservatoire de Musique te Parijs, een liedje van Guédron, dat op nieuw uitgegeven is, doch met een moderner melodie bij Durand, 4 Place de la Madeleine.

Bedrijft geneucht, Ghij jonge jeucht, bl. 14, 86, 98 en 159.

Deze stem wisselt af met „*Wt liefden siet, tijd jck verdriet*“, waarvan de melodie bekend is; zie voor deze dus aldaar.

Bella Nympha fugitiva, bl. 34.

De melodie van dit lied vindt men bij Harduyn, *Goddelicke lofsanghen*, Gent 1620, bl. 80 en bij Valerius, *Nederlandsche Gedenck-clanck*, bl. 234. In den *Bloemhof van de Nederlandsche Jeught*, anno 1610, bl. 35 wordt een liedje aangetroffen, dat eveneens tot „voys“ heeft: *Bella Nimphe fuggittiva* en aldus begint:

Schoonste Nimphe van dit wout // die my houdt //
Door u fier ghelaet ghevanghen :
Drijft u Schaepkens hier ter zy // nevens my //
Daer dees coele Berghen hanghen / daer dees coele etc.

Zie verder Fl. v. Duyse: *Het eenstemmig Fransch en Nederl. Wereldl. Lied*, bl. 261 en vgl. Stalp., *Extractum Catholicum*, bl. 264 en *Golde-Jaers Feest-Dagen*, bl. 1045, waar „*Amaryl den deken zacht*“ als stem staat opgegeven en ook eene melodie te vinden is.

Belle qui m'avez blessé, bl. 174 en 367.

De melodie van dit liedje vindt men in G. Bataille, *Airs de differents auteurs*, II, p. 70 en in *La pieuse Alouette* II, bl. 365: *Belle qui m'avez blessé d'un trait si doux*. Met de muziek van Ballard staat dit liedje ook in *Airs de cour*, livre prem. Als stem vindt men dezen regel bij Bredero II, bl. 266; in het *Lust-Hoofien ofte de Vermaecklyckheit der Maechden*, anno 1619, bl. 31, terwijl in Bredero's *Apollo*, bl. 31 een liedje wordt

¹⁾ Een expl. in de Koninkl. Bibl. te Brussel.

²⁾ Een expl. in de Bibliothèque Nationale te Parijs.

aangetroffen op de stem: *Belle qui m'avez blessé*, etc. dat aldus begint:

Schoone die mijn hert en ziele heeft ghewont,
Door u ghesicht maack weer ghesont,
Eer dat mijn leven door droefheyt ende smert
Jongh afgehewouwen wert.

Boerinneken als ghy gaet water halen, bl. 32 en 339.

Het liedje, waartoe deze regel behoort is me onbekend. De melodie vindt men in *Bellerophon* II, 178; bij Stalpaert v. d. Wiele, *Gulde-Jaers Feest-Dagen* bl. 569 en *Extractum catholicum* bl. 392; in *Het Paradijs der Geestelycke en Kerkelycke Lof-sangen*, 7de druk, bl. 648 en bij Camphuysen, *Sticht-Rijmen* (anno 1653), bl. 14 met de stem: „Schoon Amarillis, segt wat u wil is.“ Als stem staat „Boerinnnetgen als ghy sult water halen“ opgeteekend in *Cupido's Lusthof* (anno 1613), bl. 56; in *T' vermaeck der Jeucht* (anno 1616) bl. 58, en in *Cupidoos Schighje* (Delf, 1656), II, bl. 149. Zie ook het *Tijdschrift voor Noord-Nederl. Muziekgesch.* v. bl. 27.

Cessez mortels de souspirez, bl. 127 en 261.

De melodie vindt men in *La pieuse Alouette*, II, bl. 19 en bij Stalpaert, *Gulde-Jaers Feest-Dagen*, bl. 210. Als stem wordt deze regel opgegeven in het *Amsteld. Minne-beeckje*, I, bl. 61, 165 en 193; *Amsterd. Minne-zuchjens*, bl. 59; *Nieuwe Hofsche Rommelzoo* (anno 1655) bl. 256; Westerbaen, *Gedichten* (anno 1672) dl. I, bl. 118 en 128; J. de Decker, *Gedichten*, Amsterd. 1656, bl. 136; *Rijmoefeningen* (1726) bl. 281; *Amsteldamsche Vrolijkheyt* (anno 1647) bl. 208, enz.

C'est trop courir les eaux, bl. 179, 180, 268, 346 enz.

De melodie bij G. Bataille, *Airs de differents auteurs* VI, p. 5; bij Starter, *Friesche Lusthof* (anno 1627) bl. 157 en bij Stalpaert, *Feest-Dagen*, bl. 502. Als stem opgegeven in de *Amsterd. Minne-zuchjens* bl. 192; *Singende Zwaan* (anno 1654), bl. 548 en Dan. Jonctys, *Roseliins oochies* (ed. 1713), bl. 98.

Cupido geeft mijn raet, bl. 30, 102 en 333.

Men vindt het liedje in den *Bloemhof der Nederl. Jeucht* bl. 56:

Voys, alst begint:

Cupido geeft my raet, om mijn lief hert te winnen.
Sy is seer opstinaet, versteent zijn al haer sinnen.
Sy moet hebben van binnen, thert van een Tigre quaet
Hoe ick haer meer beminne, hoe datse my meer haet.

De melodie, waarop dit lied gezongen wordt, is dezelfde als die van *Esprits qui souspirez*.

Als stem in den *Amsterd. Pegasus*, bl. 52; *Bloemhof*, bl. 59 en Bredero, III, bl. 250, 254, 296.

Cupido Godt, bl. 19.

Het liedje vindt men in het *Amstelredams, Amoreus Lietboek*, bl. 17 en in het *Nieu Groot Amsteld. Liedtboek*, bl. 112:

Op de wijze: Alst begint.

Cupido God door uwe minne stralen
U scherp gebodt, doet my in liefde dwalen
Ick ben versot
Op een bruy'n maechdeken smalen
Die met my spodt.

Ook is het aangetroffen onder de door Kalff in *Tijdschrift* v, bl. 138 medegedeelde liederen uit een hs. ter Stads-Bibliotheek te Hamburg, waar als wijze wordt opgegeven: *Goudts-blomkens die daer blinken*.

De melodie staat opgeteekend bij Starter, *Friesche Lusthof* (anno 1627), bl. 117.

In den *Bloenhof* bl. 44 wordt boven Hooff's zang als stem opgegeven: *Cupido Godt door uwe minne straelen*.

De May, de May coel is de May, bl. 325.

Het liedje heb ik niet kunnen opsporen. De melodie vond ik bij Stalpaert, *Extractum Catholicum*, bl. 146 en in het *Paradijs der Geestelycke en Kerkelycke Lof-sangen*, 7de druk, bl. 306. In *Een Nieu Devoot Geestelick Lietboek, Hantwerpen 1605*, ¹⁾ bl. 62 en 95 komt ook als stem voor: „Den Mey, den mey, coel is den mey, hy comt ons aenghedronghen“; vgl. verder *Den Nieuwen Verbeterden Lusthof* (anno 1607) bl. 51 en J. Krul, *Pamp. Wereld* (anno 1681), iv. bl. 426.

De Mey die ons de groente geeft, bl. 3.

Het liedje staat in *Den Nieuwen Lusthof*, anno 1602, bl. 68:

Op de wijs: *Och leghdy nu en slaept*, etc.

Die Mey die ons de groente geeft,
Doet menigh mensch verblyen;
Maer die int minnen onlust heeft
Verhueght tot ghenen tyen.

De melodie (en het geheele liedje) vindt men bij Willems No. CLIX; Snellaert, *Oude en nieuwe Liedjes*, 47; in den *Amsterd. Pegasus*, bl. 137; in *Bellerophon* 1, bl. 181; bij Joh. Bolte, *Die Singspiele der englischen Komödianten und ihrer Nachfolger*, bl. 179 en Bäumker, *Das Kath. deutsche Kirchenlied*, 1, 492, No. 226; als stem in *Den Nieuwen Lusthof* (anno 1602), bl. 10 en 18; in het *Tweede Nieu Amoureuus Liedtboek*, bl. 134; *Apollo*, bl. 14; *Cupido's Lusthof*, bl. 5, 52, 118; *Amsteld. Vrolikhey*, bl. 143.

De Traentjes die se weende, bl. 71, 97 en 347.

Deze regel is genomen uit het liedje „*Och Elsje, seide hi, Elsje*“ dat men vindt in *Het Haerl. oudt Liedtboek* bl. 45: „Van Moy Elsje. stem: In 't kriecken van, etc.“ De zevende strophe begint aldus:

De traentjes die sy weende
Die deden den Ruyter wee. ²⁾

¹⁾ Zie Dietsche Warande, 1898, bl. 329.

²⁾ Bijna dezelfde regels in een ander liedje bij Willems, no. cxvii.

Dit liedje staat ook opgeteekend in de *Horae Belgicae* II, no. 76 en bij Willems, doch zonder de melodie, no. LXVIII. Als stem in *Veelderhande Liedekens* (anno 1577¹⁾ en in *Thirsis Minnewit*, II, bl. 32. De melodie is mij onbekend; daar evenwel deze regels als stem afwisselen met „*Het daghet inden Oosten*“ zal de melodie wel dezelfde geweest zijn.

Demophoön, hoewel de son, bl. 35.

Dit is een liedje van Hooft, te vinden alhier bl. 14. Het moest gezongen worden op de wijze: *Bedrijft geneucht Ghij jonge jeucht*; zie aldaar. Als stem vinden we den eersten regel van Hooft's zang ook bij Bredero III, bl. 401.

Diane soo ghij licht cunt overwinnen, bl. 49.

Dit is een liedje van Hooft, alhier te vinden bl. 26 op de wijze: *Vollez petit Archer droict a Madame*. Daar Hooft hierbij aanteekeent, dat het eene navolging is van *Phillide mia se di bella' sei vaga*, zal het wel op dezelfde melodie gezongen moeten worden. Men vindt deze bij Stalpaert, *Gulde-Jaers Feest-Dagen*, bl. 605.

Een saterdaechjen nae den noene, bl. 46.

Lied en melodie zijn onbekend.

Engelsche fortuin, bl. 23.

De melodie van dit liedje komt dikwijls voor. Men vindt ze in het *Luitboek van Thysius*, bl. 78. (no. 68); Stalpaert *Gulde-Jaers Feest-Dagen*, bl. 201; Lodensteyn, *Uytspanningen* (anno 1681) bl. 213; *Sing. Zwaan*, bl. 466; Ringers, *Stichtelijk Sang-Prieeel*, 1686, bl. 30 en bij Joh. Bolte, *Die Singspiele der engl. Komödianten*, bl. 182. Reeds in den *Nieuwen Lusthof* (anno 1602) vindt men de stem *Fortuyn Anglois*, bl. 25. „De engelsche heet deze Fortuin, waarschijnlijk om ze te onderscheiden van het fransche „*Fortune helas pourquoy*“, het italiaansche *Se fortuna en Fortuna d'un gran tempo*, en het latijnsche *Fortuna desperata*“ (*Luitboek*, bl. 79).

Engelsche wijs, bl. 51.

De aanduiding is te vaag om hier met eenige zekerheid te kunnen zeggen, welke wijs bedoeld wordt. Ook in andere bundels o. a. in 't *Uitnemend Kabinet* I, 44—45 komt ze voor als: *Engels vois*. Verschillende Engelsche melodieën vindt men bij Land, *Luitboek v. Thysius*, bl. 74—90.

Esprits qui souspirez, bl. 11, 22, 25, 30, 38, enz.

Deze zeer bekende melodie vindt men in *La pieuse Alouette*, I, bl. 121; ze wisselt af met de melodie van *Susann' un jour*, die men vindt in het *Luitboek van Thysius*, bl. 122; zie ook Van der Straeten, *La Musique aux Pays-Bas*, v. bl. 35.

Als stem vindt men *esprits qui souspirez* in den *Apollo*, bl. 65 en bij Bredero, III, 421, 435, 436, 449, 490, 514, 528, 530 en 558. Zie verder J. Tiersot, *La chanson populaire en France*, bl. 472; Weckerlin, *Bibliothèque du Conservatoire national*, Paris, 1885, p. 219, aangehaald bij Fl. v. Duyse, *Het eenstemmig lied*, bl. 291.

¹⁾ *Horae Belgicae* II, bl. XXII en XXIV.

Essex leydt, bl. 54.

Lied en melodie zijn onbekend. Er bestaan nog andere wijzen genoemd naar Essex als „Essex lamentation“, „Essex's last Good-night“, „Essex Galliard“; zie W. Chappell, *The Ballad Literature and Popular Music of the olden time*, I, bl. 176.

Fortuin helas bedroeft, bl. 28, 29, 92, 346 en 370.

Het liedje vindt men in het *Aemstelredams Amoreus Lied-boeck*, bl. 54 en in het *Nieu Groot Amsteld. Liedt-boeck*, bl. 121:

Fortuyn eylaes bedroeft
Ben ick tot alder stont
Een hart dat troost behoeft
Met Venus strael doorwont.
Weest niet ghelyck een steen/ etc.
Aenhoort mijn claghen groot/ etc.

Ic blijf u lief alleen, ghetrou tot inder doot.

De melodie komt voor in *Het Prieel der gheesteliicke melodie*, Brugge 1609; in het *Luitboek van Thysius* bl. 103, als *Fortune helas pourquoy*; in het *Extractum Catholicum*, bl. 162 en in de *Singende Zwaan*, bl. 311. Als stem staan deze woorden ook in het *Eerste Nieu Amoreus Liedt-boeck*, bl. 34 en bij Bredero III, 353, 440, 484.

Gister avont spade sloot ick mijn deur, bl. 16.

Lied en melodie zijn onbekend. Toch wil ik wijzen op E. Roger, *Oude en nieuwe Hollandse Boeren Lieties en Contredansen*, II, bl. 18, waar boven eene melodie staan de woorden: Gister avont laat.

Het daeghet in den Oosten, bl. 97 en 339.

Het lied in het *Antw. Liedboek* no. LXXIII:

Het daghet inden oosten
Het lichtet overal
Hoe luttel weet mijn liefken
Och waer ick henen sal
Hoe luttel weet mijn liefken.

De melodie bij Fl. v. Duyse, *Oude Nederl. Liederen*, bl. 128, alwaar bl. 131—132 litteratuur over de melodie en het liedje is te vinden. Zie verder Willems, *Oude Vlaemsche liederen*, bl. 111, vooral Scheltema, *Nederlandsche Liederen uit vroegeren tijd*, bl. 76—79, waar verschillende variaties dezer melodie opgegeven worden; alsook *Noord en Zuid*, XXI, bl. 225—242.

J'aimeray tousjours ma Phillys, bl. 18.

De melodie staat opgeteekend in *La pieuse Alouette* I, bl. 71, en in het *Luitboek van Thysius*, bl. 105 (no. 97). Hoofd dichte op deze melodie den bekenden zang uit de Granida *Windeken daer het bosch af drilt*, dien men vindt bij Willems *Oude Vlaemsche liederen*, bl. 374. Dezelfde melodie staat ook in Valerius' *Nederl. Gedenck-clanck*, bl. 191 voor het lied „'t Spaensche gedrocht met haer gespuys“ en is overgenomen door Scheltema in zijne *Nederl. Liederen*, bl. 69. Zie Fl. v. Duyse *Het eenstemmig Fransch en Nederl. Wereldlijk lied*, bl. 270.

Als stem staan deze woorden in het *Geestelick Vreugde-Beeckje*, bl. 115.

Je voudrais bien o Chloris, bl. 172 en 375.

De melodie is te vinden in *La pieuse Alouette*, II, bl. 19 en in *La philomele seraphique*, Tournay 1620 (2^{de} editie) I, bl. 199. In *Sparens Vreughden-bron*, Haerlem 1643—1646, dl. II, bl. 181 wordt als stem opgegeven „Wrangh Amaril“ en is tevens de muziek te vinden. Als stem staat deze regel bij Jonctys, *Roose-liins Oochies* (ed. 1713), bl. 75; in de *Haerl. Somer Bloempjes* (anno 1646) bl. 72; in het *Geestelick Vreugde-Beeckje*, bl. 152; in *Arions Vingertuig* (anno 1645), bl. 101 en in het *Utrechts Zang-Prieeltjen* (anno 1649) II, bl. 133.

Jonkvrouw, ik bid vertrouwt, bl. 161 en 364.

Lied en melodie zijn mij onbekend. Bij Bredero III, bl. 434 komt evenwel een Nieu-Liedeken voor, dat in strophenbouw geheel met Hooft's zang overeenkomt, en welks eerste regel eenige overeenkomst heeft met dien van Hooft n.l. *Ick wil Juffrouw (vertrout)*; als stem is aldaar opgegeven „Ach ongelukkighe dach! Die 'k wel beclagen mach“, die men ook vindt in den *Amsterd. Pegasus*, bl. 150. Bij J. v. Nyenborgh, *Tooneel der ambachten*, anno 1659, bl. 125 staat als stem: *Ik soud' Jongvrou vertrout*.

La belle qui me va martirisant, bl. 122.

De melodie is te vinden in *La pieuse Alouette*, II, bl. 278 en in het Luitboek van Thysius, bl. 97 (no. 86): *Belle qui me vas martirant*. In het Groot Hoorns Liedb., bl. 15 wordt als „voys“ opgegeven: „De schoone die my dus Martilizeerd“; en in *Belle-rophon* III, bl. 177: „De schoone die my martilariseert“. Als stem vindt men deze woorden in verschillende andere bundels.

Laura sat laetst aen de Beek, bl. 351.

Het liedje is van J. Krul, dat met de muziek te vinden is in zijne *Minnelycke Sangh-Rympies* (1634) bl. 68:

Laura sat laest by de Beeck,
Onder 't schauw van Elsen Boomen,
Sachjes sy in 't water keeck,
Is daer na in slaep ghekomen,
En begost heel soet te droomen,
Van de Liefde, van de Min,
Slapend' is sy neer gheseghen,
Met haer Boesem los ghereghen,
Lagh mijn schoone Veldt-godin.

De melodie staat ook in de *Haerlemsche Somer-Bloempjes*, bl. 104 en eene andere op bl. 152. Zie Scheltema: *Nederl. Liederen uit vroegeren tijd*, bl. 90 (no. xxxix).

Leonore, bl. 367.

Het lied is mij onbekend. De melodie behoort bij *Rosemont hoordij speelen noch singen* (zie hier bl. 175), dat zelf als stem staat bij Stalpaert *Extractum Catholicum*, bl. 605, waar dus een melodie te vinden is, waarop dit lied kan worden gezongen. Vgl. wat opgemerkt is bij de melodie: „Alle caccie, alle caccie pastori.“

Liefd' in 't secreet, bl. 152.

Het liedje is te vinden in den *Nieuwen Lusthof* (anno 1602), bl. 16 op de wijs: „Enghelsche Fortuyn“:

Lief int secreet, mijn jonck hert krencken doet,
Sonder 's liefs weet, ick wel bedencken moet
Hoe ick my schick, my comt te voren staech
Liefde die ick tot d' uytvercoren draech.

Hetzelfde liedje staat ook in den liederenbundel berustende ter Stads-Bibliotheek te Hamburg (zie Tijdschrift v, bl. 140 en viii, bl. 239). De melodie is dezelfde als die van de „Enghelsche Fortuyn“ waarmede „Liefd' in secreet,“ o. a. afwisselt in den *Amsterd. Pegasus*, bl. 61.

Als stem vindt men deze woorden ook in den *Bloemhof*, bl. 67 en in het „Antwoord op de kaerte van Liefd' es 't fundament,“ Leiden 1614.

La Vingona, bl. 362.

Gewoonlijk en beter geschreven *l'Avignone*, is eene veel voorkomende melodie, die men aantreft in Valerius, *Gedenck-clanck*, bl. 174; bij Starter, *Friesche Lusthof* (anno 1627), bl. 26, en in den *Sing. Zwaan*, bl. 29; eene bewerking der melodie vindt men in het Gentsche beiaardboek, waarin de van 1661—1693 door Pater Wyckaert, Predikheer, voor den Gentschen beiaard bewerkte liederen voorkomen. Zie Fl. v. Duyse, *Het eenstemmig lied*, bl. 293.

Moeilijk kan hier met deze melodie bedoeld worden die van het oudfransche lied: „*Sur le pont d'Avignon, j'ai oui chanter la belle*“¹⁾, daar de strophengebouw geheel verschilt.

Maintenant les Dieux ont quitté les cieulx, bl. 181.

Deze melodie staat opgeteekend bij G. Bataille, *Airs de differents auteurs* 1, bl. 59.

Mes pleurs se sont changez en ris, bl. 186.

Als stem vond ik deze woorden ook in het *Geestelick Vreugde Beeckje*, bl. 158.

Ne vous offencez madame, bl. 12.

De melodie in den *Amsterd. Pegasus*, bl. 4 en in het Nederl. Volksliederenboek van de Maatschappij tot Nut v. 't Algemeen, no. 80. Als stem staan deze woorden ook in den *Apollo*, bl. 48 en 66.

Neen Silvester, stil u, bl. 360.

Lied en melodie zijn onbekend.

O nuict jalouse nuict, bl. 22.

Deze veel voorkomende melodie is te vinden in *La pieuse Alouette*, 1. bl. 118; bij Willems: *Oude Vlaemsche liederen*, bl. 373; in den *Amsterd. Pegasus*, bl. 64; *Sing. Zwaan*, bl. 99; Lodensteyn, *Uytspanningen*, bl. 61; Snellaert, *Oude en nieuwe liedjes*, bl. 49; Luitboek van Thysius, bl. 112 (no. 107), enz. enz. Eene vierstemmige bewerking van Mr. Corn. Helm-breecker, organist te Haerlem, vindt men achter „*Oratio scholastici muneris difficultate, habita a Gvillh. Nievwenhvisio*“, Haerlem 1628. Het liedje is vervaardigd door Philippe Desportes (1546—1606) en begint aldus:

¹⁾ Zie Weckerlin, *La chanson populaire*, 1886, bl. 64; J. Tiersot, *La chanson populaire en France*, 1889, bl. 464; Fl. v. Duyse, *Oude Nederl. liederen*, bl. 335 vlgg. en Volkskunde x, bl. 14.

O nuit, jalouse nuit, contre moi conjurée,
Qui enflames le ciel de nouvelles clartés,
T'ay je donc aujourd'hui tant de fois désirée
Pour estre si contraire à ma félicité.

Eene vrije vertaling hiervan vindt men reeds in den *Nederduytschen Helicon*, Haerlem 1610, bl. 324 met de onderteekening „Doorsiet den grondt“, en in den *Apollo*, bl. 22: Stem *Esprits qui souspirez*:

O Nacht jaloersche nacht, die teghen my versworen,
Den Hemel 't mijnder spijt, een nieuwe glans bereyt,
Heb ick u dan van daegh so dick ghewenst te sporen,
Tot hinder van mijn hoop en groote vrolijkheyd.

Deze vertaling is dus ouder dan die van Jacques Immeloot, welke in 1620 te leperen in druk verscheen. Zie J. B. Weckerlin, *La chanson populaire*, p. 81 en F. v. Duyse, *Het eenstemmig lied*, bl. 277. Als stem worden deze woorden opgegeven in den *Nederd. Helicon*, bl. 240; bij Bredero III, 320 en 522, en bij Vondel boven zijn „Afscheit op de Alpes.“

Och legdij hier verslagen, bl. 39.

Deze regel is ontleend aan „*Het daghet in den Oosten*“, waarvan de zevende strophe luidt:

Och lichdi hier verslaghen
die mi te troosten plach!
wat hebdi mi ghelaten
so menighen droeven dach.

Zie voor tekst en melodie Fl. v. Duyse: *Oude Nederl. Liederen*, bl. 128 vlgg.

O schoonste schoonheit wreedt, bl. 125.

Dit liedje is van Bredero en komt voor in *De Grootte Bron der Minnen* (III, bl. 428):

Liedeken, op een Fransche Voyse:

Phebe qui ce mesme Jour.

O Schoonste schoonheyd wreet!
Hoe pynicht ghy myn hert
Met quelling van lief en leet,
Met sacht en strenge smert?
Wat bitterde pijn, mach soeter syn? Wat, etc.
O pijnbanck van mijn rust,
O Beulin van myn bloet!
O Goddin van 't gemoet!
O myn waerdichste goet!
Dat myn hier is gewust,
Ick brandt en blaeck van aengename lust.

De melodie is mij onbekend.

Où luis tu soleil de mon ame, bl. 307.

De melodie is te vinden in *Airs de cour*, livre prem. bl. 49; *La pieuse Alouette*, bl. 349 en bij Stalpaert, *Gulde-Jaers Feest-Dagen*, bl. 243. Als stem staan deze woorden in het *Geestelick Vreugde Beeckje*, bl. 151.

Phillide mea se di belta sei vaga, bl. 158.

De melodie is te vinden bij Stalpaert *Gulde-Jaers Feest-Dagen*, bl. 605; vgl. de stem: „Diane soo ghij licht cunt overwinnen“. Als stem staan deze woorden in het *Geestelick Vreugde Beeckje*, bl. 148.

Pourquoy me fuyez vous cruelle, bl. 157.

De melodie is te vinden in *La pieuse Alouette*, 1. bl. 21.

Questa dolce Sirena, bl. 175, 176 en 232.

Deze melodie komt voor onder No. 11 der *Balletti a cinque voci di Gio-Giacomo Gastaldi da Caravaggio*, 4^{de} uitg. te Venetië, 1593, die te Antwerpen in 1596, 1605 en 1624 herdrukt werden. Men vindt ze ook in het Luitboek van Thysius, bl. 142 (no. 144); bij Valerius, *Gedenck-clanck*, bl. 262; Camphuysen *Sticht. Rijmen* bl. 11; enz. Zie Fl. v. Duyse, *Het eenstemmig lied*, bl. 270.

Sej tanto gratiosa, bl. 67, 88, 90 en 346.

Eene zeer bekende melodie, gewoonlijk aangeduid door „o schoonste personage“, te vinden bij Starter, *Friesche Lusthof* (anno 1627), bl. 54; Camphuysen, *Sticht. Rijmen* (anno 1653), bl. 6; Valerius, *Gedenck-clanck*, bl. 103; Stalpaert, *Feest-Dagen*, bl. 4 en *Extractum Catholicum*, bl. 460, enz. Als stem vinden we deze woorden bij Bredero III, 299, 348, 355, 385, 399; in het *Lust-Hoofien ofte de Vermaecklyckheyte der Maeghden* (anno 1619), bl. 13 en bij G. Japicx, *Rijmlerye*, ed. 1821, bl. 116.

Si c'est pour mon pucelage, bl. 66.

Eene zeer veel voorkomende melodie, die men vindt in *La pieuse Alouette* II, bl. 145; Valerius, *Gedenck-clanck*, bl. 94; *Sing. Zwaan*, bl. 394; *Bellerophon* I, bl. 76 en als stem bij Bredero III, bl. 221 en 300; *Bloemhof* bl. 4, 6, 23, 29, 33, 56; *Minnaers Harten Jacht*, bl. 38; Cupido's *Lusthof* bl. 74, 122; Van Lummel *Nieuw-Geuzenlied-Boek* no. ccviii; Vondel, *Oranje Mayliet*; Gijss. Japicx, ed. 1821, blz. 29 enz.

Si quelque fois je fu du traict d'Amour atteinte, bl. 11.

Melodie en lied zijn onbekend. De melodie wisselt evenwel af met „*Esprits qui souspirez*“, zie aldaar.

Su, su, su, non dormite pastori, bl. 269.

Melodie en lied zijn onbekend. Wel komt in Stalpaert's *Extractum Catholicum*, bl. 413 eene melodie voor *Sus, sus, sus, Bergers et Bergerettes*, doch de strophenbouw komt hier niet met dien van Hooft's lied overeen. Dezelfde fr. melodie bij Stalpaert, *Feest-Dagen*, bl. 1105.

Wt liefden siet, lijd jck verdriet, bl. 98 en 339.

Het liedje komt voor in het *Antw. Liedb.* no. CLXX, in het *Amstelredams, Amoreus Lietboek*, bl. 158 en in het *Nieu Groot Amsteld. Liedtboek*, bl. 148:

EEN AMOREUS LIEDEKEN.

Wt liefden siet Lyde ick verdriet
Ic en macht ooc niet wtspreken
Hoe dat si hiet diet herte doorschiet
Twelc venus heeft ontsteken
Noyt smert so groot In desen stoot
Wie soude den clood genaken
Reyn roosken root Troost mi tis noot
Eer ic den doot sal smaken.

Dit liedje dient als wijsaanduiding voor: „Een liet eerbaer“¹⁾ dat te vinden is in het *Nieu Amsterd. Liedb.* (anno 1591) bl. 130; de melodie hiervan komt voor in de *Souterliedekens* (Antw. 1540), ps. 31, alwaar de melodie ook heet *Lamour de moy*. Fruytiers geeft in zijn *Ecclesiasticus* voor een zijner zangen (no. xxviii) ook als wijze op: „een liedt eerbaer“ (zie de uitgave van Scheurleer, bl. 1). Als stem staat „Wt liefden siet, lyd ick verdriet“ in *T'vermaeck der Jeucht*, anno 1616, bl. 98. Zie ook Fl. v. Duyse, *Oude Nederl. Liederen*, bl. 223 en xiii.

Vollez petit Archez droict a Madame, bl. 26 en 341.

Het liedje is onbekend. Het staat als stem boven Hoofft's zang: „Diana soo ghij licht cunt overwinnen“, dat volgens Hoofft zelf eene navolging is van „Phillide mia se di belta' sei vaga“, dat als stem voorkomt in Stalpaert's *Feest-Dagen*, bl. 605, alwaar ook de melodie te vinden is. Men vindt het ook als stem in het *Geestelick Vreugde Beeckje*, bl. 149 en in *Arions Vinger-tuig*, bl. 102.

Voz Demons de la bas, bl. 22.

Het liedje is onbekend. Het staat als stemaanduiding boven Hoofft's zang: „Ick loos de suchten, die mijn bange borst verstoppen“, dat zelf als „stemme“ voorkomt in den *Amsterd. Pegasus*, bl. 157, alwaar ook de melodie te vinden is.

Wanneer jck slaep, voel ick mijns levens vreucht, bl. 153.

Het liedje in het *Tweede Amourens Liedt-boeck* (anno 1605), bl. 131:

EEN NIEU LIEDEKEN OP DE WIJSE ALSOOT BEGHINT :

Wanneer ick slaep voel ick mijns levens vreucht
Als my de droom door mijns liefs schijn verheucht
Als sy my van haer mont
Een kusken jont
Waarmede sy my stelt
Vast in haer geweld
Waarmede sy my stelt ghevanghen
O slaep, o soete slaep, duert langhe.

Dit liedje komt ook voor in het *Geestelick Vreugde-Beeckje*, t' Amsterdam 1645, bl. 52.

Voor de melodie zie: Land, Luitboek van Thysius, bl. 76 en 77; *Sing. Zwaan*, bl. 519; *Amsterd. Pegasus*, bl. 41; *Balletten seer lustigh om Singhen ende Spelen* gesteld door Giacomo Castoldi, Rotterdam 1641, 4^{de} dr. bl. 22; en C. de Leeuw,

¹⁾ Dit ook als stem in het *Geestelick Lust-hooffjen*; zie *D. Warande* 1898, bl. 329.

Christelycke Plicht-Rymen 1649, bl. 133. Als stem is de eerste regel aangehaald in *Verscheyden Bruyloft Dichten* (1611); *Apollo* (anno 1615), bl. 61; Krul, *Minnelycke Sangh-Rympies* (anno 1634), bl. 91 en 136; het *Gheestelyck Bloemhofken*, anno 1627, bl. 96, 147 en in *Cupidoos Schighje* II, 155.

Waren 't alle mijn vrienden, bl. 343.

Deze regel is ontleend aan „*Het daghet inden Oosten*“, strophe 2:

Och warent al mijn vrienden
dat mijn vianden sijn,
ic voerde u uten lande,
mijn lief, mijn minnekijn!

Voor de melodie zie bij „*Het daghet inden Oosten*“; als stem staan deze woorden ook in den *Amsterd. Pegasus*, bl. 13; en bij K. v. d. Mander, *De Gulden Harpe* (anno 1627), bl. 332.

Wel op mijn fluijt.

Deze woorden, als stemaanduiding voorkomend in het Haagsche hs. ¹⁾ boven „*Als Jan Sybrech sou belesen*“, zijn ontleend aan de eerste strophe van een „*Nieuw Liedt*“, dat is te vinden in den *Bloemhof*, bl. 33:

Op mijn fluyt, wel op wy willen
Met Menaelschen herder-sanck
Singhen onse Nymph te danck,
Dat de bosschen daer af drillen,
Niemant draecht so trouwe min,
Als ick tot mijn Velt-goddin.

Als „voys“ is boven dit liedje opgegeven: *Si c'est pour mon pucelage*.

Willen dan de koeytjens niet, bl. 334.

Lied en melodie zijn onbekend.

¹⁾ Inleiding, bl. LXXVI.

Liederen van Hooft, waarvan de beginregel als stem is opgegeven.

Ach Amarillis.

't *Gheestelyck Bloem-hofken* (anno 1627) bl. 434 en *Bellerophon* (anno 1669) II. bl. 178. In Camphuysen's *Stichtelijke Rijmen* bl. 14 komt als stem voor: *Schoon Amarillis*.

Amaril de deken sacht.

Bredero III, bl. 346, 451 en 496; *Minne-kund, ofte Philosophie der Liefden*, anno 1628, bl. 176; J. Stalpaert *Extractum catholicum*, anno 1631, bl. 264 (ook de melodie); *Gulde-Jaers Feest-Dagen*, anno 1635, bl. 1045.

Demophoön, hoewel de zon.

Bredero III, bl. 401.

Ghij Hailichheidtjens, die in bloemen en in cruiden.

't *Amsteldams Minne-beeckje*, anno 1645, I. bl. 15; II. bl. 186; *Utrechts Zang-Prieeltjen*, anno 1649, bl. 129.

Ghy lodderlijke Nymphen soet (uit *Granida*, vs. 373).

Apollo, anno 1615, bl. 46 (= Bredero III, 337) en bl. 55; Bredero III, bl. 455; *Der Minnaers Harten Jacht*, anno 1627, bl. 10; Krul, *Cloris en Philida*, anno 1634, bl. 14; 't *Amsteld. Minne-beeckje*, III. bl. 47; *Utrechts Zang-Prieeltjen*, bl. 290; 't *Kleyn Lust-hoffje*, anno 1649?, bl. 119; J. Krul, *Pamp. Wereld*, anno 1681, I. 165; II. 201; IV. 426, 433.

Groote goden niet om raken (uit *Granida*, vs. 1759).

Corn. Stribeés *Chaos ofte Verwerden Clomp*, anno 1643, II. bl. 67.

Hoogher Doris niet, mijn gloetje.

D. Jonctys, *Roseliins oochies ontleedt*, anno 1713 (eerste editie is van 1639), bl. 102.

Ick loos de suchten.

Amsterdamse Pegasus, anno 1627, bl. 157 (ook de melodie).

Ick schou de werelt aen (uit *Theseus en Ariadne*, vs. 819).
Den Nederduytschen Helicon, anno 1610, bl. 299; Bredero III, bl. 510; *Minnaers Harten Jacht*, bl. 25; Krul, *Minnelycke Sangh-Rympies*, anno 1634, bl. 22; *Amsteld. Minne-beeckje* I, bl. 42.

Indien het clagen can versachten d' ongenade.

Bredero III, bl. 372 en 436.

Lof goedertieren (uit *Granida*, vs. 964).

J. Revius, *Over-ysselsche sangen en dichten*, 1634, bl. 185.

O Rome rijk van roem (uit den *Geeraerd van Velsen* vs. 605.)

Amsterdamse Pegasus, anno 1627, bl. 175.

Periosta die met traege stroomen glijt.

Krul, *Minnelycke Sangh-Rympies*, bl. 34 en 100; Stalpaert, *Golde-Jaers Feest-Dagen*, bl. 784; *Amsteld. Minne-beeckje* II, bl. 55 en 162; Gijsb. Japicx, *Rijmlerye*, ed. 1821, bl. 15.

Roosemont, hoordij speelen noch singen.

Stalpaert, *Extractum catholicum*, bl. 605 (ook de melodie); in zijne *Golde-Jaers Feest-Dagen*, bl. 823 wordt als stem opgegeven: „*Amaril hoordy noch spelen noch singen.*“

Sal nemmermeer gebeuren.

Apollo of Ghesangh der Musen, anno 1615, bl. 26.

Soo 'ck heb gemint, en min, en ongetroost moet blijven.

Bredero III, bl. 550.

't Gemoedt herwenschet verlooren vrolijkheden.

Minne-plicht ende Kuysheys-Kamp, anno 1626, bl. 43.

't Vinnich stralen van de son (uit *Granida*, vs. 1).

Amsteld. Minne-zuchjens, bl. 31, 56, 143 (ook de woorden nagevolgd); *Amsteldamse Vrolijkheit*, anno 1647, bl. 230; *Cupidoos Schighje* I, bl. 196; *'t Kleyn Lust-hofje*, bl. 411; *'t Groot Hoorns, Enkhuyser, Alkmaarder, Edammer en Purmerender Lied-boek*, bl. 91; Gijsb. Japicx, *Rijmlerye*, ed. 1821, bl. 84. A. Janssens, *Christelijck Vermaeck*, 1645, bl. 276; P. Dubbels, *Helikon*, 1645, bl. 40 (ook de melodie) en 74; *Haert. Som. Bloempjes*, 1646, bl. 211. Bij Revius, *Over-ysselsche Sangen*, 1634, bl. 236: „Het vierich stralen vande son.“

Vaert wel scepters (uit *Granida*, vs. 1569).

Der Minnaers Harten Jacht, bl. 23; Krul, *Minnelycke Sangh-Rympies*, bl. 144; J. v. Nyenborgh, *Den Winckel der Handwercken*, 1659, bl. 132; Krul, *Pamp. Wereld*, 1681, I, 162; IV, 429; P. Dubbels, *Helikon*, 1645, bl. 75. In de *Amsteldamsche Minne-zuchjens* (anno 1643) bl. 35 wordt als stem opgegeven: *Adieu verheven troon.*

Verheven grootsche siel. (?)

Bij Bredero III, bl. 423: *Verheven hoogste Ziel.*

Vluchtige nimph waer heen soo snel.

Bloemhof, anno 1608, bl. 67, 87, 92; anno 1610, bl. 78, 90, 100, 103; *Tweede Nieu Amourens Liedt-boeck*, bl. 150; *Nieuwe Verb. Lusthof*, 3de druk, bl. 83; *Verscheyden Bruyloftdichten* anno 1611 (niet gepagineerd); *Apollo*, bl. 13; *'t Vermaeck der ieught* (anno 1616), bl. 34 en 104; J. Revius, *Over-ysselsche sangen en dichten*, 1634, bl. 228; C. J. Wits, *Stichtelycke Bedenckingen*, 1655, dl. I. bl. 123.

Voochdesse der gemoeden.

Den Nederd. Helicon, bl. 328; *'t Gheestelyck Bloem-hofken*, anno 1627, bl. 96 en 147.

Voochdesse van mijn siel, uitmuntend hooch cieraedt.

D. Jonctys, *Roseliins oochies ontleedt*, bl. 112.

Weet yemant beter saus.

J. Krul, *Minnelycke Sangh-Rympies*, anno 1634, bl. 130.

Windeken daer het bosch af drilt (uit *Granida*, vs. 39).

Bloemhof, 1608, bl. 28; 1610, bl. 43; *Apollo*, bl. 14; Wouter Verhee (*Tijdschrift* v, bl. 139-140) bl. 141 en 168; *'t Vermaeck der ieught*, bl. 14 en 72; *Cupido's Lusthof*, bl. 35 en 71; Stalpaert, *Golde-Jaers Feest-Dagen* (ook de melodie) bl. 632; *Amsterd. Pegasus*, bl. 146; *Amsteld. Vrolijkheyd*, bl. 230; *Geestelick Vreugde-beeckje*, anno 1645, bl. 40 en 115; *Amsteld. Minne-beeckje* II, 36, 139, 177; Corn. Stribeés *Chaos*, bl. 45; *De Nieuwe Olipodrigo*, anno 1654, II. bl. 74; *Haagsche Nachtegaal*, anno 1659, bl. 130; *Bellerophon* II, bl. 167; *'t Groot Hoorns Liede-Boek*, bl. 70; *Singende Zwaan*, anno 1664, bl. 385; Jan Luyken, *Duytse Lier*, anno 1671, bl. 81; enz. enz.

Wrange' Amaril, sal min niet murwe meucken.

Sparens Vreughden-Bron, anno 1646, dl. II. bl. 181.

ERRATA.

- Bl. 74 aant. 30: *in minnen opgezoden* beteekent: geheel vervuld van liefde.
" 107 vs. 49: Godtheyt(s) I. Godtheyt.
" 170 aant. reg. 1 l. zie de noot.
" 219 vs. 2 l. **is** elke traen.
" 268 vs. 5 l. Mij brand, en prikkelt.
" 335 reg. 11 l. *Minne-poppen*.

REGISTER. ¹⁾

Aankleeft God', in bandt	322	392
Ach Amarillis	32	339
Aen de zoete Tesselschaë	304	388
Aen 't paertshayr hangt een swaert en dreicht sijn bosen hals	72	—
Al hitsen mijn misdaeden	249	378
Aller deughd en vreughden bron	309	388
Almaghtigh' uitspraek, die, ons, met	301	387
Al 's menschen doen is vlug oft vlot, verstuift oft smelt	322	—
Als, Arbele, mij zich melde	237	375
Als Ariadne sat en deed' haer droeve clachten	12	333
Als het driekruissigh jaer, nae zestien eeuwen quam	297	—
Als Jan Sybrech sou belesen	66	342
Als 't Barel's spraek vernam, zej Rome, Dat 's de tong	320	391
Alsalgende Liefd stroyt u alderbesinste	38	—
Amaryl de deken sacht	34	339
Amaril, had jck hajr wt uw tujtjen	171	366
Amaryl had lang.	181	370
Amor ch'al cor gentil ratto s'apprende	14	—
Beata Italia che di tuoi travagli	27	—
Bellula funesto sub marmore Brechia Spiegels	41	—
Beroemde Vischerin, die de verborgen hockels	69	—
Blandula funesto sub marmore, Brechia Spiegels	41	340
Brechie Spiegels, las!	41	—
Christina de Drostin van Mujden eert dit graf	212	373

¹⁾ In dit Register duidt het eerste cijfer de bladzijde aan, waarop het gedicht voorkomt, het tweede die, waarop het gedicht in de Aanteekeningen wordt vermeld.

D'aelouwde dichters kloeck in wijsheit nae te spooren	173	367
Daghwerk, dat den plicht vervaet	318	390
Dame pour toy mille travaulx passay	27	—
De babelhouwers trots door onderscheyt van talen	2	—
De donkre doot, bevroend' hoe lichtlijk kon zijn' straelen	215	374
De felste dag der doot, die bindtmen hier in schée	297	—
De goed' wt liefd ter deughd, de zonden laet . . .	155	362
De groetenisse die u voorcomt hier te lesen . . .	130	360
De kintsheidt sorgeloos die ons soo ras ontschiet	167	—
De maen had ellefmael haer aengezicht verschaepen	190	372
De mensch die zich door lust nae broosheit laet ontschindelen	289	383
De min die ras int edel hart ontfonckt	14	—
De Min met pricken van zijn' strael	186	372
De noodighing van nachts bekoorlijkheden	246	378
De pijlvoerende Leeuw bespringt de Wester stranden	122	359
De Spanjaerts zijn nu door: wat schrejt ghij Neêrlandsch zaet?	310	—
De schoone toveres	180	370
De stralen mijns gesichts die'r mengden inde stralen	1	324
De swaerste stondt van ramp, van ijslijk ongeval .	216	374
De Sweedsche Zon gepruikt	306	—
De Thiber u gewaer waer maeghden droogh gebraën	165	364
De Thiber waer verbrandt u siende maeghden aen	165	—
De veughlijckheidt	166	—
De vlammen die jck voe	268	380
De vooghlaer, op bedrieghen ujt.	399	—
Den vreemd en vondeling van alle ding ontbloót .	167	365
De wisconst looft het rijckt aen Nero.	73	—
De zoete naem van vader en gemael	290	383
De Zon, in 't Noorden opgegaen met ysre straelen	306	388
De zoon uit lust tot hoogh gezagh	303	—
Debeat, artificio, si vitam et vocis, imago	320	—
Deianira', ick kent, u wesen	12	333
Demophoön	14	334
Den Dujm, de rechte Wederhandt	320	391
Den onbeminden heeft geen reden om te clagen .	13	333
Den onderdaen te mijden	155	—
D'Engelsche Coning gaet	124	—
D'Engelsche Coning comt versoecken, 't sijner baet	124	—
D'Engelsche Thetis waerd om goden te verwarmen	123	359
Dewijl de kintsheidt vrijst van zorghen en van schricken	166	364
Diana, soo ghij licht cunt overwinnen	26	337
Die sevenmael, licht sat, veranderde van staet . .	124	—
Die sevenmael van staet, wisselde licht versaet . .	125	—
Die van des menschen hart de wincklen kond ontdecken.	167	—
Diogenes en wenscht noch roem, noch schat, noch landt.	73	—
Dit graf houdt Hasselaer gheborghen in den schoot,	151	—
Doen 't eerste mael verscheen, in mijner ooghen zin	242	376
D'onrijpe kintsheit heeft den Wesen teer onthouden	109	350
Door oorloch wijd en sijd soeckt Pyrrhus weelds gemack	67,	71 342

Door schatting, Piso 't bloedt van de gemeent wttapt	71	—
Door 't geesslen van den wint, wanneer de zee gemartelt.	289	383
Door troeteling des lufts en smeeksmackende dichtcn.	166	365
Doorluchtigh paer, wiens lof jck in den boesem queek	246	378
Dus kleen, in 's levens licht, quam 't leven en het licht.	277	382
Edel paer, zielzoete lichten.	194	372
Een dagh als Henrick teelde', hem 't leven deed ontgelden.	182	—
Een dagh als Henrick teelt.	183	—
Een helt ten einde braght, voorzichtig op een' nacht	300	387
Een' inborst, blanker noch van deughdt.	321	391
Een luttel tijts moet jck u besicheit ontprachen . .	56	341
Eerriekjen sat onbelaeden	112	—
Elck prijs sijn lief waer hijse gis	3	325
En was den Leeuw sijn hart niet grooter als sijn nest.	69	343
Et non amare durum est.	14	333
Frankje , nu neem jck het aen.	301	387
Frui paratis, et valido mihi.	80	—
Galathea siet den dach comt aen	16	334
Gebrek geeft pais, ujt vreë komt rijkdoom.	156	—
Geen wegh is ongebaent voor vroomheid, soo de maeghden.	165	—
Geertrujd van Erp, als bloem ten middagh afgemejt	212	374
Geluckigh die d' oorsaecken van de dingen	154	361
Genen poëet te recht yets vrolijx, oft bedaerts . .	2	324
Geswinde grijsart die op wackre wiecken staech .	98	347
Ghij die met doen verheughd', en 't ijder heughen deedt	317	390
Ghij die met heerlijkheid	179	369
Ghij die met sulck geweldt, gaet wt mijn bosem rocken.	96	346
Ghij, die u voelt getoghen tot.	250	378
Ghij Hailichheidtjens, die in bloemen en in cruiden.	100	348
Ghij minnaers, dien, door brandt, het waetrend' ooghe ziet	226	375
Ghij sekert Hus sijn lijf, Sigmund, en doet hem moorden	80	—
Ghij suchten heet	19	335
Godinnen slibbergladt des Amstels, die de voet . .	77	344
Godt jon mij 't geen jck heb in grijsheit onbegeerlijck	81	345
Goedtheidt zonder laffery	340	—
Groot van geest en kleen van zeden	42	—
Hadd' , aen dit beeldt, Sandrart de stem ook kunnen geeven	320	—
Haesjen op het loopen stelde	111	—
Heeft, o vlugge Min, u geleert u Moeder soet . . .	51	—
Heemskerck die dwers door 't ijs, en 't ijser dorste streven.	70	343
Hef aen, me Zanggodin, om heerlijk te vermaeren.	256	379

Heilige Venus, die 't roer houdt aller harten . . .	158	362
Het geselschap soud' een reisje	181	370
Het goddeloos geslacht tot hovaerdij genegen . . .	2	325
Het hoge wonder nieu dat binnen swerelts palen . .	1	324
Het leelijke gedrocht der alnaespeelende aepen . .	103	348
Het liedt dat jck te claeghe laet gaen.	122	—
Het lijf-omhelsen moet bij 't sielvermengen swichten	48	341
Het menschelijk geslacht, 't welk lichtlijk zich vermeet	231	375
Het wispeltujrich lot	278	—
Hetgeen, daer alle man om swicht.	289	383
Hetgeen d'onschaemele' eerst u pleghen af te dringen	167	—
Hier hutselt, hem gevaen, Fortujn, als in een' val .	277	382
Hier koom jck Majeboom	178	—
Hier lejdt die stelde wijz den Conincklijcken woorde	180	369
Hier meester Henrik lejdt gekujlt	182	370
Hier smoort men 't smettigh vier, dat wonden broedt ujt wonden	297	—
Hoe dat de Roomsche maght verspuwt der wetten tóóm	168	365
Hoe diep zijt ghij gesoncken	71	343
Hoe groot is Heer 't getal	183	—
Hoewel t verstant	23	337
Hoogher Doris niet, mijn gloetje.	128	359
Ick loos de suchten die mijn bange borst verstoppen	22	336
Ick morden op de Min en op sijn heerschen smaelde.	54	—
Immers bloejdt de rooz in 't endt	290	—
In d' ouwd' eenvoudige tijdt voor duisend jaer ver- leden	92	—
In het Idalisch dal	161	364
In Maechdelijcke leden	41	—
In 't zestienhondert en noch driemaeltiende jaer. . .	297	—
Inde blaeden van een' roosjen.	290	384
Indien ghij 't ankerloos wt uwer handt wilt stellen.	78	344
Indien het clagen can versachten d' ongenade . . .	25	337
Indien men poocht mijn hart van mijn Liefs hart te scheijden.	30	338
Indien mijn leven sich soo lange can verweren . . .	26	338
Ingratam Veneri pone superbiam	14	—
Int droeve graf schuilt, o verliefde jeuchden . . .	42	—
Isser yet netters als een frissche bloem te vijnen . .	52	341
Italia vol geluck, vol rijckdoom, eer, en lust . . .	27	—
Joffrouw Instructa alleen naer u Thersites winscht	3	—
Joffrouw Lijsbeth lapt haer' kaeken	316	390
'K heb mirt, olijf, noch roos, om 't waerde hoofd te kroonen	323	—
Claere sal een cransjen maecken	112	—
Klaere, wat heeft 'er uw hartje verlept	179	369
Kloeke vondt der reisbre spraeken	313	389
Cond jck u 't binnenst van mijn hart, Charife, toogen	37	339
Coornhart bequaem tot al, rasch sat wierd alle staet	125	—
Corporeo emissus cum carcere tangeret Heros . . .	322	392
Kraft is de man niet om een man te temmen . . .	163	364
Kraft met smeekende geluyen	173	367
Craftighe Zon om wien de wereld drejt.	153	361
'K weet van dichten, nocht van deunen	305	388

L'amar senza speme é sogno et ciancia	14	—
Latonaes zoone jont	80	—
Leenigh marmor, vleessche steenen	264	380
Legt neer u hovaerdij onaengenaem int minnen . .	14	—
Leitsterren van mijn hoop, planeten van mijn jeucht	21	336
Leonor, als jk zagh daelen	311	389
Leonor mijn lieve licht	266	380
Levend kleynood deughdenvat	260	379
Lieve lichte Leonoor	267	380
Lof dij godinne rain	125	—
Madrilsche Geryon, die met getal van handen . .	276	381
Maeghden, hoe stijf de Thiber stroomt, versmaèn 't	165	—
Margarite Proosten sleet	309	388
Medea onbeweecht in wiens verwoede borst	28	338
Mevrouw, als met papier	237	375
Me vrouw, zoo jck vernam	265	380
Men voede' Achilles op, met mergh wt Leeuwe- schoncken.	169	366
Met smalle kiele spouwt mijn vrouw de vochte wegen	46	—
Met zulk' erbieeding, als der Hejdensch Hejligheden	317	390
Minerv' en Juno korts gedenkend' ouwden spijt . .	238	376
Mingod streng van heerschappij	195	372
Misschien sal t' eenemaal u wesen niet vergeten .	142	360
Mits gissing schemeroocht in staet te raemen even.	108	349
Musje, lusje, gauwe diertjen	315	390
Mijn' hoeders zijn de goddelijcke zorghen	185	372
Mijn kiesch vernuft deed, wat jck trock ter handt versmaeden	125	—
Mijn licht, doe d'eerste dach u 's levens aemtocht leerde	102	348
Mijn lief, mijn lief, mijn lief; soo sprack mijn lief mij toe.	95	346
Mijn Sorch, wanneer jck peins dat u soo seer be- haeghe.	105	349
Mijn togtigh hart reedt toe om aen te vangen . .	224	374
Mijn Vrouwe bood mij twee narcissen op een stam	42	340
Mijn Vrouw, de Min, en Ick hebben een harde strijt	21	336
Mijns Aventuirs voorspooch, fatael rappier	19	335
Nae Vorsten maetslagh zich de werelt roert oft stilt	297	386
Naedemaal de felle brandt	264	380
Naere nacht van benaude drie jaeren	269	380
Niet bij, maer boven selfs Achilles groove schoncken	170	366
Niet minnen dat is smert.	14	333
Nieuw, en niet her boore rijmen.	217	374
Noch Zee, noch Crijch noch Doodt verschrikten Heemskerx moedt	70	—
Noit Hollant baard' een Helt, zoo goet, zoo groot .	323	—
Nuchter montje, minnevastaert	204	373
Nijdige tijt waerom ist dat ghij u versnelt	24	337
o dochter van Juppijn, die door geregelt queelen .	242	376
O geestighe Natujr vol jujster zinlijkheit.	262	379
O ghij doorluchtigh bloedt van Vranckrijck. . . .	155	361
O ghij schoonste ziel van geur	211	373
O ghij wijsheid, die begreepen	233	375
O God ghij zijt, in mijn verdrieten	254	379

O Godt op u, wiens schoonheyt mij beviel	251	379
O jongen, verse vrucht, die wt het slaerprich leven	168	366
O lofrijk keeltjen! nae dat ghij	306	388
O mijn gewenschte weelde	176	369
O mijn' versonke zinnen	232	375
O Oghel, ooghelijn der jeughd	321	391
O Phoebus, fiere proncker	175	369
O schoonste soon Juppijns Apollo, die van allen . .	106	349
O staedich eeuwich claeghen	88	—
O wondre wijsheit, ghij die alles houdt benepen .	271	380
Octaviaen, als hy verhit door susters spijt	276	381
Om dat soo selden mij mach gebeuren	46	—
Om in te voeren in mijn hart sijn straffe wetten .	45	—
Ontdeckt de wereld niet	167	365
Ontzachelijke Min, de zuchten mijn' gezanten . . .	269	380
Onwickelijck gewicht steeckt in sijn woordt beklemt	178	—
Ooghen onverwonnen	174	367
Ooghjes levendighe staeltjes	235	375
Oorenstrikken, zieljachts gaeren	220	374
Oorlogh oorlogh blaesen	174	367
Op laest verleen Maydach, Maydach, die is vercooren	112	351
Op Levens marren traech een Grijsaert selden pruilde	70	—
Op, op, mijn geest	86	346
Op op mijn' ziel, op mijn' geneghentheden	247	378
Op 's winters endt	159	362
Orpheus, met sijn stem en vinger	177	369
Pauperies pacem dat, opes pax, copia luxum	155	362
Periosta die met traege stroomen glijt	44	341
Persische' Infante, bloem wt Cirus edel aeren . . .	78	345
Piu vaga tomba in questa tomba', amanti	41	340
Pooght ghij, met vliet van rouw, Gods toornevliet te stoppen	219	374
Pour avoir des espars un corps constitué	81	—
Prins Freedrick was zoo rijck van vreed' in sijn gemoet	323	392
Prins Vreedrijck vocht, tot dat men wert om vreed gebeden	317	390
Rampsaelge bruylofsdagh, quaë nachtfeest voor de mannen	293	386
Roemer Visscher rust hier binnen	166	—
Roosemont, hoordij speelen noch singen	175	367
Rosemondts die lach en sliep	110	350
Sal nemmermeer gebeuren	39	339
Schent uw perrujck, vertreedt haer' schat	261	379
Schoon Nymphelijc	35	339
Schoon ooghen die vermeucht te nemen en te geven	38	339
Schoon Prinssenoogh gewoon te flonkren	291	384
Schrick niet: ick wreeck geen quaedt; maer dwing tot goedt	60	342
Selfwasse rancken van het alderfijnste goudt . . .	185	371
Sichbaere Godt, te praelen	90	346
Sint dat melijdelooz' en overbolghe ramp	234	375
Sint uw geluk zijn' opgang nam	302	387
S'lants Aert verboodt grof gebouw op te trekken .	27	338

'S landsheeren doen wort haest gemeen bedrijf . . .	314	—
Soo'ck heb gemint, en min, en ongetroost moet blijven	11	333
Soo Rome recht had om te kleen in eenen rouwe .	146	360
Soo 't u, met diamant, lust op een glas te stippen.	171	366
Soo Venus schoon	98	347
Spiegel van de binneborst	304	—
Staet af, gezonden, en van dezen ingang ijst . . .	297	386
Sterflijck geslacht uw suchten schorst	127	—
Sukklende tijdt, met uw ontijdigh luyen	238	375
Swaentjen, die haer hartenwee	111	—
Sijdij van minnaers smart een onversaedlijck vraetjen	53	341
Teere leerling van de Trouw	198	373
Te minnen zonder hoop is droom en beuseling . . .	14	—
Terwijl Petrarchaes geest omreist des aerdtrijks kimmen	300	387
T gemoedt herwenschet verlooren vrolijckheden . . .	49	341
Tgroot stort van zelve in	303	388
'T hajlighjen daer jck bij sweere	241	376
Thersites heel viercant van leden en van zeden . . .	3	—
Thersites wilt u niet soo diep ter see begeven . . .	3	324
'T minnegodtje wondziek geesje	237	375
'T musje, lusje van mijn meisje	314	390
T onroerend minnedicht en sangerighe snaeren . . .	166	—
Tot Amsterdam ontving jck, gaf ter Gouw mijn geest	125	—
Tot rijmzucht is geen raedt, dat zeer is veel te snoodt	289	383
Trompetter van Neptuin, heb jck op u een beë . . .	170	366
Tsint dat de gierigheid maeckte' onderscheidt van have	184	371
't Zy u, verwoede nijdt, oft dulle boosheidt jaeght	298	386
Un soverchio' orgoglio	14	—
Uw Troony, Bosman, en het woelen van het weesen	226	375
Valckenoochje sat en loerde	111	351
Van als heb ick geproeft van als haest moe versmeten	124	—
Van als heb jck beproeft, en lichtlijck mij versaedt	125	—
Van daer de zonne verrijst, tot daer hij de swoeghende paerden	213	—
Van Erp Maria koos om rusten deeze steë	212	373
Van purper en van goudt het heerelijck gewaedt . . .	241	376
Van Veen had op zijn duim de wet	280	382
Venerunt aliquando rosae	290	383
Verheven grootsche siel die 's werelts doen belacht	29	338
Verliefde sielen die gesmolten sijt in een	35	339
Vernuft des werelds, die te weegh brengt wat 'er schiedt	81	345
Versoeckal, werckelijck, scharpsinnich, weetsieck, strack	124	359
Vive image d'honneur, pourtrajt sans aultr' exemple	235	375
Vleesrobijnen, leenigh krael	234	375
Vliedt ver van mijn geluit, blijgeestige Godinnen . .	61	342
Vluchtige nimph waer heen soo snel	18	334
Vonckende God, of geest van Godes naeste neven.	100	348
Voochdesse der gemoeden	67	342
Voochdesse van mijn siel, wtmuntend hoogh cieraedt.	92	346

Voor 't al te schittrich licht.	79	345
Voor 't droevighe gemoedt gesmoort in hooploos leidt	77	344
Voor vijandt swichtte noyt, of hem genade ontsiede.	155	362
Voor wien dat Phoebus buycht en al de Musen neygen.	323	392
Voorzigtiglijk bewimpelt God.	300	387
Vorst onder de stroomgoden	165	—
Vrouw brujdt op gister was ick met u aengeseten.	156	362
Vrouw die my brandt.	152	—
Vijf soons had 's Coninx kaer.	70	—
Waar noch baard' Hollant helt	323	—
Waer blinkt ghy, klaerheidt van mijn' ooghen . . .	307	—
Waer heenen Amaryl waer heenen	157	362
Waer is paer van vernuft en van krachten zoo kloek.	291	384
Waer 't dat Juppyn ten hoof mij in sijn hemel baede.	95	346
Wanneer de Vorst des lichts slaet aen de gulden tóómen	101	348
Wanneer door 's werelts licht, de blindtgebooren jongen	50	341
Wanneer Juppijn om 't hart de minne was geslaeghen	145	360
Wat komt' er ongewoons van verre sich vertoogen.	81	345
Wat kon men winste doen, te water en te landt . .	303	—
Wat nevel met haer laeuwe bron	109	350
Wat sachter, gouden vlammen	54	341
Wat starren heeft u jonst (mijn Leven) wt geblasen?	53	341
Wat suft ghy, Amsterdam, en staet gelijk belaeden	278	382
Wat suft ghy Amsterdam om 't onghewoon verbreden.	43	340
Wat suft ghij, lezer, opgetoghen van de tooghen . .	304	388
Weet yemant beter saus als honger tot de spijsen.	30	339
Wegh ghij, die voor beuselingen.	187	372
Wegh met dat nutteloois geweën.	310	389
Weldighe ziel, die met uw scherp gesicht	151	361
Wel hem die 't luck mist, en daer 't ongluck af mee koopt	156	—
Welwijse Witz, die met een minnelijcken moedt. . .	277	381
Werelds welsel wijd gespannen.	263	380
Wie souder connen tóómen.	97	347
Wie vlijtigh 't oogh op 't boek der wereltd velt . .	319	390
Wie wil het wesen	110	350
Wil boven eygen baet, elck een de vryheyt minnen	85	—
Witte Thalia die meer aerdich soeckt te heten . . .	5	325
Wrange' Amaril, sal min niet murwe meucken . . .	172	367
Y pues que amor iamas puede forçarse	13	333
Ijl hovaert	14	—
Yvooren hoeft gekroont met ragh van gitte	245	378
Ziet hier den tijdt, om loon voor lang verdriet t'ontfangen	73	343
Zoo, boozen, ghij door 't wee.	322	392
Zoo 't gelujdt dat ghij laet slippen.	190	372
Zoo 't ujerlijke schoon mijn' zinnen annerandt . .	263	380
Zujver' hebbelijke handtjes.	239	376
Zyt, groote Vorst, ghegroet, in uwen zeghewaeghen	281	383

INHOUD.

	Blz.
INLEIDING VOOR DEN EERSTEN DRUK	v.
INLEIDING VOOR DEN TWEEDEN DRUK	LXVIII.
GEDICHTEN	I.
AANTEKENINGEN	324.
WIJZEN EN MELODIEËN	396.
REGISTER	412.



BOEKDRUKKERIJ A. HOOIBERG TE EPE.